

4 arg, die 12 mensis Januarii anno 1565

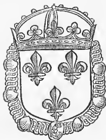
C. 6

CHIRVRGIA
è Græco in Latinum conuersa, Vido Vidio Florentino interprete, cum nonnullis eiusdem Vidij cōmentarijs.

Indicem auctorum & operum sequenti paginâ quærito.

Cum priuilegijs Rom. Pontificis,
GALLIARVM REGIS, ET DVCIS
Ferrariæ, quorum exemplum indici librorum subiecimus.

Excudebat Petrus Galterius Lutetiæ
Parisiorum, pridie Calendas Maij.
M. D. XLIIII.

Index auctorum & operum.

PAVLVS PP. III.

Niuersis & singulis, quibus hæ nostræ literæ præsentabuntur, Salutem & apostolicam benedictionem. Quùm sicut dilectus filius Vidus Vidius Philosophus Florentinus, Regis Christianissimi Physicus nobis nuper exponi fecit ipse ad communem omnium vtilitatẽ Hippocratis de vlceribus, de fistulis, ac de vulneribus capitis, necnon de fracturis, de articulis, & de officinâ medici, ac Galeni de Fascijs, & Oribasij de laqueis, aliúmque de machinamentis libros cum eiusdem Galeni commentarijs in tres vltimos ex supradictis Hippocratis libris ab eo è Græco in Latinum conuersos, cum cõmentarijs etiam, quos ipse Vidus in tres priores Hippocratis libros desuper expressos edidit, imprimi facere & emittere intendat. Nos ne alij lucrum ex alieno labore quærentes, sumpto inde exemplo, dictos libros & commentarios in eiusdem Vidi damnũ & præiudicium imprimant, prouidere, eiusdémque Vidi indemnitati consulere cupientes, eius super hoc nobis porrectis precibus inclinati, omnibus & singulis Bibliopolis & librorũ impressoribus in vniuersâ christianitate constitutis sub excommunicationis latæ sententiæ pœnâ, in nostro verò & sanctæ Romanæ ecclesiæ statu mediatè vel immediatè subiecto commorantibus, etiam sub amissionis librorum & centum ducatorum auri de Camerâ, pro vnâ Cameræ nostræ apostolicæ, & pro aliâ medietatibus eidem Vido applicandorum pœnâ inhibemus, ne dictos libros & commentarios intra Decennium proximè futurum sine dicti Vidi licentiâ imprimere, seu impressos vendere, aut venales habere audeant vel præsumãt Mandantes omnibus & singulis locorum ordinarijs, & eiusdem status nostri gubernatoribus & officialibus, vt ad omnem dicti Vidi requisitionem præsentes publicent, & eas iuxta ipsarum tenorem obseruari faciant & curent, iuris & facti remedijs opportunis Cõstitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisq́, contrarijs non obstãtibus quibuscunq́. Datũ Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris Die sexta Decembris M. D. XLIII. Pontificatus nostri Anno Decimo.

Blo. El. Fulginen.

Rancoys par la grace de dieu, Roy de France: au preuost de Paris, bailly de Mascon, seneschal de Lyon: & a tous noz autres iusticiers, officiers, & leurs Lieutenans, salut. Nostre cher, & bien ayme, maistre Vidus Vidius de Florẽce, docteur en medecine, nostre medecin ordinaire & lecteur en Paris, nous a faict dire & remõstrer, quil estoit apres auoir laisse a imprimer a ses grandz fraiz, mises & despens, & au gand proffit & promotion des estudians en medecine, & principalement en la chirurgie vng liure intitule, Chirurgia è graeco in latinũ versa, Vido Vidio Florentino interprete lequel liure il exposeroit & feroit voluntiers mectre en vente, a ce quil fut publie & manifeste a vng chacun, aymãt la chirurgie, pour en prẽdre fruict & erudition. Mais il doubte, que apres quil auroit este veu & manifeste (cõme dit est) aulcuns imprimeurs & libraires sefforcent de le vouloir imprimer & vendre: en nous humblement requerãt a ceste cause, que nostre plaisir soit luy octroyer, que pour le tẽps & terme de six ans prochainement venant, a commencer du iour & datte de ces presentes, autres imprimeurs ne puissent imprimer ne vendre ledict liure ensemble, ou par ses parties, que ceulx a qui ledict suppliant permectra. Pource est il, que nous inclinans a la supplication & requeste dudict maistre Vidus Vidius nostre medecin, auons permis & octroye, permectons & octroyons, & nous plaist de grace special, que durãt le tẽps & terme de six ans, de la datte que dessus, il puisse & luy loyse laisser imprimer ledict liure tãt de foys que bon luy semblera, & a telz maistres imprimeurs quil vouldra, sans ce que durãt ledict temps autre que ceulx quil vouldra le puissent faire imprimer. Si vous mandons, & expressemẽt enioignons, & a chacun de vous (si comme a luy appartiendra) que de noz presens, grace, conge, permission & octroy vous faictes, souffres, & laisses ledict docteur Vidus Vidius, iouyr & vser plainement, & paisiblement ledict temps de six ans durant: en faisant, ou faisant faire, expresses inhibitions & deffenses de par nous sur certaines & grãds peines a nous a applicquer, & de perdition, & cõfiscation desdictz liures, & de amẽde arbitraire, a tous imprimeurs, libraires, & autres que ledict suppliant, que durant ledict temps ilz nayent a imprimer ledict liure ne en latin, ne en frãcoys translate, sinon par permission & conge dudict docteur, en les contraignant a ce faire & souffrir par toutes voyes & manieres deues & raisonnables: nonobstãt oppositions, ou appellations quelconques, pour lesquelles ne voullons estre differe, car tel est nostre plaisir. Donne a Fontainebleau, le deuxiesme iour de Ianuier, Lan de grace mil cinq cens quarante trois, & de nostre regne, le vingt neufiesme.

Par le Roy, a la relation du conseil.

Signe Hurault.

Priuilegium ducis Ferrariæ non adscripsimus, quòd vnâ excommunicatione exceptâ idem contineat, quod priuilegium Pontificis.

PAVLVS

VIDVS VIDIVS FRANCISCO
Valesio Galliarum Regi S. P. D.

Lexander ille Magnus, quùm audiret Aristotelem foras dedisse physicos libros, cum eo questus est atque expostulauit, vt qui animũ induxisset cæteros mortales de tantâ rerum naturalium contemplatione defraudare: tu ex contrario rex regum maxime diuulgari iubes Græcorum chirurgiam, cuius custodiendæ ac proferendę fuit arbitrium tuum, quùm solus habeas non modò has nostras interpretationes & commẽtaria, quæ tibi superioribus annis dicaueram, sed græcum etiam volumen, quod Cardinalis Rodulphus consensu omnium in Italiâ summus literarum patronus ad te misit munus tanto rege dignissimum. vnicum enim legebatur in eius amplissimâ bibliothecâ. nam ea pars, quæ græcè impressa habetur, mendosa vsque adeò est, vt non secus quàm cæteræ, quæ alibi non extant, dici sanè possit eo tantum exemplo contineri. Quantum verò attulerit detrimenti, huius operis priuatio, illi quotidiè experiuntur, qui diu quantumuis paruis vlceribus detinentur, qui membris luxatis aut fractis, vel claudi, vel minùs idonei ad solitas actiones euadunt, optiméque secum agi sibi persuadent, quùm non intereunt: qui capite etiam leuiter icto, vbi multum vexati à medicis fuerunt, tamen decedunt. ac ne casus singulos recẽseam, ex nostris chirurgicis quotus quisque tãdem est, qui, quod res exigit, manu appositè moliatur, cõmodè fascias iniiciat, idoneis machinationibus cõminuta ossa cõponat, vel suo loco mota restituat, capitis vulneribus medeatur? Sed bonâ ex parte à culpâ vindicantur, quòd careant græcis auctoribus, qui hanc medicinæ partem summâ cum dignitate excoluerunt: hæc quùm probè noueris, tantum humanæ calamitatis præsidium mortalibus non inuides, quo nomine, vt alijs compluribus Alexãdrum facilè superas. nihil enim magis contendis, quàm vt hominũ generi prosis, dijs immortalibus similis. Illos enim in primis colimus, quòd quæcunque possidemus bona nobis impertiũt, nos sustinent, nos alunt, nobis consulunt atque opitulantur. quã rem tu, vt si quisquam vnquam, omni operâ, studio, cogitatione imitaris, atq; vt iustitiam, pietatem, prudentiã, magnanimitatem, & alias virtutes omittam, quibus rempublicã administras, quâ vteris dij boni liberalitate, quos sumptus facis, vt bonas artes in veterẽ dignitatem è barbarorum fece restituas? Id præter cæteras academias sensit Lucetia Parisiorũ, quæ antè obducta tenebris, nunc tuà ope cœpit caligine discussâ respicere: sed quid cœpisse inquã? nunc oculorũ acie clarissimâ est, nunc græcã, hebręam, & latinã linguam doctè adeò callet atq; elegãter, vt si maiores ad vitam redeant, qui eas à nutricibus didicerunt, Parisios à suis discernere vix possint. nunc mathematices, rhetorices, dialectices, medicinæ, naturalis deniq; ac diuinæ philosophiæ peritiâ cæteris academijs ità præstat, vt meritò prima omniũ esse cẽseatur. quę omnia tibi rex maxime accepta refert, quùm vndequaq; copiã vetustissimorũ librorũ compares, maximis stipendijs accersas, & amplissimis sacerdotijs ornes, qui cõmemoratas artes & sciẽtias publicè profiteantur ac doceant. In quorũ numerũ quòd me allegeris, plurimum tibi debeo, quãdoquidẽ me idoneum putaueris, quẽ non solùm inter tuos medicos referres, sed in cœtu quoq; eorũ professorũ annumerares. At lõgius laberer, si persequi vellem, q̃ liberaliter, q̃ benignè tam literas quàm literarũ studiosos cõplectaris, vnũ illud attingã, quod tu interea dũ tantæ reipublicę administratio ab huiusmodi studio te auertit, ne literæ iacturã faciant, hanc prouinciã dedisti Petro Castellano viro doctissimo Matisconensi Pontifici designato, ad quã de sententiâ omniũ, neq; aptiorẽ quenquam inuenias, neq; meliorẽ, quippe cùm verè philosophus sua in minimis ponat, de republicâ literarum vehementer laboret, & gratiâ, quã iure plurimum apud te valet, consilio, labore, studio nitatur, vt præclara, quã instituisti, academia absoluatur, promptã & paratã habeat librorũ copiam, nihil desideret, quod ad se facere posse videatur. Vale rex clarissime Lucetiæ Parisiorũ Cal. Maij M. D. XLIIII.

AD chirurgiam, quod ex ui nominis colligitur, solum illi morbi pertinent, qui manus operã requirũt, & idcirco ea præsidia, quæ manu dũtaxat adhibẽtur. Iure igitur vlcera, fistulæ, fracturæ, luxata, quamuis certam victus rationem & medicamẽta exigant, quià tamen à manu maximam partem curationis petũt, à nobis in hoc volumen, quod chirurgiam inscripsimus, cõferuntur: iure etiã fasciæ, laquei, machinamenta, cùm hæc auxilia ab eo tãtum, qui manu medetur, admoueantur: de officinâ medici nihil attinet dicere, cum ad vsum instrumentorum chirurgi spectet ferè vniuersa.

In quibus eũ ordinẽ secuti sumus, quẽ tum ratio, tum auctoritas indicauit. anteà enim morbos adscripsimus, deinde instrumẽta ad eorũ curationẽ necessaria. ex morbis primo vlcera & fistulas, quę ad vlcera quasi ad genus species referũtur, deinde fracturas, prius quidẽ capitis, tùm aliarũ partiũ, postremò luxata, quo ordine scripsisse etiam Hippocratẽ constat. In libro de officinâ medici, quanquàm tradit in principio proœmium totius artis, summatim tamen multa percurrit ex his, quæ dilatata erant in eo, qui de fracturis est, & de articulis, q̃obrem Galenus hunc post illos legendũ esse in commẽtarijs, quos in ipsum scripsit, sæpius testatur. Fascias præposuimus laqueis, vt quæ dentur sæpenumerò sine his, & contrà vbicunq; laquei inijciuntur, ipsę quoq; obuoluãtur. Mitto q alioquin prius Galeni, q̃ Oribasij libros apposuisse par fuit. Machinamẽta post laqueos scripsimus, q hæc similiter ppetuò eorũ operã desiderẽt, sed laquei sæpè citra machinationes adhibẽtur.

Quòd si græcũ exẽplar, quod passim legitur, cum nostrâ interpretatione conferas, cõplura inuenies longè aliter habere, cùm quæ in illo scripta sunt mendosissimè, à nobis correcta fuerint ac restituta, quod quidem temerè non fecimus, sed freti plærunq; exẽplaribus manu scriptis, ijsdẽq; vetustissimis eorũ nobis tùm alibi copia fuit, tum Romæ, præcipuè apud Cardinalẽ Rodulphum patronũ nostrum, qui non secus ac permulta alia volumina summâ diligentiâ ac sumptu maximo hęc varia cõparauerat. nonnunquam mendũ tale fuit, vt vnâ vel alterâ literâ mutatâ, adiectâ, vel expunctâ facilè corrigeretur, plurimũmque ad emendationem contulit diligens collatio vnius atque eiusdem loci, quem sæpius à Galeno pertractatum animaduertimus.

Eò autem vbiq; spectauimus, vt clarè mẽtem auctoris interpretaremur, quantũ hæc permisit, sequuti verba nec de nostro quicquam adiecimus, q si non omnia latina respondere græcis, sed quędã addita cõperias, hæc certè nouã sententiam nõ declarant, sed eam, quæ ipsius auctoris est, adeò enodãt, vt sine illis cõprehẽdi nullâ ratione potuerit. quod potissimum in Galeni commẽtarijs accidit, vbi aliquod Hippocratis vocabulũ explanat, de hoc enim loquitur quasi de eo, quod in propositis verbis Hippocratis legatur. atque in græco quidẽ codice res ità habet, in latino non item, in quo verba ipsa Hippocratis, quæ Galenus nititur enodare, græcè nõ legũtur, sed latinè, ita vt necessarium fuerit adscribere, quo verbo vsus fuerit Hippocrates, cùm Galeni sentẽtiam assequi alioquin nõ liceret. Exẽpli gratiâ in primo de fracturis Hippocrates mutuatur verbũ χάρισμα, quod Galenus accipit vel pro chirurgiâ, vel pro rerũ omniũ admotione, id nos latinè reddimus curationẽ, q̃obrẽ in Galeni interpretatione coacti sumus de nostro græcũ vocabulũ adijcere, hoc modo cum habet [Curationẽ verò] subiecimus [quã χάρισμα dixit], quod nõ opus fuit, vbi ex toto latinũ verbũ græco respõdebat. Omittũtur etiã quędã à Galeno, vt grecę linguę peritis euidentissima, quę ab interprete exponẽda sunt, si modò latinæ linguę peritis librũ interpretatur. id nos fecim⁹ in secũdo de officinâ medici non lõge à fine, cùm disputat de verbo Hippocratis ἀποπιεζεῦντα, scriptũm ne sit attico more, vbi atticũ morẽ indicauimus, à Galeno prætermissum, vt qui græcis scriberet, eiusmodi loquẽdi formã non ignorantibus, hoc fecus accidit interpreti, quod quidèm non est aliquid adijcere de suo, sed auctoris mentem clarissimè explicare.

Vt autem res oculis, ac manibus teneretur, in his, quæ obscura visa sunt, & (vt censet Galenus) monstratione indigent, picturam adiecimus, neque vllam diligentiam prætermisimus, vt hæc propositę rei respõderet, quo satius indulgẽdum fuit aliquid pictori.

Porrò enim liber de Fascijs, de laqueis de machinamẽtis nõ reperiũtur (quod sciã) nisi in eo codice, cuius mẽtionẽ fecimus in epistolâ ad regẽ, in quo sunt tres auctores de fascijs, Galen⁹, Soran⁹, & Heliodorus, è quib⁹ ego latinũ feci Galenũ dũtaxat, nam qui hũc norit, reliquos plenè norit. Sed an eiusmodi liber germanus sit Galeni, dubitare nemo debet, nã vel ipso proœmio cõuincitur, atq; hic est ille liber, quẽ ipse pollicitus est in secũdo cõmentario de officinâ medici. Verum desiderantur in Galeno quędã, quæ placuit accepta à Sorano & Heliodoro in hũc librũ inserere, ne qua superesset humani corporis pars, cui⁹ vinculũ in hoc opere nõ reperiris, quę suppleuim⁹ putam⁹, vel ab auctore omissa, vel (qđ magis probabile est) intercidisse, neq; enim verisimile est Galenũ tã Sorano q̃ Heliodoro posteriorẽ, q ab vtroq; multa alia de fascijs mutuat, quæ nũc desiderãtur omisisse, nec singulis partib⁹ (vt pollicet) suã vinciẽdi rationẽ assignasse. Huc accedit q descriptio Asciæ vinculi, quã posuit Heliodor⁹ ad vinciẽdũ femur, in libro Galeni nõ legit, licet eius meminerit sæpenumerò, quià tamẽ necessaria fuit, prętereũda fuisse nõ videt. vbicũq; autẽ aliũdè quicq̃ petem⁹, auctoris nomẽ maiusculis literis notabim⁹ hoc pacto EX SORANO EX HELIODORO, cũq; ad Galenũ reuertemur Nũc Galen⁹.

Laudatur liber de laqueis à Galeno in libro de fascijs, quãmuis alibi quoque mentionẽ faciat laqueorũ, qui hoc opere cõtinẽtur, refertur tamen hic liber in gręco exemplo ad Oribasium auctorem, quicquid est, opus vtilissimum est, sine quo multa sunt, quæ in medicinali arte nec cõprehendi, nec præstari possunt. pertinent enim laquei non modò ad fasciandũ, sed etiã ad extendendum ossa fracta, vel suo loco mota, seu æqualiter, seu inæqualiter adhibere vim oporteat tum ad curanda atque alligãda membra, dum manus adhibetur.

Machinamẽtis verò nõ solũ vtunt architecti, sed medici etiã, cũ his robustiora mẽbra vtiliter, & quãtum fieri potest, sine dolore extẽdãt, vbi luxatis vel fractis medẽtur. hæc ab Oribasio collecta sunt ex Hippocrate, Galeno, atq; alijs auctoribus, vt patet, vbi singulorũ vsus & structura exponit. sed præter vtilitatẽ, quam in curatione exhibent, multos aperiunt in medicinâ locos, qui sine his omnino sunt incomprehensibiles, quanquàm in hoc libro machinamenta aliqua desunt, quæ auctor interim commemorat, aut, vbi vniuersam machinamentorum rationem recenset, sed optimè nobiscum agitur, quando non omnia interierunt.

INDEX EORVM QVÆ ex hoc opere annotanda duximus. vbi prior numerus paginã commonstrat, alter eiusdem paginæ lineam: quòd sicubi posterior desit, satis euidens monstratio tibi fuerit paginæ solius.

A

B

Frigus

I

L

M

FINIS.

INDEX

INDEX ALTER GRÆcas dictiones complures, tum à Galeno ipso, tum ab alijs explicatas commonstrãs, qui verborũ quidem est, non tamen cuiuis cognitorum.

A

B

Γ

ὁμόχροος

φλιαί.

τέλος.

Catalogus foliorum huius libri.

aa. quaternus. bb. quinternus.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z.
Omnes ſunt quaterni.

A B C D E F G H I K L.
Omnes ſunt quaterni, præter K & L ternos.

Hippocrates de vlceribus Vido Vidio Florentino interprete, cum eiusdem Vidii commentario.

LIBRORVM Hippocratis duo esse genera cõstat, quùm Galeno auctore alij peranguste, & viâ quasi cõpendiariâ, quod propositũ est, exequantur, sicut ille, qui, quùm sit de impellendis ossibus, μοχλικὸν inscribitur, in quo summatim recensuit, quæ latè prodidit in opere de articulis: contrà vberius alij, & clariùs rem indicẽt, & propè vniuersam aperiãt. atq; hi bipartiti sunt, nõnulli enim adeò perfectè legũtur, atque ordinatè, vt parũ adhuc desiderare luminis videantur, in horum numerum illi reponuntur, qui tam capitis q̃ membrorum fracturas comprehẽdunt: nõnulli relicti sunt informati duntaxat ac rudes, ita vt necessariũ sit, quæ præcisè dicuntur, dilatare, definire, quę indefinitè, inchoata absoluere, quę remota de medio atq; inuoluta sunt, explicare. eiusmodi esse hũc de vlceribus testatur Galenus, qui fracturas vno tantùm ex libris de ratione curãdi, sexto videlicet persequutus, vt quam hîc tradit Hippocrates curandorum vlcerũ rationem erueret, perfectamque omnibus numeris demonstraret, de eâ tertium, quartum, & quintum refersit. quos libros ante hunc euoluẽdos esse manifestũ est, vix enim colligi animo poterit via hæc sanãdorum vlcerum expeditissima, nisi quã ille ibi affert lucem, adhibeamus. id quod fracturis non euenit, quę tam latè ac perspicuè ab Hippocrate tradũtur, vt satius sit antè in illis versari, dein ad lectionem sexti de ratione curãdi, vbi structim tractantur, se transferre. Patet autem librum hũc esse illum, quẽ Hippocrates de vlceribus composuit, quãdo sententiæ complures, iisdẽ, quibus hîc verbis expressæ à Galeno sæpius laudãtur, qui se ait commentaria in eum quoq; confecisse, quę q̃ interierint, iacturã fecimus incredibilẽ. sed quià iungitur cum tãti operis amissione desperatio recuperandi, nos, quoad nostra facultas tulit, excutere auctoris intelligentiã contẽdimus, quã, vbi licuit, ex varijs locis collectã per multa Hippocratis volumina cõprobauimus. Sed hactenus præfati iam librum exponere ingrediamur.

INSCRIBITVR περὶ ἑλκῶν, id est de vlceribus, quo verbo solet Hippocrates significare, tum quę telũ & externa vis intulit, tum quę ab interiori causâ oriũtur. quod clarè ostendunt, quæ partim habentur in hoc libro, partim in eo, qui de articulis est & de fracturis, quãquam τρῶμα. quod nomen latinè vulnus dicitur, illis impositũ est, quæ exteriori causâ inferũtur. Ergo curationẽ omnium vlcerum complectitur, siue ab exteriori, siue ab interiori causâ oriantur: neque solas ponit præceptiones, sed propria etiam remedia, quibus, quod præcipitur, commodè præstemus: cũmque curatio alia sit, quùm vlcus per se est, alia, cùm adijcitur alteri affectui, & sanari eo manente non potest, Hippocrates vtramque adscribit, adeò, vt nullum restet vlcus, cuius hîc sanationem non reperias. illa semper excipio, cum quibus nudatum os est. hęc siquidem, si ad caluariam pertineant, in libro de vulneribus capitis: si ad cætera ossa, in tertio de fracturis, & quarto de articulis vberrimè ab Hippocrate explicantur.

» VLcera nulla madefieri debent prçterquàm vino, nisi si articulum teneant.
» quùm, quod siccum est, ad sanum: quod madet, ad vitiatum propiùs acce-

» dat. Vlcus enim madet: quod sanum est, siccum est.

Vlcerũ omniũ, quatenùs vlcera sunt, cómunis curatio siccátibus perficitur. hanc ipse indicat, quùm cauet, ne contrarijs, hoc est, madefacientibus nutriantur. cuius præcepti eam rationẽ affert, ꝙ siccum ad sanum, madẽs ad vitiatum propiùs accedit. hoc autem ex eo elicit, quòd integra caro non madet, sed arida tangitur: quæ vlcerata est, humida est. quare si eò tendimus, vt quod curatur, à vitiato recedat, sequitur, vt admotis siccátibus, quæ madefaciunt, expellamus. Quod multò clarius fiet, si quod de partibus nostri corporis dicitur, traducatur ad medicamenta in hunc modũ. quæ ad sanum propiùs perducunt, quod vlceratum est, siccant: quæ ad vitiatũ, madefaciunt, quùm quod sanũ est, siccum sit, quod vlceratũ, madeat, illis autem opus est, quę ad sanum propiùs perducũt, & vitium summouẽt, igitur quæ siccant, vlceri necessaria sunt, quæ madefaciunt, aliena. cui sententiæ auctoritatẽ adiungit, ac firmamentum natura ipsa vlceris, quæ, si ad viuum resecetur, nõ aliud est, q̃ diuisio eius carnis, quę solida erat, & continua. quamobrẽ, si contrariorũ contraria sunt remedia, cõiungẽtibus opus est & glutinantibus, hæc autẽ adstringunt & siccant. vlcus igitur, quod per se est, curatur siccis, & (quod iure Hippocrates monuit) madefaciẽtibus offenditur. Quid ꝙ alij affectus, quos vlceri sæpenumerò adiectos videmus, siccis medicamentis ferè omnes tolluntur? talia enim sunt, quæ vel sordem purgant, vel carnem alunt, vel ad cicatricem ducũt: talia, quæ supercrescẽtem carnem absumunt. Sed Hippocratis consiliũ ad solum vlcus dirigitur, cuius naturã intuitus cauet, ne vllâ re madefiat præterquã vino, quod inter omnia pręsidia est aptissimum, quùm glutinandi vim, quam habet vlceribus necessariá, ad penitiores vsq; partes transmittat. quod non faciũt plæraq; alia ex glutinãtibus, quamuis alioquin vino paria sint, quemadmodũ argẽti spuma. hęc enim vel eo nomine longè minùs idonea experimur, quòd summas partes cogũt: interiores ad quas penetrare nõ possunt, solutas relinquũt, atq; inter se diductas. Esse autẽ vinum debet nigrũ, austerũ, quale accipitur ab Hippocrate ad ea luxata vel fracta, quibus carnis quoq; vulnus accessit. eo nõ solùm vlcus glutinatur, sed ab humoris quoq; eruptione defenditur, siquidẽ austerũ est, atq; idcirco adstringit & glutinat. naturá prętereà siccam habet ac frigidá, quâ repellit, neq; sinit materiam in affecto loco recipi, atq; inflámationẽ excitari. Adde ꝙ cùm frigidũ sit, nullũ ferè odorẽ mouet, & ob id caput non tentat. Siccare autẽ potest duobus modis, & per se, quatenùs naturá habet siccandi, & quatenùs repellit, cùm represso humore affectus locus siccior seruetur. Ergo cùm tam per se, q̃ aliud efficiendo siccet, nihil mirũ, si eo Hippocrates vlcera fouens, madefaciẽtia repudiat, quæ (vt Galeno placuit) siue id per se pręstẽt, vt quę, sicut oleum, naturâ sint humidiora: siue quatenùs ante aliud efficiũt, vlceribus perpetuò infestissima sunt. In libro autem de vulneribus capitis, nõ solùm cætera humida reijcit, sed vinum etiam ipsum, vt in eius operis expositione declarabitur. nam vulnera ibi curat, quę vsq; ad os pertinẽt, ita, vt id nudatũ sit, quorum agglutinatio quùm desperetur, non opus est vino, quod potissimum datur ad vulnera glutinãda, neq; eo egent etiam vulnera capitis, vt repellat, cùm non sint in parte, quæ dependeat, aut quæ alijs subiecta sit, vndè succos facilè recipiat. Adijcit Hippocrates [nisi si articulum teneát]. quæ verba, si separatim ex se cõsiderentur, neq; ad ea conferantur, quæ auctor & in secundo libro de fracturis quà de pede, quùm violatos articulos perfundi aquâ calidâ iussit, & alibi (vt ostẽdemus) latiùs explicauit, ambigua

uit, ambigua videbuntur, quùm & ad præceptum, quod tradidit, ne vlcus madefiat: & ad exceptionem, quã ponit de vino, referri æque posse videantur, ita, vt alterutrum sibi velit, vel articulorũ vlcera, tam alijs, quàm vino madefieri: vel & ab hoc & ab alijs madefacientibus offendi. Sed sublata omni ambiguitate perspicua res fiet, si ea spectentur, quæ in quarto de articulis ad vulneratos simul & prolapsos articulos ab Hippocrate adhibentur, vbi pãnos, lanam, & folia betæ super imponit, quæ omnia vino respergit, quod articulorũ quoque vlceribus idoneũ sit: hoc quùm ità habeat, nulla relinquitur ambiguitas. Sed quod ait [nisi si articulum teneant] ad id refertur, quod præcipit, ne vlcera madefiant, exceptis quæ in articulis vagantur: hæc si quidem licet, tum vino, tum alijs madefacere. Quamobrem Hippocrates non contentus vino vlceratos articulos respersisse, liquido etiam cerato inungit. Sed roget quis, si natura vlceris (vt iam concessum est) in vniuersum præsidia exigit, quæ siccãdi facultatem habeant, quid est, quòd articuli, vbi vlcerantur, contraria etiam admittunt? ceratum enim tantùm abest, vt siccet, vt etiam locum reddat humidiorem, & glutinari plagam non sinat. Hanc quæstionem diluit Galenus, quùm eum locum exponit, vbi ait Hippocratem non vlcera intueri, sed periculum, quod ex naturâ affectæ partis ingens subest, ne neruorũ distentio superueniat: hoc vt euitet, cerato inungit ac tepido, qui si ad vlcus respiceret, neque cerato prorsus vteretur, neque tepidum aliquid induceret. Quo patet articulorum vlcera, & si nulli alteri affectui iungantur (de his enim agit) madefaciẽtia tamen requirere, quod ferè sub eiusmodi plagis nerui distendantur: eâ de causa, non solùm vino, sed relaxantibus, & mollientibus nutriuntur. Illud tamen ignorare non oportet, quòd vbi parui articuli, quemadmodum in digitis, vlcerantur, quùm nulla sit suspicio, ne sequatur distentio neruorum, Hippocrates relaxãtia, & mollientia submouet, neque solùm adhibet siccantia: sed ea eligit, quæ vehementer id præstare possint: eius generis sunt, quæ pertinent ad vulnera capitis, quod ratione non caret, quùm tegendum carne os sit, quod nudatum est. Nam si nudatus articulus non esset, neque plaga vsque ad ipsum descẽderet, eâdem ope indigeret, quâ cætera vlcera: sed quia hæc prolapso articulo, vel aliundè illata os ipsum attingit, desperata glutinatione, super osse nudato producere carnem oportet, ac propterea siccioribus vtendum est, vt latiùs in expositione libri de vulneribus capitis indicauimus.

Expedit autem, quùm cataplasma non inducitur, à vinculo quoque abstinere. Est etiam interdum, vbi in vlceribus vti cataplasmate non licet, idq; in recentibus magis quàm in vetustis, tum in his, quæ articulos infestant.

Si vtriusque effectum contemplemur, cataplasmatis, & vinculi facilè causam inuestigabimus, cur vbi vnum non datur, neque alterum dari etiam debeat. Datur quidem cataplasma, vbi doloris atque inflammationis causâ, lenire, vel relaxare conuenit, seu pus mouere. Fieri autem solet ex farinâ, aquâ, oleo, & ceteris similibus, ità, vt effœminet ac resoluat: glutinosos verò & muccosos succos non discutiat: sed (vt testatur Hippocrates, qua de aure fracta) magis eorũ copiá augeat, & molestiores efficiat suppurationes, atq; abscessus, quùm oneri sit, & foramina claudẽdo expirationem prohibeat. Itaque vbi nec lenire dolorẽ, nec relaxare oportet, aut maturare pus, perpetuum est in cunctis vlceribus à cataplasmate abstinere, atq; adeò in illis, quæ partes occupãt sicciores & muccis naturaliter redundant, quibus illa idonea sunt, quæ possint præ-

stanter siccare. Non immeritò igitur docuit Hippocrates esse, vbi in vlceribus interdum vti cataplasmate nō licet, quùm non nisi ob propositas causas liceat, quod magis accidere ait recentibus vlceribus, q̃ vetustis. Causa in aperto est: nempè quod recens est, glutinantia exigit, & ea, quę humorem concurrentem repellunt. Cataplasma quia relaxat, glutinationē prohibet, & sedem affectam succis influentibus patefacit. At si caro non solùm vulneretur, sed etiam collidatur, res dum recens est, cataplasma requirit: necesse enim est collisam detritámque carnem in pus versam tabescere, quod præclarè in sequētibus adscribit. Verùm id vlcus non est simplex, & eâ de causâ cataplasmate non læditur: vbi res iam tempus habet, alio medicamentorum genere finitur. Sæpè tamen interuenit, vt oriatur inflāmatio, quæ post quartū diē magis excitari solet, vel oræ indurescant, & eo nomine potest cataplasma vetustis vlceribus prodesse, quod recentibus non æquè accidit. quę verò in articulis versantur, qui naturâ sicciores sunt & mucosi, sicciora postulāt præsidia, neque vllo ferè magis læduntur, quàm cataplasmate: licet autem, quòd neruorum distentionem afferre soleant, interdum madefacienda sint non tamen debent cataplasmate nutriri, quod cauit Hippocrates etiā, quùm vlceratis medetur & luxatis simul. Eâdem autem ratione, quâ articulis, inimicum est auribus vlceratis: quùm vtræq; partes & sicciores naturæ sint, & muccis redundent. Quocirca quùm plagæ auris medetur, cataplasma repudiat (vt non multo antè demonstrauimus) medicamentúmque optimum censet, sine medicamento locum relinquere. Sed hactenus de cataplasmate: restat vt intelligamus, cur vbi hoc non imponitur, vinculum quoque alienum sit, si antè, vinculi vsum explorauerimus. Hunc nobis in libro de officina medici duplicem ostendit: nam vel ipsum per se efficit, vel efficiendi socium est: hoc quidem continet, quæ superdantur: illud verò aut separata coniungit, aut nimis cohærentia separat: aut materiam vel confluentem repellit, vel quùm opus est, concitat, aut aliud huius generis pręstat. Nocet autem, vbi inflammationis suspicio est, quòd cōpressione, ac pondere malè vitiatam partem afficiat, præsertim si caro modica subest, & os cute dūtaxat cōtegitur. Ergo quod Hippocrates ait, quādo cataplasma nō iniicitur, vinculum quoque admouendū non esse, si ad id referatur, quod efficiendi sociū est, quódq; imposita pręsidia tenet, nihil erit, quod dubitari possit, quùm si cataplasma nō detur, non opus sit vinculo, vt cōtineatur. Itaq; mirum nō est, si Hippocrates in vulneribus capitis, in fracturâ auris, in vlceratis simul & prolapsis, & passim, vbicūque vnum summouet, velit ab altero quoque abstineri. Sed si hæc sententia in eo vinculo accipiatur, quod per se efficiēdi vim habet, non ita perpetua erit. Vulnera quidem articulorum, vbi suspicio est, ne oriatur neruorum distentio, non minus hoc genere vinculi læduntur, quàm ipso cataplasmate. Sed recentia vlcera, quibus hoc inimicum est, sæpiùs vinculi operâ egent. Nam vt oræ vlceris glutinentur, vbi coniunctæ sunt, vinculo interdum contineantur, necesse est: plaga item recens, quùm fracturæ iuncta est, sine cataplasmate fasciam desiderat: sed Hippocrates agit de simplici duntaxat.

„ ABstinentia verò & aqua, tam cūctis vlceribus prodest, quàm quòd maximè: magis autem recentibus, q̃ vetustis. Tum vbi inflammatio vel accesserit, vel expectetur, seu periculum instet, ne quid corrūpatur, seu articuli vlcere premantur, atque inflāmatione, nerui distentione periclitentur, aut venter vulneretur, sed vt quùm maximè, si caput, femur, aliúdve perfringatur.

Non

Non aliâ de causa nunc aquam potui præstat, & abstinentiá imperat, quàm quæ ab ipso primũ exposita fuit, quùm edixit, ne vlcera madefierent: ea est vlcerum natura: ná quùm humida sint, vt glutinentur sanescantq́, siccari necessariò debent: humores verò, qui à corpore ad plagá feruntur, quia madefaciũt, committi & glutinari oras non sinunt: sed inflãmationem concitát, & carnem quæ iuxtà est, lædũt, citra cuius sanitatem, quod diuisum est, minimè glutinatur: natura enim quę carnem producit, & sinum implet, eadẽ quod separatum est, glutinat. naturá verò non intelligimus totius corporis, sed proximę carnis. Proximam igitur carnem, vnde glutinandi vis nascitur, integram esse, necesse est, & omni vitio prorsus vacare. Patet autem quanto liberalius corpus nutritur, & vinum meracius sumitur, tanto plus sanguinis atq; aliorum succorũ, ad vlceratam partẽ transmitti, & ob id glutinationem impediri, & succorũ copiâ proximam carnem distendi: consueuerunt enim, quæ redundant, concurrere ad locum affectũ, vbi promptè admittuntur: vnde caro vitiatur, neque plagam glutinat, neque suo munere amplius fungitur. His ita constitutis iam apparet cunctis vlceribus nihil æquè prodesse, ac modicum cibũ, & aquę potionẽ, quo victu si ægrotans sustineatur, nouâ succorũ copiâ nõ coactâ, qui priùs aderant, exhaurientur: exinanitur enim corpus abstinentiâ, nam quùm nihil ingeritur, quod priùs aderat, à naturâ facilè consumitur. Huiusmodi victus quãquam ad ampliora vlcera in vniuersum pertinet, magis tamẽ quibusdam accõmodatur, quæ ipse nominatim recenset. Habet autẽ rationẽ affectuum, qui accedere solent, & naturæ partiũ, quæ vlcerantur: alioquin ille victus æquè omnibus idoneus est, quùm vlcera, vbi per se sine vllo affectu curãtur, nec partiũ discrimen attenditur, pariter glutinationẽ, ac propterea tenuiorẽ victum desiderent. Primùm ergo ait [magis autem recẽtibus, q̃ vetustis.] vtraque autem per se, & ab omni alio vitio seiuncta, eandẽ exigunt animaduersionem: sed quæ diuturna sunt, plęrunque præter vnitatis solutionẽ sinuantur, eum sinum quùm implere carne oporteat, cui materiam subministrat sanguis, vt sit vnde caro generetur, abundè hunc produci conuenit. Vino igitur & cibo pleniori opus est, quibus augeatur sanguis. abstinentia & aquæ potio expellendæ sunt. Cõueniunt autem recenti plagæ, quæ nec caua est, & plęrunque glutinari potest: ac si quẽ habeat affectum adiũctum, is ferè dolor est, qui quùm inflãmationem excitare consueuerit. nos ad eundem victum hortatur, quod ipse innuit, quùm subijcit, [tum vbi inflãmatio accesserit, vel expectetur,] tenuis hic victus, qui alioquin vlceribus prodest, potissimũ ad ea pertinet quibus inflãmatio vel accessit, vel accessura esse videatur. Id quanquã recentibus accidit, nonnũquam tamen accidit etiam vetustis, vel ex praua ratione victus, vel ex motu intempestiuo, aut q̃ refricetur vlcus, vel affecta sedes altero vitio laboret: hæc vbi interueniũt, si inflammatio nõdum superuenit, tamen pertimescenda est. Quamobrem pugnandũ est inediâ, quę (vt suprà ostendimus) corpus quodammodo exhaurit, sinítque naturam liberè suum munus præstare: quò fit, vt quæ præsens est inflammatio, coërceatur: quæ expectatur, repelli sæpenumero soleat. Frequenter autem inflãmatio quùm augescit, in gangrænam degenerat: atque hæc rursus in σφάκελον, quùm ita intenditur, vt ipsa particula corrumpatur, græcè enim sic dicitur. Id malũ tam in libro de fracturis, q̃ in eo, qui est de vulneribus capitis, nasci ait, quùm vlcus malè curatur, quod nõ modò ad medicamenta pertinet, quæ superinijciũtur, sed etiam ad victum. Cauendum igitur est, non solùm ne

madefaciẽtia imponátur, ſed ne is victus imperetur, qui poſſit & aliorum ſuccorũ,& ſanguinis copiam contrahere. Imò ergo tenuem victum, &aquæ potionem imperat,præcipuè vbi vlcera in articulis verſentur,& cum inflãmatione iungátur. Nam ſi cæteræ partes quùm vtrunq; malum experiũtur,eo victu egent,multo magis articuli,qui(vt antè dictũ fuit)inferre neruorum diſtẽtionem ſolent. Ipſe autem ſe explicat,quùm inquit,[nerui diſtẽtione periclitẽtur] cui malo & vinum & copia cibi firmioris,plurimùm obeſt. Quãobrem, ſi vel articulis vlceratis,vel alia parte,neruorum diſtentio timeatur, rectè inedia pugnat. Sed ad articulos reuertamur. Quùm ait,[articuli vlcere detineantur,atq; inflammatione] quod nos vertimus [inflammatione] græcè habet [φλέγμασι,] quod ad pituitam ſignificandá vſurpatur: quo modo ſi accipiamus,non aliam intelligemus,q̃ quæ μύξα, id eſt,muccus, ab eodem nũcupatur,quem plurimùm eſſe in articulis,paſſim recẽſet. Fortaſſe igitur voluit abſtinẽtiá contra muccos niti,vt ſine impedimẽto poſſint à naturá diſcuti atq; extenuari. Nos tamẽ ratione freti,[inflãmatione]vertimus. φλέγμα enim,vt in prognoſticis,quùm agit de inflãmatione præcordiorũ, apud Hippocratem inflámationẽ notat, quod à Galeno in eius loci interpretatione admonemur: idẽ nunc ſibi voluiſſe ratio dictat,quùm articuli vbi violantur,inflãmationem,doloremq́; afferant intolerabilẽ, quẽadmodũ in quarto de articulis memoriæ prodidit,cũq́; inflãmatio (vt apertè iam narrauimus)magis q̃ muccus & pituita circũſpectam victus rationẽ deſideret. De ventre vulnerato res clarior eſt, q̃ vt luminis indigeat: ventrẽ autem quẽ κοιλίην dixit,& thoracẽ intellexit,& quod ei ſubiectũ eſt,vtrunq; enim nomine κοιλίης,id eſt,vẽtris complectitur,cuius rei teſtis locuples eſt Galenus in quarto de ratione curandi. At vbi propriè voluit alterutrũ ventrẽ notari,κάτω addidit vel ἄνω,vt nõ ſolùm venter intelligatur:ſed vel ſuperior vel inferior,hoc eſt,thorax, vel quod tegitur abdomine: idẽ quoq; in libro de ratione victus in morbis acutis, tũ in prognoſticis atq; alibi ſępius cõmemorat. Viſcera ergo quæ complẽt vtrunq; vẽtrem,quùm vulnerátur,in inflãmationem,cui maximè opportuna ſũt,facilè incidũt: tũc antẽ propoſita ratio victus maximè idonea eſt. Quod ſi vlceri acceſſerit,etiam fractura,ſeu capitis,ſeu femoris, ſeu alterius mẽbri,duplici nomine eâdẽ vti abſtinentiâ præſtat. quãdoquidẽ morbus eſt duplex, & caſus grauior,periculũq́; inſtat inflãmationis ingens. id q̃uis ſeruari vbiq; debeat,multo magis tamẽ,quùm vel pręſtantiſſimũ quid periclitatur,cuiuſmodi cerebrũ eſt in vulnere capitis,vel grande admodũ eſt os,quod frãgitur,quia tũc malũ quoque grãde eſt. Capite quidẽ violato,dura mẽbrana inflãmatur. Namneq; repelli poteſt, quod cõcurrit,neque facilè extrahi,quod ſuper ipſa collectũ eſt. Eâ de cauſâ timenda eſt inflãmatio,licet alioquin caput, cùm ſuperius ſit,& nõ dependeat,nõ ita humorũ cõcurſum admittat,vt apertè in libro de vulneribus capitis explicabitur. Verùm ſi mẽbrana, vel leuiter etiá inflãmetur,cerebrũ,quod proximũ eſt, ob cõſortiũ eodẽ affectu maximè periclitatur: id cũ accidit,nihil propius homini eſt,q̃ vt decedat. Sed hũc circũſpectus medicus,rem lõgè antè pręuidẽs,tenuiori victu defendet. Femur quoq; in eodẽ periculo reuoluitur ob caſus magnitudinẽ neceſſariá: atq; idcirco in tertio de fracturis,eandẽ obſeruationẽ poſuit femore fracto,quę vulnerato capiti debetur. Nec illud obſtat,quod Hippocrates ad fracturã coſtę inediá vitat: tũc enim grauius exiſtimat coſtas ſine fulcro ſuſpẽdi,quod accidit cùm in ieiunio, inani vẽtriculo minimè ſuſtinẽtur,q̃ ſanguinis copiá ad affectã partẽ trãſfũdi.

Neque

1 NEque stare conuenit quem vlcus exercet, præsertim si in crure versetur, sicut, nec sedere, nec ingredi, sed quies & ocium plurimum conducunt.

Si quis ligna seu lapides, seu eiusmodi aliqua tentet, dum mouentur, inter se glutinare, nihil minus efficiet. Immobilia enim tenere oportet, quæ conferuescunt, quod perçquè in animalis partibus conspicitur, nã nisi quiescant & immobiles sint, nequeũt vlla ratione coalescere. Quapropter, quũ vlcus est, quod glutinationem postulat, vitare in primis motũ oportet: nocet enim abundè, ad partem, quę exercetur, humorem euocans: hic autem & madefaciendo glutinari plagam non permittit, & plærũque solet inflammationem afferre: quamobrem ocium & quies vlceri optimum medicamentum est: moueri & ambulare, nisi sanis, alienum: quod Hippocrates alibi etiam protulit, quùm edixit, vt costâ violatâ, ab his quæ tussim excitant à venere, ab omni motu, atque agitatione corporis caueremus. Sed esto, quiescendum esse, & ob id ingressum lædere, si vlcus sit in crure: quid est quòd neque stare licet, neque sedere? An non quiescimus, quùm stantes, vel sedentes locum non mutamus? Quæstioni huic respondet Galenus in libro de tremore, vbi hunc ipsum Hippocratis locum laudat. Ostendit enim partes nostri corporis moueri, quamuis locum non mutent, sed in eodem manentes, immobiles esse videantur: nam quod in tremore deprehendimus, in secunda valetudine latet. Tremor quidem duplici motu continetur, deorsum altero, quo fertur membrum suo pondere: altero sursum, quo naturæ viribus reuertitur: in quo casu euidentissimus est naturæ motus. At quùm pars integra est, res obscura est: eâdem tamen vi naturæ, quâ in tremore attollitur, habetur sublimis: atque illud idem musculi præstant, nempè versus initia contrahuntur. Pars igitur, quæ benè valet, superior continetur, etsi, quùm grauis sit, suopte nutu deorsum feratur, quod illis nõ contingit, qui viribus iam solutis præcipitantur ad morté, quos in prognosticis ait nullo modo se continere posse, sed subinde in lecto ad pedes delabi, quùm musculi robore penitus deficiantur, sine quo contineri partes nequeunt, quo minus sua grauitate deorsum intendãt. Eam sententiam firmat Galenus allato auium exemplo, quæ per aërem mouentur, etiamsi quiescere videantur, & locum non mutare. Nam vbi moriuntur, protinus decidunt, neque vltrà in aëre versantur, vt quæ moueri etiam non possunt. Ergo seu stamus, seu sedemus, quãquàm ne latum quidem vnguem loco discedimus, mouemur tamen: alioquin neque stare nobis liceret, neque sedere: delaberemur enim, quemadmodum quibus in propinquo mors est. Itaque si crure vlcerato, nec stare licet, nec sedere: sequitur vt quiescendum sit, quod per se manifestum est, & alijs locis ab Hippocrate explicatur, qui fractum brachium ex ceruice suspendit, crus in lecto collocat, id quod potest, à fracturis ad vlcera transferri: vtrobique enim similiter respondet. Vlceratum itaque crus si immobile iaceat, prohibitâ inflammatione, vt ipse in secundo de victus ratione in morbis acutis testatur, minori negocio ad sanitatem perducetur. Duo autem vocabula ἡσυχίη καὶ ἀτρεμίη, quæ nos quietem & ocium interpretamur, vel idem significant, vel si diuersa sunt, alterum euidenti, alterum latenti, & obscuro motui aduersatur: sub nomine autem σκέλος, id est, cruris, pes & femur etiam subijcitur, quæ partes ambulatione potissimum læduntur. At quemadmodum mouere vlcerata membra non expedit, ita saluberrimum est ea, quæ longius à vitio absunt, perfricare.

PORrò minus inflammatione tentatur recens vlcus omne,& cum ipso quod iuxtà est,si quis quàm celerrimè pus moueat,idque oris receptum minimè supprimatur,quam si prohibens ne supputet, nisi id paululum, quod necessarium est,pugnet maximè siccantibus,& medicamentis,quæ vinculum non postulant. Quādoquidem igneum redditur: dein horror accedit ac pulsus.Inflāmantur enim vlcera,quùm ad suppurationem spectant: suppurant autem sanguine eousq; alienato,ac feruēte,vt putrescens in eiusmodi vlceribus cōuertatur in pus. Vbi cataplasmate vlcus nutriēdum esse videatur,reduci à plaga debet,& proximis partibus imponi,vt pus euadat,& quæ dura sunt, emolliātur.

Oratio hæc nisi præpostera esset,multo minus afferret obscuritatis,hoc est, si antè de affectu loqueretur, qui vlceribus nonnullis statim à principio iungitur,deinde moneret,quam ille opem requirat. Verùm longè aliter habet. Prius enim docet,quid obseruandum sit,pòst ad narrandum affectū aggreditur, qui & à principio interdum consueuit ad vlcus accedere, & propositā nunc obseruationem desiderat,is autem est,quùm caro præter plagā,quam accepit, etiam colliditur,de quo proximè loquetur. In eo casu necesse est id omne,quod collisum detritumq; est,in pus versum tabescat,quùm aliter(vt infrà dicetur) restitui non possit. Venire igitur ad cataplasma oportet,& mouere pus,eâ animaduersione,quam nunc & in sequentibus,sed latius in libro de vulneribus capitis pręcepit,nempè vt quàm celerrimè pus moueatur,atque exitum habeat,neque oris plagę retineatur:cuius præcepti eam rationem affert,quòd sic recens vlcus omne,& quod ei proximum est, nō ita in inflāmationem compellatur, quemadmodum si detur opera, ne supputet nisi id paululum, quod euitari non potest,medicamenta siccantia inducātur,& quæ vinculi operâ non egent. Quod enim ait [& vinculum non postulant] græcè habet [φαρμάκῳ μὴ πδισπελλέι]: iure autem ita latinū fecimus. Nā πδισπελλός græcè subligaculū significat,nec quidquam verisimilius nobis visum est,quàm Hippocratem loqui de medicamento,quod non alligetur:alligantur autem quæ decidunt,sicuti cataplasma,quod ad pus ciendū pertinet:hoc enim quoties ab Hippocrate reijcitur,expelli quoque fasciæ solent. Opinamur autem eius rationē in hūc modum esse instruendam, minus sic inflammabitur vlcus,& quod iuxtà est, quàm si vitentur,quæ vinculum postulant,hoc est,cataplasmata, & pus mouentia : admoueātur quæ fascijs non egent, & siccandi facultatem habent, non sinatur in pus verti, nisi id paulum,quod impediri nequit. Suffusus enim sanguis in carne, quæ collisa est,atq; aliqua ex parte nimium detrita,prohiberi non potest, quo minus suppuret,atque hoc est id paululū,quod necessarium ait. Quibus positis sequitur, id seruandum esse,quod præceptum est.Restat autem vt efficiat,quod assumit, quod quia dubium cōtrouersumq; est,adiecta rursus approbatione conuincit. Hæc quùm multis sit offusa tenebris,clarè à nobis explicabitur,atque ità excutietur,vt propè oculis ac manibus teneatur. Eius igitur quod assumitur, caput est.nisi pus citò moueatur,sed ea dentur,quæ fieri suppurationem prohibeant, magis & vlcus,&quod proximum est,inflāmatur : atq; hîc esse approbationis exitus & determinatio debet.Ita autē argumētatio habet. Solent vlcera quùm ad suppurationem intendūt,inflammatione tentari: tunc verò ad suppurationem intendunt, quùm sanguis hactenus mutatur ac feruet, vt putrescēs vertatur in pus: quibus positis consequens est,vt quùm sanguis mutatur,feruet, putrescensq; pus efficitur,vlcera inflāmatione occupentur. At non propterea obtinetur

tinetur quod propositũ est, nisi subijciatur, sub eâ curatione sanguinem incēdi, alienari, & ita putrescere, vt conuertatur in pus: hoc enim assumentes, si eo quod proximè cõclusum est, propositionis loco vtamur, illud proculdubio cogemus, ad quod peruenire consilium fuit, nimirum sub ea curatione magis & vlcus, & quod proximum est, inflãmari. Breuiter autem hæc ab Hippocrate scribuntur, atque admodum obscurè. Cõclusionem, cuius gratiâ cætera apponuntur, principio innuit, quùm inquit. [quãdoquidem igneum redditur, dein horror accedit ac pulsus.] Horror quidem fit ob febrem, quæ inflãmationi superuenit. Sedis vlceratæ calor igneus cum pulsu, nihil aliud sibi vult, quàm inflammationem: de eo enim pulsu loquitur, de quo egit, quùm in illis sententijs, qui aphorismi vocantur, à vehementi vlcerũ pulsu sequi sanguinis profluuium indicauit. Accidit autē eiusmodi pulsus, quùm arteriæ, quæ liberè mouebãtur, ob angustiam loci, quam humorum impetus attulit, æquè moueri amplius non possunt, ita vt homo tunc earum motu lædatur, quem anteà minimè sentiebat. De pulsu verò arteriarum sine dolore, qui & morborum genera nobis indicat, & virium robur, nihil referri ab Hippocrate, Galenus sæpenumero demõstrauit. Sed redeat oratio illuc, vnde deflexit. Ergo quùm ait [quandoquidē igneũ redditur, dein horror accedit ac pulsus.] notare nobis propositam conclusionem voluit ob eam scilicet curãdi rationem vlcus, & quod iuxtà est, magis inflammatione teneri. Addit [inflammantur enim vlcera, quùm ad suppurationem spectant.] quod nullâ ratione firmauit: quoniam si quis id neget verissimè constitutum, nunquam expertus suppurationem est, neque alium vidit, quem hæc malè haberet. Necessariò enim, quùm ex sanguine fit pus, affectæ parti feruor accedit, ac pulsus, tum dolor, cum vehementi febre hominē inuadit, vt alibi quoque declarauit. Quod proximè subijcit [suppurant autem sanguine vsqueadeo alienato ac feruente, vt putrescēs, in eiusmodi vlceribus conuertatur in pus.] assumptio est, clarior itidem, quàm vt approbationem desideret, quùm inter omnes constet fieri pus ex sanguine putri, & à naturâ suâ plurimùm abhorrente. Ex prædicta propositione atq; assumptione infertur, dum sanguis mutatur, atque in pus vertitur, vlcus magis inflammatione tentari: hoc quià euidentissimũ est, idcirco ab Hippocrate omittitur. At neque hæc (vt dictum est) ea conclusio est, quam intendit, sed ipsam infert, si propositionis loco accipiatur, addita assumptione hac, nempè ex eâ curatione sanguinem mutari, atq; in pus conuerti, quod Hippocrates significare voluit, quùm ait [in eiusmodi vlceribus.] quæ verba ad assumptionem prioris ratiocinationis non faciunt, sed hãc alteram, nobis innuunt. In eiusmodi enim vlceribus, hoc est, quæ hoc modo curantur, sanguis suppurat: nisi si hæc referas ad ea vlcera, quæ ad suppurationem spectãt. Sed oportebit tunc de nostro secundæ ratiocinationis rationem apponere, videlicet, ob eam curationem sanguinem verti in pus, sicque assequemur ob eandem vlcus inflammari, quæ fuit complexio proposita. Verùm habet aliquid quæstionis, quod à nobis assumptum est, nimirũ, si prohibeatur fieri pus, si medicamenta dentur, quæ siccandi vim habeant, si cataplasmata repudientur, sanguinē magis alienari, feruere, atque putrescere, quàm si maturare pus contendas. Videtur enim contrà res habere, quandoquidem cataplasma, & eius generis medicamēta, eatenus pus citant, quatenus ob calidam atque humidam naturam, sanguinem putrem efficiunt: quod siccat, quódve pus fieri non sinit, tantum abest, vt putrem sanguinem reddat, vt huic effectui

nihil magis possit esse contrarium: est autem naturâ frigidũ & siccum, id quod fieri suppurationem non patitur, vt tam medici, quàm philosophi scientissimè demonstrarunt: ergo pus mouẽtibus, quæ calida & humida sunt, maximè aduersatur. Quo pacto igitur quæstionem profligabimus, aut ad exitum adducemus, sub ijs, quæ fieri pus inhibent, magis q̃ sub cataplasmate & medicamentis pus mouentibus sanguinem putrescere? Ante omnia reuocare in memoriam oportet affectum illum, cuius gratiâ conscribi hæc ab Hippocrate diximus, hic autem est, quùm quid colliditur simul & vlceratur, de quo proximè loquetur: tunc autem necesse est collisam carnem in pus versam tabescere, neq; licet amplius curatione vti, quæ vlceri aptetur, hoc est, siccis & glutinantibus, quę proximè ἔναιμα vocauit, quòd protinus cruentis vulneribus iniiciantur: habent autem vim adstringendi, atque item siccandi & refrigerandi, ita, vt nec pus omnino cient, nec putre quidquam fieri permittant. Sed his reiectis, ad calida & humida veniendum, sub quibus sanguis ille suffusus, longè minus putrescit atque alienatur, quàm si ea dentur, quæ siccando & refrigerando sunt. Hęc enim vbi adeò violata caro est, vt necessariò futurum sit, vt citò putrescãt, eo nomine incommoda sunt, quod calorem includant, tenuia foramina dẽsent, atque adstringant, & expirare vapores non sinant. Hinc naturalis calor in igneum vertitur, & sanguis alienatur, quod Galenus euenire in ea febre dixit, quæ à succis putribus oritur. Res secus accideret, si præter vulnus pars collisa non fuisset. His ita positis, apparet verissimè cõstitutum esse, sanguinẽ, qui detrita carne ac venulis abruptis suffunditur, magis putrescere sub ijs, quæ suppuratonẽ fieri prohibent, quàm sub quibus cõuertitur in pus: relinquitur igitur, vt quùm collisa caro est, plaga & quæ proxima sunt, minus in inflammationẽ incidant, si quàmcelerrimè pus maturetur, quod nunc ab Hippoctate ponitur: sed latius explicatur in libro de vulneribus capitis, quùm præcipit dari operam, vt vlcus citò admodum suppuret, quoniam hoc pacto, quæ iuxta sunt, inflammari non possunt, & ipsa plaga celerrimè purgatur, ac propterea celerrimè etiã sanescit. Nec ratione caret animaduersio, quam adscribit. vt pus exitum habeat, neque inter labra vlceris supprimatur: cõstat enim quod retinetur augere inflammationem, & proximas partes corrũpere: ergo iure ait, vbi cataplasmate opus est, hoc est, vbi pus maturandum est, quemadmodum in hâc ipsa re, non vlceri, sed partibus adiũctis imponendum esse: vt pus quàmcelerrimè euadat, & quę dura sunt, molliantur, quod à plærisque medicis nostri seculi ignoratur, qui cataplasmata nõ minus plagæ oris inculcant, q̃ proximis partibus, sed eorũ errores satis ostendimus, atque explosimus in expositione de vulneribus capitis. Reducendum igitur cataplasma est ab ore vlceris, vt puri exitus pateat, quod præceptum in sequẽtibus etiam recenset: Galenus autẽ eâdem de causa, pannũ quem ad fistulas adhibet, medium excidit, vt puri ac saniei commodè exitus detur.

» QVodcunque vlcus telo acuto inferatur, vel ita etiã, vt altè insidat, medicamentum exigit, quod cruentis vulneribus protinus iniicitur, quódve siccando suppurationem prohibeat: si quid carnis collisum attritúmq; à telo fuerit, ita curandum est, vt quàmcelerrimè suppuret: nam & minus inflammatione prehẽditur, & necesse est collisam detritámque à telo carnem in pus versam tabescere, deinde nouam creari.

Quanquam vlcus glutinantia exigit, & quę siccandi facultatem habent, interdum tamen cataplasmata requirit, & pus mouentia: quando autem hæc vsu

veniant, iam nunc declarat, duplicem vlceris rationem proponens, vnam simplicem, vbi sola separatio est eius, quod solidum erat, quem ictum accipi acuto telo duntaxat necesse est: quandoquidem retuso (vt clarius in libro de vulneribus capitis demonstrabitur) caro etiã colliditur: atque hæc est altera vlceris ratio haud simplex, quoniàm vulnerato accedit etiam collisum. Vlcus quidem simplex, quùm glutinari debeat, illis eget, quæ protinus cruentis vulneribus iniijciuntur, ἔναιμα vocant, hæc adstringere & siccare possunt, ac repellere, cuiusmodi in sequentibus esse ait, quod habet loti ramenta, acetum, amurcam, & serum picis, quale item barbarum est, & nigrum emplastrum, ac cætera, quæ à Galeno in secundo de compositione medicamentorum generatim ad morbos attinentium, conscribuntur. Huiusmodi igitur medicaměta, tum ea quæ siccando suppurationem coërceãt, voluit ad simplex vlcus aptari, quùm studium sit, quàmcelerrimè glutinare, nec quidquam sit, quod debeat in pus conuerti, sicut in altero vlcerum genere, in quo ait collisam detritámque à telo carnem, oportere in pus verti & tabescere, vt noua increscat, & eo pacto vlcus ad sanitatem perducatur. Nam caro quæ lacerata est, & perruptis venulis sanguine suffusa, nec sanari potest, nec inhiberi, quo minus putrescat, præsertim quùm per vulnus naturalis calor expiret: ea verò quæ integrâ cute collisa est, nõnunquàm digerentibus restituitur, quod Galenus euenire quoque dixit, vbi sanguis suffunditur: ergo quùm & vulnerata & collisa caro sit, necesse est in pus vertatur ac tabescat, & plaga nouâ carne impleatur: id ergo moliri debemus, vt quàmcelerrimè suppuret, quò fiet, vt minus in inflammationem incidat ob eam causam, quam in expositione superioris orationis attulimus. Cataplasmare igitur medebimur & siccantibus. Ex hoc loco Galenus in quarto de ratione curandi, colligit Hippocratem voluisse vlcera omnia siccari, illis exceptis, vbi mouendum est pus. Sed ad vlteriora pergamus, si prius exposuerimus vocabulũ [διακοπή] quod mutuatur hîc Hippocrates, id nos accipimus in eo vulnere, vbi telum altius insedit, & ideo vertimus [vel ità etiam vt altiùs insidat.] vulnus enim quod acuto telo infertur, modò in superficie est, modò altiùs penetrat, atque hoc solet appellari ab Hippocrate διακοπή, vt ex ea sententia elicitur, vbi docet vulnus cerebri, vesicæ, ventriculi, tenuioris intestini, iecinoris lethale esse: sed clarius ex libro de vulneribus capitis.

Recenti cuius vlceri, nisi fuerit in vẽtre, pro valetudine est sanguinis amplius minúsve è plaga statim fluens: nam & ipsum vulnus, & quæ iuxtà sunt, minus inflammatione premuntur: prodest etiam diuturnis vlceribus id agere, vt sanguis crebrò tam ab ipsis, quàm à partibus adiũctis, vtcũq; opportunum videbitur, effundatur: atque adeò si vlcus fuerit in crure, vel in digito pedis, aut manus, magis quàm si in alia parte corporis. exhaustũ enim sanguinis eruptione siccius redditur, ac minus, neque madere vllo pacto finitur. adde quod à putri atque alienato sanguine omnia proficiscuntur.

In curatione vlceris siccare consilium est, & cõrendere, quantũ fieri potest, ne inflammatio subsequatur, quæ vbi sit, sanescere plagam non patitur, quò spectans auctor in ea sententia fuit, vt sanguis vel ab vlcerato loco, vel à proximo effunderetur: sic enim futurum existimauit, vt detracto impedimento facillimè ad sanitatem perueniat. Quamobrẽ principio docet saluberrimam ex quolibet recenti vlcere, præterquàm ventris, maiorem aut minorem sanguinis detractionem: cuius præcepti rationem subijcit, quòd hâc viâ & vlcus

cus, & quæ in vicinia sunt, non æquè inflammationi exponantur, quæ res manifestior est, quàm vt exponi debeat. dempta enim aliqua ex parte caussâ, sanguinis fluxu, quis dubitet minus in metu esse inflammationem? Quanto autem sanguis citius funditur, tanto minus periculi subest, & ob id [statim] apposuit, quin & sanguis à principio suâ sponte interdum erumpit, ita vt nullo negocio quantumuis emanet, sed tempore non similiter per se procedit. Quoad verò sinamus effluere, Hippocrates præterijt, tantùm dixit, [amplius minúsve] prout scilicet magnitudo vlceris, & amplitudo suadet, prout item affectus locus, habitus totius corporis, natura offensi, & cætera hortantur, quæ vel ipse, vel eius aliquis æmulus in quarto de ratione victus in morbis acutis sectâ venâ prodidit modum mittendi sanguinis indicare: qui quùm certus præscribi nequeat, medicinam coniecturalem maximè reddit: eadémque ratio sanguinis est, seu sinatur ex plaga fluere, seu secetur vena: quę quùm ita habeant, aliquando copiosius, aliquando parcius effundi hunc patiemur, intuiti, quęcunque Hippocrates solitus est alibi respicere. Excepit vlcera vẽtris, κοιλίην, id est, ventrem, thoracem intelligens (vt Galeno placuit) & quod abdomine tegitur. Cur autem vulnerato ventre fundi sanguinem noluerit, in aperto est: veretur enim ne dum ex plagæ oris erumpit, aliquâ ex parte ad interiorem regionem feratur. quod quùm accidat, mala affert complura. Siquidem (vt ipse alibi demonstrat) vbicunque sanguis in ventrem præter naturam fluxerit, necesse est suppuret, vt qui naturam suam non possit extra venis retinere. Quamobrẽ vulnera ventris hic tantùm accipienda sunt, quæ vsque ad spacium interius pertinent, quò periculum est, ne sanguis se conferat: cætera quæ summam tantùm partem attingunt, nihil proprium exigunt, sed ab imminẽti inflammatione non secus, quàm quæ sunt aliarum partium, fluxu sanguinis sine vllo periculo vindicantur. Facta recenti vlceris mentione, ne huic tantùm aptari hoc præsidium arbitremur, præcipit, vt in vetusto quoque demus operam, vt sanguis tum ab ipso, tum ab ijs, quę in vicinia sunt, crebrò erumpat. Mouetur autẽ ferè eâdem ratione, atque in recenti. Vtrunq; enim siccare opus est, illis vitatis, quæ sanescere plagã non sinunt, quò etiam cõsilium dirigit, quùm iubet ex vetusto vlcere sanguinem effundi. Iure igitur illi reprehenduntur à Galeno quarto de ratione curandi, qui Thessali sententiam admirantur: volunt enim nõ modò Thessalum, sed etiam Hippocratẽ petere curationis consilium à tẽpore, quùm hîc vetusti vlceris meminerit, iusseritq; vt sanguis crebrò effundatur: quod longè aliter habet. Non enim ad tempus respicit, sed ad naturam affectus, qui ex recenti, vel ex vetusto vlcere, vtiliter ferri sanguinem denunciat. Sed vtitur Hippocrates priscorum breuitate, qui vbi recensenda tria essent, è quibus primum secundi indicium sit, tertium sequatur ex secundo, contenti primum ac tertium scripsisse, omittere secundum consueuerunt: quod apertè in hoc loco deprehenditur. Tria enim respicienda sunt, vlceris diuturnitas, affectus malignitas, & sanguis ab vlcere manans: diuturnitas vlceris, quod primum est, proculdubio alterum indicat, nempè malignitatem, sine quâ minimè protraheretur, vbi nihil esset in curatione peccati: vt autem malignitas omnis tollatur, debet subinde ex plagâ sanguis effluere: id erat tertium, quod Hippocrates à primo proximè subiecit, quùm inquit. [prodest etiam diuturnis vlceribus id agere, vt sanguis crebrò tam ab ipso, quàm ab adiunctis partibus effundatur.] præterijt autem secundum, hoc

est,

est, malignitatem vlceris, quod primo & tertio interijciendum fuit, sed facilè percipitur, quùm significetur à primo, quumq; tale sit, vt inferat tertium. Deberi enim sanguiné fundi, non ex vetustate (vt illi sentiunt) sed ex vlceris malignitate colligitur. Adiecit [crebrò] quùm nõ tantùm satis sit, semel aut iterum id moliri, vt exhauriatur sanguis in affecta parte receptus, quãdò ille qui confluit, quùm nondum sublata malignitas est, corrumpitur: quamobrem donec particula ad antiquum statum reuertatur, subinde euellendus est. hoc autem fieri voluit, vtcunque opportunum videbitur, quod vel ad tempus referri debet, ità, vt tunc expediat, quùm à tempore, hoc est, morbi conditione requiritur: vel ad locum, ex quo sanguis eijciẽdus sit, quem duplicem posuit, eum qui vulneratus est, & eum qui iuxtà est: eliges autem modò hũc, modò illum, prout in rem esse iudicabis, quam rem situs ipse partium, ante omnia declarabit. Hanc medicinam præcipuè probat, quùm vlcus in crure versatur, vel in digito pedis, aut manus. Hæ siquidem particulæ subiectæ sunt, & ab alijs dependent, vnde promptè materiam concurrentem recipiunt, atque (vt in libro de vulneribus capitis testatur) inflammatione occupãtur, quod non euenit in capite, quùm superius sit, & aliundè non pẽdeat, quapropter eas partes tãto magis exinaniri decet, quanto faciliùs inflammationi obijciuntur. Habet in fine à putri sanguine, atq; alienato omnia proficisci. nam mala, quæ grauissima timeri possunt, è sanguine oriuntur, qui putrescens, & in saniem versus, inflammationem auget, quæ postea in gangrænam degenerat, sed tandem pars alienatur & corrumpitur, cui malo non caro solùm, sed os quoq; exponitur, quod vbi defluente sanguine afficitur, in ea mala compellitur, quæ ipse in fracturis & capitis, & aliarum partium, indicauit. Nullum igitur tam graue malum est, quod putrescẽte atque alienato sanguine non fiat: sed hoc periculum euitabitur, si, vt præcipit, sanguis ex vlcere profluat. Hinc patet, quantum recentiores medici labantur, & quàm longè recedant à præceptione Hippocratis, quùm id non agant, vt ex vetusto vlcere crebrò sanguis euadat, quod adeò necessarium est, vt sine hoc, vel nullo modo, vel certè vix fieri voti compotes possint: sed in recenti quùm sanguis per se manat, plurimùm sæpè laborent, vt vtiliter fluentem supprimant, neque vsum animaduertant, quem homo ex sanguinis eruptione consequeretur. Sed plura q̃ statueram, redibo igitur ad Hippocratem.

» POst detractionem sanguinis vtiliter his vlceribus spongia alligatur densa,
» mollis, incisa, siccior, nõ madẽs, vel spongiæ super inijciũtur folia gracilia.

Fieri non potest, quùm sanguis euadit, quin aliquid retentum ad labra vlceris adhæreat, ipsúmque madefaciat, & sanari non permittat, ei malo nunc succurrit, spongiam admouens, quæ sanguinem illum vniuersum absorbeat. hanc voluit densam esse, quia quæ rarior est, non ità sanguinem combibit: mollem verò & incisam, ne duritie & gibbâ mole oras vlceris offendat, quod maximè vitandũ est. quandoquidem ex dolore, succi ad plagam concurrũt, id etiam si non fieret, vitari nihilominus ea offensa debuit, ne frustra homo lędatur. Vbique enim monet auctor, vt quùm aliquid molimur, vbi durâ quapiam re corpus excipiendum sit, subiectâ lanâ, vel pannis aut molliori aliquo interposito, duritiem fugiamus, atque hoc sibi voluit, quùm in proœmio de ratione victus in morbis acutis imperat, vt vbi euitari dolor possit, ægrotans curetur maximè iucundè. Sit igitur spongia incisa ac mollis, vt plagæ aptetur, & duritie, doloris sensum nõ afferat: arida item sit, & non madeat, quod mox de linteo etiam

subijcit,quoniam quæ arida est,valentem siccandi facultatem habet,quod vlceri expeditissimum est,quæ madet, neque ita siccat, neque ita sanguinem retentum absorbet. Vbi ait [non madens] verbum[non] ab ipso scribitur. quod etsi ad distinguendum vsurpari soleat, hîc(Galeno teste)negandi vim habet, quomodo vsitatum in Homero quoque legimus,in eo versu:

βέλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθ.

Significat enim: Volo populũ seruari,non perire. Folia quoque gracilia superinducit,quorsũ verò aut cuius herbæ,ex alijs locis intelligitur: infrà enim, verbasci,trifolij,& epithymi folijs vtitur,vbi contra inflãmationẽ pugnat,ob quam in opere de articulis ad vlcerata simul & luxata,tussilaginis,& betę folia imponit,quæ, ꝙ modicè siccent,vlceri etiam cõducunt,atq; huius generis nũc accipi debent herbarũ folia: nã quæ graciliora non sunt,sed portulacę vel vmbilici Veneris,modò crassa & pinguia,sine vlla siccãdi facultate madefaciunt.

» OLeum, & quæcũque medicamenta lenia sunt,aut olei vim habent,his vl-
» ceribus aliena sunt,nisi prorsus ad sanitatem iam intendant: recenti item
» vlcere medicamenta,nec lenia,nec pinguia conueniũt, præsertim quùm valdè
» purgari desiderat:atque(vt vno verbo dicam) oleo tam hyeme, quam æstate,
» ad ea vlcera vtendum,quæ facultatem eius generis requirunt.

Medicamenta,quæ nos lenia interpretamur,Hippocrates μαλθακώδεα nũcupat,cuius verbi vim aperuit Galenus,eo comprehendi volens quæcunque olei naturam habẽt,cuiusmodi esse ait adipem,pręsertim suillam,tum vrsinã,dein ceram,quibus annumerauit etiã ceratũ,quod ex cera & oleo conficitur. Oleum igitur & lenia medicamẽta omnia inquit inimica esse vlceribus his,nẽpè diuturnis, de quibus proximè loquutus est, quum imperauit, vt sanguis subinde euelleretur. Nam seu glutinari hæc oporteat,seu quòd caua sint, carne impleri lenia medicamenta incõmoda sunt,quoniam glutinationẽ impediũt, plagam non modò non siccant,sed,quod deterrimum est, summoperè madefaciũt. Et vbi æstate vlceri sordido adhibentur,putrem reddere affectam particulã possunt,quamobrem recenti quoque vlceri aliena sunt, maximè si sordidum fuerit,quia vbi purũ sit,non æquè nocent,minus item aliena sunt,quùm alijs medicamentis miscentur,vt in sequentibus apparet,vbi cataplasmate ex lenticula vtitur,oleum adijciens. Quid quòd neq; idonea sunt lenia medicamenta,quæ superuenienti inflammationi succurrant: his enim medentur verbascum, trifolium,& alia, quæ siccandi & discutiendi facultatem habent, vt clarè ex sequẽtibus patebit. Excipit vlcera,quæ iam ad sanitatem intendant,vt quæ tutò & vtiliter lenibus foueãtur: infrà enim, quùm scribit quo pacto cicatricem inducere pulchram conueniat,adipem, oleum,& similia imponit, quorum vsus potissimum in vetustis requiritur,quæ ferè dura sunt & aspera. Est tamen vbi alioquin vlcera lenibus inungere oporteat. Solet enim dolor vehemens interdum vlceratam partẽ occupare,præsertim si inflãmatio accesserit, in quo casu posthabitã vlceris curatione,cõsilium ad finiendũ dolorẽm intendit, quã rem lenia & relaxantia medicamenta,commodè perficiunt. Eadem aptãtur, si periculum sit distentionis neruorũ,quemadmodũ vbi cum vlcere fractum os est, aut luxatum,quod Hippocrates cerato inungit,lanamq́; vino & oleo madentem superinijcit: hîc autẽ imperat, vt, si quãdo ad hæc præsidia confugiamus, siue ęstate,siue hyeme,oleo potius quàm cæteris vtamur,puta quàm adipe,resina,vel cera:quando autem id vsu veniat,satis expositum est.

Purgare

» PVrgare verò aluum in bonâ parte vlcerum præstat, nempè in vulnere capitis, ventris, articulorum: atque vbi periculum instat, ne quid corrumpatur: in his item quæ suturam postulant, vel exedunt, aut serpunt, vel alioquin inueterauerint, aut vinciri debeant.

Si cæteræ huius libri orationes ita clarè legerētur à Galeno expositę, vt hęc, quam perfectè aperuit in quarto de ratione curandi, mihi multò minùs laboris impenderet, satis enim fecisse viderer, si nihil de meo adijciens, huc ea duntaxat transferrem, quæ ille varijs locis adscripsisset, quod nunc faciá. Censet igitur Galenus Hippocratem ad vlceris naturam respicere, quùm cauet, ne madefiat: ad magnitudinē, quùm præcipit, vt aluus purgetur, ita vt in vlceribus simpliciter madefacientia vitari debeant, non item simpliciter atque absolutè alui purgatio necessaria sit, sed si tantùm ex eorū genere sint, quę magna sunt. parua enim, quùm periculo careant, neque eo dolore premantur, qui euocare succorum copiam ad violatam particulā possit, ferè sine purgatione cōsanescunt: contrà, quæ magna sunt, purgationem amant, vt corpore puro existente, purus quoque locus affectus seruetur, neque humores aliundè influētes recipiat, sitq; natura exonerata potentior ad plagam sanandam. id enim opus nō est medici, sed naturæ. Triplici autem de causâ, tam vlcera, quàm reliqua vitia redduntur magna, vel quòd præstantem locum occupent: vel quòd latius pateant, atque ampla sint: vel quòd maligna. Hippocrates tria hæc genera propositis verbis complectitur, nam singula purgari corpus requirunt. Vulnera quidem capitis, ac ventris vtriusque, scilicet thoracis, & eius qui abdomine contegitur, ideo magna sunt, quià partes occupant præstantiores. quæ suturā aut vinculum poscunt, ampla sunt, quùm, quæ exigua sunt, sine vinculo, sine suturâ glutinētur. restat tertium genus, quod ea comprehendit, quæ ex malignitate magnorum sibi nomen inuenerunt. hæc notauit, quùm meminit eorum, quæ in articulis versantur, aut inueterauerint, aut vbi periculū sit, ne quid corrumpatur. siquidem hæc omnia maligna sunt. vocauit enim Galenus malignum vlcus id, quo humor acris fertur, & vbi locus vlceratus adeò vitiatus est, vt quidquid recipit, corrumpat. Ergo illa vlcera malignis annumerari possunt, vbi periculū est, ne quid corrumpatur. quià tunc veremur, ne caro corrūpatur, cùm maximè detinetur inflāmatione, quæ posteà in gangrenam degenerat, & tandem in id vitium, quod Hippocrates vocat σφάκελον, sub quo non solùm caro, sed os quoq; vitiatur. quæ exedunt aut serpunt, id similiter efficiunt ob coitū humoris mali ac biliosi, sine quo nec diutius trahi consueuerunt, inde enim fit, vt cicatrix, aut nulla inducatur, aut inducta rursus decidat. Hæc omnia, quià eam cōditionem habent, vt succum non modò vitiosum admittant, sed etiam efficiant, idcirco inter maligna referuntur, & proptereà magna sunt, ac purgatione indigent. in quorum cœtu poni etiam possunt, quæ articulos detinent, qui chordis & neruis continentur, & carnis ferè sunt expertes, atque hâc de causâ dolorem & vigilias afferunt, & aliquando neruorum distentionem, quo fit, vt obnoxij sint succorum fluxui, & quos recipiunt, facillimè corrumpant.

» EMplastra autē inducere priùs non expedit, quàm vlcus exquisitè siccetur, quo facto vtiliter imponuntur. sæpiùs verò spongia ad plagā admouenda: sæpiùs item dandū est linteum purum, siccum, tum medicamētum, quod idoneum videatur, inijciendū est, quod aut alligetur, aut sine vinculo relinquatur.

ἐμπλάσσειν τὰ φάρμακα, quod Hippocrates scribit, latinè reddimus [inducere

emplastra]. Sunt autem hæc medicamenta, quæ ferè ex metallicis componuntur, & siccandi beneficio vlceribus accommodãtur. è quibus alia dicuntur ἔναιμα, quòd cunctis vlceribus ad glutinandũ protinus inijciantur, atque hæc nunc præcipuè intelligit: alia σαρκωτικά, quòd carnem alant: alia ἐπουλωτικά, quòd cicatricem inducant. alia detergunt vlcera sordida: alia superãtem carnem exedũt. quidquid horum fieri oporteat, non antè dari emplastrum debet, quàm plaga ex toto sicca fuerit. nam, si madeat, quùm superimponitur emplastrũ, eius vim non sentiet, & concluso ac retento humore, non mediocriter offendetur. hunc ergo vniuersum prius combibi & exiccari voluit per spongiam sæpius impositam, vt paulo suprà etiam prodidit, quùm eam adhiberi mollem iussit, tum densam, incisam, & siccam. Sed quià veretur, ne possit ex toto per spongiã siccari, post hãc linteum admouet, vt quod reliquum est humoris absorbeat. hoc autem siccum accipit, quòd madidũ siccare nequeat: prætereà purum, vt oculos delectet, ne si rubrum sit, opinionem faciat sanguinis fluentis, si aliâ re inficiatur, vel plagę incommodum sit, vel indecorum. Neq; solummodo linteum admoueri purum voluit, sed fascias etiam, vt clarè in secundo de officinâ medici demonstrauit, vbi eam conditionem adiecit, vt sint molles, ne molestiam afferant, quùm plagam contingunt. id quanuis hic prętereatur, æquè tamen ad linteum pertinet: sed satis apponitur, quùm spongiam inijci mollem imperat. Quid quòd Galenus in quarto de compositione medicamẽtorum generatim ad morbos attinentium lintei nominatim meminit, edicítque, vt ad detergenda vlcera mollius sumatur? Vlcere iam sicco, id imponi debet, quod commodum videatur. spectandum autem principio est, quid plaga exigat, num simplex sit, & quæ glutinari debeat, an caua, & quæ impleri, an aliud remedij genus desideret: quo cognito consideranda natura hominis, & propriè partis affectæ: inspicienda item alia omnia, quæ valentius aut infirmius medicamẽtum requirunt. quùm nõ satis sit genus nouisse, nisi propria quoque species intelligatur. atque hoc sibi voluit, quùm inquit [medicamentum quod idoneum videatur]. id quod vel obligabis, vel solutum dimittes, vtrum expediat, docebit positus partis. vbicũque enim ita pars sita est, vt neque deorsum spectet, neque multum promineat, frustra vinculum datur, quùm medicamentum per se maneat, possitque vinculum comprimere, atque ob id inflammationem excitare: sin ea fuerit posituta sedis affectæ, vt nequeat emplastrum retinere, ne decidat, alligandum est, quemadmodum præcipit Galenus in glutinando vulnere abdominis, eâ lege seruatâ, quam Hippocrates in secundo de officinâ medici tulit, vt scilicet fasciæ arctentur, quatenus contineant, sed non vigeant. Cataplasma verò promptius decidit, quàm emplastrum, quod valentius hæret. quocirca, vbicũque cataplasma superdedit, vinculum quoque adhibuit, neque id vnquam sine fasciâ reliquit, vt nunc facit emplastrum.

PLerisque vlceribus calida tempestas hyeme salubrior est, nisi fuerint in capite & ventre: salubrius adhuc æquinoctium.

Cœlum, quo continemur, medicamenti locum habet, ita, vt quùm morbo aptatur, iuuare possit: nocere, cùm alienum est, quæ noxa interdum euitari non potest, sed contrariæ facultatis remedio finitur. Verùm cœli vocabulo duplex subiecta notio est, regionis scilicet, ac tempestatis. quãquam Hippocrates breuitati studens, alterius tantùm mentionem faciens, regionem præterijt, quæ & ipsa sub eandem rationem cadit. vtraque autem ad ambientis aëris qualita-

tem refertur, quo in curãdis vlceribus temperato egemus, & immoderati tam frigoris, q̃ caloris omnino experte, vt liceat naturæ id præstare, quod sui muneris est, nempe glutinare, implere, ad suppurationẽ perducere, prout vlcerum conditio postulat: maximè verò licebit, quùm nulla cœli exuperãtia impedietur. quò spectauit Hippocrates in secundo de ratione victus in morbis acutis, vbi illis subuenit, qui cibũ præter consuetudinem ingesserunt: calorẽ enim & frigus cauit, vt sine vllo impedimento natura in cibi coctionem incũbat. Non immeritò hîc saluberrimam censet æquinoctij tempestatem, quę propter mediam quandam tẽperationem ab vtroque excessu recedit. quòd si vergere ad alterum oporteat, ęstatem hyeme opportuniorem ducit. Excipit vlcera capitis & ventris, hoc est, thoracis, & eius, qui abdomine velatur. Frigus quidem vlceribus inimicũ est, calor verò idoneus, quod ipse alibi tradidit: ideò magis ęstas prodest, quàm hyems. hoc noluit valere in vlcere capitis ac ventris. cur autẽ in libro de vulneribus capitis salubriorem posuit hyemem, quo tẽpore hominem alioquin ex vulnere capitis moriturum diutiùs trahi dixit quàm æstate. mihi non alia nunc ratio succurrit, magis ad rem apposita, quàm quæ ab ipso redditur, quùm habitiorem iuuenem mediâ æstate, neruorum rigore detẽtum perfundi multâ aquâ frigidâ iubet, vt naturalis calor à quo solui morbum oportet, hâc viâ in vnum coactus potentior fiat. Idem accidet in vulnerato capite, ventre, aut thorace, quibus locis viscera, venæ, atque arteriæ multæ & grandiores subsunt: quò naturalis calor confugiet coactus frigore ambiente. & quùm validior efficiatur, morbum minori negocio tollet, hoc est, sanationem vlceris perficiet. At membra, quùm neque venis, neque arterijs ità magnis constent, naturali calore non abundant: sed hunc ità infirmum habent, vt nequeat frigidiorem aërem superare, sed magis cedat, propterea læduntur membrorũ vlcera, longè magis hyeme quàm æstate.

» VBicunque in vlceribus, quæ neque rectè, neq; vt res postulat, assiduè pur-
» gata priùs fuerint, produci caro cœperit, solet plurimùm supercrescere: in
» his verò, quę rectè, atque vt res postulat, assiduè purgentur, & nisi collisum aliquid accesserit, siccis præsidijs nutriantur, plærunque caro non excrescit.

Locus hic mutilus legitur in codice Hippocratis, sed eum restituimus ex quarto de ratione curandi, vbi Galenus integrũ inseruit. Agit autem de vlcere cauo, quod glutinari nõ debet, sed impleri, quod siccis medicamẽtis perficitur. Nanque vlceris curatio siccantibus (vt suprà indicauimus) in vniuersum perficitur, præterquàm vbi caro collisa est, quæ quùm sanescere nequeat, necesse est in pus vertatur ac tabescat: alioquin perpetuum est, vlceri siccantia medicamenta superdare: quod pręceptum quamuis anteà proditum, tamen quia saluberrimum est, reducere nũc in memoriam voluit. Ergo vbi caro producenda est, si vlcus minùs rectè purgatũ fuerit, plus iusto increscit: si cõmodè priùs siccetur ac purum fiat, plærunq; excrescit. Creatur quidem caro à naturâ partium, quæ iuxta plagam sunt, ex humore, qui ibi continetur. Probabile igitur est, quo minus siccatur vlcus, purgaturq; ab humore necessariò superante, eo plus ali carnis atq; infirmioris, adeò vt supercrescat & hebes sit, quo siccius & purum magis seruatur eo minùs carnis produci ac firmioris, quod in libro de vulneribus capitis præclariùs expressit. Monet enim ne sinamus carnẽ humidam esse, ac diutiùs purgari, sed quàm celerrimè purã exhibeamus. nam sic ait carnem nõ hebetẽ, sed firmam creari, & minimè supercrescere: id quod tenere

memoriâ debemus, cum eo, vt intelligamus, vbi vlcus sordidũ fuerit, nõ modò carne non impleri, sed à sanie exedi, & assiduè magis sinuari, & fieri cauum.

» QVod si os vstum, aut sectum, aut aliâ de causa abscesserit, ea vlcera cicatri-
» ces cauas accipiunt.

Vbi fracturæ carnis quoq; vulnus adijcitur, nõnunquàm id os secedit, neque recõdi posteà potest, nisi aliquid ex ipso præcidatur, quemadmodum ipse retulit in opere de fracturis: interdum aliquod fragmentum resolutum ab alio osse, per plagam recedit: interdum, quod corruptum vel cariosum sit, aduritur. quocúnque modo abscedat, asserit Hippocrates cicatrices cauas induci: idem quoque prodidit in sexto libro sententiarum, quos aphorismos vocauit. Ratio in aperto est: quippe quùm, vbi os deest, aliquid calli increscat, super quo caro non ità producitur: quandoquidem non à callo, sed à carne, quę eandem naturam habet, creari debet. Alitur ergo caro, quâ caro est, & cauum implet, quâ callus, non item: atque id in causâ est, cur cicatrix caua inducatur.

» IAm verò vlcera non purgata, nec si in vnũ cogantur, glutinari possunt, nec
» per se cõmittuntur: glutinari itẽ ea nequeũt, quorũ partes, quę iuxta sunt, in-
» flãmatione vrgẽtur, dum hæc maneat. Tum illa, vbi quæ vlceri proxima sunt,
» nigricie occupãtur ob putrescentẽ sanguinem, aut ob varicẽ fluxum sanguinis
» subministrantẽ, neq; illa glutinari possunt, nisi quę iuxta plagã sunt, curentur.

Quùm nullo pacto sanari vlcera possint, nisi natura, cuius id effectũ est, rectè valeat, & nulla impedimenta prohibeãt. meminit Hippocrates vtriusque: impedimenti quidẽ eiusmodi est sordes, quùm ait, non purgata vlcera nõ sanescere: naturæ verò scilicet partis violatæ, quę causa sanitatis est, quùm indicauit proximas partes oportere priùs & ab inflammatione & à nigricie vindicari. Scire autẽ licet, tunc sanari vlcera, quùm oræ, quæ diuisæ erãt, cohærescũt, id quod duobus modis contingit: altero, quùm sola diuisio est, nec quidquam carnis deti actum est, in quo casu oræ à medico in vnũ coguntur, & si opus est, vinculo, fibulâ, vel suturâ continẽtur, sicq; suâ sponte coalescunt: altero, quùm aliquid carnis iam perijt, ità, vt oræ nequeãt amplius se contingere ac glutinari, sed per carnem iungantur, quæ media inter ipsas producitur, quem sanationis modum Galenus appellauit κατὰ συσάρκωσιν. Hunc attigit Hippocrates his verbis [nec per se cõmittuntur] propriè enim per se committi dicimus, & non medici operâ quæ increscente carne mediâ coniunguntur, sed priorẽ modum sub ijs verbis complectitur [nec si in vnũ cogantur, glutinari possunt] ea enim vlcera significat, quę suâ sponte coalescunt nullâ carne inter oras productâ, sed tantùm oris in vnum adductis, atque ità contentis. Vtrouis modo curare vlcus præstat, tolli impedimentum necesse est, & adiunctas partes benè valere, alioquin, ne oræ glutinari possent, nec media caro increscere. Purgare igitur sordem conuenit, quam vlcus contraxit, & proximas partes in antiquum statum restituere, quæ quamuis multiplici genere vitij teneantur, tantùm inflammationis meminit, & nigriciei, quòd frequentiores sint. Inflammationi itaq; medeberis, tum nigriciem tolles, & si quod aliud malum proximam sedem infestet, vt quùm sana fuerit, natura validior suum præstare munus possit. Cæterũ nigriciem proficisci ait à sanguine putri, vel à varice fluxum sanguinis præbente. Sanguis enim (vt Galeno placuit) quùm aliquã partem corporis suffundit è venis eductus, vel quòd apertæ, vel quòd collisæ ac detritæ fuerint, colòrem mutat, nec retinet florẽtem illũ ruborẽ, sed nigrescit aut liuet, vel à naturâ

vincitur

vincitur ac ſuppurat, cinerei coloris efficitur, ſed interim liuet. eſt enim liuidus color medius inter nigrum & rubicũdum: qui conſueuit etiam apparere, quùm ſanguis, qui iam niger eſt, in pus conuertitur, ſicq́, liuor ſuppurationem denunciat. At tũc manet niger ſanguis, quùm nequit à naturâ ſuperari: ſed ex toto putreſcit & corrumpitur, quem locum Galenus in ſecundo de fracturis, qua de calce, fuſiùs enodauit. Meritò igitur Hippocrates nigriciem fieri ob putrem ſanguinẽ indicat: nequit enim à venis transfuſus à naturâ vulneratæ partis ſuperari, atque in pus conuerti, vtpote quæ ex ictu & inflammatione, quæ plærunq; ſubſequitur, imbecilla ſit. Accidit etiam nigricies ob varicem, vndè ſanguis ad vlceris regionem transfunditur, qui per ſe niger eſt & craſſus, & multo nigrior redditur, quùm extra venas fuſus, neque diſcutitur, neque ſuppurat: eiuſmodi ergo nigricies auferẽda eſt, quùm ſaneſcere plagam non permittat. De verbis autem Hippocratis, quod nos interpretamur [non poſſunt] ille habet οὐκ ἐθέλει, quod propriè ſignificat nolunt, ſed vſurpari etiam ſolet pro [nõ poſſunt] tum ab Homero, tum ab Hippocrate, vt in opere de articulis, qua de femore in priorem partem prolapſo, vbi Galenus eius verbi vim expreſſit.

» VLcera in orbem, ſi intus caua fiant, quod abſcedit, vel ad totum orbem, vel
» ad dimidium ſecari debet in longitudinem hominis naturalem.

Cauſam nunc ſanitatis attẽdit, nempè naturam partiũ, quę iuxta vlcus ſunt, quas voluit ab omni affectu explicari, vt natura firmior, ſuo munere prę ſtãtiùs fungatur, & ſanitatẽ reſtituat. Igitur præter alia mala ſolent labra vlceris dura fieri & occalleſcere, præſertim quùm res diutius trahitur, quò fit, vt quùm hæ partes nõ amplius valeant, nõ poſſit vlcus ad ſanitatẽ peruenire, niſi callo priùs & duritie liberẽtur. quod nunc agit Hippocrates, quùm vlcus in orbem proponit, & intus cauum: (id enim Galeno teſte intelligit) quod oras habet duras & calloſas, vt quæ, quùm cauo intus vlcere abſceſſerint, à ſubiectâ carne haud fouẽtur. Præcipit igitur, vt ſecetur omne id, quod abſcedit, ſic, vt ſcalpello, vel per totum, vel per dimidiũ orbem linea ducatur in lõgitudinẽ hominis naturalem, & detracto callo ac duritie fiat aditus, per quẽ immittere medicamenta liceat, quod anteà non licebat, quo nomine ſecari plagã voluit, vt clarè in libro de vulneribus capitis teſtatur, vbi non modò eam, quæ in orbẽ eſſet, ſed aliam, (modò intus caua eſſet) incidi iuſſit, cuius præcepti rationẽ adſcripſit his verbis [incidere id cauum tranſuerſum conuenit, quà non facilè medicamentum quodcunq; idoneum fuerit admittit.] Quùm verò de vlceribus in orbẽ tractauit, iuſſit, vt lõga efficiãtur orbe duabus lineis inciſo in longitudinẽ hominis: nunc adijcit, vel ad totũ orbem, vel ad dimidiũ: ſiquidem ſectio totum orbem comprehẽdat, duplex ſit neceſſe eſt, quod in libro de vulneribus capitis expoſuit: vna enim linea ab oræ principio ducta ad plagam terminatur, altera è regione à plagâ incipiẽs ad ſanam vſq, partem procedit: ſecari enim totus orbis vnâ perpetuâ lineâ non poteſt, ꝙ ſi dimidiũ duntaxat incidatur, abũdè eſt vnã ducere. Quando id conueniat Hippocrates prætermiſit: facilè autem ex cauſis intelligitur, quibus venire ad ſectionem cogimur, ex cauo ſcilicet, quod inter oras eſt, & carnẽ ſubiectã, quâ medicamentũ nõ recipitur, & ex callo atq, duritie. Hæc ſi ſubſint toti orbi, ſecare totũ oportet: ſi alteri parti, dimidiũ. Rectè autem monuit, vt linea in longitudinẽ hominis ducatur: cauet enim, ne tranſuerſi ſecẽtur muſculi, qui paucis exceptis, quemadmodũ in inguine, in longitudinem hominis procedunt. Illud autẽ ignorare non oportet: ꝙ ſi plaga, quę

in orbem est, secetur, & longa fiat, quamuis neque caua sub oris sit, neque callosa, citius tamen sanescet, & caro ab angulis multo celerius producetur.

Cuicunque vlceri superuenerit erysipela purgare corpus conuenit, seu deiectione, seu vomitu, prout vlceri præstabit.

Curationem non modò vlceris apponit, sed vitij quoq;, quod cum eo iungitur, quódve nisi prius tollatur, sanari plaga nō potest. Eiusmodi est erysipela, quæ si superueniat, purgare corpus oportet excitato vomitu, vel aluo ductâ: vtraque enim purgatio saluberrima est, sed modò hæc, modò illa, pro situ partis affectæ, quā rem nūc non explicat, sed satis in libro de succis ostensam existimat, vbi in humorū cursu auertendo iubemur quàm longissimè ab eâ parte, ad quam fluunt, ipsos attrahere, idq́, tunc maximè, quùm maximo impetu feruntur: cōtrà verò eos, qui in affecto loco recepti sunt, deriuari volunt, per proximam partem eductos. His ità constitutis, vlceris situm spectātes facilè intelligemus, vomitúne, an alui ductione purgare hominem expediat. Quùm plaga in superioribus partibus versatur, satius est, si humores non vltrà profluūt, ad vomitum confugere: si vsque irrumpunt, solicitare aluum eōtrariò, quùm violantur partes inferiores, si humorū impetus cessauit, ducere aluum præstat: si manet, excitare vomitum. Quo medicamēto moliri id conueniat, etsi Hippocrates non doceat: maximè tamen perspicuum est ex his, quæ alibi de purgatione egit: quam tunc probat, quùm educit quæ educenda sunt, hoc est, quæ morbum faciunt: sic enim cōfert, alioquin perniciosa est. Nunc autē erysipela proponitur, cuius causa est flaua bilis: dari ergo catharcticū debet, quod purget flauam bilem, hoc ipse nominatim expressit in libro de vulneribus capitis, quùm medetur erisypelæ, quæ interdum solet faciem occupare.

Quoties autem iuxta vlcus, quod inflammatione vacet, oriatur tumor, hic progressu temporis suppurat: sed si cum inflammatione tumor non cesset, desidentibus alijs, quæ simul tumere & inflammari cœperunt, verendum est, ne oræ non glutinentur.

Succi, qui tumorem excitarunt, si inflammatio quoque accessit, celerrimè in pus vertuntur: quòd si absque vllo ardore tumor sit, non ità citò maturantur, sed longum tempus ad suppuratione requirunt. Pus igitur in eiusmodi tumore, non nisi procedente tempore subsistit, atque hanc sententiam in prioribus verbis aperuit, ex qua elici illud potest, quod non mediocriter ad curationem confert, nimirum quùm tumor iuxta plagam versatur, neque vlla inflammatio se ostēdit, videtúrque ea materia crassior, quàm, vt discuti ac dissipari possit, vtendum esse pus mouentibus, vt id horū ope citò assequamur, quod alioquin fuit à naturâ diuturnitate temporis expectādum, quò fiet, vt tumor celerius finiatur, & eo finito vlcus non magno negocio consanescat. In altera parte orationis vbi ait, [sed si cum inflammatione tumor non cesset desidentibus alijs, quæ simul tumere & inflammari cœperunt, verendum est ne non glutinentur.] de eo tumore loquitur, qui adiunctam habet inflammationem, ità, vt succi, quibus excitatur, iam vehementer incalescant, eo malo non solùm oras vlceris, sed proximas etiam partes detinēte. Hic ergo tumor, si, quùm iam decesserit ab illis partibus, quæ tumere & inflammari simul inceperunt, adhuc oras vlceris occupet, periculū est, ne non glutinetur. Ratio in aperto est, si quis statuat glutinationem à naturâ vulneratæ partis prouenire, quæ si quidem tumore atque inflammatione vexetur, minùs probè id perficiet, quod sui muneris est,

rneris est. Non prius ergo tentanda glutinatio est, quàm orę vlceris à tumore, inflammatione,& omni denique vitio liberentur.

» QVibuscunq; cadentibus,vel alio pacto quæ iuxtà plagam sunt deteruntur,colliduntur,intumentq́;,& quùm suppurant,pus ex tumore ad vlcus transfunditur, vbi hæc exigere cataplasma videantur, ipsi vlceri ne imponatur,sed partibus quæ iuxtà sunt,vt pus euadat,& quæ dura sunt,emolliantur.

Siue de industria,quod ea,quæ ad artem maximè pertinent,sæpiùs reuocare in memoriam expediat,siue quòd librũ neque correxerit, neq; perpolierit, idem prorsus iterat,atq; in prioribus habitũ est,id,quùm à nobis abundè fuerit explanatũ,nihil est, quod in eo diutius immoremur, tantùm illud admonebimus,quod,quáuis cataplasma non debeat plagæ oris superdari,quùm pus mouetur,ne ipsum retineat: est tamen vbi debet,quùm scilicet earum inflãmationem discutere,aut lenire confert,quod clariùs in sequẽtibus demonstrabitur.

» POstquàm mollita sunt, & inflãmatio cõquieuit,repellere oportet que abscesserunt,per spongias adstrictas vinculo, quod à parte sanâ incipiat, & paulum porrigatur: super spongias itẽ folia multa inducere· si quid autem repelli nequeat,in causa est caro humida,quam detrahere necesse est.

Quùm tumor suppurauit,& per plagam pus effluxit, relinquitur sinus ille, quo continebatur. Hic quùm cauus sit,partes non se contingunt, sed superiores ab inferioribus recedunt. Quæ autem sic abscesserint,vrgeri debent, ità vt cum alijs iungãtur: hæreant,& vel per se,vel per aliquid carnis, quod medium increscat, glutinentur, sicq́; nullus maneat sinus. Spongia quidem per se mollis est,& præterquàm quod humores absorbet,Galeno auctore abundè siccat, neque premit, aut onerat, sicuti quæ duriora sunt : hanc super plagam alligat, vt quæ abscesserunt, reprimantur. Fasciam verò à parte sanâ ordiri voluit, & paulum super ipsam circuire : satis enim est, si hanc suo capite complectatur, deinde ad vitiatam procedat. Sed quid est quod super sanam partem dari primò fasciam iussit, quùm in opere de fracturis super affectam primò vinculum inijciat,& inde ad violatam porrigat? Scire licet, ità naturâ comparatum esse,vt succos vinculum inde præstantius exprimat,vbi & primò inijciatur,& arctiùs alligatur: ex quo sequitur,vt ordiri ab ea parte debeat,& adstringi magis,vnde expellere humorem oportet, deinde eo laxius ferri, vbi hic citrà noxam recipitur. In fracturis igitur & vulneribus,quùm periculum sit, ne violatę parti inflammatio superueniat, necesse est humores à violatâ partead sanã repellere,quâ vel innocenter admittentur,vel certè parùm oberunt. Econtrariò quùm ea vlceris conditio est,quam nunc proponit,à sanâ regione exprimendi succi sunt ad vlcus,vt inde euadãt, vbi exitũ habent: neque enim timetur amplius dolor aut inflammatio, sed quùm sinus,qui à parte sana incipiens ad os vlceris pertinet,assiduè humore aliquo redundet,hunc eijcere necesse est,quâ exitus patet,alioquin quæ abscesserunt,minimè cohærescent. Iure igitur præcipit,vt vinculum,quo adurgenda sunt, à parte sanâ orsum ad vlcus feratur. Constat autem ex his,quæ dicta sunt,ob eãdem causam,quâ à parte sana incipit, ibi etiam arctiùs adstringi,dein paulatim laxari,sic,vt,quùm ad vlcus pertinet, laxissimum sit. Quatenus verò adstringi debeat, in secundo de officina medici prodidit, vbi vinculi facultatem exponens eundem locum dilatauit: eatenus autẽ arctari iubet, vt quę abscesserunt,sedem contingant,à quâ diducta sunt. Folia insuper inducit permulta,quod ipse συχνὰ dixit,nisi legẽdum sit,

ἰσχνὰ, hoc est, tenuia & gracilia, cuius generis esse ea voluit, quæ suprà dari iussit, quùm effuso sanguine vlceri spongia imponitur, & super folia inijciuntur, quæ ἰσχνὰ, id est, tenuia vocant. Sed vtrouis modo legas, perspicuum est eâ de causâ admoneri, vt siccent. quare (vt ibi ostensum fuit) necesse est tenuia sumantur, qualia sunt polij & verbasci, quorum infrà mētionem faciet. Hoc igitur pacto res procedet: quod si minùs contingat, causatur Hippocrates carnem hebetem atque humidam, quæ non patitur diductas partes, vbi cogantur, inter se glutinari. Præcipit igitur, vt hanc detrahamus, quod chirurgi modò scalpello, modò medicamentis exedentibus præstant.

» QVòd si vlcus insederit sub carne altiori, vtroque nomine, & quod alligatur, & quod comprimitur, intus assurgit in speciem varicis. Hoc itaque, vt fluxui exitus detur, secari debet ab ore, si licet, quatenus specillum penetrat, quomodocúnque opportunum videbitur. quo facto ad ea remedia veniendum, quæ idonea iudicabimus.

Sinus, quem proximè alligari, atque adstringi voluit, ex ea tum iuncturâ, tum compressione consueuit humoribus repleri, sic, vt in tumorem attollatur, quod ipse dicit [ὑποκιρσῶται] nos interpretamur, [intus assurgit in speciem varicis.] Nam sinus instar venæ, quæ humoris copiâ distenditur, & toros excitat, ob compressionem erumpente materiâ intumescit, quod quùm accidit, vt detur exitus intus lædentibus, scalpelli operâ vtendum est: accidit autem magis, quando sinus ad penitiores partes intendit, quàm quando vel modicâ carne, vel solâ cute includitur, quùm materiam copiosiùs recipiat ille, qui altius penetrat, sed vbi sinus habeat os deorsum spectans, etiamsi altiùs insederit, vix poterit sub vinculo tantùm materiæ compelli, vt distendatur atque intumeat, quandoquidem, dum vigebitur, per os effluet, neque tam diu subsistet, vt sinum in tumorem attollat: quamobrem in eo accipiendam Hippocratis sententiā censeo, cuius os sublime est, ac sursum vergit, vndè non ità facilè educitur, quidquid à vinculo expressum fuerit, sed manet ac tumorē facit. Hoc autē comprobat Galenus, qui varijs in locis de huiusmodi sinu tractat, vbique autem præcipit, vt quùm sublime os habet, incidatur, vt sanies liberè effluat: quùm verò deorsum spectat, satis tunc esse eum exitum putat, per quem abundè humores destillent: at si os nec sublime est, nec deorsum inclinat, sed in latus spectat obliquum, neque tunc etiam scalpello vtitur, sed membrum adeò vinctum ac figuratū collocat, vt os, quod obliquum erat, rectà deorsum spectet, atque ità detur exitus intus lædentibus. Ergo tantùm, quùm os superius est, ad sectionem veniemus, quod credibile est nunc voluisse Hippocratem, quùm alioquin nec sinus intumescat, nec opus sit alio ore: sed abundè per id, quod sinus habet in inferiorē partē versum, succorū copia effundatur. Modum autē sectionis definiuit, quùm demitti specillum iussit, & quantū penetrat, hoc est, vsq; ad fundum super id secari, vt sinus totus pateat, ac purgari possit. Addit [si licet] quoniàm interdum nō licet, vel quòd nimis magnū spacium occupet, vel quod aliquid subsit, vt arteria, aut vena grandis, vel neruus, quod periculosè incidatur: tunc autem petendum consilium à Galeno, qui in fundo sinum aperit, vt aliud os habeat in inferiori parte situm, quod fortasse sibi voluit Hippocrates, quùm ait, [quomodocunque opportunum videbitur.] nam si tutò secare totum sinum non liceat, secandus erit, quomodo opportunum videbitur, exempli causâ in fundo. Sectione adhibitâ ea medica-

menta

menta imponentur, quæ magis in rem erunt: nam vel sordem detergentia, vel glutinantia, seu carnem producentia, & modò hæc, modò illa, prout opportunum maximè existimabimus.

Ferè autem omne vlcus, quod sinum habet rectum, ità vt perspici possit, si tumore vacet, si corruptum sit, si caro subsit hebes & putris, & ipsum, & quod iuxtà est, nigrum se ostendet, vel sublividum. Inter vlcera verò exedentia, vbi id sit, quod φαγέδαινα græcè nominatur, vehementérque exedat ac vorat, tunc quoque & vlcus, & quod in viciniâ est, nigrũ apparebit vel sublividũ.

Vlceris color lividus aut niger, ille extingui, hic extinctum esse naturalem calorem significat: in prognosticis autem & in libro de vulneribus capitis, quùm servari homo non potest, resque omni modo desperationem habet, docuit plagam eiusmodi coloris se ostendere, quare nihil mirum, si talis conspicitur, quam nunc proponit: est enim aut sine tumore, & corruptâ ac putri carne continetur, aut ex numero exedentium, quæ genera vlcerum pessima sunt. Quod quidem ad tumorem attinet, si in vulnere grauis non appareat, malum est: peius item si, vbi sit, cõtinuò euanescat, quemadmodum ipse alibi testatur. Plerunque enim insania, neruorum distentio, lateris aut intestinorum dolor subsequitur, quæ si tumor sit, superuenire minimè solent. Magna ergo vlcera, qualia sunt, quæ sinũ habẽt, & corrupta sunt ac putria, si sine tumore sint, pessima habenda sunt, quùm summam caloris naturalis infirmitatem denũcient: quippe qui non amplius in exterioribus partibus vigeat, sed ad interiores cõfugerit, ad quas feruntur illi humores, qui consuerunt ad plagam concurrere. Iure igitur hæc, si perspici possint, neque sinus tortuosus sit, nigra se ostendũt, vel sublivida. Porrò vlcera exedentia ex fluxu vitiosi succi oriuntur, & ex aliquo affectu, quem plaga longiore tempore cõtraxerit. Hæc, si in summâ parte versentur, & cute tenus serpant, ἕρπητες græcè nominantur: sin subiectam quoque carnem corrumpant, φαγέδαιναι. Phagedena igitur, altiora exest, quare maligna est, deterior adhuc, quùm vehemẽtius carnem vorat, qualem Hippocrates nunc posuit. Indicat autem naturali calore iam fracto eum, qui pręter naturam est, atq; igneus, omnia corrumpere, adeò vt nec vlcus, nec quæ iuxtà sunt, pristinum calorem retineant, sed vel iam nigra sint, vel certè sublivida.

Cataplasmata verò tumoris & inflammationis partium adiunctarum, coctum verbascum, folia trifolij cruda, epipetri folia cocta, polium. cuncta hæc, vbi purgari vlcus oporteat, purgandi vim habent. Super hæc fici atque oleæ folia, & marrubium, quæ omnia incoquenda sunt. Inter hæc autem maximè coquere oportet viticem, ficum, oleam: vtiliter etiam coquũtur mali punicæ folia. crudis verò vtendũ est folijs maluæ contritis ex vino. Item rutæ atque origani, quibus omnibus, lini semen tostum ac bene contritum adijcitur.

Superuenit vlceri tumor cum inflammatione, modò vbi caro graui ac retuso telo colliditur, in quo casu, vt suprà ostendit, cataplasmate vtendũ est, quod pus maturet, modo ex dolore, nonnunquã ex curatione alienâ, vbi nihil etiam collisum sit: vulnerantur enim interdum partes, quæ sensu acriore sunt ac maximè dolent, quapropter in inflammationem incidũt: interdum non adhibetur idonea ratio victus, non mittitur sanguis, non purgatur aluus, vt res postulat, tum pro siccis, atque adstringẽtibus medicamentis, relaxantia inducuntur, & mollientia, quod ferè faciunt nostri sęculi chirurgi, qui initio ad omnia vulnera cataplasma imponunt, quod resinam terebinthinam, vitellum oui, & ro-

ſam accipit. Inflammatio igitur ac tumor, quacunque cauſâ oriatur, antequàm accedat, opportunè repellentia inducuntur: poſtquàm acceſſit, votum eſt, ne ſuppuret, atque idcirco Galenum ſequuti, ad ea veniemus, quæ diſcutiunt ac ſiccant, & quantum fieri poteſt, affectum ſummouent. huiuſmodi Galenus ait eſſe ferè omnia, quæ nunc proponuntur ab Hippocrate. At ſi, ne hac quidẽ viâ prohibere fas eſt, quo minus materiæ aliquid ſuppuret, acria medicamẽta inijciemus, quę id omne exhauriant, quod in pus conuerſum eſt, id, vbi cutis ſola ſubſit, ſcalpelli operâ citius euellitur. Illud autem obliuiſci non oportet, quòd vbi inflammatio dura ſit & parua, cerato liquido & mollienti emplaſtro commodè curatur, quod præclarè Galenus expoſuit in ſeptimo libro de compoſitione medicamentorum generatim ad morbos attinentiũ. Auxilia igitur quæ traduntur, propriè ad inflammationem attinent, & non ad dolorem, ſicuti relaxantia & molliẽtia cataplaſmata, quę ſcilicet ex farina, oleo, aut alio eius generis componuntur. Primò igitur ponit, verbaſcum, trifolium, epipetrum, polium, quæ non modò ſiccant, ſed etiam detergunt, quod Galenus ſuo loco declarauit. Iis autem vtitur coctis, vt leniora ſint: nam cruda exaſperãt, & fruſtrà vlceri moleſtiam afferunt. Trifolium accipiẽdum eſt, quod bitumen redolet, de quo fusè Scribonius Largus tractauit. Epipetrum vt nõnulli cenſent, ex eorum genere eſt, quæ græcè appellantur ἀείζωα, quaſi ſemper viuentia: eo autem mouetur, quod Ariſtoteles habet in quarto libro de partibus animaliũ, quùm ait, Ex terreſtribus plantis nonnulla eſſe, quæ viuant & gignantur, aut in alijs plantis, aut abſoluta, quale eſſe dicit, quod epipetron à quibuſdã vocatur, quod viuere poteſt ſuſpenſum. Ergo ſi epipetrum intelligamus ſpeciem ἀειζῶον, habet quidem facultatem ſiccãdi moderatam, ſed abũdè refrigerat, quocirca vtilius inter initia imponitur ad humoris fluxum repellendũ, quàm poſteà, vbi materia iam recepta eſt. Non enim diſcutit aut detergit vlcus, ſicut cætera, quæ nũc ad inflãmationem tradidit. Quod ſequitur cataplaſma ex marrubio, folijs fici atque oleæ, vlcus ſiccat & purgat, non nimis tamen vehementer, quùm oleæ folijs, quæ adſtringunt, temperẽtur ficulnea, quæ acria ſunt. Marrubium verò quod iis admiſcetur, ſatis digerere inflãmationem poteſt, & vlcus detergere. Concoqui autẽ debent, nõ ſolùm, vt ea mixtura lenior reddatur ac mitior, ſed vt, ſi qua ſit virium exuperantia, remittatur. Incoqui ſimiliter voluit aliud cataplaſma, quod viticẽ habet, ficum, & oleam: adijcit & mali punicæ folia, quæ niſi cùm proximè poſitis miſceantur, non intelligo, per ſe quo pacto ad rem pertineant, quùm refrigerent & adſtringant: conſilium verò dirigi ad ſiccandum ac digerendum videatur: niſi dixeris Hippocratem, non modò hùc ſpectaſſe, ſed eò etiam, vt quod confluit, reprimeretur, & idcirco diuerſas facultates conſcripſiſſe. Id autem manifeſtum eſt, quòd ſi mali punicæ folia cum vitice, fico, & oleâ, miſceantur, cataplaſma fiet, quod præſtanter quidem, non nimis tamen ſiccare & detergere poterit, modò nactum ſit medicũ, qui opportunè vtatur. Cruda verò ſuperinducit folia maluæ, ex vino contrita, tum rutæ atque origani, quibus adijcit lini ſemen toſtum ac tritum: ſatis autẽ exiſtimat, ſi eiuſmodi herbæ, quùm lenes ſint ac molles contritæ ſine vllâ coctura imponantur. quod ad earum vires ſpectat, malua quidem mollit ac digerit, ſed magis quæ ſylueſtris eſt: ruta valenter ſiccat & diſcutit: origanum ſiccando ſimiliter, atque extenuãdo idoneum eſt: lini ſemen mediam qualitatem habet inter calidam, frigidã, humidam & ſiccam, ſed ſi frigatur, ſiccius efficitur: craſ-

fioris

sioris autem habitus est, iungitúrque vtiliter his, quæ dicta sunt, vt cataplasma lenius reddatur, quod quidem aliquid molliet, sed siccabit magis, atque inflãmationem discutiet.

VBicunque periculũ fuerit, ne erysipela vlceri superueniat, glasti folia conterens cum lino cruda imponito, aut cataplasma, quod linũ habeat ex solani, vel glasti succo dilutum: quod si vlcus purum fuerit, sed cum ijs, quę iuxtà sunt, inflãmatione teneatur, lenticula ex vino decocta, ac bene contrita, & olei modico respersa superijciatur atq; alligetur, vel cataplasma, quod fiat ex folijs caninæ sentis, in aquâ decoctis ac benè contritis. Tenui autem ac puro linteolo contegatur ex vino atque oleo madente: at si contrahendi consiliũ sit, caninæ sentis folia eo modo, quo lenticula, parẽtur, seu nasturtium, vinum, lini semen cõtritum inter se misceantur, aut lini semen, vitex cruda, & alumen melinum, ex aceto madefacta.

Interdum super vlcus erysipela etiã accedit, quam tunc timemus, quùm iam præsentis aliqua indicia se ostendunt. Præsagimus enim tunc futurum malum (Galeno auctore), quùm ex aliquâ notâ, eius principium deprehẽdimus. Ergo si vlceratus locus iam incalescat, vel doleat, aut colorem ex flauo rubicundum, seu aliam notam quantúmuis exiguam præ se ferat, verendum est, ne erysipela subsequatur. eam suspicionem auget natura ægrotantis, tempus anni, regio, & cætera eius generis, quùm talia fuerint, quæ soleant eiusmodi vitio patere In eo casu præcipit Hippocrates, vt glasti folia cruda contrita cum lino imponamus. Propositum enim est, quod influit, repellere, incipientem ardorẽ coërcere, siccaréque id materiæ, quod iam receptum est, quæ omnia præstat propositum cataplasma. Siquidem glastum, quod seritur videlicet, quóve vtuntur infectores (nam agreste ob ingentem acrimoniam mordet,) valenter siccare potest, & tumores optimè discutere: pro acrimonia autem, adstringendi vim habet, quâ repellit, refrigerat quidem, non tamen præstanter, cuius rei indicium est, quod gustu amarum etiam sentitur, quamobrem valet ad vlcera quoque excedentia: sed si quando vehemẽtius videtur, temperatur adiectâ polentâ, vel farinâ hordeaceâ, aut triticeâ. Hippocrates linum admiscet, quod (vt dictum est) omnis excessus est expers, sic vt remittere glasti vim cõmodè possit Quod subijcitur cataplasma ex lino diluto ex succo solani, vel glasti, eundẽ effectum præbet, sed refrigerare magis potest, si solani quàm si glasti succus adhibeatur, & propterea magis repellere: sed glastum ad tumorem discutiẽdum efficacius est. Hæc autem tepida imponẽda esse, & nullo modo frigida, clarius est, quàm vt ab Hippocrate exponi debeat, qui vbi vlcus sit, caueri frigus voluit, quáuis alioquin erysipelæ saluberrimum foret. Quę hactenus posita sint, quùm purgandi ac detergendi facultatem habeant, pertinent ad vlcera sordida, quæ, quia acria sint, dolorem afferunt, quoniàm caro, quę sorde protegitur, medicamenti acrimoniam nõ sentit, sicut quę pura est: interponitur enim sordes inter carnem & medicamentum. Simile quid accidit intestinis, quæ (vt docuit in libro de ratione victus in morbis acutis) si inania sint acriori oxymelle deraduntur, si id contineant, quod ex cõcocto cibo superat non ità oxymellis vim sentiũt, sed quòd modo quodam illita sint, defendũtur. Igitur si vlcus purum sit, præsidia, quæ ad inflammationẽ dantur, leniora esse debent, cuiusmodi sunt, quæ nunc subijciuntur. Lenticula enim nec nimis calefacit, nec nimis refrigerat, vt quæ mediam naturam habeat, sed siccat, & valenter adstringit, quam Galenus

in quinto commẽtario, in sextum de morbis vulgaribus asserit vtiliter imponi vlceribus inflammatis, quùm ob adstringẽdi vim, inflammationem coërceat, reprimátq;, &, vbi necesse sit, humorem insidentem concoquat, & in pus conuertat: intenditur proprietas repellendi: si ex vino inferueat, quùm accipiendum sit austerũ, quale iam sæpius dictum est quod enim aut tenue est, & acre, aut nimis acerbum, quùm dolorem afferat, vitãdum est: miscet autẽ modicum olei, vt ex omnibus mixtura fiat, quæ commodè illinatur, & possit etiam mollire. Neque oleum suspectum esse nobis debet, quùm & modicum accipiatur, & ad vlcus detur, quod iam purum est: tunc verò timendum esset, vbi vel copiosè adhiberetur, vel vlcus sordidum esset. Cõstat autem, quùm non sit mouendum pus, licere non solùm partes, quæ iuxtà sunt, sed plagæ quoque oras eiusmodi cataplasmate fouere. Secus accidit, vbi debet pus euadere: tunc enim præcipit, vt ab oris reducatur. Folia sentis caninę, quę inferbuerint ex aquâ & contrita diligenter fuerint, inflammationi similiter aduersantur, quùm ipsam cohibeant, fiunt autẽ ex cocturâ mollia magis. Superdatur linteum oleo ac vino madens, quod ad leniendum dolorem valet, & humorem concurrẽtem inhibendum. Sed quod nos vertimus, [linteolo contegatur] Hippocrates scribit [ὀθόνιον ὑποτείνας] quod videtur significare linteolum potius subijciendũ esse cataplasmati, quàm superdandum, quùm ὑπὸ sub notet: sed res aliter habet: nam ratio dictat cataplasma linteo madente contegendũ esse, ne ille humor ad nudum vlcus pertineat, sed per cataplasma mediũ temperetur. Idem quoque voluit, vbi super vlcus fractum quid, aut luxatum esset: anteà enim medicamentum inijcit, dein humorem adhibet, quo madefiat. Præterea si verbum spectemus, nonnũquàm vsurpari in hanc sententiam inueniemus. Nam & apud latinos sub, quod ὑπὸ græco verbo respondet, nonnunquàm similiter accipitur. Sit autem linteum tenue, ne onere premat: purum, vt faciliùs humorẽ admittat. hoc suprà etiam ostendimus, quùm lintei puri mentionem fecit. Quæ postremò apposuit medicamenta, glutinant & adstringunt, quamobrem meritò ait illis vtendum esse, quùm necesse est, oras vlceris cõtrahere, hoc est, quùm vlcus purum est, ac sine inflammatione, nec impleri postulat, siquidem tunc ad glutinantia veniendum: hæc autem valenter siccant, atque adstringunt cuiusmodi sunt, folia sentis caninæ, quæ si eo modo, quo lenticula parentur, hoc est, si coquantur ex vino nigro austero, robustiora fient, & plagę oras agglutinabunt. lenticulam enim suprà ex vino incoxit: sed modicum olei adiecit, quod nunc vitare conuenit, vtpote glutinandis vlceribus, vt si quid aliud, incommodum. Iungit inter se nasturtium, lini semen, ac vinum: puto autẽ intellexisse nasturtij folia viridia. Sic enim leniter mordent, alioqiun adurunt, si arida sumantur, sicut etiam semen viride. Igitur nasturtium, si vino nigro austero, & lini semine temperetur, siccare quidem potest, non tamen vehemẽter calefacere: totáque hæc mixtura mediocriter vlcera glutinat: magis autem naturâ calidioribus atq; humidioribus aptatur, quàm quæ antè posita est. Quod tertio adijcitur, ex viticis folijs crudis, lini fructu, alumine melino ex aceto madefactis vtrouis superiore efficacius est, & ad eos pertinet, qui naturâ sicciores sunt ac duriores. Melinum autem alumen, quod in Melo insula fit, quæ Coo proxima est, secundum Ægyptium validissimum est, id autẽ in sequentibus μηλιάδα vocauit.

Vua alba

VVa alba immatura in vase ex rubro ære contūditur, colatáque interdiu in sole ponitur, noctu summouetur, ne rore madefiat: interdiu assiduè agitatur, vt æqualiter siccescat, & plurimum ex ære contrahat. Hactenus autē in sole contineda est, vt mellis crassitudinem habeat, deinde in ollam æneam conijcienda, in quam demittitur mel quàm optimum & vinum dulce, ex quo prius resina terebinthina inferbuerit, dum mellis cocti modò indurescat: quâ deinde proiectâ vinum in ollam infunditur: maxima portio sit vuæ acerbæ, tum vini, deinde mellis.

Præstantissimum est hoc medicamētum, vbi glutinare opus est, quùm valenter admodum siccet atque adstringat, ita vt vua acerba, si per se accipiatur, præparata in vase ex rubro ære, & in sole arefacta, cicatricem quoq; valeat inducere, sed remittitur vis eius adiecto tam vino dulci, quàm melle, quáuis hoc detergendi quoque facultatem habeat, quæ glutinationi officit, superatur tamen ab aliorum mixturâ. resina terebinthina sicca est, & modicè adstringit. Vniuersa igitur confectio siccando, & adstringendo maximè idonea est. Æs rubrum sumit, quod potentius est. Mel autem quale optimum sit Galenus sæpenumero declarauit: debet enim purum esse, atq; omnino sine sordibus, pellucidum, flauum, boni odoris, gustu paululum acre, sed suauissimū, cohærens, ità, vt si attollatur, continuum defluat. Easdem ferè notas licet ex Hippocrate colligere, qui tunc mulsam incoquendam esse ait, quùm mel vitiosum sit, hoc est sordidum, nigrum, mali odoris: quare si contrariorum contraria sunt cōsequentia, id bonum esse dicemus, quod contrarias cōditiones habet, cuiusmodi est quod ex Galeno probauimus.

MYrrha item stacte, aut certè quàm optima benè cōteritur, dilutúque ex eodē vino, quod paulatim instillatur, dein per se in vino incoquitur atq; agitatur, vbi ad iustam crassitudinem peruenisse videatur, in succū vuæ acerbæ conijcitur, & nitrum quàm optimum frictum paulatim cum medicamēto miscetur, tum floris æris minor modus quàm nitri, quæ vbi inter se mixta fuerint, non minùs quàm triduum feruere oportet sub ficulneis lignis, quo minùs vrantur, vel ad prunas, ne frigantur: cuncta autem hæc, quæ adijciuntur, aquæ sint expertia, quúmque mixtura hæc illinitur, vlcera ne madefiant. Eâ autem vtitor tam ad diuturna vlcera, quàm ad recentia: præterea ad cutem, quæ glandem tegit, ad vlcera capitis atque auris.

Compositio hæc, quùm ex varijs facultatibus constet, illis annumerari potest, quæ græcè πολύχρηστα vocantur: videtur autem idonea detergendo, glutinando, ac cicatricē inducendo, præsertim in partibus siccioribus, quandoquidem ex quibus ea fit, valēter omnia siccare possunt, quamobrem vlceribus capitis, auris, & cutis, quæ glandem tegit magnopere accommodantur: illę enim partes remedia exigūt valentissima. Quid quòd curatio, quam ipse tradidit in libro de vulneribus capitis (teste Galeno) longè siccior est, quàm quæ hic proditur ad reliqua vlcera? Quo patet Hippocratem loci rationē habuisse, quùm medicamentum validius proponens ad sicciores partes iubeat adhiberi. Myrrha quidem calida est, & in secūdo ordine exiccantium, ac vulnera capitis cōmodè glutinat. Nitrum tenuium partium est, tostum præsertim, ità vt pruriginem moueat, & nō mediocriter vlcera detergit. Flos æris non solùm detergēdo est, sed quùm eandem vim habeat, quam æs vstum, valet quoque ad cicatricem duris corporibus inducendam. Ex quibus elici potest medicamentum

varios effectus præstare, & vehemens esse: multo autem acrius esset, nisi vino eodẽ leniretur, hoc est, dulci: id enim suprà adhibuerat. Non immeritò autem dixit, tum recenti vlceri, tum diuturno aptari, quùm hoc cicatricem, illud glutinationem desideret: vtrunque medicamento posito perficitur.

» MEdicamentum aliud ad eadem vlcera, habet fel bubulum aridum, mel
» quàm optimum, vinum album in quo loti ramenta inferbuerint, thuris,
» myrrhæ, croci, floris æris, singulorum pondera paria. ex liquidis maxima por-
» tio sit vini, deinde mellis, minima verò fellis. Aliud, Vinũ accipit, mellis cedri-
» ni paulum: & ex aridis, florem ęris, myrrham, malicorium siccum. Aliud, Flo-
» ris æris dimidium, myrrhæ duabus partibus amplius, croci tãtùm, vt myrrhæ
» triplũ sit, cum exigua mellis portione ex vino incoquũtur. Aliud, Thuris pars
» vna, gallæ tantundem, croci partes tres, vnumquodque aridum per se contun-
» ditur, dein miscentur atque in sole admodum ardente per tres dies terũtur, &,
» donec glutinosa fiant, vuæ acerbæ succus instillatur: dein ex vino austero, ni-
» gro, odorato paulatim perfusa madefiunt.

Aliquot subijcit medicamẽta, quorum multiplex vsus ijsdem vlceribus accommodatur, recentibus scilicet ac vetustis, & ijs quæ versantur in capite, aure, & cute, quæ glandem tegit: omnia autem robusta sunt, ad detergendum ac glutinandum valent, & cicatricem inducunt: id quod perspicuum erit, si singula seorsum intueamur. Prima itaq; confectio fel bubulum habet, quod detergendo & siccãdo idoneum est, præsertim vbi aridum est: quòd si taurinum accipiatur, acrius est, quùm erodere etiam possit. Si qua vero est fellis bubuli acrimonia, vino albo lenitur, quod frigidum est. Mel item ad detergẽdum valet, cuius calor remittitur à vino, in quo inferbuerint ramenta loti, arboris scilicet, quæ Galenus modò ex vino, modò ex aquâ, prout res exigit, incocta ad adstringendũ approbat. Thus leniter siccat & detergit. Myrrhæ facultas paulò suprà dicta est. Crocus, quamuis calefaciat, magis tamen siccat, ac paululum etiam adstringit & concoquit. Flos æris detergit, quæ omnia, si diligẽter æstimemus, iudicabimus medicamenti vsum efficaciorem esse ad detergendum, deinde ad glutinandum, postremò ad cicatricem faciendam, pręsertim in ijs, qui molliores sunt. Contrà quod sequitur medicamentum vlceribus, quæ vel cicatricem desiderant, vel glutinationem, in duriori corpore magis idoneum est, quàm ijs, quæ sordida sunt, & purgari debent. Cõponitur enim ex adstringentibus magis quàm ex detergentibus: habet autem florem æris, myrrham, malicorium. Aliorum proprietas iam exposita est. Malicorium autẽ valentem siccandi atque adstringendi facultatem habet, sed validum est, antequam siccescat, quod tempus exiguum est, posteà verò quùm inarescit, simul infirmius redditur: satius ergo est, vbi licet, id accipere, quod nõdum aruit: incoqui autem ex vino debet austero, quod neq; recens sit, neque vetustum, quæ omnia Galenus prodidit in quarto de compositione medicamẽtorum generatim ad morbos attinentium. nunc autem ab Hippocrate cum vino similiter miscetur, quod itidem austerũ accipiẽdum est. Adijcit mellis cedrini exiguam partem: intelligimus autem mel cedrinũ illud, quod roris modò destillat, & in monte Libano (vt inquit Galenus in tertio de alimentorum facultate) colligitur ex folijs arborum, vbi quùm cedrus frequentissima sit, ex hâc potissimùm accipi verisimile est. Hoc igitur Hippocrates vocat mel cedrinum, nisi fortasse si dicas, duo ab Hippocrate diuersa intelligi, scilicet mel & cedrinum liquorẽ, hoc

est, cedri

est,cedri lachrymam,quod mihi non probatur, quùm nimis calida sit & sicca, atque habitus tenuioris,ita vt carnẽ exedat. Adde quòd Hippocrates nõ coniungeret ea verba simul [mel cedrinũ]. Idem ferè præstat, quod proximè subijcitur ex flore æris, myrra, croco, & melle: sed minùs adstringit, quùm non habeat malicorium. Quod postremò adscribitur, longè magis cicatricẽ inducit, quùm ex galla etiam componatur, & vuâ acerbâ, quæ valentissimè siccant & adstringunt.

ALiud, Radices ilicis ex vino dulci odorato inferuent, atque vbi rectè habere videntur, vinum transfunditur, cuius duæ partes sumuntur cum vnâ amurcæ, quàm maximè aquæ expertis. hæc deinde sub leniore igne, ne vrantur, incoquũtur, mouentúrq; dum ad iustam crassitudinẽ peruenerint. Aliud, Reliqua sunt eadem, sed pro vino sumitur acetum album quàm acerrimum, in quod conijcitur lana admodum succida, tum amurca infunditur, miscetúrque succus caprifici, alumen melinum, nitrum, flos ęris: vtrunque autem vstum adhibendum. Medicamentum hoc ad purganda vlcera præstantius est, quàm quod proximè positum est, quamuis id non minorem siccandi vim habeat.

Valenter vtraque compositio siccat, sed quæ priùs conscribitur, minùs detergit, quàm altera. Ilex ad glutinanda vlcera pertinet, estq; adstringendi proprietate præstantior quercu. Idem facit vinum, in quo radices ilicis bullierint, donec earum vim contraxisse videatur. Amurca siccat magis quàm calefacit, quanquàm non mediocriter calida sit, terrenam item naturam habet. quocirca duriora corpora glutinat, reliqua exasperat, quamobrẽ, si vna pars huius cum duabus eius vini iungatur, fiet medicamentum, quod valde siccare poterit, & glutinare. Altera compositio similiter amurcã habet, & ilicis radices, quę non amplius in vino, sed in acri aceto incoquuntur, quod quùm tenuioribus partibus cõtineatur, ad altiora penetrat, & alia, quibus cum miscetur, secum ducit. Lana, quam in acetum conijcit, maximè succida, hoc est, quæ plurimùm sordis habeat (quam œsipon dicunt) digerendo & concoquendo est. Caprificus tantam detergẽdi vim habet, vt etiam erodat, quemadmodum nitrum, & flos æris, quanquàm horum acrimonia vstione remittitur. Alumen adstringit: totius igitur facultas siccare & detergere potest atque adstringere.

ALiud, Lana in minimâ aquæ portione iaceat, cui deinde tertia pars vini adijciatur, incoquantúrque donec iustam crassitudinem habeant, sub hoc celerrimè recentia vlcera suppurant.

Inordinatè medicamẽta hæc adscribit, quùm modò detergẽtia, modò glutinantia, aut cicatricem inducentia referat. interim quæ multiplicẽ vsum præstant, dein ad eadem reuertatur. Id igitur, de quo nunc tractat, recẽti vlcere ait pus maturare. Quãdo verò eius vsus requiratur, in prioribus docuit, quùm, vbi caro collidatur, pus moueri iussit. Lana quidem succida sit, qualem adhibet in quarto de articulis: vinum verò non amplius austerũ, sed aliud ex his, quæ calidiora sunt, vt ex lanâ & vino ea reddatur mixtura, quæ pus concitet. quod faciet in recenti vlcere magis: quoniàm diutinum, quùm caro iam indurerit, si pus mouendum sit, multo efficaciora postulat.

ALiud, Inspergatur arum siccum, & cortex viridis ficus cum succo ex vino tritus illinatur, vel sine vino hîc per se cum melle.

Quod nunc proponitur, & propter arum, & propter ficus ac mel detergere manifestum est.

» ALiud, Loti ramenta ex aceto albo incoquito, in quod amurcam deinde
» conijcito, & serum picis crudum, tum inungito, instillato, ac deuincito,
» vel aceto abluens, vino madentem spongiam superimponito.

Medicamenta quæ suppurationem prohibent, siccandi vim habent, & statim cruentis vulneribus inijciuntur, quod præclarè in superioribus exposuit. Huiusmodi ergo voluit hoc esse, quod ex aceto albo in quo loti ramenta bullierint, amurcâ & sero picis componitur. Acetum enim, quod per se siccat, adstringere etiã non mediocriter poterit, ac repellere, si loti ramenta incocta habeat. Amurcæ proprietatem iam narrauimus. Pix calefacit, siccat, & modicè etiam detergit, eius serum constat ex partibus tenuioribus, atque eâ de causâ ad recẽtia vulnera in tertio libro de fractuis, & quarto de articulis ab Hippocrate adhibetur. Addit idem perfici, hoc est, suppurationẽ prohiberi, si aceto abluatur, dein spongia vino madẽs superdetur: vbi enim linteo vel spongiâ plagam deterseris, si aceto abluas, & spongiã alliges expressam ex vino nigro austero, hoc enim maximè idoneum est, efficies ne vlcus vllo modo suppuret.

» ALiud, Plumbum contritum cum spodio cyprio tenuissimo inspergatur,
» tum loti scobes, squama æris, alumen, chalcitis cum ære vel seorsum, &
» iuncta item cum loti scobe. Alioquin si opus sit aridis, hæc vtiliter inspergun-
» tur: tum spodium illyricum contritum cum scobe: præterea ipsa scobes per se,
» flos argenti per se item q̃ tenuissimus: ad hæc aristolochia rasa & bene cõtrita.

Quæ nunc persequitur plagam glutinant, & similiter prohibent, ne suppuret. Principio enim aspergit plumbum contritum cum spodio cyprio: plumbum quidem reprimit, nec patitur citari pus. Spodium siccum est, & adstringit, quo vtitur Galenus ad oculos, id quod etiam testatur se vidisse in Cypro decidere, quùm fiebat pompholigo. Ideò autem Cyprium ab Hippocrate sumitur, quia præstantissimum est, quemadmodum & æs: regionem verò nominat, vt optimum notet, id si non est, aliud sumemus simile, vt docemur à Galeno de corio Ægyptio, quo vtitur Hippocrates ad extendẽdum crus fractum. Loti scobes ad idem valet, quanquam imbecillior est. Squama æris non modò suppurationem prohibet, quùm siccandi & adstringẽdi facultatem habeat, vt cæteræ squamæ, sed carnem quoque absumit, quamobrem vel alijs temperanda est: vel, si per se admouetur, duris corporibus parcè inspergenda, non secus quam mysi & chalcitis, quæ cicatricem inducunt: & nisi leuiter inspergantur, carnem detrahunt. Alumen verò adeò adstringit, vt ab eâ proprietate στυπτηρίας apud Græcos sibi nomen inuenerit. Æs & chalcitis adstringunt, & eo nomine fieri pus prohibẽt, quibus præstat vti vstis atque elotis, vt mitiora fiant. Ex eo autem medicamento, quod subijcitur, inscriptum ad vulnera cruenta colligere licet, hæc etiam ex vino diluenda esse, quod similiter eorum acrimoniam lenit: præsertim si id fuerit, quale sæpius iam ostensum est. Quod ad spodium Illyricum, ipse quidẽ scripsit τῆ ἰλλυριώτιδι, censeo legẽdum autẽ, quod Hermolao Barbato probatur, λαυριώτιδι: nam quùm anteà laudauerit spodiũ cyprium, non est quòd adijciat Illyricum, sed magis verisimile est intelligendũ esse laurioticum, est enim laurion teste Pausania locus in Attica, vbi erant argẽti fodinæ. In hac igitur oratione duplex spodiũ habetur, vnum cypriũ ex ære, alterum laurioticum ex argento, quod lenius est & infirmius, ac mollioribus corporibus accommodatur. Florem argenti nonnulli pro spuma accipiunt. Aristolochia, hoc est, radix eius rasa siccando est, & calefaciendo: detergit etiam,

sed

sed minùs rotunda quàm longa: nunc quùm non detergere velit, sed prohibere pus, satiùs est, rotũdam intelligere. Ponitur autem aristolochia in numero herbarum, quæ malignis vlceribus aptantur.

ALiud, quod cruentis vulneribus inijcitur. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris vstus, alumen Ægyptium vstum, œnanthe, œsipus, plũbi recrementum, singula pari pondere mixta ex vino diluuntur. Alius effectus per eadem. Acetum album quàm acerrimum, mel, alumẽ Ægyptium, nitrum quàm optimum leniter frictum, fellis paulum simul incoquito. hoc medicamentum carnem supercrescentem detrahit, cauátque sine morsu. Aliud, Herba quæ minuta folia habet, cui nomen est parthenium minuti folij, quæ cutis glandem tegentis thymia aufert: tum alumen chalcitis, & melias cruda, elaterium contritum aridum inspergitur, & malicorium contritum similiter aridum.

Quænam sit proprietas glutinantium medicamentorum (græcè ἔναιμα dicuntur) latè in superioribus demonstrauimus. cruentis enim vulneribus protinus inijciuntur: quamobrem vehementer siccent, & adstringant necesse est, cuiusmodi sunt ea, quæ in secundo de compositione medicamentorum generatim ad morbos attinentium à Galeno exponuntur. Tale est, quod nũc Hippocrates tradidit: si qua enim accipiat non ità sicca atque adstringentia, per hæc, exuperans aliorum vis remittitur. Adiungit aliam mixturam, quæ ex ijsdem ferè constat, quæ ad suppurationem prohibendam, & ad glutinandum prodidit, quia tamen alio modo mixta sunt, & fellis aliquid habent, alium effectum præstant: ità enim detergunt, vt carnem supercrescentem consumant, atque vlcus cauum reddant, quod tamen sine morsu faciunt, quùm & nitrum frictum sit, & fellis nõ multum accipiant. Alumen autem credibile est vri debere, vt infrà ad eũdem effectum docebit, quoniàm alioquin nimium adstringit, quæ vis ita vstione leuatur, vt vstum carnem facilè possit exedere, sícque ad eum vsum à nostri seculi chirurgis frequentatur. Quod sequitur medicamentum non modò adstringit, sed increscentem quoque carnem consumit, & vlcus excauat. Parthenium eligit minuti folij: quùm aliud sit, quòd folia habet latiora, quòd & arthemisia vocatur: id autẽ, de quo agit, sanare thymium scribit. est autem thymium, quùm super corpus quiddam, quasi verrucula eminet ad cutem tenue, suprà latiùs, subdurum, & in summo perasperum, ídque summum colorem floris thymi repræsentat, vndè ei nomen est, ibíque facilè finditur & cruẽtatur: pessimum autem in obscœnis est. id ergo, quod est in cute, quæ glandem tegit, postulat quæ valenter siccet: quamobrem, si parthenium sanare hoc valet, necesse est, præstanter siccet. Adijcit alumen, chalcitidem, & meliada. Intelligit autem Galenus meliada, id quod ex Melo insula affertur, seu alumen sit, seu chalcitis: nam hæc quoque auctore Theophrasto ex Melo optima fertur: meminit etiam suprà aluminis melini. hoc loco igitur aut duo accipiemus, scilicet alumen & chalcitidem melinam, vel vnum duntaxat (vt placuit Hermolao Barbaro) scilicet alumen, quod chalcitis dicitur, quia fit ex lapide & melias, quia ex Melo insulâ optimũ fertur, quam sententiam confirmat Hippocrates in sequentibus, quùm dicit στυπτηρίη ἡ χαλκῖτις. Respergitur igitur alumen contritum, elaterium, & malicorium, quæ compositio, licet adstringat, carnem modicè etiam exedit, atque vlcus sinuat.

MAximè implet vlcera caua, vbi pura sunt, herba, cui nomen est lagopyros: est autem, quùm marescit, furfuri similis, folia habet instar oleæ, sed

» longiora: & marrubij folium cum oleo. Aliud. Fici siccæ pars interior pin- » guis mellísque similis quàm maximè arida, aquæ partes duæ, lini seminis non » admodum tosti ac bene contriti pars vna.

Vt nullum desideretur medicamenti genus, quod ad vlcera pertineat, ea etiam tradit, quæ carnem alunt. Reuocare igitur in memoriam conuenit, quæ sit eorum natura, quibus vlcera impleantur: constat autẽ hæc sordem absꝗtergere, & humorem siccare, atque ita impedimenta tollere, quæ carnem creari à naturâ non patiebantur. Nam, & si vlcus purum sit, assiduè tamen necessariò, & madet, & aliquid sordis contrahit, quùm sanguis in carnem degenerat. quamobrem, vt caro increscat, modicè siccantibus ac detergentibus est opus. Ponit igitur principio herbam, quam λαγώπυρον appellat, quæ (vt Hermolaus censet) ea est, quæ dicitur à Galeno λαγώπους, hæc ita siccat, vt fluentem aluum supprimat, ob quam proprietatẽ aptissima est, vbi puro vlcere increscere carnem oportet. Marrubium quidem valentius est, quàm vt sinat carnem produci, quùm eius materiam absumat: sed frangitur adiecto oleo, quod nimis lene est, quódve per se vlcus sordidum reddit, ac si iungatur acriori medicamento, adeò ipsum lenit, vt ad implendum vlcus accommodetur, quod euenit æruginí æris, quã Galenus iungit cum cerato liquido, duodecim partes huius, decimam tertiam illius accipiens: interdum tamen paulò plus ęruginis, interdum paulo minùs immiscet, prout requirit natura ægrotantis: ergo sicut ærugo ad carnem producendam cum cera & oleo miscetur, ita & marrubij folia, quæ vehementiora sunt, nec fieri carnem sinunt: si oleo temperentur, vbi caro producenda sit, maximè aptantur. Addẽdum autem modò plus olei, modò minus, prout qui curãtur, robusti sunt, aut naturâ molliores. Aliud medicamentum accipit ficum siccam, quæ aliquanto minùs quàm mel detergit, & quia quàm siccissima sumitur, modicè siccare potest, ac proptereà ad producẽdam carnem pertinet. Lini semen, si tostum admoueatur, moderatè item siccat, atque hoc nomine ipsum quoque ad rem facit. Addit aquam, quæ quidem aliena est, & à Galeno in emplastri compositione reijcitur. nec est quod eâ dicas lini semen, & ficum siccam temperari, quãdoquidem horum vis mediocritatẽ non exuperat: vereor magis ne locus sit mendosus: præsertim quia fici pondus præterijt, quod aquæ & lini proposuerat.

» ALiud, Ficus sicca, floris æris contriti paulum, fici succus. Tum ficus sicca, » chamæleon niger, fel bubulum aridum, cætera eadem. Arida verò na- » sturtium cõtritum crudum, irio, pari pondere miscentur: item ficus siccæ, par- » tes duæ, lini seminis tantundem ex succo ficus. Vbi autem alicuius talis me- » dicamenti vsus requiritur, pannus aceto madens superimponitur, dein super- » iniecta spongia paulo arctiùs alligatur. Quòd si, quæ iuxtà sunt, inflammatio- » ne teneantur, illinito quodcunque opportunum videbitur.

Quę hac oratione recensentur medicamenta, quùm detergere valẽter possint, pertinent ad vlcera sordida, quùm hebetem ac putrem carnem siccare & detrahere oportet. ficus quidem sicca ad modicè siccandum ac detergendum valet: sed mixta cum flore æris & succo ficus, quæ non mediocriter exedunt, eorum acrimoniam paulũ remittit, sicuti fellis in alterâ compositione, quùm ficum siccam chamæleontem nigrum ac fel bubulum inter se miscet. Cætera eadem sumit, id est, succum ficus, quo arida hæc excipiãtur, veluti quæ proximè proposuit. Quod subijcitur aridũ est, & puluis per se, neque vllo liquore

excipitur:

excipitur: habet enim nasturtium contritum & irionem, quæ pari pondere miscentur. Nasturtium acre est, & similiter irio, quòd ἐρύσιμον græcè appellatur, cui Galenus eandem, quam nasturtio, vim tribuit, quóve vtitur ad vlcera, quæ ægrè cicatricẽ recipiunt: sed hæc mixtura non æquè vehemens est, atq; ea, quę bubulum fel vel æris florem habet. Quod sequitur, nisi ex succo ficus dilueretur, nullam exedendi vim haberet. Timet autẽ, ne sub propositis medicamentis inflammatio excitetur, quam prohibet superinijciens pannos ὀξηρὰς, hoc est, aceto madẽtes: nam & οἰνηρὰς eos appellare solet, quos vino madefacit. Sic igitur locum ab inflãmatione defendit, pannum aceto madentem imponit, & super spongiam inijcit: Galenus verò in curatione vlceris maligni, quùm acria medicamenta induceret, linteum siccũ admouit, dein spongiam aquâ madẽtem, seu vino, quod similiter repellit. quamuis acetũ valentiùs siccet, ex quo expressam spongiam superdari iussit Heraclides, quùm vlcera exedentibus curarentur, sed quia ne sic quidẽ inhibere interdum licet, quo minùs inflammatio in adiunctis partibus subsequatur, præcipit, vt tunc id medicamẽtum illinamus, quod opportunũ esse videatur. Docet autẽ Galenus ad hũc vsum, emplastrum diachalciteos dilutũ ex oleo adstringẽte, vtputa myrtino. Addit etiam vinculum, quo inflãmationẽ reprimit: circundari enim binas fascias iubet eo modo, quo retulit Hippocrates in primo de fracturis, vt vtrinq; humores ad superiorẽ atq; inferiorem membri partem repellãtur. Id cõtingit, quùm prior fascia sursum fertur, altera deorsum primo, dein sursum reuersa eâdẽ regione, quâ prior, finitur: has autẽ resoluere tertio quoq; die cõuenit, & eo tẽpore intueri proximas partes, videreq; num inflãmatione vexẽtur, & cõmoda pręsidia adhibere.

» SI velis liquido vti, caricum medicamentũ inungito, atq; ad eandem ratio-
» nem, qua prius scriptũ est, alligato: componitur autẽ ex veratro nigro, san-
» darachâ, squamâ, plumbo eloto abundè, sulphure, auripigmẽto, cãtharidibus,
» quibus inter se mixtis, vbicunque opus fuerit, vtitor ex cedrino oleo dilutis:
» dein vbi satis diu illitum medicamentũ manserit, summoueto: & arum coctũ
» contusum inijcito, vel aridum contritum ac melle exceptum. at si carico opus
fit arido, ab his abstinebis. Proficit autẽ aridum ex solo veratro & sandaracha.

Adscribit deinde aliam mixturam ad carnem exedendam, quam Caricon appellat. Differunt autem pharicon & caricon, hoc siquidem componitur ab Hippocrate, illud simplex est. Caricon igitur & liquidum & aridum, vtrũque valenter carnem detrahit: quare, vbi siue ꝙ putris, siue ꝙ callosa sit, absumere hanc oporteat, expeditissimũ est. Veratrũ enim callum detrahit, & præsertim nigrum, quod nunc accepit, quódve (auctore Galeno) calidius est. Sandaracha non modò detergit, sed etiam adurit. Squama, scilicet æris, ea enim efficacior est, & magis frequentata, carnẽ similiter absumit. Sulphur extrahẽdi ac detergendi vim habet, ita vt vim ad hanc mixturã conferat. Auripigmẽtum, quod græcè ἀρσενικὸν dicitur, adurit: scribit autẽ attico more Hippocrates ἀῤῥενικῶ pro ἀρσενικῶ. Cantharides exulcerare nemo dubitat. Plumbũ elotum, quod, vt metallica solent, antea vrendũ existimo, aliorum acrimoniam paulũ remittit: hæc inter se mixta liquãtur cedrino oleo, hoc est, cedri lachryma, quę similiter carnẽ cõsumit. Quùm satis carnis sub hoc medicamento absumptũ esse videatur, remouendũ est: dein, quia detracta caro in saniem ac sordem cõuersa est, purgandum vlcus; quod fieri iubet aro iniecto vel incocto & cõtuso, vel arido cõtrito ac melle excepto. Sed caricũ etiam inducere aridum licet, tuncq; aro vti

non oportet: quia si aridum detur, puluis qui carnem absumet: plagam quoque purgabit, & saniem detrahet. Constat autem aridum caricon ex solo veratro & sandarachâ, quorum vires satis sunt in superioribus expositæ.

» ALiud liquidũ, herba cuius folia, ari naturá habent, sed alba sunt ac lanugi-
» ne obducta, & magnitudiné æquant foliorũ hederæ. hæc inquá herba ex
» vino illinitur, aut quod trunco ilicis inhæret, ex vino côteritur atq; imponitur.

Liquidum medicamentum, quod apponitur, vtrunque repellendi vim habet. proximè autem subijcitur exedentibus, vt quam hæc concitant inflammationem, eo coërcere possimus. Herba, quam describit, nô alia est, quàm tussilago, quæ græcè βήχιον appellatur: nam hæc & ari naturam habet, quamuis paulò imbecillior sit, & folia magnitudinis hederæ alba, ac lanugine obducta: eádem ad luxata & vlcerata simul ex vino nigro austero dilutá adhibuit, vt inflammationem repelleret. viridem verò accipiendá esse ita manifestum est, vt expositionem non desideret. Quod verò trunco ilicis inhæret, muscum intelligo, græcè βρύον appellatur, quod & vim adstringẽdi habet, & frigidum est, quamuis non multum à mediâ temperatione recedat.

» ALiud. succus vuæ acerbę, acetum quàm acerrimum, flos æris, nitrum, suc-
» cus caprifici. In succum verò vuæ acerbæ alumen quoque conijcito benè
» contritum, & in vase ex rubro ære in sole dimoueto, atq; vbi satis habere cras-
» situdinis iudices, demito.

Constat medicamẽtum hoc præstanter admodum siccare, sed, quùm partim acetum, vuam acerbam, & alumen accipiat, quæ valdè repellunt: partim florem æris, nitrum, & succum caprifici, quæ detergere validissimè possunt. incertum est, quorsum id tradat, nisi fortasse dixeris ad ea vlcera pertinere, quæ sordida sunt, & simul inflammatione periclitantur.

» ARida hæc exedunt. Veratrum nigrum quàm optimè tritum aspergitur,
» donec humidi aliquid se ostẽdat atque exesi: vincitur autem eodem mo-
» do, quo emplastra. Aliud simile, Salis grana q̃ siccissima paris magnitudinis,
» non vasta in ollam vel æneam, vel fictilem nouam conijciuntur, & super salem
» mellis quàm optimi tantum infunditur, quãtum coniectes esse duplũ salis. post
» hæc olla super prunas imponitur, continetúrq;, dum totum id vratur: tum vl-
» cere priùs spongiâ deterso ac purgato, vt suprà ostensum est, alligatur ac paulò
» etiam arctiùs. postridiè quà non videatur admissum medicamẽtum inspergi-
» tur, côpressũmque deuincítur: vbi subtrahere id volueris, calido aceto persun-
» dito, donec abducatur, ac rursus eadem facito, si opus est, spongiâ detergens.

» Præter Caricon, quod suprà ad carnem exedendam posuit, alia subdit, quæ eundem vsum præstant, quanquàm quod nos interpretamur exedunt, græcè legitur ἔναιμα, quod verbum (vt aliàs ostensum est) glutinãtia notat, quę cruentis vulneribus protinus injciũtur, sed locus est proculdubio mendosus: tãtum enim absunt hæc ab his, quę cruẽta vulnera glutinant, vt nihil illis magis possit esse contrariũ: siquidem exedunt & excauãt, quamobrem νεμόμενα potiùs legendũ, hoc est, vorantia & exedentia. eiusmodi enim sunt, quę nunc prodidit, quam sententiá comprobat, quod ipse de vsu veratri subdit, his verbis. [ἕως ἄν τι τοῦ ὑγροῦ ἐπίῃ καὶ νεμομένου.] hoc est, donec humidi aliquid se ostendat atque exesi.] sicut enim, quùm de medicamẽti effectu loquitur, habet νεμομένου ità, quùm inscriptioné apponit, credibile est, nô ἔναιμα, sed νεμόμενα, id est, exedentia legendũ esse: tum ab vno verbo labi ad alterũ facile est. Veratrũ nigrum (vt antè ostensum est)

ſum eſt) carnem abſumit: inſpergitur autem in puluerem redactũ, & quoad carnis aliquid liquauerit, inſperſum relinquitur, deinde ſummouetur: atque, vbi non ſatis carnis abſumpſerit, iterum inducitur, quod Hippocrates in ſequẽti medicamẽto præcepit. Vincitur autẽ eo modo, quo emplaſtra, hoc eſt, ſuperinijcitur pannus multiplex, aut madens ſpongia arctiùs alligatur: quod paulò ſuprà iuſſit, quùm de exedentibus loqueretur. cõſilium enim eò direxit, vt inflammationem, quæ tunc ſuperuenire ſolet, coërceret. Quod fit ex ſale & melle vſtis valet ſimiliter ad abſumendam carnem. iuſſit autem vt eodem modo, ſcilicet, pãno madẽte & ſpongiâ ſuperdatis vinciretur, ſed paulò arctiùs, quo magis impellatur eius vis, hoc, quia ægrè ſubtrahitur, aceto calido perfiditur, vt id omne, quod inhæſit, abducatur: quòd ſi vltià exedere neceſſarium ſit, idem adhibet, ſed antè ſpongiâ plagã detergit, vt id omne ſordis ac ſaniei, quod iam contractum eſt, adimatur: alioquin exedi caro nõ poſſet, quæ non medicamento, ſed ſaniei proxima contingeretur.

„ ALiud aridum mordẽs ad humida ac putria. Inſpergatur myſi in tenuiſſimum pollinem redactum, vel flos æris non ex toto contritus. Aliud aridum ſimiliter mordẽs, vlcere per ſpongiam deterſo lanâ admodum ſuccidâ in teſtâ vtitor, tedâ admotâ dum tota cõburatur, hæc benè contrita reſpergatur, atque eâdem ratione alligetur. Aliud aridum ad eadem vlcera: chamæleon niger, alumen ex ſucco ficus dilutũ: dilui autem debet vſtum, & cum anchuſâ miſceri. Inſpergatur item anagallis, alumen Ægyptium, orchomenium.

Quæ carnem exedunt, tam illi aptantur, quæ in vlceribus ſupercreſcit, quàm illi, quæ, quòd putris ac hebes ſit, detrahenda eſt. Huius generis complures facultates poſuit. Sed quid eſt, quod hîc adiungit [mordens,] quod in ſuperioribus non fecerat? an quia hæc magis ſenſum mordentium excitẽt? Myſi, quùm leuiter ſuperdatur, cicatricem inducit: idẽ (teſte Galeno) ſi copioſius aſpergatur, detrahit carnem. Lana verò ſuccida vſta, maximè digẽrens, ſicciſſima ac tenuiorum partium redditur & acris, ità vt carnem celerrimè liquet. Vtendi modum docuit Galenus, qui hâc ollam nouam implet, atque operculo tegit multis foraminibus diſtincto. Ex anchuſâ verò ſumendam radicem exiſtimo, atque eius præſertim, quæ onoclia & alcibiadia nuncupatur, quæ efficacius quàm alia ſiccat & detergit. Idem præſtat anagallis. Sed orchomenion, quod poſtremò poſuit, vix animo cõcipitur, quid ſibi velit. Theophraſtus quidem quarto libro de hiſtoriâ plantarum, meminit lacus orchomenij, vbi multas fieri arbores humiles affirmat. idem lacus tam ab Ariſtotele, quàm à Strabone Copaîs nominatur: in eo Plinius copioſè naſci adarcam ſcribit, quam veriſimile eſt nunc Hippocratem intelligere, ſiquidem vehemens eſt & acris.

AD vlcera, quæ exeduntur: alumen & Ægyptium vſtum & melinum: „ ſed antè nitrum vſtum infricetur, & ſpongiâ detergatur. tum chalcitis, „ alumen vſtum: vratur autem, dum candens fiat.

Vlcera, quæ exeduntur, qualia eſſe diximus herpetes, & phagedænas, Hippocrates appellare ſolet νομάς. Hæc quùm putri carne contineantur, requirunt valida præſidia, quibus id omne, quod putre eſt, ſiccetur ac detrahatur. Ad hæc pertinent permulta ex his, quæ hactenus enarrata ſunt. & in-

super quod hîc ponitur ex alumine Ægyptio vsto & melino: nitro autem i perfricari anteà locum voluit, vt putris caro, quæ per id erosa fuit, alumine posteà facilius absumatur. Idem proficit chalcitis, siue sit species aluminis, (vt placet Hermolao Barbaro) siue intelligamus metallicum aliud per se, quod propriè chalcitis nominatur, hæc autem leuiter inspersa, cicatricem inducit: sed si copiosè imponatur, carnem detrahit, quod Galenus ait, non modò chalcitidi, sed mysi etiam accidere.

AD vlcera diutina, in priori parte cruris, quæ sanguine suffunduntur, & nigrescunt, flos sertulæ campanæ cõteritur, & melle exceptus illinitur.

Vlcera tunc diuturna fiunt, quùm vel homo alienâ victus ratione vtitur, vel vlcerata pars iam vitium contraxit, & succos recipit aliundè fluentes: facilè autem ad crura concurrunt, quùm inferiora sint, & ab alijs partibus dependeant, quod potissimum incidit, si vlcerato crure ambuletur aut stetur, quod cauit in principio libri, ne fieret. Hac igitur de causâ diutina vlcera crurum, sanguine implêtur, qui sponte alioquin ad inferiores partes descendit. nigrescunt autem, quod ille partis vitio corrumpatur. Eiusmodi autem reddi vlcera crurum passim videmus, in quo casu detergere partim, partim concoquere aut discutere, vitiosum sanguinem expedit, quæ commodè efficit proposita compositio: mel siquidem detergendo est: flos sertulæ campanæ, & concoquere potest & digerere.

AD neruos præcisos alligare oportet agrestis myrti radicem contusam, & per cribrum traiectã, oleo respersam, vel herbam quinquefolium album, ac lanugine obductum, quod magis procerum est, q̃ nigrum quinquefolium, conteritur hoc, atque oleo dilutum alligatur, ac tertio die resoluitur.

Per ea conuenit neruorum vulneribus mederi, quæ valenter quidem siccant, sed citra omnem morsum. id facit puluis myrti agrestis, qui, etsi validam siccandi vim habeat, quùm oleo temperetur, afferre mordentium sensum non potest. Eadem est ratio quinquefolij: id autem quod describitur album differt à nigro, quòd magis attollatur à terrâ. Ruellius hoc id esse existimat, quod vulgò tormentillam vocant, quamuis hæc folia septem habeat, non quinque.

MEdicamenta lenia, quæ & decoras cicatrices inducunt, hyeme autem magis admouenda sunt, quàm æstate. Scillæ interior pars glutinosa contunditur: aut picea cum adipe suillâ recenti, olei paululum, resinæ similiter ac cerussæ: tum adeps anserina & suilla recens, scillæ atque olei exigua pars. Cera quàm albissima: adeps recens curata. Aut scilla, oleum album, & resinæ paulum. Cera, adeps suilla recẽs ac vetus, oleum, ærugo æris, scilla & resina: accipiatur autem dimidio minùs recentis adipis, quàm vetustæ: aliorum verò quantum opportunum videbitur. Adeps recens liquari debet, & in alteram ollam transmitti, cui adijciendum est, plumbi recrementum diligenter contritum, & per cribrum traiectum. ferueat autem ac primò dimoueatur: tum vsque eò incoquatur, dum extracta inde gutta indurescat: dein remotâ ollâ omnia transfundantur præter id, quod subsidet in speciem lapidis, quod resinâ adiectâ dimouendum est, & vbi detrahitur ab igne cum exigua cedrini olei parte miscendum. Cuncta autem lenia, quæ resinam accipiunt, necesse est, quùm ab igne recipiuntur, dum adhuc calida sunt, adiunctâ

iunctâ resinâ agitentur. Aliud, Adeps suilla vetus cera, atque oleum: arida verò, loti scobis partes duæ, thuris pars vna, tantundē adipis recentis. Aliud, Adeps suilla vetusta duntaxat, & cum hac caprina recens, quæ exemptis membranulis curetur, & in minimas partes teratur, vel benè contundatur. infundi item debet oleum & plumbi recrementum inspergi cum dimidio minori portione loti scobis. Aliud, adeps caprina, spodium, chalcitis, cyaneus, oleum.

Anteà edixit, ne lenia medicamenta, cuiusmodi oleum est, cera, adeps, & resina vlceribus imponerentur, nisi iam ad sanitatem intenderent. quorsum verò tunc dari debeant, nunc exponit, quùm his ad faciendam pulchram cicatricem vtitur: sæpius enim euenit, vt hæc crassa fiat, vel scabra callosa & aspera, ita vt locum turpem exhibeat, quod malum per ea summouet, quæ tum discutiant, tum relaxent, molliant, ac detergant, quem effectum præstant eius generis medicamenta. Mollit quidem adeps, si recens accipiatur, si vetus, magis discutit. Cæterum suilla adeps frigidior est: anserina tenuiores partes habet, & altiùs penetrat: caprina calore præstat & siccitate: oleum similiter quùm recens est, magis mollit: quùm vetus discutit, & diuturna vlcera ad cicatricem perducit, cuius rei non modò Galenus, sed Archigenes quoq; auctor est, qui diuturna vlcera vetustissimo oleo ad cicatricem perducebat. Picea mollit & concoquit, similiter resina terebinthina videlicet, quæ præstantissima est: scilla mollit ac discutit: cera mediam naturam habet, & nihil præcipuum efficit, aliquam tamen ex melle digerendi vim retinet: quòd si abluatur ita vt alba sit, tantum viribus detrahetur, quantum albedinis comparabitur: cerussa & lenire & refrigerare potest. Non multùm dissimile est plumbi recrementum, quùm simile sit argenti spumæ, illo interposito discrimine, quòd crassius est & frigidius: spodium & loti scobes reprimunt, quibus vtitur mixtis, vt vim caprinæ adipis remittat. Chalcitis (vt paulò suprà dictum est) si copiosè inijciatur, vrit: alioquin valet ad cicatricem inducendam. Cyaneus, lapis videlicet, tantam detergendi facultatem habet, vt carnem possit detrahere, quod facit etiam alcyonium, quod fortasse pro cyaneo legendum fuit. Hæc de simplicibus, ex quibus propositæ mixturæ fiunt. licet autem ex his colligere, quem vsum, quæque confectio præstet, & quando rectè admoueatur.

AD VSTA.

ILicis radices teneras incoquito, quarum corticem, si maximè crassus sit, & viridis, in minutas partes incidito, ac vinum album infundito, dein ad lenem ignē incoquito, dum satis habere crassitudinis videatur, vt illini possit: licet autem eodem modo aquam infundere. Aliud, quod non mordet. Vetus adeps suilla per se supra liquetur per radicem scillæ diuisam, superiniectam, atq; alligatam. postridie locus madefiat. Adeps suilla vetus liquetur, misceatúrque cum cerâ, oleo, thure, loti scobe, ac rubricâ, atque ea mixtura inungatur. Vtiliter etiam alligantur ari folia imposita ex vino atque oleo decocta. Aliud, Postquàm recēti adipe suillâ inunxeris asphodeli radices ex

» vino contritas mollitásque, illinito. Aliud, Suillam adipem vetustam cum re- » sina ac bitumine misceto, & linteolo excipito, tum igne calefaciens induci- » to ac deuincito.

Adustorum nũc remedia persequitur, quos appellat πυρικαύστους. eo vocabulo Galenus illos etiã notari ait, qui aquâ calidâ vruntur, itá vt quacunq; de causâ & quâuis re quis aduratur πυρίκαυστος vocetur. Si quis autem vsum eorum, quæ Hippocrates prodidit, comprehendere diligenter voluerit, curationis ratio- nem inuestiget, quam præcipuè mali conditio indicat. Constat igitur in his, quæ aduruntur, solui quod solidum, continuum, & perpetuum erat, & idcir- co fieri vlcus, quod in causa est, quamobrem in hoc opere, quod de vlceribus est, inserantur. Sed extra vlcus est etiam calor præter naturam, quem adusta particula contrahit. hic autem inflammationem & dolorem concitat ac pu- stulas, quibus augetur vlcus. Necesse est itaque initio calorem hunc restin- guere, & ne inflammatio superueniat, néve pustulæ oriantur, vti repellenti- bus: quo facto, quùm nulla adhuc suspicio restet, ad vlceris curationem ve- niendum per ea, quę siccent ac detergãt, neque vllum morsum inferant, non calefaciãt non refrigerẽt. vlcus enim cauum restat, quod impleri debet, quã- doquidem crusta ipsa resoluitur, emoritúrq; omne id, quod adustum est. po- stulat ergo quæ carnem alant, quum ferè purum sit, nec per ea, quæ valenter detergant, purgari desideret. abundè enim est modicè detergẽtia, ac citra o- mnem morsum siccantia adhibere, quæ nõ solùm ad producendam carnem conferent, sed etiam ad resoluendam crustam, quam decidere necesse est, & quum emortua sit, separari ab eâ parte, quæ viuit. fit autem hoc eo celeriùs, quo producta caro celerius subit, & crustam expellit, quóve celeriùs succrescit quod adustum est. Nam (vt ostẽsum est in libro de vulneribus capitis) quod emoritur, seiũgitur ab eo quod viuit, quia siccatur: humidum enim est, quod viuit. crusta igitur citius cadet, si dentur medicamenta, quæ siccent: nam sic partim expelletur à carne, quæ creabitur: partim per se recedet exiccata. Cæ- terũ abstinere ab acribus ac mordentibus oportet, & mitiora inducere, quod Hippocrates alibi quoque testatur. Vlcerata enim & fracta lenibus medica- mentis nutrienda inquit, non secus atque adusta. Sub acribus verendum est, ne locus ob pręcedentem affectum exasperetur. Hæc ratio curandi, quam rei natura demonstrauit, ex Galeno etiam colligitur, qui Samiam vel Chiam terram ex poscâ vel aceto non itá acri dilutam inter initia adhibet: ad quem vsum probat, & ouum, vel totum vel album duntaxat lanâ exceptum atque impositum: probat item diachalciteos ex aceto liquatum, quamuis hác con- fectionem, quùm varias facultates habeat, non solùm inter initia, sed per vniuersam curationem esse vtilem doceat: at quùm pustulæ non amplius ti- mentur, siccandum esse ait, & sine morsu, frigore, vel calore detergendum: quo tempore eandẽ terram imponi iubet, non tamẽ ex aceto vt anteà, quùm neq; repellere velit, neque calorẽ extinguere. His ita cõstitutis apparet idem fuisse Hippocratis cõsilium, quùm primo teneram ilicis radicem ex vino al- bo, vel aquâ incoctam tradat, quæ refrigerare potest ac repellere: dein com- plura medicamenta persequatur, quæ detergunt ac siccant sine morsu, cuius rei quàm maximè necessariæ nos cõmonefacit, quùm dixit [quod non mor- det]

neq;

i det] neque obstat, quod ex simplicibus, quæ sumuntur, nonnulla calidiora sint & mordeant: frangit enim eorum acrimoniam adipe admixtâ. Illud verò meminisse oportet, quòd Hippocrates plures adscribit cõpositiones, cùm vt vbique præsto sit quo vtamur, tum vt id eligi possit, quod cuique naturæ conueniat: nam vt eodem spectent, alia tamen vehementiora sunt, alia imbecilliora, atq; hæc teneris corporibus accõmodantur, illa durioribus. Facilè autem compositionis effectum intelliges, si vim simplicium attendas, quam maximâ ex parte indicauimus: neque enim omnia vbique inculcanda sunt.

» VBi vlcus in dorso, siue ex ictu, siue alioquin oriatur, scillam coquere o-
portet, & contritam ac linteolo illitam deuincire: dein caprinam adipem
» & suillam recentem, spodium, oleum, ac thus inungere.

Quia dorsum siccum est, & continetur neruis plurimis, qui sensus acrioris sunt, quacunque de causâ vulneretur, ficciora medicamenta exigit, & quæ dolorem non inferant: igitur, quùm scilla imposita fuit, si quid exasperatum est, lenitur altero medicamento, quod siccandi etiam facultatem habet.

» PEdum tumores siue sponte, siue alioquin oriantur, si & ipsi & inflamma-
» tio nihil sub cataplasmate desidát, tum vbi super parte sanâ spongiam, aut
» lanam, aut quid aliud deuinxeris, si tumor atque inflãmatio reuertatur, à venis
» prouenit, quæ sanguinem fundunt, vbi collisum in causâ non sit. eadem ra-
tio est, quùm id quâuis aliâ parte corporis accidit.

Non solùm vlcerum, quæ aliundè proueniunt, curationem ponit, sed eorum quoque quæ à medico fiunt. Eius generis sunt, quæ in tumoris ac varicis sectione à chirurgo accipi necesse est, tum quæ fiunt in cucurbitulâ defigendâ, & in sanguinis detractione. hæc omnia in fine huius libri exequitur. Tumoris autem & varicis curatio alio nomine etiam vlceribus inseritur, quoniàm vbi hæc iuxtà sint, sanescere plagam non sinunt. De huiusmodi autem affectibus suprà etiam tractauit. Tumor ergo propositis medicamentis interdum non cedit, sed manus operam desiderat, quam nũc adscribit, vbi nõ tantùm persequitur tumores, qui vlceribus superueniunt, sed illos, qui sponte citra omnem vlceris occasionem nascuntur, quùm iisdem præsidijs tollantur. Primò autem causam indicat, cur neque tumor neque inflammatio à cataplasmate remittantur, cùm item redeant, quùm anteà decesserint. propterea quòd spongia seu lana, seu quid aliud, puta duplex aut triplex pannus super sanâ parte fuerit alligatum. Constat enim, vbi tumor ad membri extremitatem se recipiat, si quid ad superiorem partem, quæ sana est, vinciatur, repelli humores ità, vt vltrà ad imum locum non confluant: præsertim vbi quod imponitur poscâ vel liquore aliquo ex reprimentibus madeat. Quòd si tumor atq; inflammatio, vbi hac viâ desederint, reuertantur, causatur venas sanguinem fundentes. hinc enim efficitur, vt quùm iam hęc destiterint, reuertãtur: quùm adsunt, nihil cataplasmati cedant: succi enim, qui assiduè à venis eunt, rursus in eâdem parte recipiuntur: adeò, vt si quid materiæ à medicamento discutiatur, alia protinus in eius locum concitetur. Requirit igitur causam, vt curãdi rationẽ inueniat, hanc esse credit sanguinis fluxũ, nisi vbi collisum sit, quoniàm, & si venæ nihil sanguinis fundant, caro vbi collisa est, tumorem atque inflammationem mouet, nisi vertatur in pus & tabescat, quemadmodũ in superioribus enarrauit. Verũ quia non solùm pedibus, in quibus id frequentissi-

mum est: sed alijs quoque partibus potest tumor atque inflammatio eodem modo superuenire, idcirco subdit, [eadem ratio est, quùm id quauis aliâ parte corporis accidit] ad eandem enim causam refertur.

Sed mittere sanguinem oportet potissimum ex venis, vnde profluit, si cōspicuæ sint: alioquin scalpello tumor altè exasperandus est, ac plurimis locis: id, quod agendum est, quodcunque aliud scalpello exasperetur. debet autem ferramentum quàm acutissimum esse, ac tenuissimum. Detracto sanguine per specillum comprimito, leniter tamen ne locus collidatur: tum aci ri aceto perfundito, ne in partibus scalpello exasperatis, concreti sanguinis aliquid relinquatur, injicitóque medicamentum, quod cruentis vulneribus accommodetur, supérque lanam mollem ac benè carptâ deuinciens, vino atque oleo respergens. Sublimus autem habendus est locus, qui expertus scalpellum fuit, ac minimè deuexus: neque vllo modo madefaciendus est. Ad hæc, inediam imperare conuenit, & aquam potui præstare. Vinculo resoluto, si locus inflammatione teneatur, cataplasma imponendum est ex vitice ac lini semine. sed si exulceratis sit, & fistulas contraxerit, figuram intueri debes, dein cætera, vt res postulat curare.

Quum tumori cataplasmata non proficiunt, causam adimere conatur, eam nihil aliud esse demonstrant, quàm sanguinem effusum à venis. ideò, aut venam secat, vnde fluit eiusmodi sanguis: aut si non appareat, tumorem ipsum scalpello crebris locis incidit, vt sanguis educatur, qui sub cataplasmate discuti non potuit, neque vltrà tumor excitetur. Quod præceptum rationi minimè consentaneum videtur: scalpello enim attingi tumor non debet, nisi suppurauerit, quùm periculum sit, ne maiori impetu materia in affectam sedē erumpat, sicque tumor augeatur, quem iam ostendit eruptione sanguinis concitari. Sed huic instantiæ facilè occurremus, si eam esse Hippocratis mentem constituamus, vt scalpellum opportunè velit adhiberi: tunc autem opportunè adhibetur, quùm antè inutiles succi exhauriūtur, vel detracto sanguine, vel purgato corpore per deiectionem seu vomitum, prout magis expedit. quod in superioribus docuit, quùm de erysipela loqueretur: quam sententiam comprobat Galenus in quarto de compositione medicamentorum generatim ad morbos attinentiū, qui in eiusmodi tumore, antè sanguinem mittit, aut purgatione vtitur, dein transit ad hanc affectæ partis curationem: sic enim, quùm corpus purum sit, nullum manet periculum, ne admoto scalpello sanguis amplius irrumpat. atque hoc tempore idonea detractio est, quam in libro de succis παροχέτευσιν appellat, cùm vel affecta pars, vel certè quę proxima est, aperitur, vt Galenus de sententiâ Hippocratis tradidit. quemadmodum offenso oculo, quùm vena quæ in eius angulo, & in anginâ ea, quæ sub linguâ est, inciditur, vbi ferramento attingere laborantem particulam non licet. Hæc si in memoriam redeant, patebit constātissimè ac rectè Hippocratem iussisse, vt vena secetur, quæ sanguinem fundit, atq; vbi hæc non se ostendat, incidatur tumor. Constituit enim materiam, quæ iam recepta est in venis, iuxta tumorem exhaurire, ne hic vltrà oriatur aut increscat: quamobrem aperire eas conuenit: & vbi conspicuę nō sint, ipsum tumorem: quoniam sic id omne exiedet, quod iuxtà collectum erat, & cùm corpus purum anteà redditum fuerit, & erumpere humor desierit, nulla restabit suspicio, ne locus iterum succis confluentibus distendatur. Præcipit autem vt ferramentum tenuissimum sit & acutissimum

mum, atque altè demittatur, id, quod crebris locis fieri voluit, vt sanguis ille vniuersus, non modò ex cute, sed ex altioribus quoque partibus educatur, neque lata plaga sit, vt posteà non magno negocio sanetur. quod perpetuum esse affirmat, quicquid scalpello eâdem causa exasperetur, vt sanguis detrahatur. nam alioquin, licet scalpellum etiam in summam partem duntaxat demittere: quod ipse fecit in fractura calcis, quùm inflammationem timet: vbi cutem quæ in calce est, vt relaxetur, incidit, pluribus lineis scalpello in superficie ductis & non altè. Ergo quoties demendi sanguinis causâ hoc præsidium adhibetur, altè demitti ferramentum debet: quod non modò accidit in tumore nunc proposito, qui cataplasmati non cedit, sed etiam quùm inter initia adeò augetur, vt nimis inflammatam partem distendat, quem Galenus præcepit crebris sectionibus incidi, quibus superans materia aliquâ ex parte posset euadere. Potest etiam auertendi causâ pro venæ sectione contraria pars varijs locis scalpello exasperari. Hæc quùm incidunt, seruandum est, quod ab Hippocrate narratur, vt crebris locis atque altè ferramentum demittatur. Sectione adhibita, eandem ferè plagæ curationem prodit, quam infrà, quùm de cucurbitulâ agit, vt ibi etiam patebit: ne quid enim concreti sanguinis relinquatur, locum antè specillo exprimit eâ moderatione, ne suffundatur sanguine collidatúrque: deinde aceto perfundit: quod post eruptionem sanguinis ab aliquâ parte discutere potest, si quid in ea retineatur. quamobrem quùm aliquid exciditur ex osse caluariæ instillatur super cerebri membranâ: ad eundem vsum posca à Galeno illis potui datur, qui ex pulmone sanguinem expuunt. perfuso aceto aliquod medicamentum imponit ex ijs, quæ protinus cruentis vulneribus injciuntur, cuiusmodi facultates abundè, suprà indicauit. Perpetuum autem est, quæcunq; pars aperiatur, prohibere, ne postquàm id humoris demptum est, quod opus fuit, alius ad eam concurrat, quod facilè fit, quùm eò partim iam fluere cœperit, partim dolore concitetur: quùm nunquam vel sanguis, vel alius humor tam exhauriatur, quin in corpore etiam puro materia supersit, quæ tunc ad eum locum feratur: hoc ne incidat, cauet duplici viâ: primò lanam succidam benè carptam, ne scilicet tactu lædat, oleo ac vino respersam alligat, quâ & lenitur dolor, & concurrens humor repellitur: eâdem vtitur ad vlcerata simul & luxata. deinde membrum ità collocat, vt sursum spectet: quod enim inclinatum est ac deuexum, plurimùm humoris fluxui patet. Vbique autem, quùm membrum læsum est, præcipit, vt superius habeatur: non tamen multo, sed paulò, vt ab ipso in opere de fracturis monemur, quoniam alioquin dolor, & propterea inflammatio fieret. terminum posuit Galenus, qui vbi timet eruptionem sanguinis ex aliquo membro, haberi eatenus sublime voluit, ne doleat. Edicit item, ne locus madefiat, vtpote qui iam vlceratus est: vlcera autem, vt principio demonstrauit, madefacientibus magis læduntur. Abstinentia similiter, & aquæ potio non aliò euadunt, quàm vt corpus exhaustum reddatur, neque succi in affectam sedem erumpant: cataplasma verò quod ad inflammationem subijcit ex vitice & semine lini, facultatem habet discutiendi, vt in superioribus narrauimus, vbi medicamenta hæc accepit. Est etiam interdum, quùm sub hâc medicinâ plagæ non sanescunt, sed in fistulas vertuntur: tunc autem spectanda figura est, vt appareat scilicet, rectæ ne, an tortuosæ sint, & in quam partem indere medicamentum expediat: idque dandum, quod idoneum esse videatur, seu glu-

tinare opus sit, seu carne implere, aut cicatricem inducere.

VArix autem vbi in crure est, seu euidens sit, seu carne contineatur: crus verò nigrescit, desideraréque videtur sanguinis detractione exhauriri, locus scalpello exasperari non debet: nam vbi id committitur, vlcera ob fluxum ex varice plæruuque amplìantur: sed ipse varix multis locis pungendus est, vbi opportunum existimetur.

Eâdem ratione qua proximè egit de tumore, ad varicem nunc aggreditur: vterque enim, quùm scalpello curetur, ad vlcus spectat: vterque item, quùm super vlcus fuerit, nisi priùs decesserit, id sanari non permittit, eandémque exigit curationem, siue per se oriatur, siue ad vlcus accesserit, ac siue in crure aut pede versetur, in quibus frequentius incidere solet, siue in quauis alia corporis parte. quamobrem quæ hîc traditur medicina non modò ad varicem pertinet, qui vlceri iungitur, sed ad eum quoque, qui per se est. Est autem varix genus quoddam tumoris venarum, quùm crasso ac nigro sanguine distentæ in toros assurgunt, quod maximè accidit in cruribus, ad quæ solet eiusmodi sanguis suâ grauitate descendere, ac suopte nitu ferri, deinde in testibus, posteà in alijs partibus corporis. Occupat autem varix modò summam cutem, ità vt euidens sit: modò altiùs descendit, & sub carnem penetrat: crus verò nigrum redditur, quùm varix (vt diximus) à nigro sanguine oriatur, videtúrque exigere, vt sanguis ille detrahatur: quod monet Hippocrates ne fiat, eo modo, quo suprà de tumore indicauit, hoc est, ne scalpello satis altis plagis aperiatur, quià tunc sequitur, vt propter humorem, qui ex varice fertur, vlcera amplientur & magna fiant: sed pro sectione præcipit, vt pluribus locis perforetur, vtcunque opus sit, quo tempore scilicet vel quâ parte opportunum videatur: sic enim effuso sanguine residet vena, & varix curatur. Anteà verò purgandum esse vniuersum corpus, aut venam secandam commune præceptum est: & propriè ad hãc rem scribitur à Galeno in quarto libro de compositione medicamẽtorum generatim ad morbos attinentium, vbi varicibus aliâ ratione medetur, quãdoquidem cum his venam excidit, quod facit etiam in opere de ratione curandi: diuisâ enim cute, vena quæ dilatata est, duobus locis per hamos prehenditur, & quod medium est, id omne exciditur, cum eo tamen, vt laqueus vtrique varicis extremitati inijciatur. quod Galenus iubet, quùm timet fluxum sanguinis ex venâ grandiori: sic enim nullum periculum restat, ne varice secto hominem perfusus sanguis exhauriat. Hæc curandi via non solùm à Galeno frequentatur, sed ab his, qui ante Galeni tempora fuerunt, vt patet ex Cornelio Celso, qui post hanc chirurgiam imperat, vt glutinantia superdentur.

VBicunque vena secatur sanguine detracto & habenulâ resoluta, si sanguis non supprimitur, mittatur ex contrariâ parte, atque fluit, seu brachium sit, seu crus, vt retrocedat, sicque plus minúsve temporis iacens detineatur, atque ita alligetur, ea animaduersione, nequid in sectione cõcreti sanguinis supersit: tum duplex pannus vino madens imponatur, & super lanâ lotâ atque oleo inunctâ. Nam si vehemens fuerit sanguinis eruptio, supprimitur: quòd si sanguis in sectione cõcrescat, & ità inflammetur, suppurare solet. Est autem mittẽdus, quùm homo liberaliter aut parciùs pransus fuerit, ac biberit, quúmque leuiter fuerit calefactus, calidiore die magis quàm frigidiore.

Obseruationes docet in sanguinis missione necessarias: in primis autem quo pacto succurrere conueniat, quùm sanguinem supprimere nō possumus. Solemus enim, quùm tantum misimus, quantum satis esse videatur: protinus habenulam resoluere, quâ membrum tres aut quatuor digitos super locum qui secatur, alligauimus, túncq; sanguis supprimitur, neque vltrà fertur, quod plærunque accidit: id si minùs contingat, docet quibus remedijs sistatur. proximum autem est sanguinem mittere à contrariâ parte atque fluit, seu brachium sit, seu crus: retrocedit enim, quùm aliâ parte prorumpens, aliâ emittitur, desinítque fluere quâ volumus, alio dato itinere, quod est remedium Hippocrati vsitatum, qui, quum mensium profluuium sistit, cucurbitulam quoque ad mammas defigit. Hoc sequitur Galenus in quinto de ratione curandi, vbi non solùm ad contrariam partem, sanguinis eruptionem attrahit, sed ad proximam etiam deriuat, quamuis hoc videatur cum præcepto Hippocratis pugnare, qui materiam deriuari ad latus voluit, quùm fluere desijt: dum fluit, trahi ad partem contrariam. Atqui alia ratio est, quùm sanguis ad aliquam partem cōcurrens in eâ retinetur, atque inflammationem concitat: alia quùm effunditur, atque extra corpus fertur. in eo casu, si ad latus detinetur, ob viciniam partis periculum est, ne affectæ sedis inflammationem augeat: in hoc quoniam extrà fertur, & integrâ parte secta vena est, nullum eiusmodi periculum impendet, licétque innocenter perfusionem sanguinis ad proximam partem euocare, neque hoc à sententia Hippocratis abhorret, qui, quùm in libro de succis deriuari ad vicinam regionem voluit humores, qui iam fluere destiterunt, non potuit alios intelligere, quàm qui partem aliquam distendunt. nam qui profusi sunt, nihil aliud requirunt: sed neque etiā quum auertimus ad contraria, eadem seruari præcepta debent, vbi materia in aliqua parte recipitur, atque vbi effunditur: de illa edixit in sexto de morbis vulgaribus, ne perseueremus in præsidijs auertentibus, sed aliquo interposito spacio eadem iteremus, quandoquidem natura non assiduè expellit, quod molestum est, nisi tanta etiam copia cogatur, vt ferri amplius non possit. sicuti ergo ex interuallo succi à naturâ transferuntur, ità ex interuallo auertendi sunt. quod videmus Galenum in libris de ratione curandi perpetuò seruasse. At in sanguinis profusione, quùm assiduè fluat, assiduè in auertentibus manendum, donec consistat, ne si cesses, homo cum sanguine exhauriatur. Sed sentio me longiùs lapsum, quàm exponentis partes postularent, verùm traxit præceptionū consecutio: ad Hippocratem igitur reuertar, qui vbi sanguinem auertimus, iubet hominem iacere: nam si quiescat, minùs periculum est, ne sanguis iterū erumpat. debet autem ità detineri modò breuius tēpus, modò diutiùs, prout profusionis periculum leuius vel grauius impendet. Vincire autem oportet ea obseruatione adhibitâ, ne quid concreti sanguinis in sectione retineatur. putrescit enim in quacunque parte extra venam sit, vt ipse & alibi testatur, & hic etiam subijcit, quamuis nonnulla interponat, si sanguis inquit in sectione concrescat, sicque inflammetur, suppurare solet. Interponit autem superimponendum pannum duplicem ex vino madētem, & lanam oleo inunctam, sub quo asserit sanguinis cursum prohiberi: vinum quidem, si nigrum austerum sumatur, quale accipi solet ab Hippocrate, com-

modè eum vsum præstabit: lanam verò puto eâ de causa inunctam superinijci, vt locum protegat, & molliùs insidat. Præcipit secũdo in sanguinis detractione, vt pranso homini mittatur, & qui biberit. quod videtur Galeni præceptis, & vsui medicorum pugnare, qui ieiuno sanguinem detrahunt, ne si homo satur sit, venæ, dum exinaniuntur, crudum alimentum attrahant. Verùm (vt equidem sentio) intelligere ità Hippocratem debemus, vt non protinus secundum cibum & potionem mitti sanguinem iubeat, sed eo interposito spacio, vt iam modicus ille cibus, seu potio ingesta penè concocta sit, quo fiet, vt quùm venæ attrahent à ventriculo succum, ille iam penè confectus sit: sicque duplex periculum vitabitur, alterum ne crudo alimento impleantur, alterum ne tam citò sequatur animi defectio, quæ sequi consueuit, quùm à venis inanis ventriculus sugitur: eâ enim actione mordetur ac læditur, & animus continuò deficit. Sed roget quis, quid Galenus manè intermissâ horâ post somnum venam secat, neque hominem anteà cibo reficit aut potione, quod similiter à nostri seculi medicis fieri consueuit? Profectò nihil venit in mentem, quo commodiùs dissolui quæstio possit, quàm illud, quòd longè diuersa erat victus ratio tempore Hippocratis ab eâ, quâ homines & tempore Galeni, & posteà vsi sunt: tunc siquidem magis exercebantur, & parciores erant ac sobrij magis, quo fiebat, vt quùm pridie, sicuti consueuerant, cœnati parciùs essent, manè ventriculum ex toto inanem haberent: præsertim, quùm calor naturalis ob exercitationem potentior fieret, possétque nedum parciorem cœnam, liberalem etiam conficere. Veretur igitur Hippocrates, ne, si sanguis ieiuno mittatur, venis sugentibus, quùm nihil in ventriculo contineatur, animi defectio superueniat, quæ non sinat tantum sanguinis detrahi, quantum res postulat: id autem non fuit timendum Galeno, qui (vt sexcenties testatur) eo tempore vixit, quo & homines iam desidiâ ac segnitie pro exercitatione vtebantur: pro abstinentia, ingluuie atque ebrietate: neque enim quidquam sibi temperabant, quod nunc fieri etiam videmus. Nullum enim ferè tempus est, quùm in ventriculo non contineatur aliquid saltem pituitæ, quandoquidem ita imbecillus est, vt non possit perfectè concoquere: præcipuè, quùm immodicum sit quod deuoratur: atque hâc de causâ debet ieiuno nunc secari vena, quùm alia sit ratio victus. Neque in hoc tantum recedendum est ab Hippocratis sententiâ, sed in alijs etiam nonnullis, vt quùm ad fracturam calcis dari veratrum inter initia iubet, quod Galenus ait suo tempore non licuisse, quùm crudiores succi maximè redundarent. Tertium adscribit præceptum, vt leuiter calefacto homine, & die calidiore magis quàm frigidiore sanguis mittatur: interdum enim aperta vena non ità continuò fluit, quod frigidior sit & crassior: quocirca antè modicè calefaciendum est corpus, præsertim vbi sanguinem frigidum esse, & crassum conijcimus. tunc enim (vt prodidit in quarto de ratione victus in morbis acutis) ad fomenta confugiendum: Galenus verò ante fomenta frictionem adhibet: sic enim sanguis, qui consistit & immobilis est, ita liquidus redditur, vt detrahi possit: pertractari autem corpus voluit eatenus, vt sanguis eat, neque deterreri medicum, si interdum non sequatur, vt in attonitis: nam si

& fomenta

& fomenta, & frictiones diu admoueamus satis detractum iri certum est. præsertim, si, quemadmodum præcipit, calidiori die venam secemus, quod quidem intelligendum est, vbi expectare liceat. Nam alioquin, si res acuta sit, & vrgeat, periculum est, ne, si differre sanguinis missionem ad calidiorem diẽ volumus, homo interim morbi grauitate decedat, in quo casu protinus ad venę sectionem veniemus, neque hoc Hippocratis præceptum obseruabimus, nisi, vbi sine periculo possit id præsidium differri, & calidior dies expectari.

QVum admota cucurbitula est, si vbi remouetur, sanguis effunditur, vel copiose etiam, aut tenuis humor euadit, citò, antequàm impleatur, rursus desigenda est, & quod superest extrahendum. alioquin, quùm sanguis concretus in locis relinquitur scalpello exasperatis, vlceribus posteà inflammationem adiungit: omnia verò hæc aceto perfundere oportet, deinde cauere, ne madefiant, nève homo in partem iaceat, quam scalpello attigeris. Sed aliquid ex his medicamentis superimponendum est, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur. Quòd si vel ad genu, vel infrà cucurbitula admouetur, id fiat, quùm homo stat, si stare potest.

Quæ nunc subijcit præcepta ad cucurbitulas attinent, neque ab re (vt suprà dictum est) eiusmodi locum, & eum, qui de venæ sectione est, in hunc librum contulit, quando in vnoquoque præsidio, scalpelli operâ vtendum est, & vulnus insetendum, ita vt quùm vtráque viâ sanguis detrahitur, restet vlcusculum, cuius curationem iure in libro de vulneribus adscribit: præterquàm quòd aliquot ex affectibus suprà enarratis hæc remedia expeditissima sunt. rectè itaque hîc tradidit, quâ ratione debeant adhiberi. Cucurbitula igitur, si concisa antè scalpello cutis est, eandem ferè animaduersionem exigit, quam non multo antè indicauit, quùm de tumore egit, quem iussit scalpello exasperari. eôdem spectat, cucurbitulam incisâ cute desigere, & scalpello exasperare. Adde quòd quùm admouetur cucurbitula, de qua loquitur, cutis scalpello exasperatur, & rursus, quùm hoc fit, ferè necessaria cucurbitula est, quæ sanguinem extrahat, qui spontè non satis effunditur. Summa autem totius curationis propè in eo consistit, vt caueamus, ne sanguinis aliquid in ipsa sectione concrescat, qui & augere plagam possit, & inflammationem afferre: iterum igitur cucurbitulam desigit, vt id omne, siue sanguinis, siue tenuis humoris, quod plaga continetur, eximatur, ad quem vsum antè detracto sanguine incisum tumorem leniter specillo comprimebat. Aceto autem tam hîc quàm ibi sectionem perfundit: vt obique item madefacientia expellit, & medicamentis vtitur, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur, vt violatam partem ab inflammatione tueatur, ob quam causam suprà imperauit, vt sublimis haberetur, & minimè deuexa: nunc ob eandem cauet, ne homo iaceat in eam conuersus. Sed quorsum postremò imperat, vt quum ad genu, vel infrà cucurbitula accommodatur, homo stet, & in recto habitu detineatur? an eo, quia cucurbitula magis & minori cum molestia tunc exhauriat partem, ad quam datur: quàm si homo alio modo figuretur, quùm sic in suo statu naturali cutis maneat, quæ alioquin nimis extenditur, aut relaxatur, ita vt vel nihil ferè per cucurbitulam euocetur, vel dolor intolerabilis afferatur? Adijcit [si

ſtare poteſt,] quoniàm interdum vel propter corporis imbecillitatem, vel i propter cruris affectum detineri in eo ſtatu non poteſt . quod quùm accidit, eligendus ille habitus eſt, quem ſuſtinere valeat : nam vt quimus (aiunt) quando vt volumus, non licet.

FINIS LIBRI DE VLCERIBVS HIPPOCRATIS CVM EXPOSITIONE VIDII.

Hippocrates de fistulis Vido Vidio Florentino interprete, cvm eiusdem Vidii commentario.

Riuntur fistulæ partim ex colliso, vel ex phymate, partim remigatione, vel equitādo, quùm sanguis ad nates iuxta anum cogitur. putrescens enim coúsque excest, quæ mollia sunt, dum phyma aperiatur, & vsque ad imum ani corrumpat: quādoquidē anus naturaliter madet, & caro quæ voratur, mollis est. quod vbi accidit, oritur fistula, & saniem fundit: inde etiam deiectio, spiritus, & fœtor nō mediocris euadit. ex colliso autem nascitur, cum sub ictu, casu, vulnere, equitādo, aut remigatione pars aliqua prope anum colliditur. cogitur enim sanguis, & putrescens suppurat: ex suppuratione verò id sequitur, quod de phymate propositum est.

Siue hic liber cōprehendatur sub inscriptione [de vlceribus] siue propriam inuenerit [de fistulis] fueritq; ab auctore seiunctus, nihil interest, modò sciamus fuisse ab Hippocrate cōpositum: quod prçter alia multa testimonio Pauli Æginetæ coniuncitur, qui, quùm recenset sectionem fistulæ per linum, quam hic habemus, Hippocrati eam tribuit. Mitto Corneliū Celsum, qui, vt alia cōplura ex chirurgia Hippocratis transtulit: ità ex hoc libro fistulæ curationem ferè vniuersam. Est autem fistulæ nomen vlceri alto, angusto, calloso: quod (vt censet Galenus) translatum est à fistulis, quibus musici vtuntur. Egit autem de huiusmodi sinibus in libro quoque de vlceribus, quùm alligari eos voluit fascia, quæ à sanâ parte orsa vsq; ad os vlceris circuiret. Sed propriè nunc de illis tractat, qui iuxta anum sunt: quorum curatio aliquâ ex parte alijs etiam aptatur. In fine quædam addit de ano procidente, atque inflammato: quæ mala solent, vbi fistula sit, superuenire. Igitur propositis verbis fistulatū causam exequitur: tota autem spectat ad sanguinem putrē: seu putrescat, quùm abscedit phyma, quod est genus tuberculi: seu quùm caro colliditur, perruptisq; venulis suffunditur sanguine, quē alibi dixit, quùm extra venas est, necessario corrumpi. Eiusmodi ergo sanguis, nō secus, quàm qui in phymate subsistit, iodēdo sinuat, ac fistulam efficit, quę cæteroquin nasci potest, quum vlcus, quod altum & angustum est, non benè curatur: occallescit enim, & in fistulam cōuertitur: id, quùm medētis culpâ fiat, ab Hippocrate omittitur. Quæ ponitur autem causa, omnis (vt diximus) refertur ad sanguinem putrescentem: distribuitur tamen in phyma & collisum. Inter causas collidentes, ictum recensuit, casum, & vulnus: quāquàm ictus & casus & vulnus quasi partes generi subijciūtur: ea tamen apposuit, vt essent ictus exempla. Collidit autem ictus, seu homo cadat, siue graui ac retuso telo feriatur, siue aliquid super ipsum incidat: sicut clarê in libro de vulneribus capitis indicauit. Quòd verò ait de remigantibus, & equitantibus, primo seiunctum quiddam ab alijs causis videtur: posteà tamen apertè in cœtu collidentium reponitur. quandoquidem partes, quæ ano proximę sunt, eâ exercitatione atteruntur, &, quòd molles sint, facilè sinnātur atque erodunturi: ad quam rem plurimùm conducit humor, quo anus naturaliter redundat: quùm exitum præbeat ijs, quæ superant ex cibo: ideirco quæ iuxta oritur fistula, penetrare solet vsq; ad imum recti intestini: quod vbi eue-

nit, deiectio per fistulã redditur, tum fœtor ac spiritus. Quod nos anum interpretamur ipse modo ἕδραν nominat, modò ἀρχὸν: vtrunque autem latine eo vocabulo exprimitur.

ANte omnia igitur, quùm nasci senties eiusmodi aliquod phyma, priusquã suppuratio ad anum pertineat, celerrimè crudum secabis. At si orta iam fistula tibi cõmittatur, resupinato homine & cruribus diuaricatis recẽtem allij stilum eatenus indes, vt occurrat quod renitatur, eóque fistulæ altitudinẽ metieris. Tum seselis radix diligenter contrita quatriduum in aquâ iaceat, cuius aquę adiecto melle ieiuno ternos cyathos potui prę̀staro, vermes interim purgans: decedit enim homo, vbi sine curatione relinquatur.

Prouidet primùm, ne fistula oriatur: hãc fieri dixit ex phymate, quùm suppurans vsque ad anum perrodit: quod, ne accidat, cauet phymate priùs secto, dum crudum est, nec maturitatem expectat. leuius enim ducit id malum, quod ex sectione crudi phymatis affertur, quàm fistulam, quæ vitari expectata maturitate nõ potest. pręterea nihil accidet ex eâ sectione, quod grauius sit, quàm inflammatio, quæ, si corpus, vt conuenit, purũ sit, antequàm ad scalpellum veniatur, vel nulla vel leuis admodũ superuenit, & nullo negocio depellitur: fistula verò diutius trahitur, nec sine magno tormento atque ingenti molestiâ aufertur. vbi orta iam est, in primis explorãdum est, quàm altè penetret. Igitur supino homine cruribus reductis stilũ allij recentẽ in fistulam demittit, quantùm potest, id est, dum inueniat, quod resistat, sicq; altitudinẽ metitur. vtiliter autem pro specillo allij stilũ indit, qui quùm flectatur, & mollis sit, citra dolorem fistulæ flexus persequitur: neq; periculũ est, ne perrumpatur, quùm non sit asparagi modo fragilis. Mulsam verò, in quâ seselis radicem macerauerit, bibi eâ de causâ iussit, vt materiam à posteriori parte ad priorem, hoc est, ab ano ad vesicam deriuet: ea enim vis est propositæ potionis. Opportunè autem tunc deriuat, quùm iam fistula orta est, neque humor vltrà fertur: quod antè, dum phyma incresceret, minimè cõuenisset: quùm alibi præceperit, vt humorũ impetus, quàm longissimè inde quo confluit, attrahatur, neq; vllo modo ad proximam partem deriuetur, nisi quùm subsedit, & non amplius irrumpit. Porrò ἀσκαρίδας nos latinè vermes reddidimus, sunt autem lumbrici minuti, qui versantur in imo recti intestini, & idcirco facilè oriuntur, quùm eum locũ fistula occupauit, quæ materiã putrẽ suppeditet, ex quâ eiusmodi bestiæ fiãt. Hi ergo vermes, si negligantur, neq; vt res exigit, purgentur, quùm materiæ vitiũ intẽdant, hominẽ cõficiũt. Galenus, quùm eiusmodi vermes in putri vlcere se ostẽdunt, mixturã inungit ex pari pondere polij ac cerussæ pice liquida exceptis.

POst hæc linteum bissinũ intinctũ in succo tithymalli magni, respersumq; æris flore vsto & contrito, in collirij modũ ad fistulę longitudinem implicatur, per extremum verò tum lintei, tum stili traijcitur linum, & eo instrumẽto, quo dilatantur atque aperiuntur, quæ recondita sunt, & latent, vt in cõspectum veniant: quid ex ano perrosum sit, consideratur, eoq; stilus demittitur: cumq; apparet ad anũ penetrasse, prehenditur, trahitúrq;, dum linteum subeat, & ab imo & à summo ęquetur: quo intro compulso cornea glans in anum inditur illita cretâ detergẽte, atq; ibi finitur: quùm desidendi cupiditas fuerit eijcitur, & rursus immittitur vsq; quintũ diem, sexto subtrahitur, & linteũ ex carne euellitur. Tum glans plena aluminis contriti, in anũ conijcitur, continetúrq;, donec alumen madeat. Anus autẽ, dũ opus esse videatur, myrrâ illinitur.

Explorauit

Explorauit altitudinem fistulæ demisso allij stilo, nunc remedium ingreditur, quo illa detrahatur. eo autem euadit, vt detergat fistulã, & callum absumat, vt sinus vel glutinari possit, vel impleri carne, & aliorum vlcerum modo consanescere. Immittit igitur linteum intortum in speciem collirij, hoc est, figuræ teretis, & alterâ parte tenuius, alterâ plenius: quod linteum in succo tithymalli intinguendum est, & flore æris vsto respergendum, vt callum exedat atque adurat. tithymalli enim succus fistularum callos adimit: grandem verò tithymallum accipit, quem puto eum esse, qui charassia quoque nuncupatur. Flos æris valenter quidem detergit, sed vstione adeò frangitur, vt tithymalli acrimoniam remittat: quanquam per se sine tithymallo, non multò pòst detur ad fistulæ callum detrahendum. Æquare autẽ debet hoc linteum longitudinem fistulæ, vt totam attingat. sumitur bissinum, quod molle est, & facilè in quamuis formam implicatur, & succum combibit, in quem demittitur. vbi hoc non sit, in vicem alio vtemur, quod maximè in rem esse videatur. Ergo eiusmodi linteum implicitum, & intinctum in succo tithymalli, resperſũmque flore æris vsto in fistulam inditur per stilum allij, qui linum ducat, quod ad linteum alligatum sit, ità, vt linteum sequatur, quùm linum attrahitur. veretur autem, ne rectum intestinum, ad quod fistula pertinet, sub hâc medicinâ inflammetur: quod periculum propulsat demissâ corneâ glande illitâ cretâ detergente, quæ, quùm repellat, non sinit inflammationem excitari: sed cretam, quam nos interpretamur detergentem, Hippocrates vocauit σμηκτρίδα, fortasse Selinusiam vel Chiam accipiens, quâ vtuntur, qui lauantur, quia σμήχει (vt inquit Dioscorides) hoc est, detergit, vndè σμηκτρὶς cognominatur. Cauet igitur per glandem cretâ illitam, ne sub exedentibus medicamentis inflammatio ad proximas partes concitetur: quod etiam in libro de vlceribus animaduerti iubet pannum aceto madentem superimponens. Tamdiu autem continendam intus eam glandem ait, quamdiu linteo callus exeditur: abundè autem esse putat vsque ad quintum aut sextum diem, licet infrà terminum posuerit septimum. Quo facto alumen in anum demittit, vt, si quid ob inflammationem influxit, reprimatur & siccetur, glutinetúrque, quod exulceratum est. Post alumen myrram admouet, quâ non vtebatur antè, quod præter siccitatem calefacere etiam possit: hactenus autem debemus in eâ perseuerare, dum vlcus abundè siccum esse arbitremur.

» Alia curatio. linum crudum quàm tenuissimum quincuplex ad palmi » longitudinem sic tortum, vt vnitas facta sit, equinâ setâ obuoluendum » est: cuius caput in extremitatem specilli stannei perforatam conijciendum, » ídque specillum in fistulam demittendum. eodem autem momento sinistræ » manus index digitus in anum indatur, & specillum, quùm occurrit, educat » extremâ parte inclinatum. cum specillo item extrahatur lini caput, quod in » id conectum erat, & cum altero capite bis aut ter vinciatur: quod verò de» pendet ex lino intortum ad nodum alligetur. Post hæc præcipito homini, » vt seipsum secet. Reliqua curatio. Quatenus linum exesâ fistulâ relaxatur, ha» ctenus cotidie coarctari atque intorqueri debet. Sed si linum putrescat, ante» quàm fistulam exederit, alterum simile ad setam alligetur, traiectũmq; vin» ciatur: seta enim idcirco lino adiungitur, quia non putrescit.

Prior curatio tantùm detrahit callum, vt sinus, vel glutinari, vel impleri possit: hæc non modò id præstat, sed cutem, quæ super fistulam est, etiam incidit: quod satiùs est, vbi fieri tutò possit, quùm magis medicamentum admittant, & faciliùs glutinentur, quæ hac ratione inciduntur, quàm quæ indito linteo tantùm à callo vindicantur. Secandi rationem adeò expressit, vt nihil desiderare luminis videatur. Excribitur autem à Cornelio Celso in suâ chirurgiâ, vbi præter hæc imperat, vt id linum bis térve die, saluo nodo ducatur, sic vt subeat fistulam pars, quæ superior fuit: sed curationem duobus modis recenset, altero, quùm linum laxum tenetur, & res diuturnior est. alterum, quùm adstringitur, & homo celeriùs ab eâ molestiâ explicatur: celeritati adijci ait, sicut dolori, si id linum medicamento aliquo ex callum exedentibus illinatur. vtrâ curatione vtendum sit à Celso præteritur: docemur autem à Galeno in eiusmodi casibus requirendum esse ab ægrotante, malit ne tardiùs ac sine magnâ molestiâ sanari, an celeriùs & cum maiori tormento. Fieri etiam potest, vt ad scalpellum eò loci veniendum sit: quando autem, & quo pacto id agendum sit, Celsus eodem loco indicauit: idem aperuit Paulus Ægineta, qui hanc Hippocratis curationem per linum ad eos pertinere ait, qui scalpellum pertimescunt.

» SEctâ fistulâ incidere mollem spongiam oportet, & quàm tenuissimam imponere, deinde florem æris vsti per specillum copiosè in fistulam conijcere. sinistræ autem manus digito indice spongiam melle tinctam mediam intro compellere, adiectâque alterâ spongiâ idem vinculum dare, atque vbi venæ in ano sanguinem fundunt: postridie resoluendum est, & aquâ calidâ abluendum, tentandúmque sinistræ manus digito per spongiam fistulam purgare, rursúsque iniecto æris flore alligandum, ídque septem dies faciendum: ferè enim intra hoc tempus fistulæ tunica consumitur. post hæc, dum sanescat, eodem modo vinciendum. sic enim fistula per spongiam coacta atque aperta, neque rursus committi potest, neque ab vnâ parte curatur: ab alterâ iterum in fistulam vertitur, sed sanescit vniuersa. In curatione item multâ aquâ calidâ fouendum, & inediâ pugnandum.

Proposito lino mordetur paulatim, atque inciditur id cutis, quod supra fistulã est, quo execto adimere callũ oportet, & detergere humorẽ, qui redundat, quùm callus consumitur, quod, vt fieri possit, seruari aperta debet, & dari aditus medicamentis, ne oris glutinatis fistula reuertatur. Quamobrem spongiam demittit: quam mollẽ accipit, ne tactu lædat: incidit, vt inde frustum tenue sumat, quod fistulæ conueniat: melle inungit, vt detergendi vim habeat: non solùm autem spongiam adhibet, sed flore æris vsto per specillum copiosè fistulam respergit, quo supra etiam cum implicito linteo vtebatur: habet autem flos æris facultatẽ exedendi callum. Cęterum, quùm vinciẽdi rationem eandem accommodari ait, atque, vbi venę, quæ in ano sunt, sanguinem fundunt, fortasse eam intelligit, quam tradit in sequẽtibus ad anum procidentem, duabus autem fascijs continetur, altera cingitur super ilia, altera priori mediæ assuitur, & per dorsum rectà ad anum attrahitur, atque inde ad zonam iuxta vmbilicũ porrecta religatur: eodẽ pertinet Heliodori vinculum, quod inscribitur [Assuta iunctura ad anum] legitur autem in libro de

fascijs

fascijs: eundem vsum habet, id, quod Celsus tradidit ad ani condyloma, vbi ait vinculum ei loco linteolum esse, aut panniculum quadratum, qui ad duo capita duas ansas, ab altero totidem fascias habet, cunque subiectus est, ansis ad ventrem datis, à posteriori parte in eas adductæ fasciæ conijciuntur, atque, vbi arctatæ sunt, dexteriori sinistrâ, sinisteriori dextrâ procedit, circundatæque circa aluum nouissimè nodo inter se deligantur. Quicquid horum detur, vtile est. Postero die resoluit, & aquâ calidâ locum perfundit: quæ non modò saniem abluit, sed dolorem lenit, si quem medicamenti acrimonia excitauerit. humorem per spongiam siccat, rursúsque eundem æris florem indit: hoc facit, dum callosa fistulæ tunica exedatur: quod ferè septem diebus fieri ait. In prioribus autem terminum statuit quintum, aut sextum diem: sed, præter florem æris, tithymalli succo, qui vehemens est, implicitum linteum iniunxerat. Timet autem, ne, si sectæ oræ coëant, sinus iterum occallescat, & fistula reuertatur. ideóque spongiâ apertam plagam seruat, vt tota simul sanescat. euitat autem inflammationis periculum, quod ob situm & naturam loci instat non mediocre, tum aquâ calidâ fouens, quæ dolorem lenit, tum abstinentiâ pugnans, ne pleniori victu succorum copia augeatur. abstinere autem dixit λιμοκτονεῖν, quod verbum mutuatur in quarto de ratione victus in morbis acutis, vbi Galenus eo significari ait exquisitam abstinentiam adhibere.

AT si fistula non ita perroserit, vt peruia sit, specillo anteà demisso incidenda est, quatenus penetrat, ac flos æris inspergēdus, & vsque quintum diem relinquendus: dein aquâ calidâ fouendum, & cataplasma superdandum, quod polentam habeat ex aquâ subactam, & betæ folia super alliganda. At vbi flos æris ceciderit, & fistulæ vlcus purum fuerit, eadem curatio, quæ priùs, admoueatur. Quòd si per locum scalpello vti non liceat, & fistula altè insederit, flore æris, myrrâ, & litio ex vrinâ dilutis eluatur. Plumbi item aliquid ori fistulę accommodetur, ne coalescat. Abluere autem fistulam expedit per pinnam, quæ ad vesicá alligetur, vt per hanc liquore compulso eluatur: sed non sanescit, nisi secetur.

Ex fistulis ani aliæ vsque ad imum recti intestini penetrant, de quibus hactenus egit, aliæ proximè ad eius tunicam accedunt, quæ nondum tamen perrosa est, sed integra manet. harum curationem nunc persequitur. Primò autem præcipit, vt demisso specillo incidatur, quatenus penetrat, quod ipse dixit. ἕως ἂν ἀνήκῃ. ambiguè profectò, ità, vt duæ differentes sententiæ accipi possint: si alteram sequamur ad vltimum specillum secanda tunica est, sic, vt tantum fistula peruia fiat, dein curetur per ea, quæ callū detrahunt, hoc est, per florem æris, siue cum implicito linteo indatur, siue post linum, quo (vt suprà ostensum fuit) totam fistulam secat. Altera sententia est, vt fistula non tātùm peruia fiat, sed tota ab ore ad fundum secetur, quatenus specillum penetrat, atque intrò fertur: quod voluit in libro de vlceribus, quùm tractauit de sinu, qui peruius non esset: cui subscripsit etiam Paulus Ægineta. Quanquàm vtraque intelligentia vera est, mihi tamen hæc magis probatur: quùm post sectionem nihil lini intorti aut linrei impliciti meminerit, quæ tamen necessaria ad curationem essent, nisi totam fistulam secaret: sed simpliciter voluerit exedentia adhiberi, quasi credat patere aditum,

per quem hæc dari ad fistulam possint, vtpote iam exectam. Adde quòd remedia subijcit ad inflammationem coërcendam, quam par est ex ampliori sectione concitari, at non æquè, si fistula non exciditur, sed tantùm in fundo aperitur. Nec est, quòd in secando scalpellum timeat, quandò necessariò eodem vtitur, vt fistulam per viam reddat. Post sectionem conijcere intrò conuenit, quod callum detrahat: respergit autem flore æris, in quo manet vsque quintum diem, anteà verò non tantùm hunc terminum constituit, sed sextum vel septimum: quùm definiri tempus ex toto non possit: ferè autem inter quintum & septimum diem exeso callo resoluitur medicamentum, quod inhærebat. Interim, quùm propter sectionem, & medicamenti acrimoniam periculum inflammationis instet, lenientibus ac relaxantibus vtitur: antè quidem aquâ calidâ fouebat, nunc, quùm ob sectionem periculum grauius circunstet, non contentus solâ perfusione aquæ calidæ, betæ folia adiungit & cataplasma, quod fieri voluit ex polentâ & aquâ. In libro autem de vulneribus capitis, quùm scalpelli opera necessaria fuit, cataplasma similiter ex polentâ superiniecit, sed pro aqua sumpsit acetũ, quoniàm ob loci siccitatem sicciora præsidia requirebantur. folia betæ siccant & discutiunt, quæ ad vlcerata etiam & luxata ab Hippocrate superdantur. Quùm absumpto callo plaga pura est, eandem curationem probat, quæ priùs admota est: intelligit autem vel alumen & myrram, quo præsidio fistulam curauit callo per implicitum linamentum exeso: glutinare enim ac siccate possunt: vel eam obseruationem, quam proximè tradidit, quùm sectâ per linum fistulâ, spongiam immisit, vt oras diductas seruaret, quo plaga ab omni parte sanaretur: abstinentiam ibidem imperauit, & aquæ calidæ perfusionem: atque hoc mihi magis arridet, quandoquidem, quùm hic fistulam scalpello aperiat, idem voluisse videtur, quod suprà, quùm lino eam secuit. Illud autem monet, quod interdum vti scalpello non licet, id euenit, vbi, vel altiùs penetrat, ita, vt multum sit, quod incidi debeat, vel ad partes pertinet, quæ scalpello haud tuto attinguntur, vt quùm inter intestinum versatur & ceruicem vesicæ, quæ, vbi scalpello violatur, fistula redditur penè insanabilis. Ergo, vbi confugere ad scalpellum non liceat, exedendus callus est, per litrum, æris florem, myrram, quæ ex vrinâ diluantur: hunc liquorem infundi voluit per pinnã ad vesicam alligatam. Galenus pro pinnâ corneam fistulam alligat, quùm dilutum aliquod emplastrum in sinum inijcit. nunc similiter pro clystere ad aluum sacculo vtimur ex corio, cui fistula annectitur. licet etiam per oricularium clysterem eluere, verùm, vbi crassior humor infundendus est, aptior vesica est, quam Hippocrates proposuit. Quod postremò adiecit non sanari fistulam, nisi secetur, in his intelligendum est, quæ altiùs penetrant, in quas infundi eum liquorem iussit, eas monet, ne putes ex toto sanitatem recipere: aliæ verò ad quas pertinere medicamentum potest, quæúe altiores non sunt, curari citra sectionem queunt: quod ipse ostendit, quùm eam curationem narrauit, quam per linteum implicitum molitur.

» QVòd si anus inflammetur, dolor & febris accidat, atq; homo crebrò de-
» sidat, sed nihil deijciat, videatur anus ex inflãmatione decidere, & in-
» terdum vrinæ difficultas sequatur: hoc mali accidit cum pituita ex corpo-

re ad

» re ad anum transfunditur. Remedio sunt calida, hæc enim adhibita pitui-
» tam extenuare ac liquare possunt, efficereque, vt quod acre est, & salsum, tabe-
» scat, ità, vt neque æstus, neque mordentium sensus aliquis in intestino relin-
» quatur.

Diximus inter initia libri de vlceribus hoc opus ex eorũ numero esse, quæ Hippocrates nondum perfecta reliquit atque absoluta: ille verò, qui exscripsit, talem nobis tradidit, qualem accepit, ità, vt iure dici de hoc possit, quod Galenus ait de quarto libro de ratione victus in morbis acutis, scilicet, eiusmodi commentarios memoriæ caussâ scriptos esse, non, vt edantur, sed, vt tempore ex his posteà conficiatur liber, qui passim diuidi, & peruulgari possit. Hippocrates igitur, quùm de ani fistulis tractasset, qui locus ad vlcera pertinebat, nunc ani inflammationem adiecit, quæ cum fistulis nullam habet societatem: sed verisimile est, quùm ani mẽtionem fecisset, succurrisse aliud malum eiusdem partis, idque, & si nihil ad fistulas spectaret, tamen reminiscendi causâ in hunc locũ contulisse. Inflammatur itaque interdũ anus, id est, imum recti intestini, sequitúrque dolor, ac febris, quæ communiter superuenire inflammationi solent: sequitur item crebra desidendi cupiditas, sed nihil deijcitur. quoniàm materia, quæ inflammationem excitat, crassa est & glutinosa, ità, vt non facilè expellatur, quamuis natura id tentet, tentat autem sæpè ob acrimoniam humoris. Alibi autem hoc malum vocatur ab Hippocrate τεινεσμὸς, quod intestinum tendatur ab humore, qui in eo receptus est: ille autem est (quantum ex propositis verbis colligitur) pituita salsa acris glutinosa & crassa, sic, vt etiam quùm natura maximè conatur, educi non possit. Anus inquit procidere videtur ὑπὸ τοῦ φλέγματος, hoc est, ob pituitam, quæ huius morbi causa est: nos tamen vertimus [ex inflammatione] nam φλέγμα (quemadmodum ostendimus in libro de vlceribus) ab Hippocrate, non solùm pro pituita, sed pro inflammatione etiam accipitur, quod in hoc loco maximè probabile est, quandoquidẽ pituita in eâ sede inflammationem excitat, ob quam sequitur, vt anus prolabatur. nam in libro de fracturis, quùm eos reprehendit, qui hinc atque hinc fasciam obuoluunt, plagam verò solutam relinquunt, excitari inde inflammationem ait, & labra vlceris in exteriorem partem recurrari: quam rem Galenus multò clariùs in secundo de officinâ medici indicauit, fasciæ vsum explanans, quæ hiantia inter se committit · vbi causam cur hient, inflammationem assignat. Igitur quod euenit vlcerum labris ob inflammationem, idem ano accidere credibile est: sed siue pituitam, siue inflammationem dicas, res eódem redit, quandò hæc ab illa proficiscitur. Porrò inflammationem nũc mihi intelligito non propriè: ea enim fit à sanguine, sed calidum tumorem, latiùs siquidem patet inflammationis nomẽ: fit autem inflammatio, de quâ hìc loquimur, à pituità salsâ, sic, vt tumor sit calidus. Huic malo accedit στραγγουρίη, id est, vrinæ difficultas: sic enim latinè redditur id vocabulum à Cornelio Celso, quùm vrina crebrò & paulatim destillat. Galenus causam ponit eius vitij, tum vrinæ acrimoniam, tum imbecillitatem retentricis potentiæ vesicæ, quæ subindè cogitur expellere, neque ferre potest magnam vrinæ copiam coire: adijcit aliam causam, quùm ipsa vesica benè valet, sed afficitur aliundè & comprimitur, vt nunc ob inflammationem recti intestini, quod naturaliter cum eâ ità coniungitur, vt ipsam sustineat: at-

que hoc est,quod in illis sententijs, quæ aphorismi vocantur, dixit recto intestino aut vtero inflammato, vrinæ difficultatem superuenire. nunc itaque ano inflammato propter consortium, vrinæ difficultas subsequitur. Ratio autem curandi, quam Hippocrates docet, in summouendâ causâ consistit, ea est (vt diximus) pituita salsa crassior, atque itâ inhærescens, vt vix auferri possit: hanc extenuare priùs oportet ac liquare, deinde educere. Danda ergo sunt calefacientia, sub quibus non solùm quod crassum & glutinosum est liquabitur, sed tabescet etiam, quod salsum est, neque vllus remanebit in intestino morsus: injcienda insuper, quæ purgare pituitam possint ac detergere, & dolori, qui non mediocris subest, occurrere: cuncta hæc perficiũtur medicamentis, quæ proximè subiecit.

> Curatio igitur sic adhibenda est. homo in aquâ calidâ desidat, grana gnidia sexaginta conterantur dilutáque ex vini dodrante atque olei dimidio tepida per clysterem infundantur: hæc autem & pituitam & deiectionem educunt. Quo tempore in aquâ non desidit, oua in vino nigro tepefacta ad anum admoueantur, & calidum aliquid subijciatur, seu vesica calidâ aquâ repleta, seu cataplasma, quod habeat lini semen tostum contritum, atque in tenuissimum puluerem redactum, & farinę tantundem, quæ vino nigro odorato atque oleo excepta, quàm calidissima imponantur, vel cum hordeo misceantur, aut cum alumine Ægyptio contrito, fingatúque glans oblonga: hanc postquàm igne tepefeceris, illiueris, foueris, digitis aptato, atque omnino tepidam in anum demittito: exteriores partes cerato inungito, & cataplasma imponito ex allijs decoctis in vino nigro diluto: quo subtracto debet homo in aquâ calidâ desidere. Post hæc solani succus, adeps anserina & suilla, chrysocolla, resina, cera alba simul liquetur, & inter se mixta inungantur. Dum inflammatio manet, perseuerandum in cataplasmate ex allijs calidis. sub quibus pręsidijs, si dolor cessauerit, satis est: si adhuc manet, potionem sumat ex papauere albo, vel aliquo alio, quod pituitá purget, &, dum inflammatio est, leuioribus cibis vtatur.

Præsidia hæc (quemadmodum iam diximus) eo euadunt, vt pituitá, quam morbi causam ponit, extenuẽt, detergant ac purgent, & præterea dolorem atque intentionem leuent. Quùm homo in aquâ calidâ desidet, extenuatur pituita, tabescítque id salsum, quod in ea continetur. Infundit in anum coccum gnidum, quod(vt ipse ait) pituitam purgat, & deiectionem: habet etiam vim adurendi, qua (Galeno auctore) differt à cnico, quod similiter pituitam purgat: frangit autem adurendi vim adiecto oleo & aquâ. abundè enim est, si adeò calefaciat, vt pituitam liquare possit, quæ iam extenuata est per aquam calidam. Accipit autem grana gnidia sexaginta, non quo hic numerus perpetuus sit, sed quo eum indicet, qui plærunque satis est. Admiscet vini dodrantẽ, & olei dimidium. Rectè autem nos dodrantem vertimus, quod ipse cotylam vocauit: pendet enim hæc nouem vncias, quod à Galeno sæpiùs ostenditur. Quo tẽpore homo in aquâ calidâ non desidet, edicit, ne desistamus à fomẽtis, sed oua adhibeamus feruefacta ex vino nigro odorato: hæc leniẽdi vim habẽt & calefaciendi, cum tactu calida imponantur, & intestinum firmãdi ob vini facultatem, sic, vt posteà valentius pituitam expellat: eodem vino vtitur Galenus ad intestina per plagam abdominis prolapsa atque inflata, quod calefacere ait,

cere ait, & intestinum firmare. Quo autem pacto admoueri oua debeant, aperuit nobis Cornelius Celsus, quâ de ani rimis inquit enim. Columbina quoq; oua incoquenda sunt, & vbi induruerunt, purganda, deinde alterum iacere in aquâ benè calidâ debet, altero foueri locus, sic, vt inuicem vtroque aliquis vtatur. Hippocrates nunc pro aquâ vinum accipit, eo spectans, vt intestinum confirmet. Non contentus autem oua admouere, vt diutiùs eorum calor maneat, subijcit vesicã aquâ calidâ repletam, vel cataplasma ex lini semine & farinâ, quamuis hoc non solùm oui calorem diutiùs seruet, sed molliẽdi quoque vim habeat, & roborandi propter vinum, ex quo diluuntur. Post cataplasmatis & fomenti vsum, glandem in anum demittit, quam conficit ex proximo cataplasmate adiecto hordeo vel alumine: hac autem relaxatum intestinum coërcet confirmátque, ità, vt anus procidere amplius nequeat. Extrinsecus ceratum inungit, quod inflammationem ac dolorem lenit: cataplasma imponit ex allijs decoctis in vino nigro diluto. Allium per se calefaciẽdi, & discutiendi vim habet: sed si in eiusmodi vino decoquatur, firmare quoque intestinum poterit. eo subtracto præcipit, vt homo rursus in aquâ calidâ desidat, quæ pituitam liquet atque abluat, ne possit ob acrimoniam lædere. Mixtura, quam subdit ex succo solani & chrysocollâ multiplicem vsum præstat discutiendi, leniendi, atque inflammationem repellendi. remittitur autem chrysocollæ acrimonia à solani facultate, ità, vt medicamentum moderatũ reddatur, quod affectam partem non mordeat. Neque mirum est, si quàmdiu inflãmatio manet, perseuerari in cataplasmate ex allijs calidis voluerit, quùm discutere (vt diximus) salsam pituitam possint, quæ causa inflammationis est. Si per hæc parum proficitur, confugit ad potionem alicuius medicamẽti, quod pituitam educat, proponítque album papauer, quod & Herculeum nominatur, & aphrodes, quòd totum spumans sit: cuius semen pituitam purgat, in vicem cuius licet vti agarico, aut alio medicamento eiusdem proprietatis. Rectè autem differt purgationem, neque id eâ causâ tantum, quòd à principio leuioribus vti conueniat: sed quòd purgatio inter initia inflammationis (vt ipse docuit in quarto de ratione victus in morbis acutis) maximè perniciosa sit, quippe quæ nihil ab inflammatâ parte detrahat, & quæ integra sunt, liquet, ac vires conuellat. iure igitur ante remedia imposuit, quæ pituitam extenuãt, ac si minus educunt, certè talem reddunt, vt possit catharctici potione detrahi. Hæc autem multò post initia inflammationis sumi voluit. Victus tenuis quorsum imperetur, dum inflammatio manet, in aperto est: timet enim ne copia succorum sub pleniori victu contracta inflammationem augeat.

» Hinc vrinæ difficultas subsequitur. ob anum vesica incalescit, & pituita ad
» ipsam transmittitur, quæ vrinę difficultatem affert. hæc autem plerunque
» vnà cum morbo finitur, quòd si parum succedat, ad ea medicamenta veniendum est, quæ ad vrinæ difficultatem pertinent.

Vrinæ difficultatis, quam inflammato ano superuenire dixit, nũc causam exponit, quæ non alia est, quàm quòd vesica recti intestini morbo afficitur. ea enim est coniunctio harum partium, vt non modò calor ab vnâ ad alteram transferatur, sed materia quoque, veluti in proposito casu pituita, quę, cum calore ab ano ad vesicam transmittitur, & quia crassa est in itinere, vrinæ se opponit, neque hanc reddi liberè sinit, quod malum etiam incidere ait in altero genere febris ardentis, quod à salsâ pituitâ similiter proficiscitur. Ergo sicuti

quùm vesicam inflammatio exercet, deiectio supprimitur, quod ipse in tertio libro prognosticorum narrauit, ita inflammato ano vrina difficulter redditur, quùm vesica (vt dictum est) afficiatur. Cessat autem hic affectus plærunque simul cum morbo, à quo prouenit, hoc est, cum recti intestini inflammatione: quod tamen perpetuum non est. solét enim interdum affectus, qui ob consortium partem aliquam detinét, ità eam processu temporis occupare, vt in illius morbum vertantur, & iam finito morbo alterius loci, vnde orti sunt, etiam remaneant, ac propriam curationem desiderét. Quamobrem, si iam liberato intestino, vrinæ difficultas perseueret, ad ea confugere oportet, quæ huius mali remedia sint. si vesica calefacta est aut refrigerata, cōtraria præsidia conueniūt: si humoribus crassis atque acribus repleta, illos extenuare atque exhaurire decet. In septimo autē libro sententiarum, qui aphorismi vocãtur, ad hunc morbum, potionem vini & sanguinis detractionem scripsit. vinum quidem refrigeratâ vesicâ idoneum est, venæ sectio, quùm eadem ob succorum copiam atque acrimoniam inflammatur. Est etiam interdum, quùm vrina acris ipsa sibi difficultatem faciat, quod aliarum partium vitio accidit, quas sanare oportet, sed nunc aliud agitur.

> QVòd si anus procidat, per mollem spongiam repellendus est, & cochleâ illinendus, tum manibus alligatis homo paululum temporis suspēdendus & concutiendus est. Sed si amplius procidit, & intus manet, ilia cingantur fasciâ, quæ ex zonâ à posteriori parte dependeat: intestino introrsus compulso spōgia superdetur expressa ex aquâ calidâ, in quâ decocta fuerit loti scobes, & eâdem aquâ anus perfundatur. tum ea fascia inter crura porrigatur, & ad vmbilicum religetur. Vbi deijciendi cupiditas sit, super asseribus, quàm maximè angustis desidat: si puer sit, fœminæ pedibus insidat ad genua adhærens. inter desidendum crura habeantur extenta: minimum enim hoc pacto anus delabitur.

Anus & ob pituitam, & ob inflammationem vsqueadeò interdum læditur, vt non modò procidere videatur (quod suprà posuerat) sed etiam procidat ac delabatur. quod quùm accidit, imperat, vt cochleâ illitus per mollem spōgiam reprimatur. Cochlea quidem, siue tota sumatur, siue muccus duntaxat, tantam siccandi vim habet, vt (Galeno auctore) glutinosum atque altè insidētem humorem discutiat, & quod maximum est, sine morsu suum effectum præstat, quod in medicamentis requirit, quę ad anum siccandum adhibentur. Suspendi verò hominem iubet manibus alligatis, & ità concuti, vt intestinum ex ea succussione in suam sedem reuertatur. Cæterum, quùm suspenditur, ità collocandum esse, vt pedes sursum spectent, & si ab Hippocrate prætereatur, ex se tamen manifestum est: nam si aliter suspendatur, pedibus videlicet deorsum conuersis, tantum aberit, vt anus intrò reuertatur, vt magis etiam procidat. Eiusmodi rationem suspendendi tradidit ad reponendū femur in interiorem partem prolapsum, quam eorum esse ait, qui videri volunt egregium aliquid præstitisse. ibi autem alligat manus ad latera, & deinde hominem suspendit capite deorsum spectante. At vbi euenit, vt amplius intestini excidat, quamuis reponatur, & in naturali statu maneat, veretur tamen, ne iterū delabatur, & ob id vinculum admouet, de quo suprà etiã tractauimus. assuitur enim fasciæ mediæ alterius fasciæ caput, ità, vt ambę simul, T. literam referãt: dein prior fascia cingitur, capitáq; in priorem partem adducta, iuxta vmbilicum nodo inter se vinciuntur:

vinciuntur: altera verò à dorso demittitur, & inter femora porrigitur, atque ad priorē iuxta vmbilicū deuincítur, quâ fasciâ anus continetur ne procidat: præsertim quùm inter anum & fasciā spongia detur madefacta ex aquâ calidâ, in quâ inferbuerit loti scobes. habet enim siccādi vim & adstringēdi modicè, ità, vt possit procidentē anum coërcere. quamobrē nō solùm ex ea madefit spongia, quæ vnà cum vinculo inijcitur, sed antè anus ipse. Cauendum autem, vt quùm maximè, ne anus procidat, vbi homo desidit: tunc enim ob deijciendi cupiditatem nititur, & cum deiectione sæpè intestinum expellit. quod malum euitabitur, si homo tunc super asseribus angustissimis considat, vt sic vtrinque anus introrsum compellatur, neq; prolabi possit, quemadmodum in sedili latè perforato ac patente, vbi nullâ re coërcetur. si puer sit, pro asseribus vtendum pedibus mulieris, quibus insidat, ità, vt dorso & ceruice, eius genibus inhæreat. Ob eandem causam præcipit, vt in deijciendo crura habeantur extenta, quo habitu anus magis adstringitur, qui contrà, si curuētur, relaxatur, quod similiter euenit, si nimiū inter se diducantur, hoc Hippocrates silentio non præterijt, quùm paulò infrà iubeat femora inter se deuinciri.

QVòd si anus madeat, & saniem fundat, subluendus est vini fece combusta, & aquâ cum myrto incoctâ: siccandúmque adiantum est & contritum ac cribro excussum inspergendum. Si sanguis profluat, iisdem subluendus est, tum inspergenda chalcitis iuncta cum pari portione scobis contritæ, cupressi, vel cedri, vel pinus, vel terebinthi: & exteriores partes crassiori cerato inungendæ.

Sæpè euenit, vt ob inflāmationem anus madeat, ac saniem fundat, & interdum etiam sanguinem, quùm venarum ora salso humore aperiātur, cuius mali nūc remedium proponit. Ergo quùm anus humidus est & saniem emittit, nihil aliud requirit, quàm siccantia & detergentia: vtitur ergo fece vini vstâ, & aquâ, in quâ decocta myrtus fuerit. Fex quidem vini vehementer calefacit, ità, vt vrere etiam possit: quamobrem si per se adhibeatur, ano aliena est, qui citra omnem acrimoniam siccantia exigit: sed frāgit eius vim Hippocrates aquam adijciens, in quâ myrtus inferbuerit, quæ siccandi etiam atque adstringendi facultatē habet. tutò igitur admoueri hoc pacto vini fex potest, præsertim quo tempore id ani, quod prouolutum est, humidum est & sordidū: pars enim quę sordibus atq; humore tegitur, non ita offenditur acribus. Anus igitur vbi periculum sit, ne putrescat, valentius detergentia exigit & siccantia. Adianti verò puluis quem inspergit, sine morsu siccat. Si anus sanguinem fundat, chalcitide vtitur, quæ adstringendi vim habet: & si validior sit, quàm vt ano conueniat, inspergi tamen debet, vt fluentem sanguinem supprimat, præsertim admixta cum scobe adstringente quam mōstrauit: sic enim innocenter adhibetur. Ceratum verò eâdem causâ extrinsecus inungitur, vt inflammatio coërceatur, quæ solet sub eâ curatione prouenire: crassum verò sumit, vt diutiùs inhæreat, ne si liquidum sit citiùs dissoluatur. redditur autem crassiùs, vbi plus ceræ accipit vel emplastri. fit enim ceratum, quùm eiusmodi aliquid in oleo liquatur: vbi magis diluitur, liquidū efficitur, quali vtitur Hippocrates ad fracturas, vt à fascijs combibatur. Adijcitur interdum cerato pix arida, efficitúrque ceratum, quod (vt Galenus ait) πισσηρὰ κηρωτὴ nominatur, atque hoc fortasse nunc intelligit Hippocrates. quidquid est, hîc constat crassiori cerato inflammationem externarum partium cohiberi.

QVùm anus procidit, & nequit ſuo loco cõſidere, laſerpitium quàm optimum ac denſiſſimum in minutas partes conciſum imponito, & medicamentum ad nares dato, quod ſternutamentum moueat, atq; hominẽ concutito, vel aquâ calidâ abluens, in quâ malicorium incoctum fuerit, aut alumen ex vino albo conterito, & anum perfundito: dein pannum ſuperimponito, & femora in tertium diem inter ſe deuincito: imperánſque inediam vinum dulce potui præſtato. quòd ſi ne ſic quidem aluus reſpõdeat, rubrica cum melle crudo mixta inungenda eſt.

Quâ viâ reponere anum prolapſum oporteat, ſatis in prioribus indicauit: nunc, quià interdum quùm reponitur, non manet, ſed iterum procidit, alia remedia adijcit efficaciora, cuiuſmodi laſerpitium eſt, quod pituitã & materiam inflammationis diſcutere atque exiccare poteſt. Quorſum verò ſternutamentum excitet, incertũ eſt, quùm quatiat corpus, & ſuccuſſu magis procidat anus & expellatur, non ſecus, quàm quæ vtero continentur, quę ſternutamento excitato Hippocrates expelli voluit. An eo nunc vtile eſt, vt id inteſtinum, quod procidit, magis delabatur, vt meliùs purgari & foueri medicamẽtis poſſit, atque ita repoſitum in ſua ſede contineri? Medicamẽta autem, quę mouere ſternutamẽtum poſſint, Galenus complura nobis tradidit, vt piper album, album item veratrum, ſuccũ cucumeris agreſtis, ſtruthium. Poſt hæc perfundit Hippocrates atque abluit anum humore admodũ ſiccãte atque adſtrigente, deinde per pannũ efficit, vt intrórſum repellatur, neque amplius procidat. alligandum verò eſſe per vinculum clarè in ſuperioribus demõſtratum fuit. Iubet autem femora inter ſe deuincíri, quod antè omiſerat. Imperat abſtinentiã, ne humorum copia redundet, & ad anum concurrat: indulget autem ægrotanti in potione vini dulcis, quod partim nutrit, partim ſoluit aluum, quę, ſi ne ſic quidem liquatur, mel crudum inungit, quod acrius eſt, & deiectionem educit. miſcet rubricam, quæ ſiccando atque adſtringendo plurimùm ad rem pertinet, neque patitur anum cum deiectione procidere.

SI anus procidat & ſanguinem fundat, cortex radicis ari ex aquâ inferueat, dein contritus cum farina iungatur, & cataplaſma fiat, quod calidum imponatur. Aliud, Brioniæ albæ (quam nonnulli ψιλώθρον vocant) radices quàm tenerrimæ conciduntur, & in vino mero nigro auſtero incoctæ contundũtur, & tepefactæ illinũtur. Miſcetur etiam farina, ex vino albo atque oleo ſubacta ac tepida. Aliud, Cicutæ ſemen contunditur, interim vinum album inſtillatur, & tepefactum imponitur.

Egit paulò ſuprà de ano ſanguinem fundẽte, nunc ad eundem ſubijcit alia præſidia, quæ mitiora ſunt, quòd morbi conditio aſperior ſit, quàm quæ ante propoſita eſt. quandoquidem extra ſanguinis fluxum vrget inflammatio non mediocris, ob quam anus prolabitur, atque idcirco nõ modò ſanguinem ſupprimit, ſed ſimul inflammationem lenit, exiccat, ac detergit. Farina quidẽ mixta cum detergentibus atque exiccantibus, quùm proprietatem habeat, quam Galenus emplaſticam nũcupat, non ſolùm ſanguinem ſiſtit, ſed inflammationis impetum ac dolorem leuat. Arum & brionia alba præſtanter ſiccãt & detergunt: quòd ſi ex his conficiatur cataplaſma, quod farinam itidem accipiat, varium effectum præſtare, ac maximè idoneum eſſe neceſſe eſt. Cicutæ ſemen ſimiliter & ſanguinem ſiſtet, & inflammationem repellet. Iubet autẽ, vt hæc tepida imponantur, veritus ne, ſi frigida dentur, quod inflammatio & ſangui-

nis

nis profluuium exigunt, materia inflammationis, quæ crassa est, magis spissetur, reddátque morbum difficiliorem.

VBi inflammatio sit, radix hederæ in vino inferueat, ac benè cõtrita inungatur cum farinâ ex vino albo quàm optimo subacta, & adiecto pingui aliquo illinatur. Aliud, Mandragoræ radix potissimum viridis vel certè arida: si viridis sit, abluatur, concidatúrque, & ex vino diluto incocta inijciatur: sin arida, conteratur, & similiter detur. Aliud. imponitur cucumeris maturi pars interior diligenter contusa.

Nunc pugnat tantum contra inflammationem ani absque sanguinis fluxu: sed quùm hæc remedia refrigerent repellántq;, magis inter initia accommodantur, quàm vbi res iam tempus habet, & detergentia ac siccantia desiderat. Cucumis maturus præter refrigerandi facultatem, aliquid etiam detergit.

QVòd si dolor sine inflãmatione sit, litrum rubrũ, alumen, & salem comburens ac diligenter conterens pari pondere inter se misceto, & cum pice quàm optimâ iungito, linteóque excipiens imponito atque alligato. Aliud, capparis folia contrita in sacculum conijcito ac super deligato, quúnque vrere videbuntur, summoueto & iterum imponito. si folia capparis non sint, radicis cortex contritus, & ex vino temperatus eodem pacto vinciatur, quod valet etiam ad dolorem splenis.

Quanquàm non sit inflammatio in ano, potest tamen dolere, quòd à materiâ pituitosa atque acri distentus mordeatur: proximè autẽ & pituitam causatur & bilem. hoc quùm accidit, acriora adhibet medicamenta, quòd non timeat inflammationis feruorem, quamobrem non lenientibus pugnat, sed his, quæ doloris causam tollunt. hæc autẽ valentem detergendi ac siccandi facultatem habent. qualia adhibentur à Galeno, vbi tormina infestent, & vires robustæ sint. ea siquidẽ est propria sanatio, cùm morbi causa summouetur. Quæ igitur primo ab Hippocrate traduntur, siccare valenter possunt, & pituitam liquare atque absumere. Capparis quidem folia & cortex detergunt, adstringunt aliquantulum atq; etiam incidunt, ac si nascuntur in regione calidâ, possunt etiam vrere, quod ipse cauet summouẽs, vbi vrere videantur, atq; iterum imponens: cortex autem validior est, quàm folia. Valet item capparis ad lienis dolorem, siue extrinsecus imponatur (quod hîc agit) siue deuoretur, aut in potione sumatur. solent enim lienis affectus à crasso ac glutinoso humore proficisci, quem capparis incidit, discutit, atque extenuat, ità, vt (Galeno auctore) aptetur lieni, vt quiduis aliud.

INter hæc cataplasmata, quæ refrigerant, fluxum prohibent: quæ calefaciũt & molliunt, digerendo idonea sunt: quæ proprietatẽ habent ad se trahendi, siccant atque extenuant. oritur autem hic morbus, quùm bilis & pituita eam sedem occupant. Vbi anus inflãmetur, inungatur mixturâ, quæ resinam, oleum, ceram, plumbi recrementum atque adipem accipiat, quæ calefacta liquentur atque illinantur.

Quod inquit [inter hæc cataplasmata] non tantùm ad ea refertur, quæ proximè, sed communiter ad ea, quæ hactenus ad anum habita sunt, ex quorũ viribus effectum recenset, quod illis consentaneum est, quæ à Galeno in primis libris de simplicium medicamentorũ facultate proponuntur. si quis autem intelligere velit, quæ nam ea sint, quæ repellere ait, tum digerere, aut extenuare, legat, quæ antè declarata sunt, quùm vniuscuiusq; vires sigillatim exposuimus.

Atqui vitium hoc, quod suprà fieri demonstrauit à pituitâ salsâ, nunc nasci ait à bile & pituitâ simul. quoniàm idem sequitur, siue pituita cum bile iungatur, siue putrescens salsa fiat: incenditur enim, quùm propositum ani morbum infert. Quod in fine adijcit ad inflãmationem ani, accipere debemus, quùm dolor accedat: nam alioquin, si citra dolorem sit, per ea sanatur, quæ in prioribus tradidit, quùm cataplasmata ex hederâ & ex farinâ superinduxit. Ergo, si inflammatio sit cum dolore, grauiori scilicet, quùm nũquàm dolore penitus vacet, hæc mixtura vtiliter inungitur. mollit enim ac leuat inflammationem sine morsu: quod Galenus seruari voluit, quantum fieri potest, vbi pars aliqua doleat simul & inflãmetur: iubet enim in septimo de compositione medicamentorum generatim ad morbos attinentium, vt mitiora dentur, siquidẽ quæ valida sunt, inflammationis feruorem intendunt, quamobrem incipiẽdum ait à modicè calidis & valdè humidis: dein paulatim transeundum ad ea, quæ crassiora sunt & sicciora: postremò relaxantibus ac mollientibus pugnandũ. Proposita igitur mixtura maximè ad rem facit, scilicet ad inflãmationẽ cum dolore præsertim in ano, ad quem aptantur mitiora præsidia, & quæ nullũ inferant mordentium sensum. Accipit hæc compositio plumbi recrementũ, quod sine vllo morsu siccandi vim habet, & quod expeditissimũ est, cum alijs liquatur, quare ex omnibus fit medicamẽtum maximè idoneum. Galenus ad hũc vsum emplastrum inijcit diachalciteos ex rosa vel alio liquatum.

FINIS LIBRI DE FISTVLIS HIPPOCRATIS CVM EXPOSITIONE VIDII.

Hippocrates de vulneribus capitis

VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE, CVM EIVSDEM VIDII COMMENTARIO.

Ompoſuit Hippocrates librum vnum de articulis, alterũ de fracturis, vbi latè indicauit, quæcunq; ad oſſa, tum fracta, tum prolapſa pertinerent, illis exceptis, quæ capiti accidunt: hæc, quia vinciendi rationem, & totam ferè curationem diuerſam exigunt, ſeparatim in hunc librum contulit: quem inſcripſit περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων. nos vertimus de vulneribus capitis. τρῶμα enim, ſiue τρῶμα (vt ſæpe Galenus teſtatur) vulnus ſignificat: quod in capite, vel in ſola carne eſt & cute, vel vſque ad os penetrat, hoc autem interdum læditur, interdum inuiolatum ſeruatur, ſi in ſola carne eſt & cute, ad librum Hippocratis de vlceribus pertinet, ſi vſque ad os penetrat, tractatur in hoc opere. Nec eſt quòd dubites, ſit ne germanum Hippocratis, quandò in eo traditur, quod in alijs libris, qui de articulis & de fracturis ſunt, reſtabat ſcribendum, & tam ſententiæ, q̃ ſtilus ab Hippocrate ipſo non abhorrent. Quam rem comprobat etiã Galenus, qui in ſexto de ratione curãdi doctrinã hanc, & eam, quæ eſt in libro de fracturis, perfectam fuiſſe ab Hippocrate teſtatur, & huius operis explanationem, quã pollicetur, ſe feciſſe autumat, eiuſq; meminit pluribus locis, qui à nobis adducẽtur, vbicunq; aptari ad exponendã mentem Hippocratis videbũtur. Volumus autem non ſolùm interpretis officio fungi è græco in latinum vertentes, ſed commentaria quoque de noſtro adijcere, vt multa aperiamus, quæ obſcurè ab Hippocrate traduntur: & ſiqua deſint aliundè à Galeno & idoneis auctoribus petamus. quod minimè opus eſſet, ſi extaret, quam Galenus exarauit, explanatio: nunc quoniàm tanto hominũ detrimento nulla extat, ſatiùs duximus has noſtras annotationes (quæcunq; illæ fuerint) edere, quàm pati, vt, quæ nos multis vigilijs multóque labore animaduertimus, ab altero & labore & vigilijs itidem comparẽtur. Spero equidẽ non ingratas fore, præſertim cum curationem, quam ſcribit Hippocrates ad vulnera capitis, ſigillatim cùm ea conferamus, quæ à noſtri ſeculi chirurgis frequentatur: quæ dij boni quantum diſtat? id quanquàm explanationis fines excedit, operæprecium viſum eſt, ne tantâ noſtrâ pernicie perpetuo verſari in iiſdem erroribus cogamur, qua in re Galenum ipſum ſequimur, qui, quamuis explanationis legem ferat, interdum tamen ipſam tranſgreditur. Sed iam iam Hippocratem audiamus.

» HOminum capita nihil ſunt inter ſe ſimilia.

Capitis naturam proponit, antequã eius vitia & curationem doceat, quod in alijs quoque corporis partibus facere conſueuit, qui, quùm de manu, pede, cubito, genu, tractat, priùs eorum naturam exequitur, deinde ad affectus & curationem tranſit. ignotâ enim naturâ partis, quî fieri poteſt, vt vel vitiũ, vel curandi ratio intelligatur? Quare perſpicuum eſt nonnulla, quæ in quodã exemplari ante propoſita verba à principio leguntur, aduentitia eſſe, & nullo modo Hippocratis. alioquin priùs traderet præcepta ad curãda, & dignoſcẽda vulnera capitis, deinde eius naturam indicaret, quod maximè abſurdum

diſcrimen inter vlcus et vulnus —

est, præcipuè cum eadẽ magnâ ex parte in sequentibus scribantur. adde quod illa propositis minimè connectuntur. Atque idcirco eam nos probauimus lectionem, quam & ratio cõfirmat, & exemplaria vetustissima habent, vt Hippocrates ita ordiatur [hominum capita nihil sunt inter se similia.]

Varietatem capitũ in hominibus maximã esse indicat Aristoteles in primo de historiâ animaliũ. Hanc autẽ intelligũt omnes, quùm passim ea rotũda cõspiciant, oblonga à priori, vel à posteriori parte, vel vtrinq; prominẽtia, & plus & minùs, adeò, vt difficile sit homines similis capitis reperire. sicq; accipienda est sentẽtia Hippocratis, vt capita hominum nihil sint inter se similia, hoc est, vt valdè inter se distent, quod planum erit, si ad brutorũ capita comparentur, quæ ferè consimilia intuemur. Neque credendũ est Hippocratem voluisse nihil prorsus simile in hominũ capitibus inueniri, sed, quemadmodũ in illis sententijs, quas aphorismos vocauit, quæ plærunq; accidunt, quasi perpetua scribit, ita nunc, quę valdè soleut inter se discrepare, nihil habere similitudinis ait. Datur itaque caput, figurâ & modo verè medium, quod pilam ceream vtrinq; compressam refert, atque hic habitus capitis optimus est, qui ab eo recedit, vitiosus: recedit autẽ casu aliquo, quemadmodũ illis, quos dixit in libro de aëre loco & aquâ capite oblongo esse, quod statim natis cõprimeretur: recedit item vitio potentiæ corpora nostra componentis, tum materiæ, quæ modò superat, modò deficit, modò minùs idonea est. pergit autem à dissimilitudine figuræ ad suturas, quæ plærunque pro huius varietate mutantur. plurimùm verò cõferunt, ad cognoscenda & curanda vulnera capitis.

Capitis forma optima qualis est. qualis et vitiosa

NEc suturæ caluariæ omnibus eodem loco.

Suturarum caluariæ, nec certus est numerus, nec certa sedes, quã rem Hippocrates proximè indicat earum persequẽs varietatẽ. videmus interdum, sed rarò, caput solidũ sine suturis. non quo non ibi sint suturæ, quia esse necesse est, vt & cerebri vapores, & illi, qui in toto corpore sursum ferũtur, exitum habeant, transireq; possint tam ligamẽta, quibus membrana, quę sub cute caluariam tegit, & ea, quę sub caluaria cerebrũ complectitur, inter se connectuntur, quàm venæ, per quas alimentũ subministratur, ad hæc, vt membrana, quæ super caluariam est, producatur: sed, quo sint adeò compressæ, vt caput solidum prorsus appareat. Contrà nonnunquàm suturæ complures sunt, atque ita manifestæ, vt caluariæ ossa dehiscere magis, quàm cõmitti inter se videãtur, aliæ his interiectæ sunt, & tanquàm mediæ, quæ duntaxat rectè se habent, neq; caput ita obnoxium reddunt aut morbis, qui ab interioribus causis oriũtur, sicut priores, aut exterioribus noxis, sicut posteriores. Similiter tamen se habent suturę in viris, atque in fœminis: nullũ enim discrimen, aut oculis ipsis videmus, aut ab Hippocrate vel Galeno notatũ legimus. quãquàm Aristoteles in primo de natura animaliũ suturam fœminę vnam in orbem ponit: viri autem tres simul coeuntes, cui non subscribimus, sed sensum magis sequimur, quem quùm ipse docuerit rationi anteponendum, quanto magis auctoritati præferemus? Ergo quod ad suturarum numerum & positionem pertinet, vbi caput optimi habitus sit, vt (quẽadmodũ diximus) à priori & à posteriori parte promineat, tres habet suturas, vt Hippocrates etiã mõstrabit, quarũ vna procedit à priori parte transuersa, quâ coronæ collocabãtur: altera in occipitio similiter trãsuersa ad figuram græcę literæ .λ. tertia per mediũ caput in longitudinem fertur, & ad vtranque trãsuersam terminatur. quo fit, vt tres simul. H. literam referant.

nõnunquàm

nonnunquam etiam sutura, quæ in longitudinem tendit, non terminatur ad eam, quæ transuersa à priori parte progreditur, sed vlterius porrecta inter supercilia desinit. Præter has ternas sunt etiam aliæ capitis suturæ, vt in malis & in illis ossibus, quæ à lapidis similitudine λιθώδη nuncupantur (hæ modo dici debeant suturæ) quarũ non meminit Hippocrates, de tantùm enim illis loquitur, quæ caluariâ continentur. Quòd si caput vtrinque non promineat, sed vel alterutra, vel vtraque prominentia desit, quo pacto seruetur, & sedes & numerus suturarum, nunc explanat, inquit igitur.

» SEd qui in priori capitis parte prominentiam habet (est autem prominẽtia id ossis, quod præter aliud rotundũ extat) huic suturæ caluariæ. T. literam repræsentãt, quùm breuior linea sita sit super prominẽtiâ transuersa, altera per mediam caluariam perpetua in longitudinem ad ceruices procedat. Cui prominet pars capitis posterior, suturæ contrariâ ratione, atque in priori conspiciuntur: nam breuior linea transuersa super prominentiam fertur: longior per mediam caluariam ad frontem perpetua. At si caput vtrinque: & à priori & à posteriori parte promineat, suturę.H.literæ similitudinem habent, & ex lineis longiores transuersæ super vtranque prominentiam progrediuntur, breuior per mediam caluariam in longitudinem ducta ad vtranque longiorẽ lineam terminatur. Caput, quod neutrâ parte prominet, suturas habet ad imaginem literæ.X.alterâ linea transuersa ad tempus tendente, per mediam caluariam in longitudinem alterâ.

Proposita verba clariora sunt, quàm vt enodationẽ requirant, illud tantum adijciam, non mirum esse, si, vbi vna prominentia desit, suturæ mutentur: hæ siquidem & alijs de causis factæ sunt, & eâ potissimum, vt vapores exitum habeant: quamobrem, vbi capitis atq; idcirco cerebri modus & figura mutetur, necesse est, numerus quoque suturarum, & sedes moueatur. vapores enim, qui à cerebro excitantur pro amplitudine eius atque exiguitate, proq; situ in hac parte magis quàm in illâ, & pluribus, & paucioribus suturis egent, & alio atq; alio loco collocatis: hisq; interdum non serræ, sed vnguis vel cunei speciẽ variè referentibus. Hic autem est vnus ex locis, qui cogũt nos fateri librum hunc esse, quem Hippocrates composuit de vulneribus capitis, cùm proxima verba nono libro de vsu partium à Galeno omnia laudentur, vbi præter quatuor capitis figuras, quas Hippocrates narrauit, indicat quintam posse animo cõcipi, sed re vera non inueniri, vt scilicet vtrinque à temporibus promineat.

» POrrò caluaria media duplex est, ossaque eius, & à summâ parte, qua carne contegitur, & ab imâ, quâ cerebri membranã contegit, durissima sunt maximè dẽsa & leuia, sed quùm à summâ & ab imâ discedis, ex durissimis & maximè densis, minus densa, mollia magis, & caua inuenies vsque ad interiorem partem, qua inter se connectuntur: hæc autem maximè caua est, mollissima & spongiæ similis.

A suturis caluariæ ad ossis naturam transit: & primò mollitudinem, & duritiem, deinde crassitudinem & tenuitatem exequitur, vt inde prognostica signa & morbum colligat. os igitur medium duplex esse demõstrat, sic, vt tam summa pars, quæ membranâ proximè cingitur, deinde verò carne: q̃ ima, quæ crassiorem cerebri membranam complectitur, durissima sit maximè densa & leuis: interior verò, caua, mollis, & spongiæ similis, quod necesse fuit propter vapores cerebri tenuiores, qui, quãuis per suturas cum crassioribus digerantur,

non tamen adeò,quin opus fuerit in totâ caluariâ alijs foraminibus,non rectis ficut in cribro(quod nonnulli affirmarunt)sed,quemadmodũ in spongia tortuosis,ne sine vllâ morâ aër protinus ad cerebrum aspiraret. Ceterum leuẽ esse summã partẽ & imam oportuit, ne si foraminibus aspera & inæqualis fuisset, membranã exasperasset. Caluaria ergo media duplex est, neque aliter esse potuit: nam crassa & densa caput nimium oneraret,densa ac tenuis breuitate itineris,per quod telũ transeundum esset,fracturâ periclitaretur Reliquum ergo fuit, vt crassa esset, & minimè densa,ac propterea duplex, vt ab interioribus partibus rara spongiam referret,tum propter locũ, quem facit cerebri expirationibus,tum,ne põdere ipso læderet,ac ne fracturę obnoxia esset,ab exterioribus densa. Addit Hippocrates [leuis] quam rem exprimit vocabulo ὁμοχροίη, quod apud ipsum leuitatem significat,& æqualitatẽ corporis, non similitudinem coloris,vt quibusdam placuit χροιῆς nomine deceptis,id vel ex eo cõprobatur,quod apud eundẽ Hippocratem in libro de fracturis legitur,vbi eos reprehendit,qui brachium pronum alligabant. mouebantur autẽ eo, quòd brachio ita figurato,partes æqualitatẽ seruarent,quam ibi ὁμόχροιαν nominat. χροιὴ enim non tantum colorem,sed corpus etiam significat,quemadmodũ & χρώς, à quo deducitur,vt apertè colligitur ex Theocriti pharmaceutria,quùm ait.

αἰ αἰ ἔρως ἀνιαρὲ, τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα,
ἐμφὺς ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας?

» QVin & vniuersa caluaria à summo & ab imo,parte exiguâ admodũ ex-
» ceptâ,spongiam reprę̃sentat,plenáque est carunculæ similis,madentísq;,
» quæúe, si digitis teratur,in sanguinẽ vertitur. Discurrunt etiam in osse venulę
» tenues sanguinis plenæ. Quod igitur ad diuitiem mollitudinem & cauitatem
» attinet, caluaria sic habet.

Caluaria non solùm media , quam duplicem posuit , summâ & imâ parte exceptâ,rara est,& spongiæ similis : sed vniuersa etiam, quanquàm id magis perspicuum est in medio. Igitur caluariæ os, præter tenuissimam partem à summo,hoc est,ab exteriori parte,& ab imo, hoc est, versus cerebrum instar spongiæ totum cauis & foraminibus distinguitur : causam suprà narrauimus. continentur autẽ huiusmodi cauis humidę carunculæ spongię similes,molles nimirum & raræ,quæ digitis attritæ resoluuntur in sanguinẽ:præstant autem id,quod cęteris ossibus medulla,nempè alimẽtum:ossa enim quæ medullâ carent,rara sunt & plena foraminum, quibus materia quædam includitur, medullæ nõ dissimilis, vnde alı possint. Hic quidem est præcipuus carũcularum vsus:cui addere id possumus, quod sicut architecti fornices inanibus testis refersiunt,ne pondere ipso ruant,sic natura carunculis raris ac mollibus caua ossium compleuit,vt citra oneris violentiam plena sint. Materiam verò carũculis impertiunt venæ illæ tenues,quas ait in osse discurrere. Hactenus de mollitie cauitate & duritie ossis.

» QVod ad crassitudinem & tenuitatẽ,ex vniuerso caluariæ osse id tenuissi-
» mum est,& infirmissimum,quod inter frontem & verticem est, idemq;
» paucissimâ & tenuissimâ carne contegitur. hac itẽ parte plurimũ cerebri sub-
» est. Quamobrem vbi vulnus ac telum æquale sit,vel etiam minus,ictus similis
» aut leuior,os hac parte magis colliditur,finditur ac desidit,in quo casu res ma-
» gis ad interitũ præcipitat, maiori negocio curatur,& vitatur mors,quàm cùm
» id incidit qualibet aliâ capitis parte . Ex pari item vulnere, pari ictu, vbi alio-

quin

» quin plaga lethalis sit, homo celeriùs moritur, cũ hâc parte caluariæ percussus » est, ꝙ cùm aliâ quauis, quoniã cerebrũ inter frontem & verticem celerimè ac » maximè sentit id malũ, quod accepit os & caro: tegitur enim hâc parte osse te- » nuissimo, carne itẽ paucâ, plurimũq; cerebri inter frõtem & verticẽ cõtinetur.

Natura, quę nihil agit frustra, quãũe Hippocrates iustissimã appellauit, os, qđ in vertice, & quod inter hũc & frontẽ est, nõ immeritò tenuissimũ fecit, atque infirmissimũ: hęc enim inter alias partes ictibus minimè est opportuna, atque idcirco muniri nõ debuit crasso & robusto osse, qđ frustrà oneri fuisset. Quãuis autẽ Hippocrates inter frontẽ & verticẽ esse istiusmodi os dixerit, nihilominus in vertice etiã tale reperitur, qđ nõ tãtùm à Galeno didicimus, sed ipsis quoque oculis intuemur. Tantũ id, quod subdit [hâc itẽ parte plurimũ cerebri subest] refertur ad eã regionẽ dũtaxat, quæ est inter frontẽ & verticẽ. At cum partis natura, vbi cognita est, nõ modò curationẽ indicet, sed multũ quoq; ad noxę cognitionẽ, atq; ad prognosticationẽ cõferat, Hippocrates ex tenuitate atq; infirmitate ossis inter frõtem & verticẽ, atq; ex eo, qđ ibi plurimũ cerebri subest, cuius momenti, plaga sit eius loci demõstrat, quę res etiã ad exprimendam partis naturã cõducit. inquit ergo, à simili plagâ, telo, ictu, aut etiã leuiori os hâc parte collidi, findi magis & desidere, tum malum perniciosius esse, atque ægriùs curationẽ admittere, & vbi vulnus alioquin lethale sit, hominẽ celeriùs decedere, ꝙ vbi aliâ quauis percutiatur. causa, quãobrem hoc accidit, & per se nota est, & ab ipso declaratur. Quod aũt ait [os hâc parte magis colliditur, finditur & desidit] fortasse obscurũ videbitur, cùm nõ ità cõstet, quæ vitia his vocabulis significentur: cumq; nõnulla alia vitiorũ genera sub ictu ossibus incidãt, quæ hic omittit. Nos in sequentibus cũ quinque modos exponemus, quibus Hippocrates voluit os caluarię violari, quid hæc sibi velint aperiemus. nũc tantũ indicasse sufficiat ex modis, quibus percussa caluaria lęditur, ternis, quos nũc proposuit. magis patere os, quod à priori parte est, minùs qđ à posteriori. Sed os verticis, quia tenuissimũ est, faciliùs finditur & colliditur, siquidẽ eiusmodi ictus sub graui telo incidit; hoc aũt magis lędit, qđ tenue, ꝙ qđ crassũ est. Restãt alij duo ictus, his quę ossa magis pateãt, in sequentibus apparebit.

» EX cęteris os temporũ infirmissimũ est, ꝗ maxilla in tẽpore quàm caluariâ » cõmittatur, & sursum ac deorsum moueatur articuli modo, quòd iuxta sit » iter, per quod facultas audiẽdi est, quod vena caua & valida per tẽpus intẽdat.

Inter caluarię ossa infirmissimũ ponit id, qđ est inter frõtẽ & verticẽ, quod tenuissimũ quoq; esse iã narrauit: inter alia deinde id, qđ est in tẽporibus. Nos antè cuiusmodi sit hoc os explanabimus, deinde sentẽtiã Hippocratis aggrediemur. A posteriori parte capitis ad eã suturã, quę gręcã λ literã refert, terminatur quoddã os durissimũ, ac lapidi simile, qđ duos exigit ꝓcessus, alterũ stilo, alterũ extremæ mãmillę nõ dissimile, iuxta quos situ est foramẽ auris: idem os, cùm versus priorẽ partẽ intendit, tertiũ processum exigit, qui cũ genæ osse iunctus iugale os ꝓducit: cùm vero ad superiora porrigitur, in tẽpore cũ superiori capitis osse cõmittitur, ità, vt vtrunq; renuetur ad modũ squamę, & inferius superiori insidat, Hoc itaq; os variũ est, in tẽporibus autẽ infirmissimũ, nõ solùm si ad alias sui partes, sed etiã si, illo excepto, quod inter frõtẽ & verticem est, ad cætera caluariæ ossa cõparetur. Hippocrates huius rei tria causatur, cõmissuram cum motu maxillæ, foramen auris, & grandiorem venam, quæ per tempus fertur: hæc vnà cum ossis infirmitate ipsum quoq; locũ infirmissimum

reddunt. Maxilla quidẽ, quùm in cauo eius ossis altero processu, insinuatur, efficit, vt os ob cauũ illud imbecillius sit, & locus propter musculos, quibus continetur periculosiùs lædatur, ac propterea debilior sit. Ob auris verò foramen os ictui minùs resistit, q̃ si solidum esset: pręterquàm quod neruus, per quẽ audiẽdi facultas nobis datur, quùm iuxtà sit, huic loco maius periculũ affert, vbi vulneretur, ac propterea illum reddit infirmiorẽ. Quod pertinet ad venã, quæ per tẽpus fertur, scire licet præter alias, quę à maxima illâ venâ cauâ diducũtur ad collum quatuor orti, quas σφαγιτίδας nuncupãt, duæ per interiora procedũt, totidẽ per exteriora, vtræq; capitis & colli partes nutriunt, sed illæ altiores, hæ verò summas, & per tẽpora quoq; feruntur, atque ibi grãdiores sunt. Hippocrates cauas venas intelligit grãdes, quæ sunt etiã validiores: nam & vena illa, quæ oritur à gibbâ iecinoris parte, quod sit omniũ maxima (auctore Galeno) dicta est caua: illius etiã venę, quæ per tẽpus intendit, particula propè maxillæ cõmissuram intrò ad cerebrũ fertur. Cum venâ item arteria nõ dissimilis magnitudinis per tẽpus procedit: venas enim & arterias ferè vbiq; iunctas videmus, & apud veteres sub nomine venę arteria etiã cõprehẽditur. Vena ergo & & ꝓpter consortiũ cũ cerebro, & propter suã magnitudinẽ efficit, vt locus nõ sine magno periculo violetur: atq; idcirco imbecillior sit, qđ infrà etiã demonstrat, quã de plagâ à medico incidẽda: cauet enim, ne regio, quę iuxta tẽpus est, incidatur ob venã, quæ per eã partẽ porrigitur, subditq; periculũ esse, ne si vna pars secetur, altera neruorũ distẽtione prehẽdatur, qđ suo loco explanabimus.

» EX vniuersâ caluariâ id, qđ post aures & verticẽ est, robustius est, & carne cõ
» tinetur copiosiore atq; altiore, q̃ omne id, quod à priori parte est. Quocirca
» vbi vulnera ac tela paria similiaq; oĩa sint, vel etiã maiora, atq; homo ęqualiter,
» vel etiã grauius percutiatur, hâc parte caluariæ minùs finditur & colliditur: ac si
» alioqn ex vulnere homini intereũdũ sit, noxâ ĩ posteriori parte existẽte diutius
» trahitur, cũ os ob crassitudinẽ diuturniori tpe pus cõtrahat, & inferiùs ad cere-
» brũ transfundat. Pręterea hâc parte minùs cerebri subest: & plærũq; ex ijs, qui
» posteriori caluariæ parte vulnerãtur, plures mortẽ euadũt, q̃ ex ijs, qui ĩ priori.

Proposito osse tenuissimo nimirũ inter frontẽ & verticẽ, atq; in tẽporibus, restabat & id, qđ à priori, & id, quod à posteriori parte est, hæc inter se collata mirâ nũc breuitate cõplectitur, simul & eorũ firmitatẽ, & vtrũ firmius sit demõstrãs. inquit ergo os, quod post aures & verticẽ est, hoc est, in occipitio, valentius esse, q̃ omne id, quod à priori parte: hoc autẽ ipsis oculis patet: nã quod post aures est, lapidi similius videtur, q̃ ossi: quod post verticẽ, similiter crassũ & dẽsum est: quod in frõte, si, cum osse tẽporũ cõferatur, & cum eo, quod situ est inter frontẽ & verticẽ, firmũ est crassum ac dẽsum, si cum eo, quod secundũ aures & verticẽ, tenue atq; infirmũ. Meritò igitur inquit posteriorem partem collidi minùs & findi (nam de alijs, quę pręter fissa & collisa, sub ictu caluariæ accidũt, paulò pòst tractabit) quàm priorem, atque ex plagâ posterioris partis, vbi alioquin mortifera sit, hominem tardiùs decedere: cuius rei causam ponit crassitudinem ossis, quod pus diuturniori tẽpore cõtrahit, & ad cerebrũ transfundit. osse quidem purulẽto subiectã membranã ac cerebrum ipsum affici, & ægrũ consumi nemo dubitat: quâ ratione autẽ os purulentũ reddatur, abundè in sequentibus ab Hippocrate exponitur, quùm præcipit, vt rectè carnem curemus, ne os fusa inde sanie corrumpatur: neque enim ita dẽsum est, quin suis foraminibus saniem admittat, quæ tẽpore ipsum efficit purulẽtum, idẽ docuit

in libro

in libro de fracturis, vbi deligandi rationẽ tradens inquit [ſi minùs rectè alligemus, periculũ eſt, ne os corrumpatur, ſanie à carne ad ipſum expreſſã] & nõ multò pòſt [ſi fractura vtrinque vinciatur, ſanies ad oſſa feretur, eaq́; abſcedẽt, quæ minimè abſceſſura fuiſſent.] Iam verò os, quod craſſum eſt, & dẽſum longiori tẽpore purulẽtum fit, quùm non ità facilè vitietur ſanie defluente. Quod poſtremò ſcribit plures mortẽ euadere ex ijs, qui poſteriori parte capitis vulnerantur, euidentiſſimũ eſt: quia minùs cerebri occipitio ſubeſt, nõ enim prominet æquè atq; in fronte, id item, quod ſubeſt, ob craſſitudinẽ oſſis non æquè ſub ictu violatur, neque ità periculoſè læditur atque in fronte. Quacũque autẽ parte cerebrum vulneretur, ſi telum altè inſederit (teſte Hippocrate) res lethalis eſt. ex ijs, quibus telum ſummã cerebri partem duntaxat attigerat, Galenus aliquot vidit conualuiſſe, quãuis & iuuenem quoque ſcribat Smyrnæ in Ioniâ ſanatũ, cui telum vſque ad alterũ ex anterioribus cerebri vẽtriculis penetrauerat: ſubdit tamen, ſi vterq; vẽtriculus vulneratus fuiſſet, ne paruo quidẽ tẽpore ſeruari hominẽ potuiſſe: ſed hęc rariſſima ſunt. Cerebri igitur vulnus lethale eſt, cumq́; magis hoc incidat in priori parte, q̃ in poſteriori, nõ immeritò ait plures mori ex ijs, qui priori parte capitis vulnerãtur, q̃ ex ijs, qui in poſteriori.

HYeme autem offenſus diutius viuit, quàm æſtate, vbi alioquin ex vulnere, quacunque parte capitis fuerit, interiturus ſit.

Voluit Hippocrates corpora noſtra calore innato ſuſtineri, ab eoq́; naturales omnes actiones prouenire, & morbos exolui, cùm pus moueat, molliat, extenuet, dolorẽ tollat, neruorũ rigori & diſtẽtioni medeatur: fracturis deniq́; & vlceribus remedio ſit, eũdémque hyeme potentiorẽ eſſe, q̃ æſtate: cauſam nos docuit Ariſtoteles, quùm tradit calorem in vnũ coactum augeri: cogi autem, quùm refugiat ambiẽs frigus. Quãobrem nihil mirũ, ſi vbi vulnus mortiferũ ſit, æger diutius viuat hyeme, q̃ æſtate. Conſtat enim naturalẽ calorem, quùm ſoluere morbum nõ valet, certæ vitæ ſpacium porrigere, magíſque, vbi magis abundet & potẽtior ſit, quod hyeme fieri oſtendimus. Cur autem in libro de vlceribus plęriſque dicat magis prodeſſe calidam tempeſtatem, q̃ hyemẽ, niſi in capite ſint & ventre, tunc enodauimus, quùm eum locum explanauimus.

VT autem os ſub telo acuto ac leui incidatur duntaxat, neque findatur, neque collidatur, neque deſidat, in priori ac poſteriori parte capitis ſimiliter accidit: at mors non æquè inde ſequitur, neque etiam ſi ſequatur.

Diximus caluariã pluribus modis vulnerari, atq́; horũ nõnullis magis patere priorem partẽ, q̃ poſteriorẽ: magis enim finditur, colliditur & deſidit: nõnullis ſimiliter vtranq; exponi, quod in eo euenit, quẽ proximis verbis demõſtrat: ſub telo enim acuto & leui æquè inciditur poſterior pars ac prior, ſi de oſſe inciſo tantùm loquamur, quod non findatur, non collidatur, non deſidat. Videtur autẽ hic locus aliquãtum obſcurus, ſed aliquid luminis afferemus, vbi hos modos ſigillatim exponemus. Quod ſubdit [At mors non æquè inde ſequitur, neque etiã ſi ſequatur] duo notat, & eiuſmodi caſum non ſimiliter perniciosum eſſe in poſteriori parte, vt in priori: neque pariter mortẽ afferre, vbi ad interitũ præcipitat, hoc eſt, non eodẽ tẽpore, ſed maturius decedere, quibus anterior caluariæ pars inciſa eſt, vt ſuprà quoq́; demõſtrauit, cùm de eâ loqueretur, tardiùs quibus poſterior. Cauſa in aperto eſt, cùm priori parti plus cerebri ſubſit, & id, quod ſubeſt, noxã magis ac celeriùs ſentiat. os autẽ, quod in poſteriori parte eſt (vt anteà dixit) diuturniori tẽpore pus cõtrahat, & ad cerebrũ

trāſfundat. Adiecit hæc, vt ex naturâ loci nō modò indiciū vulneris & curandi rationem colligat, ſed prognoſticationem quoque, atque hæc ipſa ad inueſtigandā naturam partis etiā cōducit, quo nomine ab Hippocrate hîc traditur.

» SVtura, quæ nudato oſſe in plagâ conſpicitur, quacunque parte capitis vul-
» neratâ telum ſuturæ inſederit, ad reſiſtendum & ictui & telo infirmiſſima
» eſt, vt, quùm maximè, vbi regio inter frontem & verticem, quâ caput infirmiſ-
» ſimum eſt, percuſſa fuerit ad ſuturas, quas telum attigerit.

Quùm capitis naturā proponeret, vt inde eius affectu cognito poſſemus & opem afferre, & quod futurū eſſet prędicere, de ſuturis primò tractauit, poſteà oſtendit ex partibus oſſis, quænam periculoſiùs lædantur. nunc ad ſuturas reuertitur, ſimiliter periculū oſtendens: ait enim eum locū, qui ſuturis cōtinetur valde imbecillum eſſe ad reſiſtendū tam ictui, q̃ telo: addit autē maximè infirmas eſſe eas ſuturas, quæ ſunt inter frōtem & verticem, quam partem infirmiſſimam poſuit. quod clarius eſt, quàm vt diſputationem poſtulet: nam quis dubitet, ſi ſutura per ſe infirma eſt, infirmum item os, quod inter frontem & verticem, vbi hæc in vnum concurrant, locum infirmiſſimum fore. quamobrem infrà, quùm agit de ſectione oſſis, cauet, ne ibi ſecetur, vbi ſutura eſt.

» VVlneratur autem caluarię os tot modis, ſuntque vniuſcuiuſque modi vul-
» neris, ſpecies fracturæ plures.

Hactenus caluariæ naturā, quod ad ſuturas pertinet, atq; oſſis habitū & firmitatem prę fatus, ad eius iam affectus aggreditur, affectus inquā ſub ictu incidentes (nanq; hos duntaxat operis inſcriptio pollicetur) quorū varios eſſe modos ſcribit, & ſingulos diuidi in ſpecies plures. modos hic intelligere debemus quaſi genera ſeu differentias ipſorū affectuum: ſic enim vocabulū τρόπος, id eſt, modus à Galeno exponitur in libro de officinâ medici, vbi hunc Hippocratis locū adducit. inquit igitur Hippocrates caluariæ os tot modis vulnerari, quot proximè ſubijcit. Sed, quùm res per ſe difficilis ſit, & locus admodū corruptus, atq; obſcurus, ne laboremus ſimul in re ipſâ aperiendâ, & in verbis Hippocratis enodandis, ſatiùs arbitramur aliquantiſper ab Hippocratis oratione digredi modos ſingulos enarrantes, deinde ad eam reuerti.

Caluaria (ſicut infrà ex Hippocrate colligitur) pro teli ictus atq; oſſis varietate variè frangitur: Galenus tam in libro de morborū cauſis, q̃ in ſexto de ratione curandi eius rei tria tātùm genera propoſuit, vbi videlicet, caluaria colliditur, finditur, vel ità inciditur, vt in oſſe appareat, qua telū inſederit. Nōnulli plura alia adſcripſerunt, quæ ad illa tria quaſi partes ad genera, aut quaſi cōpoſita ad ſimplicia referuntur. Primū ergo fracturę genus apud Galenū eſt, vbi os colliditur, quod plęrunque accidit tenerâ ætate ſub telo graui ac retuſo. Teli autem nomine nunc intelligi volo, non modò id, quo alter alterū vulnerat, ſed quod ſuper hominem incidit, vel ſuper quod ipſe cadit. atq; hoc genus propriè dici fractura non deberet: nō enim frangitur os, ſed potiùs deprimitur, ſub fractura tamen cōprehenditur, quatenus aliquo modo continuū ſoluitur, quod malū in oſſe fractura nūcupatur. quare infrà quoque ab Hippocrate colliſum os ad fractum, quaſi ſpecies ad genus refertur. Alterum fracturę genus ponitur à Galeno, quùm os finditur, idq; ſimiliter graui telo ac retuſo accidit, & ferè vbi ætas indurauit. hęc autē duo mala colliſum, ſcilicet & fiſſum, non ità fiunt in poſteriori parte ob craſſitudinē oſſis, vt ab Hippocrate docemur. at roget quis quonā pacto hoc genus ſimplex ſit, cureturq; à Galeno in ſexto de ratione curādi

fiſſum

fissum simpliciter, quod minimè collisum sit: quùm Hippocrates nõ posse findi os velit, nisi collidatur. Huic dubitationi optimè occurremus, si (quẽadmodũ Paulus Ægineta scribit) os & leuiter & grauiter collidi intelligamus: graui enim ac retuso telo ità vehementer os interdũ colliditur, vt quasi plumbeũ vas deprimatur: interdum ita leuiter, vt paruipendi res debeat, & nullius momẽti existimari. Ergo, vbi os finditur, necesse est collidatur, quùm idem telũ collidat simul & findat, sed ita leuiter interdũ colliditur, vt quasi collisum nõ sit, ad rimam vniuersa curatio dirigatur. Galenus cuius cõsiliũ & ad perficiẽda, quæ ab Hippocrate tradũtur, & ad curationẽ intendit, hoc appellat simpliciter fissum, quod fissum simul & collisum dicitur ab Hippocrate, qui non curationẽ, sed rationẽ vulnerũ capitis exquisitè persequitur. aliud os, quod grauiter collisum est, nõ solùm vt fissum à Galeno curatur, sed vt fissum simul & collisum. quin & Hippocrates, quùm ait [quo telo os finditur, eodẽ etiam colliditur] addit [plus minúsve] nõ enim semper eodem pacto, sed nunc ampliùs, nũc minùs colliditur. Tertiũ fracturæ genus tradit Galenus, cùm os inciditur, sic, vt in eo teli vestigiũ relinquatur, hoc leui telo fit atque acuto, quod interdũ summam partem, interdũ altè os diuidit, nonnunquàm ità vt testã resoluat: perinde ac si asciâ ligni fragmẽtũ abscindatur, pręsertim, si ictus à latere fuerit. vocatur autẽ à iunioribus ἀποσκεπαρνισμός. siquidem σκέπαρνος græcè asciam significat. hæc de simplicibus fracturis. Restat vt cuncta alia, quæ à varijs auctoribus traduntur, iisdem comprehendi demonstremus aut constare. Nonnunquã fractũ os desidit, sic, vt cerebri membranã vrgeat, qui fracturę modus ex duplici genere cõponitur, ex colliso & vel ex fisso, vel ex inciso: duo enim exigit, alterum, vt os deprimatur: alterũ, vt ab alio, quod naturaliter habet, separetur: alioquin subiectam membranã haud premeret. Telũ itaq; graue sit oportet, vt deorsum os subigat, neq; interest, acutũ ne sit, an retusũ: acuto inciditur os, & ab alio separatur, sic, vt deorsũ ferri possit: retuso finditur, sic, vt ab alio similiter abscedat, ac si incideretur. Patet igitur hunc fracturæ modũ duplici genere cõstare, cùm os collidatur, & simul, seu findatur, seu incidatur. Iam verò os, quod fractũ desidit, modò membranã vrget, modò in plura fragmẽta perrũpitur, quæ membranæ, pariter inhærent, hoc ἐκπίεσμα illud ἐγγίσωμα græci nominarunt. Euenit etiã interdũ, vt os, quod fractũ deorsum cõpellitur, simul cũ telo sursum reuertatur attollatúrq;: quod malũ (Galeno auctore καμάρωσις vocatur: καμάρα enim (vt ipse octauo de vsu partiũ indicat) cauã orbis partem significat: quomodocũq; hoc accidit, ex duobus (vt retuli) fracturæ generibus cõponitur. Superest alius fracturę modus, qui ex rimarũ genere est, quùm plaga in vnâ parte cõspicitur, sed alterâ fissa est, in quâ nullum plagę vestigium apparet, huiusmodi fractura græcè ἀπόχημα, siue ἀντικόπημα nominatur. Hæc sunt fracturę genera, quæ vel animo cõcipimus, vel scripta inuenimus. singula antẽ (vt ostẽdimus) ad tria illa simplicia referũtur. Nũc quod ad Hippocratẽ attinet, scire cõuenit pręter tres modos simplices ex nũc propositis binos alios hic adscripsisse, adeò, vt quinq; in vniuersum recẽseat, fissum: collisum: tertiũ, cùm os deorsum subsidit: quartum, cùm inciditur, seu telũ summã partem violet, seu altè penetret, ac siue os incidatur tãtùm, siue incidatur, & vel findatur collidatúrque, vel solummodò collidatur: quintum, quùm finditur aliâ parte, quàm vbi plaga se ostendit. His quinque modis complectitur omnes differentias, quas suprà narrauimus: nanque ex duabus, quas videri potuit omisisse, vna cum fractũ os attollitur, sub eo

modo comprehẽditur, quùm fractum desidit: quoniàm quod attollitur (vt diximus) antè necesse est desedisse: altera, vbi ità inciditur, vt excidatur, & fragmentũ inde recedat, spectat ad eum modũ, quem quarto loco narrauit. Abũdè itaque singulos fracturę modos exposuit, neq; contentus tribus illis simplicibus, vt perfectè rationem vulnerum capitis indicaret, compositos etiam addidit. quod non fecit Galenus, cuius fuisse propositũ diximus, nõ vulnerũ differẽtias persequi, sed, quod in Hippocrate desiderabatur adijcere, & ad curationem intendere: ad id autem abundè fuit ternos simplices modos narrasse. Addit vnicuique modo species cõplures, quas ab ipso audiemus. inquit igitur.

Finditur os vulnere: vbi autem findatur, necesse est collidi id, quod iuxta rimam est, siquidem quo telo os finditur, eodẽ plus minúsve etiã colliditur, idq́, dum finditur. Hic est vnus modus. Species autẽ rimatum varię sunt, nonnullæ enim tenuiores sunt, nonnullæ tenuissimę ità, vt minimè conspicuę sint, nec ab ictu protinus, nec quibus diebus afferre opem liceret, idq́ue hominẽ ad interitum præcipitat. Contrà aliæ crassiores & latiores, alię latissimæ: quędam longiores, quædã breuiores. quædam rectiores, quædam rectissimæ, aliæ magis aut minus flexuosæ: nõnullæ in summo, nonnullæ altiùs descendunt, nonnullæ per totum os vsque ad imum penetrant.

Primum fracturę modũ, rimam videlicet, his verbis persequitur. docet autẽ findi os non posse, nisi collidatur: telum enim, quod findit, etiam collidit: hoc autem (vt suprà indicauimus) graue sit & retusum oportet: quod ipse quoque in sequẽtibus declarabit, vbi præcipiet requiri ab homine, quo pacto percussus fuerit, vt inde noxæ genus intelligatur. hoc tamẽ nõ vt perpetuũ, sed, vt quod plærunq; euenit, accipiendũ est: quoniàm (vt subdit) si plaga ad suturas sit, qui locus est imbecillior, quùm os inciditur: potest etiã findi, quãuis id telo acuto fiat: atq; hoc est, quod suprà diximus caluariã nõ solùm ob ictus ac teli, sed ossis etiam varietatẽ variè lædi. Rimarum species varias subijcit: quod spectat ad tenuitatẽ, & si tenues sint omnes, non tamẽ ità, vt nullũ sit inter eas discrimen: quoniàm nõnullæ crassiores sunt & latioes, nonnullę latissimę, quantũ videlicet, rimę ratio patitur, quæ perpetuò tenuitatẽ postulat, nonnullæ contrà adeò tennes sunt, vt neq; ab ictu protinus, nec quo tẽpore curari possent se ostẽdãt, quæ res hominẽ interimit. Quod Paulus etiã testatur, qui rimã tenuissimam dictam à capillo τριχισμὸν, quùm lateat, ac propterea non attendatur, prodidit hominem occidere. hunc autem Hippocratis locũ in græco codice admodum corruptũ ex eodem Paulo restituimus. reliquę species rimarum in aperto sunt.

Collidi etiam os potest, quãuis in suo statu seruetur, & colliso rima non accedat: hic secundus. collisi verò species sunt plures: nã plus minúsve colliditur, & altiùs ac totũ os, vel in summo magis & non totum, & plus, minúsve etiam quod ad longitudinem & latitudinem pertinet: sed nulla conspectu cognoscitur qualis sit & quanta: neque enim, vbi quid collisum est, ab ictu protinus, quod collisum est, & malum ipsum oculis patet: sicut etiã osse fisso nonnullæ ex rimis, quæ longiùs tendunt.

Alterum modum dicit collisum, sub quo naturaliter os habet, & non finditur: solummodò enim colliditur. Species collisi plures sunt, quæ à principio latent: neque enim apparet forma & quãtitas ipsius noxæ, nisi tempore, quùm os nigrescit. adijcit in fine [sicut etiam fisso osse nonnullæ ex rimis, quę lõgiùs tendunt] vbi eas rimas significat, non quæ præ tenuitate non apparerent, sed,

quæ

quæ vel vltra plagam longiùs feruntur, quas Galenus vsque ad finem totas persequendas scalpro noluit, vel alterâ parte sunt, non qua plaga illata est, & sub quinto modo in sequentibus comprehenduntur.

Desidit os à suo statu in interiorem partem recedēs, in quo casu etiam finditur, alioquin minimè desideret: abruptum enim fractúmq; ab alio osse, quod in naturali statu seruatur, in interiorem partem secedit: sicque necesse est quod desidit etiā findatur. Tertius hic modus, Desidentis ossis species sunt variæ: nam & plus & minus ossis desidit: tum vel altiùs, vel in summo magis.

Hunc fracturæ modū suprà abundè explanauimus, quē à telo graui, quod interdum acutum, interdum retusum erat, fieri clarè diximus: colligitur autem hanc fuisse mentem Hippocratis ex sequentibus, vbi telorum genera exequitur: sub telo enim graui, ac retuso voluit os desidere, idēq; sub acuto fieri constat, ex eo, quod subdit de modo fracturæ, quùm os inciditur, ità, vt telum pertorum penetret: in quo casu inquit, si incisum os deorsum compelleretur, esset alius modus, ille scilicet, sub quo os desidit, quasi non differāt, nisi q̀ in hoc os deorsum compellitur, in illo statū seruat naturalem, sed in vtroq; os inciditur, à telo nimitum acuto, quod in eo modo graue, in hoc leue est id, quod clariùs infrà ostēdit, quùm ait [os quod siue fissum siue incisum desidit]. Species huius modi sunt pro osse, quod deorsum magis vel minus compellitur.

Ad sedē teli, quę inciso osse apparet, potest rima etiā adijci, atque, vbi rima fit, plùs minúsve os necesse est collidatur: quùm quâ parte rima inciso ossi adijcitur, eâdem collisum ei, quod incisum & fissum est. Quartus hic modus. Potest & collidi os, quod inciditur, quamuis nulla collisio, incisóq; rima superueniat. fit autem sedes teli in osse: vocatur sedes, vbi osse in suo statu manente videre licet, quâ parte telum insederit. vniuscuiusq; modi species sunt cōplures: nam quod ad fissum & collisum pertinet, siue vtraq; sedi adijciantur, siue collisum duntaxat, varias esse vtriusque species iam diximus. Sedes autem per se longior est, & breuior, recta magis vel in orbem: suntque huiusmodi multæ aliæ species pro teli figurâ: nā & altè magis aut minus descendit, & angustior est, aut latior, aut latissima. Aut prędiditur os, hęc autē noxa cuiuscunque longitudinis ac latitudinis fuerit, ad sedem refertur: modò alia ossa, quæ sic incisa sunt, naturaliter maneāt, nec quod incisa sint à suo statu in interiorem partem compellantur: sic enim sedes non amplius esset, sed os desideret.

Siue vnū, siue tres nunc scribat fracturæ modos, res ità habet. Inciditur os, ità, vt teli vestigium remaneat, quod fracturæ genus appellatur ab Hippocrate ἕδρα, id est, sedes, quùm (vt ipse inquit) appareat in osse, quâ telum insederit: fit autem (vt dictum est) ab acuto telo, quod & ipse in sequentibus, & Galenus in commentario in librū de fracturis memoriæ prodidit, quùm sub telo acuto incidi os dixit, atque id malum ab Hippocrate in libro de vulneribus capitis nominari ἕδρην, id est, sedem. Requirit autem sedes, vt incisum os nullo modo ad cerebri membranam inclinetur; nam tunc os desideret, qui est alius fracturæ modus suprà expositus. hic autē de quo nunc agitur in tres diuidi commodè potest: quoniàm sedes interdum alijs modis iungitur, interdum sola est: iungitur alijs modis, quùm os, præterquàm q̀ inciditur, etiam finditur, in quo casu necessariò colliditur: anteà enim monstrauit, vbicūque rima fit, ibi os etiā collidi, atque hic erit vnus modus. interdum quoque sine vllâ rimâ incisum os colliditur, qui est alter modus. Fiūt autem hæc variè, pro teli discrimine, quod

non modò acutũ est & incidit, sed etiã graue, ità, vt collidat, & osse duro rimã afferat, præsertim, quùm ictus vehemens fuerit. At vbi sedes per se erit: tertium modum efficiet, siue pars ossis tantùm violetur, siue os præcidatur, ità, vt telum per totum penetret. quod vitium Hippocrates διακοπὴν appellat. quo vocabulo vtitur, quum vulnus altè descendens significat, vt in libro quoq; de vlceribus ostendimus. Possunt ergo hi tres ad vnum, nempè ad sedem referri, possunt & quasi tres sint numerari. Verba Hippocratis variè leguntur, nos hanc lectionẽ, quã proposuimus, magis probamus, vt omnes hi sub sede, quæ est quartus fracturę modus, comprehendantur. Postremus, qui adhuc restat, quintus est: nam siue sedes iũcta alijs modis sit, siue sola, ac seu penetret, seu in summo sit, tamen sedes est, atq; vnus omnino fracturæ modus. Nonnulla autem ex antiquis exemplaribus in fine modi postremi, qui proximè sequitur, habẽt [atque hic est septimus modus] eadẽ exemplaria, quùm Hippocrates dixit [potest etiã collidi os, quod inciditur, quamuis nulla colliso incisoq; rima superueniat] habet [atq; hic est quintus modus] si cui magis hæc lectio placeat, poterit hunc quartum modum sedem videlicet, in tres diuidere. quemadmodũ monstrauimus. atque hac via ille, qui subijcitur, septimus erit. Species eorum claræ sunt: nam fissi & collisi suprà positæ sunt: sedis autem per se, siue telum per totum os penetret, siue per partem, species variæ sunt, pro teli figurâ: tum prout plaga fuerit longa, lata atque alta.

» FRangitur caluaria sub vulnere aliâ parte, quàm vbi plaga est, atque os nu-
» datum, quintus hic modus, quod infortuniũ vbi accidit, nihil est, quod iu-
» uare possis, quoniàm, vbi hoc malum sit, nullâ viâ deprehẽdere licet, homo ne
» id patiatur, aut quâ parte caluariæ.

Hic est postremus fracturæ modus, quùm plaga in vnâ parte est, alterâ os finditur. Soranus, cuius scripta de vulneribus capitis adhuc extãt, voluit, quẽadmodum in vitro ità in osse capitis, ictu vnius partis, nõ solùm alteram findi, sed contrariam. quam sententiã reprehendit Paulus Ægineta, neq; enim credibile existimat percussâ vnâ parte eam findi, quæ contraria est: neq; similem iudicat caluariam vitro, quùm hęc plena, id inane sit. censet autem euenire, vt caput pluribus partibus percutiatur, sed in vnâ plaga se ostendat, in contraria nullũ plagæ vestigiũ relinquatur, in quâ deinde abscessu orto atq; inciso, rima in cõspectum venit. Nos (quicquid nostrates medici dixerint) Paulo Æginetæ potiùs subscribimus, quùm eidem Galenum ipsum fauentẽ videamus. Voluit enim in nono de vsu partium caluariam non solidam, ac sine suturis factã, ne percussâ vnâ parte, magna ossis portio violaretur, quod eueniret, si solida esset: efficiunt ergo suturæ, vt ictus, quùm vnam partẽ lædit, alteram, quę vltra suturam est, non offendat, sed noxa terminetur ad ipsam suturã. Quare si malum, quod ab ipso affertur, vltra suturã non pertinet, multò minùs contrariam partem vexabit. Hippocrates autẽ non loquitur de contraria parte, sed de alia ac diuersa, quæ vt findatur, non rarò euenit ijs, qui in capite vulnerantur: telo enim plaga fit, & os nudatur: non longè autem à plagâ modò in hãc, modò in illam partem os frangitur: quod etiam in assere accidit, qui, si malleolo feriatur, non finditur, qua malleolus attingit, sed iuxtà: atque hoc agit Cornelius Celsus, cùm inquit fieri posse, vt aliâ parte ictus fuerit, alterâ os fiderit. Quod autem ait nullâ viâ deprehendi posse, an homo id patiatur, aut qua parte, manifestum est, quãdoquidem ea regio tecta est, neque nudari debet, quùm nullum

lum sit indicium, quod, vbi rima sit, denũciet, nisi procedente tempore, quùm superiecta cutis intumescit, ac vbi nõ nudetur, nullâ ratione dignosci hoc malum potest, nec quam partem occupet. Fit etiam interdum, licet rarò, vt ex superiori loco cadẽtibus aliquid in cerebro, vel in eius membranâ rumpatur, teste Galeno in secundo de compositione medicamentorum ad singulas particulas attinentium, quamuis cute integra & osse, vt docuit Celsus. hic casus ab Hippocrate omittitur, quoniàm eos solum persequitur, in quibus os nudatum est, vt infrà patebit.

» IN his fracturæ modis ad sectionem veniẽdum est, quùm os colliditur, siue » res lateat, siue in aperto sit, atq; vbi finditur, seu rima oculis subijciatur, seu » minùs appareat. Prætereà, quùm os inciditur sic, vt teli vestigium in eo relinquatur, & simul vel finditur, & colliditur, vel sine vllâ rimâ colliditur, in hoc » fracturæ modo ad sectionem confugiendum: id autem os, quod à suo statu re» cedens desidit, rarò secandum est, & quæ maximè desidunt, & maximè per» rupta sunt, minimè sectionẽ requirunt. Ad hæc, neque sedes teli, vbi os nõ fin» datur & collidatur, secari debet: neque id os etiam, quod præciditur, si incisio » magna fuerit & lata, nanque hæc & sedes idem est.

A fracturæ modis, quos sigillatim enarrauit, ad curationem transit, atq; ad eam primò, quæ manu adhibetur, nempè ad sectionem ossis, indicans quibus modis ea cõueniat, quibus aliena sit. quod vt viâ cum ratione intelligatur, antequàm verba Hippocratis exponamus, secandi causam demonstrabimus. In curatione fracti ossis cauendum est in primis, ne & in osse, & in partibus, quæ vel ipsum tegunt, vel eodẽ teguntur, sanies colligatur: hęc enim ibi subsistens, quòd maligna sit, cũcta corrũperet. Quocirca Hippocrates ad fracta membra iuncturam illam ex binis fascijs adhibuit: eo cõsilio, vt quicquid in vitiata sede collectum esset, expelleret, simulq; prohiberet, ne quid aliundè concurrens causa inflãmationis esset. id, si in capite fieri posset, nihil antiquius. at quoniàm per capitis habitum fascijs à vitiatâ sede transfundere saniem ad alias, & aliũdè cõcurrentẽ reprimere nõ licet, prętérquàm in fronte (vt ipse infrà demonstrabit) secari os voluit, vt patefactâ membranâ, exitus detur materiæ, quæ in eâ recepta est. quòd si ad membranã nihil cõflueret, ipsam aperire (Galeno auctore) superuacuum esset. Sed in compluribus fracturę modis sanies ad membranam caluariæ subiectã concurrit: facilè enim deorsum fertur. Ergo, vt spacium sit ad extrahẽdam saniem, excogitata est sectio ossis. quare modi fracturæ, qui tales sunt, vt cerebri mẽbranam per se patefactam exhibeát, sectionem non requirunt: ea tantùm fractura secari debet, vbi sanies, in membrana cerebri collecta, exitum non habet. Rectè igitur Hippocrates, quùm os colliditur aut finditur, siue in aperto vitium sit, siue lateat, secari os iussit, quùm in his casibus non sit, quâ sanies excedat: neque enim aperta est membrana. Quòd si caluaria incidatur (quem fracturæ modum sedem vocant) & præter sedem, vel collidatur tantùm, vel collidatur simul & findatur, æquè etiam secãda est: quamuis enim sedes, vbi telum per totũ os penetrauit, saniei exitum præbeat, non tamen vniuersæ, quùm sub alijs partibus, quæ fissæ sunt & collisæ, sanies coẽat, quæ nisi membranâ patefactâ extrahi non potest. quare tunc quoque ad sectionem veniẽdum. Os verò quod fractum desidit, sectionem rarò postulat, præsertim, quùm maximè perrũpitur, maximeq; desidit: satis enim spacij habet ad saniem educendam, & per se, & quùm citra sectionẽ eiusmodi os ad id

factâ forcipe demitur. nã & demi alioquin deberet, si cerebri membranã pungeret: aut certè attolli, si eandem comprimeret: etiam si nulla sanies esset. Sæpè autem ità perrũpitur, vt possit sine vlla sectione euelli, aut ab ipsâ naturâ eijci, quemadmodũ Hippocrates infrà demonstrabit, quùm subijciet ossa, quæ magis abrupta sunt, minùs periculosa esse. Hoc igitur sibi voluit, quùm inquit, [quod desidit rarò secandum est]. Per se autẽ sedes sectionẽ non postulat, non quo semper os hiet, quantũ ad extrahendã saniem oporteret, quùm interdum, per totũ os non penetret: sed quo, vel nihil ad membranã confluat, quod verisimile est, cum leui ictu telũ similiter leue summã caluariæ partem incidit, vel, si confluit (vt probabile est) quùm telũ maiori impetu altè per os totum descẽdit, exitum habeat, potissimũ si sedes, amplior ac latior fuerit. quam sentẽtiam comprobant verba Hippocratis, qui os incisum sic, vt telum non penetret, ait sectione non egere, quandoquidem nihil in membranâ receptum est: id etiam euenit, vbi rima est, quæ vsq; ad membranam non penetret. tunc enim (vt infrà patebit) à sectione desistimus, quùm rima finitur: quia, quùm os totum non finditur, probabile est saniem super cerebri membranam nõ colligi. id autem, quòd ita inciditur, vt telũ per totũ penetret, si sedes magna fuerit, & lata, æquè voluit secandũ non esse. adiecit autem [magna & lata] quoniàm, si non hiatet, quantum satis esset ad saniem effundendã, amplianda esset. censet enim sub eo ictu, quo totum os inciditur, omnino saniem ad membranã ferri, quæ dilatatâ sede necesse est, educatur. Igitur, vt rem summatim colligamus Hippocrates ex quinque modis fracturę, quos proposuit, quintum omittit, quùm nec sectione, nec alio remedio curetur, vt pote, qui lateat: ex alijs in primo & secũdo, scilicet, vbi os fissum & collisum est, secari debet: tertius, quùm fractum os desidit, rarò sectionem exigit. superest quartus, quùm os inciditur, in quo adhibẽda distinctio est: nam, si incidatur, & simul findatur & collidatur, vel collidatur tãtùm, tunc æquè sectionem postulat: si solummodò incidatur, vel totum inciditur, vel summa pars, in hoc casu, quùm nulla sanies in mẽbranâ colligatur, sectio superuacua est, in illo si satis hiat omittenda, alioquin secãdum. Hinc patet quanto in errore versentur, plærique ex nostri sęculi chirurgicis, qui, vbi os incisum est, nullâ distinctione adhibitâ ad sectionem veniunt, frustráq; ægros cruciant, & in periculo vitæ constituunt. perpetuò autem sectio, vbi necessaria non sit, vitanda est, vt plus in osse propugnaculi cerebrũ habeat, q̃ habiturum fuit eo exciso. At non solùm decipiuntur, quùm os secant, quod secãdum non est, sed, quùm ex eo, quòd eijciendum est, maiorem modum auferũt, quàm necesse sit, & eo magis apertam cerebri membranam periculosè relinquũt, ostentántque ampliora fragmenta compluta, quæ à caluariâ detraxerunt: eóque sibi plus præstitisse videntur, quo plus ossis substulerũt. Quantũ verò demendum sit, Hippocrates non tradidit, sed ex Galeno & Cornelio Celso colligitur. quã rem optimè intelligemus, si causam, cur detrahatur, animaduertamus. Hippocrates (vt videmus) non aliâ de causâ os secat, nisi vt detur exitus cerebri membranam lędentibus. Sed (sicut diximus) detrahendum etiam os est, quãuis non secetur, vbi membranã comprimit aut pungit, vel, vbi fragmẽtum aliquod ità ab osse integro diductum est, vt solidari ampliùs non possit, id clarius est, q̃ vt ab Hippocrate exponi debeat, qui breuitati maximè studet. Huiusmodi igitur ossa, neque serram, neque terebrã postulant, sed tantùm aut forcipe prehẽsa, aut scalpro circumrasa, vel præcisa euellũtur. ergo, vbi secatur os, vt humor,

qui

qui cerebri membranam distringit, educatur, quàm minimum ex eo detrahẽdum est. exempli gratiâ: vbi fissum est, hactenus demendum est, vt rima hiet quantum curationi satis est. Celsus, vbi rimæ ora alteri insedit, satis putat id, quod eminet, plano scalpro excidere, si oræ inter se cõprimuntur, à latere rimę, interposito digiti spacio terebra foramen facit, ab eoq; scalprum duabus lineis ad rimam agit, ad similitudinem. C. literæ, sic, vt vertex eius à foramine, basis ad rimam sit: ac, si rima longiùs patet, ab altero foramine rursus similẽ sinum facit, vbi verò fractum os firmum sit, terebrâ in orbem perforat, & septa, quæ inter foramina sunt scalpris excidit, quo pacto satis exitũ præbet intus lædentibus. Os autem, quod vehementer est perruptum, Galenus totum auferri iussit, vbi rima longius pertineat, eam demi vsque ad finem noluit, cum cæteris rectæ adhibitis nulla, inde sequutura sit noxa. callo enim increscente solidatur. id item os, quod deorsum insedit (Celso auctore) si circumpositæ caluariæ ex aliquâ parte inhæreat, totum auferri non debet, sed lunatus sinus faciẽdus est, & id, quod cerebri membranam premit, laminâ attollẽdum, ac si quid spinosum est, præcidendum.

» SPectare autem in primis conuenit, quâ parte capitis homo vulneratus sit, » num imbecilliori, & capillos iuxta vulnus intueri, nanque vbi telo incisi » fuerint, & in ipsâ plagâ cõtineantur, verisimile est os nudatũ esse, quod, quùm euenit, asserendum est violatum fuisse à telo. Hæc animaduertẽda sunt dicen» dáque, priusquàm manus homini inijciatur.

Inordinatè videtur de vulneribus capitis tractare, quùm proximè loquutus fuerit de curatione, quæ manu adhibetur, nunc transeat ad indicia, quibus offensæ innotescunt, dein ad curationem reuertatur. Primò enim debuit fracturarum indicia tradere, posteà earum curationẽ exequi. Verùm non idem ordo necessarius est in exercendo, atq; in docendo: dum medemur, non licet ad curationẽ aggredi, antequàm malum suis indicijs innotescat, dum docemus, nihil prohibet, quin primò de curatione agamus, posteà de signis. satis enim est naturam partis, & eius vitia ante curationem scribere. notæ, quæ malũ significant, possunt ante curationẽ, possunt & à curatione demonstrari. ordo, vbi necessarius est, optimè ab Hippocrate seruatur, alioquin negligitur. Hoc ipsum fecit etiã in opere de articulis, vbi antè ostendit, quâ ratione prolapsus humerus reponatur, dein notas, quæ prolapsum esse illũ denunciant. Hoc itaque loco, quùm ordo necessarius nõ sit, persequutus varios fracturæ modos, quorum alijs sectio conuenit, alijs inimica est, vt res clarior esset, proximè subiecit, qui sectionem postulent, qui ab illâ abhorreant. nunc ad signa aggreditur, vbi cõsideranda est coniunctio [autem] quùm ait [spectare autem in primis cõuenit.] Quasi dicat, Verùm antequàm ad sectionem venias, spectare conuenit, & quę sequuntur. interpositis signis reliquam curationem adscribit, vbi illud etiam animaduertẽdum est, quòd, quanquàm in alijs affectibus curatio seorsum à signis exponitur, in hoc casu adeò inter se implicãtur, vt seiungi signa, & tradi sine curatione non possint. In sequentibus enim, vt fracturæ speciẽ deprehendat, plagam dilatat, scalpro os radit, atramentum inducit, nigritiem detrahit, quæ omnia ad curationẽ pertinent, quamuis morbi quoque genus & modum significent. His ostẽsis in curationem duntaxat incumbit. Ergo ex notis, quibus malum deprehẽditur, nonnullas spectari voluit, antequàm manus homini inijciatur, nonnullas postquã iniecta est. antè, præcipit, vt quâ parte caput vul-

netatum sit, capillos intueamur: nanq; vbi vulnus sit capitis parte imbecilliori, & capilli à telo incisi in ipsâ plagâ cõtineantur, verisimile est os nudatum esse, atque, vbi nudatum sit, fuisse à telo violatum. id enim telum, quod capillos incidit, incidit etiam membranam, quæ sub cute caluariã complectitur: idémque ob partis infirmitatem os lædit. Hęc, quùm oculis pateãt, intelligi possunt, antequàm manus homini injciatur. monet autem, vt non modò intelligãtur, sed etiam prędicantur. hoc autẽ fieri voluit, antequàm ipsum hominẽ attingamus, quia non solùm ęgrotantibus consulit, sed medico etiam, cuius voluit auctoritatem maximã esse apud ægrotãtes. Quocirca in opere de articulis, siqui morbi graues appareant, re vera sint leues, imperat medico, vt hos libenter curãdos suscipiat, contra eos fugiat, qui grauissimi sunt, & si nullius momenti habeantur. iubet item, vt in tempore summum periculum, quod impendet, denũciet. Quin & in prognosticis ea etiam, quæ præterita essent, iussit à medico prædici, idq́; non languentis, sed sui ipsius causâ. quod tandẽ non aliò spectat, quàm vt æger medico magis fidem habens, magis obsequatur, atque inde secundam valetudinem recipiat. Huius gloriæ videtur auidior fuisse Galenus, quùm tam mira Glauconi, & Siculo illi medico prædiceret. Iubet igitur hoc loco Hippocrates, vt medicus ea de vulnere capitis prædícat, quo magis admiratione dignus sit, & propè diuinus videatur.

» POstquam iniecta est, danda opera est, vt an os nudatum sit, apertè intelli-
» gamus, & an in conspectum veniat nudatum: specillo enim considerãdum
» est, vbi oculis ipsis non pateat. Quod si nudatum os inueniatur à telo violatũ,
» primo malum, quod in osse est, videre oportet, dignosceréque quantum sit, &
» quam operam exigat. Requirendum prætereà de homine, qualiter vulneratus
» fuerit, & quo modo.

Id, quod priùs dignosci ac prædici iussit, nunc, vbi manus iniecta est, apertè intelligendum censet, scilicet, nunquid os patefactum sit, & discussâ carne nudum appareat, siue ipsis oculis, siue, vbi id non liceat, specillo nudatum esse significetur. At quùm eiusmodi os sub telo interdum læsum, interdum inuiolatum appareat, de eo, quod violatum non apparet, proximè tractabit: nunc de eo, quod læsum se ostendit, inquit, videndum dignoscendúmque quantum mali sit, & quam operam requirat, verbi causa, num terebra necessaria sit, num sine hac mederi liceat. At vulneratur interdum sola cutis, osse neque nudato, neque læso: interdum etiam integrâ cute os frangitur ità, vt minimè nudetur, sed tactu valde perruptũ sentiatur, quod euenit, vbi desidit, vel attollitur: alioquin, si findatur, aut collidatur, solùm coniecturâ percipitur. Quid ergo Hippocrates adijcit, si nudatum os videatur à telo violatum, videndum esse quid mali sit, & quam operam requirat: nónne, & vbi nudatum non est, idẽ faciendum? Equidem arbitror, si cutis non collidatur, sed tantùm incidatur, vbi os nõ patefiat, neque etiam perrumpi, quod infrà ex ipso Hippocrate colligitur, quùm inquit [sub telis, quæ à latere feriunt, os minus finditur, colliditur, ac desidit: quibusdam enim vulneribus ità illatis, ne nudatur quidem] videtur enim velle incisâ cute os, quòd finditur etiam nudari · nam, si leuior sit ictus, qualis à latere est, ait, non modò non findi, sed ne nudari quidem: quasi dicat, si funderetur, nudaretur, sed non nudatur, atque idcirco nõ finditur. Huiusmodi ergo vulnera, quùm non differant ab alijs, quæ in reliquo corpore sunt, non tractantur in hoc libro, sed in eo, qui de vlceribus est: hic autem Hippocrates tã-

tùm

tùm de illis agit, vbi os nudatum est, quemadmodum in sequentibus demonstrabimus. Verùm vbi integrâ cute caluaria perfringatur, nónne incidẽda est, vt malũ appareat, & si opus videatur secari os possit, & dari exitus cerebri mẽbranam lædentibus? Hippocrates infrà, quùm dilatandam esse plagam ait, vt ossis vitium appareat, adijcit[nudato osse]quo videtur innuere, vbi nec os nudatum sit, nec vulnerata cutis incidendum non esse. Iacobus Perusinus Romæ celeberrimus, atque optimus nostri sæculi chirurgus mihi refert se longo vsu obseruasse magis seruari eos, qui citra scalpelli operam partim leniẽtibus, partim siccantibus curantur, quàm, quibus cutis inciditur, & os aperitur. At dum requiro quo pacto sanies à mẽbranâ cerebri detrahatur, nisi os pateflat, & ipsa mẽbrana, dúnque insto nudati ossis exemplũ afferẽs, quod, quùm fissum vel collisum est, necessariò secari debet, vt humor euadat, qui in mẽbranâ cerebri collectus est, neq; ibi subsistens putrescat, & cerebrũ afficiat. Lõgè (inquit ille) hi casus inter se distant, quùm os apertum est, si absq; sectione dimittatur, humor, qui super membranâ cerebri receptus est, à calore, quùm expirat, discuti non potest: quocirca putrescens hominẽ consumit, neque tutũ est citra sectionem ossis experiri emplastra, quæ, cùm caluariæ causâ componantur cephalica dicuntur, quáuis & hæc docẽtur à Cornelio Celso, & nũnc à nõnullis chirurgis adhibeantur, sed ea medendi ratio fallacissima est. Vbi integrâ cute os perrumpitur, calor non expirat, & per se digerere saniẽ potest, & ossa solidare, quod in membrorum fracturis apertè videmus: fragmenta enim, quùm nudata non sunt, solidantur: vbi patefacta sunt, nequeũt ampliùs cum alio osse glutinari, atque idcirco euelli debent. naturalis enim calor in nobis omnia efficit. nũquid oblitus es illius iuuenis, qui tribus abhinc annis in abdomine vulnus accepit, ità, vt telum à priori parte ad posteriorem in altero ilium penetraret, vulnusq; peruiũ esset. is quùm minùs rectè curatus fuisset, & plagâ iam vetustâ, atque oris obcallescentibus deiectionem alui per plagam magnâ ex parte redderet, nos ambos accersiuit, quúmq; vereremur, ne (quod ratio dictabat) si plagam aperiremus, & vlcerati intestini oris, quas verisimile erat iam callum contraxisse, scalpro exasperaremus, vt vnà posteà glutinarẽtur, hominẽ ad interitum præcipitaremus, satiùs iudicauimus plagam exasperare, vt cruor inde effunderetur, tum carnẽ producẽtibus ipsam nutrire, & postremò cicatricem inducere, atque ità naturæ intestinum apertum dimittere. res autem adeò rectè processit, vt ille pręter omniũ opinionem ex toto liberaretur, & nunc benè valeat: nónne vides quantam vim habeat naturalis calor, siue ipsa natura? hæc enim (teste Hippocrate) morbos exoluit, & ad omnia sufficit, quæ animali necessaria sunt, hæc item, quùm valida fuerit, semper viam inuenit materię, quáuis crassa sit, debeátque per angusta foramina penetrare. nónne fracto osse & callo glutinato per integram cutem sanguis euadit ità vt lintea inficiat? quid ergo mirum est, si integrâ cute natura, quùm potentior sit, humorem in membranâ cerebri collectum discutiat? hæc ille. quibus mihi persuasit eam omnino esse mentem Hippocratis, vt quùm os nudatum nõ est, quamuis fractũ, neque aperiatur, neque secetur, & si hoc Celsi & Pauli præceptis aduersetur. At si perrupto capite, neque os nudatum sit, neque fractura intelligatur, sed superueniant febris & mala indicia, quæ infrà indicabit, id mihi seruandum videtur, quod ab ipso pręcipitur, vt os scilicet, protinus secetur, & à membranâ detrahatur, etiam si nudatum non sit. Quod postremò addit[Requirẽdum præ-

tereà de homine, qualiter vulneratus fuerit, & quomodo] græcus codex habet. ὅπως καὶ τίνα τρόπον. quæ nos vertimus qualiter & quomodo: videntur autẽ idem sibi velle vtraque verba, adeò, vt abundè sit alterum duntaxat adscribere. illud tamen non prætermittemus, quod infrà, vbi de ijs tractat, quæ ab ægrotãte requiruntur, duo præcipuè indicat, ictum & telum, pro quorum varietate variè os læditur: possumus ergo alterum verbũ ad telum referre, alterum ad ictum. Quod igitur ad Hippocratis sententiam attinet, non solùm sensu inuestigari voluit mali modum, & quam operam requirat, sed ratione etiã intelligi, ex ijs, quæ æger respõdet de telo atque ictu, vt infrà demõstrabimus. Tradidit enim in libro de officinâ medici, preceptum illud, quod ad omnium morborum cognitionem spectar: nẽpè vt intueamur sani, ne simile sit, an dissimile id, quod tractamus, atque vt hanc rem ex maximis, facillimis, & quibuscunque quomodocunque cognitis colligamus. Primò itaque considerari voluit indicia fracturæ subiecta sensui, quæ maxima sunt & cognitu facillima, deinde ea, quæ æger respondet, quę minùs efficacia sunt & cognitu difficiliora, & mente non sensu comprehenduntur: huiusmodi sunt, quæ Galenus κατ᾽ ἔνδειξιν vocat, id est, ex naturâ rei collecta atque indicata, quùm alia sensibus exponantur, nec ratione indigeant.

» SEd, si manifestum non est, violatũ nec ne os sit, multò adhuc magis interrogandũ est nudato osse, qualiter vulneratus fuit, & quo modo. nam quod ad ossa pertinet, quæ collisa esse solent, & fissa, non tamen apparere, ex ijs, quæ homo respondet, primò enim debemus ad cognoscendũ, teneatur ne os aliquâ tali noxâ, deinde rem citra specillum ratione & operâ explorare. specillo enim non depreheuditur, vllam ne os talem senserit noxam, violarúmque sit, an inuiolatum seruetur: sed id mali, vbi os vel ità inciditur, vt teli vestigiũ retineat, vel à suo statu recedens desidit, aut vehementer rumpitur, quæ siquis intueatur, ipsis quoque oculis comprehendet.

Vbi os, quod nudatum est, sensu violatum percipitur, interrogari offensum præcepit, vt ex his, quæ responderet, offensæ modus & curatio intelligeretur. At, quùm nudatum os inuiolatum cõspicitur, multò magis requirẽdum censet, qualiter homo percussus fuerit, & quomodo. quùm non solùm mali modus & curatio, sed (quod difficilius est) ipsum quoque malũ inde intelligi debeat: hoc enim, si minus sensui exponatur, conijciendũ est, ex ijs, quæ homo refert de teli genere & grauitate ictus, & ex ijs, quæ superueniũt: nam exempli gratiâ, sub retuso telo, atque ictu graui, findi os aut collidi credibile est, si homo concidit, si sine sensu quasi dormiens iacet, si oculi obcæcãtur, æquè verisimile fit os læsum esse. Duo autem sunt inter genera fracturæ, quæ possunt sensui nõ apparere: quùm os finditur aut colliditur, quià, quùm inciditur, sic, vt in eo teli vestigium relinquatur, aut, quùm fractum desidit à naturali statu recedens (vt ipse inquit) oculis deprehenditur, eo casu excepto, quùm os ad suturam incidatur: vbi non satis constat, teli ne sedes an sutura sit, quod cõspicitur, vt ipse infrà explanabit. Ergo, vbi nudatum os læsum non apparet, primò danda opera est ex ijs, quæ æger respondet, vt intelligamus, num collisum, fissúmve os sit: dein ratione atque operâ citra specillum rem exploremus. Causam verò, quamobrem hic specilli visum reijciat, ipse euidenter ostendit. At, quo pacto ratione exploranda res est, postquam collecta est, ex ijs, quæ homo respondet? nónne & hęc ad rationem pertinent, quùm sensui non subijciãtur, sed ratiocinantibus

nantibus nobis ossis noxam denunciẽt? Dicendum est, vel Hippocratem noluisse comprehendere sub ijs, quæ ægrotans respondet, illa, quæ superueniũt, sed solũ requiri de homine iussisse, cuiusmodi ictu percussus fuerit, & quo telo, atque inde colligi violatũ ne os sit, deinde ratione ex his, quę superueniunt, rem explorari. Idem cõfirmat Galenus in quarto de ratione curandi, cùm causas euidentes indicare morbum ait, vbi nec sensu nec ratione deprehendatur: quasi aliud sit per rationem inquirere morbũ, aliud per causas euidentes, quãuis quę æger respondet, ad rationem referantur: Hippocrati tamen placuit ità loqui. cum (vt Galenus testatur) interdum exquisitam orationis formam contemnat. optimè autem dubitationem tollet, qui affirmabit Hippocratem imperasse: non vt ex ijs, quę homo respõdet, intelligamus læsum ne os sit, sed, vt, quùm id scire volumus: primò interrogemus hominem, & ex ijs, quæ respondet, dein ratione noxã æstimemus: sicque, quùm ait [ratione] nihil noui intelligemus præter ea, quæ æger respondet de telo ictu & ijs, quæ superueniunt. Quid sibi velit, quùm ait [opere] infi à demonstrat, vbi scalpro & nigro medicamento imposito deprehendi ossis noxam conscribit. Hinc autẽ patet causas euidentes atque externas, quanquàm nihil de curatione indicant: id tamen efficere, vt malum ipsum innotescat.

Finditur autẽ os rimis & latentibus & conspicuis, colliditúrque, sic, vt collisum non appareat. & à suo statu recedens desidit, vbi alter alterum de industriâ vulneret, magis quàm vbi inuitus: cúmque à superiori loco telũ, vel iaciat, vel manu tenens percutiat (vtrumlibet eueniat) magis quàm, quùm ab æquali: magis item, quùm robustus imbecilliorem vulnerat. Inter eos, quibus in decidendo vulnerantur, quę iuxta os sunt, & etiam os ipsum, quicunque à loco maximè sublimi super durissimum quidpiam, & valde hebes cadit, periclitatur, ne sibi os findatur, collidatur, aut à suo statu recedens desidat. ei verò, qui à loco æquali super quidpiã mollius decidit, os eiusmodi noxas, vel nullo modo, vel certè minùs sentit. E telis autẽ, quę super caput cadentia vulnerant, quæ iuxta os sunt, atq; etiam os ipsum, quod à loco maximè sublimi & minimè æquali incidit, quódque grauissimum, hebes admodum, & durissimum est, hoc findere os & collidere potest. at minimè, quod ab æquali loco, minimè quod leue, minimè item, quod acutum & molle. Præcipuè autem periclitatur os, ne his modis lædatur, quùm ita vulneratur, vt è regione ad lineam telo occurrat, siue hoc manu teneatur, siue iaciatur, siue quid super os incidat, siue homo ipse cadens vulneretur, seu quomodocunque percutiatur, osse è regione ad lineã telo ipsi occurrente. Sub telis verò, quæ à latere feriunt, os minus finditur, colliditur, ac desidit. quamuis nudetur: quibusdam enim vulneribus ità illatis, ne nuditur quidem.

Quùm os & findi & collidi possit, ità, vt malum non appareat, cúmque id intelligi dixerit ex ijs, quæ homo respondet, tamen persequitur, quo pacto hæc latentem ossis offensam denuncient. Ea quæ æger respondet, semotis ijs, quæ superueniunt, vel ad ictũ referuntur, vel ad telum. hæc autem pro suã varietate variè os lædunt, sicut & cæteras partes, quæ vel secantur, vel colliduntur, vel abrumpuntur. Secant (Galeno auctore in quinto de ratione curandi) tela, quæ acuta sunt: collidunt, quæ grauia duráque: abrumpunt omnia, quùm vehemens ictus fuerit: idem facit casus ab alto, vel graue quidpiam durúmque incidens. omnia hęc ab Hippocrate accepta sunt, & ab osse ad alias partes trã-

lata. Proposita igitur oratio vniuersa ad ictum pertinet, & ad ea, quę vulnerát alterutro modo, scilicet, siue super caput incidentia, siue quòd homo super ipsa cadat, quæ nūc propriè non comprehendit nomine teli: tela enim videtur vocare, quibus alter alterum vulnerat, quæ proximè exponet. Indicat igitur cuiusmodi ictu findatur os & collidatur, sic, vt malum non appareat. at, quùm idem ictus possit & findere os & collidere, sic, vt malum in aperto sit, & præterea ità perrumpere, vt à suo statu recedens desidat, non modò tractat de latentibus noxis, quarum gratiâ de ictu loquitur, sed de alijs, quę sub eodem ictu consueuerunt euenire. Ictum igitur triplicem proponit, quùm alter alterum vulnerat, quùm homo ipse cadit, quùm aliquid super caput incidit. Commune est omnium os findere, collidere, & ità perrumpere, vt desidat, quùm ictus, à loco sublimi fuerit, siue ille, qui vulnus infert, siue homo, qui decidit, siue id, quod super caput cadit superiori loco immineat, magis quàm cū ex æquali, atque itē cum os e regione ad lineam telo occurrat, seu illi, quo quis ab altero vulneretur, seu illi, quod super caput cadit, seu illi super quod homo cadit, magis quàm cùm à latere. Propriè autem, quùm alter alterum vulnerat, siue telum manu teneat, siue iaciat, os finditur, colliditur & desidit: si de industriâ, magis quàm si imprudenter, vulnus inferat: ac si robustus infirmiorem, magis quàm si infirmus validiorem percutiat. Proprium item eius ictus, quùm homo cadit, est collidere os & findere, atque ità perrumpere, vt desidat, quùm super durissimū quidpiam & hebes cadit: nam vbi super rem mollem decidit, vel nullo modo hæc sentit, vel certè quàm minimum. At si ictus ex eo genere fuerit, quùm quid super caput cadit, propriè, quod grauissimum durissimúmque est, & admodum hebes, maximè solet eiusmodi noxas afferre. minimè autem, quod leue, acutū, & molle. Quanquàm, quod super caput cadit, videtur habere eandem conditionem, atque id, super quod homo decidit, scilicet, vt sit hebes & durum: adijcit tamen grauissimum in eo, quod super caput incidit. atque hæc possunt referri ad telum, quamuis (vt diximus) non dicatur telū, nisi quo alter ab altero vulneratur. Addit in fine [siue quomodocunque vulneretur] quasi præter tria genera ictus aliud reperiatur, quod tamen difficile est mente cōcipere, nisi forte si dicas, vbi homo cadit ab alio impulsus, aliud esse genus, quàm, quùm per se cadit. quod tamen (vt opinor) secus habet: idem enim videtur genus ictus, siue homo per se cadat, siue ab altero coactus: quocirca illud potiùs sentiendū videtur, quod Hippocrates hoc adiecerit, vt omnem tollat difficultatē ac dubitationem eorum, qui velint alia esse ictus genera. Tale quid videmus in libro de officinâ medici, vbi de sensibus & mente loquutus subijcit [Quæ item omnibus, quibus cognoscimus intelligi possunt] quasi aliæ præter has potentiæ sint, quibus cognoscimus, quùm tamen nullæ sint.

» EX telis autem id potissimum os findit rimis & latentibus & cōspicuis, col-
» lidit, & ità perrumpit, vt desidat, quod teres est, orbiculatum, planum, re-
» tusum, graue, & durum. idem quoque carnem collidit, maturat & lacerat. vul-
» nera præterea sub huiusmodi telis à lateribus, & in orbem caua fiunt, purulen-
» ta magis, atque humida, & longiori tempore purgantur. Necesse enim est col-
» lisam carnem detritámque in pus versam tabescere. tela verò oblōga ad mul-
» tam partem tenuia, acuta & lenia, carnem ità incidunt, & os similiter, vt per
» totum penetrent, magis q̃ collidant. telum autem sic incidens in osse relinquit
» sedem, eiusmodi autē noxa & sedes idem est. Verùm hæc tela non admodum
os collidunt,

» os collidunt, aut findunt, aut ità perrumpunt, vt à suo statu recedens de-
» fidat.

Quæcunque ad ictum pertinent, latè indicauit, restabat telum, quo, scilicet, alter alterum vulnerat, de quo nunc agit. Ponit autem duo genera teli: vnum, quod collidit, findit, & ità os perrumpit, vt desidat: alterum, quod incidit: sunt autem vniuscuiusque generis species complures, quas, vt vià cum ratione colligamus, scire conuenit duo potissimum in telis ab Hippocrate considerari, pondus & figuram: nam durities, quam tribuit priori generi telorum, est communis etiam alterius: nequit enim incidere, quod molle est. Quod igitur ad pondus spectat, telum aliud graue est, aliud leue: quod graue est, sub priori genere est, quod leue, sub altero. At figura, eius, scilicet partis, quâ ferit, vel insignis latitudinis est, vel nullam ferè latitudinem habet. id telum, quod latum est, ad genus priùs positum refertur, reliquum ad alterum. Porrò, quod latum est, vel teres est, vel orbiculatum, vel planum: ferè enim ad hæc tria pertinent alia omnia: hæc autem qualiacunque sint, retusa esse necesse est. Quod insigni latitudine caret, oblongum est, vt, quod cæsim ferit, vel ad multam partem tenue, vt quod punctim. hæc autem siue ob aciem, siue ob mucronem necessariò sunt acuta. Acuto telo carnem & os incidi, retuso collidi sensu apparet, quam rem Hippocrates, non solùm hîc, sed in opere de vlceribus apertè demonstrauit. Vt summatim igitur rem omnem habeamus, telum graue ac retusum, siue orbiculatum, siue teres, siue planum, collidit os, findit, & ità perrumpit, vt desidat: oblógum, vel ad multam partem tenue incidit, & hoc acutum est ac leue. nam quod graue est, non modò incidere solet, sed etiam collidere. atque hoc pacto licet ex teli specie, cuiusmodi fractura sit, inuestigare, quod fuit Hippocratis propositum. Mutuatur autem vocabulum ἀρτίσωμα, quod nos [planum] vertimus: ἄρτι enim (vt Galenus docuit) idem sibi videtur, quod ἀπάρτι: ἀπάρτι autem integre significat, vt patet ex libro de articulis, qui de naso, & ex eo præcepto Hippocratis, vbi ait, [Quæ indicantur, & indicata sunt integre,] & quæ sequuntur. verbum enim integre vel perfectè, ab Hippocrate dicitur ἀπάρτι. Porrò et, quod integrum est, & perfectum, nihil deficit, tale est planum telum, quùm æqualiter procedat, nec quidquam habeat, quod cæteras partes superet, quibus aliquid deesse videatur: vel, si magis placet, dicemus ἄρτιον græcè significare æquale, sicque eadem erit sententia, vt, scilicet, telum ἀρτίσωμα sit, quod æqualitatem habet, quod spiculis caret, quod tandem planum est: nam σῶμα, quod os significat, eatenus ad telum quatenus ad plagam refertur, cùm quale telum sit, tale oporteat esse os plagæ: telum æquale, æquale item plagæ os efficit. Quod autem voluit, sub quo telo os violatur, carnem quoque vulnerari manifestum est, quùm telum primò carni occurrat, deinde ossi: quare in libro quoque de fracturis tradidit, non admodum os frangi, nisi caro quoque vulneretur. Illis verò, quod subdit [à telis, quæ carnem lacerant, collidunt, & maturant, necesse est vulnera fieri caua, purulenta atque humida, & diuturnum tempore purgari,] ipsemet rationem subijcit, quùm inquit, necesse est collisam laceratámque carnem in pus versam tabescere: nam, vbi caro, quæ ad plagam est, in pus verti debeat ac tabescere, vlcera primò caua erunt, vel in orbem, vel à lateribus, pro specie teli, quod carnem à lateribus, vel in orbem detinuit, quâ absumptâ vlcus cauum redditur, eadem de causâ

f

etiam purulenta fient & humida, quùm caro in pus conuertatur, quod humidum vlcus efficit: adde, quod ea, quæ supperant ex sanguine, qui verti in carnem debet, vlcus humidum similiter & sordidum reddunt, eadémque diuturniori tempore purgantur, quùm non priùs ex toto pura se ostendant, quàm caro collisa penitus tabescat, quod tempore accidit. hoc autem latiùs tractauit in opere de vlceribus, vbi ostendit, quæ vulnera protinus glutinari possint: quæ pus mouentibus egeant, quibus annumerat, quæ carnem collisam detritámque habent: huiusmodi enim caro, præterquàm, quòd ità affecta est, vt restitui non possit: sanguinem etiam continet, è venis fusum, quùm sub ictu, venulæ, quæ per ipsam discurrunt, abrumpantur: sanguis autem, qui extra venas est, corrumpitur, simúlque caro, quâ continetur, necesse est corrumpatur. quod tamen sine vulnere collisum est, medicamentis restituitur, quùm calor in vnum magis coactus potentior sit, & medicamenta efficiendi socia habeat, vt in sequentibus patebit. Cætera in hac oratione clara sunt. id tantùm animaduertere oportet, quod postremò posuit de teli genere, quod incidit, inquit igitur [sub eiusmodi telis non admodum collidi os, aut findi] non tamen negat id euenire posse, quandoquidem euenit (vt ipse infrà demonstrabit) ait enim de plagâ ad suturas factâ, ob loci infirmitatem interdũ euenire vt, quùm inciditur os, etiam findatur. Sed rarò incidit, quod sibi voluit, quùm ait [non admodum].

» OMnia vero hæc, præter id, quod in osse oculis comprehẽditur, requirenda sunt: grauioris enim, vel leuioris plagę indicia sunt: ad hæc si offensus sine sensu, quasi dormiens iacuerit, si oculi obcæcati fuerint, si vertigo ipsum occupauerit, si conciderit.

Cum in osse nudato nullum appareat malum, interrogari hominẽ iussit cuiusmodi telo atque ictu vulneratus fuerit, vt inde intelligerentur fracturæ illæ, quæ, quamuis lateant, interdum os tenent. Hæc igitur omnia, scilicet, quę spectant ad ictum ac telum, grauioris plagæ, vel leuioris notæ sunt, quibus subijcit ea, quæ vulnerato homini superueniunt: solet enim sine sensu quasi dormiens iacere, vertigine prehendi, cõcidere, solent oculi obcæcari. Hæc vbi non sint, leuius malũ indicant: vbi sint, grauioris noxæ faciũt opinionem: quæ fuit mens Hippocratis, quùm inquit [ad hæc si offensus sine sensu quasi dormiens iacuerit, & quæ sequuntur]. Inter hæc indicia, quæ superuenire ait, grauissimum est, quùm homo sine sensu quasi dormiẽs iacuerit, quod ipse dicit καρῶσθαι: nobis enim placuit sequi interpretationẽ Cornelij Celsi, quę Galeni sententijs maximè cõsentanea est: in primo enim libro prædictionũ, quùm exponit κάρος vocabulum vsurpatum ab Hippocrate, nihil aliud significare ait, quàm inexpugnabilem dormiendi necessitatem. Alibi item sępiùs scribit, quùm κάρος est, nec moueri hominem, nec sentire, non secus atque vbi dormit. Eiusmodi stuporem Hippocrates alio loco etiã multis indicijs annumerauit: est enim manifestum indicium cerebri violati. Reliqui indicia, quùm oculi obcæcantur, quùm vertigo hominem occupat, quùm concidit, ad inordinatum motũ humorum in cerebro tanquàm ad causam referuntur: vnum tamen leuius est, alterum grauius. Primò enim est σκότος, hoc est, obcæcantur oculi (vt inquit Celsus) tenebris suffusi: deinde sequitur vertigo, posteà homo concidit, quùm res intenditur. Sed hic vomitum præterijt, quem posuit in illis sententijs, quos aphorismos vocant: nam vomitus biliosus super hæc indicia, vel cerebri, vel

eius mẽbranę

eius membranæ offenſam ob ictus grauitatem ſignificat.

AT vbi os à telo nudetur plagâ ad ſuturas exiſtente, difficile eſt aſſerere de teli ſede, relictum ne ſit eius veſtigiũ in oſſe, vbi id in ipſâ ſuturâ accidat, quod in alio oſſe manifeſtũ eſt: ſutura enim vnà cum ipſo conſpicitur, reliquo oſſe aſperior: neque cõſtat, teli ne ſedes ſit, an ſutura, niſi ſedes latè admodum pateat. adijcitur etiam ſedi rima, plærunque, vbi ſedes ipſis ſuturis accidit, cúmque os finditur, fiſſum affirmare difficilius eſt: propterea, quòd rima ſi accidit, plærunq; ſuturas occupet. promptè enim hâc parte os finditur & reſoluitur, eo quòd naturâ tenuius ſit, ac magis rarum, quodq; ſutura facilè findatur, ac reſoluatur. alia verò oſſa, quibus ſutura continetur, non finduntur, quoniam hac firmiora ſunt. At rima ad ſuturam, ſuturæ quoq; reſolutio eſt, quam non facile eſt aſſerere: neque, vbi à teli ſede in ſuturâ proficiſcatur, cùm finditur & reſoluitur: neque vbi ſutura finditur & reſoluitur, propterea, quod os & caro collidatur. Verùm difficilius adhuc eſt aſſerere, num fiſſum os ſit propterea, quod colliſum. quandoquidem ſuturæ, quæ rimæ ſpeciem referunt, & reliquo oſſe aſperiores ſunt, medici animum atque oculos fallunt, niſi os vehementer reſoluatur, atq; incidatur, vt telum per totum penetret: huiuſmodi enim malum & ſedes idem eſt. Oportet autem, ſi vulnus ad ſuturas fuerit, & telum oſſi inſederit, diligenter animum aduertere, vt inueſtigemus, quâ noxâ os teneatur, quùm à ſimili telo eiuſdémque magnitudinis, aut etiam minori, ictu æquè graui, vel etiam leuiori, multò magis homo lædatur, ſi telum ſuturas attingit, quàm ſi alias partes.

Fracturæ ſpecies, quę nudato oſſe latent, duas poſuit, fiſſum & colliſum, indicans quâ viâ deprehẽdi debeant, nunc tertiam addit nempè ſedem, quæ nudato oſſe (vt inquit) interdum non apparet, nimirum, vbi in ſuturis ſit, quamuis in alio oſſe manifeſta eſſet: ſuprà enim dixit oculis patere, quùm os inciditur, ſic, vt appareat, quâ telum inſederit: nunc autem ſutura obſtat, cur non appareat: non enim patet id, quod conſpicitur, teli ne ſedes ſit an ſutura, niſi vbi ſedes magna fuerit: cum ſede enim teli vnà ſuturam intuemur, reliquo oſſe aſperiorem. At quùm ſuturæ mentionem faciat, & accidat, vt rima in ipſâ ſuturâ fiat. difficilius adhuc putat diiudicatu, rima ne ſit an ſutura: quùm hęc aſperitatem habeat, & rimæ ſpeciem repręſentet. Finditur autem ſutura, vel quùm inciditur, vel, quùm colliditur: quùm inciditur, quià non vna tantùm ſuturæ pars inciditur, ſed alia plærunque finditur & reſoluitur, hoc eſt, diuiditur & dehiſcit, tum quià os ibi infirmius eſt, tum quià ſutura paruo negocio finditur & reſoluitur. quamuis autem non ſoleat, ſub eodem telo ictúque findi os atque reſolui, quùm ſuprà demonſtratum ſit alio ictu ac telo os findi, alio incidi, id tamen poteſt ob loci naturam accidere, quemadmodum nũc ob ſuturã: quod patet cum aliud os, quod iuxtà eſt, integrum ſeruetur. Iam verò, quùm colliditur, facilè ſuturã findi & reſolui nemo dubitat. Ergo in eiuſmodi caſibus medici, non ſolùm aſpectu, ſed mẽte etiam falluntur, niſi, ſi teli ſedes ac rima amplior fuerit. quare monet vt diligenter animaduertant: non enim ſatis eſt telum atque ictũ ſpectaſſe: ſæpè enim ictus mitior ac telum leuius, quàm vt aliud os læderet, ſuturis eiuſmodi noxas infert: atque idcirco ſpectare quoque ſedis naturam debemus, vt intelligamus, teneatur ne os aliquâ ex illis fracturis, quas deprehendi magno negocio teſtatur.

» HOrum quoque magna pars sectionem postulat: secare autem ipsas sutu- » ras non expedit, sed ab illis recedere, atq; vbi sectio necessaria sit, proxi- » mum os secare. De curatione vulnerum capitis, deque ratione, quâ deprehendi » debeant mala ossis, quæ non apparent, ità sentimus.

In superioribus, quùm tractauit de sectione ad fracturas adhibēdâ, dixit rimas tam latentes, q̃ manifestas, & sedem interdum sectionem requirere: quod nunc etiã repetit: idcirco, quià de illis noxis propriè loquitur, quatenus suturæ accidunt. Quod igitur ad sectionẽ pertinet, nihil mouēdum est ex ijs, quæ suprà dicta sunt, tantũ sutura relinquenda est sine sectione, & proximũ os secandum, eius rei causa manifesta est. diximus enim per suturas & venas trãsire, & ligamenta, quę ferro attingi malũ est. suprà quoq; suturas posuit imbecilliores ad resistendũ, quamobrẽ periculosè etiã secantur: facilè enim ferra ad cerebrũ penetraret. Quid quòd sectâ suturâ, cũ callus incresceret expiratio prohiberetur? Sed cùm de parte tractemus, quæ secari non debet, operæpretium videtur adducere, quà potissimũ os secãdum sit. Scire autem conuenit, cùm os secetur, vt detur exitus intus lædentibus, vbi liceat perpetuò eâ parte secandũ esse, quâ decliuius est. sed hoc interdũ prohibent, vel suturę quas Hippocrates edicit, ne attingãtur, vel crassitudo ossis, quod, cùm nõ nisi magno negocio discutiatur, efficit, vt cerebrũ agitetur, vel nerui, qui inde oriũtur, vbi secandũ sit. Quocirca Galenus, vbi eum curauit, cui fractum os inter frontem & verticẽ erat, sic, vt fractura etiã ad os temporis pertineret, non tẽporis os, quod decliuius erat, sed, quod inter frõtem & verticẽ est, excidit. His aduersantur, quæ Hippocrates in fine libri recenset, vbi in excidendo osse, quî crassissimum est, ferramentũ imprimit: quã ambiguitatẽ suo loco diluemus. Hęc inseruisse volumus, vt (quod polliciti sumus) quæ ab Hippocrate prætermittuntur, aliundè petita suo loco adijciamus. Sed iamiam verborum ipsius expositionem aggrediamur. inquit igitur [Horũ magna pars sectionẽ postulat] posuerat sedẽ, & rimam duplicem prouenientẽ, scilicet, ex eo, quod os incisum est, vel ex eo, quod collisũ duo posteriora sectionem postulant, quod in superioribus etiã ostendit. id, quod prius posuit, scilicet, sedes, quùm os inciditur dũtaxat, secari non debet. atq; hoc similiter in prioribus dictum est. Quod postremò addit [de curatione vulnerum capitis, & quæ sequuntur] pertinere videtur ad superiora, quùm & de sectione tractauerit, & de indicijs, quibus latentes fracturæ deprehenduntur: aptiùs tamen ad sequentia referuntur, ad quam rem facit etiam modus loquendi, & quod infrà addit de curatione vlceris, déque viâ deprehendendi latentes fracturas, per scalprum & atramentum.

VLcus in capite neq; vino, neq; aliâ re madefacere oportet, aut certè quàm minimum.

Ad curationẽ aggreditur vlcerũ capitis, non quidem omniũ, sed solũmodò eorũ in quibus os nudatũ est: horũ enim curatio ab eâ differt, quã exigũt vlcera aliarum corporis partiũ. nam (Galeno auctore in commẽtarijs in librum de articulis) Hippocrates sicciorẽ curationẽ tradit in libro de vulneribus capitis, q̃ in eo, qui de vlceribus est: ea verò vlcera capitis, quę vsq; ad os nõ penetrant, sub ijsdẽ pręsidijs, atq; aliarũ partium sanescunt: colligitur enim ex eodẽ Galeno in sexto de cõpositione medicamentorũ generatim ad morbos pertinentium, sicciora medicamenta vulnerato capiti eatenus idonea esse, quatenus os apertum est: quoniàm capitis vlcera, vbi os nudatũ non est, nihil proprium requirunt,

quirunt, magis q̃ in aliâ corporis parte, vbi semper spectanda est natura affectę sedis: quocirca in opere de vlceribus cõprehenduntur. Ergo solummodò enim casum exequitur in vniuerso hoc opere, vbi os nudatum est, cuius hic sæpenumero mentionẽ facit: nãq;, vbi intueri nos voluit, quid mali os senserit, & quã opem requirat, adiecit[nudato osse] in sequentibus item nudato osse interrogandum inquit hominẽ esse, qualiter vulneratus fuerit: similiter, quùm fracturam, quæ ad suturas est, cognitu difficilẽ ponit, & quùm incidi plagam iubet, vt malum ossis appareat[nudato osse]adiungit. Illud tamen animaduertẽdum est, ꝙ si telum membranam attigerit, quæ sub cute caluariam tegit, eadẽ ratio est, atque, vbi os nudatũ est. quùm propter dolorem incidenda tũc membrana sit, quo facto os nudatum relinquitur, vt Galenus docuit secundo de compositione medicamentorũ sigillatim ad morbos attinentium. Inquit igitur[vlcera capitis madefacere non oportet]Madefaciẽtia non modò in vlceribus capitis, sed in alijs omnibus vitanda sunt, quùm non priùs quàm siccetur, vlcus ad sanitatem perducatur, quoniã(vt docuit in libro de vlceribus)id, quod sanũ est, ad siccum accedit, & siccũ sano magis simile est. Sed, quid est, ꝙ ibi vinũ accipit, quamuis alia madefacientia repudiet: hîc vino etiam interdicit? nónne & capiti vulnerato vinum ad repellendum, vel ad glutinandum aptatur æquè ac cæteris partibus? Profectò nihil absolutè respõderi posse existimo, nisi distinguatur, cum vulnere ne os apertũ sit, an mẽbrana inuiolata tegatur. vulnerato enim capite, vbi os nudatũ non sit, eadẽ medẽdi ratio idonea est, atque in alijs partibus: nam seu vino, seu alijs medicamẽtis vulnus glutinandũ, ac(sicut Galeno placuit, qua de dolore capitis ex ictu) vbi opus sit oræ fibulâ inter se iungendę. quod si cauum sit, carnẽ producẽtibus nutriendũ est, deinde ad cicatricem perducendum: caro collisa in pus vertenda: vbi sine vlcere collidatur, primò repellentia & digerentia, dein tantùm digerentia admouenda sunt: quùm timetur inflãmatio, repellẽdum est vel vino, vel alio eiusdẽ facultatis medicamento: & in summâ nullũ discrimen est in curãdo hoc vlcere, atq; eo, quod in alijs partibus corporis incidit. Contrà, si os nudatum sit, aliud consiliũ est, q̃ in alijs vlceribus, & idcirco vino interdicit, quod in libro de vlceribus probauerat: simul autem à vino cauens, indicat nõ esse in vlcere capitis osse nudato id propositũ, quod in alijs. Duabus autẽ de causis pręcipuè constat vinũ ad vlcera pertinere, & quia glutinat, & quia repellit, neutrũ opus est in vlcere capitis osse nudato. siquidẽ glutinatio desperatur, quùm contractâ mẽbranâ, quæ caluariam tegit, oræ vehemẽter inter se recedũt, vt monet Galenus, cùm eã Hippocratis sentẽtiam explanat, vbi ait[cùm præcisum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, & quæ sequũtur]. Ergo cùm glutinari plaga nequeat, nõ opus est vino, sed medicamẽto, quod carnẽ producat. hoc, si os nudatũ est (Galeno auctore) siccius esse debet, & magis detergere, quàm, vbi patefactũ non est, quùm non modò siccare, sicut in alijs vlceribus, & detergere carnem oporteat, sed quicquid in osse pingue est detrahere, vt caro quæ increscit, hærere illi possit. Veteres ea medicamenta excogitarunt, quæ, quùm ferè fracto osse superdantur, catagmatica dicuntur: istiusmodi est emplastrum nigrum sub Aristã auctore, & id, quod ad Moschionem refertur. Inter hæc, quæ robustiora sunt, à capite cephalica nuncupantur, quamuis non tantùm capiti, sed alijs etiamnum partibus aptentur: eius generis sunt, Isis emplastrum, viride cephalicum, & quod Derleontem auctorem habet. Hæc igitur medicamenta tam cephalica, quàm

catagmatica carnem producunt, & vbi os nudatum non est, necesse est ex aliquo liquore vel cerato diluantur, quùm vehementiora sint: osse autem nudato per se carnem alunt, ídque non modò in capite, sed in alijs quoque corporis partibus. Inter cephalica quædam arida sunt, atque hæc maximè probantur à Galeno, quùm nudato osse medicamenta vitet, quæ illini possint, & linamentis excipi. Componuntur autem arida cephalica ex thure, iride, aristolochiâ, panace, farinâ erui, quanquàm hæc carnem communiter in vlceribus producant: variè tamen mixta (vt Galenus tradit) varia præstant: nam, vbi sicciora adhibeantur, cephalica erunt, & nudato osse carnem producent: vbi in eâ mixturâ superent minùs sicca, ad alia vlcera pertinebunt. In aridis itaque cephalicis à principio ad finem perseuerabimus: ea enim est optima curatio vlcerum capitis osse nudato, vbi scilicet, caro non sit collisa: alioquin in pus vertenda esset, donec tabesceret, quemadmodum ipse in sequentibus demonstrabit, deinde cephalica conueniret. Restat altera causa ob quam in vlceribus vinum adhiberi solet, ea est, vbi inflammatio timetur, vt repellamus: tunc enim vinum nigrum austerum commodissimè perfunditur. hoc etiam Galenus perfundebat grauia gladiatorum vlcera. quin & in alijs quoque membris cùm fracturæ ossis, carnis quoque vulnus accessit, Hippocrates eiusmodi vinũ maximè probauit. In vulnere capitis nõ æquè timetur inflammatio, atque in alijs membris, & idcirco id remedium non conuenit, quo inflammatio admodum reprimitur: constat autem non ità patere caput inflammationi, sicut alias partes. quùm (vt infrà ostendet) non contineatur, quasi pars inferior à superioribus, vnde copiosè materiã recipiat. adde quòd in partibus, quibus præter vlcus accedit etiam fractura, & os nudatur, quùm necessariò collidantur, maius periculum est, ne inflammetur, quàm in capite, vbi incidi & nudari os potest, etiam si caro minimè collidatur: quare minùs dolet, ac minus inflammationi exponitur. vino ergo vti non expedit, vt inflammationem repellat. Atque hęc potissima causa est, cur Hippocrates in vulneribus capitis vinum reijciat: nam & vinculum & cataplasma, quæ proximè repudiabit, non aliâ ratione inutilia sunt, nisi quià inflãmationis suspicio non est. Vinum tamen, vbi aliquantisper inflãmatio nos terreret, non esset ex toto vitandũ, id, quod puto Hippocratem voluisse, quùm inquit [aut certè q̃ minimum]. Ergo vlcus in capite, cùm neque agglutinare expediat, neque repellentibus ab inflãmatione defendi, vinũ non exigit: nam, quãuis siccandi vim haberet, tactu tamen humidũ est, & principio madefacit, quę res capiti infestissima est, quod imprimis siccãtia postulat, qualia sunt cephalica. Huc accedit, quòd vinũ austerum nigrum (de hoc enim loquitur) refrigerandi vim habet, quæ (teste Hippocrate) vlcera non mediocriter lędit, idque magis, cùm os nudatum est. maximè autem in capite, quod non solùm facultate, sed tactu etiam frigidis medicamentis offenditur, ità, vt periculum instet, ne refrigerato cerebro neruorum distentio oriatur. Ex his patet, quàm miserè ægrotantes occidãt, qui non solùm alijs vulneribus, sed illis etiã, quæ in capite sunt, medentur linteis ex aquâ frigidâ madefactis: nam si vinum incommodum est, quãto magis aqua? Verùm multos adducunt hâc medicinâ restitutos, neque verentur asserere id non aquæ potentiâ, sed miraculo proficisci, cùm sacris quibusdã verbis prolatis aqua propè diuina reddatur, & id efficiat, quod per se minimè posset. Quæ superstitiosa religio eodem modo refelli potest, quo refelluntur, qui scorpionem volebant carminibus & saliuâ necari.

cati. nam, si vtrunque seorsum experiamur, idem præstare aquam per se, quod prolatis verbis inueniemus. Igitur, vt nugis omissis atque ineptijs rei naturam persequamur, frigida aqua nõ aliter in vlceribus proficit, q̃ in frigidis morbis, in quibus, si hominem non ita calidum nacta sit, calorem extinguit, & ipsum interimit: si abundè calidum, quùm calor frigus refugiat, & in vnum coactus potẽtior reddatur, morbum exoluit. quod placuit Hippocrati, quùm iuuenem boni habitus æstate neruorum distentione prehẽsum sanari aquâ frigidâ scribit. cunctis itaque vulneribus aqua frigida nocet: tunc autem magis innocenter adhibetur, quùm natura & corporis totius, & partis affectæ calida est, cùm affectus recens, quùm per tempestatem licet frigidis vti. quod fortasse voluit Cornelius Celsus, vbi sine peregrinis & conquisitis medicamentis solâ aquâ frigidâ curari vulnera tradidit: nãque, vbi sustineatur, vlcus purũ seruat, repellendi vim habet, & naturali calore aucto sanitatẽ restituit. Sed, quùm os apertũ est, ex toto fugienda est, non modò in capite, quod vino quoq; offenditur, sed in alijs etiam partibus. Quod verò iactant innumeros eiusmodi præsidio liberatos, vtinam æquè liceret, interemptos aspicere, atque eos, qui conualuerunt.

» NEque cataplasmate, neque linamentis curare.

Capite vulnerato, quùm inflammationis periculum non sit, quemaddum non opus est vino, quod repellat, ità nec cataplasmate, quod collectam materiam concoquat, in pus vertat, & dolorem leniat. vlceri enim, cui nullus affectus iungatur, quæ molliunt & maturant, omnia aliena sunt: sub his enim diutius perseuerat, sordidum & malignum redditur: quæ proxima sunt, putrescunt. quamobrem ex toto vitari debent, ac præcipuè in capite, quod in primis siccantia exigit, & propter causas superius adductas, & ne (vt ipse subdit) purulenta caro, os quoque purulentũ efficiat, quo corrupto cerebri membranam, & cerebrum ipsum corrumpi necessarium esset. eâ de causâ cataplasmata summouet, quæ ferè ad pus mouendum inflammationis causâ fiunt, atque ex calidis & humidis componuntur. cuiusmodi est, quod ex farinâ tritici vel, ordei constat, ex oleo & aquâ dilutâ. eadem quoque reijcit, in opere de vlceribus, & in eo, quod de articulis est, quâ de fracturâ auris: vbi Galenus prodidit cataplasmatis vsum resoluere & effœminare posse, non tamen siccare & detergere, quod ante omnia propositum est, quùm caro producenda sit, & inflammatio minimè timeatur. quod si aliquando doloris vel inflammationis causâ adhibeantur, vt ad vlcera frontis, & ad ea etiam, quę in reliquo capite sunt, quùm medicus scalpelli operâ vtitur, ferè componuntur ex ijs, quæ siccandi magis, quàm leniendi facultatem habent, atque ideirco non sicut cætera pus mouent duntaxat, sed non mediocriter etiam siccant & repellunt, vt in sequentibus patebit. A linamentis quoque abstinendum, quùm plærunque dentur, vt plagæ oras ad pus effundendum, vel ad os considerandũ dilatent, & medicamẽta excipiant, quæ, quùm μοτοῖς, id est, linamẽtis excipiantur, græcè ἔμμοτα dicũtur: quamuis (teste Galeno in secundo de officinâ medici) dentur etiam ad supprimendum sanguinis fluxum. In vlcere capitis, nisi alius affectus accedat, neque pus effundendum, quùm inflammatio nulla sit, neque medicamẽtum superinducendum, quod linamentis excipiendum sit. his tantùm, vbi sanguis supprimendus non sit, aperta plaga seruanda est ad os considerandum, vt infrà demonstrabit. sed, quùm os vel sectum iam est, vel perspectum est, & sectione non indiget, nihil vltra inducere linamenta expe-

dit, aut plagam dilatare. Consueuit autem Hippocrates, vbi cataplasma repudiat, linaméta etiam vitare (quod in loco adducto de fracturis videmus) & vbi linamento vtitur, cataplasma quoque adhibere, quod paulò infra demonstrabit: idque eâ de causâ, quià, quùm cataplasma superdatur (vt iam dictum est) ferè pus mouetur, atque idcirco plagam seruare apertam conuenit, vt id euadat. & propterea, quùm adhibetur cataplasma, imponendum non est oris plagæ, ne puris exitum prohibeat, sed (vt alibi dixit) partibus, quę iuxta sunt. Cõtrà plęriq; ex nostri sæculi chirurgicis, non modò alijs vulneribus, sed ijs etiã, quæ in capite sunt osse nudato, siue inflammatio vel collisum ad vulnus accedat, siue nihil tale sit, sanguine suppresso perpetuo primis diebus cataplasmate vtuntur, quod vitellum oui habet, & resinam terebintinã ex rosâ diluta, neque animaduertũt eiusmodi mixturâ vlcus diutiuum ac sordidũ reddi, subiectum os, vbi nudatũ est corrumpi, & effectũ præstari contrarium illi, quẽ res postulat: quùm, quæ in eâ mixturâ sunt vniuersa eius habitus sint, vt illinantur (emplastica à Galeno dicuntur) & quùm laxandi etiam vim habeant, pus mouẽt, putrefaciunt & corrumpunt. quid quod & ipsa resina ab Hippocrate in libro de articulis, vbi vlcus est, expellitur? quod si eiusmodi medicinâ vterẽtur, cùm inflammatio vel collisum vulneri adijcitur, neque ipsi vulneri (vt faciunt) sed proximis partibus ipsam imponerent, veniâ digni essent. Mitto linamenta, quibus vbique plagam infarciunt, adeò, vt ex minimâ ingentem ipsam efficiant. Quid opus est verbis? nihil ferè obseruant ex ijs, quæ Hippocrates, nõ vsu tantùm, sed ratione quoque fretus præcepit.

AT neque adstringere etiam cõuenit capitis vlcus, nisi fuerit in fronte, aut in parte, quæ sine pilis sit, aut ad supercilia atque oculum. vlcera enim his locis cataplasmata magis & vincula requirunt, quàm aliâ capitis parte. Siquidem reliquum caput frontẽ vniuersam continet: vlcera autem vbicunque fuerint, ob sanguinis cursum ex ijs, quæ continent, inflammantur, intuméntque.

Capitis vlcera, non modò cataplasmata, sed vincula etiam rejciũt. causam quamobrem hoc accidat, partim hâc oratione docemur, partim in libro de officinâ medici, vbi fasciarum duplicem vsum proposuit: nam aut ipsę per se aliquid efficiunt, aut efficientia nimirum medicamentum tenent. Inter ea præsidia, quæ per se fasciæ afferunt, id non postremum est, quod, quæ diducta sunt, in vnum cogũt: quamobrem vtilissimè injciuntur, quùm amplior plaga glutinanda est: id item, quod ab inflammatione defendunt, materiam, quæ aliundè ad affectam sedem confluit reprimentes, & eam, quæ iam recepta est, expellentes. ad quem vsum excogitata est iunctura illa adeò celebris, membrorum fracturis accommodata: hæc dari in capite nequit ob eius figuram, quùm non habeat partes superiores & continẽtes, sicuti membra, brachia scilicet, & crura. Quamobrem sectio ossis necessaria fuit (quemadmodum suprà Galeno auctore demõstrauimus) vt quod in cerebri membranâ colligitur, extrahatur. Ad hæc cum patefacto osse glutinari vulnus nequeat, non opus est fasciâ, quæ diductas oras coniungat. Illæ antẽ fasciæ, quæ ad continẽda medicamenta superdantur, in capite necessarię non sunt, vbi simpliciter vulneratũ est: cum cataplasmata (vt dictum est) non conueniant. quare neutrum fasciarum genus capiti accommodatur: de eo tamen hic loquitur, quod continendi causâ injcitur, quùm de cataplasmate & vinculo simul tractet. Inquit ergo [neque adstringere etiam conuenit capitis vlcus] in alio codice non legitur adstringere,

sed

sed alligare, quod idem sibi vult: sæpè enim cõsueuit vnum pro altero mutuari. varia autem vincula ex linteis scissis, vel ex fascijs glomeratis, quæ Galenus & antiquiores ad caput in libris de fascijs tradiderunt, ad id ferè spectant, vt capiti imposita medicamenta contineant, quæ inflammationis vel collisi causâ superdãtur: ad quem vsum admouentur ab Hippocrate, quùm plaga in capite à chirurgico secatur, vt proximis verbis docebit. Igitur, vbi simplex vlcus fit osse nudato, nec medicus debeat scalpello plagã dilatare, nec aliud vlceri adijciatur, vincire non oportet. Excipit autem eas partes, quæ magis inflammationi patent, huiusmodi est frons, quã videtur diuidere in duas partes, in eam, quæ caret pilis, & eam quæ est ad supercilia atque oculos. vtraque autem ad frontem pertinet. quibus locis vinculum non repudiat, cùm eo teneantur medicamenta, quæ inflammationi aptantur. ipse etiam adscribit causam, cur vinculum & cataplasma tantùm ad frontem, & non ad alias partes capitis pertineant. quoniàm (inquit) reliquum caput frontem vniuersam cõtinet, id, quod continet, materiam transmittit, & inflammationem concitat in eo, quod continetur, vbicunque vlcus fuerit. in membris enim inferiora superioribus continentur, & ab illis materiam recipiunt: in capite frons respondet inferioribus membrorum partibus, reliquum caput superioribus, atque hoc frontem continet, quùm prominens ab eo dependeat, quasi inferior pars à superiori, & idcirco humores recipiat à reliquo capite transmissos. Huc accedit, quod magis carnosa est, atque ideò magis inflammationi obnoxia ob materiam, quam copiosiùs admittit. Itaq; nõ alienum est cataplasma, vt, quùm hæc pars inflãmatur, lenire dolorem possit, & si quid relictum in eâ fuerit digerere, aut concoquere. Rectè itaque cataplasmatis causâ vinculum quoque adhibetur, quod alioquin omittendum esset: in libro enim de vlceribus memoriæ prodidit plagam, quæ cataplasmate non eget, vinculum quoq; non requirere, quo, scilicet, medicamentum teneatur. Sed, quùm in fronte periculum inflammationis instet, & eâ de causâ detur cataplasma & vinculum, quo teneatur, videtur etiam posse obuolui vinculum, quod repellat, sicut fit in fracturis, cum vlcere: quod tamen (vt opinor) aliter se habet: in membris enim adeò continẽtur partes inferiores superioribus, vt promptè ab illis materiam recipiant, possitque eadem rursus ab inferioribus ad superiora trãsmitti citra noxam: in fronte, licet contineatur à reliquo capite, & materiam inde transfusam admittat, non licet æquè eandem repellere, ne ad cerebrum deducta graues inflammationes afferat cum periculo mortis. Quocirca Hippocrates, tametsi præcipiat, vt cataplasmata & vincula ad frontem adhibeãtur, quę caueat, ne alijs vlceribus capitis imponerentur, nullam vini mentionem facit, quod suprà ciecerat, quùm (vt diximus) non existente inflammationis suspicione repellẽdum non esset. Comprobantur hæc per ea, quæ Galenus tradidit in quinto de ratione curandi, vbi pugnans contra sanguinis fluxum ex naribus, non audet fronti repellentia superinducere, ne cerebrum lædat, sed auertentibus nititur. In fronte ergo, quí-us inflammationi pateat, nihil de vino loquitur, vt qui repellendum esse non censeat, sed solùm cataplasmate & lenientibus vtendum, & vinculum superdandum, quo teneantur. Ex his etiam intelligere possumus, quantum nostri temporis chirurgici à ratione & à præceptis Hippocratis recedãt, quùm non solùm in fronte, sed in capite vniuerso, vincula adhibent, quandoquidem & cataplasmata (vt suprà demonstrauimus) atque vbi fasciæ opportunæ sunt ad

medicamenta continenda, eas adstringunt, quod inflammationi maximè est inimicum, vt ab Hippocrate in libro de fracturis, & de officinâ medici docemur, & infrà etiam, quùm cauet, ne caro inflammetur & comprimatur: præter hæc adeò crassas & toties obuolutas ipsas injiciunt, vt, vbi nulla sit, inflammationem excitent. Sed nimis longè laberer, si singulos eorum errores in fasciãdo persequi velim. Ad Hippocratem igitur reuertar, qui, quod in fine vertimus [inflãmantur, intuméntque] græcè scripsit his verbis φλεγμαίνει, καὶ ἐπανοιδήσκεται, quibus vocabulis notat inflammationem cum tumore. nam quædam inflammatio tumore caret: sed φλεγμονὴ apud Hippocratem significat inflammationem omnem, & οἴδημα similiter omnem tumorem: hæc duo vocabula simul iuncta inflãmationem notant, eam scilicet, cui tumor accedit. possumus etiam, si magis placet, duo accipere per se, inflammationem cum materiâ, & tumorem sine inflammatione, cuiuscunque generis fuerit. quod tamen ait de sanguine, priorem opinionem magis comprobat, vt vnum hæc duo vocabula exprimant, nempè inflammationem cum tumore: siquidem huius causa est sanguis, de quo loquitur.

Verùm, nec quæ in fronte sunt, per totũ tẽpus cataplasmate nutriri debent, sed quùm inflãmatio ac tumor cessat, tunc à linamẽtis vinculo & cataplasmate adhibendis desistendũ est. In cęteris autẽ capitis partibus, nec linamentis, nec cataplasmate vtendũ, neq; alligãdum, nisi scalpelli opera necessaria sit.

Si cataplasma & vinculum inflammationis causâ adhibetur, nunc, vbi hæc conquiescit, nihil vltrà expedit cataplasma inducere atque alligare. repetit autem, quod iam dictum est, in cæteris partibus capitis, nec cataplasma, nec vinculum conuenire: cataplasma quidem, quùm non ità inflammẽtur: vinculum, quùm, & eas nequeat ab inflammatione tueri, & non opus sit cataplasma cõtinere. Quod si ad plagæ sectionem veniamus, tunc opus erit cataplasmate, linamento, & vinculo. Non addit vinum, quià in reliquo capite ea summouere propositum est, quæ fronti idonea posuit: in quâ, cùm nullam vini mentionem faciat, non necesse habet hìc illud expellere: satis enim fuit suprà dixisse vlcera capitis, neque vino etiam madefacienda esse. Quod verò ait [aut certè quàm minimum] accipiendum est in eo casu, vbi sit inflammationis suspicio, quemadmodum, vbi medicus vtitur operâ scalpelli. Quando autem secari plaga debeat, ipse proximis verbis subijciet: quam verò curationem admoueat, quùm cataplasmate non vtitur, hic præterijt: sed, quùm produci carnem nudato osse conueniat, nulla magis aptantur, quàm siccantia & propriè arida medicamenta, quæ suprà cephalica nuncupari diximus.

Postulant autem scalpellum vlcera capitis ac frontis, quùm os nudatum est, & verisimile sit fuisse à telo violatum: ipsa verò breuiora sunt atque angustiora, quàm vt perspici patiantur, num quid mali os sub telo senserit, & cuiusmodi sit, & quantum: quãtum item carnis collisum sit: contrà etiã num os sub telo inuiolatum seruetur, nihílq; læsum sit, quidque opus in curatione sit, tam quod ad carnis, quàm, quod ad ossis vitium pertinet. hæc itaq; vlcera scalpelli vsum requirunt. Quod si nudato osse vulnera intus caua sint, abundè incidere id cauum transuersum conuenit, quâ non facilè medicamentum, quodcunque id fuerit, admittit. vlcera insuper in orbem, atq; admodum intus caua, scalpelli quoque operam postulant. orbis enim duabus lineis incidẽdus est in longitudinem hominis, atque vlcus longum efficiendum.

Proponit

Proponit tria genera vlcerum, quæ in fronte & capite scalpellum requirũt, primùm, vbi os nudatum conspicitur, probabiléque est læsum fuisse à telo, neque plaga hiat, quãtum satis est ad intuẽdum vitij genus, modum & curationem: in hoc enim casu amplianda est. quâ ratione autem hoc agendum sit, in sequentibus demõstrabit. Alterũ genus est, quùm vlcus intus valde cauum est, ità, vt latius pateat, quàm extrà, neque possit ea medicamenta recipere, quibus nutriendũ est. atque hoc similiter incidi debet scalpello transuersâ lineâ ductâ, quâ parte medicamentum non admittitur. Quod autem addit [nudato osse] dubitandi causa est, quùm etiam non nudato cauum vlcus aperiendum sit. an eo hoc adiecit, quia solùm illa capitis vulnera hîc persequitur, vbi os nudatum est? cætera enim (vt suprà ostendimus) non aliam curationem postulant, quàm reliqua vulnera: atque idcirco ab Hippocrate omittuntur, vt, qui satis esse existimet, quæ de illis tractauit in opere de vlceribus. Tertium genus ponit vlcera, quæ in orbem sunt & caua, quæ (vt in libro quoque de vlceribus tradidit) secare etiam oportet, sic, vt duæ lineę scalpello ducantur in longitudinem hominis, altera nimirum à superiori parte orbis, ab inferiori altera, quo pacto vlcus longum reddetur: eóque fiet, vt medicamẽta faciliùs admittat, & carne citiùs impleatur. plaga enim, quæ in orbem est, quùm non habeat angulũ, vndè caro increscat, diuturniori tempore impletur. Sed, vtinam chirurgi nunc & in tribus propositis casibus perpetuò plagã secarent, quod non faciunt, & in nullo alio præter hos scalpelli operâ vterentur, neque inconsideratè plagam amplιarent, quùm primùm ad ægrotantem accedunt, vt intueantur ossis noxam, quæ vel satis patet, vel nulla est, quùm os nudatum non sit.

VBi caput incidendum sit, cæteræ partes eius tutò inciduntur, tẽpus & regio superior iuxta venam, quę per tempora fertur, hic inquam locus scalpello attingi non debet: eum enim, qui incisus fuerit, neruorum distentio prehendit: ac si tempus sinistrum inciditur, dextrum neruorum distentione occupatur, si dextrum, nerui distenduntur in sinistro.

Caro & cutis quâ tegitur caput, vbique tutò secatur, præterquàm in tẽpore & regione, quę suprà est, per quam vena procedit: nam in cæteris partibus capitis nihil est, quod periculosè incidatur, per tempus & superiorem regionem tendit vena grandior, cuius nunc meminit, ob quam suprà etiam dixit tempus esse imbecillius: cum vena etiam arteria simul fertur, quàm iuxta veterũ consuetudinem sub venæ nunc vocabulo complectitur. Eiusmodi igitur vena in causâ est, cur tẽpus periculosè vulneretur, vt superiùs prodidit, vbi aliam quoque causam adiecit, videlicet maxillæ motum, quæ cum capite iuxta tempus committitur: illigatur enim musculis, qui à temporibus oriũtur. quare periculum est, ne, vbi ea regio secatur, neruorum distentio superueniat. eâdem nunc ratione monetur, quùm edicit, ne ad tempus & regionem, quæ suprà est, scalpellus adhibeatur: siquidem neruorum distentio sequeretur, violatis eâ parte musculis, quos in opere de articulis κροταφίτας à temporibus nuncuparunt. musculi enim, qui maxillam mouent, dum os clauditur, à temporibus nascuntur: hi ergo, si incidantur, neruorum distentionem afferunt. Vbi autẽ sinistra pars secatur, dextra neruorum distentione tenetur, contrà vbi dextra, sinistræ id malum accidit. nam, si præcidantur musculi, qui maxillam ab vna parte cõnectebant, nequeunt ampliùs prohibere, quo minùs musculi alterius partis ad suum initium contrahantur, quæ propriè natura est omnium musculorum. hi

enim antè à maxillâ tenebantur, quæ musculis alterius partis illigabatur, quibus præcisis, quùm non æquè contineatur, non æquè potest contrariæ partis musculos continere: meritò ergo contrahũtur. Simile quid accidit, vbi maxilla ab vnâ parte prolabitur, in quo casu eam ferri dixit versus integram partem, quùm ab hâc musculi contrahãtur. Multa quoque scribit in opere de articulis hoc modo germana esse, quod ad neruorum & musculorũ extẽsionem pertinet, ità, vt, quùm vna pars læditur, cõtraria sępè afficiatur. Attingere ergo scalpello tempus non cõuenit, nec regionem, quæ iuxtà est. quãdoquidem vulnus lethale est propter musculos, qui neruis cerebro proximis cõtinentur, atq; vbi dextra pars secetur, contractio apparet in sinistrâ, quod (vt ostensum est) alijs quoque euenit, quæ germana sunt in corpore.

„ ERgo, quùm nudati ossis causâ plaga in capite secatur, vt appareat, læsum necne à telo fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus esse videbitur. oportet autem, vbi secatur, diducere ab osse carnem, quæ mẽbranæ & ossi iuncta est, deinde vlcus vniuersum linamẽtis implere, quæ in posterum diem minimo labore ipsum apertum exhibeant. vbi autem linamenta dãtur, quamdiu adhibentur, imponendum est cataplasma ex polentâ tenuissimâ, quę, ex aceto subacta incoquatur, & maximè glutinosa fiat.

Tres causas posuit, ob quas secari plagæ in capite debẽt. Prima est, quùm os nudatum est, vt in conspectũ veniat, quid mali senserit, & quę curatio necessaria sit altera, quùm vlcus cauum: tertia, quùm in orbem est. de duabus posterioris, abundè suprà tractauit, nunc ad primam reuertitur, docens, quid obseruandum sit, dum vlcus inciditur, vt nudatum os liceat intueri. Primò igitur de modo sectionis agit, præcipitq;, vt incidamus, quantum satis esse videatur, ad os, scilicet, inspiciendum & curãdum. De sectionis figurâ nullam mentionem facit, ex alijs tamen idoneis auctoribus colligitur ita ferè secandam esse plagã, vt tota. X. literæ similitudinẽ referat, sic, vt vna sit linea ipsius plagæ, altera, quã scalpello chirurgicus ducit. anteà verò radendũ caput esse clarius est, quàm vt dignum sit, quod ab Hippocrate scribatur. In sectione autem caro, quæ, cum osse & membranâ connectitur, ab osse diducenda, atque erigenda est: at non modò carnem, sed & membranam, quæ caluariam tegit ab osse diduci debere manifestũ est, quandoquidẽ vlcus eâ de causâ inciditur, vt os appareat. Sed, quũ fieri potest, vt appareat, nisi membrana quoque detrahatur? Carnis autem vocabulo Hippocrates & cutem significat, & membranã, quæ os complectitur: hanc inquit ossi iunctam esse, & membranæ, illi videlicet, quæ sub caluariâ cerebrum tegit. ligamentis enim, quę per suturas transeunt (vt suprà dictum est) altera cum alterâ connectitur. hoc facto vlcus vniuersum linamentis implendum, quæ (vt Galenus in secũdo de officinâ medici testatur) plagã facilè apertam seruant in posterũ diem, præterquàm quòd sanguinem sistunt. Iam verò, dum linamenta dantur, cataplasma superinducendum est, vt leniat, & inflammationem arceat. in prioribus autẽ cataplasma eiecit, quoniàm de plagâ simplici loquebatur, in quâ non ita erat inflãmationis suspicio, nec vehemens dolor: atque idcirco carnem producentibus & cephalicis dũtaxat opus erat, quibus contraria sunt, quæ leniendi vim habent: nunc agit de eâ, quã medicus facit, cui, quùm os nudetur cute & membranâ detractâ, superuenire dolor & inflammatio solet, atq; ideo cataplasma necessarium est, quod leniat, & inflammationem coerceat. Illud autem animaduertendum est, quod in vlceribus cu-

rantis

rantis consilium dirigi adeò ad siccandum voluit, vt etiam, vbi inflammationis causâ lenire expedit, siccantia admisceat, quod in libro de vlceribus clarè conspicitur, quùm ad vlcerata simul & collisa, verbasci folijs vtitur: id, quod nunc multò magis in capite obseruat, cùm cataplasma imponat, quod farinam habet hordei tosti ex aceto subactam atq; incoctam, sic, vt maximè glutinosa reddatur: hæc enim farina siccandi facultatem habet, acetum siccãdi simul & refrigerandi: rectè autem adhibetur (vt tradit Galenus secundo de cõpositione medicamentorum sigillatim ad particulas attinentium) cùm cerebri membrana dolet, sed patefacta non est, cũ rosâ lenire volumus, vt eius vis per os penetret, acetum admiscemus, atque istiusmodi mixturam inter frontem & verticem damus, vtiliter etiam adijcitur medicamentis, quæ plagæ ossis in capite superinducũtur, nisi grauis inflammatio vrgeat, aut dolor intolerabilis. reprimere enim valenter potest, & nullam leniẽdi vim habet. in hoc casu, cùm protinus à sectione detur, nondum inflammatio est, nec dolor intolerabilis: atque idcirco rectè cataplasmati miscetur, vt repellendo inflammari affectum locum non patiatur. adde, quod coctura vis eius remittitur. Propositum igitur cataplasma reprimere & siccare potest, cúmq; reddi maximè glutinosum debeat, nonnihil etiã lenire, ac siquid repelli non poterit cõcoquere. huiusmodi enim glutinosa (quæ, quùm illinantur à Galeno ἐμπλαστικὰ dicuntur) piri mouendo aptantur. Alij, non cataplasma, sed vinum oleo temperatum statim admouẽt, vt, qui magis dolorem timent: quanquàm hæc medicina non leniendo tãtùm idonea est, sed etiam repellẽdo. Iubemur autem cataplasma imponere, quamdiu linamentis vtimur. nam (vt ex sequentibus colligitur) posteà magis siccãdum est: vtemur quidem linamẽtis, quamdiu plaga aperta opus erit, ne os curetur, dein siccantia initurum cephalica superdabimus, sub quibus, siquid ossis abscessurum est, maturius abscedet, quemadmodum infrà demonstrabit. Sed antequàm ad Hippocratem reuertamur, illud restat exponendũ, quod ἄλφιτον græce idem sibi vult, quod latinè polenta, scilicet, farinam ordei tosti: hãc, vbi ex quopiam liquore subacta est, Hippocrates μάζαν appellat, sicuti nunc, quùm ex aceto diluitur.

POstridie, vbi linamenta subtraxeris, inspiciendum est quo malo teneatur os, quod si, eiusmodi noxa fuerit, comprehendi nequeat, nec conspicuum sit, num mali aliquid senserit, probabiléque sit telum os attigisse, ipsumq́; violasse, scalpro radendum os est in altitudinem ac longitudinem hominis, atque etiam transuersum, propter rimas, quæ conspectui non subijciũtur, & propter collisa, quæ latent, quùm os non desederit ab alio capitis osse recedens: scalpro enim deprehẽduntur ossis vitia, si alioquin manifesta nõ fuerint. Item, vbi teli sedem in osse intuearis, radenda est & ipsa sedes & ossa, quæ iuxtà sunt: interdum enim sedi adijcitur fissum & collisum, vel collisum tantũ, quæ deinde latent, quùm conspectui non subijciantur.

Iis factis, quæ suprà indicauit, ostendit quid postridie agendum sit, summa verò totius orationis est docere, quî viâ deprehendantur ossis noxæ, quæ ipso etiam patefacto non apparent. scalpro itaque radit, infrà, vbi scalper non sufficiat, nigro atramento vtitur, atque hoc est id operis, quo suprà dignosci voluit latentes ossis offensas, quùm primò interrogandum esse hominem ait, deinde rem opere explorandam. præcipit igitur, vt postridie subtractis linamentis os cõsideretur: atque vbi noxa minus appareat, & verisimile fiat (ex ictu, scilicet

telo

telo, & ijs, quæ superuenerint) violatum fuisse os à telo, vt scalpro radatur, non modò in altitudinem, sed in longitudinem hominis ac latitudinem. sic enim quæ latebant, oculis exponuntur. suprà autem ostensum est fissa præcipuè latere & collisa: hæc autem radendo dignoscuntur: nam vel os nō sui coloris inuenitur, vel interiores partes sanguine suffusæ, aut huiusmodi quædam præter naturam se ostendunt. Ad hæc, vbi os (vt antè indicauit) ità inciditur, vt appareat, quà telum insederit, solet interdum vel findi & collidi, vel collidi tantùm, licet huiusmodi noxæ manifestæ non sint. iubet itaque, vt, cùm teli sedem intuemur, scalpro & sedem ipsam, & os adiūctum radamus, hoc pacto siquidem in conspectum veniunt.

POstquàm scalpro os deraseris, si tibi exigere sectionem videtur, secare debes, neque pati, vt res tertium diem excedat, priusq̃ seces, sed intra id spacium secabis, præsertim, vbi tempus calidū fuerit, túq; principio adhibearis.

Ossis noxa non aliâ de causâ requiritur, nisi vt curatio admoueatur: quamobrem, vbi scalpro deraseris, videndum est, num res postulare sectionem ossis videatur. Suprà autem scripsit hos fracturæ modos sectionem requirere, nempè collisum & fissum, vel per se, vel cùm sedi vtrunq;, seu alterutrum adijcitur item, cùm os præcisum est, sed modicè. in his enim casibus iubemur ad sectionem confugere. quare nunc quoque imperat, vt postquàm os deraseris, si tibi secandum videtur, hoc est, si sit aliquis ex fracturę modis, qui supradicti sunt, sectionem requirere, intra triduum seces, præsertim (inquit) si calidum tempus fuerit, & æger tibi initio traditur. æstiuo tempore caro magis putrescit, & os gangrænâ periclitatur ob saniem defluentem, & ideò, quo celeriùs os secatur, eo celeriùs cataplasma summouetur, & plaga sanescit impositis medicamentis, quę magis siccandi vim habent, minúsque os periclitatur. inquit autem, si à principio adhibearis, quoniàm medicus non intra tres dies, sed longè tardiùs sæpenumerò adhibetur. Scribit enim in libro prognosticorum, mori nonnullos antequàm medico tradantur, nonnullos paulò postquā traditi sunt, vsqueadeò negligentes sunt, qui accersere ipsum debent, quamobrem exequi hoc præceptum non potest. Expeditissimū itaque est principio os secare: nam tūc non est inflammatio, quæ post triduum infestare hominem cōsueuit: quare os hoc tempore tutiùs tractatur. iubemur enim ossa fracta, aut prolapsa intra hoc spacium componere, vel in suam sedem collocare, vbi hoc non fit, expectare, dum inflammatio conquiescat: quod tempus hîc quoque expectandum videretur, nisi suspicio esset, ne sanies affectam sedem priùs corrumperet. quo mouentur iuniores, qui æstate vsque ad septimum diem, hyeme vsque ad decimumquartum secari os posse existimant, neque animaduerterunt id cum præceptis Hippocratis pugnare.

VErùm, si suspiceris ne os fissum, collisum, vel vtroque modo violatum sit, de sermone hominis coniecturam faciens: quod vehementer ictus fuerit: quòd a valido vulnus acceperit, vbi alter ab altero vulneretur: q̃ telū quo percussus fuerit, ex eorum numero est, quæ grauiter lædūt, dein, quòd vertigo sequuta est, oculi obcæcati sunt æger sine sensu, quasi dormiens iacuit, concidit. hęc, vbi superuenerint, nisi patet, os ne fissum, collisum, aut vtroq; modo læsum sit, neque alioquin videre licet, inducendum est super os medicamentum illud nigrum, quod dilutum sit, ac super plagam linteum dandum, & ex oleo madefaciendum, dein cataplasmate ex dilutâ polentâ imposito alligandum.

Postridie

Postridie autẽ resoluere oportet, & purgatâ plagâ os radere: quod si integrum non fuerit, sed fissum & collisum, reliquum, quod rasum erit, albũ inuenietur: fissum verò & collisum, quùm medicamentum combiberit, dilutũ & nigrum in alio osse, quod album erit, nigrum conspicietur.

Nudatum os interdum iniuriam sentit, quanquàm videatur inuiolatum. quocirca iussit, vt intelligeremus, an læsum sit: primò ex ijs, quę homo respondet, tum ex ijs, quæ superueniunt, ac deinde rem operâ exploraremus: scalpro, scilicet, de quo suprà tractauit, & atramento, quod nunc ponit. Ergo, si nudato osse audias ictum fuisse vehemẽtem, & telum ex ijs, quæ malum magnũ afferunt (vtrũque enim propositis verbis expressit) os violatum esse credibile est. superuenientia autẽ, quæ videtur seiungere) ab ijs, quæ homo respondet, si (vt in superioribus etiam notauimus talia sint, qualia nunc retulit, læsum similiter esse os testâtur. nam in septimo libro sententiarum, quas aphorismos vocant, malum esse docet, quùm percusso capite homo est attonitus: id, siquidem affecti non modò ossis, sed cerebri quoque facit opinionem. Igitur, vbi, quæ proposita sunt, telum, scilicet, ictus, & quæ superueniunt, fractum os denunciant, neque malum scalpri vsu deprehenditur, medicamentum nigrum, quod dilutum fuerit, cuiusmodi est atramentum scriptoriũ, super os inducit, deinde plagam linteo contegit, & oleo madefacit, tum cataplasma ex dilutâ polentâ superimponit, & alligat, continẽdi nimirum medicamenti causâ, antè etiã idem cataplasma imposuit à scalpelli vsu protinus, vt instanti dolori occurreret, atq; inflammationi, cui licet caput non æquè obnoxium sit, ac cætera membra, vt anteà dictum est, carne tamen & membranâ laceratâ, inflãmatione prehenditur. Nunc insuper oleum adijcit, quod vlceri per se inimicũ est, vt ipse in libro de vlceribus prodidit: accommodatur tamen ad leniendum dolorẽ, qui procedente tempore, materiâ ad affectũ locum concurrente, solet intẽdi & inflammationem augere, atque ideò non contentus cataplasmate, oleo etiam vtitur. Cauẽdum autem, ne cataplasma oris plagæ imponatur: sic enim saniei exitum prohiberet. tantùm ergo adiunctis partibus superdandum, quod clarè in libro de vlceribus expressit. Postridie autem resoluit, & purgato vlcere atramẽtum detrahit: siquidem nigritiem continet, quod fissum est aut collisum, cùm atramentum admiserit, quod integrum est, album conspicitur.

ITerum quoque rima, quam nigram intueris, altè radẽda est. quod si radendo huiusmodi rimam, quæ nigra apparet, ità summoueris, vt delitescat, collisum quidem os fuit magis aut minus, atque ob id etiam fissum rimâ, quam scalper detraxit. Res autem minùs terribilis est, minúsque negocij facessit, rimâ delitescente: vbi altiùs descendit, & scalpro detrahi non potest, ad sectionem veniendum est.

Radendum os, vt album præter rimam totum appareat, quo facto radenda item rima, quam nigram intuemur: nam vel delitescit, vel ita altè descẽdit, vt scalpro detrahi nequeat. quæ delitescit, minus terribilis est, & minùs tã medicum, quàm ægrotantẽ fatigat: quæ altè insedit, exigit, vt os secetur. Sed cùm duo membra opposita sint, duóque eorum vtrunque consequi inrun, in vtroq; membro alterum duntaxat apponit, volens ex eo reliquũ intelligi, vt qui maximè in breuitatem incumbat. membra igitur sunt, rima sub scalpro delitescens, quam minus terribilẽ ponit, & ea quæ altiùs descendit, quam ait sectione egere, in rimâ, quæ delitescit, id omisit, quod sectione nõ indiget, in eâ, quæ

altè descendit, præterit magis terribilẽ esse. Idem quoque fecit in secundo illarum sententiarũ, quas aphorismos vocauit, quùm inquit [vbi fauces ægrotant, aut pustulæ in corpore nascuntur, intueri deiectiones oportet: nam, si biliosæ fuerint, corpus vnà ægrotat: si verò similes sanis tutò nutritur] qui perfectè sententiam vniuersam persequeretur, ità scriberet. si deiectiones biliosæ fuerint, corpus ægrotat, neq, tutò nutritur: si verò sanis similes, corpus nõ ægrotat, & tutò nutritur. Rima igitur, quæ altè descendit, metu terret, & sectionem postulat, cùm sub huiusmodi ictu verisimile sit saniem super cerebri mẽbranâ colligi, quæ non nisi detracto osse eijci potest. quâ ratione os vel serrâ, vel scalpris, vel terebrâ detrahatur, in fine operis demõstrabimus, ad quem locum instrumẽtorum formam distulimus. vbi rima scalpro finditur, res leuior est, q̃ vt purgandam esse cerebri membranam credendum sit, atque idcirco sectionem non postulat: quod suprà etiam narrauimus, quùm in sede teli altiùs non descendit: ostendimus os minimè secandum esse. Quid quod leuiori curatione etiam eget, & emplastra, quæ cephalica dicuntur (vt ait Galenus in secundo de compositione medicamentorum generatim ad morbos attinentium) ad has fracturas pertinẽt, quæ vsque ad summum os inter medium & imum perueniunt? Quod autem inquit, fissum os, collisum quoque fuisse, etiam, si rima scalpro dematur, clarum est, quùm (vt in prioribus narrauit) quo telo os finditur, eodem collidi necessarium sit.

Sectione autem adhibitâ cætera facienda sunt, quę vlceris curatio postulat, cauendúmque, ne os à carne, quæ minùs rectè curata fuerit, aliquo malo afficiatur. os enim, quod & sectum est, & quod alioquin nudatum, aut integrum est, aut quamuis à telo violatum sit, integrũ apparet, vbi caro, quæ ipsum cingit, malè curetur, inflãmetur & comprimatur, magis periclitatur, ne purulentum fiat, licet alioquin futurum non esset. igneum enim os ipsum redditur, atque admodum inflammatur, vt quod ob superiectam carnem calefiat, inflammetur, motu pulsuque tentetur, & in omnia mala incidat, quibus caro ipsa vexatur, quæ, quùm ità se habeant, purulentum efficitur.

Persequitur curationem, quæ, cùm duo mala sint, ad vtrunque spectat, ad fracturam, in quâ, si res exigere videatur, adhiberi sectionẽ iussit, & ad vlcus, de quo nunc agit eos enim, qui vni consulũt alterum negligentes in opere de fracturis reprehendit, vbi membro fracto simul & vlcerato consilium partim ad fracturam dirigendum esse, partim ad vlcus demõstrat. Nunc igitur commonet, vt, qui secuit in cęteris vlceri medeatur, id est, ea pręcepta obseruet, quę in libro de vlceribus traduntur: nam, vbi caro collisa est, in pus verti debet, vbi increscere hanc oporteat, siccantibus modicè, & detergẽtibus plaga nutrienda est, hoc multò magis necessarium est osse nudato, atque adeò secto, quod mox subijciet. Galenus à principio ad finem in aridis cephalicis perseuerat: hæc enim carnem producunt, sed in alijs mẽbris sicca nimis essent, cum minùs siccis ea immiscet: in capite osse nudato, cùm siccioribus opus sit, nullâ re vim eorum frangit. Facienda ergo sunt, quę vlceris curatio postulat, hoc est, danda sunt sicca, quæ ossis causâ validiora sint. Curandum itaque vlcus est, vt caro sanescat, sed multò magis, ne purulentum os fiat, quod sibi voluit propositis verbis. Afficitur autem à carne os, quod secatur, id, scilicet, à quo fragmentum detrahitur, atque illud etiam, quod quamuis non secetur, nudatum est, siue integrum sit, siue læsum, sed integrum videatur. de eo autem, quod non solùm

violatum

violatum eſt,ſed etiam videtur,nihil loquitur. Cõſtat enim, vbi à carne vitietur os,quod integrum eſt,& quod læſum,ſed integrũ apparet,multò magis id affici,quod ità grauiter læſum eſt,vt noxa oculis exponatur. os itaq; pus contrahit,cùm caro(inquit)malè curetur,inflãmetur,& cõprimatur,quibus vocabulis tria licet accipere. Nam,quod ait[malè curetur]ad medicaměta pertinet, per quę,ſi colliſa caro eſt,q̃ celerrimè pus mouendũ,deinde ſiccandũ,alioquin ſtatim ab initio ſiccãdũ, vt proximè indicabit,vbi humida ſit, ſi madefaciẽtia ſuperdẽtur, caro malè curatur. quod ſubdit[inflãmetur]ad multitudinẽ referetur eorũ,quæ ſuperinijciũtur,cuiuſmodi ſunt panni,faſciæ ac lintea.hæc enim in affectâ ſede calorem mouent,& inflãmationem:quocirca in libro de officinâ medici,vt hanc noxã vitet,edicit,vt panni & faſciæ,tenues ac leues inijciãtur:in opere etiam de fracturis,cùm inflãmationem timet,cauet à multitudine linteorum & faſciarũ: expectat antem,dum inflãmatio ſoluatur, antequã hæc adhibeat,ſi alioquin neceſſaria ſunt:quoniam calorem augẽt, onere infeſtant, & expirationem prohibẽt.quamuis non modò hâc de cauſâ inflammetur, ſed etiam,ſi ea præcepta neglıgãtur,quibus docemur corpus exinanire,materiam fluentem auertere ac dolorẽ leuare. Quod poſtremò ponit[comprimatur]vincula ſignificat,quæ coarctãtur,ſicq́, dolorem excitãt,& inflammationẽ.quare in locis proximè adductis,cùm inflãmationis ſuſpicio eſt.res tamen vinculum poſtulat,ipſo vtitur laxiori. Vlcus igitur, quùm ab inflãmatione defendẽdum ſit,non ſolùm adſtringi non debet,ſed ne alligari quidẽ, niſi,vt oræ ad glutinationem iungãtur,vel vt cataplaſma contineatur. vbi vlcus ſimplex ſit, cataplaſma alienũ eſt,quare & vinculũ quoque,vt in libro de vlceribus indicauit. quòd ſi neceſſe ſit medicamentũ tenere,eatenus vinculũ adſtringẽdum eſt,vt contineat,non tamẽ comprimat,quod abundè in libro de officinâ medici declarauit. Caro itaque,vbi minùs rectè curetur,inflãmetur,& comprimatur, os purulentum efficit,quùm hoc pacto ſaniem contrahat,quæ ſubiectũ os afficit. quod latiùs in opere de fracturis aperuit,quùm vinculo minùs rectè iniecto os corrumpi ait,ſanie à carne ad ipſum defluente. nunc verò ſcribit reddi os purulentum,quoniàm igneum ſit,atq, admodũ inflãmatur. Quod nos vertimus [igneum]id eſt,valdè calidum,græcus codex habet πυρετώδης, quod febricitãs ſignificat,& in libro de fracturis ſimiliter vſurpatur. Verùm apud Hippocratẽ idem eſt in corpore noſtro igneũ atque febricitans: nam & πυρετὸς,quæ latinè febris dicitur,græcè deducitur ἀπὸ τοῦ πυρὸς, id eſt,ab igne: in libro etiã de vlceribus,& in eo, qui de fracturis eſt,idem notare volens, dixit πυρώδης, id eſt, igneum,pro πυρετώδης, quod febricitans ſignificat. Quod ſubdit[atque admodum inflammatur]idem exprimit,niſi hoc ad qualitatẽ & materiam, igneum verò ad ſolam qualitatem refertur. Cui verò os igneum fiat & inflammetur, cauſatur carnem,ob quam incaleſcit,inflammatur,motu pulſuq́ue tentatur, & omnia mala contrahit,quæ carnẽ habent.Incaleſcere autẽ os & inflãmari,tum à ſanie,quam admittit,tum ab inflãmatâ carne, quâ tegitur,euidentiſſimũ eſt. Sed quî fieri poteſt,vt pulſu tẽtetur, quùm non ſentiat? nam(Galeno auctore) pulſus apud priſcos motũ venarum cum dolore ſignificat.caro enim inflãmata,idcirco dicitur pulſare,quia ob anguſtiam loci venarum motum ſentit:antè enim liberè mouebantur, quùm nullâ re inſuetâ comprimerẽtur:quamobrem motus earũ,neq; cũ dolore,neq, ſine hoc à carne percipiebatur, quæ, vbi materia inflãmationis diſtringitur,pulſum iam ſentit:nam & venæ dũ mouentur

ipsam vrgent, & ab eâdem comprimūtur. In osse, quùm sensus expers sit, pulsus esse nullus potest, nisi fortè, si dixeris, aut proximam membranam huiusmodi pulsum sentire, aut venas, quæ per os ipsum procedūt, &, quùm mouentur, compressę dolent (vt apertè colligitur ex fine libri de officinâ medici) vel Hippocratem vsurpasse pulsum pro causâ pulsus, quùm dolorem accipere pro doloris causâ consueuerit, atque hoc pacto os pulsu tētabitur, id est, causa pulsus, inflammatione videlicet. Adscribit autē Hippocrates duo, pulsum & motum, quæ ferè idem significant. quod nos motum conuertimus, græcè legitur ἄραδον, quo verbo motum significat & perturbationem, vt bis ex libro de ratione victus in morbis acutis colligitur, vbi ἄραδον vsurpat ad significandam perturbationem siue motum, qui de cibis diuersarum facultatum in ventriculo oritur. Hæc, quùm ossi superueniunt, pus cōtrahi necesse est. Vide, obsecro, quantum distet curatio, quæ à recētioribus scribitur, & à nostri temporis chirurgicis freqūētatur, ab eâ, quam Hippocrates ipsâ rerum naturâ edoctus memoriæ prodidit: mitto medicamenta. quod ad tegendam plagam & alligandam pertinet, quonam spectant? quid animaduertunt? quem delectum linteorum habent? in primis vlcera omnia vinciunt, etiam, si à vinculo abhorreant. inflammatas partes adstringunt, caput velant, & linteorum multitudine onerant. Dicent protegendam à frigore plagam esse. At non adeò, vt ipsa & reliquum caput ità cōtegatur, vt oneretur & calefiat, quod sępenumerò videmus, quùm fascias abundè superinijciūt. non solùm autem vlcus in capite comprimendum non est, sed ne alligandum quidem, nisi fuerit in fronte, quod Hippocrates optimè in superioribus exposuit.

Malum autē in vlcere carnē humidā esse, hebetē & diutiùs mori tempore purgari. dāda verò opera est, vt vlcus q̃ celerrimè suppuret. hoc enim pacto, quæ iuxtà sunt, inflāmari nō poterunt, ipsūmq; purum q̃ celerrimè efficietur: necesse enim est laceratā collisamq; à telo carnem in pus versam tabescere. Postquàm purgata erit, siccari vlcus debet: nā sic maturè admodū sanescet, & caro nō humida, sed sicca, pducetur: sic etiā in vlcere caro minimè superescet.

Vniuersa vlcerū curatio (vt anteà dictū est) siccātibus cōtinetur, quāobrem simplex vlcus non aliud à principio ad finem requirit, q̃, quod siccādi facultatem habeat. Perniciosum itaq; in vlcere carnē humidam, atq; hebetē esse: nam (vt in libro de vlceribus docuit) quod siccū est, sano simile est, quod humidū, à sano plurimùm recedit. vbi vlceri affectus quispiā iūgatur, qui humida & madefaciētia desideret, qualia sunt, quæ pus mouent, is, q̃ celerrimè idoneis præsidijs tollendus, deinde ad ea siccantia transeundū, quæ capiti conueniant, cuiusmodi est medicamentū ex succo vuæ acerbę, quod in libro de vlceribus dixit ad vulnera capitis pertinere. Caro quidē, cùm lacerata est & collisa, nō patitur vlcus sanescere, nisi tota in pus vertatur & purgetur, cuius rei causam in superioribus indicauimus, vbi de retuso & graui telo agens eandē sententiam proposuit. Ergo, quùm collisa caro debeat in pus verti ac tabescere, malū est, si diuturniori tempore purgetur. festinare enim conuenit ad pus mouendum, quùm, quò citiùs supputet, eò, quæ iuxtà sunt, minùs inflammentur. nam carne in pus iam versâ, dolor cessat & calor, quibus inflāmatio solet in proximas partes cōcitari. huc accedit, quod si citò supputat, vlcus quod purgari ante carnis suppurationem nequit, citò etiam purum efficitur. Vlcus iam purum siccātibus nutriendum est: nanque hoc pacto citò sanescet, quùm caro non humida alatur,

alatur,sed sicca & firma, quod summopere ad vlceris curationem confert. hâc item viâ caro super aliam non excrescet, vt in libro etiam de vlceribus prodidit. solet enim, quùm humida est, adeò increscere, vt coërcenda sit & exedenda, quod faciunt medicamenta vehementer siccantia, quæ materiam eius absumendo, produci ipsam plus iusto non sinũt. Ad id nunc à chirurgis adhibetur alumen vstum, veteres vtebantur chalcitide, mysi, vel ærugine, & modo hoc, modo illo, prout natura sicca magis vel minus esset.

» IDem quoque respondet in membranâ, quæ cerebrum tegit: nam, si os pro-
» tinus & secetur, & patefactâ mẽbranâ detrahatur, hæc quàm celerrimè purganda est & siccanda, ne diutiùs madens hebes fiat & attollatur, quę, quùm ità
» accidunt, periculum est, ne putrescat.

Cerebrum sub caluariâ duabus cingitur membranis, alterâ molliori, quæ proximè ipsum amplectitur, alterâ duriore, quam caluaria proximè contegit, Hippocrates (vt apertè declarant eius verba,) de hac loquitur, quam μήνιγγα, id est, membranam suprà etiam vocauit, quùm in secandâ plagâ præcepit, vt detraheretur caro iuncta ossi & membranæ. Hoc itaquæ, quùm patefacta est, secto ac detracto osse, in eodem periculo reuoluitur, atque caro, si diutiùs madescat: atque idcirco, sicut in carne imperauit, vt, vbi collisa esset, maturè ad suppurationem perducta purgaretur, ità nunc in membranâ, cuius eãdem esse rationem dicit. nam, si inuiolata sit, siccãtibus nutrienda est: sed si læsa cõspiciatur (eo, scilicet modo, quo lædi membrana cerebri potest: non enim colliditur, quùm nihil durum oppositum habeat, quod Galenus ait requiri, ad hoc, vt aliquid collidatur) lenientia superdari debent, & quæ dolorem finiãt, quùm non facilè ità violetur, vt instar carnis ad suppurationem perducenda sit: deinde, quæ ipsam puram efficiant atque exiccent, ne, si longiori tempore madeat, hebes, id est, humida fiat, & minùs firma, atque in tumorem assurgat, quãdoquidem sanie contractâ inflammatur, intumẽtque, & tandem putris efficitur. magis autem cauendum hoc est in membranâ, quàm in carne, quò siccior est, & idcirco madefacta magis læditur, quo itẽ cerebro propior, ne putrescẽs ipsum afficiat. Repurganda igitur membrana, & detrahendus sanguis effusus, & super ipsã collectus, vel sanies, in quã hic conuersus fuerit. Quę verò propriè cõueniant membranæ præsidia osse detracto, Hippocrates non posuit: Galenus in sexto de ratione curandi, duas curationes tradidit maximè inter se contrarias: altera enim mitis est, quã tunc Romæ freqnentatam dixit: altera maximè sicca est, qualem laudauit Meges Sidonius. hanc Eudemus adhibebat, qui nudatę membranę protinus superinducebat emplastrũ, quod Isis vocatur, & extrinsecus oxymel quâ curatione Galenus testatur plures seruatos esse, quàm leniente: adijcitq́, illâ se vsurum fuisse, si in Asiâ mansisset, sed cùm Romæ degeret, se vrbis morem sequutum esse. magis itaque subscribit Eudemi curationi, tum auris exemplum affert, cuius foramen non modò ad cerebri membranam, sed etiam ad ipsum cerebrũ pertinet, & nihilominus tolerat medicamẽta vehementer sicca, cuiusmodi est Andronis pastillus. videtur autẽ huius sententię, quãuis tem non ità explicet, vt antequàm inflãmatio superueniat, super membranã vehemẽter siccãtia inducãtur. nam in vniuersã curatione arida cephalica inspergit: vbi inflãmatio occupauit, leniẽtia superdẽtur. id quod voluit Hippocrates, quùm eandem esse rationem posuit membranæ atq; carnis. caro autem siccis pręsidijs eget, atq;, vbi lacerata sit & inflãmata, lenientia postulat,

deinde siccãtia. Quare membrana etiam, cùm lacerata non est, aut collisa, hoc est, quùm neq; inflammatio viget, neq; dolor, siccari protinus debet, alioquin primò lenientia superimponenda sunt, tum siccãtia & deterg ẽtia. Constat autem Galenũ patefactâ cerebri mẽbranâ, non modò inflãmatione vrgente, sed etiam doloris causâ lenientibus mederi, cùm in secũdo libro de compositione medicamentorũ ad singulas particulas attinentiũ, vbi Apollonij medicamẽta persequitur ad capitis dolorẽ ex ictu, detracto osse tepidã rosam infundi super cerebri membranã voluerit: eiusdem meminit, quâ de sanguine colũbino, qui iugulatâ colũbâ, vel venâ sectâ in alâ, statim calidus vtiliter super cerebri mẽbranâ inducitur: magis tamen à Galeno probatur rosa tepefacta sic, vt columbini sanguinis calorẽ æquet. Ergo iuxta Hippocratis & Galeni sentẽtiam, vbi, nec dolor sit, nec inflãmatio, valdè siccantia membranę inspergenda sunt: dolore vel inflãmatione infestante ad lenientia confugiẽdum. laudat autẽ Galenus ad leniendũ, in primis rosam, deinde sanguinem columbinũ, ad siccãdum emplastra, quæ cephalica dicũtur. Idem comprobat Cornelius Celsus, qui, nisi inflãmatio oriatur, à principio ad finem in siccãtibus perseuerat. Exciso enim osse primò mẽbranam acri aceto respergit, vt, siue aliquid sanguinis ex eâ cõfluit, prohibeatur, siue intus concretus cruor remanet, discutiatur: tum aliquod emplastrum adhibet, ex ijs, quæ caluariæ causâ componuntur, ex aceto mollitum, & cotidie vulnus curat, bis etiã æstate. q̃ si membrana per inflammationem intumeat, infundit rosam tepidam: si vsque eò tumeat, vt super ossa quoque emineat, coërcet eam benè tritâ lenticulâ, vel vitis folijs contritis, & cum recẽti vel butyro, vel adipe anserino mixtis vbi minus pura membrana videtur, parem modũ miscet eius emplastri ac mellis, idque superinfundit, eiúsque continendi causâ vnum vel alterũ linamentũ inijcit, & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegit: vbi plus pura mẽbrana est, eâdem ratione adijcit emplastro ceratum, vt carnem producat. Eandem ferè Paulus curationem adhibet: in eo tamen differt, quod vbique initio rosâ vtitur. linteolũ enim superimponit ex rosâ madefactum, deinde lanam similiter madefactã, & hæc vsq; ad tertium diem ità dimittit, interim sæpe rosam superinfundens, cùm timeat (quãtum conijcio) dolorem, quemadmodũ & nostri sæculi chirurgi, qui inter initia perpetuò ad rosam confugiunt. à tertio die Paulus mẽbranam siccantibus nutrit, qualia sunt, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur. Quod si inflammetur, sic, vt intumeat, eam fouet rosâ calefactâ, & aquâ in quâ fœnum græcum, semen lini, althea, anthemis, atque huius generis, alia decocta fuerint, & cataplasma ex farinâ hordei superimponit, vel ex lini semine & aquâ ꝓximè positâ. sed iam lõgius labimur, dum, quę præsidia mẽbranæ propriè aptẽtur, ostendimus: ad verba itaq; Hippocratis reuertamur, illud antè in memoriam reuocantes, cerebri membranam, vbi vulnerata est, nepetæ sicco & farinâ hordei siccâ optimè glutinari, quod Galenus ab Apollonio acceptũ recenset: vbi sanguinẽ copiosè effundat, vtilissimè id medicamentũ adhiberi, quod duas partes aloës accipit, & vnam thuris, vbi vtendum est, oui albo dilutas, & leporinis pilis exceptas, protinus enim sanguinem sistit. hoc Galenus nõ semper eodem modo temperatum composuit: nam interdũ plus thuris, interdum minùs adiecit, pro naturâ hominis siccioris vel madentiori.

» OS autem, quod capite vulnerato abscessurum est ab alio osse, siue ità inci-
» sum sit, vt ostendat, quâ telũ insederit, siue alioquin plurimum nudatum,

abscedit

abscedit, cùm exangue admodũ fit. Exhauritur autẽ sanguis in osse, tempore, & maximâ parte medicamentorum: celerrimè vero abscedet, si quis vlcus celerrimè purũ præstet, deinde & ipsum, & os siccet, idq; & plus & minus: nam, quod celerrimè arescit, attenuatúrque, eâdẽ causâ potissimum abscedit ab alio osse, quod quidem sanguinem habet & viuit, quià redditum exangue, ac siccum, ab eo, quod sanguinem habet & viuit, valdè recedit.

Vulnerato capite, citò purum vlcus exhiber, & siccat. quod non modò carni prodest, & cerebri mẽbranæ: sed ossi etiá, eo nomine, quod non patitur ipsum fieri purulẽtum, quod iam suprà expositum est: sed, quùm apertum os, ab aère alienetur, squamam necessariò remittit, quæ priusquàm resoluatur, non potest os cõtegi, neque vlcus impleri: & idcirco expedit, eiusmodi squamam citò recedere, ad quam rem superior quoque curatio conducit, quod propositis verbis exequitur. nõ solùm autem squama ab osse consueuit abscedere, sed interdum testa etiá. quod abundè in opere de fracturis exposuit, quùm eius fracturæ curationem docuit, cui carnis quoque vulnus accessit, & in quâ expectatur testa, quæ ab osse recedat. proximè autem proferet carne subcrescẽte à reliquo osse fragmenta separari, quod similiter sub eâdem curatione citiùs procedet. Nunc igitur ait, si os exangue fiat, abscedere ab alio osse: fit autem exangue, & per se processu temporis, & ope medicamentorum, quæ plurima admouentur siccandi vim habentia, quâ sanguinem exhauriunt, cuiusmodi sunt cephalica, quę (vt Galenus docuit in sexto de compositione medicamentorũ generatim ad morbos attinẽtium) ossis squamá remittunt. Si quis autem recedere os maturè velit, festinare debet ad purgandum & siccandum vlcus, atque ipsum os: hoc quidem, vt exhaustũ sine sanguine relinquatur : vlcus, ne si aliter curetur, os humidum efficiatur. addit [& plus, & minus] quùm non omnibus æquè sicca medicamenta conueniant, sed sicciora, quibus natura quoque siccior est. Sic autem conficit, celerrimè os siccantibus medicamentis abscedere . statuit ab alio osse, quod viuit, & sanguinem habet, os eâ de causâ recedere, quià sanguis siccatur, quod, si ità habet, cõstat id citiùs abscedere, quod citiùs siccatur: exangue enim redditum, atque emortuum, ab alio, quod viuit, & sanguinem habet, admodũ abscedit. In septimo etiam libro sentẽtiarum, quas aphorismos vocant, dixit os abscedere, vbi corrumpatur: quam rem id confirmat, quod in arboribus videmus. decidunt enim folia, quoniá succus, per quẽ surculo inhærent, exiccatur, eoq; fit, vt ipsa iam emortua à viridi ac viuo surculo resoluátur. Idem quoque euenire carni & cuti verisimile est. crusta enim (vt ostensum est in libro de vlceribus) multò celeriùs resoluetur, si locus siccioribus præsidijs, quàm si madefacientibus nutriatur.

QVodcunque etiam os à suo statu recedens desidit, vel quòd perruptum sit, vel quòd latè omnino præcisum, minùs periculosum est mẽbranâ inuiolatâ: quod item pluribus rimis & latioribus fractum est, minùs adhuc periculosum est, & faciliùs euellitur, neq; huiusmodi quidpiam secare oportet, aut periculosè conari, priusquàm sponte sequatur, detrahere, quod tunc fieri par est, quùm primùm subeunte carne relaxatur. subit autem ab eâ sede, quâ partes duplicis ossis inter se connectuntur : & ab eo, quod sanum est, si superior tantùm pars ossis corrumpatur. Hâc vtique viâ & caro quàm celerrimè subcrescet, ac producetur, & ossa remittentur, si quis in vlcere ad pus mouendum & purgandum festinet. quod si totum os desidat, sic, vt vtrâque parte tam in-

» feriori, quàm superiori intrò ad membranã secedat, vbi eadem curatio adhi-
» beatur, celerrimè & vlcus consanescet, & ossa desidentia remittentur.

Sæpiùs euenit, vt mala, quæ corpori nostro incidunt, quamuis grauia sint, leuia videãtur: & rursus nullius sint momenti, quæ grauia cẽsentur. ac, ne longiùs à propositâ ossium materiâ discedamus, iugulũ, quùm transuersum frangitur, curatu longè difficilius videtur, quàm, quùm in lõgitudinem: res tamen contrà se habet, nanque hoc valdè medicum fatigat, illud paruo negocio conferuescit. Spina, si cõcutiatur, grauiora mala afferre solet, quàm si peruertatur, quanquàm minùs credibile existimetur. Costa fracta minus periculosa est, & faciliùs sanitatem recipit, quàm collisa, & si metu magis terrear, quæ fracta est. hæc omnia Hippocrates alibi latiùs explicauit. Nihil ergo mirum, si (vt nunc ait) ossa capitis, quò magis præcisa & magis abrupta sunt, ac fissa, eo minùs periculosa sunt, quanquàm secus intuentibus videatur. Adiecit autem [membrana inuiolata] quoniàm, vbi hęc lædatur, malũ maximè perniciosum est, quemadmodum in fracturâ costæ, si, quâ cingitur membranâ, abrumpatur: malum, quod per se leue esset, grauissimum efficitur. Causa autem, cur ossa capitis, quo magis abrupta sunt, eo magis periculo vacẽt, in eo cõsistit, quod, vt exitus detur saniei, quæ in membranâ cerebri collecta est, non oportet os secare, neque periculosè terebrâ caput concutere: nam satis spacij præstat fractura ad saniem extrahendam. atque idcirco suprà, vbi tractauit de fracturæ modis, qui sectionem postulãt, hos excepit. Demitur quoque per fracturam sanguis, qui in osse interdũ nimis abundat, quemadmodũ in pueris, atque idcirco solet purulentũ os facere. Illud etiã periculo subtrahit, quod res magis in aperto est, nec quod lateat, & non attendatur, hominẽ interimit: quod (vt infrà ostendet) euenit in fracturis, quæ non apparent. tum, quod fragmenta, quę expellenda sunt, sponte sequuntur, neq; vulsellâ, magnâ vi educi debẽt. huius rei causam ponit carnem, quæ subit inter integram atque emortuam partem, & quod abscessit fragmentum expellit: hoc ipsum autem modò à superiori parte ossis, modò à superiori & inferiori simul abscedit. Caluaria enim (vt Hippocrates narrauit) media duplex est, atq; idcirco nonnunquã tota læditur, nonnunquã solâ parte superiori. Expellitur ergo fragmentũ à carne subcrescente, siue id à superiori parte recedat, siue ab vtrâque. subcrescit autẽ caro ab eâ sede, quâ duplicis ossis partes inter se connectuntur (διπλόην nominat) & ab osse integro. mediũ quidẽ duplicis ossis, spongiæ simile est, & suis cauis carunculas continet, vnde caro producitur, sed ab eâ sede duntaxat, quâ integrũ est. quare, vbi testa tãtùm superior abscedit, expellitur à carne, quæ ab inferiori parte increscit: vbi vtraque, caro tũc vndiq; à lateribus producitur in integrâ sede, quâ similiter partes duplicis ossis inter se connectuntur, non tamen ab inferiori parte, quùm non ampliùs integra sit. At quorsum hęc? Tractauit Hippocrates de curatione, sub quâ maturè pus mouetur, & vlcus purgatur: dixitq;, sub eâ carnem celerrimè sanescere, os minimè purulẽtum fieri, & celerrimè squamam remittere: nunc subdit fragmenta, quæ abscessura sunt, siue superioris partis sint, siue totius ossis citò abscedere. quod saluberrimum esse euidentius est, q̃ vt lumen requirat, quùm aliter sanari plaga non possit. Inseruit autem nonnulla de fracturæ periculo, ac de fragmentis, cur abscedant. omnia tamen eò pertinent, vt ostendat ob propositam medendi viam, ossis testas citò recedere, quùm à subcrescente carne expellantur: hæc autem eo citiùs alitur, quo maturiùs vlcus purgatur. Contrà

nunc

nunc chirurgici non expectant, vt os à naturâ resoluatur, sed antè ferramentis ipsum discutiunt. Paulus Ægineta forfice id præcidit. Galenus scalpro, qui in imo lenticulæ imaginem refert, de quo infrà loquemur: hoc, vbi os ità perruptum sit, vt sine vllâ vi educi queat, reijci non potest.

» PVerorum ossa tenuiora sunt & molliora, quoniàm plus sanguinis habent,
» & caua sunt, non dura, non densa, nõ firma: atque, vbi à telo pari, vel etiam
» imbecilliori, æqualiter, aut etiam leuiùs vulneretur tenerioris pueri os, magis
» ac citiùs purulentum euadit, quàm robustioris. Quòd si vulnus alioquin mor-
» tiferum sit, citiùs decedit tener, quàm robustus annis.

Qua ratione mederi conueniat capiti vulnerato hactenus magnâ ex parte demonstrauit, cauẽs in primis, ne os putrescat. sed, quùm quædam ossa magis eiusmodi noxæ exponatur, atque idcirco propriam animaduersionem requirant, vt hanc quoque exequatur, docet quorũ ossa magis ac celeriùs putrescãt. quod, vt in aperto sit, in memoriam reuocandum est calorẽ vnà cum humore in causâ esse, cur quidpiam putrescat. quanto igitur os calidius fuerit & humidius, pus tãto citiùs, ac magis contrahit. patet autem puerorũ corpora calidiora esse & humidiora, ac propterea ossa etiam, quæ, quùm summã magnitudinẽ non impleuerint, tenuiora sunt & humoris copiâ molliora. citiùs ergo putrescunt & faciliùs. Hoc videtur cum his pugnare, quæ suprà de hyeme protulit, quùm ait hominẽ diutiùs viuere hyeme, quàm æstate, vbi alioquin ex vulnere interiturus sit: quod propter naturalem calorem fieri diximus, qui hyeme potentior est: atque idcirco, si soluere morbum non potest, certæ vitæ spaciũ extrahit. neque enim naturalis est is calor, qui corrumpit, sed præter naturã. Puerorum ergo calor, quo pacto sinet ossa magis corrumpi, & hominẽ citiùs interire, quùm idem sit in causâ, cur partes nostri corporis seruentur incorruptę, & vitæ spacium porrigatur: an eò hęc fient, quià humor maius pondus habeat in corrumpendo, quàm in conseruando calor, qui ex ictu atque inflammatione præter naturam iam efficitur? hoc nõ potest ad hyemem transferri, in quo naturalis calor, quùm potẽtior sit, efficit, vt pus, vel nullo modo, vel diuturniore tempore contrahatur, nisi vbi sit humoris redundantia, quemadmodum in pueris. in his etiam magis abundat sanguis, quãdoquidem in vniuerso eorum corpore copiosus est, quùm eos calidiores reddit & humidiores. ossa etiam caua habent, quibus sanguinis abundantiam admittant: ætate autem procedente, quùm, quod cauis ossium continebatur, siccum euaserit, cauum duriori materiâ obstruitur: quo fit, vt os, quod in pueris molle erat & cauum, dẽsum magis ac firmum & durum reddatur. quare minùs purulentũ efficitur, & longiori tẽpore. Contrà euenit in osse puerili, atq; ideò, vbi æquali telo, aut etiam debiliori, ictu simili aut leuiori percussum fuerit, magis ac citiùs putrescit, ex quo sequitur, vt, vbi ex vulnere, non quidem propter ætatẽ, sed offensam grauiorẽ, intereũdum sit, citiùs intereat tener, quàm robustus. os enim, vbi purulentum est, cerebri membranam afficit, & cerebrum ipsum, atque hominẽ interimit. Ergo, quod citiùs, & magis purulentum efficitur, hæc mala citiùs affert. videtur autem vulnerato capite, vbi scilicet, homo statim ex ictu non moriatur, præcipuam causam mortis ponere os purulentum. quod fecit etiam in principio huius libri, quùm, vbi res mortifera sit, diutiùs trahi hominẽ dixit, qui posteriori parte capitis vulneratus est, quoniàm os ibi crassius est, & longiori tempore pus contrahit, & ad cerebrum transfundit.

VErùm oportet, vbi os nudatum sit, id operã dare, vt cognoscamus, quod conspectui non subijcitur, intelligamúsque num os fissum sit & collisum, vel collisum tantùm, vel non ità incisum, vt ostendat, quâ telum insederit, & præter id collisum aut fissum, vel vtroque modo læsum sit: atque, vbi aliquo ex his modis violetur, detrahere sanguinem oportet osse per exiguam terebram perforato. subinde autem os considerãdum est: tenuius enim & minùs altum est tenera ætate, quàm firma.

Animaduersionem ponit propriè in osse puerili, quod magis periclitetur, ne purulentũ fiat ob sanguinis copiam: in eo autem cõsistit, quod oportet sanguinem demere exiguâ terebrâ adactâ, vt, qui in mẽbranâ cerebri receptus est, euadat, & minuatur, qui in cauis ossium continetur. hoc autem præceptum ad eos tantùm fracturæ modos pertinet, qui sectionem postulãt, scilicet, quùm os colliditur, vel finditur & colliditur simul, siue hæc per se fiant, siue os præter ea ità incidatur, vt in eo teli sedes appareat. in alijs autẽ fracturæ malis, cùm os vel desidit: vel ità incisum est, vt ostendat, quâ telũ insederit, modò neq; collisum sit, neq; fissum, ex osse haud oportet sanguinẽ detrahere. satis enim per se profluit, satis etiã ille exitũ habet, qui cerebri membranã distringit. Contrà, si fractura ex earum numero est, quæ latere solẽt (de quibus abundè in prioribus tractauit) vt sanguis euadat, exiguâ terebrâ perforãdum os est. Itaque, vbi os nudatum sit, diligenter intueri oportet, num fissum aut collisum sit duntaxat, siue præter hæc ità incisum, vt teli vestigium retineat, atque, vbi horũ aliquid sit, perforandum est exiguâ terebrâ admotâ, cùm amplior & grauior ossi tenero aliena sit. Subinde autem attollenda manus est, considerandáque foraminis altitudo, ne terebra membranam violet: os siquidem puerile tenuius est, & summum magis, neque ità crassum atque altum, sicut ætate iam firmâ. In fine etiam huius libri, quùm pro serrâ adhiberi posse terebrã dixit, cauit, ne vsq; ad cerebri membranam penetret.

VBicunque autem ex vulnere intereundũ sit, neq; possit homo sanitatẽ recipere, neque seruari, ex his notis intelligere conuenit moriturũ, & quod futurum est, præsignificare. hæc enim ægrotanti accidunt, quùm quis fractum esse os percepit, siue fissum sit, siue collisum, siue quouis modo ruptum, neque id radat, neque secet, quasi non egeat & inuiolatũ sit. Hyeme plærunque ante quartumdecimũ diem, æstate post septimum febris accedit: quæ, quùm superuenit, vulnus reddit, non sui coloris, & saniem modicam effundit, quodque ex ipso inflammatum est, emoritur, glutinosum efficitur, & carnem sale conditam repræsentat, tuffum, subliuidũ, tuncq; corrumpi os incipit, & nigrum fit, lęue existens, tandẽ subpallidum se ostendit, vel albidum. At vbi iam purulẽtum est, pustulæ in linguâ nascuntur, & laborans mente non constante consumitur. Plærisq; etiam neruorum distentio in alterâ parte corporis supernascitur, siquidem vulnus in sinistrâ parte capitis fuerit, neruorũ distentio dextram corporis occupat: si dextra capitis vulnerata sit, nerui in sinistrâ corporis distenduntur. sunt & qui attoniti fiunt. sicq; æstate ante septimum diem, hyeme ante quartumdecimum pereunt. Idem verò significant hæc indicia vetusto vulnere atque recenti.

In libro prognosticorum, vt faciliùs prognosticationem declararet, vnę curationem inseruit: contrà nunc, vt meliùs curatio percipiatur, prognosticationem interponit, & signa mortis. Res autem sic habet: propositum est docere, quâ ratione

quâ ratione caput fractum curetur, sed, cùm febris nonnunquàm interueniat, quam sequuntur posteà mala complura, vt ostẽdat quid in eo casu medico sit agendũ, antè indicat, vbi res lethalis sit, primò febrem, deinde alia mala superuenire, monetq́ue, vt ex illis quid futurum sit, non modò intelligat, sed etiam prædicat. consulit enim medico (vt suprà etiam monstrauimus) & vbique eo spectare ipsum iubet, vt anctoritatem sibi & dignitatem comparet, ac tueatur. Sequuntur autem huiusmodi mala, vbi os fractum est, neque à medico secatur aut raditur, sed quasi integrũ sit, relinquitur: tunc enim præter inflãmationem vlceris, sanies quoque in membranâ cerebri collecta est, &, quùm exitum non habeat, mala infert, quę ab ipso adscribuntur. In oratione Hippocratis legitur [quùm quis fractum os esse perceperit] quod potiùs legẽdum negatione adiectâ censemus [non perceperit] ità, vt mens verborum sit, medicum non intelligere os fractum esse, & idcirco neque radere, neque secare, sed ipsum dimittere, quasi non egeat, & sanũ sit. mouemur autem, quod magis verisimile est debitam curationẽ à medico prætermitti, quùm fractũ esse non intelligit, quàm, quùm id fractum cognoscit: eam sententiam comprobant, quæ ab ipso subijciuntur [quasi non egeat, & inuiolatum sit] nam si intelligeret os læsum, non dimitteret quasi integrum: magis enim credibile est id tãquàm integrum dimitti, quod nullo modo violatũ videtur. Adde, quod modi fracturæ, quorum meminit, ex eorum numero sunt, quos suprà latere posuit, scilicet, quùm os vel fissum est, vel collisum, quamuis adijciat [vel quouis modo ruptũ] id potest referri ad os, quod ità inciditur, vt ostendat quâ telum insederit, & simul etiã vel finditur, vel colliditur, vel vtroq; modo læditur. Solẽt enim inciso osse, & fissa & collisa, quæ iuxtà sunt, latere: atque hi modi sunt, quos anteà dixit, præcipuè sectionem requirere. Sed nolim tibi persuadeas fracturam, quæ oculis subijcitur, periculo vacare: nam & ipsa quoq; sedis causa est, multisq́; affectibus iungitur: tamen, si cum latente cõferatur, plærunq; minus periculosa est, vt abundè in prioribus expositum fuit. Quamobrem, vbi os fractum sit, medicus verò noxam non deprehendat, ac propterea neque ipsum radat, neque secet, superueniunt mala indicia, quæ proponũtur, cúmque vel omnia, vel plæraque concurrunt, certum mortis indicium faciunt. Febris primũ æstate post septimum diem, hyeme ante quartumdecimũ accedit: accedit hæc interdum etiã à principio, sed non ità terret, sicut, quæ procedente tempore supernascitur: à principio enim & doloris causâ & loci, qui inflammari cœpit, febricitare sæpenumerò ægrotãtem videmus: quæ post septimũ diem oritur, quo tempore (vt ex libro de fracturis colligitur) cessasse inflammatio solet, malũ indicium existimatur: significat enim inflammationis grauitate cerebrum, vel eius membranam affici, cùm materia ibi collecta exitũ non habeat: putrescit enim, & febrẽ excitat. citiùs autẽ hoc accidit ęstate, quàm hyeme ob eandẽ causam, ob quam suprà dictum fuit, vbi intereundũ ex vulnere sit, diutius trahi hominẽ hyeme, q̃ æstate, nam humor calore præter naturã æstate magis putrescit, quod Galenus exposuit in tertio de ratione curãdi. magis enim tunc viget: seruatur autẽ à calore naturali, qui potentior est hyeme, neq; ità citò vincitur, aut ipsum patitur in saniem verti. Ità autẽ obseruatum est, vt ęstate non nisi post septimum diem, hyeme ante quartũdecimũ febris inuadat, temporibus, quę inter hyemem sunt, & æstatem medio spacio inter septimũ & quartumdecimum, hanc supernasci verisimile est, citiùs autem vel tardiùs, prout ad æstatẽ magis vel ad

hyemem accedunt. Cur intra hoc tēpus sequatur, philosophus inuestiget: medico satis sit, rem ità habere, quod non tantùm ab Hippocrate obseruatum est, sed cotidiè à nostris chirurgicis verum esse comperitur. Nominat autem dies septimum & quartumdecimum, quibus natura solet, vel morbum vincere, vel ab eodem superari. quare æstate post septimū febris superuenit, id est, non antequàm septimus accedat, hyeme ante quartumdecimum, id est, priusquàm quartusdecimus finiatur. Septimo ergo vel quarto decimo die febris superuenit, medijs temporibus, vel nono vel vndecimo, qui dies eiusdem generis sunt, ac septimus & quartusdecimus. sicque inuadent mala hæc semper eo die, quo de ægris iudicari solet, quùm malum significent: nam (teste Galeno) quæcunque his diebus signa superueniunt, siue mala, siue bona leuiora sunt. Febre supernatâ vulneri adijciuntur alia mala, quæ gradatim, vt sequuntur, ab Hippocrate proposita sunt: leuiora enim incipiunt, deinde increscunt, donec hominem tollant. proueniunt autem (vt suprà narrauimus) ab affectu cerebri, & ab inflammatione, quæ augetur, & quanto grauior fit, vulnus tanto deterius efficit. Auctâ igitur inflammatione, & in gangrænam degenerante color vlceris corrumpitur, neque vltrà rubicundus seruatur, quià succi magis biliosi cōcurrunt, atq; adeò, quià innatus calor paulatim extinguitur. Ex vlcere item pauca sanies procedit, pauca quidem, q vis nutriens imbecillior sit, & succi ad interiora secedant: saniem verò dixit non pus, eo quòd materia ibi malè cōcoquatur: nam & in libro de fracturis istiusmodi vlcus nimis inflāmatū à lachrymarum similitudine δακρυῶδες fieri dixit, eo quòd sanies cruda & tenuis inde profluat, quemadmodum lachrymæ ab oculis, quùm vehementer inflammantur. post hæc emoritur, quod inflāmatū est, & glutinosum redditur: propterea, q caro tabescat, & quasi in gluten vertatur. at, quùm iam tabuit, & non amplius alitur, repræsentat carnem sale condītam. Siccatur enim id vlcus, quod malum est (sicut in libro prognosticorum indicauit) quùm nutriens facultas languet. Color autem in vulnere ruffus est, & sublíuidus: primò quidem ruffus, quùm à rubicundo versus nigrū tendat: deinde sublíuidus, quùm calor innatus ex toto deficit, quo tempore corrumpi os incipit. Neque mirū est, suprà enim dixit omnibus malis affici os, quibus caro vexatur. iure igitur corrūpitur, quùm caro liuida est: talis enim (vt alibi testatur) ægrotante osse malum significat. Sequitur autem, quùm os corrumpi cœpit, vt leue sit, & nigrescat: leue quidem, vel naturaliter, quùm nondū adeò affectum sit, vt leuius aut asperius se ostendat. vel magis, quàm anteà esset, ob liquatam carnem ac tabescētem: quæ, cùm glutinosa sit & pinguis, os leuius reddit, quod, ex contrario, acri humore exasperatur, quemadmodum Galenus in libro de morborum causis indicauit. nigrescit autem, quod album erat ob ingentem inflammationis calorem, ac deinde, quùm iam purulentum est, pallet, vel albidum efficitur: huiusmodi enim est color puris. Tale quid lignis euenit, quùm vruntur: igne enim primò nigra fiunt, deinde in cinerem versa albescunt. prouenit autem niger color (auctore Aristotele in libello de coloribus) à calore, qui & aquæ & aëris humorem absumit. Sed, cùm terra per se alba sit, siue cineri coloris, vbi rei cuipiam iungitur, alio modo coloratur: eo autem cōsumpto, cui admiscebatur, terra ad albedinem reuertitur. Ligna itaq;, quùm nigra sunt, si ab igne rursus calefiant, absumitur ex toto materia, quâ nigra efficiebantur, & sola terra vel cinis restat. Hoc respōdet etiá in osse, quùm alieno calore primùm nigrescat, deinde subpallidum

pallidum

pallidum fiat vel albidum, quod ἔκλευκον dixit: hoc autem verbum vel maximè album significat, vel quod albo proximum est, quamuis aliquãtulum recedat, nos, secundam significationem sequuti, albidum vertimus: tale enim fit os purulentum. Sunt, qui aliter hũc locum exponant, referunt verbum leue ad illud os, quod naturaliter habet, & inquiunt os, quod leue est, tandẽ exasperari, idq; ob saniem à carne defluentem, quæ est admodũ acris, mutántque πέρκνον, quod nigrum interpretamur, in κέρχνον, quod asperũ significat: facilè enim potuit (vt inquiunt) librarius pro π. scribere κ: & pro κ, χ. Mutuatur autem Hippocrates vocabulum κέρχνον, ad asperitatem significandam, vt patet in opere de articulis, vbi & cibum exasperantem, & vocem asperam κερχνώδη nominauit. Iuxta quam explanationem nullam faceret coloris mentionem, nisi, quùm, vbi purulentum est, pallidum fieri, vel albidum ait, sed solam asperitatem & lenitatem intelligeret. Vbi os iam purulentum est, pustulæ (inquit) in linguâ nascuntur, & æger mente non constante consumitur. pustulas nostri chirurgici rarò viderunt, vt, qui cubantis linguam non intueantur: præsertim, quùm delirat, & in propinquo mors est. afficitur autem lingua ob cõsortium, quod inter cerebrum est & oris partes: sanies enim à cerebro ad palatum defluit, & ad linguam, ibíque insistens, quùm acris sit, pustulas excitat. prodidit enim in secundo de morbis vulgaribus pustulas acri, & rodente succo moueri, eas autem nominat φλυκταίνας. sunt hæ (vt scribit Cornelius Celsus) varis similes & quùm rumpuntur, intus quasi caro exulcerata conspicitur. nascuntur igitur in linguâ ob saniem à cerebro transfusam, id, quùm accidit, saniei copiam in cerebro demonstrat, quâ sic opprimitur, vt non modò linguam afficiat, sed malè etiam suo munere fungatur, quùm mens non consistat. Sæpiùs autem ab Hippocrate obseruatum legimus linguæ affectu mentis alienationẽ, & cerebri noxam indicari. in libro enim prædictionum, linguæ tremorem ait labãtis mentis esse indicium, atque item mentis alienationem cum linguæ distentione ac tremore perniciem denunciare, tum siccâ atque aridâ linguâ febricitantium insaniam ostendi. Hæc igitur mala, quùm superueniunt, ad vltimum ventum esse testantur, non quidem quùm vnum quoduis aut alterum accedit, sed cùm vel omnia, vel plæraque, vel certè grauiora supernascuntur: namque, vbi febris, vel aliquod aliud oritur, ipsi à docuit ad sectionem protinus confugiendum: quod nõ faceret, si res omni modo desperationẽ haberet. Propositis malis sæpiùs (inquit) adijcitur neruorum distẽtio, cuius causa est affectus cerebri. Sed, cur læsâ parte capitis sinistrâ, neruorum distentio dextram corporis occupet, & contrà dextrâ parte capitis ęgrotante, nerui in sinistrâ corporis distendantur, neque ipse causam scio, neque subscribo iuniorũ commentis: si quis tamen velit contrahi cerebrum quemadmodũ in morbo comitiali, vt malũ expellat, & quùm in sinistrâ sit, incipere cõtractionẽ à dextrâ & ex cõtrario: sicut euenit in ventriculo, & alijs partibus corporis, quæ, quùm quid expellere ab vnâ parte debent, à contrariâ contrahuntur, si quis (inquam) velit huiusmodi contractionem integrę partis neruorum distentionem excitare in eâ parte corporis, quæ è regione est, huic aduersatur, quod à Galeno scribitur de cerebro & medullâ spinæ, in quibus natura dextram partem à sinistrâ per velamenta separauit, ne noxa vnius alteram afficeret. quî fiet igitur, vt dextrâ parre capitis læsâ sinistra contrahatur, quùm noxam non sentiat? magis enim verisimile est sinistram contrahi, quæ læsa est. Subijcit [sunt & qui attoniti fiunt, & quæ se-

quuntur]à principio etiam casus interdum ità grauis est, vt inde statim homo decedat, vel intra paucos dies, vt, cùm attonitus fit, ac stupet, id, quod sæpenumerò ab ictu protinus accidit, nonnunquàm etiam primis diebus: plærunque autem hominem occidit, æstate ante septimum diem, hyeme ante quartũdecimum. ἀποπληξία enim, cùm, scilicet homo attonitus fit, per se lethalis est, neque potest vltra hos dies produci, adeò grauiter cerebrum vitiatum est. Ex his colligi potest duobus modis, capitis vulnus mortiferum esse: altero, quùm à principio graue est, ità, vt vel protinus, vel non multò post, hominẽ absumat, quẽadmodum, quùm attonitus redditur: altero, vbi augetur inflãmatio, vlcus putre, & os putulentũ efficitur: quod quùm accidit, notæ nunc propositæ se ostẽdunt, ac tãdem afficitur cerebrum, & mortem affert. Postremò addit idem notare signa hæc, siue res vetusta sit, siue recens: similiter enim mortem significant. hoc autem ideò apponit, quòd suprà dixerit ea superuenire æstate post septimum diem, hyeme ante quartumdecimũ, ne credas, si citiùs vel seriùs aduentant, aliud indicare: priùs etiam, quùm post septimũ & ante quartumdecimum dixit, adiecit[plærunque]vt ostenderet id non esse perpetuum.

VEtùm, vbi intelligis febrem inuadere, vel quid aliud signũ languenti superuenire, nihil cessare debes, sed os vsque ad membranã secare, vel scalpro radere facilè autem secatur, & facilè raditur: in cæteris verò eam curationem admouere, quam idoneam iudicabis, quod fit initius.

Quod si caluariæ fractutâ initio non deprehensâ necessaria præsidia omittantur. procedente autem tempore, vel febris accedat, vel aliud ex signis, quæ suprà narrauit, nihil morandum est, nec differenda curatio, donec reliqua superueniant: tunc siquidem nullus esset omnino medicinę locus, quùm cerebrũ corrumpatur. quod ipse alibi σφακελίζωσ dixit, sed protinus secandum est. quod principio intra triduum fieri debuit, si malum & perspectũ fuisset, & rectè curatum. Secto enim osse datur exitus materiæ, quæ in membranâ cerebri retinetur: id item os, quod exciditur, nec putrescit, nec mali quidquã, aut sentit, aut alteri infert. Non solùm autem exciditur os, quùm ad id facto ferramento secatur, sed etiam, quùm scalpro detrahitur. cuiusmodi autem esse debeant instrumenta, quibus secatur os, vel raditur, aut perforatur, suo loco demonstrabimus. cui item facilè secetur & radatur, in aperto est, quùm putrescere iam incepeiit, & mollius euaserit. quod ipse etiam subijciet indicans celeriùs os purulentum secari. Exciso osse cætera facere conuenit, quæ cõmoda videbuntur, directo cõsilio (vt Hippocrates ait) πρὸς τὸ γινόμενον, id est, ad id, quod fit, nimirum ad rem ipsam, quę tunc hominẽ vexat. non solùm enim cõmodis auxilijs vulnus curandũ, sed superuenientibus malis etiam succurrendũ: quod proximis verbis ostendit, superueniẽtis tumoris curationẽ proponens, inquit igitur.

VBi autem in vulnere capitis, siue sectio adhibita sit, siue non nudato osse tumor rubicundus, & ad erysipelæ naturã accedens, in facie atque oculis, vel vtrisque, vel alterutro oriatur, isq; tactus doleat, febris item superueniat, & grauis horror: vlcus verò, quod ad carnem pertinet, rectè habere videatur: os, & quę iuxta vlcus sunt, rectè procedant, excepto faciei tumore, cui nullus alius error in victus ratione adijciatur: aluus homini ducenda est, dato medicamento, quod bilem moueat. Post quam purgationẽ febris cessat, tumor finitur, sanitas restituitur. sed, quùm medicamentum datur, æstimandæ sunt vires hominis, vt valeant.

Tumori

Tumori ſubuenit,qui vulnerato capite ità,vt os apertum ſit,ſiue ſecetur,ſiue citra ſectionem relinquatur,occupare interdum oculos & faciem ſolet.hũc proponit rubicundum,& eryſipelæ naturam habentem,qui tactus doleat, cui febris & grauis horror adijciatur. huiuſmodi tumor magnâ ex parte à flauâ bile prouenit,quæ,quùm acris ſit,& locum diſtendat,dolorem affert: cúmque putreſcat,febrem & grauem horrorem mouet. tranſfunditur autem ad faciem atque oculos naturâ ipſius capitis validiore exiſtente,& medicamentis confirmatâ,ſic,vt malos ſuccos non admittat. nam,quùm vel imbecillius eſt,vel madefacientibus nutritur, bilem aliunde tranſmiſſam facilè recipit, & eryſipelâ corripitur. quam nudato oſſe alibi malum eſſe nos docuit, cùm materia ad inferiores partes non tranſmittatur,ſed in oris plagæ recepta tempore os ipſum corrumpat: de quâ nunc non loquitur,quùm eum caſum proponat,in quo plaga rectè habeat. Ergo,ſi plaga,quod ad carnem attinet,benè procedat, vt,ſcilicet caro ſit ſui coloris,non hebes,ſed firma,ac ſine inflãmatione,& oris minimè tenuatis: rectè item os habeat,& quæ vulnus cõtinent, ità,vt nihil liuidum ſit,nihil purulentũ (hæc enim ſuprà cum febre accedentia ſignificare mortem dixit) ſed ſuperſit tantùm faciei tumor,nec quicquam in victus ratione aberretur,ità,vt ægrotans à cibo & potu vitioſo,ac nimio ſibi temperet,cęteraq́; obſeruet,quę in genere vitæ morbi ratio poſtulat,bilem purgandam ait,flauam, ſcilicet,hæc enim eryſipelæ cauſa eſt. imperat autẽ, vt medicus hominis vires intueatur: perpetuo enim vbi ſanguis mittitur,vel catharcticũ datur, ſpectare medicũ iuſſit, num vires ſuſtinere eiuſmodi auxiliũ poſſint, an periculum ſit, ne cõuellãtur. purgato homine cauſa iam ſummota eſt. iure igitur febris tollitur, tumor euaneſcit,& cùm vulneris,& eorũ,quæ proxima ſunt,curatio rectè cedat,ęger ex toto liberatur,modò nihil(vt ipſe docuit)in reliquo vitę genere peccetur. Omiſit autẽ,quod vitę genus conueniat,vt ſatis alibi declaratum. cùm in libro de vlceribus,qui hunc præcedit,iuſſerit,vt vulnerato capite aquã potui daremus, & victu tenui vteremur, idq́ue non immeritò: morbus enim acutus eſt,& talem victus rationẽ poſtulat, qualem tradidit, & in libro de ratione victus in morbis acutis,& in illis pręceptis,qui aphoriſmi nuncupantur. monuit item in opere de fracturis, vt vbique ad grauiora vulnera diu tenuiorem victum adhiberemus,& vbi femoris vel humeri os fractum, & per vulnus excedẽs reponeremus,eâdem ratione mederemur,atque in capitis fracturâ abſtinentiam imperantes. abundè igitur in alijs locis aperuit,quo victu ſuſtinendi ſint,quibus caput fractum eſt. Placuit etiã Galeno(quâ de capitis dolore ex ictu)in vulnere capitis abſtinendũ eſſe à vino & à cibis robuſtioribus. Sed,quùm ad victus rationẽ aliquo modò ſpectet, etiam locus,vbi degere offenſus debeat, de hoc nonnulla adſcribere operæpretium arbitror. Calor(vt Hippocrates ſæpiùs teſtatur)vtilis eſt nudatis oſſibus & fractis. quare perrupto femore,non ſecus quàm in fracturâ capitis vitandum eſſe frigus ait. idem repetit, vbi tractat de articulis per plagam excedentibus, & in ſummâ in quo caſu neruorum diſtentionem timet,frigus alienum eſſe proponit. quod in capite tanto magis euenit,quàm in alijs partibus,quanto eſt præſtãtius,à quo & medulla,quæ in ſpinâ eſt,& nerui depẽdent. Capite igitur fracto offenſus calido conclaui detineatur,nihil frigidum vulneri ſuperdetur. At nõ propterea velamentis,linteis, faſcijs(vt nonnulli conſueuerunt)premendum atque onerandum eſt. hæc ſiquidem aliena ſunt,præſertim,vbi inflammationis ſuſpicio

sit: abundè enim est plagam protegere,ne ad eam frigus aspiret. Hactenus de genere victus. Restat, vt de alui purgatione, ac de missione sanguinis tractemus: quoniam purgationem, & sanguinis detractionẽ in hoc libro præterijt, non secus ac victus rationem, de quibus tractauerat in opere de vlceribus. tãtùm dixit purgãdam esse bilem, vbi erysipela in facie oriatur. Verùm in libro de vlceribus vulnere existente magno aluum catharctico purgãdã esse prodiderat, vbi triplex genus magni vulneris posuit: quod in parte corporis præstãtiori incidit, quod malignum, quod amplũ est. propriè autem capite vulnerato (quæ pars præstantissima est) aluum ducendam esse indicauit, idq; non aliâ de causâ, nisi vt succi ab affectâ sede auertantur, quod fit, cùm educti non amplius ad ipsam ferũtur. quin & in libro, qui de fracturis, & in eo, qui de articulis est, ad veratrũ confugit, vbi casus asperior est: verbi causâ, quùm calx læditur, cùm os per plagã excedit. Quòd si sanguinis copia sit, non alienũ est secare venam, quod ex ipso Hippocrate colligitur: tum ex libro de vlceribus, cùm præcipit, vt sinamus ex plagâ sanguinẽ fluere, quo patet (vt inquit Galenus) vbi sponte non effundatur, à medico sectâ venâ mittendum esse, ne inflammatio superueniat: tum ex opere de articulis, quùm costâ collisâ sanguinẽ ex cubito detrahit, vbi Galenus ait, etiam si in corpore sanguis non redũdet, in eiusmodi plagis ad venæ sectionem decurrendum esse: miratúrque, cur Hippocrates calce percusso, potiùs hominem medicaméto purget, quàm sanguinem exhauriat: id non solùm in fracturis accidit, sed etiam in alijs casibus. nam lateris dolori interiores partes infestanti Hippocrates veratro medetur, Galenus venæ sectionem præponit. Nos igitur Galenum sequuti, ab Hippocratis lege non abhorrentes, quùm parùm sanguinis ex vulnere profluet, venam secabimus, nisi alij succi in corpore admodum redundent, quos tunc purgare potius expedit, quàm sanguinem mittere. alioquin sanguinem detrahemus, quod præsidium laudatur etiam à Galeno ad capitis dolorem ex ictu.

Super sectione verò, quandò necesse sit hominem secare, hoc obseruandum est. quod si principio tibi curatione traditâ ad sectionem venias, os vsq; ad membranã excidere statim non debes, quùm non expediat detracto osse hanc diutiùs patefactã relinqui, vt quæ grauiter læderetur, & tandẽ putresceret, atq; hebes fieret: aliud item periculũ subest, si sectum os statim à membranâ euellatur, ne serrâ in ipso opere membranam laceres. Verùm in sectione id obseruãdum est, vt, vbi parùm iam est, id, quod secandum superest: iamq; os labat, ex opere te recipias, sinásq;, vt os per se abscedat: nam ossi, quod sectum est, & sine sectione relictũ, nihil superuenire mali potest, tenuatur enim iam, quod relinquitur. In cæteris ea curatio admouenda est, quę cõferre ad vlcus videbitur.

Hoc videlicet, quod proponitur. quùm principio ad sectionem venias, non debes os vsque ad membranã excidere, quamuis enim & à principio intra triduum secandum os sit, & inter septimũ & quartumdecimũ diem, quùm mala illa se ostendunt, non tamen similiter in vtrâque occasione secandum est. Docet igitur, quùm initio ad ægrotantem adhibearis, quid in sectione obseruandum sit: nam, si æger tibi initio non tradatur, quâ ratione secandum sit, in sequentibus aperiet. quod etiam suprà exposuit, quùm malis indicijs accedentibus præcepit, vt os statim vsque ad membranã excideretur. initio igitur, cùm os secatur, excidere totum vsque ad membranam non conuenit, idque duplici de causâ, altera, ne membrana diutiùs sine ossis tegmẽto relicta intumeat, putrescátque:

trescátque: quæcunque enim velata esse & clausa consueuerunt, vbi detecta atque aperta sunt, externo & insueto spiritu circundata alienantur, & vbi sic habentur, diutiùs putrescunt, id euenit omento, quod interdum præcidendum est, quùm abdomine vulnerato per plagam excedit, sed hoc tantò citiùs, quàm cerebri membrana corrumpitur, quantò humidiùs est. diutiùs itaque sine osse relinqui membranam non expedit: Alteram causam ponit periculũ, quod instat, ne, dum initio os exciditur, membrana cerebri violetur, quã rem processu temporis, quùm ad sectionem venitur, nõ timet. vel, quod membrana desidat magis, & ab osse recedat, vt colligitur ex Galeno in sexto de ratione curandi: vel quod cogatur maiori necessitate vrgente os detrahere, quùm incertum periculum certâ desperatione sit potiùs. His igitur de causis imperat, vt à principio eatenus os secetur, vt moueatur, & parùm sit quod secádũ restet. quo facto totum abscedet, & à naturâ expelletur, carunculâ subeunte, vt in prioribus indicauit: neque timẽdum est (inquit) ne quid mali accidat ossi, quod & sectum est, & parte aliquâ sine sectione relictum. quoniã tenue est, quod relinquitur, & non solùm naturâ, sed medicamentis etiam, quæ siccandi vim habentia insperguntur, assiduè tenuatur. At qui sunt, qui hoc tempore istiusmodi præcepta obseruent? nónne etiam à principio, vbi os secant, totũ auferunt, & membranam nudatam relinquunt? sed, quod deterius est, pauci in hanc partẽ peccant, quùm plærique non intra triduum omnino secandũ esse os censeant, sed satis esse existiment, si æstate intra primum septenarium, hyeme intra secundum, hâc medicinâ vtátur: quod quanto ægrotantiũ periculo fiat, & ab Hippocrate docemur, cùm inter initia dimissâ sectione superuenire, tot mala narrauit, & experimento comperimus, cotidiè vidéres eos decedere, qui à principio non curantur, atque idcirco tot affectibus obruuntur.

» IAm verò, dum secimus, serra subinde recipienda est, & in aquã frigidã de-
» mittenda. calefacta enim, dum circũagitur, calefaciendo siccãdoq́, os adurit,
» efficitque, vt plus abscedat eius ossis, quod sectionem cõplectitur, q̃ abscessurũ
» esset. Quod si os protinus excidere vsque ad membranam velis, deinde ipsum eijcere: subinde similiter recipienda serra est, & in aquã frigidam demittẽda.

Obseruationem docet ad secádum os pertinentem, cúmque hoc interdum vsque ad membranam excidatur, interdum nõ totum secetur, vtrobiq, necessariam esse hanc demõstrat. Proximè quidem tractauit de eo osse, quod totum excidendum non est, quando, scilicet initio intra triduum secatur, nunc subijcit, quid in eo secando animaduertendum sit, idémq, adscribit obseruandum esse, quùm totum os vsq, ad membranam exciditur, hoc est, quùm non principio secatur, sed procedente tempore, quando mala indi ia supernascuntur. Prǽcipit igitur, dum secamus, vt id ferramentũ, quo vtimur, sǽpiùs attollamus, & in aquam frigidã demittamus. Causam, quamobrẽ hoc edicit, ipse euidẽter expressit, incalescit (inquit) serra, dũ circunducitur, quod omnibus eueniᵗ quǽ mouentur. constat enim motum caloris causam esse, serra incalescẽs os calefacit, cúmque omne id, quod nimium calefit, etiam siccetur, ipsum quoque exiccat, quo pacto calefactum siccatumq́, os aduritur. quare non immeritò abscedit, nam suprà quoq, dictum fuit, os ab alio abscedere, eò quòd siccetur, & exangue fiat: quamobrem, quò plus ossis secatur, eò plus abscedere necessarium est. cúmque extra id, quod sectione comprehenditur, vratur item, quod iuxtà est, hoc etiam recedet, quod alioquin recessurum non fuisset.

AT si inter initia non accesseris, sed homo alteri priùs traditus, minùs tempestiuè tibi cõmittatur, acutiori serrâ excidere os protinus vsq; ad membranam conuenit. subinde autem attollendum ferramentũ est, & tum aliâ viâ, tum demisso specillo eius circuitus considerari debet: quia citiùs exciditur id os, quod pus contraxit, & ipsum trãsfundit: sæpiúsque os suminum inuenitur, pręcipuè, si plaga eâ parte capitis fuerit, quâ os magis tenue est, quàm crassum: quod ne te lateat, caueto, quùm serrã adhibes. Perpetuum verò sit, quâ os crassissimum videbitur serram imprimere, subinde considerare tentareq́, dimouendo os demere. Reliqua curatio talis conuenit, qualem vulnus desiderat.

Adscribit alia pręcepta ad sectionẽ pertinentia, quæ conueniunt, vbi os exciditur, & à membranâ cerebri detrahitur. hoc autem potest ob duplicem occasionem accidere: & cùm principio ad curationẽ abhiberis, de quâ non multò pòst tractatur: & quùm ægrotans ab altero curatus tibi traditur, quam rem nunc agit. Euenit igitur interdũ, vt homo tibi nõ protinus tradatur, sed posteà, quùm iam necessitas subigit os totũ excidere, & à membranâ euellere: exempli gratiâ, cũ mala indicia, quæ suprà posuit, superueniunt, in quo casu proposita præcepta seruari debent. omnia autem eò euadunt, vt caueamus, ne ferramento membrana cerebri violetur, ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Monet autem, vt πρίονι χαρακτῷ, hoc est, serrâ acutiori, & quę benè imprimatur, os incidamus. in alijs locis, vbi totum os noluit auferri, solummodò [serrâ] dixit, non adijciens [acutiori] sicut hîc, vbi præcipit, vt totũ vsque ad membranam excidatur. Iubet igitur, vt serram subinde recipiamus, videamúsq; & ipsis oculis, & specillo indito altitudinem itineris, quod vbiq; attendi debet, sed præcipuè, quùm os totum exciditur, & multò magis, quùm purulentum est: tunc siquidem, quùm minùs durum sit, celeriùs opinione secatur, quod etiã accidit, cùm plaga eâ parte caluariæ fuerit, quâ os tenuius est: tunc enim in summo magis reperitur. Vides ergo quàm rectè à principio caluariæ naturam monstrauerit, quæ non modò pertinet ad cognoscendam ossis offensam, sed etiam ad curandam. Os igitur, quod inter frontem & verticẽ est, tenuissimum proposuit, crassissimum, quod in occipitio. ergo inter frontem & verticem sæpiùs, quàm in occipitio considerandus est serrę circuitus. Alterum præceptum est, vt ferramentum imprimamus, quâ os crassissimum est, nõ quo os adeò patefactum sit, vt possit ad hanc partem, vel ad illam ferramẽtum adhiberi: nam plærunque hoc non licet, quùm id ossis, quod apertum est, totum tenue sit, sed quo imprimẽda serra grauius sit, atque vrgenda audacter, quâ os crassius est, hoc est, minùs tenue, cùm in toto plagę circuitu nõ sit ęqualiter tenue. Sed huic videtur repugnare Galenus in sexto de ratione curandi, qui ne cerebrum cõcutiatur ob crassitudinẽ ossis, non secat in loco decliui, quod alioquin fecisset. vitat ergo crassitudinem ossis, nec quâ parte ea est, ferramentum adhibet, sicut Hippocrates. eo autem tollitur cõtrouersia, quòd ille non timebat, ne cerebri mẽbrana violaretur, quùm os ex toto nõ excideret, quod timet Hippocrates, qui totum excidit, quâ in re longè grauius est periculũ, quod instat, ne membrana cerebri laceretur, quàm quod ex concussu affertur: quocirca ferramentum admouet, vbi os crassius est, quià, quùm diuturniori tẽporis spacio secetur, medicus interim, quantum sectũ sit, subinde intuetur. Postremum præceptum est tentare dimouendo os detrahere, antequàm totum ferramento præcidatur, quod eò spectat, vt euitetur periculum instans, ne membrana cerebri

rebri lædatur. In græcis exemplaribus multa interposita hîc legũtur, quę, cùm nihil ad rem faciant, omittimus: magis enim referenda videntur ad opus, in quo de morbis renũ, vel ad id, in quo, de aëre, aquâ & locis tractatur, siue Hippocratis sint, siue alterius auctoris. Atq; hæc fortasse sunt, de quibus meminit Galenus, qui, quùm in proœmio quarti commẽtarij de ratione victus in morbis acutis indicaret multa reperiri in eo libro, quæ non essent Hippocratis: idem quoq; ait euenire in libro de vulneribus capitis. Ad hæc, quæ in fine huius adscribuntur, propositis proximè subijci necesse est. quamobrem cætera, quæ inseruntur, aliundè omnia huc accessisse credibile est.

QVod si principio ad curationẽ adhibearis, velisq; os excidere, & à membranâ detrahere, æquè specillo demisso, serræ circuitum considerato, & perpetuo, quâ os crassissimum erit, serram imprimito, dimouendóque eijcere os nititor.

Cauit in superioribus, quùm os à principio secatur, ne totum præcideretur, nunc addit, si quis velit inter initia id excidere, & à membranâ detrahere, eadem pręcepta seruare debere, atque illum, qui post principium id totum secat, atque expellit. Causam verò, quamobrem initio nonnunquam totum secetur, ipse non apponit. duo autem licet animo concipere, vel nunquam rectè ab initio os vsque ad cerebri membranam excidi: si quis tamen auferre id tẽtet, minùs errare, quùm proposita præcepta non omittit: vel interdum aliquâ de causâ, vt, quùm vehemens ictus fuerit, os initio demendum esse, quùm probabile sit materiam copiosè ad cerebri membranam confluxisse, quam protinus exitum habere necessarium est: atque in eo casu, quùm exciditur, nihil ex ijs, quæ nunc imperat, prætereundum. Sunt igitur obseruationes, quas nunc persequitur, eædem, atque illæ, quæ proximè expositę sunt, vt serræ circuitum sæpenumerò consideremus, vt serram ab eâ parte, quâ os crassissimũ est, imprimamus: idq; (sicut anteà dictum est) nõ aliâ de causâ, nisi vt à mucrone terebræ seruetur membrana cerebri inuiolata, atque intacta.

AT, vbi terebrâ vtaris, caue, ne vsque ad membranam penetret, si principio per terebram curationem aggrederis, sed (quemadmodũ in sectione ossis propositum est) tenuem ossis partem relinque.

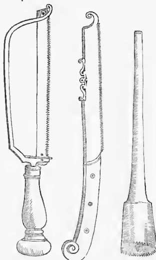
Hactenus de excidẽdo osse per serram tractauit. sed, quùm id etiam per terebram fiat, edicit, ne, si os terebrâ initio perforetur, ipsa per totum penetret. Verùm, sicut, dum secatur, aliqua testa ossis intacta relinquitur, ità, quùm terebrâ res agitur, os totum perforari non debet, ob eandem causam, quam in sectione mõstrauit. In prioribus etiam, quùm tractauit de puerili osse, quod pertundendum est, paruam terebram admoueri iussit, & subinde os considerari.

Verùm, quià serræ terebræ & scalpri mentionem fecit, operæprecium est, vniuscuiusque rationem exponere, quam in finem operis distulimus, ne cum expositione verborum Hippocratis ipsam confunderemus.

Serræ itaque (vt ab hâc incipiamus) duplicem esse rationem constat, alteram longam, teretem alteram: longa similis est illi, quâ fabri vtuntur, hæc ferrula vocatur: pertinet autem ad excidẽda ossa, non tamen in capite, cui (vt infrà declarabimus) teres dũtaxat aptatur, quæ cæteris partibus aliena est: exempli gratiâ in libro de fracturis, quùm Hippocrates secari iubet id ossis, quod prohibet, ne, quod per plagam excessit, in suum locum collocetur, componatúrque, pro tereti serrâ longâ vtendum est: hâc si tentes caluariæ os secare, quî

poteris? quùm os non ità nudetur, vt citra carnis lacerationẽ admoueri queat: ac si nudetur, etiam ineptissima sit, neque possit, quod præcidi debet, in ambitum comprehendere, sed secet, quod secandum non est, quod inutile est, relinquat: præterquàm, quod ob inęqualitatem caluariæ inæqualiter excidit, quùm humiliorem eius partem vix attingat, per eminentiorem ità penetret, vt periculum sit, ne cerebri membranam violet. Quamobrem serram, quâ caluariæ os secatur, teretẽ esse necesse est, quod apertè ex ipso Hippocrare intelligitur, qui, dum caluarię os secaretur, considerari subinde serræ circuitum voluit. Atqui, circuitus non nisi ad teretem serram refertur, quam Celsus modiolum vocat, cuius rationem in hunc modum scribit. Modiolus ferramẽtum concauum teres est, imis oris serratum, per quod medium clauus ipse quoq; interiori orbe cinctus demittitur: si vitium in angusto est, modiolus potiùs aptatur, quàm terebra: si caries subest, medius clauus in foramẽ demittitur: si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clauum recipiat, vt eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. deinde is habenâ quasi terebra cõuertitur, estq; quidam premendi modus, vt foretur & circumagatur. quia si leuiter imprimitur, parùm proficit, si grauiter, non mouetur. neque alienum est instillare paulum rosæ vel lactis, quò magis lubrico circumagatur, quod ipsum tamen, si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. ac, vbi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur. hinc patet, non modò figura teretis ferrę, sed & ratio omnis, & quid obseruandum sit, quùm admouetur. huius etiam meminit Galenus in sexto de ratione curãdi, vbi nonnullos timidiores ait pro terebrâ χοίνικα, id est, modiolum adhibere. Paulus eum eijci, tanquam noxium à iunioribus testatur. Sunt ex nostri temporis chirurgicis, qui ipso vtantur, quos neque laudamus, neque vituperamus. nam si circumspectè ipsum adhibeant, eáque seruent, quæ Hippocrates voluit in eius vsu seruari, proficit. Tutiùs fortasse res agitur scalpris, de quibus infrà tractabimus. Illud autem animaduertẽdum est, quùm modiolum adhibemus, quod æquè ac terebra nocet ossibus infirmis, & vehementer perruptis, quùm periculum sit, ne huiusmodi ferramẽta simul cum osse protinus ad cerebri membranam compellantur. Hæc de serrâ.

Serra, quâ fabri vtūtur. Serrula. Modiolus.

Terebrę autē ꝓpriū est ꝑforare, cū acutū mucronē habeat, vt infrà declarabimus, vbi eius rationē ꝓponemus. Hippocrates autē in hoc opere bis terebræ mētionē facit: & cùm timens, ne puerile os sanguinis copiâ putrescat, iubet, vt paruâ terebrâ ꝑforetur: & in fine, cū docet quid obseruandū sit, si ꝓ serrá initio terebra adhibeatur. Sed cū terebra perforãdo sit, dūtaxat, nō potest serræ modo excidere: q̃obrē necessaria scalpri quoq; opa est, q̃uis Hippocrates silētio id ꝑtereat. Terebrâ enī (vt ait Celsus) foramē fit ī ipso fine vitiati ossis atq; ītegri, deīde alterū nō ità lōgè, tertiūq;, donec totus is locus, q excidēdus est, his cauis cinctus sit: tūc excisorius scalper ab altero foramine ad alterū malleolo adactus id, qđ inter vtrūq; mediū est, excidit, fitq; ambitus similis ei, qui in angustiorē orbē modiolo imprimitur. idē Galenus edocet, cū os terebrâ in circuitu ꝑforatū iubet admotis scalpris excidi. Cęterū de scalpris deq; eorū varietate abundè agemus in ijs, quę sequētur. Nūc de terebrâ, cuius vsū scire cōuenit alienū esse, vbi ossa vehemēter sunt ꝑfracta, atq; vbi per se ībecilla sūt. In osse aūt puerorū, qđ nō admodū ībecillū est, Hippocrates paruâ terebrâ vtitur, sed, si ossibus admodū ꝑruptis, atq; īfirmis terebrâ vtaris, vix ꝓhibere poteris, ne, dū circūagi-

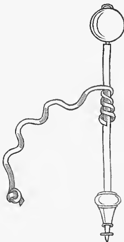
tur, & ipsa & os ad cerebri mēbranā vrgeatur, & cerebrum cōprimat. Aptatur autē ꝓpriè terebra (Galeno auctore) cū ossa plurimū firma sunt, sed metuendū est, ne, dum agitur, mucrone cerebri mēbranā violet. quâ de causâ Hippocrates imperauit, vt in ipso vsu caueamus, ne nimis altè descēdat. Nonnulli (inquit Galenus) vt euitarēt hoc periculi, eiusmodi terebras excogitarūt, quę altiùs descēdere nō possent, quas ob id ἀβάπτιστα nūcuparūt. sicq́, terebrarū duo genera sunt, alterū simile ei, quo fabri vtūtur: alterū, quod non potest altiùs descēdere, quoniā paulò suprà acutū eius mucronē extat quidā circulus. cuius generis terebrę cōplures habēdę sunt, quę omni caluarię crassitudini sufficiāt. nā crassiori ea cōuenit, quæ inter extantē circulū & mucronē lōgius spacium habet, tenuiori cōtrà, quæ breuius. Huc etiā pertinere vidētur descriptę a Celso terebrę capituli lōgioris, qđ ab acuto mucrone incipit, dein subitò latius fit, atque iterū ab altero principio paulò minùs, q̄ æqualiter sursum procedit. prohibet enim capitulū, quod super mucronē subitò latescit, ne terebra altiùs penetret.

Terebra, quę descēdere non potest. Terebra, quâ fabri vtuntur.

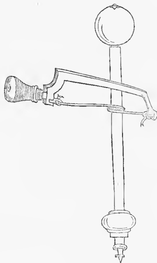
Quâ ratione circumagatur terebra apud veteres auctores non inuenio. ex Cornelio Celso, quâ de modiolo, colligitur hanc habenâ conuertẽdam esse. ait enim [modiolus habenâ, quasi terebra cõuertitur] non tamen constat, quo pacto voluerit habenam admoueri. videmus enim fabros habenâ tribus modis terebram circumducere. Vno quidem mediæ terebræ arctè illigata sæpiùs circa ipsam obuoluitur: deinde mucrone adacto, terebræ caput alterâ manu superimpositâ continetur, ac leuiter deorsum compellitur, alterâ ducitur habena vi quadam, donec tota ferè euoluatur, & interim terebrá circumagat, tum protinus relaxatur, terebráque per se in contrariam partem conuertitur, ipso impetu & circumactæ pilæ, quam adiunctam habet, & ipsius habenæ, quùm huiusmodi omnia, quæ trahuntur, si in ipso impetu dimittantur, ferè eodẽ reuerti consuerint, vndè vi abducta sunt. Terebra itaque, quùm suopte nutu rediens in contrariam partem agatur, iterum habenam obuoluit: hæc manu æquè iterum ducta euoluitur, quod tertiò & quartò fit, donec, quod perforandum est, perforetur, atque hic modus non nimium est efficax.

Terebra, quæ per habenam in medio arctè illigatam conuertitur.

Alter est, quùm exiguus arcus admouetur, sic, vt chorda semel circa terebrã 1 voluatur. arcus enim manu prehensus adducitur, reducitúrque & interim terebram circumagit.

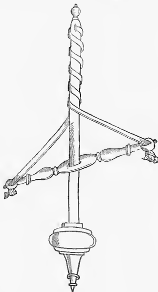
Terebra, quæ per arcum circumducitur.

Terebra, quæ

Tertio modo habena terebrã ducit, cùm terebra in trãſuerſarium inſeritur, quod mediũ perforatum eſt, ità, vt facilè ſurſum ac deorſum per ipſam feratur: ſumma verò foramen habet, in quod habena cõijcitur, cuius capita ad extremitates trãſuerſarij alligantur, ſic, vt habena cum tranſuerſario. Δ. literę ſimilitudinẽ referat, baſis ſit ipſum trãſuerſarium. Deinde, vbi perforãdum eſt, trãſuerſariũ circa terebrã agitur, ſic, vt habena per ipſã obuoluatur, & quaſi in cochleâ ſerpat: tum alterâ manu trãſuerſarium cõprehẽditur, ità, vt ab vno latere terebrę tres poſtremi digiti trãſuerſario ſuperponantur, ab altero pollex ſubijciatur, index ſuperdetur: atq; hoc pacto deorſum ducitur, & habenam euoluẽs terebrã circumagit: inde manus attollitur, terebraq́, ipſo impetu per ſe in contrariam partem conuertitur: hoc autem agitur, quoad foramen fiat.

Terebra, quæ per habenam, & tranſuerſarium circumagitur.

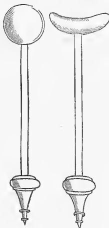

Hi sunt modi, quibus habena terebrã cõuertit: primus, minimè stabilis est: alter, quamuis stabilior, non satis tutus videtur, cùm facilè delabi terebra possit, dum arcu ducitur, quod non æquè accidit, vbi transuersarium adijcitur, qui modus à fabris maximè frequentatur. quocirca, vbi per habenam terebra conuertenda sit, nullam viam hâc tutiorem animo concipimus, quæcunque apud veteres in vsu fuerit.

Recentiores citra habenã alias conuertendæ terebræ rationes excogitarũt. quidam manibus ipsam circunducunt, vel ambabus aduersis ad mediam terebram datis, vel alterâ summũ ipsius comprehendente, cui vel pila, vel trãsuersum aliquid cõnexum sit, qui modus non videtur multum in rem esse, cùm effectum nõ celeriter, quod est præceptum Hippocratis in chirurgiâ, sed longo temporis spacio præstet, quod vulneribus capitis maximè est aduersum. docuit enim Galenus in octauo de vsu partiũ ossa capitis, quàm celerrimè excidenda esse, ne cerebrum refrigeretur.

Terebra, cui pila in summo est, per quam circumagitur.

Terebra, quę per trãsuersariũ, quod est in summa parte, conuertitur.

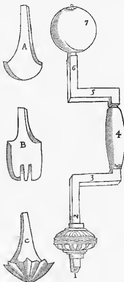
Alij verò

Alij verò manubriolo vtuntur in hunc modum. Ferramentum fit imâ parte quadratum, vbi cauum habet, cui breue aliud ferramentum inseritur, excidendo ossi accõmodatum, quod latiùs infrà explicabimus. illud igitur ab imo tres digitos rectum sursum procedit, inde ad vnius vel alterius digiti spacium flectitur, ac rursus palmi spacio rectũ fertur, quâ tenue est, & affixam fistulam habet, quę circa ipsum facilè conuersa, vbi vtendum est, manu prehenditur, ac voluitur: deinde iterum ad vnius vel alterius digiti spaciũ flectitur, posteà rectum tendit, donec finiatur. quo fit, vt duos rectos angulos ostendat è regione sibi respondentes, ab interiori parte illius recessus, quem manu prehendi diximus: duos item ab exteriori, quâ flexum à rectâ lineâ declinat, & in latus conuertitur. in summo autem annexa pila est, in quâ paruo momento circumducitur. vbi vtendum est paruum aliud ferramẽtum in ipsum demittitur, & ossi perforãdo vel excidendo imprimitur, alterâ manu pila, quæ in summo est, cõtinetur, alterâ, fistula circumagitur, atque hoc pacto id ossis, circa quod ferramentum agitur, in orbem præciditur.

Præter mucronem ad perforandũ varia in hoc ferramẽta demittuntur, omnia tamen aciem acutam habẽt. ex ijs enim aliud rectum est summâ parte quadratum, sic, vt cauo alterius in quod conijciendũ est, respondeat, in imo semicirculatum, vbi vtendum est, angulo scalpri sinus fit, qui mediá & prominentiorem semicirculi partem recipiat, tum hoc ferramentum admouetur, cõuersumq́, os excidit: nec ad cerebri membranã descendit. quùm partes, quę minùs prominent, cæteras penetrare non patiátur, nisi chirurgicus de industriâ violare cerebri membranam velit: huius autem generis cõplura habenda sunt latiora & angustiora. primo quidem latiùs admouendum est, deinde angustius, sic, vt quùm os dimidium excisum est, maximè angustũ adhibeatur. Nonnulli aliud demittunt, quod imâ parte vnguis speciem referat, qui medius duabus lineis sectus sit, sic, vt inter vtranque mucro sit, qui partes hinc atque hinc à lateribus paulum excedat. hæ verò aciem acutá habent, quæ in vno latere ab exteriori parte acuta est, ab interiori hebes: cõtrà in altero, vt facilè tam in sinistrã, quàm in dextram cõuersum excidere possit, & scobem educere, nę sectionem impediat. In osse itaque, quod præcidendum est, medius mucro imprimitur: manubriolo autem circumacto latera os in orbem excidunt, neque nimis altè descendunt: siquidem partes humiliores non ità sinunt eas, quæ magis prominent, altiùs penetrare. Sunt, qui, vbi altero ex ijs ferramẽtis iter pressum est, ipsum educãt, & aliud demittant, quo tutiùs id, quod relinquitur, ex osse pręcidant, id ab imâ parte quasi in pomum desinit striatum, cuius extantes partes aciem acutam habent. hoc igitur adactum, vbi os aliquâ ex parte excisum est, quod restat, absumit, & ob figuram, quam habet ad cerebri membranam, non descendit.

1 Cauum, cui breue aliud ferramentum inseritur.
2 Ab imo tres digitos sursum procedit.
3 Ad digiti spacium flectitur.
4 Fistula, quæ circa ipsum conuertitur.
5 Iterum ad digiti spacium flectitur.
6 Rectum redit.
7 Pila annexa in summo.
A Ferramentum in imo semicirculatum.
B Ferramentum, quod imâ parte vnguis speciem repræsentat.
C Ferramentū, quod ab imâ parte, quasi in pomum desinit striatum.

Terebra, quæ per manubriolum conuertitur.

Expositis

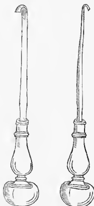
Expoſitis, quæ ad terebram pertinebant, reſtat, vt ad ſcalpros tranſeamus, quibus Hippocrates radi os dixit, ac præcidi, non ſecus ac ferrâ cuiuſmodi autem fuerint, non ſatis conſtat, illud pro comperto eſt, quòd veteres his non ſolùm ad os radendum vtebãtur, ſed etiam ad excidendum. oſſe enim in ambitum per terebram perforato huiuſmodi ſcalpris, ab vno foramine ad alterum malleolo adactis, ſepta, quæ reſtabant inter foramina, præcidebant. nam Celſo auctore ſcalper, quùm planus admouetur, radit, quùm in latus conuertitur, excidit. quamobrem in excidendis ſeptis, quę reſtabant inter foramina, caueri voluit, ne angulo ſcalpri membrana cerebri violaretur. hic (quãtum coniicio) non potuit eſſe rectus, ſed in medio recuruari neceſſe fuit, alioquin radendo minùs idoneus fuiſſet. certo enim loco radẽdum eſt, vltra quem, ſi ſcalper trãſeat, aut inutiliter radet, aut carnem attinget, & dolorẽ mouebit. ſcalper, ſi medius recuruetur, vbiuis facilè ſiſtitur, ſi rectus eſt, vix continetur, quo minùs vlterius delabatur.

Scalper rectus. Scalper in medio recuruatus.

Apud Galenum tria ſcalpri genera leguntur, vnum cauum, quem κοιλίσκον dixit: alterum, qui in imo lenticulæ imaginem refert, vnde φακωτὸς appellatur: tertium radendo idoneum, quem ξυστῆρα nuncupauit: hoc tertio ſcalpri genere ad rimas vtebatur, cuiuſmodi autem eius forma fuerit (vt hinc ordiamur) non licet ex Galeno intelligere. Veteres quali ſcalpro raderēt, iam diximus. Iuniores ferramentum inuenerunt, quo duntaxat os radunt, neque enim aptum eſt, vbi os præcidendum ſit. id rectum eſt, ac ferè duorum palmorum longitudinem implet: in imo autem recuruatur, ſic, vt paruum ſinum in orbem oſtēdat: oræ autem, quæ vtrinque à lateribus ſunt, aciem acutam habent. in ipſo autem vſu ferramentum in latus vertitur, & vtrinſque manus digitis, partim ſubiectis, partim ſuperpoſitis, imâ ſui parte os attingit, ductúſq; id radit. hoc vtuntur ad omnes fracturæ modos, vbicunque diſcutiendum os eſt. radendo enim exitum prębet intus cerebri membranam lædentibus, & id oſſis, quod auferendum eſt, in orbem præcidunt. adeò, vt nonnulli hoc ſolo ferramenti genere contenti ſint, neque ſcalpro malleolo adacto cerebrum concutiant, ne terebræ mucrone lædant membranam, quæ ſub caluariâ cerebrum tegit, quùm aſſiduè os in conſpectum veniat, pateátque quando perrumpitur. adde, quod, quùm ad imam oſſis partē peruenerunt, ſcalprum leniter imprimunt, & vtuntur maximè anguſto. complures enim habent, & latiores, & anguſtiores. Præterea ſi quis manu ſtrenuâ ſit, & exercitatus, opus hoc ſcalpro celerrimè perficiet: ità, vt mirum ſit, cur Galenus huiuſmodi ſcalpris (ſi tunc temporis inuenti erant) ad omnes fracturæ modos non adhibuerit: ſolummodò enim ſcalpris radit, vbi rima eſt, ſiue in ſummo ſit, ſiue altiùs penetret: in alijs fracturis, ſi oſſa firma erant (vt ſuprà oſtendimus) ad terebram veniebat, ſi vehemēter perfracta ad cauos ſcalpros, de quibus mox agemus, & ad eum, qui in imo lenticulæ imaginem repræſentat. Hippocrates nullo interpoſito diſcrimine excidi os iuſſit, ſiue ſerra vel terebra admoueatur, ſiue ſcalpro radatur, tantùm exiguam terebram admoueri iuſſit ad os puerile. illud autem os, quod valde abruptum eſt, citra ferramenti vſum ſiccis medicamentis reſolui, vt anteà demonſtratum fuit.

Scalper, quo iuniores os radunt.

Ponitur à Galeno alius scalper excisorius, quem κυκλίσκον appellauit, & cauum esse voluit. hunc (nisi fortasse sit ille, qui proximè positus ad recentiores refertur) puto rectum fuisse & imâ parte, quâ acies continetur in canaliculi speciem vtrinque à lateribus sinuatum: sic enim & cauus est, & ad circuli figuram accedit, vndè κυκλίσκος vocatur. istiusmodi scalpris ligna à fabris excauantur. admouentur autem plærunque malleolo adacti, vtro modo Galenus cauis scalpris vteretur, non docuit. vtrunque licet animo concipere, tamen verisimilius arbitror Galenum intelligere cauum scalprum malleolo adigẽdum esse, quùm dicat excidendi ossis rationem, quæ per cauos scalpros administratur, vitio non carere, quod immodicè cõcutiat. hoc non faceret, si caui scalpri citra malleoli operam admouerentur. Adhibet autem Galenus cauos scalpros, quùm os vehementer est perruptum. nanque his tantum ossis excidit, quãtum

ſatis eſt ad demittendum ſcalprum referentem in imo lenticulæ ſpeciem, de quo proximè tractabimus. hoc deinde indito, ac malleolo adacto, quod præcidendum eſt, vniuerſum præcidit. Sed cum oſſe terebrâ pertuſo, ſepta, quæ inter foramina erant, excidi iuſſit, an cauis ſcalpris, an alterius generis vtendum voluerit, non conſtat: conſtat tamen cauos ſcalpros parùm aptè ad foramina adhiberi. atque idcirco magis credibile eſt Galenum admoueri maluiſſe, vel eum ſcalprum, qui imâ parte lenticulam refert, vel eum, qui planus radit, & in latus conuerſus excidit, quo veteres vtebantur.

Malleolus. Scalper cauus.

Reliquum

Reliquum ſcalpri genus apud Galenum id eſt, quod in imo lenticulæ ſpeciem habet, atque hanc hebetem: in lõgitudinem verò aciem acutam, quo vtitur, quùm vel cauo ſcalpro os excidens, vel forcipe, quod valdè comminutum eſt attollens, aut cõuertens, aditum facit, per quem lenticula immittatur. hanc enim ſuper cerebri membranam collocat, ſic, vt latâ ſui parte ipſam attingat: deinde malleolo ſcalprum ferit, quo fit, vt membrana inuiolata ſeruetur, cùm protegatur à lenticulâ, quæ in excidendo præit, & membranam, ſicubi adhæret, ab oſſe innocenter reſoluit: acies verò ſcalpri, quam eſſe in longitudinem diximus, ipſam inſequitur. Hanc excidendi rationem Galenus præter cæteras approbauit, vt quæ celerimè effectum præſtet, ídque ſine vllâ membranæ cerebri noxâ.

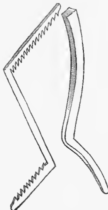
Scalper in imo lenticulam repræſentans.

Qui ante Galeni tempora fuerunt, vt membranam ab angulo ſcalpri tuerentur, μηνιγγοφύλακα, id eſt, laminam cuſtodem membranæ demittebant: hæc autem à Galeno in commentarijs de officinâ medici, chirurgicis inſtrumentis annumeratur, quâ etiam vtitur in corporibus incidendis, vt, quùm coſtam ſecat, eius mēbranam intactam relinquat. Hæc (vt inquit Celſus) lamina ænea eſt, firma, paulū reſima ab exteriori parte leuis, quæ demittitur, ſic, vt exterior pars eius cerebro propior ſit, ſubinde autem ei ſubijcitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac ſi excipit eius angulum, vltro tranſire non patitur, eóque & audaciùs & tutiùs ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum vndique os eâdē laminâ leuetur, tolliq́, ſine vllâ noxâ cerebri poteſt: hâc etiam attollitur quicquid deorſum inſedit. Simile quoddā ferramentum habent noſtri chirurgi, quem vectem dicunt, cùm eo attollant os, quod ferè totum exciſum eſt, & iam labat, non ſecus, quàm grandiores lapides vectibus impelluntur: quanquam eodem ferramento cerebri membranam cuſtodiant. eſt enim lamina ferrea anguſtior, ab eâ parte, quâ os tangit, aſpera, ab alterâ leuis, nō recta, ſed media duobus locis recuruata.

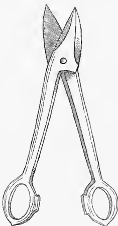
Vectis, quo recentiores membranam tuentur, & os attollunt.

Lamina cuſtos membranæ.

Hactenus omnia ferramentorũ genera proposuimus, quæ ad caluariæ fracturas, & à veteribus scripta inueniuntur, & à nostris chirurgicis frequentãtur. Restant solùm illi scalpri excisorij, qui oppositi nuncupantur, quibus detrahit Paulus Ægineta caluariæ os grauiter fractum, iisdẽ Galenus in octauo de ratione corporis incidendi, præcidi costas iubet. Hos igitur scalpros inter se oppositos, non aliud esse cẽseo, quàm forficem, quâ fabri, vel æs, vel aliud tale excidunt. cõstat enim duobus ferramentis oblongis fibulâ paulò supra medium sic inter se connexis, vt alterum adduci ad alterum possit, & rursus reduci, hæc superiori parte latescunt, quâ aciem aduersam habent, ità, vt vnius acies contra aciẽ alterius sita sit. Scalpros igitur oppositos non aliud fuisse, quàm istiusmodi forficem opinamur.

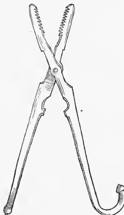
Scalpri oppositi, siue forfex excisoria.

Forceps autem, quæ ad euellendum ossa, vel dentes accommodatur, similiter ferramenta duo habet oblonga, fibulâ paulò supra medium, inter se connexa, sic, vt æquè inuicem adduci & reduci queant. quò magis autem versus

summitatem feruntur, eo tenuiora sunt, vtrũque ab interiori parte in summo quosdam processus habet, & quosdam sinus, ità, vt vnius processus cauo alterius respondeat. quo fit, vt, quùm aliquid prehenderint, arctè ipsum teneant.

Forceps ad euellendum ossa pertinens.

Poterant plura alia de ferramẽtis adduci, sed ijs contẽti esse voluimus, quæ ad hanc rem maximè pertinebant. Paucis autem ad hæc additis, iam finem faciamus. Nolim mireris, si, quæ à nobis tractata sunt, subinde Cornelij Celsi auctoritate comprobantur. quoniam in primis chirurgiã excoluit, in quâ permulta sunt, quæ sine eo vix assequi liceret.

FINIS LIBRI HIPPOCRATIS DE VVLNERIBVS CAPITIS CVM EXPOSITIONE VIDII.

Galeni

Galeni in Hippocratem de fracturis, COMMENTARIVS PRIMVS. VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

Cire licet, antequàm singula exponamus, posse expositionẽ omnem, quæcunque in opere obscura sunt, aperire. aliquid autem ex ijs, quæ scripta sunt, vel vt verum demonstrare, vel vt falsum refellere, tutariq́, si quid à cauillatore quopiã reprehensum fuerit, præter expositoris officium est, consueuit tamen fieri ab omnibus ferè, qui libros exponunt. quam rem ab expositore modicè attingi me hercle nihil prohibet: sed certare de auctoris sentẽtijs absolutè, expositoris fines excedit. Hoc igitur, nõ illud respiciẽs, vbique ijs, quę verè expositiones sunt, pauca ad cõfirmanda, quæ proponũtur, adijciam. Verùm, quùm duplex sit huius expositionis differentia: quãdoquidem & id ipsum, quod obscurum est, duplex est, de hoc quoque aliquid pręfari expeditiùs arbitror. quod paucis explicabo, quasi quoddam compẽdium faciens eorum, quæ in libro de expositione seorsum latiùs enarraui. ibi enim ostendi aliud reuera obscurũ esse, aliud ob id præcipuè, quod multa sunt auditorũ genera, vt sermone eruditi sunt & exercitati, vel omnino rudes: tũ vt naturâ perspicaces sunt, & prudentes, vel hebetes, & imprudentes. Ac, ne longiùs exẽpla petamus, in hoc proposito libro de fracturis, vbi Hippocrates inquit [Dicendum ergo est è medicorum erroribus, quos docere volo, quosque dedocere] verba per se obscura sunt, quùm minimè existimemus quosdam esse errores, quos docere conueniat. Huiusinodi etiam illud est [Pręterea articulus ità extẽtus recuruatur in hoc habitu] intento enim brachio curuari inquit cubiti iuncturam, videtur autem, & hoc absurdum, id curuari dicere, quod rectum est. Item, quod inquit [Nam si ità collocetur imum caput humeri, quod cardinis modò in cubiti sinum conijcitur, efficit, vt brachij, atque humeri ossa dirigãtur, quasi totum vnum sit [sed, si quis viderit, quale vtrunque os sit, de quo agitur, nullam habet obscuritatem. iure autem verba existimabit obscura, qui naturam cubiti iuncturæ ignoret. Ego, quoniàm plærique eorum, qui librũ hunc legunt, in incidendis corporibus minimè sunt versati, meliùs duxi omnia huius generis explicare: quæ verò talia non sunt præterire, adhuc de his illud pręfatus ijs, qui librũ hũc lecturi sunt, vt si quâ ex verbis à me expositis obscura ipsis aliquo modo videantur, ante omnia spectent, num quid mendi sit in suo libro, cum exemplaribus fide dignis illum conferentes, examinãtesq́; tum si rectè habere visus fuerit, eadem verba attentè iterum, & tertiò legãt. ego verò, quùm præsens præsenti librum aperio, ad vnguem conijcere possum expositionis modum, vbique ad discẽtis ingenium inspiciens: at cum omnibus scribo, nec quid maximè, nec quid minimè idoneũ exigat, conijcio: nam illud plærisque obscurum est, hoc iniquo animo ferunt, qui in rebus claris immorantur. Optimum igitur censeo, quid mediocre ingenium postulet, conijcere, atque, vbi non succedit, magis ad id spectare, quod præstantius est: neq; enim commentarios legendos puto, quibus ingenium est inferius mediocri, quibus cum benè agitur, si postquàm eadem sæpiùs de doctoribus audierant alijs atque alijs verbis exposita percipiunt.

» MEdicum oportet, quæ ſuo loco mota ſunt, & fracta, recto admodum ſta-
» tu intendere.

Nonnullæ orationes, & ſi nihil doceant, quod magni momenti ſit, tamen expoſitionis particulæ cenſentur, quales ſunt, quæ ſcripturæ varietatẽ notant. cuiuſmodi quidpiam nunc videmus in propoſitã oratione, quæ ab alijs ſcribitur[medicum oportet]ab alijs abſq; primis verbis[medicum oportet] Atticis enim hoc prorſus eſt vſitatum, quorũ linguam Hippocrates aliquantum vſurpat, ità vt eius ſermo à nonnullis priſcus atticus exiſtimetur. Nos autem in alio paruo libello, quid de ſermone Hippocratis iudicemus, ſeorſum demõſtrauimus. Nũc explanationis initio ſatis eſt admonere omnia hæc à me prætermittenda, quùm propoſitæ materiæ neceſſariæ partes non ſint, & expoſitionem reddant nimis longam[quæ ſuo loco mota ſunt, & fracta, recto admodũ ſtatu intendere] appellat autẽ, cùm oſſa citra fracturã ſuo loco mouentur, non ſolùm ἐκπτώσεις, & ἐκπτώματα, ſed etiã ἐξαρθρήσεις, & ἐξαρθρήματα. Quod ad fracturas pertinet, id animaduertendũ eſt Hippocratẽ, vt ſæpiùs κατάγματα, raro ἄγμα nuncupet, eo vocabulo, quod rariùs vſurpauit, hoc opus inſcripſiſſe : quo fit, vt nonnulli velint non ſeiunxiſſe hoc Hippocratem ab opere, quod inſcribitur[de articulis]ſed vtrunq; in vnum contuliſſe: diuiſum verò fuiſſe poſteà in duo præ magnitudine, atq;, vbi in vnum ambo cõuenerãt, inſcriptũ fuiſſe[de officina medici]. Quam rem malè conantur teſtimonio firmare aſſerentes ſcriptum fuiſſe librum vnum de officina medici, ab homine antiquo primo Hippocrate, qui patrem habuit Gnoſidicum: libellũ verò, quem nunc ità inſcriptum habemus, compoſitũ nõ fuiſſe à magno illo Hippocrate, qui maximus inter græcos habitus eſt, auctor ac medicus. Sed quia in his duobus operibus tractatur de ijs, quę in officina medici fiũt, idcirco aiũt inſcripta fuiſſe[de officina medici]atq; eã de cauſã hîc etiam exquiſitum ordinẽ in docẽdo non ſeruari. ipſum enim in hoc opere de fracturis mentionẽ feciſſe de articulis quibuſdã luxatis, atq; operi, quod ſequitur de articulis, non pauca de fracturis inſeruiſſe. Verùm quibus placet opera hęc, non ab aliquo ſeiuncta, ſed à principio duo compoſita fuiſſe, ab ijs, circa quæ magis verſantur, inueniſſe inſcriptionem affirmant. ità enim opinantur ipſi inſcripta fuiſſe, atq; inde initio ſermonis accepto longiùs labũtur, oſtẽdentes plærãque ex operibus Hippocratis hâc ratione inſcribi. Equidem in vnum ne contulerit Hippocrates ambo hæc opera, an non, dicere non habeo: procedente autem ſermone oſtẽſurum me polliceor fracturas, & ea luxata, quæ tractantur in hoc opere, doctrinę cognationem inter ſe habere, atq; item luxata, & eas fracturas, quæ in opere de articulis. At quamobrem in propoſitis nunc verbis[quæ ſuo loco mota ſunt, & fracta]orationis ordinem permutet : ſcripſiſſe enim debuit[quæ fracta ſunt, & ſuo loco mota]eo quod antè de fracturis tractet. poſſum vnam duntaxat cauſam reddere, hoc pacto. ſæpiſſimè videre licet Hippocratem, & ex maioribus eos, qui eloquẽtiſſimi ſunt, hunc enunciandi modum vſurpaſſe. Fortaſſe igitur non ordinem dicendorum, ſed ordinis concentum attenderũt, vel adeò exquiſitum ordinem in huiuſmodi orationibus neglexerunt. [recto admodum ſtatu intendere]. Membra, quæ luxata ſunt, aut fracta, dum intenduntur, præcipit recto admodum habitu figurari. ſed quã de cauſã intendi debeant, hîc omittit: de modo, quo collocari membrum conueniat, dum intẽtio adhibetur, latiùs pertractat. cùm poſſet in opere rem ipſam docens, nihil de his, qui ſecus ſentirent, meminiſſe.

Atqui non in hâc oratione tantùm, sed in cæteris omnibus ignorare non oportet, orationum aliâ summatim rem proferri, atque hæc omnium breuissima est: aliâ huic maximè contrariâ rem plenè explicari, in quâ nihil omnino prętermittitur, quod vtiliter dici potuisse videatur: reliquas verò omnes his interiectas esse, & alias ad breuissimam, alias ad longissimam propiùs accedere, sicut alias rursum paulum à mediâ distare. vtriusque autem generis legere singulas debes pro arbitrio, atque ocio: eos autem nullo modo accusare, qui, vel quòd breues esse laborent, obscuri fiunt: vel, quòd orationis perspicuitati studeant, longiùs labuntur. illis enim dare legem non cōuenit, præsertim, quùm nihil sit profutura, sed accipere ab vnoquoque, quod sibi vtile sit, cum eo, vt intelligas docendi propositum non esse idē in omnibus libris. verbi gratiâ, in his duobus de fracturis, & de articulis, plenè scribit: sūmatim verò in eo, qui, quùm de impellendis ossibus tractet, μοχλικὸς inscribitur, vbi, quod ad res pertinet, idem agit. Est autem plenè explicandi ratio ad perspicuitatem maximè accommodata: compēdiaria verò ad memoriam. huius rei, quam semel indicaui, vbiq; memento. Sed iam pergimus ad ea, quæ tradūtur, diligenter animum aduertito. Ipse ergo in sequentibus causam inquiret, cur, siue fractum os componendum, siue luxatū in suam sedem collocādum sit, antè opus sit extendere. Mihi autē rei explicandæ locus hic videtur, vt qui operam dem, vt planè exponam: ad quod plurimùm cōferre orationis ordinem, quùm nullam controuersiam recipiat, nihil est, quod demōstremus: sicut nec ab ijs, qui quidpiam exponunt perspicuitatis gratiâ, non solùm ordinem, sed modum singularum omnium orationum attendendum esse. nullâ enim aliâ de causâ expositionem scribimus. In opere igitur de motu musculorum ostendimus maximè proprium esse musculorum, si ad reliquas corporis partes referantur, si ad seipsos, maximè commune ad exemplū lori, chordæ, aut funis, in seipsos contrahi. nam, sicut hæc distenduntur, vbi eorum extrema prehendentes in diuersa diducimus, & vbi finimus, ponimúsque, contrahuntur, ità musculi ossibus vtrâque extremitate innexi coniunctionē habent ijs, quæ manu prehenduntur, respondentem, ab ipsis autem in contrarias partes attracti medij inter extremas partes, hoc est, suo corpore vniuerso intenduntur. quâ de causâ, vbi eorum fibræ omnes transuersæ præciduntur, partes plurimum inter se recedunt, vna quidem sursum ad totum musculi initium, altera verò deorsum ad extremum, quâ parte post articulum cum altero membri osse coniungitur. Idcirco, vbi integro musculo articulus suo loco moueatur, finis musculi iunctus illi parti, in quā os excidit, vt potè, qui totus ad suum initium contrahatur, secum attrahit partem membri, cum quâ coniungitur, hoc est, caput ossis, quod in recessum inseritur, quo contracto vnà contrahitur totum os. in quo casu accidit, vt caput eius ossis, quod in commissurâ subiectum est, pristinâ sede sublimiùs collocetur. quare nullo modo restitui in suum locum potest, priusquàm toto membro intento eatenus deorsum compellatur, quatenus sursum præter naturam venit. Hâc itaque de causâ ossa, quæ prociderunt, priùs intendenda sunt. quod autem comminuta quoque ossa intendi debeant, vel ex eo potissimum colligitur, quòd sicut in luxatis restituendum est, quod erupit, ità in ijs, quæ fracta sunt, quod affectum est, componi debet, sic, vt comminuti membri extrema se tangant. est enim fractura perpetui ossis abruptio, perinde, atq; vlcus carnis. vtrunq; autem tunc ex toto restituitur, cùm ad pristinam vnitatem

id actum est. quod fieri non potest, nisi fracti ossis partes è regione collocētur, quæ curatio græcè διάτασις dicitur. Itaq;, si leuis fractura fuerit, vtraq; læsi ossis pars suo loco manet: sin os penitus perfringatur, necesse est partes inter se cedere, hâc, vt puta in priorem, illâ in posteriorem regionem veniente, atq; aliâ in dexteram, aliâ in sinistram. Quamobrē ambabus manibus, vtrinque membrum prehendentes, quod in priorem partem erupit, retrò cogimus: quod in posteriorem, compellimus in priorem: quod in sinistram excidit, in dexteram trudimus: quod in hanc prolapsum est, in contrariam repellimus, ità, vt omnes comminuti ossis partes per manus componentis in contrarias partes vrgeantur. Dum hæc itaque fiunt, periculum est, ne aliquæ fracti ossis eminentiæ confringantur. non enim redditur ex toto leue vtrunque ossis extremum, perinde quasi sectum sit ferrâ gladium referente: nam quæ dentata est, & ipsa exasperat. Quare fracti ossis partes in diuersa, partim sursum versus, partim deorsum deducentes, ad componendam fracturam venimus, cauentes, ne, dum coniunguntur partes ossis, quarum altera super alteram excessit, aliquæ ipsorum eminentiæ perfringantur. quod penitus assequemur, vbi ossa ἐγκύπτωσι, id est, condātur, vnum scilicet sub altero. eo enim vocabulo vtitur Hippocrates, vbi fracti ossis partes in suum locum reponuntur. Ergo, vt, quæ recesserunt, iungantur, necesse est alteram partem sursum, alteram deorsum attrahere. quod iam omnes medici faciunt, rem interdum solis ministrorum manibus committentes, interdum laqueos inijcientes, vbi maiori vi opus sit, in diuersa contendere. Ostendimus autem tam in fractorum, quàm in luxatorum ossium curatione, principio intendendum esse: adhibendam verò intentionem hanc membro non temerè figurato, deinceps dicemus, atque illud in primis, quùm in fracturæ curatione quatuor agere debeamus, intendere, componere, alligare, & continere, eundem habitum omnium esse cōmunem oportere. componimus quidem, dum intendimus: vbi composuimus, potinus alligare cōuenit, saluo eodem membri habitu, quo compositum est: quem rursus seruare decet, vbi continetur: nam, si moueatur, vinculum quadā parte laxiores habebit circuitus, quadam arctiores. laxiores, quùm ossa moueri patiantur, quod compositum est, corrumpent: arctiores, quùm dolori sint, inflammationem excitabunt. Quatuor igitur, quæ agenda diximus, communem habitum requirere demonstratum est. consideremus posthac, quid intuiti, hunc habitum inueniamus. Porrò, quùm membrum intēditur, ille optimus est, sub quo nō magnâ vi separata ossa in diuersa diducuntur: quùm continetur, ille, qui minimè lædit. vtrunq; præstat, qui ità figurat, vt musculorum fibræ directæ intendantur. directæ autem intenduntur, quùm ab imâ membri parte vniuersus musculus collocatur: nam, si musculus, qui suum initiū habet à parte interiori, ità collocetur, vt medius ab interiori parte mēbri, extremus ab exteriori, vel sic, vt medius à superiori, extremus ab interiori situs sit, hoc pacto circa membrum in cochleam serpens magnam vim requirit, cùm intenditur. Itaque, si hoc modo figuratum musculum extendas, dum fracti ossis partes abunde diducantur, vehementer dolebit, magno cum periculo, ne conuellatur. constat enim intētionis vi conuulsos interdū musculos fuisse. Quare eundem esse habitū cōstat, qui minimè lędit, & qui musculos nullo modo peruersos continet: quod apertè Hippocrates expressit, volens brachium cubito tantùm inniti non ex toto curuatū, aut extentū, sed in medio inter hęc collocatū.

Quem

Quem habitum ipse docuit optimum esse, primò, quòd cubiti os longius est radij sede, ipsúmque firmiter sustinet: deinde, quià musculi, qui oriũtur ab interiori tuberculo humeri, extrema habẽt ab interiori parte totius brachij: qui ab exteriori incipiunt, ab exteriori finiuntur. Cuius autem musculi initium, & finis ab interiori parte sunt totius brachij, huius & reliquæ omnes partes, & propterea totus ipse musculus. Similiter cuius extrema ab exteriori parte sunt, & ipse totus ab exteriori parte est totius membri. Quin & experimentũ indicat hunc habitum minimè lędere. Ex duobus verò, quibus hic interijcitur, supinus musculos plurimùm peruertit, & vehementem dolorem mouet, pronus minùs peruertit, minúsque dolori est. Habes de brachio figurando summatim omnia, quæ latiùs deinceps Hippocrates docebit, eâ oratione vsus, quæ perfectè planéque rem exponit, ità, vt paucis omnino opus sit ad ea exponenda, ijs præsertim, qui imbuti sunt puerilibus disciplinis, vel de doctore librũ audierunt, quibus sanè commentaria scribuntur.

EA siquidem est natura iustissima.

Quasi dixerit maximè conueniens. nam, vbi, quod cõuenit vnicuique, seruatur, res iustè habet, atq; administratur. Quid autẽ corpori cõueniat, præter id, quod secundum naturam est, haud facilè intelligitur. ergo cùm singulis partibus conueniens inest figura, color, & magnitudo, optimè habent.

SEd, si in hanc, vel illam partem declinatur, in pronum habitum peccetur. leuius enim peccatum est, quàm si in supinum.

Duos habitus posuit, supinum & pronum, qui & ad vniuersum corpus referũtur, & ad vnam ipsius partem, nempè brachium. Totũ igitur corpus pronum dicimus iacere, vbi deorsum venter spectat, dorsum verò in superiorem partem: cõtra supinum, vbi sursum venter, in inferiorẽ partem dorsum. Quos habitus cõmemorãs loquuturum se de brachio indicauit, quùm nequeat corpus totum frangi, aut excidere. Sed causam, cur præstet in pronũ declinare, q̃ in supinum, vbi quis deceptus rectũ non assequatur, ipse in sequẽtibus aperiet.

QVi nihil capiunt consilij, plærũque nihil errant. Ipse enim, qui deligatur, sic iustâ naturâ coactus brachium porrigit.

Medici, inquit, qui ante naturalem brachij habitum, nihil attendunt, plærunque meliùs curant, quàm qui malè ratiocinantur. Idiota enim, qui alligandus est, medico brachium porrigit figuratum, quemadmodum minimè lædat, instructus à naturâ, quam nunc iustam dixit. Quippe, quæ generationis initio, & posteà in totâ vitâ degendâ οἰκεῖον, id est, conuenientẽ singulis partibus habitum inuenit. [Ipse enim, qui deligatur brachiũ porrigit] vocabulum porrigit, ἀπορέγει dixit, quod nonnulli accipiunt pro ὀρέγει, id est, porrigit medico, nonnulli pro ἀποκωλύει, hoc est, non permittit, vt medicus indoctior mẽbrum in contrarium cõuertat omnes enim homines naturâ singulas partes figurant, quemadmodum minimè lædant: quem habitum indicat Hippocrates esse maximè rectum. Porrigũt igitur ægri seipsos ità figuratos. atque ægrè ferunt, vbi aliter à medicis collocentur, renituntúrque, atque ob dolorem ducẽti non parẽt. hoc autẽ volunt Hippocratem significasse verbo ἀπορέγει. Sed vtrouis modo acceperit, res eadẽ manet. nam idiotæ, quùm ità brachiũ collocent, quemadmodũ minimè lædat, prȩstantiores sunt medicis, qui, cùm sibi sapientes videantur, malè hoc figurãt. Sũt & qui ad vtrunq; id referãt [sic à iustâ naturâ coactus brachiũ porrigit]. Sed cùm proposita res seruetur, quomodocũq;

verbum id accipiatur, superuacaneū est in ijs amplius insistere, inutilia enim sunt, & inuētu facilia, quę ambiguis verbis tradūtur. Quare illi omittēda sunt, qui tēpori parcit, quùm in ijs, quæ vtilia sunt, id consumere magis conueniat.

» SOphistæ autē medici vtique sunt, qui peccant: porrò brachium fractū non
» magno negocio pertractatur, idque (vt ità dicam) cuiuis medico facilè est.

Sophistas intelligit eos, qui sapiēter aliquid sibi inuenisse videntur: errātes tamen, atque idcirco non obseruantes, quod rectè omnes idiotæ cognouerūt.

» QVem locum cogor latiùs explicare, quoniam medicos vidi, qui, cùm de-
» ligarent, sapientes habiti sunt à brachio figurando, vndè par fuit videri
» ignaros. Multa enim alia, quæ sunt huius artis, ità iudicātur. Nā, quod nouum
» est, quāuis nondum constet, vtrum sit vtile, anteponunt ei, quod consuetū est,
» quod iam sciunt vtile esse, atq; id, quod alienum est, ei, quod receptum.

Ipsemet tibi ostendit in sequentibus, quæ omnia obscura sunt, cur sermonē de figurando brachio dilatauit, quāquàm locus per se, nec difficilis est, nec ità multa verba desiderat, ex quo protinus causam inuenies, quamobrē in ijs, quæ tradidit, ordinē omnino exquisitū non seruarit. quisq; enim priùs de eo, quod magis vrget, verba facit. Ergo, quià medici eius sæculi pro comperto habebāt ad omnem, tam comminuti, quàm prolapsi ossis curationem intentione opus esse, sed ignorabant, quinam habitus secundum naturam esset, idcirco de hoc in primis egit. Ac multò adhuc magis, quia medici quidē optimo deterrimum habitū anteponentes, prauis rationibus eam rem sibi ipsis, atq; alijs persuadebant. Quòd si ignari omnino fuissent, oportebat verū ipsos docere. at, cùm nō solùm ignari essent, sed etiam cognitionem sibi vendicarēt, necesse fuit Hippocratē id primò cōuellere, deinde animum iam purū verâ scientiâ instituere.

» DIcendum igitur est è medicorum erroribus, quos docere volo, quosque
» dedocere de brachij naturâ.

Dedocere vult ea, quæ medici non putant vitio danda, quùm tamen vitia sint: docere quæ putant vitia, quùm non sint.

» ETenim, quod hâc ratione traditur, ad alia quoque ossa corporis pertinet.

Non iniuriâ dicit orationem hanc ad alia quoque ossa sanāda pertinere. ea enim ad quæ spectantes, inuenire naturalem vniuscuiusque habitum cōueniat, omnium communia sunt. duo autem sunt (vt suprà indicauimus) nēpè vt dolorem euitemus, & rectum statum tueamur, illud experimento comperitur: hoc partium quoque situ, quem corporibus incidendis comparamus.

» ERgo brachium, de quo sermo est, quidam vinciendum dedit pronum. hic
» autē coēgit collocari modo sagittariorum, quùm humeri caput conijciūt:
» atque ità deuinxit existimans hunc esse naturalem eius habitum. quam rem eo
» argumento comprobauit, quòd ossa omnia, quæ in cubito sunt, inter se diri-
» gantur, tum superiectæ partes æquentur, quòd etiā tam exteriores, quàm inte-
» riores inter se directę collocentur. ita enim inquit & carnē, & neruos naturali-
» ter sitos esse. sagittarios præthereà testes adduxit. his autem dicendis, præstan-
» dísque sapiens habebatur. Aliarum verò artium immemor erat, quæcūque vi,
» aut artificio quidpiam moliuntur, nesciens alium alibi esse habitū naturalem.
» Quin & in eodē opere, alius erit dextræ, exempli causâ, alius sinistræ habitus
» naturalis. Aliter enim brachium naturaliter figurant iaculantes, aliter fundito-
» res, aliter rursus, qui lapides conijciunt, aliter pugiles, aliter, qui in ocio sunt.
» Quotquot enim artes reperiri possunt, singulę, naturaliter brachia requirunt,

non

» non eodem modo figurata, sed ad instrumentum, quo in singulis vtendum, » & ad opus, quod efficiendum est, accommodata.

De his quoque semel aliquando meminisse oportet, quam rem nos minimè præteribimus. Quidá ex his medicis, qui sapientes habentur, proposita verba [Ergo brachium de quo sermo] tanquàm mendosa iure suo corrigens græcè ità scripsit [τὴν οὖν χεῖρα περὶ ἧς ὁ λόγος ἦν] adiecto verbo ἦν, hoc est [erat] suá nobis ostentans disciplinam, quâ fuerat à grammaticis, rhetoribúsque eruditus, ità, vt ignoraret modum præcisè loquédi omnibus antiquis vsitatum. Erit autem plena oratio, si perficiatur hoc modo [Ergo brachium, de quo sermo erat, quidam vinciendum dedit pronum] Idiotæ plærúque medicis brachium porrigunt conueniéter figuratum, sed horum quidam nimiùm curiosi ab eo proposito recedentes, quod spectari naturaliter debet (id autem fuit doloris caréntia) pronum habitum eligunt, vt potè, quem commodiorem existimét. nullus tamé idiota medico brachium porrigit resupinatum. multum enim abest hic habitus ab eo, qui minimè lædit. nonnulli autem medici, & ob inscitiam, & vt sapientes videantur, ipsum interdum admittunt, atque eâ de causâ sagittariorum exemplo brachium vniuersum collocant, quidam penitus resupinatum, quidam non multum ab huiusmodi habitu recedens. Peccát igitur, nó modò in hanc partem, sed quòd extétum figurent. quos Hippocrates prodidit eâ ratione moueri, quòd vbi totú brachium sagittariorum exemplo figuretur, ossa diriguntur, & totius brachij superiectæ cutis partes æquantur. sed hæc valdè probabilia sunt, & se vicissim cósequuntur: illud reuera non sic habet, carnem & neruos eo habitu, perinde, atque ossa in recto situ omnibus partibus seruari: quod si ità res haberet, non modò probabiliter, sed firmissimè demonstrarent huiusmodi habitum naturalem esse. Verùm hæc tolerabilia sunt. tráfferre autem huc sagittariorum exemplum, existimari debet prorsus fatuum, satiúsq; fuit eos ab Hippocrate nullo modo cómemorari, quàm acerrimè refelli. nam, quæ prorsus stulta sunt, deridenda magis sunt, quàm à scriptoribus confutanda: non tamen prohibeo, quo minùs, dum viuentes agunt, redarguátur: ac præsertim, vbi, qui hęc nugatur, audientibus persuadet, vt sibi ipsi hominis curationem committant. Fit etiá interdum, vt nos quoque in scribendo stultis opinionibus contradicamus, vbi multos videmus illis credere, quasi veræ sint: quod nunc accidit Hippocrati, qui nihil esse commune sagittarijs, & vincientibus ostendit. Quæ verò afferuntur de ossibus, neruis, & carne recto statu collocandis, quamuis nullum per hæc fuisset Hippocrates reprehensurus, per se necessaria fuerant ad optimum habitum inueniédum, cuius caput est, si argumentum ex signo colligamus, doloris carétia. id enim neque ipsos idiotas latet: verùm, si rei causam, naturámque spectemus, rectus partiú status, qui idiotis non item patet, sed illis duntaxat, qui incidendis corporibus operam dederunt. Quæ ab Hippocrate subijciuntur, maximâ ex parte plana sunt, nec quidquá habent, quod in quæstionem vocetur. quare vniuersa hæc mihi prætereunda, quod non accidit ijs, qui librum legunt, quibus longiori tépore sunt consideranda. Quod inquit [Hic autem coëgit ipsum collocari modo sagittariorum, cùm humeri caput conijciunt] obscurum est, & incertum. quocircà nonnulli verbú [conijciunt] quod dixit ἐμβάλλωσι. propterea scriptú ab Hippocrate existimát, quòd extento brachio humeri caput in sinum ceruicis, quæ in lato scapularum osse est, conijciatur, in quem anteà non conijciebatur, cùm

brachium demissum erat. tunc enim iuxtà erat duntaxat,& cõtingebat:quam rem his verbis expressit[Versatur humerus in lato scapularum osse trãsuersus, vbi brachium iuxta latus extenditur].Censent alij ἐμβάλλωσιν dixisse Hippocratem translatione vsum à nauium impetu, ἐμβολὴ græcè dicitur, vbi datur opera,vt naues hostium mergantur, quãdocunq; signo dato prora aptatur ad nauem alteram perfringendam,potissimum à latere,totámque dissoluendam, ac submergendam,tunc quasi paratũ esse ad ἐμβολὴν,id est,ad impetum faciendum aiunt. Item apud comicos porrecta membra dicũtur ad ἐμβολὴν, id est,ad impetum faciendum parata . quod Aristophanes ostendit, quùm inquit, χωρεῖ ἐπὶ γραμμὴν λόρδος ὡς ἐμβολῇ, id est,recta accedit incuruus, quasi ad impetum faciendum paratus. Quæ subdit omnia, si animaduertantur manifesta sunt,vsque dum inquit.

» IN sagittarijs par est hunc alterius brachij habitum optimum esse nam si ità
» collocetur,imum humeri caput,quod cardinis modo in sinum cubiti cõijci-
» tur,efficit,vt brachij,atque humeri ossa dirigantur,quasi totum vnum sit.

Scribit nunc aduersus eos, qui vniuersum brachium intentum deuinciunt, sicuti sagittarij sinistrum continent. Ait enim ad id agendum iure opus fuisse brachio extento,quùm neruus dextrâ tenditur versus partem posteriorem:totus verò arcus in eâdem regione cõtinetur à sinistrâ, ne in alteram partem inclinetur.Nam si neruus dextrâ validè in posteriorem partem intentus totũ arcum secum adducat,ductio sagittæ in posteriorem partem impedietur,vt quę debeat à valido neruo cõtentóque emitti.Ergo,quantum ex vltimâ contẽtione remittitur,tantũ demitur de emissione sagittæ, quod,quùm in confesso sit, Hippocrates causam adiũgit huiusmodi.[Nam si ità collocetur imum humeri caput,quod cardinis modo in sinũ cubiti cõijcitur,efficit, vt humeri atq; brachij ossa dirigantur,& brachium totum sine inclinatione seruetur.]vocat autẽ γιγγλυμοειδὲς imũ caput humeri, quod cardinis modo cum cubito committitur: quandoquidem cardines(græcè γίγγλυμοι)& quosdã sinus habent,& quosdam processus,sinibus recipiunt eorum,cum quibus committuntur,processus: processibus in ipsorum sinus inseruntur. Similiter imum caput humeri in gibbum ambitum desinens duo à lateribus tubercula exigit,vnde similitudo trochleæ fit.hæret autem huiusmodi ambitu trochleam referente in sinibus cubiti. Extremus hic ambitus,& à priori, & à posteriori parte cauum habet,in vtroq; se insinuant cubiti processus rostro similes.Siquidem cubiti caput superiùs.C.literam refert.quâ,cum humero committitur, accipítque humeri ambitum, qui trochleam refert,ferè totum,vbi brachium sic collocatur,vt cubitus,atque humerus rectum angulum ostendant. At rursus,vbi humero quiescente, cubitus circa gibbum eius ambitum moueatur, si in priora feratur, cubiti commissuram flectit. si in posteriora,tendit. in maximo quidem flexu prior cubiti processus in humeri cauum,quod à priori parte est, conijcitur: in extensione posterior processus in posterius cauum, quod,quùm maius sit, maiorem processum accipit.quare plurimum extendere, & curuare totum brachiũ possumus: quod nullo modo contingeret,si nullum cauum in humero fuisset. Quùm huiusmodi ergo sit cubiti iunctura,vbi totum brachium ad rectum angulum figuretur,ità,vt humerus & cubitus rectum angulũ ostendant (quem habitum Hippocrates solitus est appellare ἐγγώνιον) ambitus trochleam referens medius hęret cauo cubiti,quod.C.literam repræsentat. At vbi totum brachium exten-

ditur

ditur, cubitus in posteriorẽ partẽ fertur, & processus, qui ab eâ parte est, motui præest: cessat autem, quiescitq;, quùm primũ ad humeri cauum, quod eâ parte est, peruenit. Quo fit, vt cõmissura extẽdatur, & imum humeri caput, cardinis modo, sinu cubiti innitatur. vocat autem Hippocrates βαθμίδα, non modò humeri sinum, sed cæteros omnes, in quibus recipiuntur ossium processus.

PRæterea articulus ità extentus recuruatur. ergo verisimile est sic eũ locum minimè flecti, maximeq; intendi, neq; à neruo, quem dextra tendit superari, neque illi cedere: ad hæc neruum ipsum plurimum adduci. Quo fit, vt sagittæ à validâ, subitáque vi emittantur. quæ autem sic emittuntur, maiori impetu celeriùs feruntur, longiusq;. sed vincientis & sagittarij nihil commune.

Ex modis, quibus brachium figuratur, extẽsio flexui contraria est, supinus habitus prono. hi ergo extremi sunt, & quasi quatuor habituum excessus: duo alij medij sunt: vnus quidem inter extremum flexum & extensionem, quem Hippocrates (vt dixi) ἰθύωρον appellat: alter inter pronum & supinum, sub quo ait cubitum radio subijci. Igitur, sicut hũc iustum & rectum dicit, sic etiam illum, qui ἰθύωρος dicitur, sub quo humerus cum cubito ad rectum angulũ collocatur. quod si hic habitus rectus est, sequitur, vt, vbi brachium extenditur, non debeat rectus appellari. si rectus nõ sit, certè erit in exteriorem partem recuruatus: quemadmodum, si in posteriorem partẽ ità recuruetur os cubiti, vt cum humero angulum ostendat, quod iam non nullis accidisse perspectum est, quibus necesse est posterius humeri cauum altum esse, in quod se inserit posterior cubiti processus. Quod si huiusmodi cauum nobis omnibus altissimum esset, flectere in posteriorem partem brachium possemus, vt dixi de his, quibus aliquantulum id licet, vtpotè qui posterius cauum non secundum naturam penitus habeant, sed nimis sinuatum.

QVi brachiũ deligat, vbi sic figuratum contineatur, multa alia affert mala grauiora, q̃ vulnus. nam, si curuari brachiũ imperet, non ossa, non nerui, non caro eundẽ habitũ seruabunt, sed vinculis cedentibus in aliã atq; aliã partem mouebũtur. Ecquid opus est sagittariorũ habitu? quâ in re nullus fortassis error fuisset, si sophista pmisisset, vt homo ipse vulneratũ brachiũ porrigeret.

Qui intentum brachiũ deuincit omnino (inquit) vel ità contineri iubet, vel curuari sinit: vtrumuis fecerit, ægrotantem lædit. nam, si in eodẽ habitu cõtineatur, dolor assiduè vrget: sin aliter figuretur, deprauatur brachiũ sub vinculo, quod eo spectat, vt membrũ, sicuti compositũ est ab iniectis fascijs contentum, sine vllo pressu tueatur. at, si aliter figuretur, contrarium accidet: nempè, vt fractura vinculo non cõtineatur, sed moueatur, trãsferaturq;, vnà cum neruis habitũ mutãtibus, musculisq;, quos carnem vocauit, eorum nobis naturam ostendens. Sunt enim musculi caro sentiendi vim habens à simplici carne, ex quâ maximè constãt, caro nominati, per quos fibræ distribuuntur à neruis ac ligamentis diductæ. creatur enim totus musculus à naturâ eiusmodi fibris cõtentus, quibus caro simplex vndiq; concrescit, atq; hęc est propria musculi natura, per quẽ venæ & arteriæ discurrũt, vt non secus ac cæteræ partes, alatur & viuat: propriũ verò musculorũ corpus fibræ sunt, quę simplici carne cingũtur, plurimum quidẽ medijs musculis, tum subinde minùs, pręsertimq; in initio ac fine ipsorũ. quocirca extremi musculi neruosi magis sunt, medij verò carnosi.

QVidam alius medicus resupinatũ brachium extendi iussit, atq; ità figuratum deuinxit, sibi persuasum habens hũc statum naturalem esse, quod

ex cute conijciebat,& ex eo, quod ossa sic tueri naturalem habitum existimaret. quia id ossis,quod in primâ palmæ parte extat à parte minimi digiti, è regione collocetur eius ossis,vndè cubitũ metimur. Hæc adducebat ad comprobandum huiusmodi habitũ esse naturalẽ,rationiq; consentanea loqui videbatur. Sed brachiũ vehementer cruciari,si supinum extendatur,experiri quilibet in suo potest.nam si extẽdatur,hunc habitum dolori esse cõperiet. quin,si imbecillis homo manus prehendat valentis ità collocatas, vt cubitus resupinatus curuetur,vtiq;,quò volet,ipsum ducet. Manus item eo modo collocata, si gladiũ teneat,vti eo minimè poterit: vsqueadeò istiusmodi habitus violentus est. Ad hæc, vbi brachiũ in eo habitu vinciatur, grauiori dolore torquebitur homo,dum ingredietur,graui,dum cubabit. quod si brachium flectatur,necesse est musculos contrahi, & ossa in eodem habitu minimè contineri. ignorabat autem illud,præter alia, quæ in huiusmodi habitu incommoda accidũt,quod os in primâ palmæ parte extãs à parte minimi digiti,cubiti pars est: illud verò, quod in cubiti iuncturâ est,vnde cubitum metimur,est humeri caput.

Si quis brachium resupinauerit, videbitur humeri caput ab interiori parte, quod græcè κόνδυλος, id est,tuberculum nominatur,esse caput superius cubiti, cùm quodammodo è regione se ostẽdat capitis inferioris, quod in primâ palmæ parte extat à parte minimi digiti. Non tamen omnes cubitum metiuntur ab humeri tuberculo. sed sunt, qui metiri incipiant, ídque rectè à cubiti eminentiâ,quã græci ὠλέκρανον dicunt & ἀγκῶνα. At Hippocrates,vbi ait[vnde cubitum metimur]significare videtur,vel omnes,vel plerosq; inde metiri. Quomodo autem sese res habeat, hìc quærere superuacaneum est. illud meminisse oportet, quod inferius cubiti caput situm in primâ palmæ parte è regione superiori capiti respondet, vbi secundum naturam brachium figuretur, vt scilicet curua pars interior sit,gibba exterior,in quo habitu fit,vt minimus digitus ab inferiori parte subijciatur,pollex à superiori insidat.

HIc verò putauit hoc idem os esse atque illud,& alij complures.

Non ità dixit[hoc idem os esse,atque illud]sicuti aliquẽ eundem cum seipso dicimus, vt Aiacem Telamoniũ eundem cum Æacide, sed quod vtrũque ossis extremum intelligat eiusdem esse,nempè cubiti.

EST autem idem cum illo eminentia cubiti,cui potissimum innitimur.

Vocabulũ[idem]accipiẽdum nunc quoq; est eodẽ modo,quo proximis verbis explanauimus,cùm eiusdem ossis partes esse existimarent,quod in primâ parte palmæ sitũ est,& quod ab interiori regione cõmissuræ cubiti extat.

ERgo,vbi brachium resupinetur,partim hoc os peruersum cõspicitur, partim nerui,qui ab interiori sede,& digitorum,& primæ palmæ partis procedunt, supino brachio peruertuntur. tendunt enim huiusmodi nerui ad humeri os, vnde cubitum metimur. errores,atque ignorationes naturæ brachij tot ac tales sunt. Si quis autem (vt præcepimus) si actum brachium extẽdat,dirigetur os,quod à parte minimi digiti ad cubiti eminentiam tendit: dirigẽtur item nerui,qui à primâ palmæ parte ad extremum humerum pertinẽt: suspensúmque brachium in eodem habitu cõtinebitur, in quo fuerit colligatum,neque dolori erit,aut molestiæ,siue ingrediatur homo,siue cubet.

Quùm accidit,vt ossis cuiuspiã,vel nerui, vel musculi initiũ sit ab interiori parte mẽbri,finis vel ab exteriori,vel ab inferiori,cõstat partẽ hanc peruersam esse. Rectè igitur dixit omnia hæc peruerti,vbi totum brachium resupinetur.

Ac ne

Ac ne longiùs exempla petamus. nerui, qui ab interiori parte feruntur ad manum, cum cubito iunguntur circa totum humeri caput. Fiet itaque resupinato brachio, vt neruorũ, qui cubito illigãtur, initia ab interiori parte collocẽtur, fines à superiori. idem accidet musculis, & ipsius cubiti ossi. horũ enim omnium initia ab interiori parte sunt iuxta tuberculũ humeri. Poterant autẽ per se musculi, cùm peruerterentur, abundè dolorẽ excitare, atque eâ de causâ inflãmationem. Si quis autẽ brachiũ figurauerit, vt Hippocrates iussit, musculi, qui ab interiori parte cubiti oriuntur, toti ab interiori parte siti erũt, qui ab exteriori, in hâc similiter continebuntur, quemadmodũ, qui à superiori, positum à superiori tuebuntur in vniuerso mẽbro. Ab inferiori autẽ cubiti parte nullus situs est omnino musculus. sed, si cubiti musculorũ omnium situm cognoscere tibi curæ est, ex primo libro de incidẽdorum corporum ratione addiscere poteris, tum ex opere de musculis incidendis, vbi musculorum omniũ natura ad compendium confertur magis, quàm in libro de incidẽdorum corporum ratione.

COllocari sic hominem oportet, vt id ossis, quod excedit, ad lumen quantum maximè potest, illustre conuertatur, ne chirurgicum lateat, dum intendit, quando satis fuerit directũ. Porrò, qui vsum habeat, quùm admotâ manu os excedens continget, rem optimè comprehendet.

Siue iacere, siue sedere significare voluerit verbo [collocari] quod κατακλινῆς dixit, cum altero, alterũ quoque intelligendũ est. Nam si ęgri vires, & fracturę magnitudinem intueamur, ipsum modò iacentem, modò sedentẽ vinciemus. Verùm vtrouis modo collocetur, vt vitiata pars cõspectui magis pateat, ex luminibus quæ dantur, spectare debet ad maximè illustre.

De brachio.

OSsium brachij, cùm non vtrunque fractũ est, facilior curatio est, vbi quod superius est, cõminuitur, quãuis plenius sit, tũ quia integrũ, quod subiectum est, fundamẽti vicem præstat, tum quia faciliùs reconditur, præterquã in viciniâ manus. superius enim os carne plurimũ contegitur. id verò, quod subiectum est, minimè carnosum est, ægrè conditur, ac maiori vi extenditur.

Indicauit brachiũ ex binis ossibus cõstare, vbi ait ὧν μὴ ἀμφότερα, id est [cùm non vtrunq;] nõ enim cõsueuit dictio ἀμφότερα græcè vsurpari ad vnũ vel tria, vel plura significanda. Ex his ergo binis ossibus, quod subiectum est πῆχυς, id est, cubitus propriè vocatur, ídque sanè longius est: quod superinsidet κερκίς, id est, radius. Plana autẽ est, non modò oratio hæc, sed reliquæ ferè omnes huius libri. Illa duntaxar explanationis mihi visa sunt indigere, quę à me enodãtur. Quare si quid præter hæc obscurum tibi videatur, spectato, num quid in exemplari fuerit mẽdosum, vbi enim correxeris, si quid lectũ semel non comprehenderis, iterum ac tertiò relegens, quod propositum est, optimè percipies.

VBi non hoc, sed illud fuerit comminutũ, simpliciori vi opus ad intendendum: vbi vtrunque extendere valentiùs oportet. Puerũ iam vidi plus iusto intentum, sed pleri que, minùs quàm res postulat, extenduntur

Vim simpliciorem, & quæ nõ magno negocio adhibetur, φαυλοτέρῃ dixit. φαῦλον enim apud veteres græcos, non solùm significat vitiatum, sed simplex.

INtentione adhibitâ, conuenit admotis prominentioribus palmarum partibus dirigere.

Prominentiores partes palmarum appellãt θέναρα deducto vocabulo à percutiendo, quod θείνειν græci dicunt, vt nonnulli volunt, qui verborum inter-

pretationibus student. Quicquid enim percutimus, prominẽtioribus his partibus percutimus. Alij non omnes prominentiores palmæ partes sic appellatas existimant, sed eas tantùm, quæ pollici subijciuntur.

DEinde cerato inungere non ità liberaliter, ne fasciæ superinnatent, atque hoc modo deuincire.

Vinculi vsus duplex est, nam & cõminuti ossis partes, quæ rectè inter se cõpositæ fuerint, fideliter continet, & lintea liquore aliquo respersa, vel illita medicamento, quod ad repellendã inflãmationẽ pręsentissimũ esse putauerimus, decidere non patitur. Adhibẽt itaque nonnulla medicamenta, quæ linteis illinuntur, his quæ excepta imponunt, vinculũ superdantes. Alij humorẽ aliquẽ ingerunt ad rem idoneum, quale est vinum, vel per se, vel cum oleo, & sæpè liquidum aliquod medicamẽtum, cuiusmodi est ceratum hoc. cuius duplex ratio est: interdum, siquidem ceratum ex rosã, vel oleo liquatur: interdum, arida pix adijcitur, hincq́; πισσηρὰ κηρωτὴ græcè nominatur. Sed liquida medicamenta, spissa quoque sunt & crassa, cuiusmodi est liquidum ceratum. Fiunt autẽ, & ex emplasttis inflammationem arcentibus, liquatis in oleo, de quibus loquuti sumus, & in opere de simplicium medicamentotum facultate, sed latiùs in eo, quod scripsimus de ratione curandi, & in eo, quod de compositione medicamentorum. Hippocrates igitur liquido cerato vtitur, quod multò magis inflãmationem coërcet, quàm quod durũ est, seu quouis alio nomine libeat appellare. Modum verò vtendi huiusmodi cerato indicauit inquiens [nõ ità liberaliter, ne fascię superinnatent] sed contrarium terminum, vt pote, qui nobis notus sit, præterijt. is autem est, ne ceratum ità parum inungatur, vt iniecta lintea siccescant, priusquàm tertio quoque die resoluãtur. At quâ de causâ cerato nũc inungendum dixerit. considerandũ est, quùm, vbi os cute excedit, vinum nigrum austerum superinfundi iusserit. Mihi sanè videtur vinũ excogitasse ad hæc tanquam præsidium efficacius: omisisse verò in alijs fracturis, vbi nullum ex comminutis ossibus nudatum est. eo quòd vini vsus summam diligentiam postulet, nam, nisi subinde infundatur, aridę fasciæ maximo sunt detrimento. Plærique autem ex iis, qui laborantibus seruiunt, recusant subinde infundere, noctu præsertim. Sed quia extremus morbus extremâ curatione perfectè restituitur, idcirco quibus excedit os, vt vinum superinfunderetur, edixit. Sed plura de facultate vini dicemus, vbi eo vtitur. nunc illud indicasse satis sit. quod, cùm aliæ fracturæ solâ cerati inunctione curari sine vino possint, non necesse est hoc adhibito grauiter interdum ob ministrorum negligentiam peccare. At, quùm summum periculum circunstat, tunc & ipsi vltrò fatigandos se prębent, & nobis imperantibus parent. Adde, quod nos etiam ob periculum ingens frequentiùs his adsumus, atque interdum vniuersam noctẽ immoramur, vbi veremur, vt ministri rectè exequuturi sint, quæ præcepimus.

CVrâ habitâ, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, sed paulò superior, ne sanguis ad imum fluat, sed retineatur.

Cubitum ità figurandum esse, vt radio subijciatur, atque ad rectum angulum cum humero collocetur, in superioribus proditũ est. Sed, quùm hoc fieri possit, manu & supra & infra cubiti regionem positâ, meritò hoc quoque definiuit, imperans, vt manus paulò sublimior, quàm iunctura cubiti habeatur. Constat enim, vbi membra dependeant, ad ima concurrere materiam, ac propterea, quemadmodum, qui totum diem inambulant, quibusq́; crura calidiora sunt,

ra sunt, maximi momẽti censent noctu hæc vniuerso corpore sublimiora cõtinere, ità iubet Hippocrates, vt caueamus ne manus dependeat, sed sublimior collocetur. quod si cubiti iuncturâ multo sublimiorem figurari iussisset, huiusmodi habitus in iis etiam, qui paululum in eo perseuerant, dolorem afferret vniuerso brachio, potissimúmque musculis à priori parte humeri sitis. eum autem habitum dolori esse docebit ipsa experientia. doloris verò causam ostẽdet natura musculorum, cubiti iuncturam mouẽtium. sunt enim & à priori, & ab interiori parte humeri, atq; vbi cubitum flectimus, ad suum initium cõtrahuntur, & sursum versus intendũtur, cumq; ipsis contrahitur, ac sursum tenditur totum brachiũ, cui suis imis partibus iungũtur. [ne sanguis ad imum fluat, sed retineatur] Verba hæc referenda sunt ad illud [ne manus inferior iuncturâ cubiti collocetur] interposuit autem [sed paulò superior] sic, vt tota oratio sit huiusmodi. Curâ habitâ, ne manus inferior iuncturâ cubiti collocetur, ne sanguis ad imum fluat, sed paulò superior retineatur.

» POst hæc fasciâ alligare, capite, quà fractura est, iniecto.

Potest iniici caput, vel nõ iniici, quà fractura est, dupliciter. cùm id modò in longitudine membri, modò in latitudine accipiatur. Termini autẽ iniiciendi fasciæ caput in longitudinem membri sunt, vbi primus fasciæ circuitus in orbem attractus fracturã vniuersam complectitur. Quod si, vel superiùs iniiciatur, q̃ vt fracturam contingat, vel inferiùs, q̃ vt ad ipsam perueniat, caput hoc verè quis poterit asserere minimè iniectũ esse, quà fractura est. sic mihi intelligito iniectũ, vel nõ iniectũ caput, quà fractura est. sed in latitudinem, cùm fasciæ caput primò superdatum, vel quà fractura est, vel extrà proceder. Hîc igitur Hippocrates membri longitudinem intuitus, caput, quà fractura est, iniiciendum esse proposuit. hoc est, neq; fracturâ inferiùs, neq; sublimiùs. quod indicauit per ea, quæ subdit, quùm inquit. [Vbi super fracturam iterum & tertiò circumierit, sursum feratur]. At in libro de officinâ medici, cùm ait. [Principia iniicienda sunt, nõ quà vlcus, sed hinc vel hinc]. ad membri latitudinem spectauit, vt ibi rursus demonstrat verbis ἔνθα ἢ ἔνθα, id est, [hinc vel hinc] his enim vocibus græcè latitudo significatur. Plæraque autem exemplaria sic leguntur. [Principia iniicienda sunt, non quà vlcus, sed quà nodus.]

» SIc vt insidat, non tamen vehementer adstringat.

Docet hoc loco vinculi moderationẽ. id siquidem insidere debet eatenus, dũ fracti ossis extrema immobilia tueatur: non tamen ità arctari, vt dolorem afferat laborãti. Quilibet enim dolor, cùm perseueiat, præsertim si ex cõpressione est, inflãmationem concitat. Hæc igitur spectari debẽt in fasciis coarctandis, quæ initio ad vnguem conijcere non licet: licet autẽ, vbi sæpiùs deuinxerimus. nam diligenter animaduertẽtes modum adstringendi, cùm vinculum iniecimus, interrogantésq; hominẽ, qualem circundatã fasciam sentiat, iterum æquè ac primò iniicientes, laxare vel adstringere oportet: siquidẽ premi se dixerit, proculdubio laxare: sin vinculũ ità laxum affirmet, vt iniectum minimè sentiat, adstringere. Licet autem, priusquàm eum alligemus, quẽ fractura malè habet, exerceri sanum puerũ sæpiùs vinciendo, sed cum eo, vt percontemur, quæ paulò antè interroganda proposuimus. sic enim promptiores erimus ad fracturas deligandas. Illud etiam perspicere oportet, quod quæcunque corpora robustiora sunt ac duriora, vinculum sustinẽt arctiùs adstrictum: quæ verò infirmiora sunt & molliora, leniùs adstringi debent.

» VBi super fracturam iterum, aut tertiò circumierit, sursum feratur, vt fluens sanguis retineatur, atque ibi subsistat.

Ipse causam exposuit, cur primò velit fasciã sursum ferri: vult enim sanguinem prohiberi, quò minùs à superioribus membri partibus descendat. hâc autem vinciendi ratione, non solùm coërcetur ille, qui fluit, sed, qui circa fracturam coijt, exprimitur: qui fluit, vno dũtaxat itinere fertur à superiori parte deorsum: qui exprimitur vtroq;, & à superiori parte deorsum, & ab inferiori sursum. Depelli enim aliquid potest, & ad superiorem membri partem, & ad inferiorem. monet sanè, vt vtrique operam demus, quùm duas adhiberi fascias iubet, quarum vtraque ordiatur ab affectâ sede, habitâ longitudinis ratione, deinde prior sursum procedat, secunda deorsum. quoniàm pręstat sanguinem à vitiatâ sede exprimi ad summum membrum, atque ad totum corpus. imum enim minus est, quàm vt sine iniuriâ recipere succorum copiam possit. quãdoquidem, postquàm sub priori fasciâ sanguis transmissus est ad summum brachium, si altera arctiùs adstringatur, inflammatio iuxta primã palmæ partem & digitos orietur. Hâc igitur de causâ antè ad superiora depellendum est, potissimumq;, si fieri potest omne id, quod dolori foret: sed, si parũ quid relictum fuerit, exprimendum ad inferiora, alterâ fasciâ iniectâ. Totam hanc sententiam perfectiùs intelliges in sermone de ratione vinciendi.

» PRior fascia, longa ne sit.

Iure hoc adscripsit, prior enim fascia, quùm à fracturâ incipiat, & ad superiora feratur, atque ibi desinat, breuior sit, necesse est, quàm secunda. Hanc enim voluit à fracturâ orsam primò deorsum ferri, deinde sursum, ad eum locum, vbi prior finiebatur.

» SEcunda primùm super fracturam inijciatur.

Non immeritò, inde enim excerni plurimum sanguinis constituit.

» AC semel super ipsam circumeat.

Secundæ fasciæ caput semel circuire iussit, non bis vel ter, sicut prioris. vult enim ob propositam causam sursum magis, quàm deorsum transferri id, quod ad fracturam collectum est.

» TVm deorsum demittatur, leniùs adstringatur, atque ex maiori interuallo circundetur.

Minùs adstringi membrum iussit à secundâ fasciâ ob causas propositas: quin & eius circuitus non ità spissos adhiberi, quùm id opis, quod spissi afferunt circuitus, à priori fasciâ satis afferatur.

» VT possit relata ad eam partem, quâ prior desinit, peruenire.

Hippocrates, antequàm pannos superimponat, binas fascias adhibet. alij verò ternis vtuntur: vnâ, quæ à fracturâ incipiens sursum tendat, quemadmodũ Hippocrates præcepit: alterâ, quæ à fracturâ deorsum: ac tertiâ, quæ ab inferiori parte sursum per priorem vtrãq; in cochleam serpat. Verùm hi secundam fasciam duabus prioribus breuiorẽ inijciunt, illas verò inter se æquales. propterea, quod prima fascia super fracturam ipsam iterum ac tertiò circumeat, membrúmque ipsum spissiori ambitu complectatur secũda semel super fracturam voluta ex maiori interuallo circundetur: tertia super vtramque obuoluatur, & quià minùs spissè circumagitur, primę longitudinem non excedat. Sed constat (etiam me tacente) tres positas fascias duabus, quas Hippocrates prodidit, contineri. quùm secunda duplicem vsum præstet, quẽ illi partiti sunt,

titi sunt, vnam inijcientes, quæ à fracturâ procederet ad partem inferiorem, alteram, quæ hinc sursum, quà prima finiebatur.

» ATtrahere verò fascias in hoc casu, vel à dextrâ debemus, vel à sinistrâ, prout ab hâc, vel illâ parte ad fracturæ habitum, atque inclinationem in hâc, vel illam regionem confert.

Ossa, quæ sub fracturis peruertuntur, modò in dextram membri partẽ, modò in sinistram declinantur. Quocirca priores duæ fasciæ attrahi à contrariâ debent, ab eâ scilicet orsæ, in quam membrum cõuertitur, atque in contrariam inclinatæ. sic enim fractum os æquè in vtramque partem inclinabit, atque hoc est, quod nunc ab Hippocrate proponitur, quùm præcipit, vt fracturæ habitũ intuiti fasciam circumagamus, hoc est, vt ad contrariam partem, atque fractura inclinat, fasciam adducamus.

» POst hæc panni superdẽtur modico cerato inuncti, siquidem leniores sunt, & stabiliores.

Panni duas fascias priores fulciũt, quas propriè ὑποδεσμίδας vocat. inijciũtur autem contrariâ ratione ac fasciæ: illæ enim serpunt circa membrũ transuersæ: pãni verò in longitudinẽ dantur, vniuersum vinculũ ex binis prioribus fascijs excipientes. iussit autem cerato modicè inungi. fluerent enim, vbi cerati copiâ labarent, non secus ac, si parùm inungerentur, quòd subiectis fascijs minimè cohærent. exhibet enim ceratum vicem glutinantis. constat autem in alijs, quæ glutine colligãtur modum esse optimum. Panni igitur comprimunt, vbi sicci imponãtur. cui opponitur, quod inquit [leniores] sicut & quod dicit [stabiliores] illis contrarium est, qui ob cerati copiam non hærent. Iure itaque ait, [siquidem leniores sunt, & stabiliores.] namque, vbi panni nullo pacto cerato inungantur, non ampliùs lenes sunt, vbi plus iusto vncti sint, nõ ampliùs stabiles, labuntur enim copiâ cerati.

» HI fascijs alligãdi sunt inter se aduersis, alijs à dextrâ parte, alijs à sinistrâ, plurimũ ab inferiori parte sursum ductis, aliquatenus à superiori deorsũ.

Fasciæ, quæ primò dabãtur, non circuibant inter se aduersæ, sed vtraq; mẽbrum, quod peruersum erat à contrario habitu ad naturalem restituebat: sed, quę pannis superinijciuntur, cùm eò pertineant, vt membrum vniuersum alligent, tueanturq́, vinculũ vniuersum, quale exceperint, aduersæ inter se procedunt, atq; vna quidem à dextrâ parte, altera à sinistrâ circumagitur: similiter altera à superiori, altera ab inferiori: sic enim, quùm inter se aduersæ sint, vinculum, quale acceperint, potissimũ seruabunt. Quare quatenus à dextrâ parte, vel sinistrâ procedũt, iũctura ex toto fit æqualis: quatenus verò à superiori, vel inferiori feruntur, altera non longè alteram excedit. sæpiùs tamen circuit, quæ ab inferiori parte sursum tendit. hoc siquidem tutius est, ob causam, quæ paulò suprà posita est, vbi iussit sanguinẽ à fracturâ depelli ad summũ membrum.

» QVæ extremitate tenuantur, pannis ęquanda sunt in orbem datis, qui, vbi ea dirigimus, non subitò, sed paulatim plurimi obuoluendi sunt.

Tenuantur membrorum extrema. quæ dixit ἀπόξυρα. Has igitur partes circundatis pannis transuersis compleri voluit, & pluribus fasciæ circuitibus cingi, quùm eo, vt quod tenuius est, nõ subitò (sic enim vinculum inæquale redderes) sed paulatim impleatur.

» LAxæque circa primam palmæ partem varijs locis vinciendi.

Solẽt iuxta vitiatã sedẽ loca omnia inflãmatione affici, ac pręcipuè mẽ-

brorum extremitates.quoniàm paruę sunt,& minimè carnosæ,& idcirco materiam à locis,qui iuxta fracturam sunt, descendentẽ non recipiunt citra noxam. Eas igitur leuare constituit cerati inunctione. quod profectò satiùs fuit per se membris imponi sine vllo tegmento,neque alijs fascijs vti.sed quià caput & finem habentes sine aliquo fulcro,citò caderent, idcirco vsus est fascijs totius fracturæ, quas iure laxas inijcit, vt nullam afferant molestiam, sed id vnum duntaxat efficiant, vt inflammationem arceant. non enim admouentur ad id,quod fractum est continendum.

„ Quod ad linteorum multitudinẽ pertinet, duas partes primò abundè est
„ superdare.

Ad vniuersum vinculum,quod primum omnium damus, censet paucioribus linteis opus esse,quàm procedente tẽpore futurum sit. docuit enim paulò infrà,quo tempore plurimis vti fascijs conueniat. Sed,quùm linteorũ multitudo fasciarum & pannorum numero,longitudinéq; augeatur. quæret quis num idoneo tẽpore maiora,an plura lintea inijci velit: quin & quanta singula esse debeant. Porrò lõgitudinem & latitudinẽ fasciarum definiuit in libro de officinâ medici,quùm inquit. [Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet,impleant trium, quatuor,quinque,aut sex, lõgitudinem quidem cubitorum,latitudinem verò digitorum]. At neque numerum nunc silẽtio præterijt, ex fascijs enim, quæ primæ inijciuntur, duas dari iussit per vniuersum vinculum. pannos item duplices triplicésve superinijciendos esse,ibi quoque explicauit,quos esse voluit tot numero,vt complecti queant vniuersum membrum. Sed fasciæ,quæ super pannos dantur, plærunque duæ sint,quarum vna ab inferiori parte sursum tendat,altera à superiori deorsum. has etiam licet,& ternas,& quaternas imponere.nos autẽ binis vbique vtimur.igitur,qui in hęc incumbet duas linteorum partes initio, sed quo tẽpore vitiatus locus inflammatione vacat,tres dandas esse conijciet.In libro itaque(vt diximus)de officinâ medici,fasciarum longitudinem definiuit,iubens,vt superinijciantur longæ ternos,vel quaternos cubitos,nimirum hominis,qui deuincitur. nam ridiculum esset puerum exempli causâ bimum vel trimum fascijs ità longis alligare,vt robusti hominis quaternos cubitos æquent: vel ad robustum ità breues adhibere,vt quaternos pueri cubitos impleant.Sed in hoc opere,fasciarum longitudinem non statuit, sicut neque latitudinem, ea nobis conijcienda relinquens. Constat autem fracturæ magnitudine inspectâ inueniri à nobis longitudinem fasciarum,quùm(vt ipse imperauit)debeat vinculum semper plurimum integræ partis comprehendere. Hæc non conuenit eadem vbique,sed pro magnitudine fracturæ,vt diximus. Quod si iterũ,aut tertiò super fracturã circumagenda prima fascia est, posteà crebris circuitibus voluta non priùs finienda,quàm integræ sedis plurimum complexa fuerit, planè debet ità longa sumi,vt propositis ab Hippocrate circuitibus sufficiat. Eâdem ratione,& aliarum fasciarũ longitudo tanta sit,vt possit partes,quæ ab ipso scriptæ sunt,amplecti. Porrò fasciarum latitudinem comperies,si ad ea,quæ ipse docuit,respexeris.inquit enim,[Fulciãtur,non tamen cogãtur]. significat autẽ fulciri quasi hærere.quod fiet,vbi fasciæ non ità latæ parentur,hæ siquidem rugant,quùm circũaguntur. nam alioquin latior fascia,vt quæ plurimùm amplectatur,fracti ossis partes firmiùs continet. atq; hâc de causâ latissima fascia ex vsu maximè est. verùm,quià,quæ talis est,rugas contrahens, quùm super affectas partes est obuoluta,

obuoluta, laxior fit, & quæ subiecta sunt, minùs fideliter continet. idcirco expedit, non ità latam imponere, sed eatenus eius latitudinem augere, quatenus nulla pars laxatur. Quamobrem experiens hæc omnia meliùs præstabit. eiusmodi enim obseruationes coniecturales sunt, neque scripturâ cõprehendi, aut lectione possunt. Ob quam verò causam plures fascias dari posteà velit, tũc intelliges, cùm ad eum locum peruenerimus.

» HInc autem cognosces rectè hominem curatum esse, ac terminum deligãdi, vbi, num prematur, rogaueris, atque is responderit se premi quidem, sed leuiter, ídque præsertim quà fractura est. Hæc itaque, sic habere, necesse est fateatur, qui rectè est alligatus.

Quoniàm ea, quæ nos spectamus in fascijs obuoluendis, intelligit non cõprehendi sciẽtiâ, sed coniecturâ, ex certis indicijs iudicãdum censet, quæ rectè iniectæ fuerint, quæ malè. Quod si homo abundè sub fascijs vrgeatur, celerrimè soluentes aptiùs deligabimus. sin fasciarum circuitus iusto laxiores fuerint, non patiemur diutiùs sic habere. Nam, quę arctiùs adstringuntur, dolent, inflammantur, & interdum etiam extremâ parte emoriuntur: quę laxiùs, prorsus eiusmodi periculo vacant, sed non prohibent membrum, quo minùs, quà fractura est, deprauetur. Vrget igitur arctior iunctura sic, vt necesse sit eodem die soluere, & rursus deligare, quæ laxior est, non item: potest enim vnum diem, & interdum alterum sustineri. Hâc igitur de causâ diligenter rogare eum, qui alligatus est, conuenit, qualem sentiat fasciarum circuitum. vt ex ijs, quæ respondet aliquid de fascijs emendandis intelligamus. Debet enim (inquit) respondere, qui alligatus est, sentire se vinculũ arctius iuxta fracturam, quàm alijs partibus ipsius membri. ea enim sedes inter eas, quæ adstringũtur, acerrimè sentit. quòd & ægra sit, & fascia à nobis magis compressa, vt potè, qui operam dederimus, vt sanguis vniuersus à fracturâ longè ad vtramque membri extremitatem exprimeretur siquidem hâc viâ futurum sit, vt quod vitiatum est, ab inflammatione defendatur.

» MOderationis autem indicia sunt, si eodem die ac nocte, quo deligatus fuerit, ipse sibi videatur non leuiùs, sed valentiùs adstringi. postridie verò tumor in manu oriatur mollis ac paruus, indicant hæc vinculũ fuisse abste moderatè adstrictum.

Quùm adstringendi modus in vinciendo omnium maximè momentum habeat, quúmq; hic variari consueuerit, tam quòd quædam partes mollitie ac duritie inter se distent, quàm quòd alia corpora hebetioris sensus naturâ sunt, alia acrioris, meritò contendit ex pluribus notis securitatem ægrotantium inuestigare, atque hâc de causâ non contentus sola posuisse indicia, quæ ex interrogatione sumuntur, inspiciendas etiam nobis ipsas partes existimat, potissimùm extremas. Inquit enim, vbi moderatè adstrinxerimus, futurum postridie in manu paruum tumorem mollem, hoc est, cedentem, si superdatis digitis prematur. Quare, si tumor hic, vel nullus appareat, vel durus, planè scire licet vinculum, vbi nullus appareat non satis fuisse adstrictum, vbi durus, nimis arctatum. Constat enim extremum membrum succis sub vinculo ad ipsum transmissis, quùm multi sint, impleri, digitísque pressum non cedere. ídque tibi indicio erit vinculi valentiùs adstricti, nõ secus atque, vbi manus nullo modo tumeat, conijcere poteris nihil fuisse sub vinculo expressum. nanque adstringendi modo modus eorum, quæ exprimuntur, perpetuò respon-

det,& huic modus tumoris. Quare non immeritò renititur tumor in extremitate membri, atque ingens est, vbi comminuta pars eius fortiter fuerit adstricta: cedit atque exiguus est, vbi leuiter: non secus autem, vbi non adstringitur, nullus tumor excitatur. ergo euidentissimum est, vbi postridie in manu tumor magnus sit, & renitatur, membrum solui protinus debere, perfundíque multâ aquâ calidâ, cui oleum copiosè fuerit adiectum, rursúsque alligari modicè adstrictum: vbi postero die nullus tumor appareat, tertio resolui, & arctiùs alligari. quòd si tumor modicus fuerit, Hippocrates tertio die resoluit: nos vsque quartum, interdum quintum diem trahentes, hyeme potissimùm, nihil vidimus deterius accidisse.

» LAbente iam die minùs adstrictas fascias sentiat, sed tertio die penè resoluras. scire autem licet, si quid horum, quæ proposuimus, absit, vinculum non satis arctatum. siquid superet, fuisse iusto plus adstrictum. Hæc itaque indicia intuitus, deinceps, vel laxiùs alligabis, vel arcte magis.

Relaxantur fasciæ, non me hercle (vt nonnulli putant) quod intentæ tempore longiores appareant: sed quòd membrum extenuatum contrahatur, vbi rectè fuerit alligatum, quod euidenter in omni fracturâ perpetuum conspicitur, quemadmodum & ipse Hippocrates ostendet.

» TErtio die, postquàm extenderis, atque direxeris, soluere membrum oportet. quòd si primis diebus moderatè deuinxeris, paulò magis fascias adstringes. deligare autem incipies à fracturâ, quemadmodum priùs. nam, si hanc partem priùs deuinxeris, materiam inde ad vtramque membri extremitatem depelles: sin aliam priùs adstrinxeris, inde ad fracturam deduces, quod intellexisse pertinet ad multos locos. Sic ergo ordiri semper vinculum debet, atque hũc locum primum adstringere, alios verò pro portione. quo enim longiùs à fracturâ procedit, eo leniùs arctari: nũquàm verò ex toto laxari, sed adhærere. post hæc adijciendæ fasciæ sunt, quotiescunque deuincimus. rogatus autem homo respondeat adstringi se paulò magis quàm antè: præsertim, quà fractura est, atque alibi pro ratione. Tumeat item membrum, vrgeatur, leuetur pro ratione prioris iuncturę. Abhinc tertio die sentiat fascias relaxari. tum soluere conuenit, ac rursus deligare paulò arctiùs omnibus fascijs iniectis, quibus vtendum erit, post hæc laboranti omnia eueniãt, quæ in superioribus alligandi circuitibus exposita sunt.

Si primo die homine propter fracturam dolente, quantum adstringendum est, non adstrinxerimus, vbi, omnibus rectè factis, tertio die dolor remittatur, arctiùs alligamus, neq; tunc quoque quãtum res postulat. hoc siquidem, quùm omnia rectè procedunt, quinto die conuenit. quare tunc plurimis fascijs vtemur, & quantum res exigit, adstrictis, non obliti hoc ab ipso præcipi, vbi omnia conuenienti ordine sequantur. nam, si propterea quòd aliquid interim peccatum sit, brachium nondum quinto die ex toto inflammatione vacet, neque nos fascijs omnibus vtemur. Exhibet quidem fasciarum multitudo (vt ipse ait) vinculi firmitatem. potissimùm verò eâ vtemur, quo tempore desedit locus, qui circa fracturam est, & ipsum os, quod perfractũ est, laxius effectum est, & faciliùs tractatur, vt componi possit. At si quando hoc quinto die non cedat, differemus in alium circuitum, qui ad diem septimum perueniet. iubet enim donec ferulæ ad fracturam dẽtur, tertio quoque die solui ac rursus deligari, eâ de causâ, vt aqua calida infundatur ad educendos succos in comminu-

tâ parte

tâ parte existentes, qui tenues sunt, & feri naturam habent, digestionémque requirunt, & simul etiam ad leniendum dolorem, & pruriginem finiendam. Itaque, vbi nec dolor, nec prurigo hominem exerceat, atq; indicia illa omnia se ostendant, ex quibus rectè fracturam habere cognoscimus: etiam si quarto quoque die solues, nihil lædes, hyeme potissimùm, atque adeò magis homines agrestes, qui lauari ferè non consuerunt, sed eos, qui cotidiè lauari solent: & qui præsertim bis id faciunt, cõuenit non longo interposito spacio resoluere, ac præcipuè, vbi carne fuerint molliori.

> INde, vbi ad tertium diem ventum erit, qui septimus est à primo, quùm iniectum vinculum fuit, si rectè alligatus fuerit, tumor in manu apparebit, ísque non admodum magnus: locus item, cui vinculum inijcitur, quotiescunque deligabitur, tenuior, & gracilior conspicietur, septimo autem die, tenuissimus, atque ossa perrupta tractabuntur faciliùs, magísque ducentur, vt dirigantur. quòd si hæc ita habeant, dirigere oportet, alligaréque, ac ferulis excipere, paulóque ampliùs, quàm antè adstringere, nisi, si tumor, qui in manu est, maiorem dolorem afferat. vbi verò fascias inieceris, imponendæ ferulæ sunt, supérque fasciæ alligandæ admodum laxæ, sic, vt circundatæ ferulæ contineantur, nec quidquam brachium adstringant. Quo facto prematur offensus eodem modo, & releuetur, atque in prioribus vinciendi circuitibus. At, vbi ad tertium diem perueniens laxum vinculum sentiat, necesse est ferulæ magis arctentur, potissimùm quà fractura est, atque alibi pro ratione. siquidem ipsum vinculum laxum potiùs erat, quàm adstrictum. Pleniores autem adhibẽdæ ferulæ sunt ab eâ parte, quâ fractura extat, non multo tamen: videndúmque est, ne è regione pollicis collocentur, sed hinc vel hinc: neque item è regione minimi digiti, quà os in primâ palmæ parte excedit, sed hinc vel hinc. Verùm, si fractura omnino ferulas requirit, his locis breuissimæ superaccommodandæ, sic, vt ad ossa, quæ in primâ palmæ parte extant, minimè pertineant: periculum enim esset, ne vlcus fieret, & nerui nudarentur. debemus autem ferulas arctare tertio quoque die paululum omnino, id spectantes, quòd eo nomine imponuntur, vt vinculum tueantur, non vt adstringant. Quòd si optimè perspexeris, ossa sub prioribus vinculis abundè fuisse directa, neque locum prurigo aliqua infestat, neque vlla exulcerationis suspicio est, vltra vigesimum diem finito alligatas ferulas manere. nam plerísque summum triginta diebus brachij ossa conferuent.

Si tertius dies fractum os nobis daret, quale ferê septimus exhibet, necessariò ad ferulas veniremus, sed quia (vt ipse dixit) septimo die πάνυ λεπτὸν, id est, tenuissimum apparet, quo vocabulo significauit graciliùs fieri, quàm, quùm erat in pristino statu salubri, ideirco eodem die ferulas circumponit, tunc scilicet membrum diligentius componens, vt potê, quùm ossa laxiora sint. eò autem ferulæ pertinent, quò & pannos antè diximus, nempè, vt fractum os contineant. at, quùm ossa ob siccitatem naturalem nequeant carnis modo coalescere, callo circa fracturæ oras increscente, quasi quodam vinculo circundantur. hic autem creatur de eo quod superat, ex ipso fracti ossis alimento. quod si laborans, vel non idoneo victu vtatur, vel plenus sit, id, quod superat, copiosius est, effusúmque fascias totas veluti crasso sanguine madefacit. Quicquid igitur ex eo, dum effunditur circa fracturæ oras concrescit, tempore ab osse, cui hæret, mutatur, & simile ipsi redditur, callúsque nomi-

natur. Ergo, si fracti ossis oræ agitentur, dimoueantúrque, prohibebitur, quo minùs adstrictum maneat, atque ob eam rem creari callus non poterit. quod enim gluten lignis efficit, quæ glutinantur, id callus præstat ossibus fractis. Iure igitur summâ quiete opus est ad fracturas, quę callo debent solidari: nam, si agitetur coactus callus, dissoluitur, perinde ac gluten, quo ligna cohærent, & coactum lac. summam verò hanc quietem prębent fasciæ adstrictæ, & quæ superdata continent: porrò continent fasciarum multitudo, ac ferulæ. Quæ deinceps sequuntur, omnia plana sunt, his, qui animum adiungunt. præcipit enim, vt sicubi vinculum laxetur, ferulæ tertio quoque die arctentur, non tamen resoluatur tota iunctura, nisi homo ingenti prurigine vexetur, vel exulcerationis alicuius suspicio sit. prurit autem fractura initio magis, deinde minùs, quoniàm vitiata pars exhauritur. excitatur enim prurigo à vaporibus, qui ab eo, quod superest, profusi leuiter mordét. At, vbi acriùs mordeant, prurigini iam dolor iungitur. igitur, quando pars inanis est, nihil omnino tale superat, vel certè, quàm minimum.

Nihil autem perpetuum est: multum enim & ætas ab ætate distat.

Non dixit simpliciter differre ætatem ab ætate, sed adiectâ coniunctione indicat alias etiamnum causas esse, cur non omnes brachij fracturæ triginta diebus consanescant, sed quædam paucioribus. sunt enim in causâ, anni tempus, regio, natura ægrotantis, anni temperatio, ratio victus, & vinciendi modus. nam citiùs conferuescunt, hoc est, callo firmantur, & ob materiæ, ex quâ callus oritur, quantitatem, ac qualitatem moderatam, & ob robur virium ipsam cogentium. diutiùs autem trahitur ex materiæ inopiâ. quod enim breuiori tempore ob materiæ copiam vires efficiunt, id longiori præstant ob inopiam, & interdum etiam ob copiam immodicam. callus enim concrescens abluitur humore, qui ab interiori parte fluit, vbi multus sit, & continuetur. Porrò materia crassa commodè spissescit, & in callum vertitur, humor autem, vbi aquosus fuerit, & habitu tenuis, spissando callo maximè est alienus. Vires quoq; quùm valent, maturè suo munere fungi, serò, quùm imbecillæ sunt, nihil attinet dicere. quibus de causis callus diuerso tempore fractis ossibus circundatur. hæc autem ipsa, quæ nunc dicuntur ob causas priùs positas mutantur. quoniàm materia, & plus, & minùs abundat, & crassior est, ac tenuior ob temperamentum, tam vniuscuiusque naturale, quàm aduentitium ipsius fracturæ eo tempore, quo curatur, atque item ob victus rationem, quâ homo vtitur, & ob modum, quo deligatur, præter hæc, ætatem, tempus anni, regionem, ex quibus omnibus validiores vires sunt, aut infirmiores.

VBi solueris, aquâ calidâ perfundito, & rursus alligato fascijs leniùs, quàm antè adstrictis, paucioribus item, quàm antè iniectis: inde tertio quoque die soluens rursus laxioribus fascijs, & paucioribus deuincito.

A primo die, vsque dum ad ferulas veniat, & fasciarum numerum auget, & arctiùs adstringit: eas autem imponens septimo die, membrum non soluit vsque ad vigesimum, statuere quasi firmam basim volens calli producendi, quo circundato fracturam penitus immobilem non ampliùs tuetur. nutrire enim callum oportet, vbi altiùs radices egit. nutritur autem, quùm materia in ipsum deriuatur: quam sicuti ab initio auertimus ab affectâ sede ad alias corporis partes, ità nunc euocare debemus aquâ calidâ perfusâ. quin & initio fascijs multis atque adstrictis, quo minùs ad vitiatum locum conflueret, ex

toto

toto ipsam prohibuimus. nũc paulatim numero demimus, pressũmque laxamus, quũm non expediat prohibere, ne confluat.

Quòd si alligatis ferulis suspicio sit, ne ossa rectè concurrerint, vel aliud quidpiam hominem infestet, vbi dimidium tẽporis præterierit, vel paulò ante soluere oportet, & rursus deuincire.

Quę suprà posita sunt, intelligi debent, quũm omnia rectè procedant: nanque, vbi sit sensus aliquis doloris, vel exulcerationis suspicio, aut vereamur, ne fractura malè composita sit, aut casu aliquo interueniente membrum motũ sit, soluere vinculum ante vigesimum diem cogimur. id autem ipsum definiuit, ne quis existimet perpetuum esse, quod suprà imperauit, fracturam quamlibet vsq; ad vigesimum diem seruandam esse penitus immobilẽ. semper enim pugnare medicus debet aduersus id, quod magis vrget, neque obligare se præceptis tanquàm legi, quam contemnere nephas sit, quũm omnia præter rationem eueniunt.

Quibus initio cutis non abrumpitur, neque os cute excedit, idonea est ratio victus propè quæuis, minùs tamen cibi sumant vsque ad decimum diem, præsertim, quũm quiescant.

φαῦλος vocabulum solent veteres græci ferè omnes vsurpare, quũm significare volunt [simplex] aut [quoduis] huic opponitur exquisitum, quod Iones σκεθρὸν appellant. Sicut igitur exquisitam victus rationem σκεθρὴν vocat, ità, huic contrariam φαύλην: atq; hâc ratione nunc eam, quæ propè quæuis sit, πάρφαυλον dicit, quæ media est inter quamuis simpliciter, & exquisitam. Exquisitá victus rationem imperat, quibus initio, præter ossis fracturam, carnis quoque vulnus accessit, ac præcipuè, quũm ex fracto osse aliquid cute excedit: simplicẽ, id est, quamuis illis, qui omnino periculo vacant: propè verò quamuis mediámque, quibus os fractum est primis diebus, quorum terminum constituit decimum, non quòd non interdum maturiùs, interdum seriùs mutare victum liceat: sed, quòd plærunque ità accidat. vtitur autẽ mediâ victus ratione, propterea, quòd neque ità magnum periculum est, sicut cùm ossa nudantur, neque ità res tuta, sicut cùm intacto osse caro simpliciter vulneratur. meritò igitur ijs, qui medij sunt inter eos, qui periculo vacant, & eos, qui periclitantur, mediam victus rationem indicit: pręsertim, quũm vsque ad decimum diem, quibus brachiũ fractum est, ex toto quiescant, quod Iones ἀτρεμέοντας dicunt. Itaque par est exquisitiori victu sustinendos esse quiescentes, quàm qui mouentur. at, quũm à decimo die plærique suspenso brachio inambulent: meritò præcipit, vt in eum vsque diem medio victus genere vtantur, præsertim quũm quiescãt. Quod [pręsertim] vertimus, Hippocrates habet ἄλλως, quod plærunque tempus notat, sed adijcitur etiam ad aliquid comprobãdum, vt, si dicamus, & ob alia, & ἄλλως, hoc est, præsertim propter hæc credendum huic, faciendum hoc est, quomodo videtur nunc ab Hippocrate vsurpatũ, sic, vt oratio talis sit. mediocri victu vtẽdum vsque ad decimum diem, & aliâ de causâ, & præsertim, quũm homo interim ex toto conquiescat.

Adhibeantq; ex obsonijs mollibus, quæcunque modicè aluum deijciunt. Ptissanam videlicet, betam, aut maluam, atriplicẽ, siue blitum, vel cucurbitam, & pisces teneros.

Sed à vino, & carne sibi temperent.

Docuit ipse exquisiti victus rationem, & eius, qui quiuis est, & eius, qui

propè quiuis, quam nunc præcipit vsque in decimum diem seruari. nam, cùm æger carnẽ edit, & vinũ potat, victus simplex est, & quiuis: sed cùm solo ptisanæ cremore, & mulsã viuit, victus tenuis est, atque exquisitus. inter vtrunque est ille, quem proximè indicauit, quùm inquit [adhibeántque ex obsonijs mollibus quæcunque aluum modicè deijciunt].

» TVm paulatim se reficiãt. oratio hæc lex iusta fertur de curatione fracturę.

Reficiantur, dixit ἀνακομίζεσθαι, quo vocabulo nihil aliud significat, quàm, vt cui comminutum os est, posteà recreetur. scribit autem ἐκ προσαγωγῆς, hoc est, paulatim, cui contrarium est repentè: damnat enim, quod subitò plurimũ implet, aut demit, vel quid aliud præstat.

» QVare danda opera est, vt iustâ curatione adhibitâ res benè procedat: vbi
» autẽ non sic procedit, scire licet aliquid curationi defuisse, aut superasse.

Iustam vocauit eam, quæ laboranti omne id præbet, quod ei conuenit, & nihil prætermittit. curationem verò, quam χειρίζειν dixit, vel pro chirurgiâ, vel pro vniuersã simpliciter rerum omnium admotione accipit. græci enim μεταχειρίζεσθαι dicunt, non solùm, quæ manibus prehendunt, sed quæcunq; tractant.

» ILlud prætereà animaduertere in hoc simplici modo conuenit, quod medici
» non admodum attendunt: quanquàm, si non rectè fiat, corrumpere curam
» omnem, omnémque vinciendi rationem potest.

Simplicem modum fracti ossis, & prolapsi vocat, vbi nõ accedit vlcus, non nudatur os, neque quod perfringitur, in multas partes comminuitur, quod fracturæ genus recentiores à farina ἀλφιτηδὸν appellant. ita, vt nullus ex propositis modis simplex sit, sed ille dũtaxat, vbi fracturæ nullus alius casus adijcitur. sic autem à se vsurpari vocabulum [ἁπλόῳ, id est, simplex] apertè ostẽdit paulò infrà in hoc ipso libro, vbi propriè eam rem agit. quod si ossa simplici fracturæ modo perfringantur, peccatur, videturq; id peccatum leue, si quis tamen diligenter simul omnia æstimet, maximũ momentũ habet. id enim, si cõmittatur, priorem curam vniuersam corrumpit. quid autẽ hoc sit, in sequentibus ostendet. Scribitur item aliter eadem oratio sic [quãquàm, si nõ rectè fiat, corrumpi omnis cura, omnísque vinciendi ratio potest] vbi curam ipsam, quùm aliquid peccatur, damnare videtur, vt, quæ corrumpere possit, quæcũque ad laborantem particulam rectè adhibita sunt.

» QVòd si vtroque osse cõminuto, vel eo, quod subiectum est tantùm, deli-
» gatum brachium mitellã suspẽdatur, eáque plurima circa fracturã detur:
» partes verò hinc atq; hinc suspensæ sint, necesse est os ad superiora peruerti.

Diligenter voluit animaduertẽdum esse, quã ratione totum brachium suspendatur, quùm homo iam ingreditur, & nõ amplius cubat, hoc est, à decimo die. ante siquidem plærunque cubabat brachio (quemadmodũ suprà ostẽsum est) ita figurato, vt manus paulò sublimior haberetur: sed, quùm iam inambulat (vt fieri consueuit, brachio ex ceruicibus suspenso) mitellam adhiberi præcipit sic latam, vt brachium vniuersum sustineat, totúmq; æqualiter amplectatur, neque vllam partem eius relinquat, quam non fulciat, quo fieret, vt brachij os à parte, cum quã iungitur, deorsum inclinaret, ac deprauaretur. nam priusquàm vitiaretur, totum perpetuum erat: corruptã autem eius vnitate, vbi peruptũ est, potest altera eius pars à subiectã mitellã sustineri, altera verò pars, vt quæ non amplius cum illã continuetur, deorsum inclinata perueniet. Potest item ex eâdem parte, vbi nõ rectè mitella subijciatur, altera extremitas ab hâc

elata

elata sursum ferri, altera deorsum inclinata peruerti. Quatuor igitur modis mitella brachio malè subijcietur. primò, vbi fracturam solummodò sustinet, partes autem hinc atque hinc suspensæ manent: secundò, vbi extremæ brachij partes & suprà à cubito, & infrà à manu diligẽter mitellâ fulciuntur, medium non suspẽditur: tertiò, & quartò, vbi interdum prior brachij pars, interdũ posterior mitellâ excipitur. Ex his quatuor modis binos dũtaxat scripsit, qui maximè membrũ peruertunt, reliquos binos præterijt, vt, qui ex enarratis intelligi possint. eorum, quos scripsit, alterũ propositis verbis ostẽdit, vbi censet in ijs, quibus vtrunque brachij os fractum sit, vel tantum id, quod subiectum est, (cubitus propriè nuncupatur) intelligendũ esse primum ex propositis modis. sed commune, id est, duobus modis, de quibus verba faciet. proprium verò est vtriusque: prioris quidem, quem nunc indicat, subiectâ brachio mitellâ angustiori, quàm, vt totum membrũ complectatur, fracturam solummodò fulcire: alterius rursus, vtranque membri extremitatem sustinere, fracturâ tantùm non fultâ. Deprauari autẽ inquit priori modo brachium in superiorẽ partem conuersum, sed in inferiorem altero modo, quẽ subdet proximis verbis. priorem, qui sursum versus peruertit, nunc proposuit. Nam, quùm brachium, quâ fractũ est, à mitellâ sustineatur, partibus, quę vtrinque sunt, deorsum inclinatis, quùm non sit, cui firmiter innitantur, accidet, vt quod à mitellâ excipitur, altiùs excitatum callo glutinetur. Eum verò habitum, quo membrum callo solidetur, in posterum perpetuò seruabit. quare sæpiùs necessariũ est, quæ sic peruersa sunt à nobis de integro abrũpi, extẽto membro rursus fracturam, qualis initio fuerat, reddẽtibus, quam suprà diximus nullo modo coalescere, sed alligari à callo, qui circundatur. huncigitur extendendo dissoluimus, rursúsque operá damus, vt callus increscat fracturâ conuenienter figuratâ. videre autem licet in alijs animalibus comminuta ossa non omnino coalescere, vt in sue, apro, boue, caprâ, oue, gallo, gallinâ. si quãdo inuenies (inuenies autem sæpè, quemadmodum & nos) fracturæ oras callo inter se glutinatas, vbi hoc tibi curę sit, callum deradens conspicies fracturæ oras se contingere, non tamen coaluisse, solidatásque esse eo modo, quo in vulneribus glutinata caro coalescit. At cur, vbi vtrũque brachij os cõminutum sit, &, quod propriè cubitus vocatur, & quod radius, accidat, vt membrum adeò peruersum, si in suspendendo aliquid peccetur: sed minùs, si alterum tantùm, cubitus scilicet: ac si radius per se, nihil omnino deprauetur, non magno negocio comperies, si eorum, quæ ipse retulit, memineris. quià, quod subiectũ est (inquit) fundamẽti vicem præstat ei, quod abruptum est, atque ipsum deprauari non patitur: sed radius, vbi intactus sit, cubitum quodammodo secum dirigit, si rectè vinculum adhibeatur. tueri autem ipsum à deprauatione ex toto non valet, vbi aliquis error sit in suspendendo, quandoquidem cubitus subiectus nihil habet, quo fulciatur, præter vinculum ipsum.

» SIn ossibus sic fractis mitella manum duntaxat, & articulũ cubiti excipiat,
» reliquum verò brachiũ suspensum sit, deprauatum inclinabitur deorsum.

Ex quatuor modis, quos paulò suprà declaraui, secundũ hic tradit, qui primo cõtrarius est: si quidem in priori mitellâ solam fracturá sustinebat: in hoc, quùm cætera sustineãtur, sola fractura sine fulcro est. Quemadmodũ igitur in priori suspendendi ratione, vbi fractura, quùm sola à mitellâ sustineretur, sublimior fuit, reliquæ verò partes vtrinque humiliores, iure dixit deprauari bra-

chium totum in superiorem partẽ conuersum: itá nunc, quùm ea tãtùm mẽbri pars, quâ fractura est, nõ sustineatur, deprimetur, & deorsum versus inclinabitur, quo fiet, vt brachium in eam partem curuetur, atque eâ de causâ, vbi callus circundatus fuerit, peruersum deorsum spectet. Exposuimus igitur vniuersam propositę orationis sententiam. legitur autem scripta duobus modis, si vocem spectemus, maximè inter se cõtrarijs: re tamen, si animaduertãtur, inter se minimè discrepantibus. Itaq; brachium suspensum nonnulli intelligunt, quod à mitellâ non excipitur, sed solùm in aëre suspẽditur: alij contrà, omne id, quod à mitellâ sustineatur, vt potè, quùm in inferiora minimè inclinetur, neque fiat ob id humilius, quod suspenso contrarium est. Meritò igitur scripturæ, verbis inter se pugnant, sententiâ conueniunt. nanque hæc vox μετέωρον, hoc est, suspensum, quùm apud expositores cõtraria significet, à quibusdam eorum citra negationem scribitur[reliquum verò brachium suspensum]ab alijs negatione adiectâ[reliquum verò brachium non suspensum] verba, vt illis videtur, accõmodantibus ad vtramque significationem vocabuli μετέωρον, hoc est, suspensi.

» Debet ergo brachium suspendi per mitellam latam, mollémque, multum
» brachij cum primâ palmæ parte æqualiter sustinentem.

Duas hîc indicat suspendendi rationes, quas prætererat, eas inquam duas, quarum commune est extremam brachij partem sustinere: proprium autem vtriusq;, vel eam, quæ à cubiti commissurâ, vel eam, quæ à manu tantùm. Exequutus enim eam suspendendi rationem, vbi mitella solummodo fracturã excipiebat, atque alteram, vbi vtramque extremitatem, deinde subijciens verba proximè posita, in quibus pręcipit, vt plurimum ex brachio, cùm primâ palmę parte, mitellâ æqualiter sustineatur, reliquas duas suspendẽdi rationes euidenter reprehendit: quùm non habeant id, quod maximè requiri voluit. siquidem neutra primam palmæ partẽ, & plurimùm ex brachio æqualiter fulcit, non tamen propriè eas hîc expressit: præcipuè (vt dixi) quod intelligi ex superioribus possint: tum quòd leuem omnino noxam afferant, vbi nihil in deligando peccetur. duæ enim superiores suspẽdendi rationes, eâ de causâ plurimùm erãt alienæ, quòd fractura cõtineretur contrario modo, atque eius partes vtrinque, quùm interdum sola à mitellâ attolleretur nullâ eius particulâ fultâ, interdum sola deorsum conuerteretur.

FINIS PRIMI COMMENTARII
GALENI IN HIPPOCRATEM
DE FRACTVRIS.

Galeni

1 Galeni in Hippocratem de fractu-RIS COMMENTARIVS SECVNDVS, VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

De humero.

» AT vbi humerus perfringatur.

Testantur nonnulli ex ijs, qui librũ hunc exponunt, Hippocratem, vt suprà πῆχυν vocauit modò eam partẽ totam, quæ inter manũ & cubiti articulum est, modò cubitũ, qui è duobus ossibus longior est, ità nunc humerum appellare βραχίονα, nempè id os, quod à cubiti articulo pertinet ad humeri caput. Alij non ipsa ossa, sed partes, quæ inter articulos sunt, volũt ijs vocabulis nuncupari, quòd consueuerimus ità loqui, ille in capite plagam accepit, vel in malis, aut naso, & vbi plaga cutem tantùm violauit, & vbi altiùs aliquid læsit, puta musculi membranam, neruum, arteriam, aut venam. quin, quùm humerum exulceratum dicimus, ostendimus humero id mali incidisse, quod vlcus vocatur. at, quùm definitione vlceris caro contineatur, quamuis nominatim nõ explicetur, vlceris tamen vocabulo notatur. carnis enim diuisionem appellamus vlcus, sic, vt, cùm dicimus Dioni exempli causâ humerum esse exulceratũ, carnem humeri significemus. eâdem ratione, quùm fractum humerum dicimus, significari volunt os huius partis eo vitio teneri, quod fractura nuncupatur. sed controuersia hæc de nominibus, ac significationibus nullo modo ad fracturæ curationem pertinet. neque enim quidquam officit, aut prodest. quę verò in sequẽtibus docet, quâ ratione curare fractũ humerum conueniat, ostendunt. cuncta autem (vt mihi videtur) plana sunt, non secus, atq; alia, quę suprà de brachio tradidit. ea enim paucis admodum verbis exceptis, clara erãt. longiùs autem lapsi sumus, quùm causam adiecerimus, cur singula præcipit: quæ res, & si expositionis fines excedat, fieri tamen (vt retuli) ab omnibus expositoribus consueuit. at, quùm hæ rationes alibi paucis ab ipso ostendantur, neque nos hîc eas tanquã auctores adiecimus, sed ordinem mutauimus. totus autem nunc propositus sermo, si per se examinetur, cõsideretúrque, perquam facilis est. adde quòd ratio singulorum, quæ tractantur, fuit in sermone de brachio explicata. ad communia enim præcepta, quę ibi tradita sunt, hæc quoque referuntur. primùm de vniuerso brachio figurando: tum de extendendo, de componendo: postremò de continendo ac suspendendo, quæ continendi species est. His itaque habitis, si quid se offeret, quod breue sit, & non planum in sequentibus aperiemus.

SI brachium extendatur, eóque sic figurato intentio adhibeatur, humeri la-
» certus intentus alligabitur, atq;, vbi, qui deligatus est, cubitum curuet, hu-
» meri lacertus habitum mutabit.

Propositæ orationi illud adijcere oportet, quod anteà dictũ est, scilicet, vbi humeri lacertus ab iniecto vinculo aliter figuretur, futurum esse, vt alias eius partes vehemẽter vinculum comprimat, alijs laxius sit, atque delabatur: compressę item partes inflammatione tententur, sed relaxatis vinculis membrum peruertatur. Quare brachij habitus nullo modo variãdus est, sed perpetuo (vt

ſuprà demonſtratum eſt)à principio ad finem ſeruandus. At contrà, ſi ille habitus ſeruetur, in quo extentum membrum deuinctum eſt: vinculum quidem nullo loco arctius erit, aut laxius, ſed ipſe habitus, quùm vitiatus ſit(vt ſuprà declarauimus)dolorem, atque idcirco inflammationem afferet.

» IVſtiſſima itaque intentio ad humerum ſic adhibetur, lignũ, quod cubitum
» æquet, vel paulò breuius ſit, qualia ſunt ligonũ manubriola, habenâ ab vtrâ-
» que parte alligatum ſuſpenditur: homo autem ſublimiori alicui ſedi inſidet,
» brachiúmq; ſuper manubriolum imponit, ſic, vt id in alam indatur eâ mode-
» ratione, vt ille vix conſidere poſſit, nihílque propius ſit, quàm vt ſuſpendatur.
» tum aliquid aliud paretur, cui brachium inhæreat ſcorteo puluino ſuperdato
» vno, vel pluribus, ità, vt ad eam altitudinem perueniat, vt cubitus ad rectum
» angulum collocetur. commodiſſimè autem lorum molle, latúmq;, ſeu lata ha-
» bena circundatur, atque inde magni ponderis aliquid ſuſpenditur, quod ex-
» tendere conueniẽter poſſit: aut in vicem huius, robuſtus aliquis in inferiorem
» partem cogit cubito cum humero ad rectum angulum figurato.

A Lignum quod cubitum æquet.
B Habena per quam ſuſpenditur.
C Sedile ſublimius.
D Brachium ſuper manubriolum impoſitum.
E Aliquid aliud cui brachium inhæreat.
F Scorteus puluinus.
G Cubitus ad rectum angulum.
H Lorum molle, ſeu lata habena.
I Magni ponderis aliquid.

B
B
D
G
F
E
H
C
I

Ostensum est in libris de philosophiâ, naturæ iustitiam in eo consistere, vt quod vnicuiq; conuenit, distribuat, nõ lege aliquâ, sed suopte nutu. quod iam suprà quoque dictum est. dictũ est insuper, eum esse iustũ habitum, qui aptum situm vniuscuiusque particulæ membri tuetur. demonstratũ est etiam huiusmodi habitum minimè omnium lædere. hic autem in brachio est, vbi cubitus cum humero ad rectum angulum collocetur. toto itaque brachio sic figurato præcipit hominem sedere, iuxta ipsum verò à priori parte poni lignum transuersum, quale ac quantum est ligonis manubriolum. ligones verò appellat σκαφία, quibus terram fodimus (græci σκαφεῖας dicunt) his annumerantur etiam bipalia (Attici μακέλας vocant). vult autem huiusmodi lignum, quod iuxtà collocatur, immobile reddi, sic, vt dum manus admouetur, nec sursum feratur, nec deorsum. quod continget, si ab vtroque extremo habenis vinciatur: quę ad aliquid sublime religentur, vt lignum inde suspendatur. Præcipit igitur, vt æger brachium antè super ipsum imponat, hoc est, vt lignum transuersum alæ subijciatur: tũ is, cuius humerus fractus est, sedeat ità sublimis, vt parum absit, quin suspendatur. sedere autem ægrum iubet, vt vires, dum manus adhibetur, sufficiant, neq, propterea quod stet, conuellantur. neq; in humiliori sedili hominem collocat, sed quàm maximè potest alto, quùm sedet: & ob ipsum medicum, vt rectus agere possit, neq; plurimùm cogatur deorsum inclinari: & ob ægrotantem ipsum, cui magis expediat ità sedere. solent enim, quibus brachium extenditur, præ dolore ducentem sequi, atque attolli, nec in eâdẽ sede penitus, quâ collocati sunt à principio, permanere. quo fit, vt intentio remittatur. Hoc igitur cauens imperat, vt homo sedeat, quantum maximè potest sublimis, & propè suspẽdatur, ac si paulũ attollatur, stet. quod, vbi eueniat, neque ipsum ægrotantem, neque alios latebit, atque, vbi non lateat, paruo negocio rursus, vel ab alijs, vel per seipsum in priorẽ sedem restituetur. quin, vbi homo ità sedẽs stabit, paululum mutabitur: plurimùm verò, vbi humilior fuerit collocatus. Quare ex sessionis mutatione minimùm læduntur, qui sublimiori insident sedili, plurimùm, qui humiliori. Constat itaque transuersum lignum ab Hippocrate eâ de causâ sub alam demitti, ne brachio ab inferiori parte intento, æger sequatur, atque intentionẽ soluat. quod nos sine ligno soliti sumus sæpiùs facere per laqueos alæ circundatos, quorum extrema versus posteriorem partem extendenda sunt. non secus etiam alijs laqueis circumligatis fractum os in diuersa diducimus, vbi intentio, quæ per manus adhibetur, imbecillior sit, quàm oporteat. Verùm, si hanc credamus per se posse effectum præstare, vt in puerili corpore, nõ opus est ampliùs laqueis, & multò minùs machinamentis habentibus axes, ad quos extremos laqueos alligãtes valentiùs in diuersa contẽdamus. quo extendendi modo ad luxata potissimum vtimur. In eâ autem extẽdẽdi ratione, quam nunc probat, præcipit, vt brachiũ rei cuipiam hæreat, quam ipse vocat ἔφεδρον, hoc est, huiusmodi quidpiam, cui firmiter insidat, scorteis puluinis subiectis: deinde ab imo humero iuxta cubiti articulum graue aliquod corpus suspendatur, quæ pondera σταθμίσκους nuncupauit: hæc sunt, quibus vti consueuimus, ex ferro, ære, aut plumbo cõfectis. prætereà lorum molle, latũ, vel habena valida imo humero circundetur, vndè pondera suspendantur.

» DEbet autem medicus curare, stans altero pede super quâpiã re sublimio-
» ri collocato: componere autem os prominẽtioribus palmarum partibus.

facilè

» facilè autem componitur. ea enim extendendi ratio optima est, si quis conuenienter ipsâ adhibeat: post fascias iniicere à fracturâ orsus: reliqua verò omnia, vt anteà iussus est exequi, eademq́; de homine requirere: tum ex iisdẽ indicijs intelligere moderata, nec ne sint: ac tertio quoq; die soluere, & rursus deligare, arctiúsque adstringere.

Eligit hûc chirurgici habitum tanquam firmiorẽ, idem in opere de officinâ medici præcepit, cùm inquit [stantẽ verò oportet pariter ambobus pedibus benè insidere, sed agere altero insistentẽ, at non eius partis, cuius manus agit.]

» DEin septimo aut nono die ferulas alligare. quòd si vereatur, ne rectè ossa concurrerint, intereà soluere, dirigéntque rursus deuincire.

Quod in superioribus, quà de brachio, supplendũ esse existimaui, idem nũc existimo, scilicet, quùm omnia commodè respondeãt, eo tempore ferulas imponendas esse. Verùm, vbi de brachio egit, septimo die simpliciter iussit ferulas circundari: in sermone verò de humero, coniunctionẽ, quam distinguentem appellãt, vsurpauit. ait enim [septimo aut nono die ferulas alligare] eo quòd in humero ob musculorum, quibus continetur magnitudinem, quæ circa fracturam sunt, diuturniori tempore ex toto graciliа fiant, laxáque. vbi verò talia esse sent, ostendimus opportunè tunc ad ferulas veniri.

» HVmeri os ferè quadraginta diebus conferuet, quos vbi excesserit, soluere oportet, & pauciores fascias dare, leuiúsque arctatas, ac diutiùs vti victu magis exquisito, quàm antè: intueri autem manus tumorem, & vires.

Cõferuere, quod κρατύνεται dixit, intelligit, vbi fracti ossis partes callo firmãtur, vt in superioribus etiam, quà de brachio. Quo autem grandius est humeri os, eo longiori tempore per callum glutinatur. Reliqua omnia, ex ijs, quę dicta sunt de brachio, plana sunt. nullâ igitur opus est explanatione.

» ILlud etiam ignorare non oportet, quòd humerus naturâ ab exteriori parte gibbus est, & peruerti facilè solet, vbi malè curetur. quin & alia ossa omnia, quæ naturaliter aliquâ parte gibba sunt, vbi comminuta curantur, facilè ab eâ peruertuntur. Ergo, vbi tale quidpiam timetur, lata fascia humerum excipiens in orbem circa pectus agatur: &, quùm quiescere humerum oporteat, pannus multiplex implicitus inter cubitum, & latus subijciatur, vel quidpiã huius generis aliud. hâc enim viâ os gibbum dirigetur. est autem cauendum, ne nimis in interiorem partem conuertatur.

Quæ in sermone de humero vsque ad finem scribuntur, omnia clara sunt. namq; ipse causam exponit, cur in exteriorem partem conuertatur, & quo pacto in contrariam coactum dirigi debeat. iussit autem, vt multiplex pãnus inter latus & cubitũ demitteretur, ne humerus attingat latus, sed in medio spacium sit, quo cõpulsus habenâ ad pectus adducente minimè deprauetur, quùm naturâ in exteriorem partem spectans ad interiorem conuersus dirigitur.

De pede & manu.

» PEs hominis ex multis minutisq; ossibus constat, quemadmodũ & manus.

Similitudinem quandam habent inter se totius cruris & brachij partes. qualis enim est humerus in brachio, tale est in crure femur: quale item in brachio est id, quod est inter cubitum & manum, tale in crure id, quod inter genu est & pedẽ: reliqua verò pars, scilicet manus, pedi respondet. Cęterum manus apud græcos proprium nomen non inuenit distinctum à toto brachio, sicut pes, qui nomen habet distinctũ à toto crure. quare Hippocrates meritò pe-

dem simpliciter πόδα vocauit ἄκρον vocabulo non adiecto: manum verò non vno verbo expressit, sed χεῖρα dixit, quod brachium significat ἄκρον adijciens, quo extremum notatur. Sed satis dixi de vsu nominum, venio ad res. Ijs, quæ superiùs tractauit, proximus erat sermo de manu. ipse verò non tantùm agit de hac, sed etiam de pede, sermonémque de ipso dilatat, quòd maiorē diligētiam requirat. Dicit ergo vtramque partē ex multis minutisq; ossibus constare. nos autem adiungimus[& duris] quandoquidem medullā carent, caua minimum sunt, & à lapillis paruis non abhorrent. Simile igitur est totum brachium toti cruri, atq; itidem vnius extremum extremo alterius. qualis enim in manu primæ palmæ pars est, tale est in pede id, quod inter talos est & plantam. tum qualis in manu palma, talis plāta in pede est. similitudo autem, quæ inter digitos est, vel me tacente, clara est. præter hæc in pede sunt ossa iuxta calcem, atq; idcirco de pede plura verba facit, quàm de manu. quæ quidem pes habet, communia quoque ipsius manus primùm enarrat, deinde illa subdit, quæ propriè ad pedem pertinent. Primam igitur palmæ partē complent octo ossa, palmam quatuor. at singuli digiti ternis ossibus continentur, vt in vniuersū ossa manus septem sint & viginti. sed in pede quatuordecim sunt ossa digitorū. nam magnus digitus ex binis constat, planta ex quinis. quocirca in vtraque parte sunt decem & nouem. Totidem in manu palmam & digitos explent, quùm planta vno osse palmam excedat, ac digiti manus, pedis digitos æquè vno osse exuperent. quocirca, si vtraque pars ad vtramque cōferatur, idem erit ossium numerus. Restant in manu ossa octo, quæ primam palmæ partem constituunt: in pede autem ea pars, quæ inter talos & plantam sita est, cum calce ac talo, quæ omnia ossibus octo continētur. Calcis autem os, omnium, quę in vtriusque extremitate sunt, maximū, sustinet talū & crus, ac propè corpus fert vniuersum, vbi stamus: à priori autem parte committitur cum osse, quod à cubi similitudine κυβοειδὲς appellatur: perinde atque tali caput, cum eo osse, quod, quià scapham repræsentat, σκαφοειδὲς dicitur, cum vtroque horum iungnutur alia ossa, quæ partem potissimùm inter talos & plātam explent. Si quis autē velit talum extremo cruri reddere, idem erit ossium numerus in vtriusque membri extremitate, ità, vt docendi modo, non naturā ipsā rerum inter se discrepent, qui viginti septem, & qui viginti sex ossa pedis esse affirmant. erunt enim viginti septem, vbi talus non annumeratur cruris ossibus, sed sine hoc viginti sex. Rectè igitur scribit[pes hominis ex multis minutisq; ossibus cōstat, quemadmodum & manus.] agit enim cū ijs, qui prima elementa didicerunt, & incidendis corporibus operam dederunt, in memoriam reuocans, quæ perceperunt ad hunc locum faciētia. quùm non solùm scire conueniat propositarum partium vtramque ex multis duris minutisque ossibus constare, sed meminisse etiam habitus & magnitudinis singulorum, & quâ ratione cū proximis connectantur. quod θέσιν, id est positionem vocant, vt, vbi aliquod ex ossibus, quę his partibus sita sunt, suo loco mouetur, promptè restituamus.

» Ossa hæc fere non rumpuntur, nisi acutâ, vel graui quâpiam re carnosæ
» partes vulnerentur. De vulneratis autem dicemus, vbi vlcerum curatio-
» nem persequemur.

Carnosas partes χρῶτα nuncupauit, quo vocabulo vocant Iones, quidquid in nostro corpore carnosum est. cuius generis præcipuè sunt, cutis, & musculi, tum membranæ ac viscera. ossa verò cartilaginem & ligamenta χρωτὸς vocabulo

cabulo non significant. ad hoc etiam exemplum videtur vsurpari ab Homero, quùm cutem χρῶτα vocat his versibus.

καὶ τοῦ ἔσαι χρέος ἔμπεδος ἢ καὶ ἀρείους.
εἰς ὅ μὴ κλαίοντα κατὰ χρόα καλὸν ἰάψῃς.

Et iterum,

Propositarum igitur partium ossa ait, ferè non perfringi sine vlcere. illud enim [nisi carnosæ partes vulnerentur] idem sibi vult, quod [sine vlcere.] nihil autem interest, quod ad hunc locum attinet, vlcus ne an vulnus nominetur. atqui carnosa pars extremis membris minima est, plurima autem in humero & femore. Ea igitur tota facilè læditur, vbi externum aliquid super manũ vel pedem incidat, quod frangere aliquid possit ex ipsorũ ossibus. Abrũpitur autem os quatuor de causis maximè generalibus. super ipsum enim vehemẽti impetu incidit aut aliquid cõterẽdi vim habens, quod planè necesse est naturâ durum esse, & mole non exiguum: aut aliquid, quod non tantùm cutem, & quæ inter cutem sunt & ossa, sed hæc quoq; secare possit. quem morbum Hippocrates in libro de vulneribus capitis ἕδραν appellat: nonnulli etiam ob saltum ex altiori loco fregerunt tibiæ, vel femoris os, quòd sicciora his essent, & non ità densa: videmus item in palæstrâ cõmunius os κατὰ περίκλασιν, hoc est, vbi tibia vnà cum surâ perfringitur, & præter fracturam, vulnus quoque magnum accedit, atq; ossa nudantur. quod fracturæ genus accidit, cùm luctantis membrum cruri ipsi transuersum subijcitur, atque vtrunq; eius extremũ, tam quod à genu, quàm quod à pede est, deorsum versus cogitur. Euenit huiusmodi tale lignis, quæ nos de industriâ rũpimus. imposita enim super vtrunq; femur obliqua, & manibus ab vtroq; extremo in inferiorẽ partem coacta effringi media videmus. Quemadmodũ igitur, neq; magnũ lignum, neque validum, sed paruum & infirmum hâc ratione frãgitur, ità, cùm os infirmum naturâ fuerit, medium sub propositis palæstræ generibus perrũpitur. At ossa, quibus extrema membra continentur, sub huiusmodi palæstrę generibus, siue ex superiori loco saltãtes deorsum ferantur, & in terrã incidant, siue pes vehementer conuellatur, non facilè rumpuntur. his enim ictibus franguntur ligamenta ossium magis, quàm ipsa ossa. cuius causa est, eorũ non tam exiguitas, quàm durities. sed neque externa, quùm magnâ vi super incidũt, possunt hæc ossa facilè perfringere, nisi duriora illis sint, & grandia. at quod tale est, neq; carnẽ inuiolatã relinquit, quẽadmodũ nec ictus ab acutâ re. nam & hic prius quã attingat ossa, quæ ipsis superiniecta sunt discutit. Quare meritò dixit ossa hęc ferè non abrumpi sine vlcere. sed quoniam in sequentibus seorsum de fracturis aget, quibus carnis quoque vulnus accedit, hæc ad eum huius libri locum reseruauit.

» SI quis erumpat ex digitorũ articulis, vel aliud quidpiam ex ijs ossibus, qui-
» bus continetur pars pedis, quę inter talos & plãtam est, compellere singu-
» la in suam sedem oportet, quemadmodum in manu.

Quod ait [quemadmodũ in manu] accipiendũ est, non quasi aliquid prefatus sit de ossibus, quæ in manu sita sunt, sed quasi ità scripserit, singula ossa pedis in suam sedem compellenda sunt, id, quod etiam fieri debet in manu. Cõpellere autem Hippocrates dixit ἀναγκάζειν, vel, vt alia exempla habent καταναγκάζειν, quod idem sibi vult, ac si dicat, os suo loco motum restituere. mouetur autem, vbi ligamẽta, per quę cum proximis annectitur, abrũpuntur. non tamẽ abrumpuntur omnia ligamenta, quæ prolapsum os in orbem comprehendũt. rarò enim id ex toto accidit. in quo casu os, quod ità lęditur, suam sedem relin-

quens ad cutem prorũpit, præsertim quibus ea laxior est, ità, vt ossi, quod prolabitur, parùm renitatur. eâ verò de causâ ferè non solet os, quod mouetur, in inferiorem partẽ pedis excidere, quià cutis, quæ pedi subiecta est (ἴχνος græcè dicitur) crassa est & dura. adde, quòd, quæ pedem feriunt, plærunque à superiori parte super ipsum cadũt. Ergò hâc vnâ viâ os, quod suo loco mouetur, in inferiorem partẽ excidet, scilicet, quùm ex superiori loco quis saltauerit super rem aliquam, quæ eminentias habeat admodum asperas acutásve. Quæcunque igitur vndique prorsus resoluta sunt, vbi suâ sede mota in superiorem, vel inferiorem pedis regionem veniunt, ægrè recõduntur: siquando autem (quod rarò accidit) recondãtur, semper magno negocio in suâ sede seruantur. namq;, vbi os rursus vehementer moueatur, nihil erit, quod ipsum contineat, vtpotè solutum ligamẽtis, quibus alligabatur: quæ si non fuerint ex toto abrupta, sed aliquâ ex parte integra, sicut euenit, quibus procidere solet, distẽdentes totum pedem vigebimus.

» TVm cerato mederi pannis fascijsq;, non secus atq; vbi frangitur, excepto
» quòd omittẽdæ ferulæ sunt, eodémque modo adstringere, ac tertio quo-
» que die alligare. is autem, qui deuincitur, similiter atque in fracturis adstringi
» se respondeat, vel laxari.

Qualem curationem ad fracturas tradidit, talem nũc ad ossa, quæ extremis membris mouentur, præcipit adhiberi. Primò, siquidẽ extendere conuenit, ad hoc, vt ossa, quæ prolapsa sunt, in suam sedem compellantur: tum, vbi reposita fuerint, deuincire, cõsilio ad idem directo. propositum enim est membrum ab inflammatione, tueri, & sub linteis adstringere, continereque os, quod restitutum est. In superioribus autem ostensum est hæc nullo modo rectè fieri posse, nisi sanguis, qui in affectâ sede subsistit, ad summum atque imum membrum depellatur, prohibeatúrque, quo minus alter cõcurrat. Hęc itaq;, si in memoria habeãtur, spectantes vniuersam vinciendi rationẽ fracturis idoneam inueniemus, quam hic vtendã dixit, nisi q̃ ferulę non debẽt circundari. quandoquidẽ loci natura eas non patitur. nam partes quibus ferulæ inijciẽdę sunt, æquè planę esse debẽt, cuiusmodi non est ea pars pedis, quę inter talos & plantá sita est.

» OMnia hæc viginti diebus perfectè ad sanitatẽ perducũtur, nisi, quæ cum
» cruris ossibus iunguntur, vel ex eius regione sita sunt. interim verò iacere
» conuenit, non tamen id sustinent, qui morbum paruifaciunt, sed ingrediun-
» tur priusquam conualescant, eóque fit, vt plærique non benè sanẽtur, sed sub-
» inde languoris sensu aliquo tententur, atque id quidẽ non iniuriâ. ferunt enim
» pedes onus corporis totius. Vbi ergo nondum conualuerũt, si inambulãt, arti-
» culi, qui moti sunt, malè cõfirmantur, atque hâc de causâ subinde ossa dolent,
» quæ cruri iunguntur. Porrò quæ cruris ossibus iungũtur, cæteris maiora sunt,
» & cùm mouentur, longiori tẽpore confirmantur, sed medendi ratio eadẽ est.

Cruris ossa intelligit tam surá, quàm tibiam. volens autem significare è regione, κατ' ἴξιν dixit, quam loquutionem sæpiùs varijsque in locis vsurpauit. sed & paulo inferiùs eâdem ter ex ordine vtitur, de crure pertractás, quùm ait [femoris enim caput superius corpus fert. id autem ab interiori cruris parte situm est, at non ab exteriori, sed è regione tibiæ, tum quia pars altera corporis è regione huc propiùs accedit, quàm ad exterius os. adde, quod os interius plenius est, quàm exterius, non secus atque in brachio, vbi os, quod è regione minimũ digitum spectat, tenuius est, & longius.]

Pluribus

PLuribus autem fascijs, pannísque vtendum est.

Vt ossa, quæ reposita sunt, suo loco maneant, solét tum fasciæ, tum panni circumdari, præsertimq́, cùm loci inæqualitas alligari ferulas non sinit.

FErè auté hinc atq; hinc vincire côuenit, adstringereq́; sicut cætera omnia eâ parte potissimũ, quâ os prolapsum est, primũq́; ibi fascias circumagere.

In prioribus imperauit, vbi fractum os in aliquam partem conuertatur, si ad dextram inclinet, vt ad sinistram adducatur: si ad hanc spectat, vrgeatur ad dextram. At vbi alligare pedem oportet, in neutram partem debet vinculum inclinari, quùm ossa, quæ suâ sede excidunt, non ad latera, sed ad superiorem, vel inferiorem partem conuertantur.

QVotiescunq; vinculum soluitur, multâ aquâ calidâ fouẽdum. in omnibus autem, quæ iuxta articulos sunt affectibus liberaliter calida aqua perfundenda est. quod ad laxandum vel adstringẽdum pertinet, iisdem temporibus eadem indicia se ostendant, quę in superioribus: resoluere item, & rursus deligare similiter expedit. Hi autem quadraginta diebus ex toto conualescunt: præsertim, si iacere sustinent, sin minùs, in eadem mala incidunt, quæ superiùs posita sunt, atque etiamnum grauiora.

Quùm leniendus dolor est, & corpora, quę adstricta sunt, laxãda, tunc pręcipit, vt multa calida aqua perfundatur. id potissimùm accidit in affectibus articulorũ, quùm hæ partes ossibus magis, & neruis contineantur. Adstringuntur igitur sub inflammatione, & magis dolorem sentiunt, quod magis neruosæ sint. Appellauit autem affectus ἄνω, quoniam affici ἀνῶϑε dicit.

De calce.

QVicunq; ex superiori loco saltantes, calci vehementer insistunt, his ossa diducuntur, venæ sanguinem effundũt, carne circa os attritâ, tumor magnus oritur, & dolor. hoc enim os exiguũ non est, extatq́, è regione sub tibiâ.

ἐκχυμῶϑε dixit venas, significare volens effundere succum, quem continent, nempè sanguinem, quod fit, quùm colliditur earum tunica. corpora enim, quæ colliduntur, naturalem vnitatem amittunt, quùm pluribus exiguisq́; partibus diuellantur, quibus sanguis suffunditur. Hunc igitur effusum sanguinem recipiunt loca, quę venam cingunt, quibus non seruatur, qualis recipitur: tempore siquidem nigrescit, perinde atque vbi extra corpus effusus diu manet: concrescit insuper, quam rem græci θρόμβωσιν appellant. hinc factum est, vt sanguis propterea, quòd concrescat θρόμβος iam, & dicatur, & sit. priùs autem nigrescit, deinde redditur admodum putris. Atqui nõ possunt grauissima hæc accidere sanguini, qui à venis in corpore funditur. namq;, vbi natura vincit, hunc non secus mutat, atque alium, qui in inflammatione suppurãte continetur, vertitq́; in pus. Ad hoc autem vt partium natura sanguinem superet, duo obseruanda sunt, alterum, ne inflãmatio corpori superueniat, id qua ratione fiat, suprà habuimus: alterum, vt sanguis, qui effusus est, detrahatur. In hęc itaque incũbens Hippocrates omnia, quæ subijciuntur, pręcepta sigillatim tradit. Diducuntur (inquit) ossa his, qui ità saltant, abruptis nimirum ligamentis, quibus ipsa nectebantur, sicut paulo suprà de eâ parte, quæ inter talos & plantam est, dicebamus. iungitur auté cum calce à superiori parte talus, à priori id os, quod à cubi similitudine græcè κυβοειδὲς vocatur, sicuti cum talo à priori parte id ossis committitur, quod à scaphæ similitudine σκαφοειδὲς græcè nominatur. cum vtroque

autem horum, scilicet cum eo, quod cubum & cum eo,quod scapham refert, quatuor ossa,quæ inter talos & plantam sunt, committuntur.omnia autẽ hæc ossa tam manus,quàm pedis in commentario de ossibus exposita sunt.

» COniungitur item venis & neruis grandioribus, posterióri q; chorda huic » ossi innectitur. Hos igitur curare oportet cerato pannis fascijsq;: ad hæc » calidam aquam largè infundere,fasciarúmque numerum augere,tum alijs vti » optimis præsidijs,ac maximè lenibus.

Coniungitur,inquit,os calcis neruis quos nominat ἐπικαίρους, id est,grãdiores,tum venis non paruis.Innectitur item huic ossi posterior chorda, quæ diducitur à musculis, qui siti sunt in parte cruris, quæ carnosa à posteriori parte prominet. De his autem abundè diximus, tam in eo libro, qui de corporum, quàm in eo,qui de musculorum incidendorum ratione est.ea autem tenere ad vnguem debet,qui assequi vult,quæ nunc ab Hippocrate traduntur.

» QVòd si cutis,quæ calcẽ tegit,naturaliter tenera est,relinquenda est, quo» modo se habet:sin dura & crassa,qualis in quibusdam cõspicitur,æqua» liter succidenda est,atque extenuanda,non tamen vulneranda.

Propositis vitijs circa calcem, atque adiunctas partes periculum est, ne ingens dolor atq; inflãmatio non modica superueniat. huiusmodi enim partes ossibus continẽtur,non quibuslibet,sed valdè minutis,ità, vt vel leuis inflammatio magnum dolorẽ possit comprimendo excitare.chordę verò,quo calci à posteriori parte innectitur,cùm grandior sit,vbi inflãmatur,periculum erit,ne neruorum distentio superueniat. quin & cum hâc parte iũguntur multi nerui, qui ossa contingunt, quod in libro de incidendis neruis ostendimus. Reliqua igitur vniuersa curatio diligentem animaduersionem requirit,& quod ad victum tenuem pertinet, & quod ad modum calidæ aquæ perfundendæ.sed & cutis, quæ pedi subiecta est(ἴχνος græcè dicitur)incidenda est magnâ cũ moderatione. vbi dura est, altitudo plagę debet duritiei altitudinem æquare.occalescit enim quibusdam,ità,vt ne paululum quidẽ sanguinis fundat,nisi scalpellus altè admodum demittatur. Illa igitur secanda est,quæ sanguinem non fundit: quæ verò statim cruentatur, relinquenda est. nam,si secetur,dolet. At neque in illâ,quæ dura est, quouis modo,sed æqualiter incidere conuenit, id, quod ex ipsâ cute durum est. spectare autem tria debet, qui æqualiter incidit. primò, longitudinem sectionis, deinde altitudinem, tertiò, interuallum. sectiones autem æquè longæ, atque altæ sint, oportet, & æquè inter se distantes, vt vniuersa cutis, quæ pedi subiecta est sine tormento inflãmationis tempore similiter distendatur. Constat autem omnem inflammationem distendere, quodque distenditur dolere, atque ideirco inflammationem augeri, & neruorum distentionem excitari. Quemadmodum igitur liberalis aquæ calidę perfusio,cui oleum copiosè sit adiectum, saluberrima est,ità etiam secandam cutem duxit scalpello eatenus altè demisso, vt hæc minimè cruentetur. vtiliter autem excogitauit huiusmodi sectionem. quandoquidem in alijs partibus, vbi vehementer inflammantur, cogimur cutem scalpello exasperare: partim educentes aliquid eius sanguinis, qui in inflammatione superat: partim expirationem efficientes: partim laxantes,quę sub inflammatione distendebãtur. At in pede inflammatione nondum ortâ festinabimus ad cutem incidendam,eo quòd durissima sit. vbi verò talis est, nequit sub inflammatione ampliùs extendi. quamobrem dolebit hæc, & vehementissimè premet intentione

tione quâdam proximas partes, præcipueque latam chordam, quæ illi iuncta est, cuiusque initium est ex fine vnius ex musculis situs in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet. Igitur, vbi hæc dolore, atque inflammatione tentetur, periculum est, ne totus musculus eadem sentiat. id si accidat, neruorum distentionem sequi verisimile est. Ob hæc itaque omnia cutem, quæ sub pede est, secare, vt dictum est, conuenit, deinceps, vt retulit, extenuare, hoc est, tenuem reddere. id autem fiet, si molliatur ipsius durities, & multitudo exhauriatur. Ad hæc ambo valet oleum, & aqua calida, si copiosè infundatur: à perfusione verò priusquàm vinculum detur, olei, quod nullam adstringendi vim habeat, inunctio.

HÆc benè alligare non cuiusuis est. nam si quis vinciat eo modo, quo cætera circa talos vinciuntur, fasciâ modò ad pedem datâ, modò ad ipsam chordam, circumactæ fasciæ compressio, calcem, quâ ictus fuit, expellet.

Dictionem [benè] ἀγαθῶς dixit, sæpè enim ab alijs veteribus ità vsurpatur. præcipit antè, vt vitia, quę circa calcē sunt, vinciantur eâ ratione, quâ fracturę, eos reprehendens, qui eo modo deligant, quo deligare sępiùs consueuimus, vt medicamenta, seu cataplasmata, seu quædam ex perfusione madentia, eâ parte teneantur. vinciendi modus, quem damnat, sic se habet. Fascia ab alterâ parte talorum orsa, obliqua fertur à priori parte extremi cruris, quâ talus extat, quem ἀστραγάλους vocant, inde transuersa sub pede demittitur, eóque circūdato vsque ad cōtrariam partem obliqua rursus infernè sursum procedit ad priorem partem tali, eíque inijcitur, quemadmodum antè. At vbi ità circumeat, necesse est in priori parte pedis sibi occurrat, &. X. literam repræsentet, inde in orbē circa talos data eò redeat, vndè incepit, sic autem iterum circumagitur, ità, vt eodem reuertatur, tertióque similiter voluta rursus ad suum initium redit, atque inde rursus circa talos porrigitur. verùm alij, vbi transuersam sub pede fasciam dederūt, non protinus obliquam sursum attrahunt ad talos, sed antè per superiorem partem pedis in orbem ipsam adducūt, quemadmodum alij in orbem circa talos, sic, vt obliqui circuitus ab ijs, qui in orbem sunt, comprehēdantur. Hæ quidem vinciēdi rationes vsitatę sunt, sed ad proposita vitia minimè accommodantur, quòd ante fascias nihil ibi imponatur, quod illis continēdum sit, neque calx vitio vacet, sicut in eo casu, qui illas requirit, sed ipse primò lęsus sit. quare proposita vinciēdi ratio, quùm ad calcem sanguinē exprimat, ipsum expellit. at contrariū fieri debet. sanguis enim à calce ad partes, quę iuxtà sunt, per vinculum expellendus est: quam rem ea duntaxat vinciendi ratio pręstat, quæ ad fracturas pertinet, quâ suprà demonstrauit, eâdem igitur nunc vtitur.

ATque hoc pacto periculum est, ne os calcis corrumpatur.

Corrumpatur dixit σφακελίσαι. nam, quùm pars ex toto corrūpitur, veteres dicere id vitium solent σφάκελον, quod, vbi carnosis partibus accidit, alijs nominibus appellant. Vocat item Hippocrates carnē, quæ putrescit, σαπρὰν, μυδῶσαν, σηπομένην, atque alijs etiam nunc vocabulis. At vbi os ex toto corrumpitur, σφάκελον vsurpat, quod vitium ossibus accidit, vbi à superiectâ carne perniciosa sanies profluit, quæ hæc ipsa irrigando corrumpit.

QVod vbi corrumpitur, morbus æuum durat.

Apertiùs dixisset totam ætatem hominis. habet autem ipsius oratio hanc mentem. si quādo calx corrumpatur, casus curationē non recipit, quodque ex eo sequitur malum, totam ætatem hominis durat.

NAm alioquin, vbi calx hoc modo non corrumpitur, sed quòd nigrescat, quia dum homo iacet, negligēter habitus sit, vel quià crus iamdiu graue vulnus acceperit, quod calx etiā sensit, vel vitiati femoris, aut alterius affectus causā diu iacuerit, diuturna tamen res est, & molesta. tum subinde recrudescit, nisi summâ diligētiâ, & longâ quiete attendatur. Quare quæcunq; hoc modo corrumpuntur, præter aliam noxam, corpori summū quoque periculū afferūt.

Calcis os (inquit) non modò ex propositis affectibus vitiari solet, sed ex eo, quòd calx diu iacuerit (quam rem ὑποπιεσμὸν dixit) nigrescit sæpè, quando negligenter fuerit collocatus. id autem euenit, vbi super quâpiam re durâ cōtinetur, neq; subinde attollitur: sed ijs, quæ subiecta sunt, cōtinēter calefit, premiturq;. Quocirca attollēdus est, mutandusq́; orbiculus ex lanâ molli, quē nonnulli ex græcis πτέρνιον dicunt. eius autem cauum respondere debet magnitudini calcis, quo orbiculo ità calx fulcitur, vt imum eius attollatur, ne comprimatur: ne incalescat, ne expirare prohibeatur.

SEquuntur enim febres acutę admodū, continentesq́;, cum tremore, singultu, mentis alienatione, quæ paucis diebus hominem præcipitant.

Hæc fieri inquit, vbi calx corrumpitur, non eâ de causâ, quià os alienatur. ipsum enim, si per se circūscribatur, nullam superiorū partium afficit, sed quià ad partes, quæ ipsum cingunt, ipsiq́; alligātur, eius vitium pertinet, idcirco superiores quoque corporis partes læduntur. Chorda igitur, quę calci innectitur, vbi inflammatione teneatur, musculos quidem posterioris partis cruris, quæ carnosa prominet, propter consortium afficiet, quùm ab ipsis oriatur. quibus musculis affectis, nerui, qui per eos distribuūtur, promptè lędētur, quēadmodū, & arteriæ, per quas cor noxā sentit, sicut per neruos cerebrū. Sed quoniàm cor innati caloris fons est, cerebrū verò per se rationis domiciliū habet, & per musculos partes mouet motu, quē volūtarium dicunt, cōsequens est, vt propter cor febris oriatur, mētis alienatio, propter cerebrum, tremor, neruorúmque distentio, propter musculos, singultus, propter stomachū, qui plurimū neruosus est.

HIs accedunt, venarū sanguinē fundentium liuor, nausea, gangræna. causa compressio est. possunt hæc alioquin incidere, etiā si nihil corrumpatur. Hactenus de ijs, quę superueniunt, vbi ictus vehemēs admodum fuerit. plæraque tamen leuiter colliduntur, neque ità magnum studium & diligentiā exigunt, sed curari nihilominus rectè debent. quod si casus videatur asperior, fulcire oportet, aliáque efficere, quæ proposui.

Sanguinem fundentes intellexit venas grādiores, quādoquidem his diuisis sanguis effunditur, quod exiguis venis non accidit parùm enim ab his sanguinis profluit, celeriterq́; citra noxā in oris plagæ concrescit. Nauseæ nomē duxit à nauseantibus, atque eâ de causâ vomētibus, quam appellauit ναυσίωσιν, cùm Iones ναυτίαν, id est, nauseā sic appellēt. ac ferè, quod antè dixit ἐκχυμώσεις, vocat nunc ναυσιώσεις, vbi venæ sanguinem expuunt, & quasi vomunt: tum suâ imbecillitate, quam inflāmatio attulit. tum multo vitiosoq́; sanguine oppressæ, quē constat sub huiusmodi affectibus vitiari. Gangrænam vocauit, quùm venæ ex ingenti inflammatione emoriuntur. quorum omniū causam esse affirmat alienam vinciendi rationem, quæ duplex caput habet: vnum, quòd calcem non comprehendit, sed nudum relinquit: alterum, quòd partes, quas complectitur, arctiùs adstringit. Diligentiam expressit vocabulo μελέτην. sic enim ab Ionibus appellari solet, & ab ipso sæpiùs nominatur.

Fasciámque

FAsciamq́; maximâ ex parte ad calcem dare, & modò circa extremum pedem, modò circa medium, modò etiam circa crus obuoluere: tum, quæ his proxima sunt, hinc atque hinc omnia comprehendere, quemadmodum suprà ostensum est, neque arctè admodum alligare.

Vinciendi rationem probat contrariam illi, quam suprà damnauit, quæque apud multos in vsu est, sub quâ sanguis ex alijs partibus pedis ad calcem trãsmittitur. debemus enim superãtes succos, à calce ad alias partes depellere, hũc vincientes, quomodo suprà ad fracturas docuit, fasciámque maximâ ex parte ipsi obuoluentes, non tamen nimis arctantes.

SEd linteorum numerum augere.

In superioribus etiam indicauimus Hippocratẽ velle, vt vinculi firmitatem, vel fasciarum numero moliamur, vel arctiùs adstringendo.

MAximè item ad rem pertinet veratrum eodem die epotum, vel certè postero. prætereà tertio die resoluere, & rursus deligare.

Veratrum potui prçstat, non eo nomine tantùm, vt quæ supersunt, purget, sed & in aliam partem auertat. constat autem dari ab Hippocrate albũ, quod vomitum excitat, & à toto corpore materiam in ventriculũ auocat, priusquam ad intestinorum sinus deducatur. quod autem albũ intelligi debeat, planè licet ex sequẽtibus colligere. Inquit enim [sed si homo vacat febre, per superiora cõuenit purgare sicut dictũ est] Quod igitur ea, quæ superant, vtiliter educantur, quodq́; ad cõtrariam partem, atque affecta est, materiam depellere magnum momentum habeat, euidentissimè apparet: at num albo veratro moliri id expediat, nondum est manifestum. strangulare enim interdum solet, vbi redundat in corpore glutinosus succus, aut crassus. quocirca hic priùs dissipari debet victu extenuandi vim habente, de quo totum librum composuimus. Fallacissimum ergo est veratrum dare, antequã corpus victu prçparetur, quùm sæpiùs nõ facile fit, vt quales corpori supersint succi, dignoscãtur. Hippocratis sæculo veratrum albũ fortasse tutò sumebatur ob rationem victus eorum hominum, qui curabantur, qui vitæ genus non ociosum sequebantur, aut intemperans, sed laboriosum, paucísque alimẽtis erant contenti, sic, vt crassos succos nullâ ratione contraherẽt. neq; enim nos latet fieri hos, cũ ocio, tum abũdantiâ. Quòd si vim æstimaueris corporum eius sæculi, quam ex eiusmodi victu comparabant, magis adhuc dari veratrum permiseris. quùm, quæ vomitus affert incommoda, ferre homines illi facilè potuerint.

EX eo autẽ intelligitur, futurum néc ne sit, vt hi affectus recrudescant. nãq;, vbi sanguis à venis transfusus, nigrities, & quç his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura, periculum est ne recrudescant.

Malos affectus, qui recrudescũt, vocat παλιγκοτα παθήματα, & παλιγκοτέειν dicit, quasi mala rursus fieri. Docet autem quibus indicijs cognoscantur propositi affectus, quando futurum est, vt rursus mali fiant. Quæ indicia ad superuenientem inflammationem spectant, quam in primis cauit, ne oriretur. Quælibet igitur inflammatio rubicundiorẽ durioremq́; cutem efficit, quorum neutrum opus est affectis partibus. mollis enim esse debet, ac subuiridis sanguis à venis transfusus. hunc enim voluit citra inflammationem suppurare. quare, si membrum molle sit, & non rubeat, inflãmationem abesse demonstrabit. suppurantis sanguinis indicium erit carentia vtriusque coloris, ruboris scilicet & nigritiei. nam, vbi ruber est, inflammari: vbi ex toto niger est, neque superari,

neque concoqui se à naturâ denunciat, sed cõcretum esse. Hoc enim ipsi accidit, vbi diutiùs extra venas maneat, etiam, si in corpore contineatur, siquidem in eo casu nunquam in pus vertitur. Contrà, si natura in corpore superet, vertitur in pus, si ea vincatur, putrescit, non secus, ac vbi extra corpus est, atq; adeò magis, quùm in calido loco retineatur.

SEd, si homo vacat febre, vomitu purgetur, sicut dictum est: idem cõuenit, si febris sit, sed non continua: vbi ea non intermittat, abstinẽdum à purgatione, à cibo & sorbitione, aqua potui danda, vitandũ vinum, sed nõ ὀξύγλυκυ.

Purgare φαρμακεύειν dixit. cõsueuit enim Hippocrates vsurpare id vocabulum, non vbi quæuis medicamenta adhibet, sed solùm, vbi purgantia. præcipit autem, vt veratrum eodem die detur, vel posteriori, priusquam inflammatio in affectis partibus oriatur, atque homo febricitet. sed, si febris præuenerit: siquidem leuis est, veratro nihilominus vtitur, nos verò neque integro homine dare veratrum audemus: si vehemens, id præsidium omittit, sed maximam abstinentiam imperat, non cibo, non sorbitione vtens, solam potionẽ adhibet, neque hãc vini, quod licet nusquam posuisset, fugiẽdum esse manifestum erat. permittit autem, vt æger eâ potione vtatur, quæ dicitur ὀξύγλυκυ, vel etiã mulsâ. hæc enim potui præstat in tenuissimo victu, & tertiũ ad hæc oxymel, quod ex mulsâ, & aceto cõstat. sed ὀξύγλυκυ fauos habet dulcissimos maceratos, atque incoctos, sicut etiã nũc in Hellade cõponitur, cuius ratio est. Faui expresso melle in ollam conijciuntur, in quâ pura aqua sit: tum inferuẽt, donec omnẽ prorsus humorem in aquâ posuisse videantur. is autem humor reponitur, seruatúrque, & æstiuo tempore bibitur ad sitim tollendam, frigidâ aquâ dilutus. Hâc ergo potione nunc vtitur Hippocrates, si ea non est, sumere mulsam licet. sed oxymel, vbi neruosæ partes vitiatæ sint, alienum est. aceto enim tentantur, quam rem & vsus docuit, & ipse demõstrauit. quibus verò idoneũ sit oxymel, ostẽdit in libro de ratione victus in morbis acutis, quem malè nonnulli inscribunt [In Cnidias sententias] nonnulli [De prisanâ] neque etiam hi rectè.

SEd, si nullum periculum est, ne recrudescãt, sanguis suffusus, nigrities, proximę partes subuirides sunt, & citra duritiem.

Vis horũ verborum exposita est in eo sermone, vbi inquit [namq;, vbi sanguis à venis transfusus, nigrities, & quæ his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura, periculum est, ne recrudescant] illis enim, scilicet subrubicundis & subduris, nunc opponit subuirides, & sine duritie. fiunt enim subuirides, vbi paulatim in pus vertuntur: duritie carẽt, propterea quod inflammatio non est admodũ vehemens. id enim causa fuit, quãobrẽ effusus sanguis verteretur in pus.

QVod idoneum testimonium est, vbicunque sanguis transfunditur metuendum non esse, ne malum recrudescat.

Idoneum dixit ἀγαθὸν, quasi certum stabile, verum, perpetuũ. testimonium posuit pro signo, siquidem testis est, nobísque opinionem facit eorum, quæ ab Hippocrate propositis verbis traduntur. Inquit igitur positum indicium certum esse, vbi sanguis suffunditur, non solùm in calce, sed in cæteris partibus etiam, idque iure, quùm non ex partiũ indicatione, sed ex ipso sanguine transfuso intelligatur. Malus autem transfusi sanguinis affectus, non par affert periculum. differt enim pro naturâ partiũ, quibus suffunditur. Prouenit tamen periculũ non ex ijs partibus, sed ex sanguine suffuso, qui in pus non vertitur. quo minùs in pus vertatur, prohibet ingens inflammatio, vel sub altenâ vinciendi

ratione orta, vel ob succos, qui, aut copiâ sui malè habēt, aut corrupti sunt. quibus Hippocrates succurrit purgatione per medicamenta, nos per venæ sectionem, miramurq́, ipsum hâc solâ contentum non fuisse, quùm hoc præsidium nouerit, atque ad huiusmodi casus adhibuerit. siquidē in libro de articulis inter alia, quibus opus esse censet ad costas collisas, venam incidi in cubito iubet.

» SIn duræ sunt, & liuent, nigritie periclitantur.

Sanguis etiam, qui super terram funditur, interdum diutiùs cōseruatur, modò magis flauus fit, modò in nigriorem, modò in euidēter atrum conuertitur. verisimile autem est ab aëre, in quo cōtinetur, sereno, nebuloso, humido, sicco, calido, aut frigido variè colorari. Præcipua verò causa varietatis colorum consistit in ipso sanguine, qui varius est, sicut in singulis hominibus conspicitur, vel ad atram bilem magis, vel ad flauam seu pallidam, vel ad pituitam accedens, vel etiam aquosus. Id quod illi etiam accidit in animalium corporibus. namque à venis transfusus in varios colores conuertitur, & vbi non superetur, & vbi à partibus, quæ ipsum continēt, in pus vertatur. Meritò autē hoc tēpore liuidus apparet. color enim liuidus illis interiectus est, qui nigri penitus sūt, & qui floridum colorem habent, qualis præsertim est rubicundus, & flauus. sed & hic color, liuidus inquam, à colore florido recedens, ad nigrum accedit, qui apparere etiā solet, vbi, quæ nigra sunt, dum suppurāt, inalbescunt. Sæpè enim videre licet, quæ nigra sunt, quùm incipiunt verti in pus, liuida se ostendere: tum paulatim nigritie amissâ ad ignis colorē accedētia, albidiora euadere. est enim pus cinerei coloris. Indicat ergo Hippocrates nūc discrimē in eo sanguine, qui transfusus liuidum se ostendit. nam, si cum duritie sic appareat, partes inflammatione tenentur: si sine duritie, inflammatione vacant. quæ inflāmatione carent, naturam robustam demonstrant, & sanguinem concoquendum esse, & in pus vertendum: at inflammatio naturæ infirmitatem indicat, quæ ob inflammatarum partium imbecillitatem, & multitudinē mali succi subsistentis, transfusum sanguinem, nec concoquere potest, nec in pus vertere. Sequitur itaque, vt nigrescat & corrumpatur.

PEdem verò expedit ità collocare, vt reliquo corpore plærunq; paulò sub-
» limior habeatur, sanescit autem sexaginta diebus, si quiescat.

Si pes humilior sit, sanguis, qui ex crure ad ipsum cōfluet, inflāmationē excitabit: si sublimior, nihil confluet. atq; idcirco sublimior omnino continēdus est, non tamen multo. dolet enim, si diutiùs hâc ratione contineatur. quæ verò dolent, in inflammationē incidunt. Sublimiter ergo figurandus est, quatenus non doleat. hoc autē cōperies. si tēdi pedē senties, vbi paulò altior cōtineatur.

De crure.

» CRus binis ossibus continetur, quorum alterum altero ab vnâ parte mul-
» to, ab alterâ paulo tenuius est.

Verba hæc, quibus crus appellat κνήμην, eorum confirmare sententiam videntur, qui volunt πῆχυν, βραχίονα, κνήμην, μηρὸν vocari ab Hippocrate, nō totum id, quod compositum ex ossibus & partibus superiectis est, sed sola ossa. At reuera ex his ipsis verbis colligitur, non hoc modo, sed illo etiam accipi posse. quare nomina hęc, quibus vtitur, duobus modis accipere licet, sicut accipiunt, qui ea referunt, modò ad ipsa ossa tantùm, modò ad ossa simul & partes, quibus ossa supercontegunt, sic, vt κνήμη appelletur id, quod inter pedem est, & genu. Duorum autem ossium, quæ in eâ parte sita sunt, alterum scilicet tibiam

græcè appellari κνήμην, reliquum scilicet suram, γαστροκνημίην: ad hæc tibiã pleniorem esse, suram verò tenuiorem, ac medium, quod minimè carnosum, & per vniuersam hanc partem à summo ad imum in longitudinem fertur, & in his, qui graciles sunt, conspicitur (græcè ἀντικνήμιον vocatur) tibiæ partem esse, nõ suræ, atque alia, quęcunque ad ossa pertinẽtia scire licet, omnia exposuimus in libro quem de ossibus confecimus, ad eos, qui primas institutiones addiscunt.

» HÆc ad pedem inter se iunguntur, communemq́; appendicem habent.

Communem non debemus ità accipere, quasi continuã, atque omnino vnam, sed quasi vtriusque appendices inter se iungantur, & vnius tantùm opinionẽ faciant. ità enim inter se conueniũt hæ appẽdices, vt vna esse videatur. extremæ verò earum partes rotundę, quà carne nudantur, non rectè à quibusdam talus nominatur. perpetua enim chorda talum continet ab interiori parte, qui ab hâc tectus nec visu comprehenditur, nec tactu.

» SEd recta in crure dehiscunt.

Dehiscunt proposita duo ossa recta in crure, hoc est, in longitudine cruris non se contingunt, neque inter se connectuntur.

» AD femur autẽ iunguntur, & appendicẽ habent: appẽdix verò discrimen.

In commissurâ genu, caput tibiæ longè crassius est, quàm surę, atq; idcirco appendix tota esse tibiæ videbitur, ipsamq́; ab exteriori parte sura fulcit. Discrimen, quod διάφυσιν vocat, id intelligit, quod in medio extat neruosum cartilaginosumq́; quod processus femoris, qui in tibiâ conijciũtur, distinguit, sed in ossibus eorum corporum, quæ iamdiu mortua sunt, corrumpitur, sic, vt aliquis decipiatur, falsumq́ue existimet, quod ab Hippocrate scribitur, iniuriâ quidem, quoniam in recenti cadauere id semper apparet.

» LOngius autem paulo est alterum os, quod à parte minimi digiti est. natu-
» ra ossium cruris sic se habet.

Quod inquit longius, ego sic scribendum censeo [longius autem paulo est alterum os à parte minimi digiti.] Quòd si non hoc modo, sed illo Hippocrates scripsisset, confirmaret prorsus tibiæ appendicem in genu communem esse vtriusque ossis, non propriam tibiæ. nam simpliciter longius esset, non ab imâ parte duntaxat.

» LVxantur hæc modò à parte pedis: ac tunc, modò vnà cum appendice ossa
» ambo, modò appendix tantùm mouetur, modò alterum os.

Putant medicorum aliqui verbum ἐξαρθρεῖν vsurpari ad ea ossa significãda, quæ toto loco mota sunt, sed ὀλισθάνειν (quo verbo [luxãtur] expressit) ad ea, quę paululum, non tamen ex toto naturali sede excesserunt. Verùm hi non videntur legisse librum de articulis, vbi initio protinus ait [articulum, qui cum lato scapularum osse committitur, vidi vno modo excidere nempè in alam] in quo loco verbum excidere ὀλισθάνειν dixit. atqui totum humeri caput eo sinu mouetur, in quo recipitur, quùm nõ possit paulum excedere, sicut ipse Hippocrates docuit, vbi causam adiecit, quam habebimus, quùm ad eum locum veniemus.

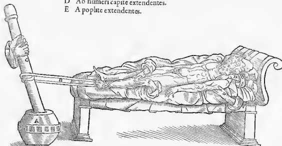
» HÆc quidem minùs molesta sunt, quàm quæ in primâ palmæ parte, ho-
» mines modò quiescant. curatio autem in vtroque casu similis requiritur.
» namque hæc conijcienda in suum locũ sunt, intenta perinde atque illa, sed va-
» lentiorem etiam intentionem requirunt, quatenus corpus hâc etiam parte va-
» lidius est. Plærunque satis duo homines sunt, qui in diuersa contendãt. qui, vbi
» nequeant abundè extendere, facile est validiorem intentionem adhibere.

Non modò

Non modò minùs molesta sunt, quàm quæ in primâ palmæ parte, sed multò magis, quàm quæ in pede. Sed quoniam de pede & manu communiter tractauit, ideò abundè existimat alterius partis duntaxat meminisse, quæ, quod ad molestiam pertinet, media est inter crus & pedem. quãto enim maiorẽ molestiam affert, quàm crus, tanto minorem, quàm pes, & præcipuè quàm calx, de quo paulo suprà egit.

NAm vel rotæ modiolũ defigere oportet, vel aliud quid simile: tum molli aliquâ re pedem obuoluere, bubulísque loris latis circumligare, & eorum capita, vel ad pistillum, vel ad aliud lignum deuincire, eiúsque imam partem, in modiolum demittere, summam recuruare: alios verò & ab humeri capite, & à poplite in contrariam partem extendere.

A Rotæ modiolus.
B Lorum latum.
C Pistillum.
D Ab humeri capite extendentes.
E A poplite extendentes.

Lignum defigi iubet, quod recipere possit imam partem vectis, per quem membrum debet ab inferiori parte extendi. tibi verò ignotum esse non credo, rotæ modiolum πλήμνην ab Ionibus appellari. cùm apud poëtam hoc quoque vocabulum legatur. Commonet autem Hippocrates, vt vbique ex ijs, quæ ad curationem conducunt, illis vtamur, quæ in promptu sunt: & nunc etiam meminit modioli rotæ, qui præsto nobis esse potest vbiuis gentium: similiter pistillo pro vecte nunc ad extendendum vtitur. Sed quâ viâ adhiberi hæc debeant, ipse suis verbis, si animaduertantur, apertè declarauit.

SEd à superiori quoque parte adhibere vim licet.

Vim, hoc est, valentem in vtramque partem intentionem ἀνάγκην appellauit, vt vehementem eius potentiam indicaret.

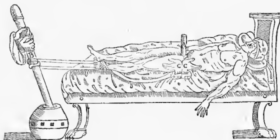
POtes etiam, vbi velis, altè lignum defigere rotundum ac leue, sic, vt pars eius extet, quæ inter crura, media inter anũ & naturale demittatur, vt prohibeat sequi corpus, quod à pedibus extenditur.

Rectum statuit lignum hoc firmiter inhærens, ne corpus (vt dictum est) à pedibus extentum sequatur, quòd collocatũ sit hoc lignum inter anum & primam naturalis partem, quem locum περίναιον appellat.

DEinde, ne corpus inclinetur in id crus, quod intẽditur, collocare aliquem à latere oportet, qui clunem repellat, ne corpus ducatur.

In plærisque exemplaribus, quæ nunc proponuntur verba, proximè positis subijciuntur, quanquam sine his vniuersa sententia maneat. vult enim medium lignum statui inter vtrunque crus, atque ità ab inferiori parte affectum crus extendi, aliquo sursum clunem repellente, ne corpus eâ parte trahatur, & in alteram partem inclinatum permittat crus ducẽtem sequi. namque, vbi hoc accidat, intentionem remitti necesse est.

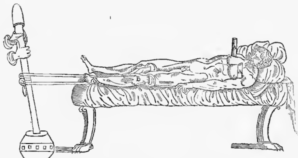
A Lignum rotundum ac leue.
B Extensio à pedibus.
C Repellens clunem à latere.

Idem quoque

IDdem quoque fiet, si ad vtramque alam lignũ figatur, brachia verò feruentur extenta, & alius genu prehendens in contrariam partem adducat.

A Lignum ad vtramque alam.
B Alius à genu prehendens.

Modum alium docet, quo prohibere possis, ne totũ corpus exterãm membri partem sequatur. figit enim lignum ad vtramq; alam, quod corpori obiectum, hominem sequi non patiatur, quùm partes inferiùs extẽduntur. Sed nũc nihilominus oportet crus, quod ab inferiori parte extenditur, propriè à genu prehensum in superiorem partem attrahi, atque ità in diuersa diduci.

NIhil etiam prohibet, si placeat, lora alia ad genu, vel ad femur alligare, aliúmque rotæ modiolum post caput hominis figere, loráq; ad aliquod lignum dare, quod in modiolum demittatur.

Vbi velis crus à superiori parte extendi, vt in diuersa diducatur, moliri eam rem poteris iniectis loris, quorum capita sursum adducta ad vectem religẽtur: imæ autem vectis parti, quę hærere pauimento debet, necesse est canũ aliquod subijciatur, cuiusmodi est rotæ modiolus, qui obex vecti sit, vt possit in contrariam partem attrahere.

ET ad contraria, atque ad pedes attrahat.

Ad contraria dixit τἀναντία. Sed si scriptum inueniremus (πρὸς τἀναντία) quidnam obscurum in verbis aut sentẽtiâ esset? Verùm quià legimus τἀναντία, sine præpositione πρὸς, quæ significat ad, duorum alterum existimandum est, aut principio ab eo, qui librũ descripsit, omissam fuisse particulam εἰς, vel πρὸς, aut ab ipso Hippocrate de industriâ, vel, quòd idem significet, vel, quòd vocẽ [τἀναντία] vsurpet pro aduerbio, quasi dixerit ἐναντίως.

„ PRo modiolo etiam poteris lecto mediocrem trabeculam subijcere, eiúsque 1
„ vtrunque caput stabilire, lignísque recuruatis lora extendere.

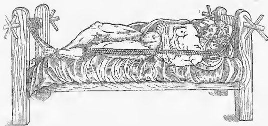
A Trabecula.
B Ligna recuruata.
C Lora.

Antè, binis modiolis, binísque vectibus in contrarias partes extendebat, vno infra pedem extento, altero supra caput. Sed quoniam (vt retuli) in eo exerceri nos voluit, vt præsidia in promptu habeamus, alium modum docens, in similium inuentione te exercet. nam, si modioli non sint, tignum, quod lecti, super quo ægrotans iacet, longitudinem æquet, subijciendum est. Cætera omnia, eadem atque antè efficienda sunt. lora enim corpori inijcienda eo modo, quo superiùs docuit, vinciendáque ad ligna, quibus, quasi vectibus ad extendendum vtimur. Sed pro modiolis nunc adhibentur extrema longioris ti- 04
gni, quę capita dicuntur, vt modicè vtrinque lectum excedentia, & à capite, & à pedibus, extendentibus lignis, mora sint. trabeculam verò, quod lignum in longitudinem lecto subijcitur, δοκίδα dixit, quasi μικρὰν δοκὸν, id est, paruam trabem significans.

Commodè

COmmodè item extendes per axiculos ab vtrâque parte collocatos. sunt etiam aliæ extendendi rationes, quàm plurimæ.

Axes solitus est appellare ἄξονας, quemadmodum, vbi scribit [Axis versatio] nunc verò axiculos nominauit ἀξονίσκους, vsus nomine diminutiuo, sicut in superioribus verbis, trabeculam δοκίδα dixit, paruam trabem significans. Exerceri autem debes, non solùm in ijs, quæ prompta sunt, excogitãdis atq; admouendis, sed etiam in machinamentis, quæ parantur à medicis ad has intendẽdi rationes. Axes itaq; collocandi sunt, nõ recti in longitudinẽ corporis, sed transuersi ab ijs, quæ hinc, atq; hinc sunt, partibus corporis, quod curatur. id autem non aliud significat, quàm alterum ab inferiori parte à pedibus, alterum à superiori à capite collocandũ esse. Post hæc iniecta lora extrema ad axes danda, qui versati crus, quod curatur, in diuersas partes diducant.

OPtimum autem est, si quis medicinã in magnâ vrbe exerceat, paratũ habere lignũ, per quod vim omnem adhibeamus, ad fracta & luxata omnia restituenda, tum extendentes, tum impellentes. abundè autem erit lignum tale, quales sunt quadratæ columnæ quernæ, quod ad longitudinẽ, latitudinem, & crassitudinem pertinet.

Organi cuiusdam, seu machinamenti, quod haberi voluit, mẽtionem facit: in libro autem de articulis, qui huic subijcitur, docet eius fabricationẽ. nos ibi si quid obscurũ fuerit, exponemus. nunc proximũ est ad ea trãsire, quæ subdit.

VBi satis extenderis.

Crus videlicet, de crure enim agens circa talũ prolapso infert extendendi rationem. sicq; rursus ad sermonem reuertitur, quem initio proposuit.

ARticulus facilè reconditur. diducitur enim ab antiquâ sede, sic, vt è regione supra ipsam spectans non hæreat. prominentioribus itaque palmarum partibus dirigendus est, partim, quod extat adurgentibus, partim infra talum repellentibus. Eo restituto crus, si fieri potest, extentum alligandum est: sin lora prohibeant, ea soluenda, & dum vinculum inijcitur, in contrarias partes extendendum.

Hippocrates articulũ ἄρθρον dixit, quo mouentur, qui volunt sic apud ipsum

vocari extrema ossa, quæ in cauis recipiuntur, sic, vt totum id appelletur διάρθρωσις, vbi committuntur extrema ossium, quæ in flexu atque porrectione mouentur. Ex vtroque autem osse id, quod inseritur, ἄρθρον: cauum, quod recipit κοτύλη, vel γλήνη ab Hippocrate dicatur. sed hęc nominum disceptatio reijciēda est. Deincepsverò ostendet luxati restituendi rationem vniuersam, sicut nos in primo horum commentariorum diximus, vbi intēdendi vsum explicauimus, demonstrantes non posse luxata commodè restitui, nisi ità diducātur, vt alterum alteri non inhæreat. protinus autem terminum habes, ad quem vsq; extēdere conueniat. namque, vbi iam videbuntur eatenus extenta esse, vt altero alteri non inhærente, diducantur, extendere desines.

» DAndum insuper eodem modo vinculum est, æquè capitibus eâ parte, quę
» extat, impositis ubíque primò & plurimùm circundádum, & pannis plu-
» rimis iniectis potissimùm adstringendum.

Capita summatim cōmemorauit illius vinculi ad fracturas pertinētis, quod antè declarauimus. Meminisse autem oportet, ea, quæ in manu, pede, calce, talisque, suo loco excidunt, eo modo vincienda esse, quo fracturæ, atque idcirco in hoc libro omnia comprehendi. Causam verò, quamobrem ità vinciendum sit, siue fractum os sit, siue prolapsum, in superioribus habuimus.

» TVm hinc atque hinc plurimum obuoluendum.

Hoc etiam docuit in libro de officinâ medici, quùm inquit [comprehendátque vinculum integrę partis quàm plurimum]. Causa in prioribus posita est. satiùs enim est succos, non solùm exprimi à vitiatâ parte ad ea loca, quę iuxtà sunt, sed repelli ad ea, quæ plurimùm recedunt, & longè cohiberi.

» HVnc autem articulum, vbi primò deuincimus, comprimere magis debe-
» mus, quàm qui in manu.

Modum comprimendi, & fasciarum numerū constituit pro magnitudine articulorū, intuitus etiam, quàm neruis contineantur, & quàm acris sensus sint. hos siquidem minùs comprimi iubet.

» INiecto vinculo pars deligata, reliquo corpore sublimior habeatur. sic tamen
» continenda est, vt pes minimè suspendatur.

Pedem continendum esse reliquo crure paulo sublimiorem, suprà quoque dictum est. Dictum est insuper ipsum eatenus excitandū, quatenus exteri musculi non laborant. Nunc præceptum adiungit, quod ad tutò continendū pertinet, vt pes, ne minimùm quidem suspēdatur. id autem fit, vbi lanâ molli vndique cingitur. quin & pars eius extrema, quā cutis est, ipsi subiecta, molli aliquo, vt puluino fulcienda est, tum ligno aliquo erecto, ad quod per mollem habenam vinciatur.

» EXtenuari autem corpus debet, prout ossa grauiter suo loco excidunt. non-
» nulla enim leuiter, nonnulla plurimùm mouentur.

In aperto sanè est, quæ paululū exesserunt paruā curam exigere, quę plurimùm prolapsa sunt, & maiorem abstinētiam, & cætera, quæ corpus extenuāt.

» MAgis omnino ac diutiùs extenuare corpus oportet, vbi crus, quàm vbi
» brachiū lęditur, quùm illud maius sit, & crassius, quàm hoc. necesse itē
» est corpus quiescere, atq; iacere: sed soluere articulū, tertio quoq; die, & rursus
» alligare, nihil prohibet, nihil item cogit. reliqua omnia eadem fieri debēt, quę
» in prioribus posita sunt. Quòd si homo quiescat, & iaceat, abūdè sunt quadra-
» ginta dies, modò ossa in suam sedē restituta fuerint. sin quiescere nolit, ægriùs crure

crure vtetur, cogetúrque diutissimè vinculum adhibere. Ipse causam reddidit eius, quod præcepit, inquit enim [quùm illud maius sit, & crassius, quàm hoc.] quibus tertium adijcit, quòd homo cubans consanescat, non ingrediens, sicut vbi brachium offenditur. Hæc igitur in vniuersum pertinere ad omnes articulos arbitramur.

VErùm, vbi ossa ex toto in suam sedem non reuertuntur, sed aliquid abest, tempore extenuatur coxa, femur & crus: ac, si in interiorem partem excedant, exterior pars tenuatur: si in exteriorem, interior.

Si qua ex integris partibus diu quiescat, vel leuiter moueatur, tenuior fit, quàm priùs esset. motus enim corpora calefacit, eorúmque vim firmat, quo fit, vt partes meliùs nutriantur. sed, vbi luxatum aliquid non fuerit perfectè restitutum, deteriùs perficiuntur motus, præcipuéque à contrariâ parte illi, in quam venit, quandoquidem locus eâ vacuus relinquitur, quùm os in contrariam moueatur. Homo igitur faciliùs illi parti inhæret, in quam articulus excidit superiores enim partes sedem requirunt, quam inanis locus non exhibet, sed plenus, quùm nihil possit inani loco hærere, atque eâ de causâ crus ab eâ parte, in quam articulus erumpit sustinere corpus solet, & tantùm musculis, qui eâ continentur suo munere fungi. hi siquidem benè nutriuntur: inexercitatis verò non satis alimenti subministratur, hi autem in contrariâ parte continentur.

PLæraque tamen in interiorem partem promouentur. sed, si integrâ cute vtrunque cruris os comminuatur, validiùs intendẽdum est. si vna pars fracturæ valdè super alteram excedat, aliquo vtendum est ex propositis intendendi modis: abundè quoque est, & per homines extendere. ferè autem satis sunt duo homines robusti, qui in diuersa contẽdant: vnus ab vnâ parte, alter ab alterâ. Extendere autem rectà secundum naturam oportet, & è regione cruris ac femoris: tam si huius quàm si illius fracti ossa extendantur.

Quæ excidunt ab inferiori parte, quâ cum talo committũtur, in interiorem partem magis prorumpunt. cuius rei causa est suræ processus, qui ab exteriori parte talum magis complectitur, quàm tibiæ processus ab interiori.

ATque ita extenta ambo deligare, vtrumuis deuinxeris. at non eadẽ cruri ac brachio accommodãtur. namque vbi brachij vel humeri ossa comminuta deligantur, brachium suspenditur, atque, vbi extentum alligatur, caro alio modo figuratur, dum cubitus flectitur. nequit enim cubitus extentus diu haberi. non enim solitus est sæpè in hoc habitu detineri, sed curuatus. quin, quùm homines ingredi possint brachio comminuto, necesse habent cubitum curuare. crus verò, quià ambulando & stando in inferiorem partem, nunc ex toto, nunc propè ex toto intendi secundum naturam, & ferre etiam reliquum corpus consueuit, idcirco sine molestiâ extenditur, quùm opus est. quid quod & in lecto sæpiùs hoc modo continetur figuratum? Sed, vbi fi ãgitur, necessitas hominis animũ subigit. nequit enim excitari, quare de curuando crure, aut de surgendo nullum verbum facit, sed ità figuratus quiescit, & cubat.

Siue femur, siue crus alligetur, præcipit, vt vtraque commissura extendatur, scilicet, quæ in coxâ est, & quæ in genu. Cur ità figurari debeat, ipse deinceps adijcit euidenti demonstratione vsus, cuius mentem facilè comprehendes. Horum itaque verborum capita sunt. Consueuit crus, & eorum, qui stant, & eorum qui ambulant, extẽdi. à naturâ enim corporis ferendi gratiâ factum,

ab eâdem ad hunc habitum præparatum est, atque eâ de causâ in cubãdo plærunque extentum seruatur, sed brachia & in ingressu, & alioquin ferè modicè curuata continentur. quandoquidem nemo extentis brachijs ambulat. ac propterea brachio etiam deuincto mitellâ cubitum excipiẽte ambulare æger potest: at crure perfracto, priusquam callo firmetur, ingredi minimè licet.

OB has igitur euidentissimas causas non conuenit idem habitus brachio, atque cruri extendendo ac vinciendo. Quòd si abundè fuerit per duos homines adhibita vis, frustra laborandum non est. iactantiæ enim est vti machinamentis, vbi res non exigit. At si duo homines non satis extendant, confugiendum ad eum ex propositis intendendi modis, qui expeditissimus sit. Intẽtione satis adhibitâ ossa facilè restituuntur, & in suam sedem compelluntur, prominentioribus palmarum partibus directa atque diducta. Postquàm restituta fuerint, extenta fascijs alliganda sunt, quæ siue à dextrâ, siue à sinistrâ parte magis attrahi debeant, illis primò inuoluendæ sunt. Ordiantur autem ab eâ parte, quâ fractura est, primóque ibi circumeant, deinceps ad partem cruris superiorem porrigantur, quemadmodum ostensum est in alijs fracturis. fasciæ verò latiores & longiores, ac multo plures ad crus adhibeantur, quàm ad brachium. vbi deligatum fuerit, super aliquâ re planâ mollíque collocandum est, ne in hoc, vel illud latus deprauetur, néve in anteriorem, néve in posteriorem partem peruertatur.

Euidentissimas causas appellauit προφάσιας, quamuis causæ, quas proposuit, veræ sint, neque id vocabuli ad falsas causas significandas (vt vsurpari solet) mutuatur: paulo infrà etiam eodem modo ipsum accipit, quùm inquit, [Ob has igitur euidẽtissimas causas, si os, quod ab exteriori parte est, confringatur, maturè homo ingreditur.] Id quod de surâ dixit veram causam reddẽs, cur eâ fractâ eius celeriter moueatur: atque, vbi tibia perfringitur, longo spacio opus sit ad hoc, vt homo vti crure possit.

MAximè autẽ pro valetudine est ceruical subijcere ex lino aut lanâ, quod medium in longitudinem molle sit, vel quidpiam tale.

Crus fulciri iussit eo modo, quem posuit, ceruical magis quàm canalem adhibens, proximè autem subdit, cuius rei illos accuset, qui canali vtuntur.

DE canali, qui fracto cruri subijcitur, incertus sum quid dem consilij, subijci nécne debeat. prodest quidem, sed non quantum existimant, qui illum admouent. non enim quiscere cogit, vt arbitrantur. nam neque si reliquum corpus in hanc, vel illam partem conuertatur, prohibet canalis, quo minùs sequatur crus, nisi ipse homo caueat. Neque item prohibet, quo minùs sine corpore crus in hanc, vel illam partem moueatur. Sed & subiectum lignum immite est, nisi molle aliquid in ipsum indatur: est tamen commodissimum, quando vel sterni lectum, vel desidere hominem oportet. Licet igitur, & cum canali, & sine eo curationem benè vel malè admouere. Vulgò sibi persuasum habent medicum culpâ magis vacare, si canalem subijciat, quanquam res minùs artificiosa est. crus enim rectum prorsus iaceat, oportet, & super planâ ac molli aliquâ re, quùm necesse sit contineri vinculum, ne peruertatur, dũ membrum iacet, quocunque se vertat, & moueatur. Respondeat item, qui deligatus est ead em, quę suprà posita sunt. Nam vinculũ tale esse conuenit, & tumorem in extremis partibus assurgere, & eodem modo laxari, ac tertio quoque die resolui, & rursus deligari: ad hæc id, quod alligatur tenuius inueniri, tum arctiùs

vinciri,

vinciri, & pluribus linteis uti, pedémque non arctè comprehẽdere, nisi fractura ad genu proximè accedat. Debent etiam ossa modicè extẽdi, ac dirigi, quotiescunque vinculum inijcitur. nam, si curatio idonea fuerit, & tumor vt conuenit, procedat, alligata sedes tenuior est, atque gracilior, & ossa faciliùs tractantur, & ducentibus magis parent. septimo autẽ vel nono die ad ferulas veniendum est, quemadmodum dictum est in alijs fracturis.

Quosdam medicos noui, qui etiam nunc cruri vel femori affecto canalem vel glossocomum subijciunt, vbi femur quidem læsum est vniuerso cruri: sed, si quod inter genu & pedem est, lædatur, nõnulli vniuerso cruri lignum subijciunt, nonnulli eam partem duntaxat glossocomo fulciunt. lædunt, qui vnà femur etiam comprehendunt, sed minùs quàm alij. noxas docuit Hippocrates sic apertè, vt meâ explanatione non egeant: verùm, si quid indicauero in verbis eius fore cuipiam obscurum, illud explicabo, atque ante omnia, quid inter canalem, & glossocomum intersit. Glossocomum ab atticis appellatur arcula illa, in quâ seruare homines solent eas res, quas in precio habent, & scripta, quæ recondi volunt, quâ nonnulli ad itinera vtuntur. At nihil refert, siue glossocomium, siue glossocomum nominetur, sicut neque siue per duplex. tt. siue per duplex. ss. Constat autem glossocomum, quod cruri subijciẽdum est, longius esse debere, & angustius, quàm quę in vsu sunt. eius enim latitudo parùm excedere debet cruris latitudinem, seu crassitudinem, seu quomodocunque libeat appellare. vt lanâ vndique adiectâ benè crus firmetur, sic, vt loci angustia, etiam si æger velit, crus moueri non patiatur. sed, ne in dextram partem, vel sinistram moueatur, potest imposita lana efficere: at quo minùs in superiorem vel inferiorem feratur aut excitetur, prohibere non potest. Quocirca Hippoctati huiusmodi ligni vsus non placet, quoniàm præter cætera incommoda durum est. nam immite, quod ipse dixit ἀγέσδφον, durum significat, & insuaue, quòd nihil cedat, quemadmodũ ceruical, & ille puluinus, qui cùm cubito subijciatur, ὑπαγκώνιον græcè dicitur. Hæc enim modicè cedentia cruri minimè infesta sunt. Commodum autem est machinamentum hoc, quùm desidere homo debet, vel ad lectum alterum transferri, vt ille in quo iacet, sternatur, quâ potissimùm causâ eius vsum admittimus. quãquam alij ceruical adhibentes habenâ transuersâ initio illi protinus subiectâ, atque, vbi crus in id coniectum fuerit, habenæ capitibus inter se aduersis vtrinque ductis in altitudinem cruris, & in superiori parte membri inter se deuinctis, fideliter contineri crus existimant. quoniàm ceruical, vbi homo ex vno lecto ad alterum transfertur, cruri vicem glossocomi præstat. Adiecerũt nonnulli ad imam eius partem lignum rectum lanâ superdatâ, vt pes extremus morã habeat: ne homo videlicet, crus vel ad superiora attrahat, vel ad inferiora demittat. ad superiora enim ferri, vinculum non patitur: ad inferiora verò, lignum, quod plãtæ adijcitur. Verùm, vt hæc à medicis stabilia præparentur, non tamen prohibetur motio articulorum, quùm languens possit articulum tali ac genu paulatim dimouere. De coxæ enim articulo nihil attinet dicere, quùm nec à vinculo, nec à glossocomo comprehendatur. canalis verò in cæteris glossocomo similis est, sed figurâ ipsâ differt. quùm ab exteriori parte teres sit, ab interiori cauus, ad exemplum fictilis canalis, vndè nomen traxit. Videtur autem hic ad propositum vsum maximè idoneus. namque vniuersum crus in orbem complectitur, magis quàm glossocomum, in quo nonnulla loca inania re-

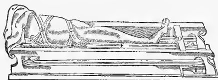
linquũtur, postquàm demissum crus fuerit. quidam verò medici plures cana- 1
les paratos habent, vt ad singula membra eo vtantur, qui idoneus sit, id li-
gnum conquirentes, ex quo cauare eos possint firmos, albos, & molles. Apud
nos autem quidam medicus eiusmodi canales complures habebat ex tiliâ cō-
fectos, sic, vt ad singula crura eos adhiberet, qui magnitudini membri respon-
derent, non sine vinculis, quæ (vt recensui) à quibusdam ceruicalibus super-
dantur. Sed vincula in ceruicalibus laxātur, & compositum crus corrumpunt:
canales verò, dum homo ex vno lecto ad alterum transfertur, ob ligni mollitu-
dinem, sine vllâ compressione id continent.

Ad continendum autem firmiter, Glossocomum à iunioribus medicis in- 19
uentum est, seu femur, seu crus fractum sit, cuius structurā vsúmque subijciam.
id autem non ab re mihi videtur fuisse excogitatum, & tam si femur, quàm
si crus comminutum sit, vbi callus circũdatur, commodissimè adhibetur. Ha-
beat ab imâ parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deli-
gantur. inijciātur laquei extremis partibus ossis, quod curatur, fiántq; ex dua-
bus habenis, sic, vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextrâ parte, totidem
à sinistrâ. Ex ijs capitibus, quæ inferioris laquei sunt, per foramina facta in in-
feriori parte glossocomi ad axem duci debent, quæ superioris, primò proce-
dere ad superiora: deinde ipsa quoque per latera glossocomi perforata traijci,
quibus foraminibus trochleæ inclusæ sint. vtrinque autem ab exteriori parte 20
glossocomi superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ità con-
stitutis vna axis conuersio pariter ambos laqueos extendit, deorsum versus il-
lum, qui ad inferiora fracti ossis alligatur, sursum alterum, sic, vt, vbi crus iacet,
liceat in posterum cotidiè hanc laqueorum in diuersas partes intētionem cor-
rigere, valentiùs vel leniùs extendendo. Laqueum igitur, qui in inferiori parte
est, directâ ductione axis extendit, eum, qui in superiori parte, intercedēte alio
motu, græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicunt.

A Axis ad quem laquei alligantur.
B Laqueus superior.
C Laqueus inferior.
D Inferior pars glossocomij.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exte-
riori parte glossocomij.

Glossocomium.

GLOSSOCOMIVM.

CAuendum est, ne ferulæ è regione talorum, vel eius chordæ, quæ à crure ad pedem tendit, imponantur. conferuent autem ossa cruris quadraginta diebus, si rectè curentur: sed, vbi suspicio sit, ne quid ossis dirigi debeat, néve aliqua interim facta fuerit exulceratio, infra hoc tempus soluere oportet, tum dirigere, & rursus alligare. At si alterum os abrumpatur, lenius intendendum est, sed non propterea omittenda intentio est, aut negligenda. potissimùm autem, vel cùm fractura primò deligatur, vel certè quàm celerrimè, extendenda semper ossa sunt, dum in suum locum reuertantur. Quodcunque autem membrum ossibus non rectè compositis sub vinculo adstringitur, magis indolescit. Reliqua curatio eadem est. Ex ossibus cruris interius, quod conspicitur in priori parte cruris, quam græci ἀντικνήμιον dicũt, curationem ægriùs admittit, & intentionem postulat valentiorem, neque latere potest, vbi non rectè ossa concurrant. totum enim se ostendit, & sine carne est, multóque tardiùs homo ingreditur, vbi hoc fractum est: Quòd si exterius os abrumpatur, casus longè tolerabilior est, neque id ità facilè deprehenditur, quùm minùs rectè componitur, quoniàm carnosum est, maturiùs item æger pedibus consistit. maximam enim oneris partem sustinet os, quod ab interiori parte situm est. tum quià magis laborat, & ob ipsum crus, & ob pondus, quod è regione est. femoris enim caput superius corpus fert, id autem ab interiori cruris parte situm est, at non ab exteriori, sed è regione prioris partis tibiæ. tum quià altera pars totius corporis è regione huc propiùs accedit, quàm ad exterius os. Adde, quòd os interius plenius est, quàm exterius, nõ secus, atque in brachio, cuius os, quod è regione minimum digitum spectat, tenuius est, & longius.

Extantes ossium partes, cuiusmodi sunt tibiæ, suræq; extrema, ferulas non patiuntur. Cautio igitur esse debet, ne his locis circumdentur. [imponantur] dixit ἐπίφαι quasi ἴφαι, adiectâ prępositione ἐπὶ, vt clariùs rem ipsam exprimeret. Hæc itaque ossa, quùm extent, & carne minimè tegantur, impositis ferulis premuntur. Magis autem premi dicantur, non ipsa, sed musculi illis superiniecti, tum quidam musculorum fines & cutis. hæc enim collocata inter duo corpora dura, nempè inter ferulas ab exteriori parte, & os ab interiori, premuntur, atteruntúrque, & sæpiùs ità læduntur, vt exulcerentur. Calci verò à posteriori parte versus priorem innectitur chorda, quæ ab vno diduci-

tur ex musculis, qui continentur in parte cruris posteriori, quæ carnosa prominet. hęc, quùm carnis maximè expers sit, potissimùm in homine gracili, superimpositam ferulam nõ sustinet: sed, quùm acerrimi sensus sit, si comprimatur, inflammatione vrgetur. ea verò, quę tibiæ suræq; tuberculis superiniecta sunt, ob duritiem eorum, quibus (vt dictum est) excipiuntur, compressa eatenus læduntur, vt exulcerentur. summæ autem cutis exulcerationes sub comprimentibus ortæ, ἐκθλίμματα ab Hippocrate vocantur.

» VErùm lõgioris ossis structura in inferiori articulo dissimilis est. non enim
» similiter flectitur cubitus, & poples. Ob has igitur euidentissimas causas,
» si os, quod ab exteriori parte est, perfringatur, maturè homo ingreditur: si,
» quod ab interiori, tardè.

Quùm ipse in prioribus dixerit, suræ os longius, quemadmodũ & in brachio os cubiti, vtrunque autem è regione minimum digitum spectare, & tenuius esse, quàm id, cum quo iungitur: deinceps addidit, quâ ratione inter se distent. Explicauimus autem in commentario de ossibus, præter alia, quomodo se habeat vtriusque commissura: atque insuper radium in brachio cum interiori tuberculo humeri committi, ac circa ipsum moueri in exteriorem vel interiorem brachij partem conuersum: sed in crure, tibiam solam cum femore committi, quià sura nullum motum præstat. Nam, neque hic articulus in latera vllo modo mouetur, sicut articulus cubiti, sed curuatur duntaxat, ídque non eâdem ratione, quâ articulus cubiti, vbi humeri ambitus trochlæam referens in cauo cubiti recipitur. at in genu duo processus femoris in sinus tibiæ se inserunt. Adde, quòd ex cubiti processibus rostrum referentibus, posterior in posteriori sinu humeri recipitur, vbi maximè articulus extenditur: prior in priori, vbi maximè curuatur. quorum neutrum tibiæ accidit, quùm nullum penitus processum habeat rostro similem. nõ enim similiter flectitur cubitus ac poples. cubiti verò eminentiam clarum est vocasse ἀγκῶνα, quo nomine vsus est etiã in superioribus, de cubito agens, quùm dixit [est autem idem cum illo eminentia cubiti, cui præcipuè innitimur.] Eandem eminentiam & ὠλέκρανον dicunt, & κύβιτον. sed nunc ait [non enim similiter flectitur cubitus & poples] idem significans, ac si dixisset, illa commissura, quæ iuxta cubiti eminentiam est, & illa, quæ iuxta poplitem, dissimiliter curuãtur. Cuius rei exemplum infrà habet, quà de luxatis, vbi asserit, quæ in cubiti articulo sunt, molestiora esse. illud autẽ multis in locis meminisse oportet, exquisitam nominum rationem, ne ab vno quidem ex vetustis græcis seruari, quùm quibusdam abutantur, quædam à proprijs rebus ad alias transferant. Atqui poplitis nomen tale est quale ipsa ala, quæ locum significat sub humeri capite. at poples id appellatur, quod à posteriori parte ipsi genu opponitur: genu autem notant, priorẽ partem huius articuli vniuersam. Quare, si cui hâc parte cutis exulceretur, eum hominem inquiũt teneri vlcere in genu. quod si chorda, quę sub cute os cingit, secetur, genu accepisse vulnus dicunt: non secus, etiã si patella vitietur, quam græci & μύλην, & ἐπιγονατίδα vocant. Ad hæc, qui latera corporis exprimunt, modò ab interiori parte genu, modò à posteriori vlcus ortum aiunt. vniuersum enim hunc locum à lateribus, genu vocabulo appellant. eâdem ratione, & poplitem, & alam, & humeri caput: sic etiam cubitum, & talos, & primam palmæ partem ad totum locum significandum vsurpant. sæpè etiam adijciunt, articulum capitis humeri, aut cubiti, genu, coxæ, vel talorum.

lorum. constat igitur Hippocratem variè nominibus vti, aliorum maiorum exemplo (vt retuli) contemptâ, quam iuniores excolunt, curiosâ verborum ratione. quæ ab ijs, qui in eâ versantur, exquisita diligentia dicitur.

De femore.

AT si femoris os fractum est, valenter omnino extendi debet, ne minùs quàm res postulat, id fiat. siquidem plus iusto intentum non læditur. Nam ossa hæc, quæ per vim diducta sunt, si sic recedentia inter se vinciantur, non sanè poterunt, ità diducta, vinculis contineri, quin celerrimè concurrant, quùm primum, qui extendent, ex opere se receperint.

Quia maximi sunt musculi, qui femur circundant, non immeritò veretur, ne (quod sæpè contingit) non satis membrũ extendatur. Ergo, vt audacter extendamus, intentio (ait) iusto valentior non lædit. fieri enim in hâc parte potest, quod suspectum esset in alijs. At quid hoc est? vt deuinciatur os fractum, dum ipsius partes, quæ pertractantur, inter se recedunt, quas non secus, atque vbi membrum naturaliter se habet, coire oportebat nullo relicto inani spacio, in quo ex cõtractâ sanie periculum sit, ne os corrumpatur. Siquãdo enim fracti ossis partes, quùm vehementiùs intentæ fuerint, diductæ vinciantur, non poterunt post iniectum vinculum, vt in cæteris locis cõtineri, in quibus circumactę fasciæ musculos immobiles seruant. quod in femore monet pertimescendum non esse ob magnitudinem musculorum. quùm hos vinculum non superet, sed cedat. quam rem propterea dixit, quòd proprietas est, vinculi quidem femur tueri, quomodo deligatum accepit: musculi verò ad suum initium concurrere. Quùm contraria igitur sit proprietas vtriusque, si vinculum superet, naturalis musculorũ motus cedet, quùm fracti ossis partes diductę contineantur: sed, si musculorum motus vinculo validior fuerit, ipsi ad initiũ cõtrahentur, atq; vnà trahẽt, & ad superiora adducent comminuti ossis partẽ inferiorẽ.

CRassa enim ac robusta caro vinculum superabit, at non superabitur. Id ergo, quo de agitur, extendi valenter oportet, sicque, vt in neutram partem conuertatur, néve minor vis, quàm ipsum exigat, adhibeatur. quùm turpe magnopere sit, atque incommodum, femur breuius reddere. brachiũ namque, si breuius fiat, celari poterit, neque noxa magna erit: crus si breuius reddatur, hominem claudum demonstrabit. ab integro enim, quod longius erit, prodetur, adeò, vt illi, qui malè curandus sit, satiùs fuerit vtrunque crus frangi, quàm alterum. æquè enim in vtrãque partem inclinaretur. vbi verò extentum sit abundè, prominentioribus palmarum partibus, eodem modo, quo suprà positum est, dirigatur, ac deligetur: fasciæq; caput inijciatur, vt antè indicauimus, ipsáq; sursum versus porrigatur: tum itidem respõdeat, vt in superioribus: prætereà, & magis vrgeatur, & laxius vinculum sentiat ijs partibus, quæ suprà positæ sunt: ad hæc similiter resoluatur, ac rursus deligetur: ferulæq; eodem modo superaccommodentur. cõseruet autẽ femur quinquaginta diebus.

Hippocrates vsitato vocabulo carnem appellauit, quos in superioribus musculos diximus. nam quæcunque caro sentit, musculi pars est, atq; hæc in medijs musculis potissimùm se ostendit, quùm in extremitatibus musculi neruosi magis quodammodo sint, minúsque carnis habeant.

ILlud etiam scire licet, quòd femur ab exteriori parte gibbũ est, magis quàm ab interiori, & à priori magis quàm à posteriori. in has igitur partes conuer-

» titur, vbi nõ rectè curatur. quin & in his partibus minùs carnosium est, quàm in
» alijs: vt quãdo peruertitur, latere minimè possit. Ergo, siquid eiusmodi suspe-
» ctum sit, tale quidpiã moliri oportet, quale ti aditũ est ad humerũ peruersum.

Gibbum dixit, γαῦσος. at quòd hæc vox gibbum significet, res ipsa declarat, siquidem femur nõ omnino rectum est, sed à priori, atque exteriori parte gibbum, sicut à contrarijs simum. Vtrum verò vox γαῦσος, postremâ syllabâ acui an penultimâ circumflecti debeat, incertum est. non enim frequenti in vsu est apud græcos id verbi quidam à similitudine ducti penultimam circũflecti volunt, quemadmodum, καῦσος, μαῦρος, γαῦρος: quibusdam verò magis placet vltimam syllabam acutam esse. quoniam omnia nomina duarum syllabarum, quę affectũ significant, acuto sunt accentu in vltimâ, δειλὸς, λοξὸς, στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, ῥαιβὸς: nec solùm, quæ duabus syllabis constant, sed ferè quæcunque affectum notant, ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἰκτερικὸς. Cõcedito igitur, vtro quis velit modo pronunciare. at γαυσὸς, efferenti tibi vltimâ acutâ (eos enim, qui librum legunt ire in hanc sententiam tantùm comperi) si quispiã aduersetur, existimans debere penultimam circumflecti, tu quoque, vtcunque illi placet, pronunciato. Quòd si alium rursus nactus fueris, qui malit vltimam acui, tu itidem facito, nomina, atque accentus paruipendens, vtpotè, quæ nihil ad philosophiam conferãt, & multò minùs ad geometriam, arithmeticen, musicen, astronomiam. Quare, si nulli arti ad suum finem importunâ, contemnendáque nominum inquisitione opus est, non modò horum hominum non probare studium conuenit, sed quàm maximè deridere.

» Circundare autem aliquot lintea oportet, eáque in orbem circa coxam &
» ilia. vt inguina etiam, & quod inter anum & naturale est (πληχάδα græci
» vocant) inuoluantur. quod & ob aliam causam vtile est, & ne extremæ ferulæ
» nudam partem offendant.

Coxa, id est os illud, in quod se inserit femoris caput, ἰσχίον grecè nuncupatur, sicut & ipsius cauum κοτύλη. vtroq; nomine vtitur poëta in hoc carmine.

—ἔνθα τε μηρὸς
ἰσχίῳ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

Ilia dixit ἰξύας, quæ nonnulli accipiunt pro ilium ossibus, nonnulli pro parte, quæ super ipsa est, quæ λαπάρα propriè vocatur, quod verbum apud poëtam reperitur in eo carmine, —οὖτα κατὰ λαπάρην.

Equidem de vocabulo λαπάρας dicere possem, adductus experimento, & Hippocratis ac poëtæ vsu, tum ipso morbo, eam significare partem, quæ inter ossa pectoris, & quæ propriè appellantur ossa ilium, est interiecta. de quo suo loco agemus. Quæ autem partes ἰξύες nominentur, non est quod multis agam. ob id enim, quod poëta numero singulari ἰξύαι scripsit in illo carmine,

—περὶ δὲ ζώνην
βάλλετ' ἰξύϊ ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν.

tum ob id, quod credibilius est zonã dari inter ilia & thoracis ossa, existimet aliquis hãc ipsam partẽ corporis ἰξύαι appellari. Contrà verò ex eo, quod Hippocrates multitudinis numero ἰξύας dixit: quódque ad ilium ossa, voluit vinculum pertinere, iure arbitrabitur aliquis ἰξύας hæc ipsa nũcupari. Quod ad hunc locum attinet, quãdo superior femoris pars cõminuitur, fascia nõ solùm vsque ad inguina ferri debet, sed vltrà aliquam ex superioribus partibus comprehẽdere. tales sunt, primum coxa, deinde ossa ilium, postremò ea pars quę sine osse

est

est(λαπάρην vocāt)quam, vbivis,complecti licet,dum ilium ossa etiam deuinxeris,quibus omissis, fasciam protinus ad hanc sedem,porrigēdam esse minimè puto, quùm Hippocrates maximi fecerit, nullum relinqui locum nudum, sed ęquè perpetua,donec ex integrâ parte cōprehensum aliquid esse videatur, omnia fascijs alligari. πλιχάδα quidam per χ scribunt : quidam per γ, πλιγάδα. eo vocabulo significatur,quod inter vtrunque crus spacium est. vnde Hippocrates diuaricari vocat ἐκπεπλιχῶσθαι καὶ διαπεπλιχῶσθαι. Nā & poëta ὁι δ' ἐκπλίγγοντο πόδεσσι dixit,significare volens[diuaricabant pedibus.]

» A' Quâ semper vtrinque satis recedere debent.semper autem cautio sit, ne imponantur super ossa in articulis naturaliter prominentia,neque in articulorum viciniā super neruum.

Solet Hippocrates, vbi de vnâ specie pertractat,complura docere ex ijs,quę communia sunt ac generalia,monens ea non esse propria vnius speciei, sed ad omnes,vel multas, vel aliquot pertinere. Adijcit autem orationi modò particulā[semper]vt in propositis verbis: modò[quod intellexisse pertinet ad multa loca] interdum[hoc ad omnia vtile est.] Est enim iterum,quod nunc ab ipso proponitur,semper commodissimum,non in femore duntaxat,sed in vniuersum in omnibus fracturis, quæ ferulas postulant. Breuiores enim sint oportet, quàm vt ad eam sedem perueniāt,quæ fasciâ non excipitur.quod potissimum obseruādum ait,vbi ferularum extremitates proximæ sunt ossium tuberculis.

» Tvmores verò iuxta poplitem vel pedem, aut alibi sub constringentibus vinculis assurgentes,multâ lanâ succidâ curentur,benè carptâ,& vino,& oleo respersâ:tum cerato inuncti deligentur:atque,vbi ferulæ vrgeāt,citiùs laxentur. extenuarētur autem tumores,si sursum versus ad ferulas tenues fasciæ vincirentur,quæ ab imis partibus orsæ ad superiores intenderent.

Tumores(inquit)sub constringentibus vinculis assurgētes (quos ὑπεξαιρόμενος dixit:) propterea,quod succi expressi magno impetu ferātur,curari debent alligando multum lanæ succidæ benè carptæ,item vino atque oleo respersę.cutem verò,cui hæc superimponuntur, iubet cerato inungi,atque ad eādem rationem vinculum adhiberi à tumoribus sursum procedēs.Fasciandi rationem ipse aperuit,docens à quâ parte quis inceperit deuincire, ab eâdem transmitti materiam,atque depelli. At de facultate medicamentorū,quibus vtitur,abundè dictum est in operibus,quæ de illis sunt : dicentur & nunc capita eorū,quæ in illis fuerunt ostensa. Ergo oleum dolorem leuat, & discutiendi vim habet. Vinum siccare potest,repellere,& concoquere,item mollire & digerere. Constat autem lanam succidam(quam nonnulli οἰσυπηρὸν vocāt)& ceratum præter leniendi vim,digerendo quoque esse & repellendo. Nō sine ratione igitur ab eiusmodi medicamentis præsidium petijt. quoniàm verò tumor fit iusto maior ab ijs,quæ sub vinculis eò exprimūtur, curatio primùm dirigi debet ad id exhauriēdum,quod in tumidâ parte præter naturam subsistit. At,quùm multa sint,quæ hoc efficiunt,quibúsnam vtemur? digerentibus,repellentibus, lenientibus : digerentibus quidem ac reprimentibus, quoniàm aperte exhauriunt : at lenientibus eo nomine,quòd prohibēt,ne materia præ dolore ad vitiatam sedem concitetur,atque ob hanc causam lenius digerētur,ac reprimentia ad inflammatam partem admoueantur.nam,quæ horum vtrunque fortiter præstant,dolorē irritant.His ratiocinationibus ductus Hippocrates, lanâ succidâ vsus, hoc est, œsypo redundante,curationi adijcit oleum,vinum ac cera-

tum, lanámque ipsam bene carptam esse vult, quo lenior sit, & dolorem leuet. quæ elota quidem est, carpta facilè mollitur: at succida ob sordem non facilè tractatur, carpitúrque, eóque fit, vt negligẽter carpta, dura dolenti parti inhæreat. quod Hippocrates, quùm aliquando neglectum animaduerteret, addidit [benè carpta.] Iam verò copiosè ipsam adhibet, vt vino atq; oleo madẽs conseruetur, quùm facilè siccescat, quæ exigua imponitur. Ad primum etiam consilium pertinet ratio vinciendi tumoris, quæ ex tumidis partibus (vt dictum est) ad superiora succos expellit.

» HAc siquidem viâ tumor celerrimè extenuaretur.

Diceret extenuari membrum, non tumorem, qui propriè loqueretur. danda siquidẽ opera est, vt tumor ex toto euanescat. maiores tamen complura sic loquuntur, præsertim, qui eloquẽtissimi sunt contemptâ, quam iuniores excolunt, curiosâ nominum inquisitione, non exquisitâ diligẽtiâ, vt ipsi nuncupant, qui in eâ versantur. Sed digni vtique essent, quos laudaremus, si hac vel exquisitâ, vel propriâ (vtcunque ipsi nominent) verborum inquisitione, rem clariùs aperirent, quàm Hippocrates: sin obscura atq; humilis est eorum oratio, præstat maiorum æmulari negligentiam.

» ET ad priorem iuncturam superferretur. ad quem deligandi modũ venien-
» dum non est, nisi tumor aut pustulis, aut nigritie periclitetur. Sed nihil ta-
» le sequitur, nisi quis fracturam vehementer adstrinxerit, aut siuerit dependere,
» aut manu scalpserit, aut aliquid cutem attigerit, quod ipsam irritauerit.

Vna quidem hæc scriptura est [& ad priorem iuncturam superferretur] putant tamen expresso tumore alij materiam depelli super iuncturam, alij ad loca, quæ iuxtà sunt. quorum cõtrouersiam diiudicare facile est, si antè vinciendi ratio constituatur. vbi enim ferulis relaxatis, tumida pars (vt suprà ostẽsum est) alligetur, aliquid sanguinis ad loca, quæ iuxta iũcturã sunt, depelletur: sed, si ferulis summotis, atq; omni vinculo penitus resoluto de integro vinciamus, simul & eam iuncturam adhibẽtes, quæ fracturis accommodatur, & eam, quæ à tumore incipit, succus hâc viâ expressus vltra partem priùs deligatam ad superiora transferetur.

» SI quis femori canalem subijciat breuiorem, quàm vt vltra poplitem perti-
» neat, noxam magis quàm opem afferet. quãdoquidem prohibere non po-
» terit, quin corpore aut crure moto, femur quoque moueatur. popliti item infe-
» stissimus erit, vbi adhibeatur, cogétque id fieri, quod minimè est opus. mini-
» mè namque opus est curuari genu. omnia enim deuincti cruris ac femoris vin-
» cula necessariò mouerentur, si quis genu curuaret: neq; fieri posset, quin mu-
» sculi alio atque alio modo figurarentur, comminutáque ossa dimouerentur. In
» primis igitur danda opera est, vt extendatur poples. videtur autem femur in
» eum canalem vtiliter conijci, qui à coxâ ad pedem est.

A tumoribus ad canalem aggressus est, quẽ euidẽter exposuit. mox autem adscribet canalem vel διαμπερῆ, hoc est, qui totum crus excipiat, vel nullo modo subijciendum esse. Glossocomum verò machinamentũ diximus rectè fuisse à iunioribus repertum.

» DEtur item fascia lenta iuxta poplitem cum canali, quo modo & infantes
» inuoluuntur in cunis. sic enim, vbi femur in superiorem partem, siue in
» latus vertatur, cum canali alligatum meliùs continebitur. Canalis igitur, vel
» totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi.

Quod

Quod inquit [cum canali] duobus modis exponitur. nonnulli existimant canalem extrinsecus fasciâ circundandum, ita, vt hæc sit Hippocratis sententia. Fasciam dare laxam conuenit, quę vtrunque complectatur, & hominis poplitem & canalem, qui ipsum excipit, id est, vt ipse poples nō seorsum, sed vnà cum canali comprehendatur. Alij cū eumligandum esse poplitem intelligunt, vt crus immobile cum canali contineatur, hoc est, subiecto etiamnum canali. quùm neque vinculum per se possit satis fideliter continere, neque canalis, sed ambo simul.

ITem maximè videndum est, vt in fracturâ tam femoris, quàm cruris, quantum potest, imus calx optimè contineatur. nam, si dependente pede crus reliquum fulciatur, necesse est ossa gibba in priori parte cruris conspici: sin calx iusto sublimior collocetur, reliquo crure leniter suspēso, os in priori parte cruris iusto magis simum necessariò se ostēdet, idque adeò, si calx hominis naturaliter est grandior. Ad hæc omnia ossa tardiùs conferuent, vbi non figurantur naturaliter, neque in eodem habitu detinentur. Præterea callus infirmior circundatur.

In superioribus, vbi de cubito mitellâ suspendendo pertractauit, diximus à quibusdam scribi [brachium suspensum] demptâ particulâ [non] à quibusdam eâ adiectâ [brachiū non suspensum] & illos quidem intelligere suspēsum brachium, quod non inhæret, neque subiectæ alicui rei insidet. hos verò id, quod fideliter sustinetur. De crure autē, quod fulcitur ἑρματισμοῖς dixit ducto vocabulo à fulcris, quæ dicuntur græcè ἕρματα, quorū meminit poeta in eo carmine. ὑπὸ δ' ἔχεον ἕρματα μακρά. Sic igitur accipitur vocabulum ἑρματισμοῖς.

FINIS SECVNDI COMMENTARII GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS.

Galeni in Hippocratem de fractu-RIS COMMENTARIVS TERTIVS, VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

INtemeniunt hæc, quibus os quidem fractum est, at non excidit, nec alioquin vulnus accessit.

Hactenus simplices fracturas proposuit, in quibus neq; os cute excidit, sic, vt nudum se ostēdat, neq; vllo modo vulnus accessit. Constat autem ossa nec excidere, nec nudari, nisi cutis & superiecti musculi secentur, fieri tamen vlcus potest, etiā si nihil ex comminutis ossibus detegatur. Transit ergo iam atque aggreditur ad fracturas, quibus carnis quoque vulnus accessit, siue id solum sit, siue præter id, os etiam nudetur.

QVibus sine fragmentis ossa simplici modo comminuta, eodē die, vel certè posteriori reposita sunt, atque in suam sedem restituta, nec testæ alicuius expectatio est, quæ ab osse abscedat: aut quibus vulnus quidem est, sed abrupta ossa non excidunt, neque fractura talis est, vt metuendū sit, ne testa quępiam ab osse abscedat. his omnibus aptissima deligandi ratio est, quæ simplici fracturæ accommodatur.

Fracturæ, vbi vulnus quoq; adijcitur, duplicem curationem docet, alteram quatenus aliquid fracti ossis nudatur, vel testa vrget, quæ à contrito osse diducta est: alteram, quùm nihil tale est, sed extra fracturam, quæ rectè cōposita est, vno vulnere solicitamur. Nam, si nudum os cute excidit, quod protinus benè compositum fuerit, & restitutum, mutādum esse superius genus curationis nō censet. Verùm alia requiritur curatio, vbi vulneri adiectâ fracturâ os excedens restitutū est, neque suspicio est, ne aliqua testa à perfracto osse resoluatur: alia, vbi os tegitur cute, sed expectatur testa, quæ resoluta procedēte tempore à naturâ per vulnus expellatur. In priori casu vtitur iuncturâ, quam posuit conuenire, vbi os integrâ cute perrumpitur: in altero variam curationem adscribit, vt mox euidenter ostendet. satiùs enim est ipsum audire.

NOnnulli (atque hi non admodum proficiūt, aut obsunt) vlceribus imponunt aliquod ex purgantibus medicamētis, vt ceratum, quod picem habet, vel quodpiā ex ijs, quæ cruentis vulneribus inijciuntur, vel quoduis aliud, quod componere soleant. Illos autem laudo, qui pannos superdantes vino madefactos, aut lanam succidam, vel eius generis aliquid deuinciūt: vbi verò vlcera pura sunt, & iam glutinantur, tunc lintea complura adhibent, & per ferulas dirigunt. Hæc ratio curandi aliquid confert, neque multum lædit: ossa tamen in suum locum non similiter reponuntur, sed hâc viâ fiunt aliquanto tumidiora, quàm par sit.

Retuli ad eas fracturas, quibus carnis quoque vulnus adijcitur, curationem duplicem ab Hippocrate admoueri: nunc orsus ab eâ, quam primo loco posui, eos primùm reprehendit, qui malè vlceri illi medentur, in quo, quùm fractum os benè compositum est, nihil aliud, quàm ipsum restat, neque vlla suspicio est, ne fragmentum ab osse resoluatur. Quidam (inquit) medici eos, qui sic affecti sunt, inter initia curant, perinde, ac si vlcere solo detinerentur: vbi hoc ad sanitatem

nitatem spectat, tunc eâ vinciendi ratione vtuntur, quæ ad fracturas pertinet. Caput igitur propositorum verborum huiusmodi est. multus autem est in eorum curatione narrandâ, quâ nonnulli vtuntur. eo quod singula persequatur. Equidem scripsi eos ità curare, sicut, si citra fracturam vulneri mederentur: at ipse, quibus etiam medicamentis vterentur, exposuit, factâ mentione cerati, quod picem accipit, tum medicamentorum, & quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur, & quæ purgandi vim habent, item panni vino madetis. Rectè autem medicaméta, quæ cruentis vulneribus inijciuntur, ἔναιμα vocat. namque etiam nunc apud medicos id vocabuli est vsitatum, quo ea medicamenta nuncupare solent, quę vulneribus superdantur, vt primùm illata sunt, & nondum ex toto sicca, sed adhuc cruenta, hoc est, cùm cruor (gręcè αἷμα dicitur) ex cute ipsâ vulneratâ, seu etiam ex carne, in roris speciem destillat. purgans verò medicamétum est, quod modicè siccat (quam rem demonstratū est caput esse in vlcerum curatione) ac detergendi facultatem habet, quâ vlcera pura reddit. Huius generis sunt mixturæ, quæ ex ærugine æris & squamâ componuntur, quarum duplex ratio est. siquidem ærugo ab alijs coquitur, ab alijs adijcitur cruda, quæ crudam accipiunt, virides dicuntur. quæ coctam ruffæ, à colore, qui in vtrisque se ostédit. Igitur hæc medicamenta purgare vlcera possunt, quùm mediocrem habeant detergendi facultatem. huiuscemodi esse, quę sordem ab vlceribus detrahūt, sicut contrà, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, carere detergendi facultate indicauimus. variè autem miscentur sicuti priora. At, quemadmodum in illis exempli gratiâ, æris æruginem attuli & squamam, potui & alia similia eâdem ratione proponere. nūc autem abundè sit illud indicasse, quod ἔναιμα vocata, quibus abest detergendi facultas, sunt, quæ ex bitumine componuntur. Horum exempli gratiâ mentionem feci, quùm omnia quæ id præstant, in opere de medicamētis fuerint explanata. Ceratum autem, quod picem habet, inter omnes ferè conuenit, lenire dolorem, & pus mouere. tunc verò cōferi, quùm vlcus iam inflammatione tenetur: alioquin ipsum nemo imponeret, quùm neque detergere sordem possit, neq; vlcus glutinare, aut ad cicatricem perducere. At panni vino madentes ob vinum ipsum repellunt. dantur enim ad continendū ab ijs, qui hoc modo medētur, qui adhibere volunt, vlceris causâ eas fascias, quibus antè iniectis aliæ superdātur. Quæ autem scire oporteat eū, qui rectè vlcera curaturus sit, posita à nobis sunt, quo ordine singula requirebant, in tertio & quarto libro de ratione curandi, atque etiam abundè in expositione libri de vlceribus: quod ad hunc locum pertinet, satis est hæc retulisse. nam de curatione propositorum affectuum rursus tractādum nobis erit, quùm Hippocrates illam exequetur: nunc meminit aliorum medicorum, quos ait, non similiter grauem noxam afferre, atque illos, quorū mentionem facit. Quid igitur est, quod errāt? siquidem, quùm primum id cognitum fuerit, cōstabit etiam iure ab Hippocrate scribi illos non admodum proficere, aut obesse, qui vlceri non malè prouident, sed fracturā initio negligūt, idoneum vinculum postea superdantes, quod proditum est ab initio conuenire, quamobrem (inquit) ossa fiūt tumidiora. Satius igitur est per omne tempus curationis comprimi hæc, atque adstringi, quod præsidij ad non paucos dies initio prætermittūt. affert enim, vbi iam futurum est, vt vlcera glutinentur, tunc, qui sic medentur, incipere deligare eo modo, quo fracturæ conuenit. Constat autem vlcera suppurare, deinde purgari, priusquàm glutinanda sunt,

quod triduo fieri nequit, aut quatriduo.

QVibus tam cruris, quàm brachij vtraque ossa fuerint cōminuta, breuiora etiam fiunt.

Breuitatis Hippocratis proprium est id, quod in proposito sermone desideratur, apertè ex eo, quod subiicitur, indicare. quam rem nunc fecisse perspicuum est. præfatus enim eorum, qui superiori ratione curantur, ossa reddi tumidiora, nō definiuit, omniúm ne an aliquorum. at nunc ex propositis verbis euidenter colligitur, non omnium, sed eorū duntaxat, quibus alterum fractum est, quùm partes, quæ iuxta fracturam sunt, minimè ipsum contineant, vt, quæ per omne tempus curationis, nec adstrictæ fuerint, nec coarctatæ. Membrum tamen breuius nō redditur. quandoquidem alterum os integrum manet, quo naturalis longitudo seruatur. Sed, vbi vtrunque comminuitur, musculi (vt antè exposuimus) contracti, ad superiores partes vitiata quoque ossa contrahunt. quamobrem extendi ea iubet, antequam cōponantur. Sed, quià sine cōuenienti iuncturâ composita ossa nequeūt contineri, eâ de causâ, donec increscat callus, curiosè deligat. Quam rem qui negligunt, & vlceris curationi insistūt, non solùm tumidum magis quàm naturaliter conueniat, membrum reddunt, sed breuius etiam efficiunt.

RVrsus alij reperiuntur, qui lintea in eiusmodi casibus à principio protinus circundantes vtrinque deuinciunt: vlcus verò ipsum relinquunt, & nudum esse patiuntur: deinde super ipsum imponunt aliquod ex purgantibus medicamētis: tum pannis ex vino madentibus ac lanâ succidâ medētur. Hæc quidem curatio aliena est, quâ qui & in his fracturis, & in alijs vtuntur, longè aberrare verisimile est. Maximè enim ad rem pertinet nosse, quo pacto inijci primò linteum debeat, & quà valentissimè coarctari: item quid conferat, quâ potissimùm parte conuenit, quùm fasciæ caput superdare, tum adstringere: quídve sequatur incommodi, si aliâ parte, atque opus est, orsa fascia fuerit, nec quà maximè expedit, sed hinc vel hinc fuerit arctata. Vtriusque vinculi effectū in superioribus demōstrauimus, cuius testimoniū est ipsa medicina. Illi enim, qui sic deligatus fuerit, necesse est vlcus in tumorem assurgere.

Eorum nunc meminit, qui summopere lædunt, & quæ ab his admoueantur, planè docet: tum errores ipsorum apertè redarguit, sic, vt meæ expositionis non egeant, qui in ijs, quæ ab ipso afferuntur, laborare non recusent.

NAm, si carnosa pars, quæ sana est, hinc atque hinc vinciatur, media non comprehensa, ea pars, quæ relicta sine vinculo fuerit, maximè turgebit, minúsque erit sui coloris. Quo pacto igitur vlcus hæc effugiet?

Hippocrates quamlibet carnosam partem appellat χρῶτα, vt suprà quoque indicauimus. Nunc illud animaduertēdum est, quòd qui rationalem medicinam profitetur, vbi præsidium idoneum esse comperit, non expectat longum vsum. putant autem, vbi vlcus sine vinculo dimittentes, vtrinque fasciam circumagunt, excitari inflammationem, & vlcus malè affici ex malâ conditione affectus, at non ex eâ, quam adhibent, curatione. cuius primus auctor seipsum falsâ ratione decepit: successores verò vsitatam hanc curationem seruarunt, eò quod mutare non auderent. ex quo magnum malum sequitur. id illis meritò euenit, qui artes vsu, sine ratione pertractant: vna enim ratio est, quâ fretus aliquis, rei naturâ demonstrante mutare tentat, quæ malè fuerant longo vsu recepta. Quâ ergò ratione motus Hippocrates ipsorū curationem mutauit? non hercle

hercle probabili assumptione, aut alienâ, sed quæ scientiam faceret, ac necessaria esset. Quòd si corporibus benè valentibus, sub eâ vinciẽdi ratione materia vtrinq; in medium spacium inter partes deuinctas expressa inflammationem excitat, quî non longè magis id faciet ægrotantibus?

IGitur necesse est, decoloretur vlcus, & materia ad ipsum exprimatur, tũ lachrymet, ac minimè suppuret: ossa verò, & quę abscessura nõ essẽt, abscedãt.

Quæ accidant, vbi malè vlcus deuincitur, hoc loco declarauit. Cuncta autem ab inflammationis magnitudine proficiscuntur. quandoquidem ob hanc vlceris labra in exteriora vertuntur, perinde atq; ea, quę propriè oris labra nominantur, vbi inflammatione vexentur. Totus autẽ locus mali coloris non iniuriâ conspicitur, quod & ipsum constat ex immodicâ inflãmatione prouenire. Destillat verò ab vlcere tenuis, & cruda sanies, similiter ac lachrymæ ab oculis inflammatis. inde translatione vsus, dixit lachrymare vlcus, vbi sic afficitur. Præterea succi, qui inflammationem excitarunt, crudi permanent, dum ea vinculi ratio admouẽtur. sed & ossa necesse est procedẽte tẽpore vitiari. his enim crudorum succorum abundantià madefactis mirum nõ est, si qua particula abscedat, vbi qui sic medetur, ab alieno vinculo non desistat. Singula, quæ in vniuerso sermone restant, euidentissima fient, si quis (vt diximus) animum adiungat, tum in memoriâ habeat, quę suprà ostensa sunt eò enim hæc omnia pertinent, & (quemadmodũ ipse Hippocrates admonet) his illa cõfirmantur.

VLcus item pulsu affligetur, atque igneum erit, tumor item coget cataplasmata superdari. quod incommodum similiter afferunt, qui vtrinque deligant. quùm præter alium pulsum, inutile quoque onus adijciant. Fascias tandem soluunt, vbi vlcus recrudescere conspiciunt, & reliquo tempore sine iniecturâ medentur, nec secus curant quoq;, si aliud vulnus nacti sint. siquidẽ hæc euenire minimè censent, eò quòd hinc atq; hinc deligauerint, & nudum vulnus reliquerint, sed aliquod aliud infortuniũ causantur. Quòd si hâc deligandi viam, penitus alienam esse, frequẽtari verò à compluribus, tum maximè ad rem pertinere eam dedíscere, apertè non cognouissem, nõ tam multa scripsissem. Adde, quod hæc testantur, quæ suprà exposita sunt, maximé ne, an minimè adstringendum sit, rectè fuisse tradita. Oportet autem (vt summatim dicam) vbi nullum expectatur os, quod recessurum sit, similiter curare, atque vbi sine vlcere fractura est. extendenda enim æquè ossa sunt, ac dirigenda, & eodem modo vinciẽda. Ad hæc vlcus cerato, quod picem habeat, inungendum, tenuíve panno duplici contegendum, proximæque partes albo cerato illinendæ. fasciæ verò, cæteráque scindenda paulo latiora, quàm si vlcus non esset, & quâ parte primùm dantur, latiora multo danda, quàm vlcus. quùm, quæ angustiora sunt, instar zonæ ipsum cingant, quod minimè expedit. primus enim circuitus totum vlcus complecti debet.

Indicauit paulo suprà sub hâc vinciendi ratione, tumorem exprimi ad ipsa vlcera. tumorem verò οἴδος nuncupat, sic, vt sermo talis sit. Sanguis, qui sub alienâ vinciendi ratione vtrinque ad ipsum vlcus exprimitur, tumorem facit præter naturam, huncq; & οἴδος, & οἴδημα solitus est appellare. Tumori autem, quùm pulsus accedit, atque ardor, inflammationem perficit, quæ propriè φλεγμονὴ superiùs appellata est, quod vocabulũ non sic accipiebatur apud veteres, eo siquidem notabant omnem ardorem, quemadmodum sæpenumerò declarauimus: ab Erasistrati verò sæculo consueuit vsurpari ad illos tumores signi-

ficandos,quibus nō modò ardor accedit, sed renixus etiam & pulsus,necessarióq; rubent. ruborē efficit ingens ardor:renixus & pulsus à multitudine oritur. Poterat Hippocrates igneum vlcus dicere πυρετώδης quasi febricitans: dixit autem πυρώδης, sumpto vocabulo ab igne,quem græci πῦρ vocant,quo ardorem (vt mea fert opinio) nobis reduceret in memoriam. quoniàm & febris, quæ πυρετὸς græcè nuncupatur, ab eodem vocabulo ducitur. quùm nihil aliud sit febris natura,quàm igneus calor.

Feratur item fascia præter vlcus ad partes etiam,quę suprà sunt,atque infrà.

Veteres quùm superiorem atque inferiorem partem significare volunt, rarò ἔνθεν καὶ ἔνθεν scribūt. his enim vocabulis plærūq; exprimunt partes vtrinq; à lateribus sitas: Hippocrates tamen hîc antiquā exponendi figurā vsurpauit.

Ergo caput fasciæ iniiciatur è regione vlceris, & laxiùs paulo attrahatur, quàm si fractura esset citra vlcus.circumagatur autem eo modo,quo suprà positum est:sintq; fasciæ molliores semper, quàm si integrā cute os esset abruptum,neque pauciores,quàm priùs diximus,sed aliquanto plures.homini verò,quùm inuolutus fuerit,videantur aptissimè inhærentes, non tamen adstrictæ,asseràtque super plagam maximè inhærere. tum eodem tempore,quo suprà indicauimus,ipsas & benè insidētes,& laxiores sentiat.deinde tertio quoque die soluantur,& rursus alligentur. In cæteris similiter agendum, vt in superioribus: hic tantùm latiùs, & ibi coarctentur. Quòd si fiāt,quę rationi consentanea sunt,locus in quo plaga est,& reliqua etiam sub vinculo comprehensa,semper graciliora se ostendent. iam verò & pus ocyùs orietur, quàm si alia curatio admoueatur. Carūculæ prætereà,quæ in vlcere nigrescunt,& emoriūtur,celeriùs sub curatione hâc resoluētur,& recedent,quàm sub aliā,atq; vlcus celeriùs cicatricem recipiet,si hâc viā,quàm si alio modo curetur. Cuncta hæc propterea fient,quòd & locus exulceratus:& quæ iuxtà sunt,extenuentur.

ἴξιν semper intelligit Hippocrates [è regione] modò in longitudinem corporis,modò in latitudinem. veluti nunc,quùm voluit primæ fasciæ caput dari super dextram,vel sinistrā vlceris partem, dein super ipsum vlcus inuolui, sic, vt vniuersum complectatur,neque vllam partem nudam relinquat.

Reliqua curatio esse debet, perinde ac si ossa citra plagam perfringantur, nisi q; ferulæ non sunt imponendę.quamobrem pluribus fasciis hic opus est,quàm alibi,quùm & minùs adstringendū sit,& ferulę tardiùs circūdandę.

Interdicit, ne ferulæ imponantur, vbi fracto ossi vulnus accessit,veritus ne comprimant,atque ob eam rem præcipit, ne arctiùs super has fasciæ deligentur,sed vtràque de causā plures imponantur. Memēto autem, ipsum imperasse, vt plures iniicerentur , propterea,quod & minùs coarctantur,& ad ferulas tardiùs venitur.

Tamen,si ferulæ superaccommodentur,è regione vlceris minimè circumponantur,detūrque opera,vt laxiores sint, ne vehementer adstrictæ premant,quā rem in superioribus quoque proposuimus. Tenuiori autē cibo diutiùs contenti sint,quibus à principio carnis quoque vulnus accessit,vel ossa cute exciderunt, &(vt vnā complexione complectar) grauissimę fractures rationem victus tenuiorem amant,& diuturniorem.

E' regione nunc intelligit in longitudinem,in hanc siquidem ferulę imponuntur. Suprà loquutus est,vt,qui ferulas summouebat:nunc,vt is,qui nonnūquam ipsas accipit. Inquit [Tamen,si ferulę superaccōmodentur] Quid ipse in

eiusmodi

eiusmodi casibus facere consueuerit, & in ipso crure etiam, non est, quod contendam, quùm rem minimè definiuerit. Exponam tamen id, quod facio. in illis fracturis, quibus in longitudinem membri, carnis quoq; vulnus accedit, ferulas vtrinque à lateribus vulneris adhibeo: sed si hoc transuersum fuerit, non patitur ferulas superdari, præsertim, vbi grandius sit.

EAndem verò curationem requirunt vlcera, quæ non à principio fracturæ, sed, vel ob lintea nimium arctata, vel ob impositas ferulas, aliáve de causâ, sub curatione posteà oriuntur. Cognoscitur autem, vbi vlcus subest ex dolore, & pulsu, item ex tumore, qui tunc extremis partibus induresc it, & si digito presseris, exprimitur, ac rursus citò reuertitur. Igitur, si quid tale suspectum sit, soluere oportet: atque vbi, vel ea pars, cui superdantur illæ fasciæ, quę primæ iniiciuntur, vel altera, quæ deuincta fuerit, pruriat, in vicem alterius cerati inungenda est eo, quod picem habeat.

De vlceribus nunc agit, quæ procedente tempore fracto ossi ob circumpositas ferulas superueniũt. Docet ergò, quibus de causis fiant, quibúsq; indicijs cognoscantur, vbi iam orta sunt: post hæc præcipit, ne per consuetum tempus alligatas esse fascias sinamus, sed celeriùs subtrahentes, idoneam curationem quam ipse euidenter exposuit, admoueamus.

AT si nihil eiusmodi sit, sed ipsum vlcus irritatum, nigrum valdè, aut sordidum reperiatur: tum caro putruléta, futurúmque etiam sit, vt nerui excidant, hos non conuenit ex toto nudare, neque suppurata hæc timere, sed in cæteris eadem ratione mederi, atque vbi initio vulnus adiectum est.

Nudare dixit ἀναψύχειν, hoc est, vinculum detrahere fracturæ idoneum, vt vlcus nutriatur. non enim vult nullâ re impositâ, nudum prorsus ipsum relinqui, sed adijciens [non conuenit ex toto nudare] mediam curationem indicat. esset autem media huiusmodi quępiam, si in vulnere aliquod ex propositis signis apparet, imperat, vt quàm primùm soluatur iunctura fractis ossibus accõmodata, & vno atque altero die curatio, quã vlcera postulant, adhibeatur, mẽbrúmque rursus deligetur, quemadmodum subiecta verba demonstrant.

TAntum fasciæ laxæ admodum ordiantur à tumore, qui in extremitatibus est, deinde semper sursum versus circumagantur, neque vllo modo coarctentur: insideant item vlceri commodissimè, alibi verò laxiùs vinciantur. sint autem hæc prima lintea munda, non augusta, & eorum, quæ circumdari solent, vbi ferulæ imponũtur, vel numerũ æquent, vel non multo pauciora sint.

Imperat hoc loci, vt vinculum orsum à tumore, qui in extremis membris assurgit, inde ità feratur, vt nihil nudum relinquat, donec ad ipsam fracturam, quâ parte exulceratio est, porrigatur. ità, vt in vnum committatur vinculum, quod tumorem curat, & quod fracturam deuincit: vnáque sit vtriusque intentio, quæ paucis circuitibus absoluatur. Iubet autem fasciam commodissimè vlceri insidere, hoc est laxam esse eatenus, vt nullo modo adstringatur: super cęteras verò partes, atq; adeò iuxta fracturam magis edicit, vt minimè coarctetur. perpetuum enim esse voluit arctiùs eam partem vinciri, vnde sanguis exprimi debet. monet autem, vt in extremitatibus, quæ tumidæ sunt, fascia laxiùs alligetur, ad id consilium dirigẽs, vt vinculum in vnum committatur. At non propterea vniuersam illi curationem committit. non enim id est, quod in hoc casu remedio sit fractis partibus, vbi nigræ sunt, atque emoriuntur: sed tumori, de quo ad verbum scripsit. [Tumor extremis partibus induresc it, & si

digito presseris, exprimitur, ac rursus citò reuertitur.] Hæc tumoribus superueniunt. iure igitur non æquè eos negligit, atque vbi molles sunt, nec ad eosdem dirigit præcipuum totius curationis consilium.

» VLceri abundè est pannum inducere albo cerato inunctum. nam siue caro, siue neruus nigrescat, procidet: his enim acria superdare non expedit, sed mitia, non secus atque adustis. Insuper tertio quoque die soluere conuenit, ac rursus deuincire: tum ferulas vitare, & magis quàm antè conquiescere, atque abstinere. Scire etiam oportet, vbi futurum sit, vt vel caro, vel neruus excidat, hâc ratione vitium minùs serpere, & celeriùs multo excidere, ac proximas partes fieri longè graciliores, quàm si vlcus linteis resolutis, quopiam ex medicamentis purgantibus nutriatur. Iam verò, vbi excidat, quod purulentum est, citiùs caro increscet, & cicatrix maturiùs inducetur hoc pacto, quàm si alio succurramus. Hæc omnia igitur eò pertinent, vt sciamus rectè, & cum moderatione deligare. Eo etiam confert idoneus habitus, reliqua victus ratio, & fascia quàm aptissima.

Declarauit ipse adustorum exemplo, cur acriũ medicamentorum vsus eiusmodi vulneribus noceat. siquidem orta sunt ex calidorum atque acrium succorum mixturâ. Cum quo simul etiam ostenditur, albo cerato acrius esse id, quod picem habet. pix enim eo est acrior cerâ, quo calidior.

» AT si quis deceptus recenti vulnere nullo modo existimans fore, vt os recedat, quod recessurum sit, eam vinciendi rationem adhibeat, quam simplices fracturæ postulant, eiusmodi medicinam nõ debet pertimescere. quandoquidem nullum ingens malum apportabit, dum possit modò rectè, & citra noxam manu deuincire.

Timere, inquit, non oportet modum alligandi fracturæ idoneum, quamuis recessuri ossis indicia se ostendant. quænam illa sint, proximis verbis addisces.

» DEnunciat autem futurũ esse, vt sub curatione hâc ossa recedant, pus, quod ex vlcere ampliùs profluit, & videtur ad exitum festinare.

Vbi copiosiùs, quàm pro vlceris modo, pus feratur, verendum est, ne subiectum os vitiatum sit: sed, si præter id videtur ad exitum festinare, quod ὁρμᾷ dixit, hoc est, si festinanter à vitiatâ parte expellatur, iam certa res est. At vndè cognoscemus membrum festinare ad expellendum? Primùm ex oris plagę, quę inter se nõ committuntur, sed dehiscunt, & in interiora vertuntur: deinde ex hominis sensu, qui exiguum quendam motum sentire sibi in altioribus partibus videtur, vbi cæteras non sensu, non animo aduertẽs, hanc vnam obseruet, cui hæc superueniunt.

» REsoluere igitur ac deligare frequentiùs oportet ob humoris abundãtiam. cùm alioquin febres excitẽtur, & vlcus, cum his, quæ proxima sunt, si nimium vinculis coarctentur, emacrescant.

Humoris abundantiam (vt solitus est) appellat πλῆθος, seu tenui habitu sit, seu crasso, quale nunc est pus, quod, quãdo pars quæpiam ab osse recessura est, dixit copiosiùs euadere.

» ERgo, vbi expectatio est tenuium partium, quæ ab osse recedãt, haud multum expedit variare: fascia tantùm laxior circumligetur, ne pus retineatur, sed exitum facilè habeat, &, dum os recedat, sæpiùs soluatur, ac deligetur: ferulæque omni modo vitentur.

In quibusdam

In quibusdam exemplis simpliciter legitur [variare] non adiectâ particulâ [multum.] sed verisimilius fit illam adijci debere. nam, quùm ratio fracturæ alligandæ tribus modis varia sit, mutetúrque, non diceret simpliciter [haud expedit variare] quandoquidem additâ etiam particulâ [multum] dicet aliquis Hippocratem falsa prædicasse, propterea quòd imperet nunc, vt fascia laxior inuoluatur, vt sæpiùs resoluatur, ac deligetur, vt ferulæ non imponantur, & quarto (id quod vbique ab ipso præcipitur) vt fasciarum numerus augeatur, vbi vel laxiùs deligantur, vel ferulæ omittuntur. sed, quod seruatur, est modus ille vinciendi, qui pertinet ad fracturas, cuius habitâ ratione dixit in curatione [haud multum expedit variare.] Fascijs enim vtendum, quę primò inijciuntur, quarum vna à vitiatâ parte orsa, vbi ter fuerit super ipsam voluta, desinat in superiori parte, eóque modo feratur, quo antè proposuit, altera item, quæ super priorem fertur, ab eâdem parte incipiat, tum deorsum ducta ad superiora reuertatur, minúsque arctetur: Panni quoque extrinsecus inducendi ad eundem modum, quo in prioribus declarauit, & super hos fasciæ dandę; quæ omnia docuit, vbi vinculum fracturæ idoneum indicauit. At, si suspicio est, ne grandior ossis testa recedat, non ampliùs ad quem modum fracturæ postulant, deuincit, vt proximis verbis subijciet. Iure igitur hîc scripsit [haud multum expedit variare.] Quòd si detractâ particulâ [multum] legamus, audiemus ipsum asserentem, non mutandam esse rationem deligandi, quæ ad fracturas posita est. nihil enim mouet, quùm similiter atque in eâ fascijs illis vtatur, quæ primò inijciuntur, & deligare incipiat, ac primò circumagat, posteáque adducat, item pãnos æquè inijciat, & alliget, quod nihil aliud est, quàm eandem rationem seruare.

AT quibus grandius fragmentum expectas ab osse recessurum, siue initio præsenseris, siue posteà cognoueris, non ampliùs eâdem medicinâ opus est. sed quod ad intendendum membrum, ac dirigendum pertinet, idem fieri debet: panni verò duplices sint, non angustiores, quàm vt dodrantis dimidium ęquent (quâ in re contemplari quoque vulnus cuiusmodi sit, oportet) tum, quod ad longitudinem, paulo breuiores, quàm vt bis fractum membrum complectantur, multò autem longiores, quàm vt semel, tótque numero sint, quot res postulat. Tincti autem in vino nigro austero primũ medij superdentur, perinde ac fasciæ, quæ à medijs orsæ in vtramque partem attrahũtur: post hæc ad figuram asciæ dextrum caput ad sinisteriorem partem, sinistrum ad dexteriorem procedat.

In libro de officinâ medici, de circuitu fasciæ inquit [simplex orbicularis ascia.] Est ascia breuis ille circuitus, qui rectus incipiens ad latus attrahitur, nondum tamen est obliquus, desinitq́; ad similitudinem asciæ, quâ fabri vtũtur. namque à rectâ lineâ paulum recedens curuatur, vnde nomen asciæ traxit. In hanc igitur figuram præcipit, vt panni super fractum membrum imponantur: eorúmque capita ducantur, non secus atque, vbi fasciæ à medijs orsæ vinciuntur, hoc est, vt panni super membrum medij primùm dentur, deinde eorum capita per vitiatum locum ferantur, non in orbem, sed paullulum inclinati sic, vt à contrariâ parte, atque inceperint, ad X literæ similitudinem inter se committantur. quod non fieret, si circumagerentur in orbem. Nam, quæ ità procedunt, planè inter se coëunt. Pannorum longitudinem indicauit, quùm inquit [paulo breuiores, quàm vt bis fractum mem-

brum complectantur, multò autem longiores, quàm vt semel]. præcipit enim membrum ab his sæpiùs excipi, sic, vt singuli semel ipsum amplectantur. At non continerent firmiter, si quâ parte committuntur, eâdem finirentur, neque vltrà procederent, aliámque membri particulâ complecterentur. Ferè autē totius membri dimidium secundò pannis inuoluendum esse intelligit, quùm inquit [paulo breuiores, quàm vt bis fractum membrum complectantur: multo autem longiores, quàm vt semel] quod sanè continget, vbi hi dimidiū membri ambitum amplexi desinant. Quare si panni pedalis vtputa longitudinis totum membrum semel inuoluant, duplo longiores esse conuenit ad hoc, vt bis præstare idem possint: sed, si secundò vltra dimidium nō ferantur, eo longiores sint, quàm vt semel totum membrum excipiant, quo breuiores sunt, quàm vt idem bis efficiant. erunt autem sic sesquipedales. Diligenter igitur contemplari membri crassitudinem oportet, & de ipsâ pannorum longitudinem coniectare, eósque tantos admouere, vt primo circuitu totum, secundo dimidium duntaxat, complectantur. Vbi minùs tuæ coniecturæ confidas, si eos super integrum membrum inducas, ad vnguem longitudinem reperies. Dubium autem non est, quin panni ità cohærere inter se debeant, vt nullum inter ipsos inane spacium relinquatur. Hos docet ex vino madefieri, quod colore nigrum sit, gustu austerum, habitu verò, quale illiusmodi vinum est, plenum videlicet. nam ex cunctis vini generibus ad hæc vitia, id optimum est, quod nigrum & austerum est. communis enim illi gratia est, ob quam in vlcerum vinculis ingeritur, præterquam, quod minùs mordet, quàm aliud vinum ex adstringentibus, quod permagni in eiusmodi curatione refert. ostensum enim est sub dolore inflammationem se concipere. quare potius est, quod modicè, quàm quod vehementer austerū est. quandoquidē hoc dolorem mouet, quàm carnem vltra debitum cogat, comprimátque. Quamobrem, nec id vtiliter adhibetur, quod tenuium partium, quale albū est, aut flauum, aut fuscum. quàm ad altiores partes exulceratę carnis penetret, doloríq; sit, eam comprimens, atque adstringens: at plenum, cuiusmodi nigrum est, ad carnem altiùs non descendit, sed illam refrigerando & contrahendo, qualitatem duntaxat impertit. repellit itaque succos, qui iam recepti sunt, & eos, qui influunt, coërcet Ratio igitur eligi vinum hortatur, quod nigrum sit & austerum. quāobrem, vbi velis etiam experimento comprobare, periculum faciens eius facultatis in maximis grauissimísque vulneribus, verum dixisse me cognosces. Dictum autem est etiam in superioribus, oportere vlcus ex eo contineter madere. quandoquidem, vbi superiniecta lintea paulatim siccentur, atque incalescant, vlcus inflammari necesse est, potissimùm æstate. Quo tempore, quùm pontifices Pergami apud nos semper gladiatores darent, eos, qui grauissimè vulnerati fuerant, curaui, multiplicem pannum vulneribus inducēs, istiusmodi vino madentem: extrinsecus verò superimponens spongiam mollem: deinde totum ferè diem noctémque perfundens. Vulnerato autem membro pellem subieci leniter à pedibus sinuatam, per quam procederet infusum vinum, & quasi per canalem effluerét, atque inani pelui receptum, regestúmque rursus infunderetur. Extra alios vsus, quos vinum hoc præstat, ferè nullum odorem mouet, id, quod inter cætera commodissimum est. cùm ex alijs quod odoratum est, maximè caput tentet. nigrum & austerum, neque etiam eo nomine officit, sed si vllum excitat odorem, ille exiguus est, cùm naturâ frigidum

dum fit. Ostendimus autem in libro de simplicium medicamentorum facultate, vinum austerum naturâ frigidũ esse ac terrestre. Tale igitur, quùm ex misturâ constet frigidâ terrestríque, calidos vapores ad superiora minimè transmittit. At, quùm plærisque eorum, qui icti sunt, huius præsidij vtendi copia nõ sit, quo nos ad gladiatores vsi sumus, diximus inter initia protinus horum commentariorum inungendum esse liquidum ceratum, quo simplices fracturæ illinuntur, quod vino longè imbecillius est, satis tamen efficere potest id, quod res exigit.

„ IMponantur autem hi super ipsum vlcus, & hinc atque hinc, neque vllo modo adstringantur, sed eatenus insidant, vt vlcus fulciant.

Nunc rursus, quùm (hinc atque hinc) ἔνθεν καὶ ἔνθεν dixit, vt longitudinem membri, non vt latitudinem indicet. seruat autem commune præceptum, vt vincula non parùm super integram partem ferantur, vbi ingens vitium est, vt cum maximè.

„ AD vlcera verò admoueatur ceratum, quod picem habeat, vel aliquod ex ijs medicamentis, quæ cruẽtis vulneribus inijciuntur, vel aliud ex ijs, quę idonea sunt, quæ perfundantur.

Summa curationis in perfusione sita est primis diebus, quibus & exprimere ab vlceratâ parte conuenit, quidquid humoris in eâ iam contractum fuerit, & id prohibere, quod à superiori parte concurrit. A tertio die ceratũ, quod picem accipit, expeditius est, quo maturãtur, quę in vlcere collecta sunt. At Hippocrates cerato initio, cum vini proprietate vtitur, quòd vlceratas partes attingi nolit à vino puro, sed medium aliquid interijci, ne qua illis iniuria propter adstringentem vini facultatem accedat. non enim medetur vulneribus ensis ictu simpliciter illatis, sed quibus iuxtà omnis caro plus minúsve quodammodo necesse est, atteratur. siquidem sub quo ictu frangitur os, caro etiã atteritur. Meritò igitur super ipsa vlcera imponi quoque voluit aliquod medicamẽtum ex ijs, quę statim cruentis vulneribus inijciuntur, vt attrita curet, ac mitiora efficiat. præcipit autem, vt idonea legantur, quę id, quod extrinsecus infunditur, admittant. idoneum autem hoc loco ξυμφόρως dixit.

„ SI æstas fuerit, panni subinde vino madefiãt: superdetur hyeme multa lana succida vino atque oleo respersa.

Quia vitia hæc, vbi vehementer frigesiunt, interdum neruorum distentione periclitantur, & vinum tum habitu, tum naturâ frigidũ infunditur, propterea veritus, ne quid hyeme grauius accidat, quùm frigidæ medicinæ temporis quoque frigus accedat, occurrit immodico frigori lanam multam inducens, tinctam vino, cui olei paulum adiectum sit, imperátque, vt ea succida sit, quo per œsypum aliquid calefaciat, & modicè refrigeret.

„ SVbijciatúrque pellis sic figurata, vt humor per ipsam facilè descendat: & quod effunditur, recipiatur.

Pellem [illegible] vocant. quo nomine caprinã ne tantùm significetur, an alia quęuis, quęrere in arte hâc superuacuum est, quùm non verborum expositio, sed vitiorum curatio proposita sit, in quâ nosse id sufficit, quod subijcere pellem oportet raram non densam, per quam feratur quasi per canalem, non modò id, quo perfunditur membrum, sed etiam sanies, quæ abluitur. eámque à pedibus, vt suprà posuimus, figurare.

MEminisse etiam debemus exulcerari eiusmodi partes, si diu in eodē habitu perseuerent, & ægerrimè ad sanitatem posteà perduci.

Quæ cingunt os sacrum(quod & latum appellant) calefacta, atque exesa in torporem incidunt, & vltra cutem exulcerantur, eáque exulceratio difficulter curatur, quùm sub cute sint cartilaginosq; ossium extremitates, quæ nudatæ cicatricem vix recipiunt.

IN ijs, qui aliquo ex superioribus modis, vel ex ijs, qui posteà subijciētur, sub vinculis nequeunt ad sanitatem perduci, eò potissimùm incumbendum est, vt pars comminuta rectè contineatur, atque è regione corporis, eâ obseruatione, vt ad superiora magis spectet, quàm ad inferiora.

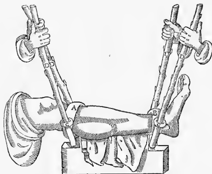
Præcipit, vt eius omnino è regione corporis collocetur, sed extremâ parte paulo sublimiùs. De ijs enim superiùs iam posui ex humiliori habitu ad crus plurimum materiæ concurrere, ex sublimiori dolorem excitari. Hâc igitur de causâ vbique cauendus est humilior membri habitus, superior verò hactenus accipiendus, quatenus cruri dolorem nondum affert.

QVod si benè expediteq́, rem agere quis velit, necesse est machinationibus vtatur, vt fracti ossis intentio iusta sit, ac minimè violenta. præcipuè autem ad crura machinationibus opus est. Quidam sanè reperiũtur, qui quoties crus abruptum est, & alligatum, extremū pedem ad lectum deuinciũt, aut ad aliud lignum, quod iuxta lectũ defigunt. Hi ergò omnia mala efficiunt, nec quicquam boni. eo q̃ nihil ad extendendũ conferat vinculum pedis. quoniàm nihilominus reliquum corpus ad pedes fertur, atque eâ de causâ non ampliùs extẽditur: neque etiam ad continendum è regione adhibitũ cõducat, sed potiùs peruertat. reliquo enim corpore in hanc, vel illam partem conuerso, vinculum non prohibebit, quo minùs pes, atque ossa quibus cõtinetur, reliquum corpus sequantur quod si nullo modo vinciatur, minùs vtiq; peruertetur. minùs enim relinquetur, vbi reliquum corpus moueatur.

Intentione, quæ per organa adhibetur, quam in his latiùs, & iam exposuit, & nunc exponit, æquè totum membrum extendi, neque vllam sini particulam peruerti, superiùs ostendimus. Quę verò scribit de ijs, qui pedem vinciũt, plana sunt, pergamus ergò iam ad sermonem de orbibus.

SI quis è corio Ægyptio binos orbes suat, qualibus vtuntur, qui diu in magnis compedibus detinentur, sintq́; orbes hi vndique tunicis inuoluti, altioribus quidem à fracturâ, ab articulo humilioribus, tumidi præterea, & molles, accommodentur autem vnus quidem super talos, infra genu alter, à lateribus verò vtrinq; habeat ex simplici vel duplici loro exiguos quasi sinus, alios vtrinq; à talis, alios à genu, sinusq; superioris orbis, è regione illis respõdeant, qui in inferiori: Deinde cornea bacula eiusdem magnitudinis prehēdat, scilicet digiti crassitudine, & eâ longitudine, vt quùm flectũtur, diducere ossa possint, sic, vt non inhæreant.

A Orbis infra genu.
B Orbis super talos.
C Sinus vtrinque.
D Cornea bacula.

Sermo de orbibus, quos Hippocrates excogitauit, mihi ità clarus videtur, vt meâ explanatione minimè opus sit. Sed quoniàm nonnulli sępiùs dixerũt nescire se, quomodo se habeant, quæ ab Hippocrate tradũtur, incertum est quid agam. ijs enim, qui negarunt intelligere se Hippocratem, orbes ipsos mõstraui, ac librum legens, sermonem planum feci, singula eius verba accommodans ad eam orbis partem, quá monstrabam, de quâ ipse tractauerat. In libro autem non licet orbes demonsttare, sic, vt nesciam, quâ viâ hanc orationem aperiam. si quis enim Hippocratis verba, quæ plana sunt, comprehendere nequeat, nec mea etiam comprehendet. Ea igitur sæpiùs legat, ac diligenter consideret. certum enim scio, eum, qui hoc sæpiùs fecerit, si antè nõ intellexit, omnino intellecturum. equidem quicquid lucis addere potero, non omittam. Orbes igitur non debemus tales intelligere, quales sunt pilæ, quibus pueri ludunt. illæ enim verè orbes sunt, sed quos Hippocrates parari iubet à compedibus (vt ipse retulit) non abhorrent, quorum afferre similitudinem licet. eos enim concipito anguibus similes vel farcimini. ergo, quemadmodum coqui intestinorum sinus similagine infercientes, vel carne concisâ, vel alio eius generis quopiam, farcimen parant. sic tu quoq; corium suito, quod inane intestinũ repręsentet, & molli aliquâ re impleto. Pręcipit autẽ, vt corium sit Ægyptium, id est, validum & molle. quòd si in Italiâ, vel Thraciâ, aut vbiuis gẽtium eiusmodi coriũ habeas, Ægyptium ne quærito. Sit autẽ assutum corium ità longum, vt cõpedum modo talos complecti in orbẽ possit. Alter prætereà orbis ad regionem, quæ sub genu est, similiter detur. his enim binis opus est ad singula membra, quæ curantur. quorum item multa paria disparis magnitudinis habeantur, vt prout vnicuiq; conueniũt, huic quidẽ maiores: illi verò minores inijciãtur hæ autẽ tunicę, quas σφαίρας, id est, orbes vocauit, ex toto esse in orbem nõ debẽt, neque paris latitudinis, aut altitudinis, sed quà cuti hærent paulatim patefcen-

tes quodammodo:qua verò attolluntur,rotundæ,neque etiam exquisitæ tales, sed ab interiori parte magis in altitudinẽ attollantur,inde in orbis speciem desidant,dum ad cutem perueniant à parte exteriori. ea pars,quæ desidit,in inferiori orbe ad pedem propiùs accedat,in superiori ad genu . Orbibus igitur(vt dictum est)constitutis,quędã appendices innectantur,quas in vtroq; vult duas esse,binas in inferiori orbe,quarum sinus sursum spectẽt ad genu, binas in superiori, quarum sinus contrà deorsum conuertantur . hæ autem à lateribus assuantur ab eâ nimium parte,quę maximè attollitur,hinc vna,atque inde altera.in quas conijci vult quatuor bacula extrema, quæ,vbi coniecta fuerint, eodem penè momento paulatim curuentur, vt,dum ad naturalem rectum habitum redeunt,orbes compellant, superiorem ad summum mẽbrum,inferiorem ad imum.hoc enim facto fracturæ partes in diuersa extentæ rectè componuntur,seruantúrque. Imperat autem,vt ob firmitatẽ ligni bacula è corno accipiãtur,constátque ad hunc vsum ex eo vtiliùs adhiberi. Glossocomum verò machinamentum membris in contrarias partes diducẽdis aptissimum esse, in superiori commentario indicaui,vbi exequutus sum eius structuram.

MAgnâ curâ, ne imæ fustium partes cuti insidant, sed extremis orbibus. Parentur autem baculorum paria tria,vel plura.sintq; alia alijs aliquanto longiora breuioráve,vt,vbi magis extẽdere volumus,commodè possimus: demittantúrque hinc atque hinc à talis.

Insidere dixit ἐγκέλσαι,quasi inhærere significãs. edicit enim,ne bacula,quę ad orbes data ipsos, alterum ad superiora,alterum ad inferiora compellũt,cutem tangant,sed,sublimiora ipsis orbium sinibus inhæreant. Cornea verò accipi iussit ob firmitatẽ,vt,quùm induntur,vehementer inflexa rursus dirigantur, & ad pristinum habitum reducantur.neque dubiũ est, & sursum, & deorsum orbes per hæc eatenus cõpelli,quatenus extenta in longitudinẽ procedẽt.

HÆc,si rectè parentur,iustè intendent,tum pariter è regione,nec fractura aliquod tormentum sentiet.nam,si quid exprimatur, partim ad pedem, partim ad femur trãsmittetur. Commmodiùs autem bacula collocantur à talis hinc atque hinc , ne situm cruris impediant, & vt fractura benè oculis subijciatur& facilè curetur.

Δικαίως,id est,iustè dixi ab Hippocrate poni pro ἴσως,id est,æqualiter.sed idẽ significare videbitur ὁμαλῶς,id est,ęqualiter, & ἴσως,id est,pariter,quod proximè subijcitur. *Verùm* ἴσως in partibus vnius rei accipitur,sed ὁμαλῶς minimùm in duabus rebus.Nunc autẽ,quod inquit[iustè intendet]intelligendum est de intentione,quæ per duos orbes in cõtrarias partes adhibetur,& de corneis baculis in eos demissis.quod verò subdit[pariter]de eâ intentione,quam singula præstant,puta orbis,qui à talis est,si per se æstimetur, dein is, qui iuxta genu, post hæc ea pars,quæ à dextro baculo,dein,quæ à sinistro.

NIhil autem prohibet,si quis velit,vel duo bacula superiora inter se iũgere.vel aliquid etiam superinijcere,sic tamẽ, vt,quod superinijcitur,à fracturâ attollatur.Si orbes igitur leues,firmi,molles,ac noui suãtur,& bacula rectè extendantur(vt iam proposuimus)machinatio maximè idonea est : sed,si quid horum nõ rectè habeat,oberit magis,quàm proficiet . Perpetuum autem est,alias etiam machinationes,vel rectè, vel nullo modo adhibendas esse. turpe enim est,& ab artificio plurimum abhorret,machinationibus vtentem ipsâ machinatione destitui.

Quatuor

Quatuor erát bacula, ab vtrâque parte cruris duo, vnũ superiùs, alterũ inferius. duo (inquit) quæ à superiori parte sunt, alligari inter se possunt, vt maneãt recta, ne, dũ magnâ vi curuantur inter se aduersa, ad proxima loca cõuertãtur.

PLærique tamen medicorum, fracturę, seu integra cutis sit, seu vulnus etiam accesserit, primis diebus lanâ succidâ medentur, neque id videtur ab arte alienum. Quicunque sanè recentioribus fracturis protinus, vbi lintea nõ sunt, coguntur lanam imponere, maximè veniâ digni sunt. siquidem linteis exceptis nihil est, quod multò commodiùs, quàm lana super vitia hæc alligetur. ea verò copiosè danda est, tum benè carpta, non aspera. pauca enim & mala, parùm quoque proficit. Sed, qui vno die, aut altero vinciẽdam lanam cẽsent: tertio autem, & quarto lintea inijcientes, tunc maximè adstringũt, atque extendunt, medicinalis artis sunt ignari, atq; admodum imprudentes. In vniuersum enim omnia vulnera tertio & quarto die minimè vexanda sunt, omnisq; opera specilli fugienda est his diebus, & quibuscunque alijs vulnera recrudescũt. In summa enim vulnera plæraque tertio aut quarto die recrudescũt, tum quæ inflammatione, tum quæ sordibus grauiter excipiũtur, aut febrem inferunt. quo præcepto nullum aliud tradi potest vtilius. Nam quæ sunt in medẽdi arte grauissima, quibus id non sit commune? non enim pertinet ad vlcera tantùm, sed ad alios quoque morbos complures.

Propositum auctoris est prauam emẽdare consuetudinem medicorum, qui satiùs existimabant, non protinus à principio fractum membrum extendere, sed primùm duobus aut tribus diebus lenientes, tertio aut quarto die à principio vim adhibere. Hippocrates verò curandi rationẽ docet huic maximè cõtrariam, nempè initio membrũ extendẽdum esse, tertio & quarto die leniẽdũ. Quod si, quę hîc scribũtur, singula cõsideres, plana erũt. apertè enim loquitur.

NIsi si quis dicat, alios quoq; morbos esse vlcera, quod quodammodo verisimile est.

Verisimile dixit εἰκότως, quasi probabile. id autẽ propterea posuit, quià nonnulla à ratione prorsus abhorrent. Quo igitur argumẽto mouebitur, qui alios morbos vlcera esse affirmet? Morbi sanè, qui dolorem afferũt, probabiliter admodum annumerari vlceribus possunt. indicaui enim dolorem inde oriri, & quod continuũ soluatur, vbi secatur, extenditur, aut contunditur: & quod immoderatum incidat temperamentum. Atqui solutionem cõtinui ad vlcus spectare, cuiuis manifestum est. sed immoderato temperamẽto, vbi subita mutatio accidat, aliquam fieri cõtinui solutionem, in opere de simplicium medicamentorum facultate demonstrauimus. Calorem quidem constat penetrare, & quasi exedere, quod continuum est: frigus item, quod vehemẽs est, cùm subitò cogit, quæ soluta sunt, aliquam creare solutionem, in eodem opere ostẽsum est. Iuxta hoc igitur non solùm probabile, sed verum quoque erit dolorem omnem ad vlcerum genus pertinere: at non æquè verè, atque id, quod propositum est, non tamen absurdè morbi omnes poterunt vlceris nomine appellari. quandoquidem, quùm plærisque morbis dolor coniungitur, à quibus sermo transferetur ad omnes, quùm ratione quis contẽdet totum corpus omnino, vel immoderato affici temperamento, vel contundi, extendi, aut euidenter secari: deinde conficiet à quolibet immoderato temperamento continuum aliquid solui. id, quod, quanquam euidẽter sensui non subijcitur, rationali tamen contemplatione verum esse comprobatur. hoc adeò magis accidit in ijs, quæ ex-

tenduntur, & contunduntur. hæc siquidem proximè accedunt ad ea, quæ diuelluntur, quæ res continui solutio est.

SÆpenumerò alij alijs germani sunt.

Quos consueuimus similes dicere, coniūctos, aut cognatos, Hippocrates solet appellare germanos. quo vocabulo summā rerum coniunctionem consortiumq; significat. Nam, cùm multi inter se cognati sint, nulli magis propriè cognati dicuntur, quàm germani. Eos igitur, qui maximè coniūcti sunt, quasi eandem coniunctionem habeant, quam germani, eo verbo nuncupat.

QVicunque verò existimant lanā vtendum esse, donec ad septimum diem ventum fuerit, dein extendendum, dirigendum, & fascijs vinciendum, non ita videntur imprudentes. tunc enim inflammationis impetus cōquieuit: atque ossa ab his diebus laxantur, & facilè tractari possunt. Hâc tamen curatione longè melior est, quæ à principio vinculum adhibet, sub quâ septimus dies membrum exhibet ex toto alligādis ferulis idoneum. quod sub hâc multò posterius contingit.

Illis in superiori sermone reprehensis, qui tertio, aut quarto die adhibebent vinculum fracturæ accommodatum, ad eos nunc transit, qui post septimum diem ad id veniunt, quos minùs errare indicat, vt qui partes extendant non ità inflammatas: sed, qui tertio aut quarto die id efficiunt, quo tempore inflāmatio, quùm maximè vigeat, leniēribus eget, ab eo non mediocriter accusantur.

ALia etiamnum affert incommoda, quæ omnia persequi longum esset.

Longitudinis temporis accusauit eam curationem, quæ non nisi post septimum diem vinculo vtitur fracturis accōmodato, nunc subdit in alia quoque compellere incōmoda, quæ, ne multus sit, omittit. Nos satiùs ducimus ea subijcere, moti ab ijs, quę in superioribus demōstrauimus. vbi fractura mediocris sit, partes sub hâc vinciendi ratione tumidiores fiunt, vt suprà etiā ostēdimus: quod si os asperius & grauius perfringatur, periculū quoq; est in eo casu, ne corrumpatur, si vinculum, quod ad fracturas pertinet, dum transeat, septimus dies differatur. hoc enim iubet à primo adhiberi, quoniā in vtramque partem à fracturā exprimit superantē sanguinē, qui, si diutiùs ibi subsistat, nōnunquam efficit, vt ossa vitiosā sanie plurimùm irrigata corrumpantur.

QVibus ossa fracta & cute excedentia restitui nequeūt, hoc modo in suam sedem collocantur.

Solent græci, qui Asiam incolunt, vsui pare verbum καταστῆσαι, vt significent in suam sedem collocare. vnde mihi videtur Hippocrates ducere nomen καταστάσιος per. σ. tertiam syllabam scribens, sic, vt idem significet, quod καθιδρύειν, quod vocabulum nihil aliud sibi vult, quàm aliquid in suam sedem collocare, quam rem κατασείειν dixit. Malè igitur scribunt nonnulli κατατείνειν, absque. σ. non enim per intentionem, quam κατάτασις notat, sed & per impulsum nudata ossa in suum locum reconduntur.

FErramenta facere oportet ad similitudinem vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, latiora ex vnâ parte, angustiora ex alterâ. quæ terna habeātur, aut etiam plura, vt semper adijci aptissima possint. quibus demissis ossa eodē penè momento, quo intenduntur, impellenda sunt. Innitantur autē ab imo, inferiori ossi, à summo, superiori: atque (vt vno verbo dicā) non aliter, quàm si vectis ad lapidem vel lignum fortiter impellendum admoueatur. sint autem ferramēta quantum fieri potest firmissima, ne flectantur. Hæc itaq; curatio maximū momentum

» mentũm habet, ſi ferramenta idonea ſint, & impulſus conueniens adhibeatur.

Conſtat fabricanda eſſe ferramenta ad figuram vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, non tamẽ æquè magna, cùm, quę ad impellenda oſſa adhibẽtur, ab ijs nõ abhorreãt, quę ad vrgendos dentes comparantur. Verùm ad oſſa impellẽda parari multa debent, quorũ alia alijs pleniora, vel tenuiora ſint, vel minora, ab extremâ parte, quâ maximè ſuum effectum pręſtẽt. ſed quâ viâ vti eiſdem ferramentis conueniat, Hippocrates ipſe euidenter declarat. ſi quis eius verba non intelligit, aliâ expoſitione, aut interpretatione nõ indiget, ſed oculorum ſenſu. quædam enim res naturâ tales ſunt, vt aliqui nec diſcere, nec doceri eas poſſint, niſi in conſpectum adducantur.

» EX vniuerſis enim machinationibus, quæ ab hominibus excogitatæ ſunt, » hæ tres ſunt omnium valentiſſimæ, axis verſatio, impulſus per vectem, & » cuneus adactus. namque homines ſine aliquo vno, vel ſine omnibus, nullum » opus, quod maximã vim poſtulet, perficiunt. quare non paruifaciẽdus eſt im- » pulſus hic. ſiquidẽ oſſa, vel hâc viâ, vel nullâ aliâ, recõduntur: ſed, ſi id os, quod » ſuper alterum excedit, vecti idoneum locum non præſtet: ſitque ità acutum, vt » vectis effugiat, ſcalpro excauandum, donec vecti locus fiat, cui firmiter hęreat. » Impellere autem oportet, atque extendere eodem die, vel poſtridie, ſed nõ ter- » tio: quarto verò, vel quinto minimè. nam, ſi his diebus laceſſita oſſa nequeãt in ſuam ſedẽ reuerti, inflãmatio ſuperueniet, ac nihilominus etiã, vbi reſtituãtur.

Axes nuncupantur ab Hippocrate vocabulo ὄνος & ὀνίσκου. Horũ itaque verſationem ait validiſſimam eſſe, ſicut & vectis impulſum, & cunei admotionem, quam vocat σφήνωσιν, quæ lignorum per cuneos diductionem, diuiſionémque ſignificat.

» ATqui multò magis neruorum diſtẽtio excitabitur, ſi os reſtituatur, quàm » ſi reſtitui nequeat. quod quidem ignorare non oportet. nã, ſi condito oſſe » neruorum diſtentio ſuperueniat, in anguſto ſpes eſt: præſtat autem iterum ex- » pellere, ſi poteſt citra moleſtiam fieri.

Cauſam, quamobrem his omnibus vitijs inflammatio accedat, vbi oſſa cõdantur, ipſe deinceps omnem perſequitur, ſemel ipſam explicaſſe contẽtus, nõ ſecus atque alia multa, quæ in medicinâ maximũ pondus habent, vt, qui transferendum nobis ſermonem cenſeat ad cætera eiuſdem naturæ omnia. Ecce tibi adſcribam eius verba, quibus vniuerſum hoc, quod ad multa ſingularia pertinet, exponit.

» NEque enim ijs, quæ iuſto laxiora ſunt, neruorũ diſtentio, aut rigor ſuper- » naſcitur, ſed ijs, quæ vltra debitum intenduntur. Quod ad hunc locũ at- » tinet, propoſitis diebus irritare non conuenit, ſed operam dare, vt vlcus quàm » minimè inflammatione tẽtetur, & quàm maximè ſuppuret: atque vbi ſeptem » dies, vel paulo plures tranſierint, ſi febris non ſit, atque vlcus inflãmatione vacet, tunc minùs prohibemur eniti ad reponendũ, vbi voti compotes fieri poſſe » non deſperemus, quoniàm ſine effectus ſpe non cõuenit, & ſibi & alteri mole- » ſtiam afferre. Ergò, ſi oſſa in ſuam ſedem collocentur, quæ curatio admouenda » ſit, iam declaratum eſt, ſiue abſceſſura credamus, ſiue non. Quòd ſi abſceſſura » eſſe videantur (vt dixi) faſciæ in omnibus his ordiri à medijs debent, plærũq; » quemadmodum illæ, quæ primæ circundantur, in vtramq; partem attractæ.

Oſtenſum eſt in libro de motu muſculorum ſingulos muſculos ſuo munere fungi, vbi verſus ſuum initium contrahuntur. quæ res, quando inuitis nobis

accidit ob inflammationis magnitudinẽ, nerui distenduntur. Cur igitur, si reponantur ossa, quæ fracta aut luxata inter se cesserunt, musculorũ distentio sequitur? Quæstio ex eo præsertim diluitur, quod membrum redditur breuius, quùm fractum, vel luxatum os cute excedit: sed postquam in suum locum reposita sunt, quæ nudata erant, suam longitudinem recipiunt. in quo casu coguntur musculi, quos inflammatio exercet, vnà cum toto mẽbro distẽdi. duobus igitur modis distenduntur, & sub inflammatione, & nunc, quùm ad pristinam longitudinem reuertunt.

» ATtendenda insuper est figura vlceris, ne sub vinculo hiet, ac diuaricetur. Trãslatione vsus duo hæc verba vsurpat, hiare scilicet, quod χάσκειν dixit, ducto quidem verbo à labijs oris: & diuaricari, quod ἐκπλίσσεσθαι.] à cruribus plurimùm inter se diductis. diducta enim crura diuaricata dicimus: labia verò, quùm sine motu maxillæ inter se distant, hiantia. namque, vbi os sic aperitur, vt labia non coẽant, dẽtes verò inter se committantur, hiare dicitur. Cauet autem, ne oræ vulneris diductę vinciantur. vult enim eas cõtrahi cutis partibus suum situm recipientibus. quandoquidem subiectum musculorum vlcus hâc viâ minimè comprimetur, & maximè tegetur. scire enim licet, quæcũque cute conteguntur, hâc eâdẽ delectari, nihilque nudari innocenter. At quid mirum est, si ea, quibus cutis proprium, atque innatum velamentum est, semper velamento gaudent innato, cæterísque omnibus læduntur? Equidem, quùm nihil ex cute præciderem, sed eam ab vlterioribus partibus super locum inducerem, à quo detracta erat, agglutinatam vidi, & (quod magis admiratione dignum est) quùm locus iam nigritie occuparetur. Illud item lõgè admirabilius, quòd non modò adolescentibus, sed senibus non paucis, cutem ità detractam protinus, vbi in plagâ nigresceret, sæpè agglutinaui. At nuda caro, si sine cute relinquatur, ægrè ad cicatricem perducitur, prę̄terquam quòd morsum omnino sentit, & sordida redditur. medicamẽta enim, quæ inflãmationem coërcent, ac leniunt, cuiusmodi est, quod παλίγγυρον, & quod τετραφάρμακον nuncupatur, affectam partem ab inflammatione tuentur, sed vlcus sordidum efficiunt: quæ verò vlcus purgant, ob detergendi facultatẽ mordent. Sed, vbi pars, à quâ detracta cutis est, eâdẽ contegatur, nulli eiusmodi noxæ patet. quod simile est, atque vbi pustulæ sub varijs causis ortæ in tumorem assurgunt, & interdum grauem afferunt dolorem. acutâ enim acu (vt nosti) eas aperio, vt exitum habeant, collectóque ibi humore leuiter expresso, superiectam cutẽ relinquo. Hæ deinde iterum implentur præcluso foramine, impletæque eodem modo aperiuntur, humore expresso cutis ad carnem compellitur, seruatúrque, dum quod sub eâ exulceratum est, ad cicatricem perueniat. Hæc dixisse volui, vt apertè ostenderem vlcus quodlibet innatâ cute contegendum esse. hîc autem non quodcunque tractatur, sed quod altè penitus insedit, quùm caro tota ab ossibus discussa sit. non enim cute excederent, nisi priùs vniuersam carnem incidissent. Hãc igitur meliùs est proximâ cute velari. namque, vbi nuda sit, contactu medicamentorum, quibus nutritur, si oleum accipiant, & vlcus mitius reddant, sordida euadit: sin purgent sordem, & detergendi vim habeãt, morsum sentit. At, vbi iniecta medicamenta, per cutem, suam facultatem carni exulceratæ impartiant, nullâ ipsorum particulâ penetrante, proderunt quidẽ, sed nullum afferent ex superioribus incommodis. Iure igitur Hippocrates magni momenti existimat oras huiusmodi vlcerum contrahi, id, quod benè vtique cedet, si

det, si diligẽter figura vlceris animaduertatur. si vna enim ora in alterum latus inclinetur, fascia inde orsa ad contrarium conuertenda est: si pariter inutrumque, media primò iniici debet, atque oræ vulneris inter se committi.

FAscia commodè quibusdam à dextrâ parte attrahitur, quibusdam à sinistrâ, alijs in vtramq; partem ducitur. Quęcunque autẽ ossa reuerti in suam sedem non potuerunt, hæc scire licet abscessura esse, non secus etiam ea, quę ex toto carne sunt nudata. nudatur autem quibusdam pars superior, plęrisque verò emoritur caro, quæ circa fracturam est.

ζωτρέφως dixit, vt commodè significaret, inutili translatione vsus, quod mihi libuit notasse. quandoquidem eloquẽtissimus quisque translationem vsurpat, vt rem apertiùs declaret.

OSsa quædam sub fracturâ diuturnâ alijs putrescunt, alijs minimè, & quibusdam grauiùs, quibusdam leuiùs: tum modò grãdia, modò exigua ossa infestantur. Ob hæc igitur, quæ posita sunt, non licet vno verbo explicare, quo tempore abscessura sint. nonnulla enim, & quòd exigua sunt, & quòd in summo continentur, celeriùs excidunt: nonnulla non excidũt, sed arefacta, & putria squamã remittunt. præter hæc multum curatio alia ab aliâ differt. Ferè tamen ossa illis celerrimè abscedunt, in quibus celerrimè pus apparet, & celerrimè etiam, atque optimè caro increscit. caro enim, quæ in vitiatâ parte succrescit, plærunq; os attollit. Ambitus ergo totius ossis, si quadraginta diebus abscedit, optimè abscedet, quùm nonnulla vsque ad sexagesimum perueniãt. Rariora quidẽ ossa maturiùs abscedunt, firmiora seriùs, alia, quæ minora sunt intra tempus multò breuius, atque alia aliter.

Ossa, quę putrescunt σφακελίζειν dixit, verbo ducto à nomine σφάκελος. nominant autem quæcunque corrupta sunt, σφάκελα, ídque non rectè. quæcunque enim & vetusta, & diuturna sunt, ab ipso dicuntur σφάκελα.

HIs autem de causis os pręcidendũ est, si restitui nequit, & parùm quid excedere videatur, abscindere hoc licet: si noxiũ sit, & carnẽ aliquâ ex parte vulneret, ac molestiam afferat, nudatúmq; sit, hoc quoq; abscindendũ est. Reliqua verò non multum refert, præcidantur nécne. scire enim certum licet ossa, quę carne nudata sunt ex toto, & arida, omnia penitus abscessura. ea verò pręcidi non oportet, à quibus squama resoluẽda est. ex propositis autem indicijs, conijciendum est, quę penitus abscessura sint. Ad horum curationem pannis vtendum est, ac vini perfusione, sicut antè indicauimus in ossibus, quę abscessura sunt: cauendúmq; ne frigidâ aliquâ re à principio perfundantur. nam periculum est, ne cum febre grauis horror sequatur, néve neruorum distentio superueniat. nam frigida semper neruorum distentionem afferunt, præsertim vlceribus. Illud item ignorare non oportet, quòd membra, in quibus vtraque ossa comminuta sunt, dum inter se cedentia curantur, & ea quibus fragmentum à toto ossis ambitu recedit, necesse est breuiora fiant.

Causas appellauit προφάσιας, patet autem ab eo hîc quoque sic vocari, non falsas, sed veras causas. vniuersus autem sermo de ossibus putribus planus est, quùm imperat, vt id ex ipsis præcidatur, quod in causâ est, cur non condãtur, vt quod proximam carnem pungit, atque (vt ipse ait) molestiam affert, hoc est, cum perturbatione, atque tormento reponitur. Addit insuper futurũ prorsus, vt ea ossa abscedant, quæ nudata protinus restituta non fuerunt, ad hæc, quæ inaruerunt.

QVibus femoris vel humeri os excessit, ferè non euadunt. sunt enim ossa hæc grandia, & medullosa. adde, quòd multa ac magna simul lacerentur, nerui scilicet, musculi, ac venæ. Quòd si reponantur, solet neruorum distentio superuenire: si non reponantur, acutæ, biliosæque febres cum singultu, ac nigritie. non minus euadunt, quibus nec reponimus, nec reponere tentamus: magis adhuc euadunt, quibus inferior pars ossis, quàm quibus superior excessit. Euadere etiam possunt, quibus reponuntur, raro tamen. multum enim curatio, multúmque natura corporis, alia ab aliâ distat, quod ad facilè ferendum attinet: multum quoque refert, an ab exteriori humeri femorísve parte ossa excesserint. multæ enim, & grandes venæ per interiorem partem feruntur, quarum nonnullę vulneratę hominem iugulant: per exteriorem verò pauciores intendunt. In eiusmodi igitur casibus, periculi meminisse oportet, quod propriè circunstat, ídque in tempore prædicere. quòd si restituere cogaris, sperésque te id assequuturum, neque ossa nimium inter se cesserint, neque musculi contracti sint (consueuerunt enim ad suum initium recurrere) hæc quoque per vectem impellendo, extendendóq; in suam sedem reponito.

Constat quibus ossa hęc nudantur, non tam ossium, quã musculorũ, neruorum, arteriarũ ac venarum magnitudine periclitari: ad hęc quoniam propiora sunt neruorum, musculorúmque initijs. diximus autem in opere de musculis, vbi ossa inter se cesserint, eos facilè in seipsos contrahi, id quod sæpiùs adduximus. Cætera, si animum adiungas, in aperto sunt.

VBi restituantur, veratrum molle potui dãdum est eodem die, si eodem die restituuntur, alioquin, ne tentare quidem oportet. vlcus verò curandũ est, non aliter, quàm caluariæ ossa, vbi comminuuntur. nihil frigidum imponendum, à cibo penitus abstinendum.

Incertum est, quid sibi velit [molle.] patet autem, vel qualitatem potionis, vel modum significare. nemo autem de modo exiguo, molle, propriè dictum existimaret, nec quâ ratione Hippocrates præparari ipsum velit, facilè intelligitur. Nos sanè radiculam ex oxymelle interdum dedimus, in quam veratri radicum surculi duntaxat per totum diem, ac noctem fuissent infixi. Huiusmodi autem purgatio per veratrum leuior est. ipsa autem res comprehendi sanè non potest, quùm non adiecerit, quo pacto dari debeat. scimus enim & veteres medicos, & iuniores, & qui inter hos sunt, sumendi veratri varias rationes prodidisse.

SI homo naturaliter amarâ bile redundat, sustineri debet potione aquę, cui oxyglycis odorati paulum aspersum fuerit: sed, si amarâ bile non redũdet, contentus sit aquæ potu. siquidem continenti febre laboret, non minus quatuordecim diebus hoc victu vtatur: sin febre vacet, septem.

Contrariam huic scripturam habet Artemidorus, qui Capito cognominatus est, volens, vbi amara bilis non superet, dandum oxyglyces: vbi superet, aquam. Scripsit autem hoc modo [si homo naturaliter amarâ bile non redundet, sustineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulũ aspersum fuerit: sed, si amarâ bile redundet, contentus sit aquæ potu.] Quidam alij cum Artemidoro scripturam hanc superiori prępositam habent. quanquam in libro de ratione victus in morbis acutis Artemidorus ipse eum locũ, vbi Hippocrates agit de potione aquæ, ità scribit [Alioquin, nec sitim tollit, sed amara efficitur. biliosis enim naturaliter bilem facit, & præcordijs aliena est: infe-

stissima

tissima verò est, potissimúmque bilem facit, & vires conuellit, cùm inani corpore assumitur.] Qui locus, quùm à quibusdam ità scribatur [bilem enim naturaliter facit, & præcordijs aliena est] Artemidorus ipse priori scripturæ potiùs subscripsit, in quâ adijcitur [biliosis] atque ità legit [biliosis enim naturaliter bilem facit] volens aquam non simpliciter cuilibet, sed biliosis dũtaxat bilem facere. Quo pacto igitur nunc dat aquá bibere, quibus amara bilis abundat, nisi fortè si existimat amarâ bile redundantes, quos Hippocrates vocat πικροχόλους, alios esse, atque biliosos. sed nemo est, qui nesciat illos vocari πικροχόλους, in quibus amara bilis redundat. namque altera bilis, quæ nigra conspicitur, acida est: quę verò pallida, & flaua, amara. Patet autẽ ob vitia, quibus languens detinetur, vinum remoueri. si quis autem amarâ bile naturaliter redundet, quùm ab aquæ potione plurimùm lædatur, quemadmodum dictum est in opere de ratione victus in morbis acutis, huic tantùm permittit dari paululum omnino oxyglycis, quam misturam nominát etiam ἀπόμελι. Eligit autem id, quod dulce est, ne tentet partes neruosas. nam, quod magis acidum est, magis nocet, ac præsertim, vbi ex melle cõstat, & aceto, non ex fauis (vt suprà indicauimus) quo modo in Hellade quidem, atq; Eli potissimum componitur, nos in alijs regionibus ex fauis conficimus, acetum melli adijcientes, post hæc incoquentes, donec eorũ qualitates in vnitatẽ coeant, atq; aceti vis frãgatur.

DEinde paulatim pro ratione ad quælibet victum reuertatur. quibus item recondita ossa non fuerint, eadem purgatio cõuenit: eodem modo vulnus nutriendum, & eadem abstinentia seruanda: pars item corporis, quæ tumida est, extẽdi non debet, sed contrahi potiùs, vt spacium in vlcere laxius sit. Ossa autem longiori tempore abscedunt, quemadmodum suprà dictum est. Cauere autem hæc oportet, præsertim, si bella cautio est. siquidem spes in angusto est, & pericula multa circunstant, atque vbi ossa non reponantur, medicus videtur arte destitui: vbi reponantur, homo ad interitum magis præcipitatur, quàm liberetur.

Anteà quoque diximus quamlibet victus rationem, quæ exquisitę contraria est ab Hippocrate φαύλην nuncupari.

VBi ossa genu, vel toto loco mota sunt, vel paulum excesserunt, casus multo mitior est, quàm vbi ea, quæ in cubito sunt, vel toto loco mouentur, vel paulum excedunt.

Quùm ossa toto loco mouentur ὀλισθήματα dicit, quùm paulum excidũt παρακινήματα. mitiorem verò casum εὐηθέστερον appellauit, iuxta propriam significationem verbi εὐήθης, quo significatur bonos habens mores. nam, si stolidus gręcè vocatur εὐήθης, similiter dicitur, atque ἡμερέα & καλλία. ἡμερέαν quidem vocant suem, vbi dijs immolatur, vt blandè rem appellent: καλλίαν verò simiam. nam ab hoc quoque vocabulo cauent, quod testatur Callimachus quùm ait [à vocabulo feræ per horam caueto.]

NAm pro magnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri. Commissura genu duobus ossibus continetur inter se commissis, femoris scilicet, ac tibiæ. sed, sicut in cæteris commissuris necesse est quoddam cauum esse, in quod se inserat caput ossis, quod recipitur, atq; ipsum caput rotundum esse, vt promptè facileque in cauum conijciatur: ità etiam in commissurâ genu, extremum quidem femur insinuatur, tibiæ verò caput recipit. nam, quùm hæc femori subiecta sit, duo eius tubercula, duobus cauis admittit re-

spondentibus, quæ media aptè distinguuntur cartilagine quadam neruosâ. Meritò igitur Hippocrates ex ossibus, quæ inter se committuntur, articulum vocat, non id, quod proximum processum accipit, sed, quod in cauo recipitur. nunc autem inquit [Tenuior est articulus femoris, quàm humeri]. quoniã, vbi articulus hic, id est, imum femoris caput cum tibiâ cõmittitur, tenuior est, hoc est, minùs tumet: non tamen simpliciter est minor humero, quà cum cubito coniungitur, sed, si pro portione æstimetur. nam, si imum femoris caput magnitudini femoris responderet, longè maius esset. sed res aliter habet. multò enim maius est femoris os, quàm humeri: imum verò femur paulo maius est, quàm imus humerus.

» Atque hic vnus iustam naturam habet, eámque rotundam.

Femoris articulus, qui in genu est solus, inquit iustam naturam habet. Constat autem (vt sæpenumerò indicauimus) iustum ab ipso intelligi, quod æquale est. Si scrutemur itaque diligenter, quâ ratione dicat hunc vnum naturam æqualem habere, inueniemus nullas in eo partes excedere, quùm omnes inter se similes sint, quúmque vnam tantùm cõmissuram habeant. Igitur, quià femur eâ parte in duos rotundos processus finitur æqualis magnitudinis ac figuræ, qui in duos tibiæ sinus æquales conijciuntur: & quià vtrunque extremum femoris scilicet, ac tibiæ situm est è regione totius ossis, eâ de causâ iure quis dicet articulum hũc iustam naturam habere. superius enim femoris caput, quod cum coxâ committitur, neque è regione femoris est. siquidem videtur in interiorem partem proiectum, neque magnitudini eius respondet, cùm multo plenius sit femur, quàm humerus, ac nihilominus summum caput humeri longè minus sit, quàm femoris: at neque ipsum humeri caput è regione humeri situm est. Quòd si cæteras spectes commissuras, nullam inuenies habere omnem æqualitatẽ, quàm in genu proposuimus. Ac nõ longè abieris, extrema tibia, quæ suræ iuncta, cum talo committitur, neque appendices, neque sinus habet ossibus respondẽtes. necesse enim fuit, si ità se habere debuit, quẽadmodum tibia longè crassior est, quàm sura, sic eius appendicem & ab interiori parte cõmissuræ, quâ causa est, & ab exteriori, quâ gibba, maiorem esse. sed res aliter habet. quin & ipse talus non simplicem figuram repræsentat, quà committitur, sed variam, partésque habet plurimum inter se differentes. Inuenies autem ab his non abhorrere commissuram cubiti, & radij cum manu. Quòd si omnia persequi velim, cogar longiùs labi, & multò magis, si cæterorum articulorum omnium naturam exponam, vt maxillæ vertebrarum, & ossis, quod latum appellatur. satiùs igitur duxi rem summatim, breuíque sermone complectens ad alia transire. is sermo sic habet. De natura omnium ossium scriptus est à nobis liber vnus, vbi vniuscuiusq; magnitudinẽ, figuram, commissurámque explicauimus. quem, si quis præ manibus habeat, inueniet verè hoc loco propositum esse, inter commissuras omnes, solam, quæ in genu est, ad vnguem iustam esse.

» Humeri autem articulus magnus est, & plures recessus habet.

Quùm propositum ipsi fuerit genu, & cubiti commissuram inter se conferre, quúmque ostenderit casus genu mitiores esse, quàm cubiti, hanc rem conficere volens, dixit [nam pro magnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri] & insuper adiecit [atque hic iustam naturam habet]. Quod abundè fuisset, si genu cum cubiti commissurâ duntaxat comparasset. sed quoniàm

niàm orationi adijcit[vnus]quùm inquit [atque hic vnus iustam naturam habet] cogitur articulorum omnium naturã referre, quam nullus simplicem habet, sed tum figuræ ac magnitudinis inæqualis, tum partium dissimiliũ. Nunc igitur, quùm ad cubiti commissuram veniat, ostẽdátque partes eius dissimiles esse, & inęquales, nos quoque verba eius sequuti, quæ proponũtur, singula explicabimus. Magnum ergo esse inquit humeri caput in cubiti commissurâ, ídque non immeritò. latescit enim hâc parte, pluráq; habet capita inęqualia, quę κονδύλους græcè dicunt. at nullum eorum cauo recipitur, quemadmodum euenit in genu, nisi gibbum quoddam, quod inter ea mediũ est, & trochleæ imaginem repræsentat quùm ex magnis tuberculis humeri, quod interius est, cum nullo osse coniungatur. quod ab exteriori parte est, committatur cum radio in summum eius sinum coniectum. Hactenus humerum videmus excipi cubito ac radio: sed alio rursus modo humerus cubiti processus excipit, cùm ab vtrâque parte quantum satis est, sinuetur, minùs quidem à priori, magis à posteriori, quùm & cubiti processus, quos à rostri similitudine græci, & fœminino genere κορώνας, & neutro κορωνὰ vocant, non sint æquè magni, quíque à posteriori parte est, maior sit. Quocirca cubiti commissura varia & inęqualis est, ac dissimilium partium. atque ob hanc causam rectè ait Hippocrates iustum esse articulum in genu, in cubito nõ item. Sed cur dixit [& plures recessus habet]? an eo quia voluit cubitum cum genu cõferre? sunt enim in genu duo recessus tibiæ dũtaxat, sicut & duo femoris tubercula, sed in cubiti commissurâ vnus est magnus cubiti recessus, qui duobus ꝓcessibus terminatur, vno quidẽ breuiori à priori parte, à posteriori altero magis oblongo. ipse autem humerus duobus recessibus excauatur quasi foueis quibusdã, in quos cõijci diximus cubiti processus: exculptus item est alio recessu, qui medius trochleã repræsentat.

» AD hæc ossiũ cruris longitudo similis est, sed quod ab exteriori parte est,
» paululũ excedit, idq; non est animaduersione dignũ, nihilq; magni mo-
» menti prohibet, ab hoc oritur exterior chorda, quæ iuxta poplitem sita est.

Paulo maius esse ait exterius os, quod περόνην, id est suram dicũt, quod & in superioribus iam posuit, cùm simplicis fracturę cruris curationem tradidit. nos autem, quod eo loco diximus, nunc etiã repetimus, imâ parte suram tibiâ longiorem esse, à genu autẽ magis dicendum est tibiam esse longiorem. nõ enim coniũgitur femur cum surâ, verũ (vt paulò antè diximus) caput suræ, quod ab exteriori parte est in cauo tibiæ, ab eadẽ parte recipitur. Sed quâ de causâ dixerit, à surâ nihil, quod magni momenti sit, prohiberi, manifestũ est ijs, qui librum de vsu partium legerint, vbi ostendimus in omniũ articulorum fabricatione duplex fuisse consilium, nempè, vt permittat membrũ sine impedimẽto suos vsus præstare, prohibeátque (quod Hippocrates dixit κωλύματα) ne suo loco ossa moueantur. vt permittat quidẽ membrum suos vsus præstare, efficiunt, & caua in summo existentia, & ligamenta laxa: stabilẽ commissurã reddunt caua admodum sinuata, altiotésque oras habentia, tum firmioris naturę ligamenta, breuioráque, ad hæc robustæ chordæ valentésque cingentes commissuram à parte exteriori. Sura igitur ad firmitatem commissuræ genu nihil confert, nisi paululum quid, id quod expressit his verbis [ab hoc oritur chorda, quæ iuxta poplitem sita est]. Ad eius autem exquisitam cognitionẽ nõ debes expectare, dum corpus incidatur, cùm in omnibus gracilibus euidẽter quoque se ostẽdat ante corporis sectionẽ. At quamobrẽ chordas, id est, extremos musculos, cùm

in neruos degenerăt, τένοντας vocet. sæpenumerò declarauimus. Chorda hæc ab exteriori parte poplitis sita ab eâdem commissuram quoque adstringendo ad huius partis firmitatem conducit, prohibétque, ne femur in eam prorumpat.

» SEd brachij ossa inæqualia sunt, quódq; breuius est, multo plenius est, quod
» tenuius, plurimum vltra articulum fertur, atque excedit.

Inæqualia dixit brachij ossa, non quòd cum crure hæc conferat, quasi crus inæqualia ossa non habeat, quippe, quùm in eo posuerit longius esse, quod ab exteriori parte situ͂ est: sed, quod exterius os tibiam excedat, minimùm tamen, cubitus verò plurimùm. nam, si diligenter summa pars cruris inspiciatur, sura videtur paulo minor quàm tibia, eadémque in imo crure apertè longior conspicitur. Ergo, quià sura in summâ parte paulo minor est, præ vt in imâ excedit: cubitus autem totâ suâ eminentiâ radium excedit, idcirco dixit vltra articulum ferri, articulum nominans, vel commissuram vniuersam, vel extremum humeri, quod cauo cubiti ς literam referenti inseritur.

» NEruis item illigatur, quâ parte ossa inter se coniunguntur.

Ligamenta nunc neruos appellat, vbique autem eos ità vocat: lata verò ligamenta, & quasi membranas circa commissuram nominari neruos patebit ex ijs, quæ proximè subijcit, sed & absque illis euidentissimum est, nullum ex ijs, qui propriè nerui nominantur, ad os pertinere. hoc siquidem proprium est ligamentorum, ac propterea chordarum, quùm hæ naturam habeant mixtam ex neruis ac ligamentis. Hæc autem omnia absolutè tradita sunt à nobis in libro de motu musculorum. sed, nunc ad id veniendum est, quod in propositis verbis exequitur. Illigatur (inquit) id cubiti, quod excedit, id est, eminentia cubiti, ligamentis commissuram comprehendētibus, quâ parte ossa inter se iungūtur, cubitus scilicet & radius. quod idcirco protulit, quià vltra hūc locum, totum id, quod in posteriorem proiectum est, carnis est expers, neque ligamentis commissuræ aliquo modo comprehenditur. ipsi enim innectitur latescens chorda musculi illius, qui cubiti commissuram extendit.

» PLuribus autem neruis ad humerum alligatur id os, quod tenuius est, quàm
» quod crassius. Natura igitur horum articulorum, atque ossium talis est.

Ex his verbis colligi diximus totius commissuræ ligaméta νεῦρα, id est, neruos ab Hippocrate nominari, quę quidem ab imo humero orta, summo cubito, ac radio eâ parte innectūtur. euenit enim in omni commissurâ, vt lata ligamenta, quæ ipsam comprehendunt, ità communia sint ossium, quæ inter se committuntur, vt crassæ membranæ videantur. hæc autem capiti radij etiam iunguntur, sed magnâ ex parte cubito. atque eâ de causâ dixit [pluribus autem neruis ad humeru͂ alligatur id os, quod tenue est, quàm quod crassius] hoc est cubitus, quàm radius. siquidem ambo ad humerum alligantur per ligamenta innexa, quæ nunc retuli νεῦρα, id est, neruos ab Hippocrate appellari, sed pluribus alligatur cubitus.

» OB cuius naturæ modum ossa, quæ in genu articulo sunt, sæpiùs excidūt,
» & faciliùs reconduntur.

Ossium enim, quibus vtraq; commissura continetur, structura arctior est in cubito, laxior in genu. Huc accedit, quòd multi processus multíque sinus inter se commissi, vndequaque cubiti commissuram adstringunt: at in genu femoris tubercula in exiguos ac resupinatos tibiæ sinus conijciuntur. Iure igitur articulus hic magis prolabitur, & celerrimè reuertitur.

INflammatio verò non magna supernascitur,neque articuli vinculum.

Oritur inflammatio vi,quâ ossa expelluntur, quâq; in suam sedem collocantur. Sed in genu,quùm vtrunque facilè, & sine magnâ vi incidat, inflammatio non oritur,quæ,quùm absit,articuli vinculũ non sequitur. sub quo cùm neque facilè extendatur, neq; facilè curuetur, ægrè post curationem mouetur. Fit autem huiusmodi vinculũ eâ de causâ, quià articulus inflectitur ob neruos ac ligamenta,quibus continetur,quæ sub immodicâ inflammatione extẽduntur. Quocirca articulus ob quasdam inflammationis reliquias ita ægrè mobilis redditur,vt alligatus esse videatur. Nã,quùm chordæ ac ligamenta,quę ipsum illigant,comprehẽdũtque,& extendi, & in omnibus promptè sequi musculos articulum mouentes non possint, sed propter duritiem in contrariam partem attrahãt, affectus vinculo similis proficiscitur. Verùm in cubiti commissurâ, quùm tenues extremitates processuum cubiti interdum confringantur, & vbi excidunt, & vbi conduntur:quúmque multorum concussus sit, vinculum articuli grauius oritur,& curatu difficilius.

» PLærunq; autem in interiorem partem mouetur, interdum in exteriorem,
» nonnunquam in poplitem, quæ mutationes vniuersæ difficiles non sunt.
» sed,si in exteriorem vel interiorem partem erumpat,super sedile aliquod hu-
» mile collocare hominem oportet,crure sublimiori quidem,sed non multo.

Quâ parte articulus magis adstringitur, eâ minus elabitur. perfectè igitur à priori parte adstringitur,quâ patella est,quam nonnulli medici,cùm toti genu opposita sit, ἐπιγονατίδα græcè meritò appellant. hác ab exteriori parte continet lata quædam chorda,cuius initium est à ligamẽtis, quæ à priori parte femoris sunt. ea verò per totam patellam fertur,ac tibiæ capiti innectitur. Priorem igitur partem commissurę genu, & patella, & chorda,quæ(vt dictum est) ad tibiæ caput pertinet,optimè tuentur: sed posteriorem exquisitè rotundam adstringit caput eius musculi,quo curuatur crus est quidem hic musculus exiguus, atq, ob eam causam ipsâ commissurâ absconditus, latet eos,qui corpora incidunt. maxime autem crassum caput habet, quod validissimis ligamentis annumeratur Supersunt duæ partes in commissurâ genu,exterior & interior, quæ nullâ tali re sepiuntur,quali prior & posterior. atque idcirco femur in eas prolabitur.magis autem in interiorem,vt que minùs septa sit.

» FErè satis est modicè extendere,crus scilicet ab inferiori parte,femur à con-
» trariâ.

Quùm extendendi apertè mentionem fecisset,de reponendo nihil meminit,vt de re,quę plana sit, quòd optimè nouerimus perpetuum esse in articulis omnibus reponẽdis ad cõtrariam partem eius, in quam venit,prolapsum articulum repellere. At,vbi reponimus, si quædam eminẽtia ossis non longa extat,os,quod reponendũ est,dirigere conuenit.quod etiam docet non secus,ac fecerit in cubiti commissurâ. Nihil autem de genu articulo meminit,quùm in poplitem prolabitur,quoniàm eâdẽ ratione conditur,atque vbi in exteriorem vel interiorem partem mouetur. membro enim in diuersa diducto, articulus, qui excidit in priorem partem,adurgendus est.

» MOlestiora sunt,quę in cubiti,quàm,quę in genu articulo incidũt,& ma-
» iori negocio restituuntur,ídque ob inflãmationẽ,& ob naturam ipsam,
» nisi protinus restituantur. Excidunt quidem hæc minùs quàm illa, sed ægriùs
» in suum locum collocantur,diriguntur q; magisq; inflãmatione prehendũtur,

» & callo circumdantur. hæc item ferè paululum excedunt, idque modò ad pectus, modò in exteriorem partem: articulus autem non toto loco mouetur, sed aliquid ex cubiti processu, quà excedit, in humeri cauo manet. Hæc igitur, vbi in hanc vel illam partem procidunt, facilè reuertuntur. satis autem est è regione humeri rectâ extendere, sic, vt vnus brachium à primâ palmæ parte extendat, alter prehendat hominem sub alâ: alius item vnâ manu ad os, quod extat, admotâ, prominentiori eius palmæ parte ipsum propellat, alterâ verò prope articulum datâ cogat in contrariam partem. atq; hæc quidem luxata non ægrè in suam sedem reponuntur, si priusquam inflammatio superueniat, recondantur. Plærunque igitur in exteriorem partem veniunt, veniunt & in interiorem. figurâ autem ipsâ exprimũtur, sæpiúsque hæc licet absque validâ intentione restituere. Necesse est, vbi in interiorem partem erumpant, articulum ad naturalem sedem repellere: brachiũ verò magis in pronum habitum conuersum circumducere. Cubitus ergo plærunque in has partes excidit, sed, si humeri articulus in hanc, vel illam partem moueatur vltra cubiti processum, qui in cauo eius recipitur, quod rarò accidit: sed, si accidat, ad hæc luxata non amplius accommodatur directa extendendi ratio. namque vbi sic extendimus, id cubiti, quod excedit, prohibet, quo minùs sequi humerus possit. Quæ igitur sic luxantur, eo modo extendenda sunt, qui antè traditus est ad extendendum humerum fractum, quùm alligandus est. ab alâ enim conuenit sursum versus extendere, à cubito deorsum cogere. Humerus enim hâc ratione diductus è regione sui recessus collocabitur, sic, vt non hæreat. hoc, vbi accidet, facilè restituemus prominentioribus palmarum partibus, partim id humeri, quod extat, impulsum reponentes, partim id cubiti, quod iuxta humeri articulum est, à contrariâ parte coactum in suam sedem collocantes, eodem modo in vtroque casu. hæc autem intentio ad huiusmodi luxata iustissima est: restitui etiã possent, si recta intentio adhiberetur, minùs tamen, quàm si hoc modo intẽdantur. At humero vt in priorem partem erumpat rarò admodum accidit. Sed, quid subita vis non expellit? multa enim suo loco excidunt, licet magnum sit, quo prohibentur. In hoc autem casu grande est, quod super os crassiùs excedit, plurimúmque nerui tenduntur. quibusdam tamen excidit, cuius rei id signum est, quod neque minimùm quid curuare cubitum possint, quod etiam articulum contingenti patet. Nisi ergo subitò reponatur, graues, vehementésque inflammationes cum febre oriũtur: sed, si statim occurratur, non magno negocio conditur. Expedit autem linteum durum, implicitum, non magnum, quâ parte cubitus curuatur, transuersum inijcere, tum repentè cubitum flectere, & quantum maximè potest, manum ad humeri caput porrigere. hæc enim reponendi ratio, ijs, quæ sic luxata sunt, abundè est. Potest item directus intendendi modus ad hanc reponẽdi rationem aptari. debet autem, qui restituit, prominentioribus palmarum partibus id humeri, quod, quà cubitus curuatur, præter naturam extat, retro cogere: alter ab interiori parte cubiti eminentiam adurgere, sic, vt ad cubitum ipsum è regione spectet. Valet autem ad huiusmodi luxata ille extendendi modus, quem suprà narrauimus pertinere ad extendendum humeri ossa comminuta, quùm vincienda sunt. Intentione adhibitâ prominentiores palmarum partes admouendæ sunt, quẽadmodum in prioribus demonstrauimus. Verùm, vbi humerus in posteriorem partem erumpat (id quod rarò accidit) maximè omnium dolorẽ mouet,

& febrem,

& febrem, eáque sub purâ bile continuatur, mortifera est, & paucis diebus hominem præcipitat: homo autem extendere brachium nequit. Quòd si à principio protinus adhibearis, coge cubitum extendi, ac per se restituetur: si iam febris anteuerterit, non ampliùs reponendus est. adhibitâ enim vi dolor hominem interimeret. atque (vt vno verbo dicam) nullum articulum, dum febris est, compellere in suam sedem conuenit, sed minimè omnium cubitum. Obnoxia itẽ est cubiti iunctura alijs grauibus noxis. hoc enim os crassius est quùmque ab altero diducitur, ea neque curuari, neque extẽdi similiter potest. id patebit, si quis priorem iuncturæ partem tangat, quà diuiditur vena, quæ à superiori parte lacerti procedit. quæ res vbi accidit, non facilè restituitur. Neque enim alia ossa, quæ bina inter se iunguntur, vbi dehiscunt, facilè in pristinum locum reuertuntur. sed necesse est ossibus sic diductis partem reddi tumidam. rationem verò, quâ deligare conuenit, posuimus, vbi vinculum eius commissuræ, quæ ad talos est, ostẽdimus. Est etiam, quùm perrumpitur, interdum os cubiti, quod humero subiectum est: interdum eius cartilago, à quâ nascitur chorda, quæ sita est in humeri parte posteriori. id, quùm accidit, febrem concitat, & malis vitijs annumeratur: articulus tamen suo loco remanet. basis enim eius tota hâc parte excedit. At, quùm ea pars comminuitur, quæ subiecta est humeri capiti, articulus huc atque illuc mouetur, si tranuersa penitus frangitur. Sed (vt summatim rem exponam) leniora vitia sunt, sub quibus os frangitur, quàm sub quibus hoc inuiolato venæ ac nerui grãdiores ibi conteruntur. hæc enim hominem magis ad interitũ pręcipitant, quàm illa, si continua febris accedat, sed huiusmodi fractura raró accidit. Est etiam interdum, quùm imum humeri caput frangitur, quà prominet. id autẽ multo grauius videtur vitijs, quæ cubito incidunt, sed aliquãto leuius est. Quâ ergo viâ restitui potissimùm, curaríque luxata singula debeant, diximus: atque id etiam, articulum protinus reponẽdum esse, ꝙ nerui celerrimè inflammatione prehendantur. nam si, vbi excidant, statim recõdantur, nerui tamẽ contrahi solent, & aliquandiu consuetam porrectionem, contractionémq; non pręstare. Curare autẽ hæc omnia similiter conuenit, & quę cõminuuntur, & quę dehiscunt, & quæ procidũt. omnia enim pluribus fascijs pãnísque & cerato nutrienda sunt, non secus ac cætera, quæ franguntur. Figuranda autem est in his omnibus cubiti commissura, sicut quando humerus & cubitus fractus deligabatur. huiusmodi enim habitus maximè communis est omnium, quæ excidunt, dehiscũt, aut franguntur: maximè item communis mutationis, quæ posteà sequitur, siue curuari illa, siue extendi debeat. ab eo enim habitu mota ęquè, & curuari, & extendi potest. Præterea membrum ità figuratum citra molestiam ægrotantis continetur atque suspenditur. Ad hæc, si extento brachio callus obduceretur, continerétq;, satius esset nullo modo increuisse. multum enim esset impedimẽto, & parùm proficeret. expeditius autem esset callo curuatum brachium firmari. multo autẽ meliùs est callum circumdari brachio medio inter hos habitu collocato. Hactenus de figurando. Deligare autem conuenit fasciæ capite super vitiatã partẽ iniecto, seu fracta sit, seu prolapsa, seu diducta, eáq; primos circuitus dare, ac maximè adstringere, sed hinc atque hinc leuiùs, vinculóque & humerum & brachium comprehendi, & vtrunque magis, quàm plęriq; soleant, vt à vitiatâ sede tumor, quàm longissimè ad partes, quæ hinc sunt atque hinc, depellatur. Iniiciatur autem vinculum eminentiæ cubiti, si eâ par-

te vitium sit, ne tumor ibi excitetur. Cauendum insuper est, quantum potest, ne in vinciendo plurimum vinculum colligatur, quà cubitus flectitur. adstringenda verò est, quàm maximè pars vitiata. reliqua eadem sequantur, quod ad vinculum spectat, arctius ac laxius: atque eodem tempore singula, quo superiùs scripsimus in curatione fracturæ: tum tertio quoque die fasciæ soluantur, ac rursus alligentur, sentiantúrque tertio die laxæ, sicut in fracturis. Ferulæ quoque debito tempore circumdentur. nihil enim alienæ sunt, tam si fractura sit, quàm si non sit, nisi homo febricitet. laxissimæ autem imponantur, ac tum ad humerum, tum ad brachium dentur, neq; crassæ sint: adhiberi item debent inæquales inter se sic, vt vna alteram excedat, quantum conferre ad flexum conijciemus. quin & panni superinijciendi sunt eâdem ratione, quâ ferulas diximus, sed quà vitium est, paulo pleniores. Temporis verò coniecturam facere oportet, & ex inflammatione, & ex ijs, quæ suprà scripsimus.

FINIS TERTII COMMENTARII GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS.

1 Galeni in Hippocratem de articulis commentarius primus, Vido Vidio Florentino interprete.

Librum hunc illi proximè subiectum esse, qui de fracturis est, in commẽtarijs in eum iam diximus, quod nunc paucis etiam dicemus. Eam rem ante omnia planè demonstrat principium vtriusque libri. in illo enim ità orditur [Medicũ oportet, quæ suo loco mota sunt, & fracta recto admodum habitu intẽdere] vbi apertè de fractis ac luxatis tractaturũ se indicat. Sed in hoc rursus, ab initio protinus [δὲ] coniũctionem, quá [autem] vertimus, adiungit. quæ ibi adijci solet, vbi aliquid agitur, cuius antè mentio facta fuerit: nunquam tamen in principio sermonis adscribitur. quanquam nonnulli ad id sapientiæ deuenerunt, vt Xenophontis librum, qui œconomicus dicitur, adducant, inde putantes fidem facere, veteres solitos esse [δὲ] coniunctionem in principio sermonis vsurpare: ac propterea Xenophontis libri tale esse initium asserunt, ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ, καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε μοι διαλεγομένου, non intelligentes eum librum postremum esse inter eos, quos de Socratis dictis ac factis memorabilibus scripsit. Ad hæc ipsa rerum doctrina testatur librum hunc ei, qui de fracturis est proximè subijci. ibi enim pollicitus de fractis luxatisq́ue tractare, quæcunq; ibi explicanda reliquit, hîc exequitur, sic, vt nihil in opere desideretur, atque eâ de causâ dixi Hippocratem iuxta quorundam sententiam vniuersum hoc opus in duos libros non secasse, sed vno colligasse, eúmque inscripsisse de officinâ medici, qui præ magnitudine posteà ab altero distinctus fuit in duos. Nullum autem fracturæ, aut luxati genus fuisse ab Hippocrate prætermissum, exceptis, quę ad caput pertinent, cùm alio libro ab ipso tradantur, euidentissimum est, si in memoriam reuocẽtur, & quę in libro de fracturis prodidit, & quæ in hoc ipso ostensurus est. In libro itaque de fracturis scripsit de brachio, cubito, crure ac femore comminuto, tum de ijs, quæ pedi incidunt & manui, posteà de illis fracturis, quibus vlcus accedit, & ossa nudãtur, postremò de omnibus vitijs genu & cubiti. restabãt adhuc ex luxatis humeri caput, quod cum lato scapularum osse committitur, & femoris caput, quod coxâ recipitur, maxilla & spina: ex fractis, costæ, maxilla, nasus, auriculæ, quæ in hoc libro persequitur. sed & de ossibus, quæ dehiscunt, ac de ijs, quę circa articulos conteruntur in vtroq; libro tractat, & si quid in eo, qui de fracturis est pręterijt, in hoc adiecit, ità, vt nullũ supersit genus fracti, prolapsi, aut diducti ossis. scripsit etiam de musculis, venis ac neruis collisis, & de alijs, quę (vt retuli) satis testantur hunc librum illi, qui de fracturis est, subijciendũ esse. Huc accedit, q in hoc ipso exponit vniuersam structuram machinamenti illius, quod in eo voluit paratum haberi medicis, qui in magnâ ciuitate medicinam faciunt, simúlq; in memoriam reducit, illius se antè mentionem fecisse. Id machinamẽtum à medicis, qui post ipsum fuerũt, scamnum Hippocratis appellatur. sed satis hactenus ostendimus librũ hunc proximè sequi eum, qui de fracturis est. Ad expositionẽ igitur eius veniamus, adhuc illud præfati, quod in enodatione libri de fracturis proposuimus, nempè sermonem Hippocratis planũ esse,

minimáque expositione indiget apud eum, qui primis disciplinis institutus sit, quique fuerit in Hippocratis sermone versatus. si quis enim ità paratus ossium hominis, vel certè simiæ, cõmissuras inspexerit, faciliùs adhuc comprehendet, quæ in hoc opere traduntur. si quis autem incidendis musculis operam dederit, & prudens alioquin naturâ fuerit huic (certũ scio) superuacua videbũtur complura eorum, quæ in ijs commẽtarijs posuimus. quandoquidem verba Hippocratis priùs tenebit, quàm à me exponatur. sed quoniam non his commentaria scribimus, satiùs arbitror aliorũ habitâ ratione, si quid vel parùm videatur obscurum, id nullo modo præterire.

ARticulum autẽ lati scapularũ ossis noui vno modo excidere, nẽpè in alam.

Ostẽsum iam est in superiori libro Hippocratẽ solitũ esse mutuari nomen ἄρθρον (quem articulũ interpretamur) ad significandum ossium, quæ inter se committuntur, non cauum, quo proximi ossis caput recipitur, sed ipsum caput. nunc verò meminisse etiam oportet humeri caput, quod grande est, inseri in extremitatem ceruicis lati scapularum ossis, quæ leniter caua est: tum cõsuesse Hippocratem interdum eiusmodi res ità exprimere, vt nunc, quùm inquit [articulum autem lati scapularum ossis], interdũ non ità, sed ac si diceret, Articulum, qui cum lato scapularum osse committitur. quemadmodum in libro de fracturis, vbi sæp enumerò scribit [articulus, qui ad genu]. [vno modo] inquit, hoc est, in vnam partem scire se hunc articulum excidere, quod an verè sic habeat in ijs, quæ sequuntur, considerabimus.

IN superiorem verò locum, aut in exteriorem nunquam.

Cauum id, quod (vt retuli) in extremâ ceruice lati scapularum ossis situm est, in priorem partem spectat. quare vbi humerus in superiorem partem porrigitur, illius caput eo cauo prorsus toto recipitur. At, quùm commissuræ vniuersæ sex sint partes circunstantes, superior & inferior, prior & posterior, exterior & interior. pars huius commissuræ exquisitæ superior tegitur carnosâ parte illius musculi, qui, quùm literam. Δ. repræsentet δελτοειδὴς à quibusdã nominatur: quà verò ad collum inclinat, superiectum habet dorsum lati scapularum ossis, quà id summum cum iugulo coniungitur. ab interiori parte obijcitur processus lati scapularum ossis, quem nõnulli ab anchoræ similitudine vocant ἀγκυροειδῆ, alij à rostri figurâ κορακοειδῆ: hîc itaque prohibet, quo minùs in eam partem articulus elabatur, in posteriorem quis nostrum poterit cõcipere, quùm ibi latum scapularum os sit? Restant quatuor loca non septa, in quæ putare licet articulum erumpere, quorum omnium meminit: inferioris quidem initio libri, quùm inquit [Articulũ autem lati scapularum ossis noui vno modo excidere, nempè in alam]. reliquorum verò trium nominatim, primò superioris, deinde exterioris, tertiò prioris. Consideremus igitur quid de duobus modis dicat, quos aggressus est proximis verbis.

NOn est tamen, quod contendere cupiam, excidat ne an non, &, si de eo non desit, quod dicam. sed in priorem partẽ elapsum, nec vidi vnquam, nec elabi posse existimo. censent tamen quidam medici in priorem partẽ plurimum excidere. decipiuntur autem maximè ijs, quorum caro circa articulum & humerum tabe consumpta est. siquidem in his humeri caput in priori parte prominens se ostendit. Ego quùm in eam partem procidisse articulum negarem, propterea, & à medicis, & à vulgo malè audiui. vnus enim habitus sum ignarus, cæterique omnes periti, vixque persuadere illis potui rem ità habere.

Exequutus

Exequutus duas partes, in quas excidit, superiorem scilicet, & exteriorem, testatusq́, ex vtrisque in neutram se vidisse articulum luxatum, quasi de vtrâque pertractâs adscripta nunc verba proposuit. Quod autẽ posteà ponit, cùm inquit [& si de eo non desit, quod dicam,] apertè videtur ad alteram propositarum partium referri. nam, si referri ad vtramque voluisset, nõ loquutus esset singulari numero [de eo]. An de solo exteriori loco intelligit, siquidem verba hæc ab eo loco proximè subijciuntur [& si de eo non desit, quod dicam]? Potest etiam (vt nonnulli accipiunt) de vtroq; loco id scripsisse, vsus antiquâ loquendi figurâ, quasi ità scripserit [& si non desit de eâ re, quod dicam]. Aiunt nonnulli dari posse, scripturam hanc corruptam esse, cùm à primo librario nõ rectè fuerit descripta, &, quùm nemo deinde ausus fuerit ipsam corrigere, hactenus corruptam perseuerare. Nos autem in quodam exemplo ità scriptũ inuenimus [& si non desit de ijs, quod dicam] quùm aliquis non dubitauit aliter scribere, quàm alibi reperiretur. sed, siue de vtroque loco, siue de altero tãtùm dicat [non est, quod contendere cupiam], operęprecium nobis est vtrũq; contemplari, quod attinet ad eius verba illo duntaxat adiecto, quod verbo ἱμείρω significauit contendere cupio. id enim nihil aliud notat, quemadmodum & verbum ὀψείω videre cupio, vnde Homerus deduxit vocabulũ ὀψείοντες, significans cupientes videre, quùm inquit, ὡς ἔτ' ὀψείοντες ἀϋτῆς καὶ πολέμοιο. Consideremus igitur causam, quamobrem ait nolle se aliquid dicere, & si non desit, quod dicat, primò intelligentes, quænam sint, quę dicere posset. Constat autẽ, si quid dicendum omnino sibi statuisset, ex partium naturâ inueniẽdum fuisse. partium autem naturam demõstrauimus ad vnguem in libro de ossibus, in eo, qui est de musculis incidendis, & in eo, qui de ratione incidendi corporis. natura enim arteriarum venarum, neruorũ nihil ad hunc locum facit, quià casus omnes, vbi articuli excidũt, fiunt ac prohibentur, & ob ossium commissuram, & ob musculos, quibus illa comprehenditur, ad quã rem nihil conferunt, aut prohibent venæ, nerui, & arteriæ. Ac ne longiùs à proposito discedamus lati scapularũ ossis articulus inter cęteros omnes facillimè prolabitur. quoniam vnius formę est, & simplex, non duplex, quemadmodum, qui in genu est, neq; varius, & nullo modo simplex, quemadmodũ, qui in cubito: & quoniam humeri caput grande est, & sine oblongâ ceruice in sinũ parùm desidentẽ conijcitur. femur verò caput paruum habet, & ceruicem oblongam, id verò cauum, quo recipitur, valde sinuatum est, & altis labris cingitur. adde quòd in summo capite per validissimum ligamentum ad suum cauum, quà maximè altum est, distinetur. Iurè itaque femur rarò procidit, sæpè humerus, vt qui neque ligamentum habeat, neq; in altiori cauo se insinuet. Necesse autem est, cùm prolabitur, principio in eam partem moueri, in quam compellitur vi illius habitus, quo figuratur, vbi manere necessariò nõ potest, & quòd suopte nutu deorsum feratur, & quòd interdũ prohibeatur angustiâ loci, siue ob ossium processus, siue ob musculorum vires. Igitur lati scapularũ ossis commissura superiectum habet à superiori parte summum lati scapularũ ossis, quà cum iugulo contungitur, & ideo, quamuis in eam aliquãdo articulus moueatur, quàm ab ossibus, quæ ibi sunt, non admittatur, statim pondere inclinatum deorsum feretur: ab exteriori verò magnis musculis continetur, præterquam quòd articulus deorsum naturaliter inclinatur. interdum tamen violentus habitus, qui musculos possit inter se diducere, potest in spacium, quod inter eos est, articulum com-

pellere, quo deinde adstrictus musculis contineatur, atque hâc de causâ dixit Hippocrates nolle se contendere, excidátne articulus humeri, an non. quatenus enim deorsum fertur, manere in priori parte non potest: diductis autẽ musculis (vt dictum est) nihil alienum videtur adstrictum ibi contineri. Hæc adducere potuit de humeri capite luxato in alium locum, quàm in alam. sed, cùm id nunquam viderit, commentitias causas scribẽdas esse minimè credidit, vbique magis fide dignum existimans, quod euidenter apparet, quàm quod à ratione ducitur. Sic & quæcunque ipse ad curationem excogitauit, priusquam nos doceat, experimento comprobat. non sicut nonnulli ex iunioribus medicis, qui in scriptis de ratione medendi, nobis ea imperarunt, quæ ipsi nunquam antè sunt experti. Sed & ipse Hippocrates in hoc libro, quùm tractasset de ijs, quæ spinæ incidunt, subdidissétque posse experimento redargui, quæ ipse excogitasset, inquit [Pulchra enim huiusmodi monumenta sunt eorum, quæ, cùm experti sumus, sine effectu inuenimus, & causarum, propter quas parùm processerint].

» SI quis carnem detraxerit ab eâ parte, quæ superiecta commissuræ humeri
» cum lato scapularum osse ad ceruicem intendit, & ab eâ, quâ situs est mu-
» sculus, qui versus superiorem partem extendit, & à chordâ iuxta alam, & à iu-
» gulo ad pectus humeri caput, quamuis prolapsum nõ sit, in priori parte admo-
» dum se ostẽdet. naturaliter enim humeri caput in priorem partem promĩnet:
» reliquum verò ossis humeri in exteriorem conuertitur.

βραχίων, quem humerum vertimus, dicitur ea totius brachij pars, quæ inter duos articulos sita est. duos autem articulos intelligi volo, & eum, qui ad latum scapularum os, & eum, qui ad cubitum est: ἐπωμὶς verò illa, quę superiecta commissurę humeri cum lato scapularum osse ad ceruices intendit. ὦμος enim gręcè nominatur ex totâ commissurâ id, quod oculis subijcitur. nam quod lati scapularum ossis minimè se ostendit, à posteriori parte situm est: ab inferiori omne id, quod apparet, quùm totum brachium sursum porrigitur. ala μασχάλη græcè nuncupatur. Præfatus igitur Hippocrates, vbi in carne, quæ humeri cõmissuram contegit, macies summa oritur, caput humeri ità extans conspici, vt quibusdam excidisse videatur, docet vniuersam eius naturam ex arte corporis incidẽdi, præcipiẽs, vt si quis apertè intueri ipsam velit, ab eâ parte, quæ superiecta commissuræ humeri cum lato scapularum osse ad ceruicem intendit, carnem detrahat, hoc est, scalpello circumcidat, donec, quæ in cõmissurâ sunt, ossa nudentur: detrahat similiter ab eâ chordâ, quæ iuxta alam est. terni enim hîc musculi sunt, primus à lato scapularum osse ac iugulo oritur, quem à similitudine literæ Δ vocãt δελτοειδῆ. Huius musculi, quod carnosum est, tegit vniuersam commissuram, chorda in longitudinem tendit per os humeri, cui illigatur altera chorda grandioris musculi, qui à pectore incipiens cum superiori cõnectitur, quà sita vena est, quæ sub alâ ad cubitum procedit. Meminit etiam huius ipsius, quùm inquit [& à chordâ iuxta alam]: sed, quùm ait [& ab eâ quâ situs est musculus, qui versus superiorem partem extẽdit]. potuit loqui de musculo, qui Δ literam repræsentat, cuius, quod carnosum est, operit vniuersam commissuram. potuit etiã musculum illum intelligere, qui orsus à priori parte ceruicis, à duobus capitibus ligamẽta valida habet, quorum alterum à lati scapularum ossis processu anchoræ simili, alterũ à sublimiori labro ceruicis eiusdem ossis dependet.

Versatur

VErsatur humerus in cauo lati scapularum ossis à latere, vbi brachiũ iuxta latus extẽditur. at vbi totũ in priorem partem porrigitur, humeri caput è regione caui lati scapularum ossis collocatur, neq; amplius videtur in priorem partem excedere. Ergo, quod propositum est, nunquam vidi humeri caput in priorem partẽ promoueri, non tamen contendere velim, eo nécne promoueatur. Quùm humerus igitur in alam excidat, complures restituendi peritiã habent, quippe quùm multis excidat: callere autẽ omnes modos, quibus medici luxatum reponant, & quâ ratione ipsis vtendum sit, eruditi est. Tunc autẽ adhibere modum validissimum debes, cùm maximâ vi opus esse intelligis. validissimus autem est, qui omnium postremus adscribitur.

Versari dixit ὁμιλεῖν, quod vocabulũ græcè ferè mutuantur antiqui, nõ ad significandũ colloqui, quemadmodũ nunc plæriq;, sed hac voce intelligũt inter se cõuenire, & quasi vnà versari, quod ὁμοῦ εἰλεῖσθαι dicebãt. quin & Homerus eodem modo id vsurpat in ijs, quę scribit in clipeo appicta fuisse à Vulcano, cùm inquit, ὁμίλεον δ' ἄστε ζωοὶ βροτοί. Humerũ itaq; à latere ait versari in cauo lati scapularum ossis, vbi brachiũ iuxta latus extẽditur, ὁμιλεῖν dicẽs versari, vt eo verbo significaret simul esse, & ipsum contingere. At vbi (inquit) brachiũ totum in priorem partẽ porrigitur, humeri caput è regione sinus lati scapularũ ossis collocatur, neq;, cùm erectũ maneat, videtur amplius in priorẽ partẽ excedere.

QVibus humeri caput sæpenumerò excidit, ipsi per se restituere possunt.

In commentarijs quoque de fracturis ostẽdi articulos duabus de causis frequenter vel leui occasione erumpere, aut enim ob ipsos sinus parùm desidentes, atque ipsis labris resupinatos: aut ob humorem earum partium, quæ commissuram comprehendunt, ob quem laxantur, & facilè extenduntur. Adieci etiam articulos ijsdem de causis promptè restitui. quamobrem ab ægrotãtibus per se citra operam medici reponuntur.

IN alam enim conijciẽtes tubercula digitorum alterius manus, articulum ad superiorem partem adurgent: cubitum verò ad pectus adducunt.

Primus restituendi modus hic est, quùm seu æger ipse, seu medicus aliquis humeri capitis digitorum tubercula subijcit, nõ quouis modo, sed à parte interiori, vt primò ad priorem partem caput humeri compellat, dein ad superiorem, ipsumq; è regione collocet sui caui. vbi (vt arbitror) musculi, qui cõmissuram complectuntur: ipsi subseruient, & efficiendi socij erũt. ipse enim ait in opere de fracturis, quod & nos in libro de motu musculorum, id propriũ esse atq; innatũ musculis, vt in seipsos contrahãtur. non enim à seipsis, sed quiescẽtes atq; ociosi, ab ijs, qui in contrariâ parte siti sunt, tenduntur. Hic musculorũ motus humeri caput in alam luxatũ nõ patitur in eodẽ loco manere, sed ipsum attrahit ad latus, dũ expellatur, subijciaturq; ceruici lati scapularũ ossis. Quocirca tria in restituendo sunt agenda. primò quidẽ in priorem partẽ impellendum est, deinde in superiorẽ, postremò in posteriorẽ. hoc siquidem necesse est quocunq; modo quis reponere id tentauerit. Igitur, vbi partes, quæ cõmissurã comprehendunt, naturaliter madent, & laxę sunt, humeri caput, vel leuiter intento brachio in priorem partẽ adducitur: at, vbi validę sint, valentiùs intendi debet Quamobrem plures inuenti sunt restituendi modi, quorũ omniũ caput di vnũ est, quod ego retuli. spectat autem ad ea tria, quæ proposui agẽda. inueniuntur hæc ex eo, quod maximè commune est & generale, positum quidem ab Hippocrate: demonstratum verò à nobis in libris de ratione curandi, quod

& nunc etiã docebimus, quantũ poterit breuissimè, nempè ex ijs, quæ naturaliter habent, nihil esse corrigendum. siquidẽ ea nobis consilium est nõ tollere, sed tueri: quę verò pręter naturã sunt, propositũ est in naturalẽ statũ restituere. necesse autem est id, quod in antiquã sedem, vndè excessit, reuersurũ est, rursus idem iter facere, quod perinde est, ac si dicas cõtrarium iter facere. nam ijs, qui Athenis Eleusinẽ proficiscuntur iter contrarium non aliud appellari potest, q̃ Eleusine Athenas. quanquã primum iter, quod fecerunt Athenis abeũtes, postremum est, vbi redeunt. Cõsiderato igitur in singulis luxatis, vndè cœperit articulus expelli, quà processerit, & vbi cõstiterit. oportebit enim excidẽdi finẽ, principium esse reuertendi, atq; inde rursus ad excidẽdi principiũ procedere. Ac ne lõgiùs discedamus in proposito casu, cùm humeri caput suo loco motũ in priorẽ partẽ venit, ob pondus deorsum fertur, deinde in posteriorẽ partem ad latus vi musculorũ attrahitur. cùm ergo reuerti ad suam sedẽ debet, inchoari à posteriori regione necesse est, tũcq; primò in priorem partẽ impelli, posteà sursum adduci: deinde, cùm sitũ est è regione sui caui, duorũ alterũ faciendum est, vel res tota musculis committẽda, vel vnà cum ipsis attrahẽtibus adurgendum est. at, vbi rem musculis cõmiseris, inferiorẽ locum sine fulcturâ ne relinquito. sustineri enim hîc re aliquâ humerũ oportet, ne, cùm musculi nondũ sic confirmati sint, vt ipsum attrahant, deorsum feratur, priusquã ab illis in suã sedem adducatur. Ergo, cùm tria hæc itinera sint, optimũ est, vnũquodq; ad rectam lineam fieri. primò quidẽ in priorẽ partem, deinde in superiorẽ, tertiò in posteriorẽ. sępè autẽ non sic, sed circa ceruicẽ lati scapularũ ossis circũducentes humeri caput restituimus, cuius sanè generis est primus reponendi modus per digitos, vel ipsius hominis, vel medici. Eum modũ appellat Hippocrates κατὰ κεφαλὴν, qui citra noxã proficit in cõmissurâ humeri cũ lato scapularũ osse, quippe, quæ nullũ oblõgum processum habeat, neq; in capite humeri. ex toto enim rotũdum est, neq; in labris illius caui, quo recipitur. Quibus itaque sæpè promouetur, necesse est cõmissurã esse laxã, & cauũ exiguis labris cõtineri, atq; eâ de causâ ipsi per seipsos articulũ restituunt, quibus ità habet, integrę manus digitorũ tubercula in alã cõijciẽtes, sic, vt inter latus & humeri caput demittãtur: in quo casu digiti vicẽ vectis pręstãt, cùm tubercula in acutũ desinãt ad effigiẽ summi cunei, hac igitur summitate facilè inter humeri caput, & latus inserũtur, quod si ibi semel admittãtur, cùm facilè restitui possit ob humorẽ partium, quę cõmissurã cõprehẽdũt, digiti quidẽ eâ parte protinus admissi articulũ à latere in priorẽ partẽ reducunt. at cubitus, quùm ad pectus adducitur, humerũ attollit: cũq; digiti simul interim impellãt, & circũducant iuxta inferiorẽ & priorẽ partẽ cõmissurę, humeri caput ad sui caui orã ascẽdit. q̃ si semel eò fuerit cõpulsum, leui momẽto in ipsũ cauũ reuertitur. hic autẽ restituẽdi finis fuit.

» EVndem restituendi modũ adhibere medicus poterit, si sub alâ ab interio-
» ri parte articuli prolapsi digitos demittens, à latere ipsum reducat: suũ ve-
» rò caput ad renitẽdum obijciat, quà iugulum cum lato scapularum osse com-
» mittitur, genibus iuxta cubiti iuncturam ad humerum datis ad latus repellat.
» Expedit autem eum, qui restituet, manu strenuâ esse. vel ipse manibus & capi-
» te, quod dictum est, præstet, alter cubitum ad pectus adducat.

A Digiti demissi sub alâ ab interiori parte articuli prolapsi.
B Caput obiectum, quà iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur.
C Alter cubitum ad pectus adducens.

Medici in restituendis luxatis quædam agunt, idiotis quoque communia. id quod nunc faciunt in proposito restituendi modo: quædam propriè adijciunt ijs, quæ communia sunt. commune est medicorum pariter & idiotarum per digitos impellere, & humerum attollere: sed proprium medicorum, caput obijcere homini, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, & humerum adurgere genibus ad imum eius datis. Obijcitur autem caput, ne homo sequatur, quùm humerus digitorum impulsu in priorem partem adducitur, quæ primò fieri debent, tum tertiò genibus adurgēdum, quod in eo tempore totius curationis, quæ per manum admouetur, opportunissimè fit, quùm humeri caput à latere penitus reductum, nō protinus occurrit ceruici lati scapularum ossis. tunc enim neque oportet articulum in priorem partem adducere, sed in superiorem compellere. quod optimè continget, si quis imum humerum ad latus trudat, quatenus enim in interiorem atq; inferiorem partem fertur, eatenus, quod ipsi opponitur, in contrarias partes ducitur. At, vbi humeri caput in priorem simul & superiorem venit, facilè recōditur. Sed, si nolit medicus genibus imum humerū adurgere, imperet alteri, vt ipsum ad pectus adducat. hoc suprà ostensum est fieri ab idiotâ, quòd sepê articulus excidat, edocto quâ ratione agendum sit: sed cui nunc primum excidit, non licet id efficere, nisi si generosus est, atq; aduersis rebus non perturbatur. hic siquidem iussus à medico per se ad ceruicem humerum excitabit.

Reponitur item humeri caput, quùm brachium retrodatur ad dorsum, tum alterâ manu eminentia cubiti sursum compellitur, alterâ à posteriori parte vrgetur articulus.

Hoc restituendi modo magis circumducimus, quàm superiori, sed sub ipso etiam necesse est in tres partes articulum agi, quæ tamen singulæ proprijs finibus non circumscribuntur, neque angulum efficit, quùm ex vnâ parte ad aliam transfertur, sed in orbem deducitur. perinde ac si anguli à quadrato retundantur. Quid autem accidat, quùm articulus in orbem agitur, circumducitúrque, planè intelliges ex descriptione huius figuræ.

Concipito caput humeri, quem articulum lati scapularū ossis vocat, quùm primò agitur, ferri à latere ad partem priorem per lineā C.D. inde sursum per lineam D B. posteà in suum cauum conijci, vbi A. quòd si ità feratur, non circunducitur: sed, si anguli D.B. quasi infringantur, non ampliùs per tres lineas rectas feretur, sed per vnam curuam. Sic itaque circumactus humerus ad oram adducitur sui caui. ad quam vbi venit, modico impulsu in suā sedem reuertitur. Atque hoc commune est omnium, quæ circumducendo reponuntur. id quod etiam euenit ei restituendi modo, quem nunc exprimit, siquidem brachio in posteriorem partem ducto ad spinam, quùm necessariò humerus sequatur, caput huius in priorem ac superiorem partem translatum circumducetur, primò circa inferiorem partem commissuræ, deinde circa priorem, donec ascendat ad oram sui caui, in quod, vbi coniectum fuerit, continebitur, túncque restituendi finis est. Quemadmodum autem in superiori modo restituendi, ne homo sequens in priorem partem conuerteretur, præcepit medico,

vt capite

vt capite obiecto summum lati scapularum ossis, quà cum iugulo committitur, retrò repelleret: ità nũc, ne in posteriorem partem conuertatur, contrarium imperat, vt scilicet manu obiectâ à posteriori parte totius commissurę, hominem in priorem repellat.

HIc reponendi modus, atque is, qui superiùs positus est, secundum naturam non sunt: circumagentes tamen in suam sedem articulum cogunt.

Dixit non secũdum naturam esse, eo quòd articulus ad rectam lineam non feratur, sed in orbem magis, vt ostensum est. quâ in re periculum est, ne abscindantur processus aliqui. Quod autem inquit [cogunt] vim eorum indicat.

SEd, qui per calcem reponere nituntur, propè secundum naturam cogunt.

Quâ de causâ hunc reponendi modum afferat propè secundum naturam esse, apertè intelliges, quùm ipsum vniuersum cognoueris: quod fiet, vbi, quæ subijciuntur, animaduertas.

HOminem oportet humi resupinare, medicum verò ab eâ parte, à quâ articulus eruperit humi sedere, deinde suis manibus hominis brachium affectum prehendere, ac deorsum versus extendere, & calce in alam demisso, dextro quidem in dextram, sinistro in sinistram, in contrariam partem vrgere. necesse autem est in sinum alę rotundum aliquid demittere, quod ibi aptetur, maximè idoneæ sunt pilæ paruæ admodũ, ac duræ, quæ è corio ferè suuntur. nam, nisi tale aliquid indatur, non potest calx ad humeri caput peruenire. brachio enim ab inferiori parte extento, sinuatur ala, quoniã chordæ ab vtrâque parte alam constringunt inter se aduersæ. Oportet autem aliquem ab alterâ parte eius, qui extenditur, sedentem, continere hominem ab integri humeri cum lato scapularum osse commissurâ, ne corpus ducatur affecto brachio ab alterâ parte extento: pòst, loro molli abundè lato pilam in alam coniectam excipere, cuius lori vtrunque caput alter extendat, qui à capite hominis sedeat, pedéque eam partem repellat, vbi iugulum cum summitate lati scapularum ossis coniungitur. Pila verò, quantum maximè potest, intus conijciatur, atque ad latus, & à capite humeri recedat.

A Medicus suis manibus brachium affectum prehendens, ac deorsum versus extēdens, & calce in alam demisso in cōtrariam partem vrgens.

B Aliquis ab alterā parte sedens, continens hominem ab integri humeri commissurā cum lato scapularum osse.

C Lorum molle, quod pilam excipit in alam coniectam.

D Alter extendens vtrunque lori caput, & pede repellens eam partem, quā ingulum cum summitate lati scapularum ossis committitur.

Si quis,quæ ſic traduntur,non intelligat,huic opus eſt non verbo exponere, ſed agendo rem monſtrare. atque idcirco mihi placet,quemadmodum ſuprà retuli,librum ipſum Hippocratis ſæpiùs legi,verbis diligenter conſideratis,atq; adhibito omni ſtudio,vt quod proponitur,intelligatur. Equidem tibi, vt quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt tenenti,cauſam adijciam, quamobrē hunc reponendi modum propè ſecundum naturam eſſe affirmet, quóſque ſuperiùs poſuit,tanquam non ſecundum naturam reprehendat. Primò quidem hic reponendi modus humerū extendit,quod neuter ex ſuperioribus præſtitit,quãobrem à quouis meritò laudetur. nos enim ad quem vſum intentio adhiberetur, extēdendúmque perpetuò eſſe,antequam reſtituere, aut componere tentemus,in opere quoque de fracturis oſtendimus. Deinde,in hâc curatione calce homo retrò repellitur, ne ſequatur, quùm brachium attrahitur. Hæc itaque duo agentes in diuerſa contendimus, loro quidem circa alam iniecto hominem in poſteriorem partem ducimus,pede in priorem repellimus. patet autem eundem eſſe, qui vtrunque efficiens in diuerſa contendit. Hæc in propoſito reponendi modo ſecūdum naturam adhibentur. ſed, quùm impulſus abſit,à conuenīēti modo recedit, eo quòd nequeat exigua pila inter latus & humeri caput penetrare, ac multò minùs etiam calx. At, vbi eo nihil indatur, quomodo impellemus? vbi nō impellamus, neque reponere ſecundum naturam poterimus.

„ EST & alius reponēdi modus,quo ſuper ſummum humerum alterius hominem collocant. maior autem eſſe neceſſariò is debet, ſuper quem collocatur. hic autem apprehēſo brachio laborantis ſummum humerum ſuum excitatum alæ hominis ſubijciat.

A Homo collocatus super summum humerum alterius.
B Maior, super quem collocatur.
C Leuis puer à posteriori parte appensus.

Primus reponendi modus, quem posuit, per digitos fuit, siue ægrotantis, siue medici: alter per calcem: tertius est, quem vocant διὰ τοῦ κατωμισμοῦ, eo quòd Hippocrates dixit, ὡς κατωμίζουσιν οἱ ἄνθρωποι, quùm significare voluit eum modum, quo super summum humerum alterius hominem collocant. Quomodo autẽ hoc fiat, ipse apertè docuit, quùm præcepit, vt qui super summum humerum collocaturus hominem esset, suis manibus prolapsum ipsius brachium prehenderet, atque ità summum humerum suum attollens in hominis alam conijceret, vt cauum, quod in eâ est, eiusmodi eminentiæ locum præstaret.

POsteà conuertatur, quasi sedili velit insidere, eò spectans, vt summo suo humero æger alâ suspendatur: ipse verò seipsum ab eo humero magis excitet, quàm ab altero, suspensique humerum ad suum pectus quàm celerrimè adducat. ità verò figuratus concutiatur, quùm hominem suspenderit, vt reliquum corpus in contrariam partem inclinetur, atque humerus contentus. Quòd si homo leuis admodum fuerit, appendatur ei à posteriori parte leuis aliquis puer. Hi restituẽdi modi omnes ad palæstram sunt aptissimi, quoniàm luxata ibi, vt restituantur, nullum aliud machinamentum desiderant, quibus alibi vti etiam conueniet.

ὑποστρέφεσθαι dixit verbum [conuertatur] significare volens, summum humerum, super quem homo collocatur, conuerti, sicut quando ad sedile accedimus, vt illi insidamus. Ægrotantem verò, quùm ab humero pendebit, constat à tergo eius, super quem collocatur, suspendendum esse. hac siquidem viâ in contrariam partem ducetur, atque brachium, quod à fronte trahitur. Quòd si leuis fuerit, qui suspenditur, appendi leuem puerum præcipit, vt grauius reddat pondus, quod tendit in partem contrariam. vult etiam concuti articulum humeri ipsius ægrotantis ab eo, super quem collocatur, vt è regione suæ sedis constituatur. sæpiùs enim diximus, vbi articulus ità collocetur, facilè recondi. quùm nobis etiam nihil impellentibus, musculi, quod expedit, efficiant.

SEd & qui super pistillum cogunt, propè secũdum naturam restituunt. Inuoluatur autem pistillũ molli aliquâ fasciâ, minùs enim elabitur: atque inter latus & humeri caput demittatur. Quòd si pistillum breuius fuerit, homo alicubi sedeat, sic, vt vix inijcere humerum super pistillum possit. Ferè autem pistillum adhiberi longius conuenit, sic, vt homo stans penè ex eo pendeat. Deinceps humerus & brachium iuxta pistillum extendatur, corpus verò alter in alteram partem adigat, manibus ad collum datis iuxta iugulum.

Atque hi etiam, quatenus in diuersa contendunt, secundum naturam reponunt: quatenus verò humeri caput (vt in sequentibus ostendit) pistillo circumducitur, à reponendo secundum naturam absunt. quæ autem hic scribit, singula in aperto sunt.

HIc reponendi modus moderatè secundum naturam est, ac restituere articulum potest, si rectè adhibeatur.

Hunc modum secundum naturam esse affirmat moderatè, quod significauit verbo ἐπιεικέως, quemadmodum & homo moderatus ἐπιεικὴς græcè dicitur. putarũt nonnulli verbum ἐπιεικῶς vsurpari pro maximè, atque idcirco (vt opi-

nor) in principio huius orationis remouerunt dictionem [propè] ità scribentes [Sed & qui super pistillum cogunt, secūdum naturam restituunt]. Debuerunt antem, etiam si Hippocrates id non monuisset, per se intelligere, cuius rei hunc reponendi modum in sequentibus accuset. accusat enim, quùm inquit [licet enim pistillo humeri articulus inhęreat, periculum est, ne corpus in hanc vel illam partem labatur] ac propterea ait eum modum, qui per scalam adhibetur, meliorem esse. Modus igitur, qui pistillo vtitur, ad summum perfectionis non accedit. quare neque verbo ἐπιεικῶς [maximè] significatur. magis enim eum probat, qui per scalam est. magis item eum, qui per spatham habentem in summo capitulum rotundum ac leniter cauum.

» QVin & alius quidam modus est per scalam adhuc melior. quandoquidem tutius suspensum corpus non magis in hanc, quàm in illam partem inclinabitur. licet enim pistillo humeri articulus inhæreat, periculum est, ne corpus in hanc vel illam partem labatur.

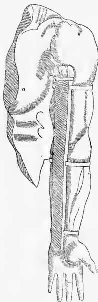
Quintus hic est reponendi modus. ob quam verò causam vtilior sit, quàm qui positus est quarto loco, apertè ipse exposuit.

» ALligandum autem est super gradum rotundum aliquid, quod alæ sinui conueniat, quo humeri caput in suam sedem compellatur.

Ex eo ipſo ligno, ex quo gradus conficitur, tale quidpiam extat initio protinus, quùm ſcalę machinamentum paratur, quo nos etiam frequenter vtimur. ſimile autem eſt ligno, quod proximè ſubdet, quod ſummum habet capitulum rotundum ac leniter cauum, vndè apud recentiores medicos ferè omnes græcè ἄμβης nomen inuenit. conſueuit autem illis organis adijci, quæ erecta collocantur: cuiuſmodi eſt organum tum Andreæ tum Fabri. neutrius autem ſtructuram adſcribere nunc oportet. poſita enim eſt à ſexcentis architectis iunioribus, quâ de organis ſcribunt. nobis autem inſtitutum eſt Hippocratem explanare, qui ad omnia validiſſimè in contrarias partes, ſeu extendenda, ſeu impellenda, eo machinamento vtitur, quod ſcamnum appellatur.

INter omnes reponendi modos hic præſtantiſſimus eſt. lignum accipitur ad ſummum quinos, vel certè quaternos digitos latum, craſſum verò binos, aut etiam minùs, longum cubitos duos, vel paulo breuius, quod ab altero extremo rotundum ſit, anguſtiſſimum ac maxime tenue, in ſummo capitulum rotundum ac leniter cauum habeat, parúmque extet ab vnâ parte, non quidem verſus latus, ſed verſus humeri caput, vt huic ſubiectũ, alæ iuxta latus accommodetur. Summo item ligno, vel linteum, vel mollis habena agglutinatur, vt mitius ſit: deinde caput ligni in alam demittitur intrò quantum poteſt inter latus & humeri caput: brachium totum ſuper lignum extẽditur, alligatúmque paulum infra humeri caput ſupra cubitum, & ſupra manum, vt quàm maximè immobile ſit. eſt autem maximi momẽti extremum lignum vltra humeri caput in alam intimè indere.

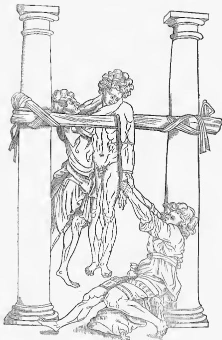

Sextum reponendi modum, quem potissimum laudauit, hic docere ingreditur, apertè exponēs structuram ligni, cuius extremo superimpositum est capitulum rotundum ac leniter cauum. Hoc quià simile est labro, quod græci vocant ἄμβωνε, medici totum lignum ἄμβω appellant. tale siquidem labrum est, quale videmus in ollis conuersum in interiorem partem, versus cauum. vndè quidam comicus, vt per iocum morderet, dixit quendam ollarum ἄμβωνας delingere. Attici igitur masculino genere ἄμβωνας, Iones fœminino ἄμβας huiusmodi labrorum figuras appellant. Commodissimè autem capitulum hoc demittitur inter latus atque humeri caput, vtilissimúmque est ad impellendum, quàm firmiter, quod gibbum est ex humeri capite, excipiat. in vniuersum autem singula ipsius verba plana sunt.

Post hæc tignum transuersum inter duas columnas bene alligandum est, supérque id brachium cum ligno imponendum, ità, vt ab vnâ parte brachium sit, corpus ab alterâ, sed tignum iuxta alam: dein ab alterâ parte circa tignum attrahēdum brachium cum ligno, ab alterâ reliquum corpus. Vinciatur autem transuersum lignum sublime, vt reliquum corpus suspensum imis pedibus sit modus hic reponendi capitis humeri præstantissimus est. Iustissimè enim impellit, modò lignum retrò magis, quàm humeri caput demittatur: iustissimè item in contrarias partes inclinat, osque humeri tutum seruat. Vbi casus quidem recens sit, articulus citiùs opinione reconditur, priùs item, quàm extentus videatur.

Columnas constat ab ipso ξύλων appellari. tignum verò transuersum, quod ab vnâ columnâ ad alteram peruenit, σρωτῆρα.

Sed &

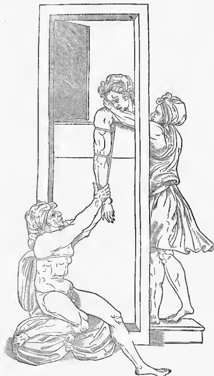
Sed & quę iamdiu exciderunt, hoc tantùm modo reponi possunt, nisi tempore caro in cauum venerit, atque humeri caput locum sibi tritum fecerit, in quem veniat. Vbi autem luxato humero malum ità inueterauerit, hâc viâ arbitror posse restitui. nam quid non moueat iustus impulsus. manere tamen suo loco non puto, sed prolabi, vt consueuit. Idem efficies, si super gradū vim adhibeas, hâc reponendi ratione vsus.

Locum tritum & callosum nominauit τεῖϐορ, quem efficit humeri caput, quod adstrictum diu continetur in eâ parte carnis, quæ iuxta commissuram est, in quam fortè à principio erumpens constitit. κοτύλω dixit cauum commissuræ, quod (vt dictum est) super insidet extremæ ceruici lati scapularum ossis. Plærunque autem tam ipse, quàm alij medici κοτύλας appellant alta caua ac magnis oris septa: sed nunc iure suo mutuatus est hoc vocabulū ad significandum cauum, in quod proxima caro conijcitur, quùm articulus luxatur, & locum occupat, in quo humeri caput antè recipiebatur. Igitur & propterea, quòd ipse sinus capitis humeri obstructus est, & propterea quòd locus, in quem venit, occalescens, sinus vicem præstat, fit, vt, si quando reponatur, cōtineri non possit. cùm caro, quæ iuxta erat, sinum præter naturam occupet, & ea, quæ ossi locum facit, occalescens commissuræ sinum referat.

Atsique omnino fuerit, si recens adhuc vitium sit, super magnum sedile Thessalum vim adhibere. sed parari lignum conuenit, quemadmodum dictum est, atque hominem in latus conuersum sedili insidere, brachio cum ligno super eam partem sedilis iniecto, cui sedentes dorso inhærent, atque ab vnâ parte corpus attrahere, ab alterâ humerum cum ligno. Idem quoque facere licet super fores bipartitas. His autem vtendum est, prout præsto sunt.

Sedilis quondam

Sedilis quondam hæc figura fuit potissimùm in Thessaliâ, vt ad rectam lineam attolleretur eâ parte, cui sedentes dorso inhærent, super quam adhiberi voluit vim in diuersa extendendi, quemadmodum antè super tignum docuit. Verùm, quomodo collocare languentem super sedile oporteat, ipse apertè explicauit. Idem efficient fores bipartitæ, si super eas vis adhibeatur: inueniuntur autem huiusmodi fores, in quarum medio interiectum est lignũ firmum, quale paulò antè dixit tignũ inter duas columnas. ex his foribus altera ab inferiori parte aperitur, à superiori altera, atque hâc de causâ bipartitas fores vocauit, quasi duplicem quandam duas in se continentem paruas. Docet igitur prolapsum humerum super lignum inter duas fores situm imponi, vt intentio in diuersa admoueatur.

De humero ijs modis prolapso, quos Hippocrates non vidit.

Testatur quidem Hippocrates humeri caput prolapsum in alam duntaxat se vidisse: quidam verò ex recentioribus medicis scribunt, in alias quoque partes excidere, vt in quas etiam prolabi possit. nos autem quinquies hactenus eiusmodi casum nacti sumus, semel in Asiâ, Romæ quater, nec sæpiùs arbitror Rome accidisse, quoniã medici omnes, vt me consulerent, quæ præter opinionem euenirent, mihi ostendebant. Quater igitur procidit, ac semper in priorẽ partem. erat autem discrimẽ, eo quòd nunc magis ad cõmissuram accedebat, nunc ab ipsâ magis diducebatur in longitudinem, vel latitudinem membri. Mirabar autem quodammodo, quî fieret, vt Hippocrates hoc nũquam viderit. ex recentioribus verò vnus dicat semel se vidisse, alter bis: nemo autem ità sæpè, sicut nos hactenus cõspeximus, & fortè rursus etiam conspiciemus. Existimamus autem non casu, sed ratione id nobis accidisse, vt deinceps ostẽdemus. In Asiâ nostrâ primùm inspeximus humerũ ità prolapsum, quùm Smyrnæ adhuc à præceptoribus erudiremur (est autem hæc vrbs multo maior illâ, cuius vbique meminit Hippocrates) vt qui ibi plurimùm essemus. Post tũ igesimum & secundum annum Romæ degimus, quam vrbem tot homines habitant, vt Polemo rhetor eam celebrans dixerit terræ habitatæ compendium. Quod autem quater hactenus eiusmodi casus euenerit, patere planè potest, eo quòd omnes medici (vt posui) mecum communicarent, quæcunque præter opinionem nacti essent. ac non modò Romæ nihil me latere huiusmodi potuit, sed neque in portu, atque in proximâ vrbe, quã Hostiam nominãt. quùm omnibus amicis vterer, quicũque illis locis medicinam exercerent, quæ & ipsa frequentissima sunt. At vrbes, quarum meminit Hippocrates, vbi diutiùs egit, non plures incolunt, quàm Romæ vicum vnum. nihil ergo mirum, si in frequentissimâ vrbe plures incidunt in idem malum. Illud prætereà experientiâ discens, ductus sum ad causam inueniendam. nonnullis enim palæstrâ, nonnullis medicorum operâ, visus est articulus eo modo excidere. nam duo quidem ex ijs, quos vidi, articulum in alam venisse mihi retulerũt: medicis autem imperitè vrgentibus, musculorum complexu arctè contentum fuisse secùs ac principio apparuisset. Quocirca, si Romæ has duas causas præter hominum frequentiam adijcias, requires, non quidem cur tot nactus sim, quibus humeri articulus ità prociderit, sed cur non plures. Hippocratis enim seculo medici optimè artis præcepta discebant, atque ea præsertim, quæ ad huiusmodi manus operam pertinent. Ea nunc a medicis, vel nullo modo addiscuntur, vel certè

exiguo temporis ſpacio: deinde palæſtræ vſus mirum in modum increuit, vbi eius magiſtri membra varijs modis contorquent, atque peruertunt. Requires igitur (vt dixi) non cur tot, ſed cur in tot hominũ milibus non plures viderim, quos magiſtrorum numerus in palæſtrâ, & inſcitia medicorum in huiuſmodi noxam compulerit. Reſtituũtur autem luxata hæc ijſdem conſilijs ſcilicet extendendo, impellendo, & collocando. Non conuenit autẽ ità impellere in hoc caſu, ſicut quando in alam articulus eruperat. ibi enim opus erat articulum primò in priorem partem, deinde ſurſum adducere, dum collocaretur è regione ſui caui: nunc autem, quùm penitus in priori parte commiſſuræ ſit, ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem adſtrictus à muſculis inclinetur, impellere ipſum oportet ad contrariam regionem. in quo faciẽdo periculũ eſt, ne ipſe deorſum lapſus à muſculis in alam trahatur. quam rem in diuerſa extendentes præcipuè vitamus. non eſt autem ab re, dum in diuerſa contẽditur, locum ſæpire, qui ſub alâ eſt, quod nos Smyrnæ fecimus, ad articulum in priorẽ partem elapſum. accidit autem in palæſtrâ, quùm brachium cuidam à luctante duplicaretur, ſub quo modo potiſſimùm articulus in priorẽ partem prorumpit. nos verò homine reſupinato intẽtionem in contrarias partes adhibuimus ſimilem illi, quæ per calcem fit, quodam à poſteriori parte ſedẽte, ac loro lato ſub alâ iniecto, ſinu aliquâ re prius cõpleto. Nos (vt diximus) articulum è muſculis, quibus adſtringebatur, expellentes, dein remiſſâ intentione ſiuimus attractum à muſculis in ſeipſos recurrentibus in ſuum locum reponi. Hic igitur promptè reſtitutus eſt. in palæſtrâ enim protinus curationem aggreſſi ſumus, ſatiſq; fuit affectum brachium à nobiſipſis extendi, non ſecus, atque in eo reponendi modo, vbi calce vtimur. Interdum etiam extendendi cauſâ laqueum inijcimus. ſit autem laqueus ex ijs, qui facultatem habent, extendendi æqualiter, qualis eſt duplex Carcheſius, qui ex duabus habenis conficitur. Sed, vbi iamdiu procidit, opus fuit ſcamno Hippocratis, quod ipſe in ſequẽtibus tradet. Hęc de articulo prolapſo: pergamus iam ad ea, quæ tractat de corporum varietate, quibus magis aut minùs humeri caput elabitur.

» ILlud autem ignorare non oportet, quòd in luxatis facilè reſtituendis, naturæ
» à naturis plurimùm differunt, & multum cauum à cauo diſtat. nam hoc qui-
» dem faciliùs, illud verò minùs facilè ſuperatur. multum etiam diſcriminis eſt
» inter eos, quibus neruorum coniunctio laxa eſt, & quibus tenta.

Cùm ſermonẽ de reſtituẽdo abſoluerit, cauſam docere incipit, q̃obrem nõnullis facilè quiuis articulus excidit, ac ſine magno negocio reponitur, nõnullis cõtrà raiò excidit, ſed magno negocio reſtituitur. quâ in re nos ſuprà & oſſium cõmiſſuras cauſati ſumus, & ſuperiniectos muſculos valentes, aut laxos.

» QVibuſdam enim hominibus humor in articulis eſt propter adiunctos
» neruos, ſi naturâ laxi fuerint, & extẽdi facilè patiantur. Cõplures autem
» videre licet ità humidos, vt vbi velint, ſine dolore articulos ſuâ ſede moueant,
» atque item ſine dolore reſtituant.

Commutaſſe mihi ſermonem videtur, quùm neruoſa corpora laxiora fiant ob humorem hominis naturalem: at non propterea quòd laxiora ſint, idcirco humor ſit in articulis, cuius oppoſitũ indicant Hippocratis verba. Videtur autem mihi voluiſſe neruoſa corpora propter humorẽ hominis facilè plurimum extendi, non tamen hoc ſuâ oratione aſſequitur, ſed particulâ [propter] abuſus lectorem adducit ad intelligendam cauſam.

Differunt

Differunt etiam inter se corporis habitus, quibus enim membrum boni habitus est, & carnosum, articulus minùs excidit, & ægriùs reponitur: quibus quàm soleat tenuius est, & minùs carnosum magis elabitur, & faciliùs restituitur. cuius rei indicio sunt boues, quibus femur suo cauo magis erumpit, tunc, quùm ipsi emacrescunt. emacrescunt autem boues maximè vltimâ hyeme. Tūc igitur maximè his articuli luxātur: modò quid tale in medicinâ scribere conueniat, sed certè conuenit.

Naturæ atque articulorum differentię, sub quibus ipsi, seu promptè, seu vix procidunt, & reuertuntur, duæ sunt, quas sæpiùs recensui, cùm in superioribus habeantur. Illis nonnunquam tertia accedit, quam nunc exequitur, à crassitudine vel macie corporis orta, quam ἕξιν, id est, habitum dicunt. hominibus enim, quo habitiores efficiuntur, eo articuli ægriùs excidunt, ac reponuntur. quoniàm carnis copiâ vndique constringuntur: cōtrà iis, qui emacrescunt, relaxatur cutis eius carnis, quę commissuram complectitur, parúmque prohibet, quo minùs articulus excidat, & reuertatur: nec quidquam deterius agitur cum his, qui naturâ graciliores sunt, quàm cum his qui pleniores. Ostēdimus enim in libro de temperamentis graciliorem esse naturæ siccioris, pleniorem magis madere. Quocirca musculi, quùm gracilibus robustiores sint, commissurā coarctant. plenioribus caro, quatenus magis abūdat, adstringit id, quod articulū ambit: quatenus autem mollis est, facilè peruertitur, quùm rotūdorum ossium, quæ suâ sede mouētur, capita admittat, sic, vt vtriq;, quod ad articulos excidētes attinet, ęquales sint. Si quis tamē habitior aliquādo emacrescit, faciliùs huic articulus elabitur, ac rursus recōditur, tunc, quàm anteà: nō secus etiam, si quis naturâ gracilis, carne impleatur, ei vix procidit, atque ægrè reuertitur. Quam item cōprobat per ea, quę in bobus apparēt, ità apertè loquutus, vt nullâ explanatione opus sit, nisi alicubi in vno, vel altero vocabulo, quæ à me notabūtur.

Rectè enim scripsit Homerus ex omni pecore boues tēpore hoc maximè pati, atq; inter boues, qui arant, quùm hyeme laborent. his igitur maximè articulus excidit, quoniàm maximè extenuātur. Namque aliud pecus pascere exiguas herbas potest: bos non item, priusquā grandiores fiant. aliud enim pecus tenuem habet labiorum prominentiam, tenues item malas: bobus contrà labiorum prominentia crassa est, malæ item hebetes & crassæ, atque idcirco exiguis herbis non possunt eas subijcere.

Pecus πρόβατα. nunc dixit, significare volens vniuersum pecus, quemadmodum & in libro de morbo comitiali, vbi ad verbum legitur [οὐκ ἔστιν ἄλλο πρόβατον οὐδὲ ὁ βοῦς καὶ αἶγες] Simile quid apud poëtam legitur, vbi ait,

πολλαὶ καὶ πρόβατά ἐστι. Vult enim significare gregem pecudum armentúmque, quam vocem è maioribus multi similiter vsurparunt.

Verùm animalia, quæ solidi pedis sunt, vt potè, quę vtrinque sint dentata, vellere possunt, & exiguis herbis dentes subijcere, gaudéntque eiusmodi herbâ magis, quàm grādiori. omnino enim melior est ac firmior exigua herba, quàm quæ grādis est, antequam ad maturitatē veniat, ac propterea scripsit.

Sicut quando redit gratum ver bobus, in orbem

Crura quibus vertuntur- quoniàm grandior herba iucundissima illis videtur. Sed & bos naturâ hunc articulum laxiorem reliquis habet, atque eâ de causâ pedem circūuoluit, magis quàm cætera animalia. præsertim vbi macie, senióq; confectus sit, quas ob res omnes boui maximè prolabitur. Plurima

de ipso scripta sunt, quoniàm hæc fidem faciunt eorum omnium, quæ proposita sunt. sed, vt eò reuertatur oratio, vnde digressa est. gracilibus magis prolabitur articulus, ac citiùs reponitur, quàm ijs, qui bono habitu sunt: minúsq; inflammatione tentantur madentes ac graciles, quàm sicci & carnosi.

Vellere Hippocrates σαρκάζειν dixit, quo vocabulo nonnulli significari volunt labra vehementer inter se coniungere, sic, vt herbæ partem auellant: alij inferioribus dentibus cum superiori labro idē efficere. nam qui derident (σαρκάζοντες græcè dicuntur) dentibus labrum mordent. Verùm illi quidem superioribus dentibus mordēt labrum inferius: animalia verò, quæ ruminant, cùm inferiorem tantùm dentium ordinem habeant, eo ad mordendum vtuntur. ac proptereà accipiunt alij vocabulum σαρκάζειν in illis, quæ dentes inter se committunt. quoniàm, quæ carnem vorant (σαρκοφαγοῦντα vocantur) tam superioribus, quàm inferioribus dētibus vtuntur. atque his vidētur fauere verba Hippocratis, quùm σαρκάζειν dixerit, nō de ijs, quæ ruminãt, sed de ijs, quæ vtrinq; dentes habent, quæ ἀμφώδοντα græcè nuncupantur. Hæc quidē pascere exiguas herbas possunt, cuiusmodi sunt equi, asini, muli: at ex ijs, quę ab vnâ parte tantùm sunt dentata, illa duntaxat, quibus labri prominentia tenuis est: atque idcirco inter animalia, quæ herbis vescuntur, soli boues hyeme pastu indigent. quoniàm nequeunt exiguam herbam aut σαρκάζειν, id est, dentibus abscindere, aut labris prehendere. boues enim non habent labra ità tenuia, vt exiguam herbam circumplicare atque comprehendere possint, quemadmodum & capræ & oues. Hæc tria animalium genera multifidos pedes habent: sed solidi pedis sunt, quæ vtrinque sunt dentata. appellantur autem græcè μώνυχα cōtracto vocabulo, vt asserunt, qui nominum interpretationem excolunt à dictione μονώνυχα, eo quòd vnum vnguem habeāt, græci μόνον ὄνυχα dicunt. solidipedum enim pedes extremi vnguibus hominis respondent. [Minúsq; inflammatione tentantur.] Quùm faciliùs articulus excidat, sequitur, vt similiter recondatur. quo fit, vt nulla vel certè quàm minima inflammatio superueniat. namque, vbi magnâ vi procidat, ac reuertatur, musculi dolore vexantur, quem subsequitur inflammatio.

Minúsque in posterum articulus alligatur. atqui, si citra inflammationem mucci iusto plures fuerint, idcirco etiam facilè procidet. fere autem circa articulos mucci redundant magis in gracili, quàm in pleno.

Quod inquit [in posterum] referri potest ad duo tēpora, & ad id, quod reposito articulo proximum est, cùm inflammatæ partes curãtur, & ad id, quod deinceps citra molestiam insequitur. eo quidem tempore, quod reposito articulo proximum est, vbi inflammatio fit, articulus ab ipsâ constringitur. quod ipse etiam narrauit: post curationem à validis eiusmodi hominum musculis, & à quâdam duritie, quam musculis ingens inflammatio relinquit, articulus quasi vinculo coarctatur.

Sed & caro quoque gracilitū, qui arte non fuerint rectè extenuati, muccosa magis est quàm eorum, qui pleni sunt. Vbicunq; autē mucci cum inflammatione sunt, inflammatio articulum illigat, ac propterea non admodum elabitur, vbi mucci redundãt, qui lapsurus vtique fuisset, nisi locum vel amplius, vel minùs inflammatio occupasset. Qui reposito articulo, partibus, quæ iuxtà sunt, nullâ inflammatione affectis protinus humero vti sine dolore possunt, hi nullâ curâ sibi opus esse arbitrãtur. Sed medici officium est præsagire contra eorum

tra eorum opinionẽ. siquidem his rursus prolabitur, magis quàm quibus nerui inflãmatione tentãtur. Hoc in omnibus articulis ità habet, & præcipuè in cõmissurâ humeri cũ lato scapularum osse, ac in genu. namq; hi pręcipuè luxãtur. At quibus nerui inflãmatione vexantur, humero vti non possunt. dolore enim prohibentur, atque inflammatione extendente. His itaque mederi oportet cerato pannísque, & multas fascias circumdare: tum lanã mollem ac mundam in alam subijcere, donec id cauum compleatur, vt vinculum fulciat, & articulum sustineat. Continere autem humerum oportet, plærunque in superiorem partem conuersum. sic enim fiet, vt humeri caput longè collocetur à loco, in quem proruperat. conuenit autem humeri articulo deligato humerum ipsum ad latus deuincire, fasciâ in orbem circa corpus porrectâ.

Quicũq; seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu mœrore, siue etiã cibi fastidio alimenti non satis sumentes extenuati sunt, caro non statim siccescit, sicut illis, qui arte rectè sunt extenuati: sed ferè in omnibus propositis casibus madentior efficitur, quibusdam tunc ob inopiam liquatis. magis adhuc tabescũt, qui in mœrore sunt, quę græci poëtę μελεδῶνε ideirco dicunt, quasi mẽbra edat, deuoretq;. sub hoc itaq; adeps omnis tabescit, & quæcũq; caro mollis ac recẽs concreuit sed, vbi medicus de industriâ corpus aliquod extenuat, per ea, quæ excogitauit, moliri id cõtẽdit: deinceps frictione vtitur, quo tẽpore opus est, si quid liquatur exhaurire, vel per sudorẽ, qui sensui subijcitur, vel p expirationẽ, quę non sensu, sed ratione percipitur. Ad hęc par est ipsum esculenta & poculenta nõ temerè dare, sed conari per hęc, vt quęcũque educẽda sunt, benè exitũ habeant, non modò, quæ per deiectiones, sed & quæ per vrinã. eo enim pacto, si quis in corpore humor liquaretur, vndiq; extra corpus efflueret. nam, vbi in corpore maneat, tẽpore muccosas carnes efficit. Quodcũq; igitur tenue omnino, ac seri naturã habẽs liquatur, effertur, & per expirationẽ, quæ sensu nõ cõprehẽditur, magis q̃ alio modo discutitur: tãtum autẽ subsistit id, quod aliquatenus crassum est, quod tẽpore glutinosum efficitur, & à muccis nõ abhorret.

Necesse est insuper humeri cõmissurã sensim, molliterque perfricare. opus autem medico est multarum rerum & frictionis etiam experiente. siquidem ab eo, quod eodẽ nomine appellatur, nõ idem effectus oritur. potest enim frictio laxiorem articulum illigare, & iusto duriorem soluere. Verùm de frictione alibi pertractabimus. Ergo hanc humeri commissuram cõuenit mollibus manibus perfricare, tum leniter, quod alioquin vtile est.

Efficit frictio sensim molliterq; adhibita, ne quæ remaneant inflãmationis reliquię. variè autem ꝓcedat, oportet, modò manus à superiori parte deorsum, modò ab inferiori sursum ferãtur, deinde obliquæ nõ solùm ab inferiori parte sursum, sed à superiori deorsum, post hęc in orbẽ, & quasi trãsuersę à dextrâ in sinistrã, & rursus à sinistrâ in dextrã, vt musculorũ fibrę omnes molliãtur. Maiores enim græci ad frictionem significãdam mutuati sunt vocabulũ ἀνατρῖψαι pro τρῖψαι. at nolim tibi persuadeas (quemadmodum nonnulli existimarunt) Hippocratẽ velle manus in perfricandâ humeri commissurâ ferri ab inferiori parte sursum, quòd τρῖψις frictionem, ἀνὰ sursũ significet. nam verbum ἀνατρίβειν vniuersum frictionis genus exprimit: non eam duntaxat, quę ab inferiori parte sursum procedit. quod & ipse indicauit, quùm inquit, [sed de frictione alibi pertractabimus] vbi frictionem ἀνάτριψιν vocauit. non enim pollicetur se de vnâ specie tractaturum cæteris omnibus omissis. Sed in libro etiam de offici-

nâ medici omnes exposuit, genus vniuersum ἀνάτριψιν appellans, quùm inquit, [frictio ad resoluendum valet, & adstringendum, præter hæc ad implẽdum ac minuendum, & quę sequuntur] quæ tum in commentarijs in eum librũ persequuti sumus, tum in opere de tuendâ sanitate latissimè narrauimus.

» ARticulus non violẽter dimouendus est, sed quatenus citra dolorẽ mouea-
» tur. confirmantur autẽ omnes, alij quidem longiori tẽpore, alij breuiori.

Inflammatione remissâ nihil expeditius est, quàm eiusmodi motus. soluit enim illius reliquias omnes, quibus neglectis articuli cõtracti atq; illigati redduntur vtrisque enim vocabulis appellantur.

» HIs autem indicijs exciderit ne humerus, intelligendum est.

In libro de fracturis, antè ad eos, qui errãt, aggreditur, quod nũc quoque facit. nam postquã errantes redarguit, reponendi rationẽ subijcit, quæ nõ solùm sequitur, quod propositum erat, sed eius etiam fidem facit. Eam ergo primùm exequutus, nunc deinceps indicia subijcit humeri capitis luxati, quæ in exercendâ arte necessariò præcedunt, in tradendâ non item necessariò. eorũ verò, quæ præcedũt, aut sequuntur, illud tibi indicio sit, ꝙ non rectè effici potest opus, quod sequitur, aut percipi, quod pręceptum est, antequã intelligatur quod præcedit. Ratio quidem luxati restituendi, antequã intelligatur in quam partẽ articulus eruperit, apertè demonstrari nequit: sed nihil eam addisci prohibet, priusquã notæ enarrentur. Principio itaq; orationis, si id vnũ edocti simus, humerum in alam prolabi, & ipsi inuenire modum reponẽdi possumus, & ab altero etiam doceri: non tamen comprehendere modum reponendi, nisi antè sciuerimus humerũ in alam procidere, sicut neq; quo pacto in alam procidit, nisi priùs nouerimus naturã vniuersæ cõmissuræ. Si quis igitur restituẽdi modum præfatus, deinceps adijciat, in quam partẽ articulum luxatũ restitui docuerit, necessarium ordinem perturbat. id quod accidit etiam ei, qui primò incipit ostendere, in quas partes articulus erumpat, dein transit ad cõmissuræ naturam exponendam. nam, si quis penitus nosset, quomodo articulus in alam excideret, superuacuum esset commissuræ naturam hunc docere: sed, si quis primò audiat, percipiatq;, quonam modo hæc habeat, deinde in quã partem articulus venerit, huic nihil opus est ad hoc, vt restituẽdi modum doceatur. Eodem etiam modo nunc nihil nos prohibuit signorũ inscitia, quo minùs reponẽdi rationem intelligeremus. quæ res communiter euenit in omni curatione tradendâ. potest enim doceri quis, quâ ratione curetur inflammatio iocinoris, seu vẽtriculi, seu renũ, siue intestini crassioris, antequam ipsorũ affectus teneat: non tamen curare potest, priusquã eos intelligat, sicut neq; ratione curationẽ inuenire, aut doceri ab altero, priusꝙ̃ naturã calleat partis, quę curatur.

» PArtim quidem, quùm homines iustum habeant corpus, & brachia, & cru-
» ra, ad exemplum integri extimare vitiatum oportet, & ad exemplũ vitiati
» integrum, neque spectare alterius hominis articulos.

Quod ab vtraque parte tam dextrâ, quàm sinistrâ æquale est ad vnguem, iustum appellauit. Sed quoniàm membrorum forma in hominibus varia est, imperat, vt affectum membtum cum pari hominis membro conferatur: atque inde quatenus à naturali statu recesserit, coniectura fiat

» ALijs enim magis extant, alijs minùs, sed ipsius laborantis, an integer vi-
» tiato dissimilis sit.

Eos, quibus articuli naturaliter extant, prominẽtque ὑπεράρθρους appellauit.

Quæ res

QVæ res rectè quidem ostendetur, magna autem eius inscitia est. Hác de causâ non satis est ratione arté hanc scire, sed vsu experiri ipsam oportet.

Inscitiam dixit παρασιώπησις non omnem simpliciter intelligens, sed eam, quæ cõiuncta est ac proxima scientię. indicabit autem ipse in sequentibus, quî fiat, vt interdum decipiantur, qui protinus cum viriato integrum conferunt.

MVltis enim articuli prę dolore vel aliâ de causâ, vt nõ exciderint, nequeũt tamẽ eo modo, quo in sanis corporibus figurari. Intelligere igitur, ac scire huiusmodi habitum oportet. nam multò magis in alâ sentitur caput humeri prolapsi, quàm eius, qui naturaliter habet: ad hæc locus, qui à superiori parte super commissuram est, cauus apparet: item latum os scapularum summũ, quà cum iugulo cõmittitur, extare videtur, cùm articulus inferiori loco recipiatur.

Inscitiam, quam ipse παρεξιώπησιν dixit, nunc vnam ponit, quæ in figurando accidit. Interdum enim nequeunt affecta mẽbra aliquo modo figurari, quamuis hoc ægris nõ accidat, propterea quòd articulus eruperit, sed vel dolore, vel musculorum intentione. deinceps inscitiam alteram subijcit.

IN quo etiam accidit inscitia, de quâ in sequentibus agemus. est enim memoratu digna.

In eo quòd locus, qui humeri commissuræ superiectus est, cauus cõspicitur, quendam incidere errorem ait, quem in sequentibus dicturum se pollicetur. id autem interdum euenit, vbi iugulum à lato scapularum osse diducitur.

PArtim etiam à latere cubiti eminentia recedere magis videtur ab eo humero, qui prolapsus est, quàm ab altero: si quis tamẽ cogat, adducitur quidem, sed cum dolore.

Indicium quoque hoc fallax est, nisi sub alâ humeri caput cõtingas, quod in eam venit. quo fit, vt brachium adduci ad latus sine dolore non possit.

ADde ꝙ cubito extẽto brachiũ iuxta eiusdẽ partis aurẽ nõ ità porrigi potest, quẽadmodũ & integrũ, neq; in latera similiter. Hęc itaq; indicia sunt humeri capitis luxati. restituẽdi verò modi hi, q scripti sũt, & curationes eędẽ.

Hoc quoque signũ ex illis est, in quibus esse inscitiam proposuit. quod euidentissimum est ex ijs, quę prodidit, cùm inquit, [Multis enim articuli prę dolore, vel aliâ de causâ, vt nõ exciderint, nequeunt eo modo, quo in sanis corporibus figurari]. Si quis (vt ipse ait) promptè brachium possit ad latera porrigere, id certum indicium est articulũ naturaliter habere: quòd si aliquâ ex parte prohibeatur, potest huius rei causa esse dolor, vel musculorum intentio.

MAximâ autẽ animaduersione dignũ pręceptũ est, quâ ratione curare eos cõueniat, quibus sępè humeri caput elabitur. cũ multi ob calamitatẽ hác, quanq̃ alioquin idonei, certare prohibeátur. multi etiá eâ de causâ redditi sint inutiles ad bellũ, ac perierint. Ob id etiá animaduersione dignũ est, ꝙ neminẽ nouerim, qui rectè curaret: sed alios quidẽ manus homini nõ inijcere, alios cõtrariũ ei, quod expediret, excogitare moliriq;. Adusserunt iá cõplures medici, vbi humeri articulus excideret, eũ locũ, qui à superiori parte cõmissuræ est, & eũ, qui à priori, quâ ꝓminet humeri caput, & à posteriori parte paulo infra superiorẽ sedẽ cõmissuræ. Profectò huiusmodi vstiones cõmodæ fuissent, si humeri caput in superiorẽ, priorẽ, aut posteriorẽ partẽ venisset: nũc, cùm in inferiorẽ erũpat, expellũt magis q̃ cohibent. excludunt enim humeri caput à spacio superiori. Sic autẽ adurere hos cõuenit. cutis sub alâ prehẽdẽda digitis est, atq; attrahẽda è regione potissimũ eius partis, in quam humeri caput elabitur.

In hâc etiam oratione plæraque plana sunt, quæ à me prætermittentur, nisi si qua videantur obscura.

TVm, cute sic attractâ, itâ admouẽdũ candẽs ferramentũ est, vt traijciatur. Imperat, vt ex cute extẽtâ nihil relinquatur, quod nõ vratur, sed cãdẽs ferramentũ traijciatur à dextrâ parte alæ in sinistram, atq; ab hâc ad dextram.

FErramentis autem adurere oportet, non crassis, neque nimiũ rotundis, sed oblongis. celeriùs enim manu impulsâ traijciuntur.

Ferramenta extremitate rotunda appellauit φαλακρὰ, cuiusmodi sunt capitulata illa, quibus ad alas vtuntur (πυρῆνες, vel ἀκτινάρια nuncupantur) atque item spatæ capitulatæ: quæ verò his contraria, oblonga sunt, προμήκη dixit, quorum extremitas non est rotunda, sed acuta. Illis aliquo modo similis, quæ ad perforandum accommodantur.

SIntq; candentia, vt traijci quàm celerrimè possint. quæcunque enim plena sunt, tardiùs traijciuntur, & crustæ inde latiores resoluuntur, periculumq; est, ne vlcera abrumpantur. quod, & si nihilo deterius esset, turpius tamen atq; expers artis penitus haberetur. Vbi ergo candens ferramentum traieceris, ferè abundè erit in inferiori parte duntaxat adussisse.

Candentia esse voluit ferramenta, quæ ad alam admouentur, quod expressit vocabulo διαφανῆ.

AT si nullum instare periculum videatur, ne vlcera abrumpantur, sed magnum spacium in medio integrum relinquatur, instrumentũ, quo ad illinendum vtimur, tenue traijciendũ est, ab vnâ vstionis parte ad alterã, cute adhuc extentâ, non enim posset aliter traijci. quo facto remittẽda cutis est: posteà inter vtranque plagam alia media facienda est, admoto tenui ferramento candenti, donec ad priùs demissum instrumentum pertineat. quatenus verò prehendere cutem sub alâ conueniat, hinc conijcere poteris, quòd glandulæ sub alâ sitæ sunt, atque in multis alijs corporis partibus.

Vlcera vocauit ὠτειλὰς, quemadmodũ & poëta, qui de recẽti vulnere inquit, οὖσα οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς. Vbi extentam cutem (vt ait) transuersam ferramento traieceris à dextrâ in sinistram præcipit, vt iterum aduras, demisso candenti ferramento, non ampliùs trãsuerso ab vnâ parte ad alteram, sed prorsus in altitudinem. Oportet autem inter vtramque plagam, quam candens ferramentum fecit, non exiguum spacium interijcere. nãq;, vbi exiguum sit, periculum est, ne vlcera abrumpantur, atque vna magna exulceratio fiat. quamobrem & si nihil deterius accidat, siquidem adurimus, vt partem exiccemus, atque adstringamus. nõ tamẽ necesse est magnâ inductâ cicatrice locum deformem reddere, quùm per exigua foramina liceat æquè succurrere.

SEd alibi glandularũ vniuersam naturam persequemur, quid sint, quidq; & in quibus indicent, aut possint. Glandulas itaque prehẽdere non conuenit, nec quæcunque glandulis interiora sunt, id siquidem valdè periculosum est.

Glandularum vniuersam naturam appellauit οὐλομελίην, quam pollicitus est alibi docere. non tamen extat hic liber Hippocratis de vniuersâ glandularum naturâ. Sed quidam ex medicis iunioribus, qui Hippocratẽ sequũtur, paruum libellum confecit, quem inscripsit [Hippocratis de vniuersâ glandularum naturâ] qui, tam loquutionibus, quàm sententijs, longè superatur à germanis libris Hippocratis: adde quòd neque vllus veterum medicorum eius libri meminit, neque ab ijs, qui indicem scripserunt, commemoratur.

Proximè

PRoximæ enim sunt neruis, qui magnam vim habent. extra glandulas plurimum prehendendum est, nam id fit innocenter.

Subiectos esse ait glandulis in alâ neruos magnã vim habẽtes, quos nuncupauit τόνους. Ridiculè igitur quidã ex recẽtioribus medicis existimant neruos illos duntaxat ab ipso appellari τόνους, qui coniugati à cerebro oriuntur. quoniam in secũdo de morbis vulgaribus, cùm dixit [duo enim nerui à cerebro iuxta os magnæ vertebræ, & quæ sequuntur] neruos appellauit τόνους. nerui enim, qui ad brachia intendũt (vt in confesso est apud omnes, qui incidẽdi corporis peritiã habent) à spinę medullâ in ceruicibus dependent, quâ parte ad thoracem accedit, quos constat ab ipso nominari τόνους, tũ in propositis verbis, ac deinceps bis, in ijs, quæ subijciuntur: tũ infrà rursus, vbi de spinâ agens, neruos appellat τόνους.

ILlud etiam ignorare non oportet, quòd vbi humerum valdè in superiorem partem porrexeris, nihil prehendere ex cute sub alâ poteris, quod extendere operæpretium sit. nam, vbi in superiorem partem porrigatur, cutis, quæ sub alâ est, absumitur. Ad hæc nerui etiã nullâ ratione violandi sunt. hi siquidem in eiusmodi habitu prominent, atque extẽduntur. Sed, si humerus paulum excitetur, multum cutis apprehendi poterit, & nerui, quos cauere oportet, intrò magis recedent, longiúsque aberunt ab eo, quod apprehenditur.

Absumi in alâ cutem ait, vbi totum brachiũ sursum porrigatur. antè siquidem laxa erat, ità, vt superesse videretur. brachio autem sic figurato extenditur circa partes, quas contegit, ità, vt quod priùs superesse videbatur, pereat, & quasi absumatur, quùm brachium sursum porrigitur.

AT nónne in vniuersâ arte in primis danda opera est, vt quo pacto singula iustè figurentur, inueniamus?

Iustè intellexit quasi æqualiter. hoc autem fit, vbi seruatur, quod vnicuique rei conuenit, & proprium est. Id nũc, quo de agitur, vstio cutis in alâ est, quam admouere oportet, humero conueniẽter figurato. nam, si ità demittatur, vt latus attingat, nimis parùm excitabitur, neque poterit altitudo alæ se ostendere, neque cutis sanè digitis extendi atque aduri: sed, si humerus plurimùm attollatur, digitis extendi nihil ferè cutis poterit. sub hoc enim habitu circa subiectas partes extenditur. adde, quòd nerui prominent. Eatenus igitur attollere humerum conuenit, atque ab alâ reducere, vt locus in conspectum veniat: sitque quà subijcere digitos facilè possimus, & cutem extendere, atque adurere. Quæ, quùm primùm excitato brachio fieri possunt, admouenda manus est membro ità figurato, neque vlterius attollendum. non enim aliâ de caussâ humerus attollitur, nisi vt possit cutis sub alâ digitis extendi hactenus, vt candens ferramẽtum admoueatur, prout ipse indicauit, ità, vt si hæc præstare potuissemus humero demisso, eiusmodi habitu nihil antiquius fuisset, quùm laxiorem cutem efficiat. sic enim plurimùm attrahitur, ac manus sine vllo periculo penitus admouetur.

HÆc circa alam, satísque est sic prehendere, modò quà conuenit, candentia ferramenta demittantur.

Prehendere dixit de cute.

EXtra alam duæ tantùm sedes sunt, quùm aduruntur morbo auxiliantes.

Dictionem [extra] dixit ἐκτὸς, quã posuit non vt loci differentiã notaret, sed quemadmodum apud Demosthenẽ, atq; alios rhetores vsurpatur, qui cùm ἔξωθεν τε τοῦ πράγματος dicunt, præter rem significare volũt. Id igitur, quod

Hippocrates asserit, tale est. Præter vstioné alæ, duæ aliæ sedes sunt morbo auxiliantes, quùm aduruntur. vsus auté est vocabulo τιμωρέειν, quo constat ipsum non aliud significasse, q̃ auxiliátes. quod fecit etiam Euripides, cùm Orestem induxit hęc loquétem αἰδοῖα μὴ τρέσῃς, ἀλλὰ τιμωρεῖν τῷ πατρί. Differunt auté inter se τιμωρεῖν, & τιμωρούμενος, quod vocabulũ cum accusandi casu iungitur, hoc siquidé significat cruciás. eâdé ratione & Menãdri fabula inscribitur ἑαυτὸν τιμωρούμενος.

» VNa quidé est à priori parte inter caput humeri, & chordã, quæ ad alá est.

Nos quoque vidimus articulum contineri in hoc loco, qui pars totius prioris regionis est. nam, quùm ea lata sit, vna quidem eius in medio ad vnguem est, duæ autem vtrinque: vna ab interiori parte, cuius nunc meminit, altera ab exteriori, de quâ paulo infrà loquitur. Est auté admiratione dignus, qui, quùm nunquam viderit humeri caput in aliam partem excidere, quàm in alam, non contétus fuerit ipsam tantùm adurere, sed adiungens duas alias regiones, illas cõiecerit, in quibus nos vidimus caput humeri fixũ: ex his in eam, quã vena sita est, per summũ humerũ procedens, vbi duo musculi concurrunt, & magnus ille, qui à pectore oritur, & qui à literę Δ similitudine δελτοειδὴς nuncupatur, quater vidimus humeri caput prorupisse: in exteriorem verò partem mediæ regionis semel, de quâ tractabit in sequentibus.

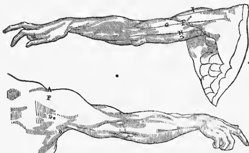
» QVà demittere candens ferramentum cõuenit, vt cutem traijciat, non ta-
» men nimis altè. proxima enim est crassa vena, ac neruus, quorũ neutrum
» calefaciendum est.

Crassam venã intelligit nunc eam, quę per summũ humerũ fertur ad cubitum ἀμαία gręcè vocatur, quasi latam vel grandem. cui innectitur coniunctio duorum musculorũ propositorum, cuiq; adiũgitur neruus, qui distribuitur in partes cutis, quę iuxta venam est. cauendum auté esse, ne in adurendo neruus, aut vena attingatur, apertè declarauit, non tamé ostẽdit, à priori ne an ab interiori parte venę, vel prorsus super ipsam adurendũ sit. Fieri enim hoc potest, in primis cuté attrahendo, quo modo in alã diximus, dein trãsuersam adurẽdo, post hęc instrumentum, quo ad illinendũ vtimur, traijciendo, atq; in orbé iterum adurẽdo. Quemadmodũ autem in alã, quamuis subsint nerui maximi, & cum ipsis arteria ac vena latissima, tamé aduri cutem voluit, securitatem subiectarum partiũ comparans eo instrumẽto, quo illinimus, demisso, sic in propositâ nunc vstione nihil mirum, si cutem venę superiectam aduri iubeat. illos autem neruos dixit ἐπικαιροτάτους, quod vocabulum mutuari solet ad ea, quæ magnam vim habent, quemadmodũ illi, quòd non longè distent à spinę medullâ, & maximè pleni sint. Sed circa venam, quæ ab interiori parte tendit ad cubitum, neruum simpliciter dixit, non adijciens ἐπικαίρους multum enim distat à medullâ spinæ, atque exiguus est.

» RVrsus alio loco licet adurere ab exteriori parte multo supra chordam, quæ
» ad alam est, paulo infra humeri caput. traijciatur auté cutis candenti fer-
» ramento, sed non nimis altè. ignis enim neruis est inimicus.

A	Regio superior.	F	Posterior.
B	Inferior.	G	Linea media sine latitudine.
C	Interior.	H	Vena ad interiorem cubiti sedem pertinens.
D	Exterior.	I	Linea supra lineam mediam.
E	Prior.		

Venit ad

Venit ad tractandū reliquum ex ijs locis, in quibus recipitur humeri caput prolapsum. hic autem est in exteriori parte prioris regionis, in quā semel etiam conspexi humeri caput venisse. non rectè autem in plerisque exemplaribus legitur [Rursus alius locus quem licet adurere à posteriori parte est] hic enim locus non à posteriori, sed ab exteriori parte commissuræ est. Si quis igitur exquisitè definire loca velit, quæ iuxta humeri commissurā sunt latitudinem habentia, hic profectò omnia intuitus in priori regione mediam dicet esse quandam lineam, sine latitudine conceptam in medio ad vnguem, quæ supernè in humeri longitudinem tendat: & vtrinque in latitudinē terminari priorem regionem, ab interiori quidem parte eâ venâ, quæ ad interiorem cubiti sedem pertinet, ab exteriori verò aliâ quâdam lineâ, quæ distet à lineâ mediâ, sine latitudine conceptâ, quātum ipsa vena recedit. Hi sunt ergo termini prioris regionis. duo autem alij vtrinque sunt, quâ feruntur chordæ ad alam, vnus interiorem regionem, alter exteriorem finit. eam verò intelligito interiorē commissuræ regionem, quæ est inter venam, & chordam, quæ ab interiori parte alam terminat: sed exteriorem, eam, quæ incipiens à lineâ, quæ tantum distabat à mediâ lineâ sine latitudine conceptâ, quantum ipsa vena, tendit ad chordam, quæ ab exteriori parte alam finit. quare iuxta diuisionem hāc quidquid erit superius chordâ, quæ ab exteriori parte alæ sita est, non dicetur vtique à posteriori regione commissuræ, sed ab exteriori. siquidem regio posterior in commissurâ est, quà latum scapularum os simum est: inferior in alâ cōtinetur: superior verò inter lati scapularum ossis summitatem atque humeri caput.

» POrrò mederi in totâ curatione vlceribus debemus, vidētes, ne multum at-
» tollatur humerus, sed modicè, quatenus vlcerū curatio postulat, quoniàm
» frigus eo minùs adspirabit. adusta enim omnia tegenda sunt, non secùs etiam
» moderatè curanda. nam sic minùs hiant, minùs sanguis erumpit, minùs ner-
» uorum distentio sequitur.

Causas ipse exposuit, cur edicat, ne multũ humerus vnquam attollatur. primùm, q̄ vlcera omnia tegere expedit, sic tamẽ, vt curari possint, & non frigeant, quùm alioquin (vt ipse testatur) frigus vlcera mordeat, cutem induret, pus fieri in dolore non patiatur, ac multo magis in ijs, quæ calor excitauit, sicuti nunc ignis [minus (inquit) hiant] hoc est diducuntur vlceris oræ ob id enim frigore magis excipiuntur, & tardiùs sanescunt, grandioremq́ue cicatricem recipiũt. Quod autem subdit [minùs sanguis erũpit] communiter ad omnia vlcera refertur, non propriè ad ea, quæ proposita nunc sunt. nam si quis sic cutem vrat, quemadmodum præcepit, periculum nullum sanguinis eruptionis sequetur. fortasse autem nerui tantùm distentione periclitabuntur ob frigus, quod cute nudati contraxerunt, cuius rei in fine orationis meminit.

VBi vlcera pura sint, & ad cicatricem intendant, tunc sanè oportet humerum diu noctúque semper ad latus deligatum continere.

οὐλὰς nunc propriè de cicatricibus dixit, non de vlceribus, quemadmodum antè. monet autem maximè dandam operam esse, ne humerus, nisi paululum duntaxat à latere diducatur, idq́ue, quùm vlcera curantur. quoniàm pura vlcera opportunissima sunt illis omnibus casibus, quos in oratione proximè præcedente narrauit, atque ijs præsertim, qui ab exterioribus causis oriuntur. anteà siquidem sordida erant, atque inflammata, sordémque & humorem præter naturam superantem pro velamento, ac tegmento quodam habebant, quin & inflammationis calor extrinseco frigori obsistebat: at, vbi inflãmatio conquieuit, & pura reddita sunt, ac sine superante humore, magis quàm antè sentiunt ea, quibus lædũtur. ob hęc igitur omnia facilè sub exterioribus causis ac præcipuè frigidis dolent, & refrigerãtur, propter sensum verò acriorem vehementiori dolore cruciãtur, cui accedunt ea mala, quæ sequi dolorem solent.

AT vbi vlcera conualuerunt, humerus diu debet ad latus similiter deligari. namque hâc viâ cicatrix maximè confirmabitur, atque id spaciũ, in quod maximè humerus procidit, contrahetur.

Hic etiam indicauit, quo consilio hæc præceperit, quùm inquit [namq; hâc viâ cicatrix maximè cõfirmabitur, atque id spacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur] quasi ità dixerit, quo minor cicatrix inducetur, eo magis alæ cutis contrahetur. Quod maximum momẽtum habet in prohibendo, ne in hanc partem humerus elabatur.

QVibus recondi humeri caput non potuit, si adhuc crescũt, humerus non æquè augetur atque is, qui integer est: sed quãuis aliquid augeatur, altero tamen breuior redditur.

Ea nunc persequitur, quæ necessariò ijs accidunt, quibus humeri caput suo loco non est. Primùm ac maximè commune, cui reliqua omnia superueniunt, est, quòd minùs alitur. quam rem, si membrum iam perfectè increuit, gracilitas sequitur: si adhuc augeatur, exiguitas. Nõ alitur autem membrum ob musculorum & venarum, quas continet, deprauationem: eius quoq; rei causa est totus articulus immobilis. nam & integra membra, vbi diutiùs omnino immobilia maneant, apertè graciliora conspiciuntur.

IAm verò, qui à primo natali die humeros breuiores habẽt (γαλιάγκωνες græcè appellãtur) ob duplicem noxam id mali experiũtur, vel quod dum in vtero sunt, humeri luxẽtur, vel aliam ob noxam, de quâ posteà aliquãdo scribemus.

Dicti ne sint γαλιάγκωνες à similitudine felis (γαλῆ græcè dicitur) an ab alio quopiam

quopiam, relinquẽda quæſtio eſt ijs, qui in huiuſmodi ſtudia incumbunt. medicum verò ſcire conuenit naſci quoſdam vtriuſque humeri articulo luxato, dextro & ſiniſtro, ſicque humeros breuiores eſſe: neque ignorare alteram huius vitij cauſam, de quâ tractaturum ſe pollicetur. Difficile autem eſt alteram inuenire, præter illam, quam ipſe deinceps ait illis accidere, qui teneri ſunt. Inquit ergo.

SEd quibus tenerâ adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus, alteque ſuppurationes oriuntur, omnibus ſanè humeri breuiores fiunt: ac ſiue ſecentur, ſiue vrantur, ſiue per ſe pus aperiatur, ſcire licet hæc ità ſe habere. Maximè verò brachio vti queunt, quibus à primo natali die humeri breuiores ſunt: neque ipſi tamen ſurſum ad aurem porrigere brachium poſſunt, cubito extento, niſi multò minùs, quàm ab integrâ parte.

Poteſt hoc etiam, dum in vtero ſunt, accidere: aliam verò noxam, quæ ijs, qui in vtero geruntur, cauſa ſit, vt articulus elabatur, difficile eſt inuenire, ſed has ambas accidere nihil prohibet. poteſt enim, dum infans in vtero eſt, à naturâ ſuppuratio fieri, aperiri, & ad cicatricem vlcus perduci. quod magis adhuc euenit, vbi humeri caput elabitur ob humorem infantis naturalem, & quià cauum commiſſuræ ipſius humeri tale eſt, vt facilè articulum expelli patiatur.

QVibus verò ætate iam robuſtâ humeri caput erupit, neq; reſtitutum eſt, pars, quæ ſuper commiſſuram eſt, tenuatur, & gracilioris habitus fit, vbi dolore liberátur non æquè pręſtare poſſunt opera omnia, quęcunq; requirunt, vt cubitus à pectore diductus in latera attollatur: ad ea autem valent quæcunque efficienda ſunt humero vel in priorem partem, vel in poſteriorem ad pectus adducto. nam terebrâ, ſerrâ, ſecure, ac raſtris vtuntur, dummodo cubitum non admodum attollere neceſſe ſit, atque ad alia omnia idonei ſunt, quæ brachia poſtulant ita figurata.

His, qui hoc vitio tenentur, pars, quæ ſuper humeri commiſſuram eſt, protinus etiam inter initia tenuior apparet, & gracilior, quùm humeri caput lati ſcapularum oſſis cauum reliquerit, ſed & iſtiuſmodi in poſterũ adhuc ampliùs conſpicitur. eo quòd procedente tẽpore emacieſcant partes muſculi, literam referentis, quòd redditus ſit imbecillis, quùm ſequens humeri caput, vi deorſum feratur ad alam: & quòd immobilis maneat, neque ſuo munere fungatur, quod erat humerum attollere. quare frigidior & imbecillior redditur, atque emacreſcit. quandoquidem labor firmat, ignauia tabidum reddit.

De ſummitate lati ſcapularum oſſis, quà cum iugulo coniungitur.

QVibus lati ſcapularum oſſis ſummitas diducitur, extare videtur os, quod recedit. eſt autem hæc ligamẽtum iuguli cum lato ſcapularum oſſe. Diuerſa autem eſt hâc parte natura hominis à cæteris animalibus. medici itaq; in hoc caſu maximè decipiuntur. excitato enim oſſe, quod recedit, humeri commiſſuræ pars ſuperior apparet depreſſa, & caua, ità, vt quaſi prociderit humeri caput, prouideát. Noui ergo complures medicos alioquin non ignobiles, qui ſummopere læderent, dum niterẽtur huiuſmodi humeros reſtituere, vt qui luxatos eſſe extimarent, nec priùs deſiſterent, quàm vel rem deſperarent, vel indicarẽt per ſe non poſſe humeri articulum reſtituere. His eadem curatio conuenit, quæ cæteris eius generis, nempè ceratum, panni, faſciæ, atque eadẽ vinciendi ratio: veruntamen deorſum cogendũ eſt id, quod excedit, tum eâ parte

» plurimi panni inijciendi, maximéque adstringendum, humerúsque ad latus
» continendus est, suspensus à parte superiori. Hâc enim ratione id, quod reces-
» sit, proximè adducetur. quam rem scire optimè licet, atque prędicere, omni pe-
» riculo vacare, si alioquin tibi videatur. ex hoc enim casu, nec paruum, nec ma-
» gnum in humeri commissurâ oritur detrimẽtum, sed aliquid decoris eo loco
» amittitur. nunquam enim huiusmodi os in naturalem & antiquam sedem re-
» uertitur, sed necessariò, siue ampliùs, siue minùs à superiori parte ꝓminet. ne-
» que enim aliud os vllum in pristinam sedem reuertitur, quod recesserit ab ali-
» quo osse, cum quo naturaliter iungeretur. paucis autem diebus à dolore libera-
» tur latum scapularum os summum, si commodè vinciatur.

Indicat lati scapularum, ossis summitatem esse coniunctionem: dicit etiam ipsam esse os, quo alligãtur proposita ossa ambo. constat autem summitatẽ lati scapularum ossis esse chartilaginosum os, quod situm est, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, à quo dependent membranę, quibus extrema ossium colligantur. Hoc, vbi recedat, iugulum etiam sequi cõsueuit, & idcirco restituitur iugulo deorsum compulso, sic, vt eâ parte in orbem quodammodo inclinetur. quo fit, vt in iuuenibus faciliùs cogatur. nam, quo magis ętas procedit, eo magis corpora nostra siccantur. Ergo, quemadmodum sicca ligna minimè idonea sunt, quę curuentur, madentia autẽ & viridia facilè id patiuntur. eodem modo & ossa eorum, qui adhuc increscunt, coacta curuari possunt, ac multò magis, vbi rara sint, & cauis plena, quale est iugulũ. Equidem experimento sensi iugulum in meipso curuari. nam, quùm vinculi vi vehemẽter compelleretur, altè vrgebat. quod ego pertuli quadraginta dies, quibus iugulum ad humeri caput ità adductum est, vt ijs, qui nunc aspiciunt, nũquam recessisse videatur, quíque tunc quùm recessit, diductum interuallo trium digitorum viderunt, rem admirentur. Inde tamen factũ est, vt humerus id temporis minimè nutriretur, ità, vt penitus emacresceret, cúmque eo brachium etiam nutriri desineret. Sed his omnibus, vno vinculi præsidio succurrens, non multo tempore à soluto vinculo totum membrum refeci. in adolescente autem, ac multo magis in puero, os faciliùs vinculo cogitur. ego verò, quùm id mihi accidit in palæstrâ, annum agebam trigesimumquintum. nullum tamẽ alium ex ijs, qui firmissimâ ætate essent, æquè licuit ad sanitatem perducere, eo ꝙ vinculi vim minimè ferrẽt. Ipse igitur locum sensi frigidum prorsus, sic, vt totum diem ac noctem perfundere calidum oleum cogerer, pelle toto corpori subiectâ, super quâ nudus iacebam, quùm caniculæ æstus vigeret. A pedibus igitur inani pelue subiectâ pellis ità figurata erat, vt oleum per eam commodè funderetur. quidquid autem in pelui coactum erat, in ollam conijciebatur iuxta ignem, vt calefieret, eóq; inde accepto totus affectus locus perfundebatur. at quùm, vel modicum quid aliquando intermittebatur, sentiebam continuò musculos iuxta ceruices distendi, sic, vt apertè constaret sequuturam esse neruorum distentionẽ, si ignaui fuissent, qui perfundebant. mihi etiam aliud euenit, quod non parùm in causâ fuit, vt musculi malè afficerentur, atque id quoq; enarrasse operæpreciũ erit, ne quis existimet malè affici musculos, propterea ꝙ iugulum duntaxat deorsum fuerit coactum. In palæstrâ enim lati scapularum ossis summitate diductâ magister intuitus partem superpositam humeri commissuræ, depressam, existimans humeri caput in alam excidisse, intentionem tentat, atque impulsum, quę quidem artificiosè agit. at quùm sine vllo profectu

operam

operam perderet, arbitror peccari aliquid in impellẽdo, quamobrem alios adhiberi iubeo, qui cum ipso humerum, & ab inferiori parte, & à cõtrariâ extendant, atque ipse integræ manus digitos, quantũ possum, intrò demitto ad humerum, qui excidisse videbatur, vt inditi inter latus & humeri caput, ipsum impellerent: nihil autem inueniens in alâ præter naturam, iubeo, vt extendere cessent, qui cum magistro simul vim adhibebant, eo quod humeri caput non procidisset. hi verò existimãtes me fracti animi ob dolorem esse, hortantur, vt sibi meipsum committã, nec ab extendendo desistunt, ità, vt musculum auulsissent (quæ res alijs iam accidit) nisi fortè alter aduenisset, qui optimè nouerat me nullo modo ob mollitiem extendẽtes prohibere. hic eos remouet, ac me rogat, quid mali sit, quidque faciendum censeam, respondeo summitatem humeri diductam esse, opus autẽ mihi esse oleo, linteis, lanâ. eo igitur ad balneum, multóque oleo perfusus maneo in labro, quoad possum, dũ, quæ ad curationem facerent, afferrentur. quare musculis assidua perfusio necessaria fuit, quùm malè affecti eâ ratione fuissent. multi autẽ vinculum non sustinẽt, etiam si id non accidat, sed malunt in posterum, quæ ex eo malo molestia sequitur, ferre, quàm id quadraginta diebus sustinere. neque enim breuiori spacio consequi eos posse existimo, vt iugulum ità exquisitè curetur. Reliqua Hippocratis verba plana sunt.

De iugulo.

» IVgulum comminutum, si ex toto fractum sit, faciliùs curatur: si in longitudinem, ægriùs. hæc autem contraria sunt, atque aliquis existimet. Id igitur, quod ex toto fractum est, magis vtiq; in suam sedem cõpelli potest, ac si summâ curâ prouideatur, quod sublimius est, magis deorsum cogetur idoneo habitu, ac debito vinculo. quamuis autem ex toto in suam sedem non collocetur, tamen ea pars, quæ excedit, non valdè acuta apparebit: At quibus in longitudinem frangitur, simile vitium est, atque vbi ossa diducuntur, de quibus suprà tractauimus. non ità enim in suam sedem restituitur, extánsque ossis extremitas aspicitur admodum acuta. In vniuersum autem scire cõuenit, nihil humeri commissuram aliámve partem lędi, quùm iugulum frangitur, nisi (quod rarò accidit) corrumpatur.

Ex toto frangi dicit, quod nullâ parte hæret, cuius cõtrarium est, quod non ex toto abrumpitur. Id vno modo fieri expressit, quùm inquit [si in longitudinem, ægriùs] simulq; demonstrauit, quod ex toto abrumpitur, trãsuersum abrumpi: quod non ex toto, in longitudinẽ. ergo, vbi ex toto comminuitur, partes cedere inter se plærunque solent, atq; vna sursum ferri, altera deorsum, tum altera in interiora, in exteriora altera. quâ de causâ videtur fractura grauis, & ęgrè sanabilis. Verùm altero modo, quùm fractura in longitudinem est, leuior quidem apparet, ęgriùs tamen curationem admittit. nequit enim iugulum fasciâ excipi in orbem, sicut membra. quâ viâ duntaxat propelli, atque adduci posset, quod in longitudinem fissum est. Quòd si hæc, quæ nunc ostendimus, in memoriâ habeantur, nihil obscurum videbitur ex ijs, quæ ab Hippocrate in sequentibus ponentur.

» IVguli fractura deformitatem affert, deformitas autem principio maxima est, deinde minor.

Satiùs fuisset dicere [minùs apparet] principio enim rei nouitate deforme

vitium videtur: procedente tempore, sicut alia omnia, quibus assuescimus, ità i deformitatem paruifacimus.

» SAnescit autem citò iugulum, atque alia ossa, quæcũque rara sunt. quoniàm
» callo hæc maturiùs obducuntur. igitur, vbi casus recens est, ægri solliciti
» sunt, putãtes malum grauius esse, quàm sit, medici autem sedulos in probè cu-
» rando se exhibent: procedente tempore laborantes, vt qui non doleant, neque
» ingressu, neque cibo prohibeantur, rem contemnunt, at medici, vt qui locum
» reddere decorum non possunt, se subducunt, neque offensorum negligentiam
» iniquo animo ferunt. interim callus festinat increscere. Deligandi autẽ ratio ea
» conuenit, quę plęrisq;, cerato, pannis, fascijs mollibus, adhibitis. Hæc autẽ pro-
» uidisse oportet, atque item nouisse in hâc præsertim curatione, plurimos pan-
» nos quà os extat obijciendos esse, ac fascias plurimas, ibiq; maximè premen-
» dum. Nonnulli existimarunt plumbi aliquid alligandum, quod oneri esset, vt
» deorsum cogeret, quod extaret. fortasse autem nec illi sapiunt, qui simpliciter
» vinciunt. quandoquidẽ neque propositus modus fracto iugulo conuenit. nihil
» enim ferè cogere potest, quod excedit. Sunt & alij, qui cognoscentes vincula
» ipsa aliena esse, neque in naturalem locum adducere, quod extat, deligant qui-
» dem eiusmodi ægrotantes pannis fascijsq; superdatis, perinde atq; alij: sed ho-
» minem fasciâ aliquâ cingunt, quâ parte cõmodissimè cingitur, vbi pannos ob-
» iecerint, quà fractura extat, sic, vt eâ parte in tumorem assurgant, caput fasciæ
» ad cingulum à priori parte deuinciunt, fasciámque è regione iuguli porrigunt
» ad partem posteriorem, & in cingulum demissam ad priorem adducunt, at-
» que inde rursus ad posteriorem. Alij fasciam in cingulum non demittunt, sed
» inter anum & naturale, tum iuxta anum ipsum, dein circa spinam ducentes,
» sic fracturam comprimunt. Hæc, quùm ab eo audiuntur, qui vsum non habet,
» propè videntur secundum naturã esse: at, vbi quis ea experitur, inutilia com-
» periet. neq; enim aliquod tẽpus immobiles manent, etiã si homo cubet, quanq̃
» hoc modo proxima essent, tamẽ si cubans crus flectat, aut ipse cirruetur, omnes
» fasciæ mouebuntur. præterquam quod hæc vinciendi ratio alioquin fœda est.

Causam ipse adiungit, quamobrem hæc celeriter sanescant: sed cur callus maturè increscat, causam nõ expressit, vt quæ ex naturâ ossium, de quibus tractatur, percipi possit. quoniàm in ijs, quæ rara sunt, multum humoris cõtrahitur. In prioribus autem demonstrauimus, effuso humore ob affecti ossis vim spissato, in oris fracturæ callum increscere, qui, vbi satis increuit, fracturæ oras illigat, atque adstringit. neque enim os altioribus partibus solidatur, quemadmodum caro, sed (vt dictum est) in summo, quasi vinculo adstringitur. quæ sequuntur, si diligenter considerentur, omnia plana sunt.

» SIquidem anus comprehenditur, fasciæq; in hâc loci angustiâ colliguntur.
» Quod verò ad eas fascias pertinet, quæ in zonã induntur, non ità arctè hęc
» cingitur, quin sursum ferri cogatur. quod vbi accidit, necesse est totũ vinculũ
» relaxari. Proximè autem moliri quis sibi videbitur, quãuis nihil magnũ effi-
» ciat, si fascias nonnullas in cingulum demittat, sed plærasque ad primum vin-
» culũ adhibeat. hâc enim ratione maximè stabiles erunt, & alteri circuitui al-
» ter auxiliabitur. Plurima quidem dicta sunt ex ijs, quæ ad iuguli fracturam at-
» tinent. scire autẽ licet, iugulum plærunq; ità frãgi, vt ea pars, quę à pectore est,
» sursum feratur: quæ à summitate lati scapularum ossis, deorsum. cuius causa est
» pectus, quod neque admodum sursum, neque admodum deorsum mouetur.

Loci

Loci angustiam dixit στενυγροχωρίην. quod nomen (vt quibusdam placet) non componitur ex vocabulis ὑγρῶ, στενῶ, & χώρας, quæ significarent humidũ angustum locum, sed deducitur à voce στενυγρὸς. quæ nihil ampliùs sibi vult, q̃ στενὸν, quod significat angustum. vnde quâdam additione (quam figuram πλεονασμὸν dicunt) deducitur στενυγροχωρίη. quæ nihil aliud sibi vult, quàm angustiam. quod ex ijs euidenter colligitur, quæ Simonides, sic scribit ὕπω τὶς ὕπω ἀνεκτίοις ἐν ἤθεσιν ἀνὴρ λέγοντες λὴν, ἀλλὰ πολεμίων μόνος στενυγρῷ ζωντυχὼν ἐν ἀγρεσσῷ. effertur autem secundâ syllabâ tenui spiritu.

EXiguus enim est motus articuli, à parte ossis pectoris.

Exiguum motum vocauit κιγκλισμὸν. At siue vocabulũ sumatur à motacillâ aue, quæ græcè κίγκλος dicitur, eo quòd assiduè caudã moueat, siue à quouis alio, non pertinet propriè ad hũc locum: sed magis persequi causam oportet, cur commissura iuguli cum pectore, quamuis sicut aliæ nõnullæ referri inter minimas non debeat, tamen nihil ferè mouetur. sed quam huius rei causam Hippocrates tradat, audiamus de verbis ipsius. Os pectoris στῆθος appellat, quo nomine significasse nunc videtur, non omne id, quod est à priori parte thoracis, sed medium os, in quod se inserunt costæ, quod græcè à iunioribus medicis στέρνον vocatur, de quo rectè dixit.

IPsum enim os pectoris sibi continuatur, & spinæ.

Os pectoris sibipsi continuari manifestissimum est: sed & spinæ etiam liquidò constabit, si quando in cadauere detractâ carne costas videris à posteriori parte, spinæ, à priori, ossi pectoris inhærere.

SEd, & iugulum prope humeri articulum supernatat. cogitur autem moueri sepissimè, eo quòd cum summitate lati scapularum ossis iungatur. Maximè autem, vbi perrumpitur, pars, quæ ab osse pectoris est, sursum fertur, neque facilè solet deorsum repelli. quoniam naturâ leuis est, spaciúmq; ipsi latiùs patet à superiori parte, quàm ab inferiori: latum verò scapularum os, humerus, & quæ his inhærescũt à costis, & osse pectoris optimè soluuntur. quáobrem possunt plurimùm attolli, atque demitti. Itaq; vbi iugulum frangitur, ea pars, quæ est à lato scapularum osse, deorsum conuertitur. faciliùs enim deorsum fertur vnà cum humero, ac lato scapularum osse, quàm sursum. Quando igitur sic se res habet, decipiuntur, qui censent posse, quod super excedit os, deorsum compelli. namque in aperto est inferiorem partem ad superiorẽ adducendam esse. ea siquidem mouetur, ea à naturali sede recedit. constat autem hanc aliter nullo modo propelli posse. vincula enim nihil magis adducunt, quàm repellant. si quis autem humerum, ad latus, quantum potest, adductum sursum attollat, vt humeri commissura maximè acutã se ostendat, hoc pacto concurret cum osse pectoris, à quo recessit.

Solet Hippocrates quasdã figuras ac linguarũ proprietates vsurpare, quáuis cõsuetam locutionẽ sequatur. Simile quid apud Xenophõtem legitur. ipse enim, si quisquã est, qui vsitatâ locutione vtatur, in his nomẽ profitetur suum. sæpiùs tamẽ inserit vocabula linguæ propria, ac trãslata. quod rariùs apud hũc, frequentiùs apud Hippocratem reperitur. quemadmodum in præcedentibus verbis, vbi κιγκλισμὸν dixit paruum motum, nunc verò, πλοώδης ἐστὶ, quod supernatat. id autem quasi sine fulcro significat. cuius rei testimonium facit, quod subijcit, quùm inquit [cogitur autem moueri sæpissimè, eo quòd cum summitate lati scapularum ossis coniungatur]. at summitas lati scapularum ossis rur-

sus ob humeri articulũ sæpissimè mouetur, quùm ipse imbecillis sit, & maximi motus. initio verò sermonis [propè] dixit. dubium autem est ad locum ne, an ad rem debeat referri. vel enim accipiemus, prope articulum, frequenter iugulũ moueri, quam sententiam magis probo, vel (vt quibusdam placet) [propè] referemus ad frequẽtem motum, ità, vt mens eius sit. Iugulum maximè propè accedit ad ea, quæ frequenter mouentur, quùm humeri articulo iungatur.

SI quis igitur legitimum vinculum adhibeat, vt celeriter glutinetur, cætera verò omnia extra huiusmodi habitũ superuacua existimet, rectè vtiq; sentiet, celeritérq; hominẽ ad optimã valetudinẽ perducet, quem iacere maximè ad rem pertinet, satisq; sunt quatuordecim dies, si quiescat, summum viginti.

Legitimum vinculum appellat, quod omnibus in consuetudine est, ac iam est veluti lex quædam non scripta. sic enim & in vitâ fit, vt quos mores, omnes student, legibus similes sint. Vinculum igitur, quod ad fracturas pertinet, huc non admodum accommodatur. atque idcirco fusiùs de ipso scripsit in primo de fracturis. hîc autem nullum vitium exponitur, ad quod eiusmodi vinculum adhibeatur. Ostendimus enim in commẽtarijs in eos libros, & nunc etiam in memoriam redigemus morbos omnes, quibus accommodatur id vinculum, quod ad fracturas pertinet, traditos fuisse ab Hippocrate in eo volumine: in hoc autem omnes, qui alteram vinciendi rationem postulant. Porrò autem in eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, fascia super affectũ membrũ in orbem circumdatur, sed in alterâ vinciendi ratione fertur ad alias partes, ac plurimum ad eas, quæ vitiatę sedi cõtrarię sunt, quod in libro de officinâ medici testatur, cùm inquit [cõsentit autem cum capite humeri fascia ad alterã alam demissa].

SI in iuguli fracturâ (quod rarò accidit) contrariũ eueniat, vt scilicet id ossis, quod à pectore est, subijciatur id, quod à summitate lati scapularum ossis sublimiùs feratur, ac super alterũ excedat, nullo magno præsidio opus est. demisso enim lato scapularum osse, cum humero, rectè ossa inter se concurrent, ac quæuis ratio vinciendi satis erit, & callus paucis diebus increscet.

In superioribus quidem demõstrauit, vbi totum iugulũ transuersum abrũpatur, ferè quod à pectore est, sursum conuerti: quod à summitate lati scapularum ossis, deorsum. nunc eum modum persequitur, qui rariùs accidit, sub quo ea pars iuguli, quę est à summitate lati scapularũ ossis, sursum fertur, quæ à pectore demittitur, atque hic (vt ait) faciliùs sanescit. nam demissâ summitate lati scapularum ossis, simul etiam demittitur ea iuguli pars, quæ ipsi continuatur, sicque alteri æquata illigatur, curatúrque.

QVod si non comminuatur hoc pacto, sed ab hâc vel illâ parte in latera erumpat, in suum locum collocandũ erit, lato scapularũ osse vnà cum humero excitato, quemadmodum & in superioribus explicauimus. vbi restitutum fuerit in pristinum statum, reliqua curatio celerrimè perficietur. Plærunque igitur, cùm partes inter se cesserũt, ipso humero sursum coacto restituitur.

Quod ab ipso nunc proponitur, accipere debemus in osse, quod in interiorem, vel exteriorem partem prolabitur. intellige nunc, quam dico interiorem partem, eam, quæ altè sita est in corpore: exteriorem, quæ ad cutem.

VBicunque autem, quod à superiori parte est in latus, vel in inferiorẽ partem veniat, commodè restituitur, si homo resupinetur subiectâ aliquâ re inter scapulas, quę attollat sic, vt pectus quàm maximè recuruetur. aliquis item humerum iuxta latus extentum sursum adducat: medicus verò alterâ manu ad

» humeri caput datâ prominentiori palmæ parte repellat: alterâ quod diductum » est, componat. sic enim maximè in naturalẽ sedẽ restituet, sed (sicut iam diximus) superius os deorsum ferri maximè solet. Plerisq; vbi alligati sunt, conuenit ità figurari, vt cubitus iuxta latus cõtineatur, sicq; humeri caput excitetur.

Vbi ea pars iuguli, quæ cum pectoris osse cõmittitur, vel in latus, vel in inferiorem partem prorumpat, tunc ait commodè restitui, si homo resupinetur, subiecto inter scapulas iuxta spinam puluino, seu ceruicali, siue tali quopiam, vt hâc viâ thorax totus recuruetur. hoc autem expressit vocabulo [illegible], quod poëta etiam vsurpauit, quùm inquit, [illegible].

Homine igitur ità figurato, præcipit, vt medicus alterâ manu humeri ad latus adducti, caput in exteriorem partem repellat, sic enim diductæ iuguli partes plurimum inter se recedẽt, recuruato pectoris habitu multũ ad eam rem conferente: alterâ manu componat, atque in vnum adducat diductas iuguli partes. humerum verò iuxta latus sursum compelli interdum satiùs esse in sequẽtibus adscribit.

» Sed quibusdam (vt narrauimus) debet humeri caput sursum vrgeri: cubitus » autem ad pectus adduci: manus verò ad summitatem lati scapularũ ossis ab » integrâ parte porrigenda est. Quòd si homo cubare nõ recuset, aliquid imponere » conuenit, quo fulciatur, sic, vt humeri caput maximè sublime sit: at si inambulet, fundam à ceruicibus suspendere ex fasciâ oportet, quæ cubiti eminentiam » complectatur.

Hæc figurandi ratio efficit, vt humeri caput in exteriorem partem compellatur, cum quo adducitur, & iuguli pars quę summitati lati scapularũ ossis adiuncta est. Sed eiusmodi habitu inquit ferè opus non esse. quod superiori satis restituatur, sub quo humerus iuxta latus extentus adducebatur, cubito ibidem collocato, non quemadmodum nunc pectori superimposito. Abstinere igitur debemus ab imponendo cubito super pectus, non quò hic habitus priori sit deterior, sed quo per illum duntaxat, plæraque præstari possint, quæ ad reponendum idonea posita sunt. Quo modo, si res non succedat, ad habitum transibimus secundo loco ostensum.

FINIS PRIMI COMMENTARII GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS.

Galeni in Hippocratem de articulis commentarius secundus, Vido Vidio Florentino interprete.

Axilla paucis hactenus toto loco mota est.

Qui operam dant corporibus incidendis γνάθον dicũt eam partẽ, quæ genis subiecta est: genas verò, quæ μῆλα vocãt, eas, quæ leniter rotundæ in facie prominent. Quemadmodũ igitur Hippocrates dixit [articulum autem lati scapularum ossis] pro articulo, qui cum lato scapularum osse cõmittitur, sic nũc maxillæ articulum intellexit, quùm maxillam ait, quam γνάθους appellat. Sic etiam poëta dixit, κόπτων ἀμφοτέρῃσι χαμαὶ δ' ἄπαντας ὀδόντας, γνάθων ἐξελάσαιμι συὸς ὡς ληιβοτήρου. vbi videtur appellasse γνάθους malas & maxillam, quas ipse etiam Hippocrates in sequentibus γνάθους nominat. Atq; hæc de vocabulo. cur autem scripserit paucis maxillam toto loco moueri, ipse deinceps docebit, animum igitur adiungito.

OS enim, quod à malis procedit, cum eo coniugatur, quod ab aure, hoc autem maxillę capita excludit. quorum vnum à superiori parte situm est, alterum subiectum. Item ex maxillæ capitibus vnum quidem ob longitudinem non facilè expellitur, quod rostro simile, iugale os excedit.

Anteà quoque diximus in expositione libri de fracturis, & in primo commentario, si quis non intelligit, quæ ità clarè ab Hippocrate exponuntur, huic opus esse monstratione ossium, præcipuè hominis, vel certè simię. satius autem est non tunc, cùm liber legitur, sed prius per ociũ ossa inspicere. Diximus item scriptum fuisse à nobis librũ de ossibus ad eos, qui primas institutiones addiscunt, in quo antè exerceri melius est eum, qui percepturus est, quę ab Hippocrate scribuntur. Atqui, vt in superioribus scripsi, sic etiam nunc faciam mediam quandam expositionem, inter eam, quæ conuenit ijs, qui inspexerint, & eam, quę ijs, qui nõ inspexerint. Hoc enim pacto, qui inspexerint molestè sermonis longitudinem non ferẽt: qui non inspexerint quasi descriptionẽ quandam habebunt exquisitæ cognitionis, quæ haberi non potest, nisi ossa ipsa inspiciantur. Intelligito igitur ex partibus oris, quæ dentes continent, eam, quæ mouetur, esse maxillam, quæ immobilis est, malas: in vtroque item osse dentes contineri, tam magnitudine, quàm numero inter se æquales. Procedit autem à malis os tenue continuatum illi ossi, quo continetur angulus oculi temporibus propior, cum hoc alterum os iũgitur, in quo situm est foramen auris. quà verò coëunt hæc inter se, cõmissura fit suturæ similis. Hoc igitur os, quod malas capiti annectit, ab ijs, qui incidendis corporibus operam dederunt, iugale os appellatur. quandoqdẽ & ipse Hippocrates [coniugatur] inquiens, ostẽdit duo ossa inter se coniungi, quasi iugo subiecta. huic autem iugo cauum subiectum est non mediocre, in quod se inserit alterum maxillæ caput, quod rostrũ refert. hoc & fœminino genere κορώνην, & neutro κόρωνον græci appellant Iuxta hunc processum maxilla quoque alterum exigit, per quem cum capite prope autem committitur. Sed hic breuior est, alter multo longior, vterque distinguitur iugali osse, quod medium inter vtrunque situm est, longiori humiliùs, breuiori sublimiùs.

sublimiùs, vtrosq; maxillæ processus Hippocrates nominauit capita, quùm inquit [hoc autem maxillę capita excludit] hoc est, diducit, separátque inter se, alterum ab inferiori parte, à superiori alterum. Cõstat igitur pocidere maxillam non posse, nisi processus rostro similis iugali osse humilior demittatur. at non propterea simpliciter luxabitur, vbi illud accidat, aperto enim ore in suũ locũ reuertetur. Ad hoc igitur, vt luxetur, necesse est reditum prohiberi, eo quòd ipsa in latus conuertatur. Rectè igitur in sequentibus inquit [luxari autem non potest, nisi ore vehemẽter aperto in alteram partem conuertatur] neque enim ferri potest ipse processus infra os iugale, priusq̃ maxilla à malis plurimũ diducatur. quod accidit, vbi homo maximè hiat, neq; reditu in suam sedẽ prohibetur, nisi in latus cõuertatur. Ægrè igitur prolabitur & ob hęc, & ob musculorũ robur, quibus ad superiores partes alligatur, de quibus agit proximis verbis.

» IAm verò ab vtrâque harum summitatum neruosæ oriuntur chordæ, quibus
» musculi illigantur, qui κροταφῖται, & μασσητῆρες dicuntur.

Quæ ante κεφαλὰς, id est, capita maxillæ vocauit, nunc ἄκρεα, id est, summitates appellat, ab vtrisq; inquiẽs neruosas chordas oriri, quas τένοντας vocat. solet autem sic appellare eas musculorũ extremitates, quę gręcè ab ijs, qui versantur in corporibus incidendis ἀπονευρώσεις nuncupantur. semper autẽ magis neruosæ sunt, q̃ medius musculus. Verùm inter se differunt, eo quòd aliæ naturã magis neruosam habeant, alię minùs. vbi carnosa natura plurimum abundat, musculi extremitatẽ carnosam vocant, contrà vbi neruosa superat, neruosam. nũc quià neruosæ magis sunt, q̃ carnosę, iure dixit ab vtroque horum capitum neruosas chordas oriri. Innecti enim inquit summitatibus maxillæ musculos, qui κροταφῖται & μασσητῆρες nuncupantur. Sed incertũ est, num eosdẽ musculos his vocabulis appellet, an alios esse velit κροταφίτας, alios μασσητῆρας. quoniã, qui post Hippocratem versati sunt in corporibus incidendis κροταφίτας vocant eos, qui à tẽporũ ossibus oriuntur, quos, vbi intenduntur, claudere & contrahere os apertè videmus: eos verò, qui maxillæ, quà latescit, illigantur, vtrinque scilicet vnus, μασσητῆρας nominãt, eo q̃ in mandendo maxillã circumagant, quod efficere nõ amplius possunt, qui à superiori parte oriuntur. hi enim sursũ solũmodò ipsam adducunt, nõ tamen in latera mouent. Quocirca ipsis opus est in cõtrahendo ore, non secus etiam, vbi prioribus dentibus aliquid mordentes abscindimus, vel vbi cõminuere aliquid caninis volumus. Sed, vbi cibum, vt contundamus, conteramusq́;, super maxillares imponimus (quæ actio μάσησις græcè dicitur) musculi tunc suo munere funguntur, qui maxillã, cui illigantur, quà latescit, in latera mouent. Probabile igitur est hos musculos appellari μασσητῆρας: eos verò κροταφίτας, qui à musculis iuxta ossa tẽporum (quæ græci κροτάφους dicũt) oriuntur, qui & neruosas chordas continent, maxillæ summitatẽ rostro similem circumagentes. Atqui conditum est in ore par aliud musculorum, qui supernè ab osse, quod ab alarum similitudine πτερυγοειδὲς vocatur, & à toto sinu iuxtà posito oriuntur. iungũtur autẽ maxillæ, eâ potissimùm parte, vndè processus ad commissuram fertur. perueniunt autem hi musculi ad eos, qui μασσητῆρες dicuntur, quíque (vt dixi) maxillæ inhærent ab exteriori parte, quà latescit, quùm ab interiori parte duo, qui propositi sunt, vtrinq; vnus maxillam, quà latescit, comprehendant. Ergo, quùm Hippocrates ait [Iam verò ab vtrâq, harum summitatum neruosæ oriuntur chordæ, quibus musculi illigantur, qui κροταφῖται, & qui μασσητῆρες dicũtur] constat nullo modo loqui de musculis, qui ab exteriori parte

maxillæ superinijciuntur, sed duo musculorum paria indicasse, eos scilicet, qui euidenter ab extremâ fronte oriuntur, & eos, qui iuxta sinum ossis πτερυγοειδοῦς. hi enim alterũ processum attrahunt, quẽ inseri in cõmissuræ cauum diximus: sed alterum musculorũ par, quod (vt retuli) maxillæ extremitatem rostro similem in orbem amplectitur, rursus ipsos maxillę processus sursum ad caput adducit.

PRopterea igitur vocantur, ac propterea mouentur, quòd inde illigantur.

Quùm propositos musculos dixerit nominari μασητῆρες, causam reddidit, cur ita appellentur. inde enim illigantur, hoc est, maxillæ summitatibus: propterea mouentur, quùm mandimus, & μασητῆρες vocantur.

NAm, quùm edimus, loquimur, aut aliter ore vtimur.

Maxilla solũmodò mouetur, quùm à malis ipsam reducãt priores duo ceruicũ musculi, cumq́, μασητῆρες illam adducant. Iure igitur euidenter mouentur, quùm ei ossi, quod maximè mouetur, illigentur. Dicti autẽ sunt ob huiusmodi motum μασητῆρες, à mandendo, quæ maxillæ actio valentissima est, leuiter enim mouetur, dum loquimur.

MAlę quidẽ quiescũt. innectũtur enĩ capiti, sed nõ insinuãtur vt articuli. at maxilla mouetur, vt quę articulorũ modo cũ malis & capite cõmittatur.

Verbum [innectuntur] συνέχεται dixit, nonnulli scribunt συνήρθρωνται, id est, iunguntur, propterea quòd Hippocrates velit συνάρθρωσιν esse naturalem ossium iuncturam, interdũ eorum, quę vix, interdum eorum, quæ nullo modo moueri videntur: sicut διάρθρωσιν naturalem commissuram ossium, quæ apertè mouentur. In propositis autẽ verbis commissuram articulorum ἀπάρθρωσιν vocat, quod idem notat ac διάρθρωσις. siquidem & ἀπαρθροῦσθαι διαρθροῦσθαι significat.

AT quamobrem neruorum distentionis, rigorisque hic articulus primus indicio sit, vbi contrahitur: & quamobrem plagæ in temporum musculis graues sint, & stuporem inferant, alibi explicabimus.

Paucis persequi rem potuit, quoniàm hic articulus ad neruorum initiũ propius accedit, primus neruorum distentionem concitat, plagásque habet stuporem inducẽtes: nescio autem quo pacto reseruauerit. fortasse voluit in scribendo demonstratione vti, mentionem faciens neruorũ, qui à cerebro ad hos musculos perueniunt, quod necessarium non fuit, in propositâ doctrinâ, atque idcirco in alium locum, perfectum sermonem distulit.

ATque hæ causæ sunt, cur non admodum prolabitur.

Sed quænam sunt? nempè nõ aliæ, quàm quæ dictæ sunt, quarum duplex est caput, natura ossium (vt narraui) & robur musculorum.

ILlud etiam in causâ est, quòd nulla ferè in edendo necessitas est, quæ cogat hominem aperire os, vltra quàm possit. luxari autem aliter maxilla non potest, quomodocunque figuretur, quàm cùm ore vehementer aperto in alteram partem conuertitur.

Præter duas superiores causas, quæ efficiunt, vt maxilla raró luxetur, tertiam adscribit, scilicet nisi plurimum os aperiatur, luxari minimè posse. Verùm non sæpè fit, vt nobis opus sit ore plurimũ aperto. quandoquidem eiusmodi actio duplici vsui accõmodatur, vel vbi volumus ore magnæ molis quidpiã apprehendere, vel vbi quàm maximè hiamus, quorũ illud raró accidit, hoc delirantibus duntaxat. Quod & aliquãdo accidisse vidimus Plusio Placino, cùm quãtum poterat, os aperiret, deinde maxillã in latus deduceret. cõsueuerat autẽ sic subinde figurari, ac tanq̃ egregiũ factũ vltro semper hiare ampliùs conabatur.

Veruntamen

VEruntamen illud etiam efficit, vt maxilla excidat, quòd ex omnibus neruis ac musculis, qui iuxta articulos sunt, vel non longè ab articulis, quibus illigantur, quicunque in vsu frequenter dimouentur, dum extenduntur, maximè idonei sunt, qui extenti sequantur, perinde atque coria, quæ, quùm optimè mollita sunt, plurimum extendi possunt.

Quod ad propositas causas attinet, necesse est maxillá, vel nullo modo, vel rarò admodũ luxari. Videtur tamen res aliter habere. excidit enim rarò, at non adeò, vt permulti nostrum eiusmodi casum non viderint, quod in ijs euenit, quæ sunt rarissima. eo enim quòd eiusmodi commissura multũ mouetur, musculi neruíque ipsius tenduntur, & opportuniores sunt, qui extendantur, quàm quibus rarò motis opus est: quemadmodum (ait) & coria δεψητότατα, hoc est, optimè mollita, plurimum extendi possunt. quoniàm poëta verbum δεψεῖν mutuatur ad significandum mollire, quùm inquit κηρὸν δεψήσας μελιηδέα.

ERgo (quod propositum erat) maxilla rarò excidit, mutatur tamen subitò sæpè, quùm homo hiat, vt compluribus alijs musculorum, neruorúmque motionibus accidit.

Mutatur subitò dixit σχᾶται, quod verbũ quid significet, intelligemus, si ea, cum quibus in oratione coniungitur, animaduertamus. inquit enim [vt compluribus alijs musculorũ, neruorúmque motionibus accidit]. quare σχᾶσθαι vitium est neruorum ac musculorum articulo non erumpẽte. Quidnam hoc vitij sit, aperit, quùm inquit [motionibus]. voluit enim ex naturali situ in alterum mutari, idque subitò. idem & paulò pòst indicat significari verbo σχάσαι, quùm ait. [Dein subitò mutare ad tres habitus simul consilio directo] vbi mutare dixit σχάσαι, hoc est, subitò mouere priorem habitum. adde, quod nunc etiam in Co, ac ferè in omnibus Græciæ ciuitatibus σχασηρίαν dicunt id, super quod pedem imponentes, protinus efficiunt, vt id in carceribus cadat, cui adstant, qui cursuri sunt. In palęstrâ item verbũ σχάσαι significat brachium à priori situ celeriter retrahere. Vbi ergo dixeris maxillam σχάσαι, ad musculorũ vitium referendum est repentè mutantium alias partes, sic, vt musculi antiquam sedem minimè retineãt: sed aliquâ ex parte deprauẽtur, aliquâ etiã extendãtur.

HInc autem euidentissimũ est, cùm excidit. maxilla enim in priorẽ partem proijcitur, cõuertiturq; in contrariã, atq; vndè luxata est, sũmitásque ossis rostrũ referens magis extat iuxta malas, maxilláque cũ malis ægrè cõmittitur.

Diximus etiam in superioribus os, quod iugale appellatur, ità situm esse, vt superinijciatur maxillæ summitati rostrum referẽti: ac nisi in alteram partem prolabatur, maxillã ad suum locũ reuersuram. Necesse igitur est, siquando maxilla excidat, propositam summitatẽ extra iugale os ferri. nullus enim alius locus est, in quẽ impellatur. Quare meritò extat iuxta malas, quà situm est iugale os, sed quà potissimum situm sit, facilè percipies in homine gracili, musculum temporis, genámque intuitus. inter vtrunque enim situm est iugale os. In memoriâ itaque habẽs eius situm, vbi aliquẽ videris, qui os claudere nequeat, maxillâ in priorem partẽ proiectâ, atq; in alterã inclinatâ, conari debes, exquisitè oculis, digitísque summitatem comprehendere, quæ iuxta genam & iugale os extat. At vbi sic habere comperies, optimum indicium erit maxillã excidisse.

HIs quâ ratione apertè reponi debeat, in aperto est. oportet enim aliquo laborantis caput continente, alterum digitis maxillam ad mentũ comprehendere, tam ab exteriori parte, quàm ab interiori, homine hiãte quantũ mo-

» dicè potest: ac primò quidem aliquamdiu maxillam manu in hanc, atque illam 1
» partem adductam dimouere, imperaréque, vt ipse homo maxillam relaxet, si-
» múlque cum medico ipsam adducat, & adducenti quàm maximè pareat.

Ratio reponendi euidentissima est ijs, qui in corporibus incidendis, partiū, quas narrat, compositionem diligenter inspexerint, ad quos respectum habēs, hæc scripsit. Quę deinceps adiungit de restituendo, omnia plana sunt, nisi si-cubi vnum vel alterum verbum occurrat, quod à nobis notabitur.

» DEin subitò mutare ad tres habitus simul consilio directo. siquidem ab eā
» sede, in quam peruersa est, ad naturalem adducenda, præterea in poste-
» riorem partē adurgenda est: tum æger obsequens eam debet cum malis com-
» mittere, ac minimè hiare. Ratio quidem reponēdi huiusmodi est, neque repo-
» ni maxilla potest, si aliter figuretur, lenisq; medicina abundè est, nempè panni
» cum cerato, laxiori fasciā alligati. Tutius antè est admouere manū homine re-
» supinato, capiti subiecto scorteo puluino, maximè farcto, vt q̄ minimè cedat.

Vbi, priùs neruis & musculis agitatis, atque emollitis maxillā deorsum traxerimus, & quantū potest à malis reduxerimus, debemus agere, quod ab Hippocrate iubemur, quùm inquit [Dein subitò mutare] quod ἐξαπίνης dixit, id est, repentè, ac simul articulum collocare è regione suæ sedis: tum ità collocatum rursus in posteriorem partem momento impellere, homini imperantes, vt os claudat. Anteà quidem præcipiebat, vt homo hiaret, laxā maxillam præbens, id est, nullum musculum intendens. id enim maximè confert ad neruos musculósque agitandos, repentéque ad naturalem sedem adducendum maxillam deprauatam, atque ad compellendum in posteriorem partem. Nunc iam, vbi vtraque maxillæ summitas sita est è regione suæ sedis, permittit musculos, qui κροταφῖται dicuntur agētes eam totā ad seipsos attrahere. agunt enim, vbi æger comprimere, clauderéque os velit.

» ALiquis autem caput offensi contineat.

Dū maxilla agitatur, ac modicè deorsum demittitur, pręcipit, vt caput cōtineatur, ne sequatur maxillā. quod perpetuū est in omnibus, quæ in diuersa duci debēt. Offensū appellauit πεφωμωμένου. Iones enī quālibet offēsam φῶμα dicūt.

» QVod si maxilla vtrâque parte elabatur, curatio eadē est: sed homo minùs
» comprimere os potest. tunc enim mentū magis prominet, sed in neutram
» partem inclinatur. intelliges autem in neutram partem inclinari, præcipuè ex
» dentium finibus, vbi inferiores è regione superioribus respondeant.

[Maxilla ab vtrâque parte] dixit γνάθοιν ἀμφοτέρων, videbitur autem γνάθους appellasse non maxillam totam, sed vtrâque eius partē, quà latescit: mētum quoque cùm γένυας dixerit, videri poterit intellexisse maxillæ imum, quà nudum os est sine carne, quùm inquit [tunc enim mentū magis prominet] sed paulò pòst maxillam totam nuncupauit γνάθον, quùm ait [sed si maxilla, quà ad mentum iungitur, diducatur. sola autem hæc iunctura est in maxillâ, in malis multæ]. Quare apud Hippocratem significationes verbi γνάθος & γένυος confundūtur. quod tamē ait in propositis verbis huiusmodi est. Quòd si maxilla luxetur ab vtrâque commissurâ, magis quidem in priorem partem propellitur, quàm vbi excidit alterâ parte duntaxat, magísque à malis recedit: non tamen deprauatur, aut peruertitur, sed naturalem sedem sine inclinatione tuetur. id autem indicant dentes, qui è regione respondēt, hoc est, inferiores superioribus, qui secant secantibus, canini caninis, maxillares maxillares.

His quàm

His quàm celerrimè restituenda est. quâ autem ratione suprà explicauimus.

Celerrimè quidem reponenda est, priusquàm musculi distēti ob consortium cerebrum afficiant. modus autem reponendi, quem docuit, vbi alterâ parte prolabitur, mihi non videtur ex toto idem nunc accōmodari. tunc enim paulatim maxilla in alteram partem cōuertitur, nunc pariter in vtramq;. quare satis est concutere, mentūq́; adducere deorsum, vt processus extremitas rostro similis, iugali osse inferiùs collocetur, sicq; in interiorem partem vtrinque totam maxillam compellere, simulq́; præcipere homini, vt os claudat.

SI reuerti nequeat, mortis periculum instat propter febres continētes, atque marcorem, & inexpugnabilem dormiendi necessitatem.

Periculo quidem nō vacat maxilla, etiam si alterâ parte luxetur: sed, si vtrâque, ægriùs restituitur, quùm musculi omnes, quibus maxilla cōtinetur, intendantur. sunt autem quatuor (vt dictum est) duo scilicet, qui à temporibus incipiunt: duo, qui à finibus iuxta os, quod πτερυγώδες nominatur. Habent autem hi musculi neruos ab ipso cerebro, ac prope ipsum contingunt, quo fit, vt celerrimè afficiatur. Hi ergo quatuor musculi, vbi maxilla prorumpit, maximè affliguntur, quùm inter omnes præcipui sint, vt qui neruos ex cerebro habeant à tertiâ coniugatione, quæ non longè ab ipso principio sita est. Atqui fit etiam, vt musculi, qui maxillam extrinsecus cōprehendunt, orti ab vtrâque parte eius præter naturam extendantur, vbi maxilla luxetur, quanquàm non ità præcipui sint sicut quatuor prædicti. magis enim à cerebro recedunt, neruúsque, qui in hos distribuitur, longiùs oritur, & non ab eâ cōiugatione, vndè nerui ad quatuor musculos ferūtur, qui & ipsi non parū vsui sunt, perinde atq; alij vniuersi corporis musculi, & si non æquè præcipui sint, atque hi. Ob hęc igitur omnia, periculū mortis impendet, quùm pręter naturam musculi intendantur, ac proptereà doleant, & idcirco inflammatione premantur, ac simili vitio cerebrum afficiant, quo affecto acutæ febres sequuntur, simulq́; læduntur omnes animi actiones. non enim solet, vbi cerebrum inexpugnabili dormiendi necessitate prematur, eius vitio sensus duntaxat lædi & motus, sed ratiocinatio, memoria, sensus & motus voluntarius corrumpi.

HViusmodi enim musculi inexpugnabilem dormiēdi necessitatem inducunt, quùm alienantur, & præter naturam extenduntur.

Potest vtrunque ex propositis inexpugnabilem dormiendi necessitatē inferre, & alienatio musculorum, & distentio, quùm vterque affectus ob consensum ad cerebrum pertineat. Distentio inde proficiscitur, quòd fibrę, quæ priùs laxæ erant, nunc omnes ad rectam lineam extendātur. alienatio, vbi vltra modum calefiant, frigescant, madescant, siccentur, inflāmentur, erysipelâ prehendantur, vel putrescant, in quibus omnibus eorū natura alienatur. sed in distentione fibræ duntaxat extenduntur citra naturæ ipsius alienationem.

HIs solet aluus bilem puram, atque exiguam reddere, ac si euomant, vomitus purus est.

In febribus admodum acutis nihil mirū, si pura bilis in corpore producitur, siquidem & adeps & caro tenera ac paulò antè concreta, sub huiusmodi febribus tabescit, & sanguis aduritur. cōcurrere autem hæc ad aluum, atque intestina, quùm tabent, proprium est, vbi tantùm neruosæ partes laborant. cum ipsis enim vitiatur, læditurque os vētriculi, quod maximè neruosum est. Rectè autē ab ipso docemur proximas, cōmunesq́; partes primū potissimúmq; affici: præ-

tereà, vbi ventriculi os lædatur, dolorē ne leuem quidem posse sustinere. sequitur enim animæ defectio, vbi ipsum malè affligatur, &, quûm animus deficit, omnia, quæ supersunt, tenuia ad ventrem concurrūt. quinetiam, si hoc non accidat, sub vehemēti dolore, atque mœrore, quæ superant in corpore huius generis, videntur ad vētriculum, atque intestina decurrere. quæ in ventriculo coeunt, vomitu excernuntur: quæ in intestinis, deiectione.

» DEcedunt autem hi maximè decimo die.

Verbum [maximè] μάλιστα dixit. inuenitur autem, & apud alios veteres ità acceptum, sicut nunc ab Hippocrate accipitur, vt coniecturam numeri eius rei, quæ proponitur, proximè ostendat, quasi ità dixerit. Hi ergo decedūt plærunque circiter decimum diem, ità vt, quamuis nono vel vndecimo intereant, vera oratio sit. Testátur autem exempla vocabulum [μάλιστα] ità vsurpari. Thucidides quidem in primo libro inquit. [Hæ omnes græcorū, & inter se, & contra barbarum res gestæ fuerunt maximè quinquaginta annis]. atque ibidem [distat sexaginta stadia maximè] Andocides item de mysterijs inquit [homines maximè trecentos] vbi maximè μάλιστα dicunt, in quam significationem huiusmodi vox à græcis sæpenumerò accipitur.

» SEd, si maxilla comminuatur, vbi non frangitur omnino transuersa, sed aliquâ parte icta ossa inter se cohærent, in suam sedem compellenda sunt, digitis vtrinque prementibus, tum ab ore, linguâ in latus adductâ: tum à cute, vt conueniet repellendo. Quòd si peruertátur dentes ad fracturam moti, vbi ossa in sua msedem collocata sunt, non solùm bini, sed etiam plures inter se ligandi sunt auro potissimum, vel certè lino, donec ossa confirmentur. Quo facto vincire oportet paucis pannis ceratoque iniectis, paucisque fascijs, non valde adstrictis, sed laxioribus.

Vbi comminuto osse nihil integrum relinquitur, partibus inter se recedentibus, ità, vt nullo pacto cohæreant, huiusmodi fracturæ speciem recentiores medici græcè καυληδὸν à fracti caulis similitudine appellant. eo quòd Hippocrates illud [vbi non frangitur omnino transuersa] dixerit [ἐὰν μὴ ἀποκαυλῶσι παντάπασι]. Reliqua omnia tam in hâc oratione, q̃ in sequentibus plana sunt. sed, si parum quid offendemus, id quoque explicabimus.

» SCire autem conuenit maxillam fractā fascijs parum iuuari, si rectè inijciantur: vbi minùs rectè, multum lædi.

Commune est omnibus fracturis summopere lædi à vinculo, quod non rectè superdetur: at non admodum iuuari maxillæ fracturam vinculo rectè iniecto non pertinet cōmuniter ad omnia ossa, sed ad ea duntaxat, quę fasciâ comprehendi in orbem nequeunt, quà vitiatum os quo modo à medico compositum exceptum fuerit, seruetur. Adde quòd in maxillâ vinculum præcipuè infestum est, quùm semper solita sit nuda esse, ac sine velamento.

» SVbinde autem circa linguā altè inquirere oportet, ac diutius digitis vtrinque reprimere, dirigereq́; id ossis, quod inclinatū est. optimum autem esset, si semper id fieri posset, sed non potest. Quòd si os transuersum omnino abrūpatur, quod quidē raro incidit, collocare eo modo, quo dictū est, os in suam sedem oportet. Quo facto deligare dentes inter se conuenit, veluti suprà ostēdimus. hoc siquidem maxillam valdè immobilem præstat, si quis capita rectè, vt oportet, futurâ insuper coniunxerit. vniuersam verò manus curationem ad vnguem scribere non facile est: sed ex ijs, quæ scripta sunt, exprimenda est.

ματεύειν significat inquirere, sed ἐμματεύειν altè inquirere, ficut nunc, vbi altè inquirere ἐμματεύειν dixit. præcipit enim Hippocrates digito in os demiſſo conſiderari, num fracti oſſis partiũ altera ſuper alteram excedat: atq; ità digito adurgeri, quò expedire videatur, id quod in interiorem partem cõuerſum eſt, in exteriorem repellẽdo. In aperto autem eſſe exiſtimo Hippocratem imperare, non vt medicus aſſiduè, ſed vt æger hoc efficiat.

DEin, ſi is, quem fractura malè habet, puer ſit, ſatis erit corij Carthaginenſis, exterioris partis id, quod durius eſt, & magis denſum, admouere: ſed, ſi robuſtior fuerit, ipſum corium. Incidenda autem habena eſt, quæ trium digitorum latitudinẽ æquet, vel quanta conuenit, tum maxilla gummi inungenda. maxillæ enim, quà tranſuerſa fracta eſt, firmiùs hæret extrema habena agglutinata interpoſito digiti ſpacio, vel paulo longiori, idq; ab inferiori parte: incidatúrque habena hæc media in longitudinem vt vtrinque mentum complectatur. altera item habena æqualis, vel paulo latior ſuperiori parti maxillæ agglutinetur, diſtétque à fracturâ quantum prior. ſcindatur autem, quatenus poſſit aurem comprehendere.

Molle accipi voluit corium, cuiuſmodi tunc fortaſſe fuit Carthagini. huius enim exempli cauſâ nominatim meminit, quemadmodum Ægyptij corij anteà in opere de fracturis. conſtat autem in eo corio partis, quæ maximè ſumma eſt, id quod durius eſt, ac magis denſum, nunc λεπτὸν ab ipſo nũcupari. At quo modo illud adhibeat, vt maxillæ fractæ partes in diuerſa extendat, ipſe nobis aperiet, ſi quorſum de his agat intelligamus. vult ſiquidem fracti oſſis alteram partem deorſum à mento extendi, alteram à capite ſurſum.

ACuantur autem habenæ, quà coniungi, alligaríque inter ſe debent.

Præcipit hîc, vt habenæ, quodammodo anguſtiores ſint, paulatim latitudine imminutâ, quo iunctura firmior reddatur. capita enim, quæ lata ſunt, quamuis ſummâ curâ vinciantur, non tamen fideliter continentur.

IN glutinando corij caro cutem contingat, ſic enim magis inhæreſcit.

Corium fit ex pelle animalis duplicem naturam habente. id enim ex ipſâ, quod externus eſt, cùm ambienti aëri obiectũ ſit, magis denſum euadit, & neruoſum eſt: quod interius, mollius & rarius, atq; ex hoc ipſo minùs id, quod ad exteriorem partem magis accedit: quod ad interiorem quà id tangit, quod cuti ſubijcitur, rarius eſt & carnoſum, quod ſanè corij carnem nominauit, à quâ parte glutinari voluit. nam, quùm rarius & mollius ſit, ad eiuſmodi vſum magis accommodatur.

DEinceps extẽdenda eſt huiuſmodi habena, magis autem, quæ à mẽto ſita eſt, vt potiſſimùm cautio ſit, ne maxilla in acutâ figuram ducatur. in vertice autem iungendæ ſunt vtræq; habenę, dein circa frontem faſciâ alligandæ.

Vtræq; habenarum extremitates dari debent ad caput laborantis, atque in vertice deligari. magis autem extẽdi voluit inferiorem, ne maxilla (vt ipſe dixit) ἀποφαλακρὸν, id eſt, in acutam figuram ducatur.

ALiquid etiã ſuper omnia extrinſecus inijci debet, vt fieri ſolet, quo vincula immobilia reddantur. cubet autẽ homo in maxillam integram, nõ tamen huic, ſed capiti innixus. corpus verò extenuandum eſt, vſque decimum diem: poſteà reficiendum eſt non tardè. nam, vbi primis diebus inflammatio non oritur, maxilla viginti diebus conferuet. celeriter enim callus increſcit, ſicut in alijs oſſibus, quæ rara ſunt, niſi corrumpãtur. ſed reſtat alius ſermo lõgus

» de cunctis ossibus, quæ corrumpuntur. intentio autem, quæ per gluten adhi-
» betur, firmiter manet, intendi & minui potest, & ad multa dirigenda sæpenu-
» merò proficit. Medicorum verò, quicunque inexercitati sunt, & in alijs casi-
» bus, & in maxillæ fracturâ promptè manus admouent. comminutam enim
» maxillam variè, & benè, & malè deuinciunt.

Quod super omnia extrinsecus inijcitur κατάβλημα appellauit, siue panniculus sit, siue aliud eius generis. vocat autem panniculum πτέρυγμα, sicut etiam nunc dici solent πτερύγματα, quę ex vestimentis præcidũtur ab ijs, qui ea suunt. hæc siquidem ad propositum vsum propter mollitiem commodissima sunt, quæ vbi non sint, licebit aliquid simile admouere.

» OMne enim vinculum maxillæ ità abruptæ ad fracturã ossa inclinat, ma-
» gis quàm secundum naturam.

Maxillæ inquit ità abruptæ, hoc est, quæ transuersa fracta sit, vinculum ad fracturam magis ossa conuertit, q̃ dirigat. propterea, q̄ fasciæ in orbem circũdari nequeant, circa sedem affectam, sed ab exteriori parte duntaxat imponi.

» SEd, si maxilla, quã ad mentum iungitur, diducatur, sola autem iunctura est
» hæc in maxillã, in malis multę, sed à proposito sermone discedere cõsilium
» non est, in alijs enim morborum generibus de ijs dicendum est, si iunctura in-
» quam, quæ in mento est, diducatur, componi à quouis potest, nam quod exrat,
» intus repellendum est digitis superdatus: quod in interiorem partem conuer-
» titur, in exteriorem adducendum digitis adurgendo. hæc autem facieda sunt
» ossibus in diuersa diductis.

Maxilla quidem ex duobus ossibus constat, quæ in imo mento ad vnguem inter se iunguntur: Malæ verò, ex multis, quæ iuncturam habent omni motu carentem, κατὰ συνάρθρωσιν dicunt. sed curiosum hoc huiusmodi vocabulorum studium apud veteres non fuit, atque idcirco Hippocrates iuncturam ossium malarum sub συμφύσιος genere posuit, id tantùm in ipsis indiciũ spectans, quòd in eiusmodi ossium iuncturis nullus sit motus, qui sensui subijciatur.

» OSsa enim faciliùs sic in suum locum reuertentur, quàm si quis tentet alte-
» ro sub altero condito compellere, quod scire licet in omni commentario.
» compositâ maxillâ alligare inter se dentes conuenit, qui hinc sunt atque hinc,
» sicut anteà quoque dictum est, mederíque cerato, ac pannis paucis fascijsque.

Consueuit Hippocrates in ijs præceptis, quæ singulis communia sunt, cùm semel vnius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omniũ similium. quemadmodum & nunc volens maxillam priùs extentam ità componi, subijcit [ossa enim faciliùs sic in suum locum reuertentur, q̃ si quis tentet altero sub altero condito cõpellere]. Hoc autẽ, quod nunc proponitur, attinere cõmuniter ad ossa omnia, quæ componuntur, propositis verbis indicauit.

» VInculum autem exiguum variúmque maximè huic loco accommodatur.
» propè enim sine inclinatione est, quanq̃ non ex toto sine inclinatione sit.

Pars exquisitè sine inclinatione est, vbi simillimam cylindro figurã repræsentat. voco autem cylindrum, non quo pueri ludũt, sed qui columnæ imaginem refert: hæc autem ex toto in nullo osse reperitur, magis tamen in femore atque humero, quàm in alijs ossibus conspicitur. In maxillâ autem constat non esse huiusmodi figuram. quocirca eam inclinatione vacare non protulit, propè tamen sine inclinatione esse, eò quòd sinistra eius pars dextræ ex toto similis sit, & æqualis, atque idcirco, quod ex vtraque componitur sine inclinatione

tione est, & in neutram partem inclinatur. admittit autem maxilla varia vincula, sicut in fasciando, quæ exercitatio omnium prima est, didicistis.

ATtrahi autem fascia debet, si maxilla à dexto latere extat, à parte dextrâ. tunc autem à dextrâ parte esse indicatur, cùm dextra manus fasciam ducit: sed si ab altero latere maxilla excedat, alio sanè modo attrahéda fascia est. vbi autem rectè componatur, atque, vt oportet, immobilis seruetur, citò sanescit, dentésque integri remanent: sin secus, longiori tempore confirmatur, tum peruertitur, dentes autem vitiantur, atque inutiles redduntur.

Anteà quoque dictum est in vlceribus, quibus oræ excedunt, caput fasciæ secundum oram excedentem inijciendum esse, atque ità fasciam voluendam, vt ad alteram oram vlceris, ipsam adducat. est autem hoc perpetuum in omnibus, quæ restitui ad pristinam naturam debẽt, quod commune etiam nunc seruandum est, quo excedens pars repellatur, cogatúrque. id autem continget, si ea fascijs ad alteram adducatur. adducetur autem, si dextrâ parte, vt puta, excedente fascia inde orsa porrigatur ad sinistram: si sinistra læsa sit, ab hâc incipiens ad dextram feratur. Hippocrates igitur, vbi à dextrâ parte incipiens ad alteram fascias adducit, huiusmodi vinculũ à dextrâ parte nuncupat, attẽdens non quo ferantur fasciæ, sed vti â præcipuè manu attrahantur. namque, vbi intuearis medicũ è regione eius, qui deligatur, collocatũ, fascia, quæ à dextro latere maxillę ad sinistrũ procedet, à dextrâ manu attrahetur: cõtraria, à sinistrâ.

De naso.

QVod si nasus perfringatur, fracturæ modus non est vnus.

Ipse deinceps modos adscribet, aut enim pars eius abrũpitur, ipse tamen seruatur perpetuus, sic, vt neq; deorsum inclinetur, nec in alteram partem conuertatur. aut horum alterum fit, idque aut in parte eius, quæ cartilaginosa prominet, aut in reliquâ, quæ ossibus continetur.

SEd, qui præstantia vincula amant sine mente, complura alia lædunt, atque adeò nasum.

[Præstantia] καλὰ dixit irridens, non quò verè significauerit præstãtia, quorum consilium est affectam partem ad suam naturam restituere, sed pulchra & aspectu iocunda. qualia hæc sint, in sequentibus ostendet.

INter omnia enim vincula hoc maximè varium est, ac plurimis locis asciæ imaginem refert, & aliquod spacium cutis nudum, ac sine fasciâ intermittit, quo rhombi variè admodum repræsentantur. Igitur (vt dictum est) qui sine mente huiusmodi vinculis student, comminutum nasum libenter deligãt, sed vinculo iniecto, vno, vel altero die medicus lætus est, lætus item, & qui deliganir, deinceps ægrum citò satietas capit, inuentio enim noxia est, abundéque medico est, ostendisse peritiam, quam habet, nasum variè deligãdi. Efficit autem hæc vinciendi ratio omnia contrà, atque oporteat. tum quòd, qui ob fracturam simi fiunt, si à superiori parte adstringantur, magis adhuc simi euadent: tum, quòd quibus in hanc, vel illam partem, seu quà cartilago est, seu suprà nasus conuertitur, nihil superposito vinculo iuuandos, sed magis lędendos esse manifestum sit.

Asciam appellat, vbi fascia à transuerso circuitu recedens paulùlum inclinatur, vt suprà ostensum est. spacium verò, quod fascia intermittit, dixit διαζώγας: rhombi verò figurã, eam, quæ ęqua latera habet, sed angulos non rectos.

nam & Euclides ità rhombum finit. nosti autem ex fascijs primam ferè nominari rhombum, quùm eam figuram potissimum repræsentet.

SIc autem panni à latere nasi haud benè aptantur. quanquàm neque hoc faciunt, qui alligant.

Nihil cõferre ait vinculum ad nasum sub fracturâ in latus conuersum, cùm id præstare non possit, quod vtile esse videtur. videtur autẽ vtile esse per pannos nasum fulcire ab eâ parte, in quâ iacet, sed neque ad hanc rem inquit id prorsus accommodari.

PRoximè autem vinculũ mihi videtur occurrere, si in medio naso, quà acutus est, caro iuxta os conteratur, vel paululum etiam os ipsum lædatur, nõ tamen multum. his siquidem nasus callo obducitur, & aliquanto asperior fit, neque tamen vinculo egent magni negocij, si sanè alligandi sunt.

Commune vinculũ nasi proximè ad salubre accedere videtur, vbi in medio cutis contusa fuerit, vel os parumper vitiatum. sequitur autẽ, vt promineat, quà callo circumdatur. Vinculum itaque in huiusmodi casibus coercens, repellénsque affectum locum, prodesse aliquid videbitur. sed neque his vllo modo necessarium est. conari enim debemus, quæ contusa sunt, maximè ab inflammatione defendere: atq; vbi inflãmẽtur, celerrimè inflãmationem tollere. quin & callus, quùm paruus increscit, nihil profectò huiusmodi vinculis eget.

SAtis est ad contusum, pannum admouere cetato inunctum, dein semel fasciam circumdare, quæ in vtramque partem ducatur.

Media fascia medio naso inijcienda est, cuius vtraque capita ad posteriorem capitis partem non magnâ vi adducenda sunt, atque inde fronti circumdata inter se vincienda.

OPtimum tamen præsidium est illinere hæc farinâ tricitici huius anni, lotâ glutinosâ, respersâ, paucâ.

Qui optimè videntur verba Hippocratis enodare, asserunt σητάνιον triticum ab ipso appellari, id quod satum est σῆτες, quod attici vtrâque syllabâ per τ. prolata τῆτες dicunt, quo verbo significari volunt [hoc anno] id est, quod vere satum est, quod & duorum mẽsium, & quadraginta dierum appellatur. Equidem in Co, & in totâ Græciâ Asiæ vidi tritici genus σητάνιον appellatũ, sed parũ furfurum habet, & eius farina ex aquâ subacta plurimum glutinosa est. quam rem nunc Hippocrates maximè exigit, quemadmodũ ipse deinceps narrabit, qui vbi farina hæc nõ sit, imperat, vt puluis qui ex concusso thure habetur, vel gummi admisceatur. seritur autem eiusmodi triticum vere ineũte, vt duorum mensium sit, rectéque sic dicitur. quoniàm summum ad id temporis perducitur, cuius farina ex aquâ subacta maximè glutinosa redditur, vbi molito tritico furfures ex toto detrahantur, id quod fit, & cribris tenuibus, & tritico antè eloto. Nam idem tritico euenit, atque hordeo, ex hoc enim, vbi ptissana præparanda est, cortex magis remittitur, si anteà madefactum fuerit. Quo pacto igitur dixit [lota]? quùm non idẽ sit madefieri, & lauari. in quolibet enim pistrino madefit triticũ, priusquàm molatur: non tamen lauatur in quolibet, sed in complutibus Asiæ ciuitatibus, vbi calathos habent magnos intextos ex tenuibus iuncis exigua spacia intermittentibus, per quæ excerni puluis possit & arena, sed triticum retineatur. Id ergo triticum, quod molendum est, primò in calathos conijciunt, atque excutiunt: deinde calathos in aquam demittunt, sic, vt triticum lauetur, ac modicè madefiat: calatho ex aquâ recepto humoris

plurimum

plurimum effluit. tantum autem in tritico remanet, quantum idoneum est, vt moli possit. nam nisi madefiat, cortex circumpositus, qui tanquam innata cutis est, sub molâ in tenues partes dissipatur, atque ità, cum farina per cribrũ excernitur, educitur aliquid etiam ex furfuribus in tenues partes diuisis : sed tritico priùs madefacto, furfures, grandiorum partiũ quùm sint, manét, & cum farinâ non excernũtur. atque idcirco tritico priùs madefacto farina magis purgatur, & quod ab interiori parte est tritici huius anni, lotum (vt ait) & glutinosum, quod scilicet post cutem est, veluti caro ipsius, in farinam, vt proposui, redactum, valdè glutinosum redditur. Puto itaque ab ipso lotam farinam appellari, vbi ex tritico fit, sic purgato, & priùs madefacto. nam, nisi ità accipiatur, restat, vt intelligamus farinam, vbi ex aquâ madefacta variè agitatur, deinde sinitur consistere, tum super innatãs aqua excipitur, ac decoquitur, quod in farre etiam fit, sed huic repugnat, quòd respergi farinam iubet, decoqui enim dixisset, non enim respergitur huiusmodi humor, sed coquitur dũtaxat. Ex verbo igitur [respersâ] quid sibi voluerit magis demonstratur.

VTi autem conuenit ad omnia hæc huiusmodi farinâ, si ex optimo tritico fuerit, facileque duci possit: sed, si nõ omnino benè ducatur, modicũ pulueris illius, qui ex thure concusso habetur, in tenuissimum pollinẽ redacti, & aquâ diluti farinæ adijcere, vel paulum omnino gummi similiter admiscere. Quibus igitur fractus nasus in inferiorem partem demittitur, simúsq; efficitur, si ab inferiori parte, quà cartilago est, desidat, potest in nares indi aliquid, quod dirigat: quod vbi non fiat, omnia hæc excitanda sunt digitis, si fieri potest, in nares coniectis.

Optimum triticum dixit ἀγαθὸς πυρὸς, maiores enim soliti sunt ἀγαθοῦ vocabulo vti, ad notandum id omne, quod in suo genere primum est. nũc autem omnes, qui in panificijs versantur, asserunt optimum triticum esse, quod densum est. nam quod rarum, multis furfuribus continetur, farináque eius ex aquâ subacta non æquè efficitur glutinosa, atque illius, quod dẽsum est. glutinosum autem expressit, cùm ait [facilè ducitur] eâ loquutione sumptâ ab eo, quod ipsi accidit. quandoquidem à nobis in diuersa attractum, seruatur perpetuum, neque dissipatur: contrà quod minimè glutinosum est, quùm ità tractatur, diuellitur, sed si diuellatur, quo pacto sequi dicetur, cùm manu trahitur? ac si non sequitur, quînam dicetur facilè duci? id verò quod nõ dissipatur, sed perpetuũ est, iure quis dicet facilè sequi, quemadmodum & viscum, hoc siquidem manibus nostris prehensum in cõtrarias partes plurimum attrahitur. quare ex his constat velle Hippocratem farinam ex aquâ subactam glutinosam esse, atque, vbi huiusmodi non sit, gummi vel puluerem ex cõcusso thure collectũ (quem μάνναν appellat) adijci iubet, vbi eius pulueris copia non sit, contundere thus ipsum eâ de causâ oportet, atque ex eodẽ id, quod maximè pingue est. Ego interdum, quùm nec thuris, nec gummi copia esset, resinâ liquidâ vsus sum, hãc fortè nactus: at vbi, neq; hæc sit, melle vti poteris, sed vtilius puluis ex concusso thure vel gummi adijcitur. nam mel & resina quodammodo calefaciũt, sed talia ab initio aliena sunt: procedente verò tempore remanentibus inflammationis reliquijs, vt si quid aliud commodissima. Quemadmodum igitur in superioribus gratiâ exempli meminit priùs corij Ægyptij, ac rursus Carthaginensis, sic etiam nunc tritici huius anni, quasi ità dixerit. Farinâ vti debemus, quæ ex aquâ subacta glutinosa fit, qualis efficitur ex tritico huius anni, quod

σταιτάς appellauit. fortasse eiusmodi vocabulo significare volens triticum omne, quod densum est, & farinam reddit glutinosam, ità, vt nomẽ ab eo, quod ipsi accidit magis, non ab aliquâ singulari specie sumptum fuerit.

VEl certè eo instrumento, quo ad illinẽdum vtimur, pleniori digitis compulso, non in priorẽ partẽ, sed quà desidet. extrinsecus autẽ digitis vtrinq; compressis impellere simul conuenit, & excitare. sed, si fractura omnino in inferiori parte fuerit, licet aliquid in nares inserere, sicut iam diximus, vel linamentum, vel aliud linteolo cinctũ, vel magis Carthaginensi pelliculâ, circũsutumq́, & ità figuratũ, vt idoneum sit, quod in hunc locum demittatur. At, vbi fractura fuerit superior, nihil demitti intus potest. nam, si in inferiori parte id præsidium alienum est, quî non in superiori? Primò itaq., & ab interiori parte dirigere nasum oportet, & ab exteriori vtrinq, cõpellere, atque in pristinã sedem restituere. commodissimè enim restituitur nasus fractus, præcipuè eodem die, vel certè paulò pòst. sed torpent medici, & primò mollius rem pertractãt, q̃ opus sit. vtrinq; enim digitos, qui naso accommodentur, demittere oportet, quantum fieri potest in imũ, & ipsum ab inferiori parte sursum cõpellere, atq; excitare, simulq́; ab interiori parte dirigere. ad quam rem nullus alius medicus magis idoneus est, si homo id dare operã velit, audeatq́;, q̃ ipsius digiti indices. hi enim maximè secundũ naturam sunt. admouere autẽ vtrũque digitum conuenit, vt toti naso inhęreat, atq; ita quiescere, potissimũ, si fieri posset assiduè, donec glutinaretur, vel certè plurimũ tempus, vt dictũ est: aut si non ipse ægrotans, saltẽ puer, vel mulier aliqua digitos demittat. mollibus siquidẽ manibus opus est, vt optimè nasus curetur. Verùm, vbi nõ reddatur simus, sed deorsum spectans, in neutram partẽ inclinetur. equidẽ nullũ vnquam nasum vidi ità fractum, qui non posset protinus cõponi, si priusq̃ callus incresceret, compelleretur, modò quis rectè mederi vellet. Atqui deformitatẽ homines maximè oderunt: curationẽ verò partim ignorant, partim non sustinẽt, nisi dolore premãtur, aut mortem pertimescãt. quanq̃ in naribus callus citò increscit, nam decẽ diebus sanescit, nisi corrũpatur. Quibus os à latere abrũpitur, curatio eadem est. dirigere nimirũ oportet, nõ ęquè ab vtrâq, parte, sed eã, quę inclinat, ad naturalẽ situm adurgere ab exteriori parte cõpellendo. in naribus item altè conquirere, quod in interiorem partem conuersum est, dirigẽdo assiduè, dum restituatur, cum eo, vt sciamus nasum, nisi protinus dirigatur, dirigi posteà nõ posse, sed peruerti. Quo ad naturalẽ sedem compulso, ad eum locũ admouẽdi sunt digiti, vel vnus, vel plures, seu ipsius hominis, seu alterius, vt quà excedit, repellatur, dũ fractura sanescat. sed & minimus digitus in nasum subinde cõijciendus est, quo componãtur, quæ declinant. vbi his inflãmatio superueniat, farinâ vti conuenit ex aquâ subactâ: digitosq́, similiter dare, eiusmodi etiã farinâ inductâ. Verùm, si quà cartilago est, nasus à latere perfringatur, necesse est extremum peruerti. itaque oportet ad extremũ nasum aliquid ex ijs, quæ dicta sunt adhibere, quod ipsum componat, vel aliquid tale demittere. multa enim inueniri possunt accommodata, quæ odorem non mouent, & alioquin mollia sunt. Ego interdum frustum pulmonis ouilli cõieci, id enim fortè nactus sum. nam si spongiæ indantur, humorem combibunt.

Si nequeant (inquit) digiti in nares demitti, adhibendũ est id instrumentũ, quod nũc sicut in superioribus etiã ὑπαλείπτρον appellat. quo verbo intelligitur omne id, quo ad illinendum vtimur, qualia sunt specillum, spathę, idq́; instrumentum,

mentum, quod ἀναπέλευον dicitur, quæ omnia in summo capitulum habent rotundum, sed quemadmodũ in superioribus ad alæ vstionẽ opus fuit tenuissimis, ita nunc plenioribus. quandoquidem & digitos, vbi licet, admouemus, & in nares conijcimus, eos nempè, qui aptantur, & qui fractam nasi partem componant. quâ ratione autem vti cõueniat hoc instrumento, ipse apertè exposuit imperans, vt indatur in cauum, non in inferiorem partem nasi, sed quà potissimum fracta pars in eius cauum decidit. ea siquidem est, quæ impulsu eget, vt excitata possit in suam sedem reuerti. nihil enim aliud est componere quamlibet partem, quàm vnamquamque eius particulam in suum locum compellere.
Quæ subijciuntur, per magnam partem orationis plana sunt.

AD hæc ex parte exteriori corij Carthaginensis incidenda habena est, quę vel pollicem lata sit, vel quantum conuenit, & extrinsecus naso, quà declinatur, agglutinanda: post hæc intendenda est, quantũ expedit, paulo autẽ magis quã vt nasus dirigatur, intendi debet: tum sub aure (longa enim esse habena debet) sursum circa caput adducẽda. licet autem fronti extremam agglutinare: licet & vlterius ferre, & circa caput volutam vincire. hæc siquidem iustè nasum dirigit, & intendi, & remitti potest, atque vbi velis, nasum in contrariã partem, ac iacet, magis aut minus repellere. Nam & quibus à latere nasus abrũpitur, in cæteris eadem curatio cõuenit, quæ proposita est. plærisque autẽ opus est naso extremam habenam agglutinare, vt in cõtrariam partẽ repellatur, atque inclinet. Quòd si fracturę vlcus accedit, nihil sollicitare nos debet, sed nutriendum est cerato, quod picem habeat, vel aliquo ex ijs medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur. hæc siquidem facilè curationem admittunt. Æquè etiam, vbi ossa recessura sint, primò dirigere assiduè conuenit, nullâ re prætermissâ, & in posterum digitis compellere laxiùs superdatis, superdatis tamen. nasus enim ex omnibus corporis partibus facillimè componitur. Atqui habenâ agglutinatâ, & impulsu in contrariam partem, atque nasus declinatur, nihil vti omnino prohibet, neque si vlcus sit, neque si inflammatio. innocenter enim eiusmodi præsidia adhibentur.

[Appendatur] dixit ἀπαρτῆ, quo verbo significauit vniuersam rationẽ extẽdendi, & quasi dirigendi nasum peruersum, per ea, quæ agglutinantur. quod autem nunc pręcipit, experimẽto imbecillũ comperi. nam, si habena vehemẽtiùs intẽdatur, gluten discutitur, resolutũque: si modicè, nihil ferè proficitur.

De aure.

IN fracturâ auris quodlibet vinculum inimicum est, neque enim ità laxũ circumdabitur, quòd si magis adstringatur, plurimum officiet. quãdoquidem integra auris sub vinculo adstricta dolet, pulsu vexatur, atque inflammatione.

Vbi continuum soluitur græcè in carne ἕλκος appellatur, in osse κάταγμα, in cartilagine non habet proprium vocabulum, sed eam fracturam Hippocrates abusus κατάγματος nomine nuncupauit.

SEd & cataplasmata, quæ maximi oneris sunt, penitus aliena sunt: plæraque etiam noxia sunt, atque abscessum concitant, & muccos plurimos, suppurationémque infestam reddunt. quibus minimè opus est auri comminutæ.

Omnia sigillatim ijs consentanea sunt, quæ ostendimus in libro de ratione curãdi. namque Hippocrates etiã nunc lædi aurem asserit cataplasmate, quod experimento conspicitur. abundè enim siccari eam voluit, quàm naturâ siccis-

sima sit, eo quòd ex cute constet, & cartilagine. Ostẽsum autem est vnáquamque partem, quatenus siccior est, eatenus sicciorem curationem requirere.

» PRoxima quidem est (modò quid superimponi cõueniat) farina glutinosa.
» Hęc autem necessariò grauis ne sit ac minimum contingat. interdum enim
» optima medicina est, medicinam non facere, & ad aurem, & ad alia multa. Ca-
» uere insuper homo debet, ne in eam partem dormiat. extenuare autẽ corpus
» expedit, illi potissimum, qui auris suppuratione periclitatur, & aluum mollire.

Proximũ inquit esse ei, quod non obest, cataplasma ex farinâ glutinosâ. constat enim hoc magis siccare, quàm alia. diximus autẽ paulò antè, vbi de illinendo naso tractauit, qualem appellet farinam glutinosam. huic simillimũ cataplasma conficiunt experimento edocti, qui in palæstrâ versantur, ex farre in aceto madefacto, dum maceretur, atque ità temperato.

» SEd, si homo facilè vomat, vomere debet, vt modicè exhauriatur.

Veteres appellabant συμμακισμὸς, quùm modicè homo exhauriebatur, seu vomitu, seu deiectione, tale quid nunc fieri iubet eodem vocabulo vsus. Multa autem sunt medicamenta, quæ hoc præstant. nam & mel copiosè assumptum, & mulsa minùs diluta, vel cremor ptissanæ ex aquâ decoctus, seu per se, seu cũ melle, magis adhuc vomitũ citat radicula, & bulbus narcissi. His efficacior est, nondum tamen valens radicula, in quâ surculos radicum veratri albi defixeris, data postridie, siue per se, siue ex oxymelle.

» SEd, si ad suppurationẽ veniat, nõ est celeriter aperiẽda. multa enĩ ex ijs, quę
» vidẽtur suppurare, interdũ absorbentur, etiá si nullũ cataplasma inducatur.

Cauendum est, ne auris incidatur ob cartilaginẽ cuti subiectá. nam, nisi, vbi incisa est, consolidetur & glutinetur, periculũ est, ne cartilago obesa reddatur. [Absorberi] (quod ἀναπίνεσθαι dixit) hoc est, discuti ac digeri pus ibi collectũ, nõnunquam per ea, quæ superimponuntur simplicia medicamenta, ac leuia sine morsu siccandi vim habẽtia. cuiusmodi est muccus cochleæ adiecto thure: ac, si valentiùs siccare opus sit, vel aloẽ, vel myrrhâ, vel vtrisque. Eodẽ modo siccare potest mel atticum inunctum insperso quouis ex propositis medicamentis, benè contrito. voco autem sine morsu thus, aloẽn & myrrham.

» AT, vbi incidere coactus sis, celerrimè sanescit, si candens ferramentum ab
» vnâ parte ad alterá demittatur. scire autem certum licet aurẽ curtam red-
» di, & mancam magis quàm altera, si candens ferramentum traijciatur

Curta necessariò fit, & manca, cùm non exigua pars & cartilaginis, & cutis ipsam comprehendẽtis, vstione absumatur. Ad quod præsidiũ monet, vt confugiamus, nonnunquá veritus, ne cartilago ægrè sanescat. namque vbi nudatur, cicatricem non recipit, præsertim si res aliquot dies protrahatur, neque cutis à sectione protinus coëat & glutinetur.

» SEd si candenti ferramento non traijciatur, incidere conuenit, quod magis
» excedit, sectione non admodum exiguâ.

Ne quid supersit puris, quo cartilago lædatur, incidi non parum iubet.

» QVandoquidem pus altiùs inuenitur, quàm quis existimet.

Decipiuntur, qui secant, in cognoscendo pure, quod subiectum est, ità, vt existiment id in summo contineri, & cutem tenuem esse. Quo pacto autem in hunc errorem incidant, ipse Hippocrates proximè demonstrabit.

» VErùm (vt summatim dicam) cætera quoque omnia, quæ muccosa sunt, &
» muccos producunt, vtpotè glutinosa, vbi tangãtur citò in hanc, vel illam

partem

partē digitis elabuntur. quāobrem altiora hæc medici reperiunt, q̃ existiment.

In dignoscendo loco suppurante, vbi in affectâ parte, quùm tangēti moderatè cedit, sectione adhibitâ contentū pus inuenitur, medici postquam eūdem cedendi modum in quâuis aliâ parte comprehenderint, putantes eam similiter suppurare, vt illæ, quas priùs intuiti fuerint, venientes ad sectionem errāt, isque error interdum duplex est, & quòd nullo modo ibi pus inueniatur, quùm hæc multo crassiora sint quàm opinentur, & quòd medicis ea suppurare videātur, quæ muccosum humorem in se continēt. id, quod euenit, quoniàm huiusmodi humor (vt ipse ait) vbi tangatur, citò elabitur. contrahi autem solet in cartilagine, chordis, neruis, ac ligamentis, vt deinceps ostendet.

QVandoquidem, & ea tubercula, quę ganglia dicuntur, cùm humida sunt & muccosâ carne continentur, à multis aperiuntur inde fluxurū humorem putantibus. Medicum itaq; in sectione animus fallit: sed ei, qui sectus est, nullum affertur detrimentum. quæ autem loca aquosa sint, vel muccorum plena, quibúsve partibus singula, quæ aperiuntur, hominem interimant, vel alterius noxæ causa sint, alibi exponentur.

Hæc enim ganglia circa cartilaginosas partes, & circa neruos ex horū alimento increscunt, oriuntúrque ex humore glutinoso ac muccoso. hoc enim est proprium neruorum alimentum.

VBi quis igitur aurē secuerit, abstinere ab omni cataplasmate, atque omni linamento debet, mederíque vel medicamētis, quæ protinus cruētis vulneribus inijciuntur, vel alio, quod neque onere lædat, neque molestiam afferat.

Auris quià sicca est, idcirco siccantia medicamenta requirit, non tamen plus iusto siccanda est, vbi à sectione protinus medicaméta inducuntur. distēdunt enim, cùm nihil habeant, quod leniat. Sed neque onerari auris debet mole eorum, quæ superimponuntur. dolet enim & infestatur. Optimum est igitur à sectione medicamentis vti, quæ modicè siccent, cuiusmodi sunt, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur. Cataplasmata leniunt quidem, sed resoluunt, atque effœminant. superantem verò humorem non discutiunt, pręsertim cùm glutinosus sit & crassus.

NAmque, vbi cartilago nudari incipiat, coitúmque habeat purulentum ac muccosum, res infestissima est.

Adijcere orationi oportet [humorum] sicut nonnulli adscribunt, vt vniuersa sit huiusmodi [Namque, vbi cartilago nudari incipiat, coitúmq; humorum habeat]. Vocat autem συνόδους coitum humorum, qui intus continētur, & excerni debent puris videlicet & mucci. res (inquit) infestissima est, hoc est, dolorem affert, quod patet, quùm cartilago vitiatur.

CVius illa curatio quoque causa est. In omnibus autem, quæ recrudescunt, maximè abundè est candens ferramentum traijcere.

Quam curationem damnat? eámne, quam paulo suprà indicauit, præcipiēs vt cataplasma, linamentum, quod onerat, quod dolorem excitat, vitemus?

FINIS SECVNDI COMMENTARII GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS.

Galeni in Hippocratem de articulis commentarivs tertivs, Vido Vidio Florentino interprete.

De ſpinæ vertebris.

» Pinæ autem vertebræ.

Adiecit [ſpinæ] non quòd in alijs corporis partibus vertebræ reperiantur, omnium enim vertebrarum compoſitio vocatur ſpina: ſed quaſi ità dixerit vertebræ, quarum ſitus eſt in ſpinâ. Quibuſdam tamen ex iunioribus placet ſpinam nominari, non vniuerſam vertebrarum compoſitionem, ſed earum tantùm, quæ ad thoracẽ ſunt, & lumbos. iuxta quos Hippocrates nunc de vertebris agere videtur, quæ in lumbis tantùm, & dorſo ſitæ ſunt, non de ijs, quæ in ceruicibus. vertebrarum verò compoſitionem vniuerſam in libro de oſſibus ad eos, qui primas inſtitutiones addiſcunt, ad vnguem narrauimus, in quo exerceri illum volumus, qui percepturus eſt hæc commẽtaria, intuitum exquiſitè qualia ſint ſingula oſſa in cadauere areſacto hominis, vel certè ſimiæ.

» QVibus ob morbos trahuntur, vt gibbum efficiant.

Gibbum dixit κύφος, vocatur autem ſpina gibba, quùm in poſteriorem partem conuertitur, quod vitiũ ὀπισθοκύφωσις græcè nominatur: ſicut curua, quãdo in priorem partem. dicitur autẽ hoc gręcè λόρδωσις: ſed σκολίωσις, cùm deprauatur à latere. Nõnulli autem exiſtimant ſpinam in poſteriorẽ partem peruerti (quod vitium κύρτωσις quoque græci nominant) vbi in eâ fuerint cruda tubercula magna, dura, ac diuturna, quorum onere vertebræ in poſteriorẽ partem compellantur. neque intelligunt, ſi ſupinus homo iaceat, non poſſe ſubiectas vertebras tuberculis onerari, neque etiam ſi ſtet, aut ſedeat, ac neq; ſi in latus cõuerſus cubet. Ad hæc abſurdum eſt, exiſtimare tubercula ad tantũ pondus, ac duritiem peruenire, vt oſſibus grauiora fiant, & duriora: ſed, & à crudis tuberculis ſpinam in priorem partẽ conuerti Hippocrates ipſe paulò pòſt docebit. Illud item animaduertendum eſt, non ſolùm eos, qui librum hunc exponunt, ſed Hippocratem in propoſitis verbis dixiſſe [trahũtur, vt gibbum efficiant] quùm dicere potuiſſet [impelluntur] quemadmodum his placet. Abſurdum verò videbitur aſſerere vertebras, quę in poſteriorem partem erumpunt, trahi à morbo in priorem. hoc ſiquidem magis propriũ eſt illius vitij, ſub quo ſpina in interiorẽ partem conuertitur. Quonam igitur pacto res vera ſit, quídque Hippocrates ſentiat, conabor exponere. Vertebrarum quidem oſſa per ſe, neque peruertuntur à tuberculis, neque trahũtur, ſed primum vitium eſt in ijs corporibus, quibus vertebræ alligãtur. Igitur, vbi ad vertebras tuberculũ oriatur, cùm in tumorem aſſurgit, atq; augetur, ab interiori ſiue priori parte, vtroque enim vocabulo appellatur, neceſſe eſt, vt tuberculum ſequantur ligamenta, atque hæc rurſus vertebræ. Itaque, ſi in vnâ parte dũtaxat tuberculum oriatur, vbi hęc in interiorem trahatur, ſpina in priorem partem conuertetur: ſed, ſi in duabus, vbi aliqua interiecta ſit inuiolata, gibba euadet. vtroq; enim tuberculo adiunctam vertebrã trahente, quæ in medio ſunt, à poſteriori parte gibbę fiunt. quod euidenter intueri licet omnibus euenire, quæ curuari modicè poſ-

ſunt,

sunt, cuiusmodi sunt virides rami, & ex scriptorijs calamis plęriq;, quos si quis dextræ digitis ab vnâ parte, sinistræ ab alterâ, prehēdens ad se traxerit, mediū in contrariā partē attractū gibbūmque cōspiciet. Atqui neq; aliâ de causâ spina ad latus conuertitur, q̃ ob crudum tuberculū, quod à latere eius fit. Hęc autem tria vitia in spinâ incidunt, cùm vertebræ loco mouētur. nā vel κύφωσις fit, vel λόρδωσις, vel σκολίωσις. cùm in posteriorem quidē partem conuertitur, κύφωσις, quùm in priorem, λόρδωσις, quùm in latus inclinat, σκολίωσις. Extra hæc quartum vitium in spinâ incidit, quod σεῖσις vocatur, vbi vertebræ loco manent, sed earum compago dimouetur,

» PLærunque solui nequeunt, præcipuè, vbi spina suprà septi transuersi coniunctionem gibba fiat.

Nonnulla (inquit) quæ in spinâ incidunt, ægrè soluuntur, præcipueque vbi supra eam regionem, quâ cum septo transuerso cōiungitur, gibba fiat, hoc est, in vertebris thoracis. dixit autem πάνυ, significare volens [præcipuè] quemadmodum etiam in principio huius libri, quùm inquit [Omnino enim melior est ac firmior exigua herba quàm grandior, præcipuè antequam ad maturitatem veniat]. vbi verbum præcipuè dixit πάνυ. Sed quâ ratione ægrè tubercula soluantur, proximis verbis intelliges.

» INfrà verò quędā soluuntur cū varices in cruribus fiunt. illi autē magis gibbā spinam soluunt, qui in venâ poplitis oriuntur, fiunt etiā & in venis inguinū.

Quædam (ait) vitia infra thoracē, nempè ad lumbos, à varicibus vel torminibus soluuntur, cùm succi, qui ea faciunt, primò ferantur in venam maximam ipsius spinæ, deinde in eas, quę ab eâdē diductę ad crura intendunt. huiusmodi autem in thorace nulla vena est, quæ possit vitiatos succos recipere. quādoquidem vtrinq; octo costis vna alimentū subministrat: sed superioribus, duæ aliæ tenues, scilicet ab vtroq; latere vna. quæ omnes per thoracem distribuuntur, dissipantúrque. Idcirco, si succus aliquis ad ipsas ex tuberculis transferatur, excerni non potest, pręterquàm q̃ ęgrè etiam admittitur. succi enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinosi sunt, & crassi, quare nō facilè per tenues venas ferūtur: sed vena, quæ ad lumbos est, latissima est, & sanguinē ad venas omnes transmittit. ergo, cùm hos crassos ac glutinosos succos receperit, si affectæ partes viribus adeò valeant, vt quod superat, expellant, ad venas hîc sitas transmittit. quo fit, vt latescant, & in varices assurgant, vbi quidē succi crassiores fuerint, id accidit in inguine protinus, sin mediocriter crassi, in poplite. nāque, vbi primùm, eo q̃ crassi sint, & glutinosi, conferti subsistunt, ibi venā distendūt, dilatántq;. Etenim, quibus citra causam hāc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas pro portione succorū crassitudinis latescentes, vbi crassissimi sint, latissimas, cuiusmodi venę sunt in inguine: vbi minùs crassi, minùs latas, quales in poplite. Interdum enim, quùm maiores venas obstruunt, hunc affectum excitant: interdum ad inferiores concurrunt, quæ angustiores sunt. in vniuersum autem in varicibus crassus sanguis cōtinetur. nam id vitiū plærunque à succo melāncholico, interdū etiam ab alijs crudis crassisque cōcitatur.

» SOlutum quoque iam id vitium est à torminibus diuturnis.

Vbi succi, qui præter naturam in corpore sunt, ad intestina transfetuntur, tormina fiunt, quùm abradātur intestina ob succos acres, qui ad ipsa confluunt, nempè, vbi tubercula suppurant, neque enim aliter ob suam crassitudinem confluere ad intestina potuissent. sed in suppurationibus crassi succi

extenuantur, & naturam affectæ partis ad expellendum excitant id, quod in eâ contentum iam molestum est.

QVibus verò adhuc pueris ſpina gibba fit, antequã corpus perfectè increſcat, his corpus ad ſpinam non augetur: ſed crura & brachia dũtaxat perficiuntur, quæ ſunt ad ſpinam, non complentur.

Nihil mirũ eſt, ſi in his morbis ſpina nõ increſcat, quẽadmodũ ſuprà in luxatis tradidit, cùm inquit, [Quibus recondi nõ potuit]. Nam & propter venas peruerſas, & propterea, ꝙ ægriùs mẽbrum moueatur, naturaq́; in eiuſmodi affectibus langueat, læſæ partes neceſſariò deteriùs, q̃ antè nutriuntur. Quo fit, vt quæ iam perfectè increuerunt, emacreſcãt, quæ adhuc increſcunt, incremẽto iuxta ſpinam prohibeantur. Sed, quæ à vitiatis partibus longiùs abſunt, vt brachia, & crura, ſine noxâ omnino ſeruantur. ea enim, quæ ſic vitiata ſunt, non totum corpus, ſed ſolummodò proximas partes afficiunt.

QVibus item ſupra ſeptum tranſuerſum gibba ſpina fit, coſtæ in latitudinem augeri non ſolent, ſed in partem priorem. pectus verò latum non fit, ſed acutum: ſpiritus difficulter mouetur, & cum ſono, quùm cauum, quo ſpiritus recipitur, atque emittitur, anguſtius reddatur.

De ijs agẽs, quæ adhuc increſcunt, dixit, quę iuxta ſpinã ſunt, his augeri nõ cõſueſſe. Ergo, vbi ſpina gibba fiat in vertebris thoracis, hę maximè increſcere in longitudinẽ ꝓhibentur. Hâc igitur de cauſâ, & illâ etiam, ꝙ vertebræ, cùm ſpina gibba ſit, in poſteriorẽ partẽ conuertãtur, neceſſe eſt thoracẽ anguſtum reddi, atq; acutũ: & idcirco interiora caua, quæ ſpiritui accõmodantur, minora effici, ſic, vt, vbi ſpiritũ attrahunt, corpus minori modo ipſius fruatur. Diximus autẽ, & in libro de difficultate ſpiritus, vbi is minùs attrahatur, quàm opus ſit, neceſſe eſſe breuiori temporis interuallo proximè rurſus attrahi, quàm ſi priùs ſecũdum naturã attrahi cœpiſſet. ſpiritus autẽ, qui breuiori interuallo attrahitur, creber redditur, in quo conſiſtit id genus ſpiritus difficultatis, ſub quo & exiguus, & creber cooritur. ſonus autem adijcitur, ob anguſtiam iuxta fauces, & aſperam arteriam. auget anguſtiam hanc id, quod proximè ſubijcit.

ATqui cogũtur etiã ceruices iuxta magnã vertebam in priorem partẽ conuertere, ne caput in eandem proijciatur, hoc autem fauces reddit admodum anguſtas. nam ijs etiam, qui naturâ recti ſunt, id oſſis, ſi in interiorẽ partem inclinetur, ſpiritus difficultatem affert, dum repellatur. Ob id igitur, quòd ità figurentur, guttur his hominibus magis extare videtur, q̃ benè valentibus.

Cùm vertebrę, quæ ad pectus ſunt, vbi gibba ſpina fit, in poſteriorẽ partem ſpectẽt, neceſſe eſt collũ in priorẽ cõuerti. quare & ipſũ caput, illi enim ẽ regione ſuperimpoſitũ eſt. Accidet igitur ijs, qui gibbi ſunt, ambulare ità figuratis, ſicut cæteris omnibus, cùm totũ collũ ſpinãq́; inclinãt, & vtrũq; curuãtes à poſteriori parte gibbi terrã ſpectãt. quod vt euitẽt, qui gibbi ſunt cogũtur collũ in poſtriorẽ partẽ recuruare, eius vertebris, vt quę minimũ moueẽtur, ad hoc parũ cõferẽtibus: ſed, quà potiſſimũ moueri aliquid poſſunt, valdè recuruatur. poſſunt autẽ quà duæ primæ vertebræ inter ſe, & cũ capite cõmittũtur. Quemadmodũ igitur figurãtur iuxta capitis cõmiſſurã illi, qui benè valẽtes caput in poſteriorẽ partẽ cõpellunt, ità gibbi, cùm erecti ſunt. pręterea, vt ijs, qui naturaliter habẽt, guttur extat, vbi caput in poſteriorẽ partẽ recuruatur, ſic gibbis, cùm rectũ cõtinetur. vocauit autẽ ὑπερβρόγχους eos, quibus extat βρόγχος, quo vocabulo veriſimile eſt, vel aſperã arteriã totam, vel guttur dũtaxat appellaſſe. hinc autẽ

maximè

maximè fit, vt spiritus cum sono reddatur, quandoquidẽ maximè etiã stertunt, qui sic figurati dormiũt. quãobrem scribit [nam & ijs, qui naturâ recti sunt, id ossis, si in interiorẽ partem inclinetur, spiritus difficultatẽ affert]. dicit autem id ossis, ad illud referẽs, quod principio orationis proposuerat, cùm inquit [Atqui coguntur etiã ceruices iuxta magnã vertebram in priorem partem cõuertere]. vndè posset quis conijcere magnam vertebram appellari secũdam, quæ magis potest in priorem partem vrgeri, atque inde rursus repelli. Cõstat autem eandem regionem, & priorem, & interiorem ab ipso vocari. priorẽ quidem, quùm vertebræ à posteriori parte in eam erumpant: interiorem, quùm sit in profunditate corporis, si spectetur summa pars siue prior, siue posterior.

HIs tubercula plærunque circa pulmonem sunt, eaq; dura & cruda. plærisque enim eiusmodi tumores sunt causa gibbi, & distẽtionis, quibus proximi nerui afficiuntur.

Quibus spina supra septũ transuersum gibba est. his plærunq, ait tubercula fieri circa pulmonem: cõstat autem, & quibus ad lumbos gibba fit, his eâ parte tubercula versari. Dixit [plærunq;] ꝓptereà ꝙ & casu, & ictu spina gibba redditur, & tum in priorẽ partem, tũ in latus conuertitur. At cùm inquit [plærunq; enim eiusmodi tumores causa gibbi sunt, & distẽtionis] eandẽ sentẽtiã tradit, quã à principio, cùm ait, [spinę vertebræ, quibus ob morbos trahũtur, vt gibbũ efficiãt]. Quod autẽ nunc scribit [quibus proximi nerui afficiuntur] ad neruos dorsi refertur, ac vertebrarũ. nos verò anteà causati sumus vertebrarũ ligamenta attrahẽtia, quibus cum & ipsę vertebræ trahũtur. non enim arbitramur neruos, qui à spinę medullâ oriũtur, attrahere secũ vertebras posse, cùm & propter exiguitatẽ, & ꝓpter mollitiẽ longè imbecilliores sint, q̃ vt præstare id possint. quippe, qui ab ossibus nõ depẽdẽt, quemadmodũ ligamẽta, quę firmiora sunt, & neruis coniuncta, ac, si tuberculis afficiantur, secũ trahere vertebras possunt.

VErùm ex his quibus sub septo transuerso gibba spina est, nonnullis renum & vesicæ vitia superueniunt. sed & abscessus ad ilia & inguina, qui diu manent, & ægrè sanantur, quorum neutrum gibbum soluit.

Ob cõsensum sanè propositi affectus superueniunt. cõsensu autẽ afficiũtur, & quæ sunt eiusdem generis, & quæ vicina, quę suprà significauit, quùm proximos dixit, sed quę cõmunia primò sunt, maximè lędũtur. Tormina igitur, & varices, quorũ causa erat succorũ tubercula excitantium trãsfusio, gibbũ curãt: sed ex ijs malis, quę cõsensus causâ oriũtur, nullũ est, qđ priorẽ morbũ depellat.

HIs autem coxæ extenuantur, magis quàm quibus spina suprà gibba est.

Quibus spina ad lumbos gibba est, his coxę graciliores sunt, q̃ quibus ad pectus. hinc autem manifestum est coxas, quibus spina ad pectus gibba est, graciles modicè reddi, propter consensum, quem habent cum spinâ.

TOta autem spina longior his est, quàm quibus à superiori parte gibba est.

His qui ætate nõdũ robustâ sunt, pręterq̃ ꝙ cõmunis est macies, accedit ꝙ affectæ partes nõ augẽtur, quẽadmodũ & anteà dictũ est: Nũc discrimẽ aliud adiũgit, non ab ętate, sed à locis affectis. nam spina, quo magis versus suũ initium vitiatur, eo minùs augetur, cũ habeat & originẽ & incremẽtũ supnè.

PVbes autem & barba seriùs increscit, & minùs completur, minùs item fœcundi fiunt, quàm quibus gibba est pars superior.

Ad communem rationem consensus accedit differẽtia ex naturâ locorum. Communis igitur ratio est, vt quę vitiatis locis proxima sunt, cõsensu afficiantur

tur: propria autem, vt, vbi hæ partes læduntur, quæ ſpiritui accommodantur, ſequatur, vt ſpiritus ægrè, & cum ſono moueatur, vbi, quæ infra ſeptum tranſuerſum, pubes ſeriùs increſcat, lædatúrque etiam barba.

SEd quibus corpore iam robuſto gibba ſpina fit, his euidenter ſoluit morbũ tunc exiſtentem. tempore tamen eius aliquid ſe oſtẽdit, ſicut & iјs, qui iuniores ſunt, aut plus aut minùs. plæriũq; autem, hi affectus minùs maligni ſunt.

Euidenter ἀπυλικῶς nunc dixit, quod nonnulli alij ex veteribus dixerũt ἀπικρὸν. Apertè igitur, & (vt dixerit quis) quaſi res manu teneatur, gibba ſpina admittit ea, quæ quùm morbus iudicatur, id eſt, ſoluitur, expelluntur, videtúrque ex toto morbus ſummotus. ſuperſunt tamen reliquiæ paruæ, quæ irritantur, ſi quid vel in ratione victus peccetur, vel noxium extrinſecus occurrat.

MVlti quidem gibbi, facilè, & nõ ſecus, quàm benè valentes iam vſque ad ſenectutem id mali ſuſtinuerũt, præſertim quibus corpus carnis plenum & pingue effectum eſt: pauci tamen ex iјs ad ſexageſimum annum peruenerunt, plærique enim citiùs moriuntur.

Ob validas vires, ob morbum leuẽ, iamq; ob vniuerſam victus rationẽ, quâ viuunt, nonnulli gibbi quaſi ſani ad ſenectutem vſque vitam degunt.

NOnnullis etiã vertebrę ab hâc vel illâ parte in latus mouentur. Hæc tamẽ vel omnia, vel cõplura incidunt, eo ꝙ ſpina ab interiori parte deprauetur.

Anteà iã diximus ſpinã ad latus conuerti orto ab eius latere tuberculo, quod ad ſe traheret ligamẽta. hoc Hippocrates fieri dixit διὰ τῶν τόνων, id eſt, ꝑ neruos.

QVoſdam etiam in id vitium compellit, vnà cum morbo habitus ille, quo iacere conſueuerunt.

Cõcurrit ad ſpinã gibbã efficiendã, & quod materia magis confluat ad id, quod humilius eſt, & q̃d pars, in quã quis cubat, magis cõprimatur. Prima autẽ & præcipua cauſa, & tuberculi, & cuiuſlibet vitij eſt partiũ natura morbo opportunior. Demonſtrauimus enĩ ad eiuſmodi partes cõcurrere ea, quę ſuperãt.

VErùm de his agemus, quà de diutinis affectibus pulmonis. ibi enim de his futurorum pulcherrimæ prognoſticationes traduntur.

Multa quoq; alia in hoc libro ſcripturũ ſe pollicetur, quæ nũc non extãt. Ea fortaſſe vel non ſcripſit, vel interierunt, quemadmodũ & multa alia antiquorum volumina, quæ nunc non extant, de quorũ interitu complures ſcripſerũt. De diutinis igitur affectibus pulmonis multa habentur, & in maiori libro de morbis, cuius initium eſt. [Si pulmonis arteria exulceretur] atq; etiam in primo libro de morbis, qui non rectè ità inſcribitur, cuius initium eſt, [Qui vtiq; interrogare de curatione rectè velit, rogatúſque reſpõdere]. Sed in neutro horum plenè exequitur, quæ hîc pollicetur.

QVibuſcunq; cadẽtibus gibba ſpina fit, paucis ità cõualeſcit, vt dirigatur.

Adhuc ſcripſit de ſpinâ citra exteriorẽ cauſã deprauatâ. quę deĩceps adſcribit, oĩa ſũt de vertebris, quę ob caſũ vel ictũ aliquẽ lędũtur. Plęraq; autẽ plana ſunt, niſi ſicubi opus ſit omiſſã cauſã adijcere, quẽadmodũ & nũc, cũ aſſerit rarò luxatã ſpinã reſtitui. cuius rei cauſam, & ſi nũc afferre potuiſſet, in ſequẽtibus demõſtrat, cũ ſcribit vertebras cardinis modo ĩſtructas, ità, vt, vbi vna aliqua quouis modo exciderit, ĩ ſuã ſedẽ magno negocio reuertatur, cũ in ſingulis multi ꝓceſſus ſint, multi ſinus. hoc autẽ & aſpectu ipſo in oſſibus didiciſtis.

IAm verò intẽtio, quæ ſuper ſcalam adhibetur, nullum, quod ſciam, reſtituit. Eâ potiſſimùm vtũtur medici, qui apud vulgus videri volunt magnum aliquid

quid moliri. Apud hoc enim admirãdum est suspensum hominem intueri, vel proiectum, vel tale quidpiam, sempérque hæc ab ipso laudantur, cui nec vltrà curæ est, quínam effectus sequatur ex huiusmodi præsidio, bonúsne an malus. medici verò, qui hæc student, rudes sunt, quos quidem noui. Inuentio quidem vetusta est, atque ego sanè primum auctorem laudo, non solùm huius, sed cuiusq; machinamenti secundũ naturã excogitati, minimè enim diffido nõnulla restitui posse, si quis rectè præparans concutiat. sed turpe existimaui eiusmodi morbis ità mederi, quùm eiusmodi machinationes magis sint impostorum.

Quoniàm (vt ostendimus) in omnibus articulis restituendis, pręcedere debet in diuersas partes extentio, eandem quoque ad spinę ossa necesse est adhibere. quâ verò ratione intendere in diuersa conueniat, in sequentibus docebit. nunc de eâ intentione loquitur, quæ minùs rectè adhibetur, quod facere consueuit, sicut in prioribus iam monstratũ est. Primò enim reijcienda sunt, quæcunque malè à quibusdã medicis fiunt, deinceps tradenda sunt salubriora. Igitur, quùm medici complures luxatam spinam per scalam extendant, asserit in primis eiusmodi inuentionem nihil proficere: si quis tamen eâ vti velit, docet, quomodo facere id optimè possit. Ergo in intendendâ spinâ propositum est superiorem partem intendere per vincula prope affectum locum iniecta, inferiorem, per corporis pondus. Ad hoc itaque spectans, quę ab ipso subijciuntur, percipies, maximâ enim ex parte clara sunt.

QVibus ꝓpe ceruices spina gibba fit, par est minùs succurri intẽtione adhibitâ per caput deorsum demissum, parũ enim ponderis habẽt caput, & vtrinq; lati scapularũ ossis summitas, cùm deorsum spectant: sed hos verisimile est in pedes deorsum cõcussos magis restitui. in eã enim partẽ demissi maius pondus habent. At quibus infrà gibba fit, hos concutere magis cõuenit capite deorsum spectãte. Si quis igitur cõcutere velit, rem sic rectè molietur, scalã sternere scorteis puluinis transuersis debet, vel ex lanâ benè alligatis, ac paulo plus, & longitudinis, & latitudinis scalæ tenentibus, q̃ occupet hominis corpus.

Quùm spina vel prope initium lędatur, vel prope finẽ, vel in medio spacio, primò agit de noxâ ipsius prope ceruices. Ergo in hoc casu, si quis super scalam à pedibus hominem suspendat, sicut nonnulli medici Hippocratis seculo consueuerunt, nulla ferè intentio fiet ab inferiori parte, quùm parum ponderis sit in capite, & ceruicibus: sed, si in imâ virium sit prope os sacrũ, maximè sperare quis poterit huiusmodi vim ab inferiori parte abũdè futuram. subdit deinceps, quâ ratione id optimè fiat.

POst hæc homo super scalã resupinetur, dein pedibus non diuaricatis iuxta talos ad scalam alligetur vinculo, quod quidẽ firmiter ac sine cõpressu teneat, sed molle sit: vinciatur itẽ, & ab inferiori, & à superiori parte circa vtrũq; genu, & tũ circa coxas, circa ilia insup & pectus habenâ ità latâ, vt cõcuti nõ ꝓhibeatur: sed brachia iuxta latera extenta ad ipsũ corpus, nõ ad scalã religẽtur.

Exprimit omnia euidenter. vinculum, quod firmiter ac sine compressu teneat ὀχυρῶς dicit.

SCala ità præparata attrahenda est ad turrim altam, vel ad culmen domus.

Turrim dixit πύργον, culmen verò domus, id est, altissimam partem ipsius ἀέτωμα. ità enim appellãt eam tecti partem, quæ attollitur in speciẽ trianguli. Si quis enim solarium faciat, pro tegulis tectum strueret planum, quod calorem nõ prohibeat: sed, si tegulæ imponantur, propositũ est, vt pluuialis aqua possit ef-

fluere. Hâc igitur de causâ medium tectum in longitudinem à priori & posteriori parte attollitur, vtrinq; autem à parietibus humile est. Maiores igitur ad exemplū alarum demissarum hanc partem domus ab aquilâ videntur ἀετὸν appellasse, quo vocabulo tectum appellat & Pindarus in pleiadibus, vbi ait,

χρύσεαι δ' ἐξ ὑπὲρ αἰετοῦ ἄειδον κηλήδονες. & Euripides in Hysipyle, cùm inquit,

ἰδοὺ πρὸς αἰθέρα ἐξαμιλλῶνται κόραι γραπτοῖς ἐν προσβλέπων τύποις. quòd τύρσις turrim significet, idoneus testis est Diocles Charistius, qui iuxta verba (τὴν ἀλφασιν græci dicūt) locū hūc exponit ī libro de fascijs. Inquit igitur [attrahēda scala est ad turrim altā, vel ad culmē domus] vbi turrim, quā Hippocrates τύρσιν, πύργον dixit.

» LOcus autem super quem concuti homo debet, teneatur: qui verò sursum
» attrahunt, non ignari sint, vt æqualiter, rectè, & in neutram partem incli-
» nantes repētéque demittant, ne scala in alteram partem inclinata ad terrā per-
» ueniat, néve ipsi in priorem partem conuertantur.

Summam scalam à sublimiori loco suspensam, quæ (vt dictū est) alligatum hominem habeat, in pauimentum subitò demitti, vt cadente hâc, atque concussâ recondantur spinæ vertebræ suo loco motæ. Meritò autem ad hūc vsum duro & renitenti pauimento opus est. nam, si ità molle sit, vt cedat, spinæ concussus remitteretur, ac sine vllo effectu res erit.

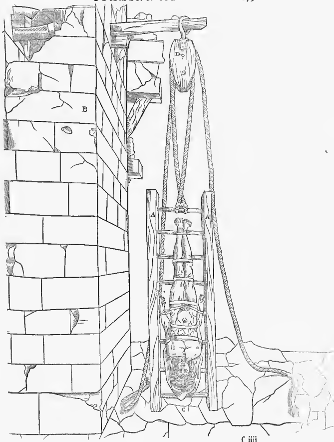
» VBi verò à turri demittas, vel à malo, qui carchesiū habeat annexū, cómo-
» diùs adhuc rem parabis, si à trochleâ, vel ab axe funes demittas, sed mole-
» stum est in his longiùs immorari. Per has tamen machinationes concuti quis
» maximè poterit. Quòd si spina in parte admodum superiori gibba fuerit, at-
» que omnino concuti hominem oporteat, expedit in pedes concuti, vt iam di-
» ctum est. hoc siquidem pacto magis in inferiorem partem compelletur.

Quùm scala ex sublimiori aliquo loco suspensa in terram demittenda sit, repentè, æqualiter, & in neutram partem inclinata, satiùs est, inquit, vincula ipsa circa trochleas volui, sic enim facilè, æqualiter, & sine inclinatione ducentur. Antea turris tantùm, & cacuminis domus mētionem fecit, nunc malū adiungit, quem ἱστὸν appellat, significās maximū atque erectum tignum, cui summo superpositum est aliud lignū transuersum, à quo suspenditur velum, quod ἱστίον græcè nuncupatur. Differunt enim inter se ἱστίον trium syllabarū, & ἱστὸς duarum. hoc siquidem vocabulo malus significatur, qui (vt retuli) tignum est, quod in naui erectum affigitur: sed illo linteū, quod à vētis inflatur. funes verò in summo malo carchesij nominantur. Ergo vbicunque ad suspendendam scalam malo vtendum est, id efficiendum est per trochleas, & carchesios. nihil etiam deterius esse affirmat ad hæc vti axiculis, quos appellat ὀνίσκους.

» FVlcire autem pectus debes ad scalam fortiter alligans, atque item ceruices
» habenâ valdè laxâ, quatenus, quod excessit in suum locum reuertatur: atq;
» insuper caput à fronte ad scalam deuincire, ac brachia extenta ad corpus non
» ad scalam. reliquum tamē corpus solutum sit, nisi quòd pluribus locis habena
» laxa circumdetur, quatenus, quod excessit, in suum locum reuertatur.

In superioribus quoq; ostendimus ἔρματα dici ab Hippocrate fulcimenta, & ἐρμάζεσθαι fulcire: atque hoc esse, quod à poëtâ scribitur, ὑπὸ δ' ἔρεισαν ἔρματα νεῶν.

A Scala cum scorteis puluinis.
B Turris alta.
C Locus, super quem homo concuti debet.
D Trochlea.

B
D
A
A
C

» SEd videndum eſt, ne huiuſmodi vincula concuti hominẽ non ſinant. cru-
» ra verò non ad ſcalã, ſed inter ſe vincienda, vt è regione ſpinę dependeant.
» hæc ſiquidem ità admouere cõuenit, ſi homo ſuper ſcalã omnino concutiẽdus
» ſit. turpe autem eſt in omni arte, nec minùs etiã in medicinâ ſine vllo profectu
» magnam adhibere turbã, magnũ ſpectaculum polliceri, & multa verba facere.

Quòd ſi homo, qui concutitur, nullis corporis partibus, exceptis ſuperioribus, ad ſcalam vinciatur, facilè in latera deuoluitur: at rurſus, ſi fortiter alligetur, vt immobilis ſit, concuſſu nihil leuatur. Ambo hæc igitur ſpectantes ità hominem vinciemus, vt neque immobilis ſit, quùm cõcutitur ſub vinculis firmiter adſtrictus: neque ità laxè ſuper ſcalã contineatur, vt in latera deuoluatur. Hippocrates autem huiuſmodi extendendi rationem contemnens, quo tamen modo optimè adhiberi poſſet, adſcripſit. Quandoquidẽ vidit, qui eâ vtuntur, neſcire ipſam optimè adhibere. huc accedit quod ſuperiùs dixit [minimè enim diffido nõnulla reſtitui poſſe, ſi quis rectè præparãs extendat].

» IN primis quidem cognoſcendum eſt, quæ ſit natura ſpinæ. ad multos enim
» morbos eã opus eſt.

Notare ſemel alicubi volumus, atq; in memoriã reducere, quę à nobis dicta ſunt à principio in primo libro de ratione corporũ incidẽdorum Hippocratis, in quo empiricorũ impudẽtiam cognoſces, qui audẽt Hippocratem appellare empiricũ. Fuit enim omnium, qui medicinam exercuerũt, maximè experiens, maximéque experimentorum ſpectator, iiſque omnia comprobauit, quę multis fretus rationalibus argumentis inuenit. potiſſimúmque rationi corporum incidendorum operam dedit, vt quæ mirum in modum ad artem conferat, quod nunc apertè docet, cùm ſpinæ naturam intelligi velit, quam empirici non ſecus quàm cæterarum partium omnium eſſe inutilem dicunt.

» VErtebræ igitur ab interiori parte, quà ad ventrem ſpectant, inter ſe ſunt
» æquales.

Vertebræ à poſteriori parte proceſſum exigunt acutum, extremâ parte cartilaginoſum, qui ſpina nuncupatur: à cõtrariâ verò priori ſcilicet, ſiue interiori (vtroq; enim vocabulo nuncupatur) æquè cartilaginem ſuperiectam habent, quà rotundæ ſunt, & leues nullúmq; acutum proceſſum exigunt, neque prorſus eminẽtiam aliquam, vel breuiſſimam, quemadmodum & à poſteriori parte, & à latere. Quales igitur ſingularũ vertebrarum proceſſus ſint ex cadauere arido intelliges. ex quo planum etiam fiet id, quod ait vertebras ab interiori parte eſſe æquales, hoc eſt, æquari ſingulas, quà inter ſe iunguntur. Quoniàm igitur eâ parte nullum proceſſum habent, aptiſſiméque inter ſe conueniunt, æquales eſſe inter ſe dixit, hoc eſt æquari, eâ parte, quâ cohærent.

» ALligantur autem inter ſe muccoſo ac neruoſo ligamento, quod à cartilagi-
» ne orſum vſque ad ſpinæ medullam progreditur.

Naturam commiſſuræ vertebrarum ad vnguem indicat. non enim altè admodum in vnitatem coëunt à parte interiori, ſicut nonnulli exiſtimarunt. nam ſic vbi in poſteriorem partem plurimum curuanda ſpina eſſet, vel ex toto reniterentur, vel diuellerentur. nunc autem res aliter habet. quùm non coëant in vnitatem, ſed veluti vinculo alligẽtur muccoſo, neruoſóque, atq; idcirco leniter aliquid hâc parte mouẽtur, quâ nullo modo motæ fuiſſent, ſi continuarentur. At neque vinculum earum ad ſpinę medullã vſque pertinet. Sed interiecta aſpera membrana in orbem medullam ipſam complectitur, quæ non ſecus, ac

cerebrum

cerebrum tenui membranâ primò velatur, posteà crassiori. sed hoc tegmento spinæ medulla septa est præter ea, quæ in cerebro sunt, ne doleat, quùm vertebrarum ossibus offenditur, vbi spina mouetur. Circa ipsas autẽ vertebras innatum est vinculum muccosum, hoc est glutinosum, & quasi pituitę plenum, vt vertebræ promptiùs moueantur, ipsúmque vinculum minùs lædatur. In vehementi enim motu abrumpũtur, quæ sicca sunt, & sine humore, atque idcirco qui loris ad vehicula, & iumenta vtuntur, ipsa inungunt. quanquàm eiusmodi muccosus humor in omnibus articulis ob eandem causam inuenitur.

QVædam alia etiam ligaméta neruosa, perpetua adnascuntur, & hinc atq; hinc à lateribus ipsarum intendunt.

Perpetua ligamenta intellexit, quæ à superiori parte deorsum feruntur plurimum longa, nihil tamen habeo, quod scribam, quamobrẽ ligamenta, quę iuxtà intendunt, neruosa dixerit. dicendum enim fuit, nõ neruosa, sed nerui, nisi si valida appellauit neruosa. nerui autem euidenter per vniuersum thoracẽ iuxta vnamquanque vertebram intendunt, quorum superiorem originem in corporibus incidendis demonstrauimus. ad ceruices autem & lumbos super vertebras musculi sunt, per quos feruntur nerui.

DE venis autẽ & arterijs huc pertinentibus alibi tractabimus, quot & quales sint, vnde inchoentur, quidque in quibus possint.

Has quoq; didicistis in corporibus incidendis. sed & in libris, quos de venis & arterijs, de neruis item incidendis habetis, quæ omnia diligentiùs tradidimus in libro de ratione incidendi corporis. quare pluribus hîc de illis agere operæprecium non est. quùm neque ipse Hippocrates persequi in hoc opere vniuersam earum naturam velit, sed eam sicut alia multa in alium locum differat. licet, quæ de venis & arterijs scripta nunc pollicetur, non extent. de neruis autem iuxta vertebras tendentibus in secũdo libro de morbis vulgaribus, non plenè quidẽ, sed in commẽtarij modũ tractauit, tanquã de alijs, quę nos ostẽdimus in eo libro commẽtarij modo, & nõ plenè ab Hippocrate scripta. solùmodò enim primũ & tertiũ librũ de morbis vulgaribus absoluit, ità, vt edi posset.

TVm de medullâ spinæ, quibus tegmentis tegatur, vndè originem ducẽtibus, quâ parte finitis, quibus cum coniunctis, quidque valentibus.

Tegmenta ac velamenta alicuius rei veteres appellant ἔλυτρα, atque idcirco Hippocrates nunc medullæ spinæ tegmenta ἔλυφα nuncupauit, quæ nos paulò antè narrauimus. duo quidem intrinsecus omnino sunt: extrinsecus verò communia omnium vertebrarum ligamenta. Oriuntur autem membranæ à membranis, quæ cerebrum tegunt, sed tertium velamentum, quod extrinsecus eas complectitur, originem habet à caluariâ, quà cum prima vertebra committitur. Huiusmodi autem ligamenta nõ secus, atque ipsa medulla ad imam spinam finiuntur [finitis] Hippocrates dixit κραίνουσι, sicut poëta quùm inquit,

Ἐπεὶ δὴ κρανέω γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἔσαι. quid verò possint, exquisitè iam ostendimus in opere de ratione corporum incidendorum, atque etiam in proprijs libris, inter quos præcipuus est, qui de vsu partium inscribitur. nunc autẽ scripsisse abundè est membranas, quę cingunt spinæ medullam, eundem pręstare vsum, atque in cerebro, quod crassâ membranâ defenditur, ne à circumpositis ossibus lædatur. Est & aliud cerebri velamentũ, & quasi cutis innata, quo hæc nectuntur, nempè tenuis membrana. de tribus autẽ his tunicis in medullâ spinæ paulo suprà pertractauimus.

" IN vlteriore autem parte, vertebræ cardinis modo commissuras habent. 1

Quùm explicare spinæ naturam instituerit, orsus ab interioribus partibus ipsius, quà vertebræ aptè inter se cohærẽtes ad ventrem spectãt, & inter se sunt æquales, iure nunc subdit, [In vlteriore autẽ parte vertebræ cardinis modo cõmissuram habẽt]. vlterior enim pars ijs, quæ proposita sunt, erit posterior, quã inquit vertebras cardinis modo inter se cõmitti. non debes autẽ intelligere posteriorem partẽ eam, quę sita est contra ligamentum propositum, quod scilicet à iuncturã vertebrarum procedit, is enim locus medius exquisitè posterior est, vbi spina tantùm est: sed eam, quæ vtrinque est à commissuris ipsarũ vertebrarum. quæ, si ad spinam referatur, erit à lateribus spinæ: si ad priores partem, in quã dixit vertebras inter se colligari, posterior. scripsit autem eas commissuras cardinis modo esse, quoniàm quatuor exigunt processus, quibus cõmittuntur, duobus quidem admittunt eminentias proximæ vertebræ, duobus se in alteram insinuant. efficitur autem quodammodo structura cardinum similis.

" NErui omnium cõmunes, & ad exteriorẽ partẽ, & ad interiorẽ procedunt.

Pars vertebrarum, quæ ei opponitur, quâ illigantur, posterior & exterior appellari potest: sicuti ea ipsa, quâ illigãtur, interior, & prior. verùm à posteriori parte non reperiuntur nerui, quos nunc τόνους dixit, si nerui intelligãtur, qui motum voluntarium præstant. quà enim vertebræ inter se committuntur, foramen est, per quod vnusquisque neruus à spinæ medullâ traiectus, protinus distribuitur, cuius aliæ partes ad priorem regionem intendunt, aliæ ad posteriorem, atque in musculos dissipantur, qui, quùm spinæ superiecti sint, ῥαχῖται græcè nominantur.

" SIngulæ autem vertebræ, tam maiores, quàm minores in exteriorem partem
" singulos processus exigũt. his autem processibus adiecta est cartilago, atq;
" ab eâ germen oritur ligamentorum, quæ neruis exterioribus germana sunt.

Singularum vertebrarum processus per medium dorsum intendunt, atque vniuersam spinam componũt. extremo autem processui cartilago innexa est, à quâ oritur germen ligamẽtorum, quæ (vt ipse ait) neruis germana sunt, quo significauit, vel simillima, vel inter se coeutia, immixtaq;, vtrũq; enim verũ est.

" ADiunctæ autẽ costæ sunt capitibus in interiorem partem spectãtibus ma-
" gis q̃ in exteriorem, quæ sigillatim cum vnaquâque vertebrâ cõmittũtur.

Costæ, id est, thoracis ossa, quæ à spinâ intendunt transuersa ac modicè obliqua ad pectus, græcè non modò ab Hippocrate, sed ab omnibus iunioribus medicis, nominatę sunt πλευραί. Has inquit cum vertebris committi, quod προσηρθρῶσθαι dixit, quasi dicat διηρθρῶσθαι, quod vocabuli apud iuniores medicos magis in vsu est. eo enim significãt ossium commissuras quibus talis inest motus, vt sensu aliquatenus percipi possit. Costarum capita vocauit extrema, per quæ cum vertebris coniunguntur, in radices processuum à lateribus se insinuantes. Exquisitè autem dixit ipsas magis in interiorem partem spectare. nostis enim rem ità se habere. ipsarum verò commissuram quodammodo duplicem conspeximus. quam rem Hippocrates prætermisit, vel quòd non ex toto vniuersam naturam commissuræ fuerit intuitus, vel quòd tam diligentem eius inquisitionem ad propositum pertinere non existimauerit.

" MAximè autem flexæ sunt hominis costæ, & modo eorũ, quæ curua sunt.

Inter omnia animalia homo costas habet maximè curuas, quoniàm & pectus omnium latissimum: ex cæteris verò animalibus, alia magis, alia minùs acuto

nus acuto pectore sunt. latissimi autem pectoris est homo, deinde simia, quæ pectus habet angustius homine, latius quàm cætera animalia. Commune est autem omnium animalium, quæ thoracem habent, costis esse ab exteriori parte, quà tangimus, gibbis, à côcauitate, interiori scilicet, simis. Id enim necessarium hominibus fuit, vt thoracis spaciû latum redderetur, quoniam iuxta os pectoris dirigi costas oportuit. reliquas earum partes, quùm deberent ad spinæ vertebras peruenire, opus fuit plurimum curuari. Res igitur, quam proponit, ex eo apertè intelligitur, quod ipse ait costas maximè curuas esse, quódque earum figura talê se ostendit. Restat quæstio, quç ad rem non pertinet, sicut prior, sed ad você, quùm Hippocrates explanationis, vel exempli causâ vsus fuerit verbo ῥοικοειδέα, quod maiorê affert obscuritatê, q̃ res ipsa, cuius gratiâ id exêplû affertur. tunc fortasse vox erat vsitata, alioquin verba hæc [modo eorum, quæ curua sunt] non dixisset ῥαιβοειδέα τρόπον: deinde vsu explosa, obscura effecta est. Vox quidê ῥοικοειδέα per κ, apud Theocritû curuû significat in eo carmine, vbi inquit,

ῥοικὸν δέ κεν ἀγριελαίας δεξιτερᾷ κορύναν.

Idem quoque significat apud Archilocum, quùm scribit,

ἀλλά μοι μικρός τις εἴη, καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν.
ῥοικός ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶ καρδίης πλέως. Apud Nicandrum similiter,
ἄλλοι δὲ ῥοικοῖσιν ἰσήρεες ἀμ τὰ πεγάσοις, γαίῃ βαρκυρσοντα.

Per β autem scriptum ῥαιβὸν nescio quid sibi velit. Quanquàm in nonnullis exemplaribus per β scribatur, sed in magis probatis, per κ.

» QVod autem inter costas est, quódque inter processus ossium vertebrarû,
» vtrinq; complent musculi, qui à ceruicibus orsi vsq; ad nexû intendunt.

Quod in corporibus incidêdis apparet, non admodum consentit cum verborum sententiâ. nam quod apparet huiusmodi est. à costarum capitibus, quà cum vertebris committuntur, musculi sunt à posteriori parte, qui ῥαχῖται nuncupantur, alij in longitudinem spinç têdunt vsque ad initium crurum: à priori parte in longitudinem musculi non procedût, sed transuersi inter costas, quos μεσοπλεύριοι appellant: deinde ad aliquot costas pertinent musculi, qui stomacho subiecti sunt, à quibus totum collum in priorem partê attrahitur, & paululum etiam annuit, vbi capitis commissura non moueatur. ipsa enim per se maximum habet motû in annuendo, & abnuendo, si quis eam cum vertebris conferat, quæ post primas sunt. aliarum enim inter se commissuræ paululum mouentur: sed & à regione iuxta lumbos procedunt ad extremas thoracis costas eorum musculorum summitates, qui ψόαι dicuntur: in medio autem thoracis ad costas musculi non pertinêt, qui siti sunt ad vertebrarum processus à lateribus positos, quà cômitti costas posui: sunt & alij duo musculi angusti, atque exigui, qui ab exteriori parte per vniuersum thoracê iuxta musculos, qui ῥαχῖται dicuntur, intendunt à priori parte, non à posteriori versus spinam. Hæc igitur est positio, ac natura musculorum circa vertebras, quç ex corporibus incidendis inuenitur. Videamus deinceps de quibusnam Hippocrates meminerit. ac de ijs quidem, qui inter costas sunt, patet ipsum minimè egisse, quùm ait [musculi, qui à ceruicibus orsi] superest igitur, vt eos intellexerit, vel qui ῥαχῖται dicuntur, vel, qui iuxta hos siti sunt. sed neutri rectè dicentur, quod inter costas est, quódque inter processus ossium vertebrarum, complere. ῥαχῖται quidem musculi vniuersis propositorum ossium commissuris in toto thorace superiniecti sunt à posteriori parte, nihil relinquentes, quod non contegant, sed

omnes costarum radices,& vertebrarum processus,qui à lateribus sunt,ad hæc quod inter ipsas radices est,complectuntur. Angusti autem musculi,qui iuxta hos versus priorem partem siti sunt, protinus post commissurá sunt, ad extremitates eorum processuum,quos vertebræ à lateribus exigunt:quinetiá, quod in fine propositorum verborũ adiungit [vsque ad nexum] si de angustis musculis intelligatur, necesse est ad septi trãsuersi nexum referamus,sin de ijs, qui ῥαχῖται vocantur,ad crurum nexum, quem πρόσφυσιν dixit, crurum fortasse iuncturam intelligens. Equidem verba hæc nequeo accõmodare ad id,quod sensui apparet,arbitrórque initio protinus errasse primum librarium,sicut in alijs multis veterum scripturis. Sed,quùm ità habeant,quę in corporibus apparent, quæstio idoneæ expositionis communiter omnibus proponatur.quod autem distinctũ,& aliquatenus probabile videtur,huiusmodi est. Costas accipiemus pro ipsarum costarum capitibus : processus ossium vertebrarum , pro ossibus, quæ spinam constituunt:sed musculos complentes vtrinq, eam regionem,quę interiecta est, ῥαχίτας intelligemus:nexum septi transuersi. Pelops autem præceptor noster costas,nunc ab Hippocrate voluit nominari omnes vertebrarum processus,qui à lateribus sunt:sed nexum retulit ad septum transuersum.

» IPsa autem spina in longitudinem rectè obliqua est.

Obliquam dixit σκολιὴν eam sic appellare solitus,quæ in latus inclinata est: nunc autem nõ in latus, sed in posteriorem & priorem partem significare vult. spina enim in lõgitudinem recta paululum in posteriorem & priorem partem inclinatur,vt ipse deinceps docebit.

» AB osse sacro vsque ad magnã vertebram, quà inhæret crurum nexus, spi-
» na caua est. quoniàm vesica , partes naturales, & id intestinum , quod la-
» xum est supra anum,hâc parte continetur.

Crurum nexus,multis modis intelligi potest, maximè quidem propriè fortasse is,qui à coxarum commissurâ est,quùm scilicet femoris caput coxarũ ossi per lata ligamenta illigatur, & per id, quod rotundum est, quo altissimis partibus caui ipsius coxæ innectitur,tum per musculos,qui commissuram femoris mouent . meritò vtique dici potest crus necti superioribus partibus:deinde per neruos,posteà per arterias,& venas. Videtur autẽ hic Hippocrates nexum per neruos exponere, quùm ab extremâ lumborum vertebrâ, quæ cõmittitur cum osse,quod & latum & sacrum nuncupatur,oriantur nerui,qui tendunt ad crura. comprobatur autem, vel ex eo,quod in corporibus incidendis apparet, vesicam, & partes naturales, & id intestinũ, quod laxũ supra anum est,hâc parte contineri,quamobrẽ ab xteriori parte gibba structa est. Naturales partes quas γονὰς dixit, intellexit eas,quæ generationi accommodantur, vterum in fœminis , quæ semini aptantur in maribus , γεννητικὰ nuncupantur . id autem , quod laxum est supra anum dixit χαλαρὸν ἀρχὸν. id siquidem sacro ossi superimpositum est,& reuerâ laxum est,quùm non habeat musculos,qui extremum intestinum rectum adstringunt.

» AB hâc ad septi transuersi nexum, recta in interiorem partem recuruatur.

Hâc parte nihil tale spinæ insidet,quales in inferiori vterus & vesica. Quare non necesse fuit ab interiori parte simam esse, atque idcirco, neque ab exteriori parte gibbam, sed hâc parte spinam paululum intus spectare. fulciri enim ab ipsâ magnam arteriam,ac venam oportebat.

Atque

Atque hic locus solus ab interiori parte adiunctos habet musculos, quos ψόας appellant.

Ex his potissimum verbis conijcere quis posset, Hippocratem spinę non annumerasse vertebras ceruicũ. quasi enim spina vniuersa lato osse & vertebris, quæ ad lumbos, & quæ ad thoracem sunt, contineatur, dixit [Atque hic locus solus ab interiori parte adiũctos habet musculos]. Nam, si spinæ ceruicũ quoque vertebras annumeret, falsum vtique erit hunc locum dũtaxat habere adiunctos musculos, cùm & in ceruicibus ab interiori parte grãdes musculi cõtineantur. quos, quùm grandes sint, non latuisse Hippocratem nemo ignorat. quandò etiam, si exigui fuissent, nullo modo ipsum latuissent. horum tamen musculorum, qui ψόαι nominantur, particulam vsque ad eam regionem pertinere, quà septum transuersum innectitur, propositis verbis non notauit, vt qui operæprecium esse tam exquisitè docere non existimarit.

Ab hoc item ad magnam vertebram, quæ sita est sublimior cõmissurâ humeri cum lato scapularũ osse, recta in gibbum vertitur, sed magis adhuc videtur, quàm sit. habet enim spina in medio ossium processus altissimos, ab vtrâque autem parte humiliores.

Vertebræ, quæ ad costas sunt, ab interiori parte simæ paululum videntur, à posteriori gibbæ multum propter spinæ processus. vertebram autem, quã magnam dicit sitam super commissurã humeri cum lato scapularum osse, nouistis, & reminiscẽdi causâ habetis in commentario, quem de ossibus scripsi. His autem, quę proponuntur, accommodanda illa sunt: neque opus est me vlterius explanãte, nisi si quod verbũ alicubi occurrat, quod expositionẽ requirat, cuius causâ huiusmodi cõmentaria scribuntur. quẽadmodũ euenit in hoc ipso loco.

Ipsa verò ceruicum commissura in interiorem partem spectat. Quibus igitur vertebræ gibbę fiunt, magnâ vi conũctione abruptâ expellitur, vel vna vertebra, vel plures. quæ res non accidit multis, sed paucis. non enim facilè incidũt huiusmodi casus. nam nec facilè in exteriorem partem veniunt vertebrę, nisi à priori per ventrem vehemẽti ictu trudantur, sic autem homo interiret: aut nisi quis ex superiori loco decidens in coxas, vel scapulas cadat, sed & sic quoque expiraret. A posteriori autẽ parte non facilè expellitur vertebra in interiorem, nisi aliquid graue admodum super ipsam incidat. ossa enim, quæ ab exteriori parte procedunt, singula talia sunt, vt potius frangi possint, quàm coactis ligamentis, valdè in interiorem partem erumpere.

Spectat in priorem partem, dixit λορδὸν. ità enim conspicitur. Duæ autem sunt primæ vertebræ, quibus ceruicum commissura efficitur, post quas relinquuntur tres, quarum non meminit, quomodo collocatæ sint inter secundã, & sextam, nempè tertia, quarta, & quinta, quę maximè videntur rectum positum habere. hæ autem vertebræ longè minores sunt duabus, & præcipuè tertia, quarta enim hâc maior est, sicut his rursus quinta, sexta verò non his duntaxat maior est, sed septimâ etiam. Ab hâc autẽ vsque ad extremam spinam pro ratione altera maior alterâ est. si hæc in homine perpendãtur, vel in eâ simiâ, quę hominis faciem magis repræsentat, & magis quàm cæteræ, recta inambulat. namque hæc, & in alijs, & in ossibus homini simillima est. vnũ autem in spinâ habet aliarum quoque quadrupedum commune, quod in homine non reperitur, nempè lumbos pro magnitudine reliquarum partium corporis lõgiores, quàm homo, cui ad lumbos quinque duntaxat vertebræ sunt. In simijs au-

tem ſicut in alijs quadrupedibus ſex. Illud autem animaduertere in propoſitis verbis oportet, quod Hippocrates, quùm de ſpinæ figurâ tractare cõſtituiſſet, orſus hoc modo [Ipſa autem ſpina in longitudinẽ recta obliqua eſt] in extremâ oratione adiecit [ipſa verò ceruicum commiſſura in interiorem partẽ ſpectat]. videbitur enim hîc rurſus ceruices ſpinæ partem poſuiſſe.

» ET articulis, qui alios recipiunt, & in alios conijciuntur. medulla item ſpinæ laboraret, ſi parumper loco mota inclinaretur, vertebrâ hoc modo expulsâ. luxata inſuper vertebra medullam cõprimeret, ſi non laceraret. hæc autẽ compreſſa, detentáque multis locis grandibus, & præcipuis, torporem afferret, ità, vt medico nõ ampliùs curæ eſſet, quâ ratione dirigere vertebram deberet, circumſtantibus multis alijs malis violẽtis. ſed manifeſtum quoque eſt reſtitui non poſſe, neque concutiendo, neque aliâ viâ.

Vertebrarum articulos dicit in proceſſibus à lateribus ſitis, quorũ alter alterum excipit. eos autem ait recipere, & in alios conijci, eo quòd vtraque vertebra duobus proceſſibus ſublimioribus cum ſuperiori vertebrâ committatur: duobus humilioribus cum inferiori, ſic, vt alijs proximæ vertebræ proceſſus admittat, alijs in alterius proceſſus conijciatur. quæ perfectè exequuti ſumus in libro de oſſibus.

» NIſi hominem ſeces, deinde manu altè in ventrem inditâ ab interiori parte in exteriorẽ compellas. quod quidem mortuo fieri licet, viuente, nullo pacto. Quorſum igitur hæc ſcribimus? quoniàm nonnulli ſibi perſuadẽt ſe ſanaſſe eos, quibus vertebræ articulis ex toto excedentes in interiorẽ partem venerunt. Quanquàm nonnulli facillimum exiſtiment vertebris eo modo luxatis euadere, nihilq; opus eſſe reſtituere, ſed eas per ſe reſtitui. Multi ſanè ignari ſunt, & ob imperitiam lucrum faciunt, vulgo enim ſuadent. hoc itaq; pacto decipiuntur. ſpinã, quæ in dorſo extat, putant eſſe ipſas vertebras, nam ſingula tactu ibi rotunda ſentiuntur: neque intelligunt hæc oſſa à vertebris procedere (de quibus paulò ſuprà tractauimus) ipſas verò vertebras multo magis in priorem partem ſitas eſſe. Siquidem ex omnibus animalibus homo pro magnitudine ventrem habet anguſtiſſimum à poſteriori parte in priorem, præcipuè ad thoracem. Ergo, vbi aliquod ex ijs oſſibus, quæ valde excedunt, comminuatur, ſiue vnum, ſiue plura, is locus humilior fit, quàm qui hinc eſt, atque hinc. ac propter eà errant putantes vertebras in interiorem partem procidiſſe. quos item fallit habitus eorum, qui icti ſunt. nam, ſi curuari velint, dolent, cùm quâ parte percuſſi ſunt, cutis tendatur, ſicq; oſſis fragmẽta carnem magis vulnerẽt: ſin ità figurari, vt ſpina à poſteriori parte caua ſit, leuãtur. cutis enim, quà fractura eſt, laxior efficitur, & oſſa minùs vulnerant. quin ſi eâ parte tangantur, cedunt, ſpinam in priorem partem compellẽtes, íſque locus inanis & mollis tangenti apparet. Hæc omnia, quæ dicta ſunt, medicos fallunt. citò autem, ac ſine aliquo detrimento huiuſmodi homines per ſe ſaneſcũt. Hæc enim oſſa omnia, quæ rara ſunt, callo celeriter glutinantur.

Manũ altè indere in ventrẽ, cauſâ conquirendi, quæ ibi ſunt, dixit [illegible].

» IAm verò ijs, qui ſani ſunt, obliqua ſpina fit pluribus modis: namque & naturâ, & vſu ſic habet, ſed & ob ſenium, & ſub dolore. hæc ſiquidẽ colligandi vim habent. Gibba autẽ plærunque fit, quùm homo vel in coxas, vel in ſcapulas cadit. neceſſe enim eſt in ſpinâ gibbâ vnam aliquam vertebram reliquarum omnium conſpici maximè ſublimem. eas autem, quę hinc atq; hinc ſunt,

minùs.

minùs. Nec plurimum huiusmodi vertebra ab alijs recedit, sed parum, quando singulæ subitò plurimum cedunt. Hâc igitur de causâ, & spinæ medulla facile fert, quùm ità peruertitur, quùm fiat gibba in orbem, non ad angulum.

Vbi spina gibba fit, hoc est, in posteriorem partem conuertitur, κύφωσις appellat. λόρδωσιν vbi curua spectatq; in priorem: vbi obliqua & in latera σκολίωσιν, quo verbo vtitur alio modo ad omnẽ spinæ deprauationem significãdam, indicans verbum generale magis esse quàm alia. in quâ significatione nunc quoque ait spinam σκολιωθεῖσαν, quasi dicat quouis modo peruerti: atq; in superioribus etiam dixit, [Ipsa autem spina in longitudinem rectè obliqua est] obliquã vocans σκολίω, vbi eam inclinare in priorem & posteriorem partem indicauit.

OPortet autem restituẽdi rationem huiusmodi præparare. commodè quidem lignum firmum ac latum, quod in longitudinem incisum sit, foditur: commodè etiam pro ligno paries in lõgitudinem excauatur, quod cauum à pauimento, vel cubitum, vel quantum res exigit, attollatur. Dein veluti quadiata columna querna transuersa adhibetur, quæ à pariete eatenus recedat, vt aliquis inter vtrũque vbi opus sit, transire queat. sternitur columna hęc, vel tunicis, vel quâpiam re, quę mollis sit, & non admodum cedat. Homo fouetur, & si sustinet multâ aquâ calidâ lauatur: deinde in ventrem iacet, extẽtus brachijs secundum naturã porrectis, atque ad corpus alligatis. Lorũ item molle latúmq; abundè, & longum, quod cõstet duabus habenis, medium medio pectori iniectum bis circumdatur, quãtum potest iuxta alas, posteà, quod ex loris superest, circa alas humeri capiti obuoluitur, capitáque ad aliquod lignũ cuiusmodi pistillum est, alligantur. eorum enim longitudo aptatur longitudini eius ligni, quod subiectum est, vt hoc pistillo extendenti mora sit. Huiusmodi etiam aliud vinculũ super genua, & super calces datur, capitáque eius ad aliquod tale lignum vinciũtur. Aliud insuper lorum latum molle ac valens habenæ modo conuenienter longum, ac latum coxis in orbem firmiter deuincitur, quàm maximè potest prope coxas: deinde lori, quod superest vtrumque caput simul ad lignum, quod ad pedes sit, alligatur. Homine ità figurato intentio in diuersa adhibetur, sine vllâ inclinatione simul, & recta. nullum enim magnum detrimentum inferre eiusmodi intentio potest, si rectè præparetur, nisi quis de industriâ id agat: medicus verò vel alius quiuis modò præualens sit, & nõ imperitus, sublimiori vnius palmæ parte, quà spina gibba est, datâ, atque alterius palmæ sublimiori parte superiniectâ comprimit, intuitus num rectà deorsum versus caput, vel versus coxas debeat comprimere. Adhibetur autem hoc modo vis maximè innocenter: innocenter etiam, si quis super eam partẽ, quà spina gibba est, sedeat, simúlque vbi homo extenditur, se attollens concutiat: sed & pedibus consistere super spinã, quà gibba est, sustinerísque & leniter concutere, nihil prohibet, ad quam rem satis idoneus est quilibet palæstræ assuetus. Aptissimè autem cogitur, si paries, qui excauatur, vel lignum, quod foditur, quatenus conuenire videbitur, infra hominis spinã incidatur: asser verò è tiliâ, vel ex altero ligno non tenuis secetur. tum super spinã, quà gibba est, vel multiplex panniculus, vel paruus aliquis puluinus scorteus imponatur, sed quantum minimè potest, conuenit hæc subijcere, videndum est solummodò, ne asser præ duritie frustra dolori sit: ea autem pars spinæ, quæ gibba est, sit maximè è regione eius partis, quà paries excisus est, vt asser, quà maximè spina extat, superimpositus maximè premat: adhibitus verò asser à ministro vno, vel

altero ſi opus fuerit, cogatur, alij (vt ſuprà oſtẽſum eſt) hinc atque hinc in longitudinem corpus intendant. Licet & per axes extendere, vel iuxta lignum defoſſos, vel contentos in quibuſdam lignis in ipſum defixis, quæ erigantur, ſiue vtrinque à lateribus paululum extantia, ſiue in vtrâque eius extremitate. Accommodatur autem vis, quæ per hæc adhibetur, & vbi vehementiore, & vbi leniore opus eſt. tantum enim roboris habet, vt ſi quis non in medicinâ, ſed ad torquendos homines eam adhibeat, præſtanter ad id valeat. ità, vt, ſiue tantùm extendamus in longitudinem, hinc atq; hinc nihil vltrà cogentes, ſiue citra intentionẽ aſſerem duntaxat admoueamus, abundè ſit. Optimum autem eſt vti eiuſmodi viâ, quam in ipſo vſu, & intendendo, & remittendo moderari potes, quæ ve ſecundum naturam eſt. Quæcunque igitur extant compreſſa, in ſuum locum redeunt: quæ præter naturam coierunt, intenta ſecundum naturam compelluntur. Equidem cogendi alium modum meliorem, aut iuſtiorem habeo nullum.

A Quadrata columna palmi vnius altitudine pannis ſtrata.
B Piſtilla ad caput & pedes.
C Laquei pectus circumdantes, qui feruntur ad ſuperius piſtillum.
D Laqueus ſuper genu & talos.
E Lorum coxis firmiter alligatum.
F Paries excauatus.
G Aſſer è tiliâ ſpinæ, quà maximè gibba eſt, ſuperimpoſitus.

Quæ ſubijcit,

t

Quæ subijcit, plane omnia explicat. quare si quis non percipit, quæ proponuntur, huic non explanatione opus est, sed monstratione. quin & commentaria ad eos scribuntur, qui eiusmodi curationes iam inspexerint. Monui etiam in superioribus, vt, si quis primâ lectione nõ intelligat, quæ ità clarè ab Hippocrate scribuntur, iterum & tertiò, & sæpiùs diligenti animaduersione relegat. quòd, si hoc faciat, quæ planè ab ipso traduntur, omnino intelliget.

NAm quùm è regione ipsius spinæ intentio adhibetur, ab inferiori parte, & iuxta os, quod sacrum appellatur, non est locus, qui prehendi possit: à superiori iuxta ceruices & caput, est quidem, sed aspectu indecorus, præterquàm quòd, si corpus ab hâc parte valentiùs extẽdatur, alia quoque noxa affe-retur. Expertus aliquãdo sum vtrem non inflatum, quem resupinato homine spinæ, quà gibba erat, subieci, dein fistulâ æneâ demissâ inflaui, sed parũ processit. cedebat enim vter, quùm homo benè extendebatur, neq; spiritus impellere quidquam poterat, sed alioquin vter promptè labebatur, quùm se compellerent & gibbus spinæ locus & repleti vtris tumor: at contrà, quùm non valdè homo extẽdebatur, vter ob spiritum in tumorem assurgebat, sed homo magis quàm expediret, in priorem partem cõuertebatur. De industriâ autẽ hæc scripsi. pulchra enim huiusmodi monumenta sunt eorum, quæ, quùm experti sumus, sine effectu inuenimus, & causarum, cur parum processerint.

Locum, qui prehendi possit ὠντιλαβὼ, quasi ἀντιλαβὼ, & ἀντίληψιν dixit, eo quòd obex, & mora sit iniectis laqueis, sic, vt hæreant, quà eminet, & minimè decidant. Ab osse sacro nullus talis locus est: à superiori parte, quamuis ceruices sint, & caput. homo tamen strangulari videbitur, si hâc parte prehendatur, atque idcirco ea intendendi ratio indecora habebitur, sed & noxam inferet, si laqueus ad guttur delabatur.

QVibuscunque autem vertebræ in interiorem partem cõuertuntur, vel q homo ceciderit, vel quòd graue aliquid super ipsum inciderit, plerunque nulla vertebra valdè ab alijs recedit. vbi non valdè recedat, siue vna, siue plures, hominem non præcipitat, sicut anteà dictum est, cùm spina in orbem, non ad angulum peruertatur. his quidem vrina, & aluus magis supprimitur, quàm quibus vertebræ in exteriorem partẽ conuertũtur, pedésque, & crura tota magis frigescunt, atq; hæc magis mortifera sunt, quàm quæ posita sunt, quibus, si euadunt, vrina sine voluntate magis prorumpit, cruraq; magis resoluuntur, & torpent. Quòd si superior spina in priorẽ partem conuertatur, vniuersum corpus resoluitur ac torpet. Machinationem autẽ nullam habeo, quâ spina restitui possit, vbi sic luxatur. quòd si nihil proficiat concutiẽdi modus, qui per scalam admouetur, vel alia similis curatio, seu extendẽdi via, qualis paulò antè dicta est, nullum noui impellẽdi simul & extendendi modũ, qui id pręstare possit, quod asser, vbi spina gibba erat. nam, quî fieri poterit, vt à priori parte per ventrem impellatur? Ergo, neq; hoc licet, neque tussis, aut sternutamentũ vim aliquã habet, quâ ad extentionem cõferat. Nihil etiã proficies, si spiritũ in vẽtrem indas. quin, & qui magnas cucurbitulas defigunt, vt sursum attrahát vertebras, quę in interiorem partẽ exciderũt, summopere aberrant. expellũt enim magis, quàm attrahant, quam rem ignorant, qui eas defigunt. nam quo maior cucurbitula est, eo magis spina caua fit, quùm à superiori cute vrgeatur. Alios item concutiendi modos præter iam positos adducere possem, quos existimet quis ad vitiũ magis pertinere, sed eos (vt potè quibus parum cõfidam) omitto.

Illud

» Illud autẽ in vniuersum, vt summatim dicamus, intelligere oportet, quòd, vbi spina in interiorem partem conuertitur, ad interitum ægrotantem præcipitat, & infestissima est: vbi in exteriorem, vacat mortis periculo, vrinam non supprimit, & plærunque torporem non infert.

De vertebris agens in interiorem partẽ luxatis, inquit casum asperiorẽ esse, quàm si in exteriorẽ ferantur. causam esse in aperto dicit. nerui enim omnes, qui à spinæ medullâ oriuntur, in interiorem partem procedũt. Premũtur ergo magis, vbi spina in hanc partem conuertitur, quàm vbi in exteriorem. cúmq; iis vrgentur, quæcunque partes spinæ superinsident. quo fit, vt interdum superior quoque pars vesicæ comprimatur, & quæ cum his consortium habent, omnia inflammatione occupentur. Quamobrem neque vesica vrinam, neque aluus deiectionem reddit. expellentis enim facultatis, quæ vna ex naturalibus est, vitium est vrinam atque aluum supprimi. torporis autem membrorũ causa est, neruorum affectus sed vesicâ & intestinis affectis, periculum est, ne homo interim decedat, dum tollitur inflammatio, quæ efficit, vt nec aluus, nec vrina respondeat. Quemadmodum autem musculus, qui vesicam adstringit, cùm nimium suo munere fungitur, nõ patitur vrinam euadere, ità verisimile fit affici musculum ani, quem græci ab adstringendo σφιγκτῆρα nominarunt.

» QVùm nec alui itinera distendat, nec prohibeat, quo minùs facilem exitum habeãt, spina, quùm in exteriorem partem conuertitur: sed quùm in interiorem, vtrumque hoc efficiat, accedántque alia complura.

Quùm proximè proposuerit his vrinam & aluum magis supprimi, quàm quibus vertebræ in exteriorem partem conuertuntur, nunc causam adiecit his verbis, [quùm nec alui itinera distendat], id est, exitum eorum, quæ per vesicam & per anum expelluntur. Distendi autem partes, per quas hæc ferũtur, & à compressione vertebrarum, & à consortio, quod cum neruis habent, à ratione minimè abhorret.

» MVlto autem pluribus crura, & brachia resoluuntur, corpus torpet, vrina supprimitur, quibus vertebræ nec in exteriorem partem, nec in interiorem exciderint, sed concussæ vehementer fuerint, manentes è regione spinæ. quibus spina deprauatur, minùs hæc patiuntur.

Vt deprauationem exprimat, mutuatur ὕβωμα vocabulum tanquam generale, agens de vertebris, quomodocunque suo loco motis. vniuersa autem oratio clara est. venit enim ad quartum genus vitiorum spinæ, quod græci à concutiendo σεῖσιν appellant. Id autem est, quùm vertebrarũ spinæ compago vniuersa dimouetur, periculúmq; est, ne conuellatur atteratúrque spina vehemẽter concussa, quod malum ipse testatur multo deterius esse, quàm, spinâ non concussâ vertebræ peruertantur. In sequentibus ad costas pergit, quibus abruptis huiusmodi quidpiam accidit.

De fracturâ costarum.

» MVlta quoque alia in medicinali arte quis inspiciet, quorum, quæ vehementia sunt, quùm morbi momentum omne in se contineant, non nocent: quæ leuiorem offensam aferunt, mala concitant diuturna, & reliquum corpus plurimùm afficiunt.

Locutus de vitio, sub quo spina concutitur, vertebris nullo modo suâ sede excedentibus, subiicit multa in medicinâ leuiora esse re verâ, quanquàm

grauiora videntur. multa enim, quæ minùs afficiunt partes cum vitiato loco consortium habentes, vt, quæ nullam ex præcipuis partibus lædant, sed in se morbi momentum habeant, minùs molesta sunt, quamuis grauiora videantur. In sequentibus gratiâ exempli de costarum affectibus meminit, indicans eorum alios graues apparere, alios esse.

QVin & costis abruptis tale quidpiam accidit. quibus enim costa vna, vel plures abrumpuntur, sicut permultis abrumpi videmus, si comminuta ossa, neque in interiorem partem compellãtur, neque in superiorem, pauci adhuc febricitarunt: sed neque multi etiam sanguinem spuerunt, nec multis item contractum est pus in thorace, aut linamentis opus fuit, aut vitiatum os est. victus autem quiuis idoneus est.

Ex propositâ oratione, quæ longa est, non parum intelligi potest orationis modum ad facilitatem cõducere. Nos priorem partem suprà attigimus, quam Hippocrates longiùs labens obscuram fecit, paucis autem ità loqui potuit. Vbi costa abrumpitur, si fractura simplex & sola sit, casus quidem asperior videtur, licet leuior sit, quàm vbi atteritur. celerrimè enim curatur, & sine periculo, sed absque fractura, vbi caro circa costas atteratur, in maximo interdum periculo reuoluuntur, qui sic affecti sunt. Caput quidem orationis huiusmodi est, singula autem deinceps videamus. Si primam partem huius orationis paucis Hippocrates explicasset, quemadmodum ego, quùm dixi, vbi sola & simplex costarum fractura sit, apertiùs scripsisset. verùm ipse, quasi exponens ait, [Si ossa abrupta, neque in interiorem partem compellantur]. vocauit autem interiorem partem interius spacium thoracis, in quod erumpere os abruptum, per se non potest, nisi nudetur à totâ carne superiectâ, nisi item scindatur mẽbrana, quæ costas cingit. per hæc igitur simplicem fracturam indicauit: deinceps notauit casus leuitatem, quùm ait, paucos febricitasse, raros item sanguinem expuisse, aut pus in interiori thoracis regione contraxisse, raróque opus fuisse linamentis, vel costarum os vitiatum fuisse, & idcirco abundè esse victus rationem quãuis. hanc ipse (vt didicisti) vbique φαύλω nominat, eam, quæ exquisitę cõtraria est, significans. Propositę igitur partis orationis vniuersus sensus huiusmodi est. ad reliqua igitur pergamus.

QVin, & vbi continẽs febris non inuadat, deterior est inedia, quàm cibus, & dolorẽ, febrem, ac tussim magis concitat venter enim modicè repletus costas dirigit, quas inedia suspendit. at vbi suspendantur, dolorem inferunt.

Tumor ventris costas fulcit. Quare, vbi hæ rumpuntur, qui magis ventricosi sunt, minùs dolent: quibus gracilis venter est & contractus, dolore magis vexantur, quàm costas sentiant sine fulcro suspensas. Quòd si continens febris hominem occupet, ediâ vti debet (quod ipse significauit verbo κεναγγεῖν) quoniàm magis læditur à cibo, quàm à costis nõ fulctis At si nulla febris sit, expedit eatenus cibum sumere, vt venter in eum tumorem assurgat, vt costis sedes sit, ac fulcimentum citra offensæ partis compressionem.

AB exteriori parte vincire quouis modo satis est: tantùm cerato, pannis, fascijsque leniter adstrictis debemus æquale vinculum reddere, aut etiam lanę aliquid superinijcere. Conseruet autem costa viginti diebus. in huiusmodi enim ossibus citò callus increscit.

Vinciendi modum, quemuis φαῦλον vocat, quemadmodum & victum, qui contrarius est ei, qui summâ diligentiâ adhibetur.

AT carne circa costas detritâ, quòd homo percutiatur, cadat, re aliquâ vrgeatur, aut alio tali modo, multi iam sanguinem expuerunt.

In memoriâ habendus est hic sermo propter eos, qui existimant in lateris dolore necessarium esse, aliqua ex fibris pulmonis afficiatur. nam, quùm proximus sit lateri inflammato, asserunt aliquid ad eum transmitti ex tenui sanguine, qui in inflãmatione subsistit. pulmone ergo nihil violato, sed costâ affectâ, quosdam ait sanguinem expuere. quo pacto autẽ hoc fiat, licet per ocium requirere. Nos sanè quæstionem hanc perpendimus in his, quæ scripsimus in librum Erasistrati de sanguinis sputo: nunc illud duntaxat intellexisse abundè est, quosdam sine vitio pulmonis sanguinem spuere, propterea, quòd morbus circa costas versetur. Vidistis sæpè, & in alijs inuiolatâ cute, quæ fracturam tegit effundi cruorem, sic, vt fascias impleat, quamuis cutis membrorum densior multo sit, quàm membrana, quæ costas amplectitur. Quare nihil mirum est, si sanguis per hanc ab affectâ costâ in interiorem regionem ducatur, dein protinus in ipsâ expiratione in asperam arteriam, quæ in pulmonem distributa est, transferatur, quemadmodum in ijs videmus, quibus membrana hæc vulneratur. quicquid enim per vulnus in thoracem instillaueris, per os continuò redditur. quã rem, quùm Erasistratus ignorasset, absurda scripsit in libro de sanguinis sputo. sed quâ in re decipiatur, eius scripta de me audientes sæpenumerò didicistis.

VEnæ enim & arteriæ, quæ per id, quod est inter costas, intendunt, & nerui, ex ijs, quæ in corpore præstantissima sunt, oriuntur. Multi igitur sæpè tussi, tuberculis, pure in thorace collecto oppressi sunt, & ad id venerunt, vt linamentis egerent, costáque vitiaretur: sed & quibus nihil tale superuenit, carne circa costas attritâ, tardiùs dolore liberantur, quàm quibus perfracta costa est, atque in eiusmodi casu dolor sæpiùs locum repetit. Verùm nonnulli longè magis hæc mala contemnunt, quàm si abrupta costa esset.

Arterias & venas ὀχετοὺς vocauit: quod autem est inter ossa singularum costarum λαπαρὸν dixit, quâ parte musculi sunt, qui, quùm medijs costis interiecti sint, μεσοπλεύριοι grecè nominantur. neruos verò appellauit τόνους. Oriri autẽ ait hæc omnia ab ijs, quę prestantissima sunt, quoniam initium harum venarum, perinde atque arteriarum est in viciniâ cordis: neruorum autem ad spinæ medullam quæ ad thoracẽ est, quibus aliquid cognationis est, cum alio pari neruorum, qui à cerebro proficiscuntur. Quæ deinde adscribit, euidẽtissima sunt ijs, qui meminerint, quæ prodita sunt in prioribus commentarijs.

SEd & curatione egent magis exquisitâ, si sapiant. conuenit enim inediâ extenuari, corpore quàm maximè conquiescere, abstinere à venere.

Exquisitiorem vbique appellat σκεθροτέρην, cui contraria est simplex & quæuis, quam φαύλην nominat.

ITem ab esculentis pinguibus, & fauces exasperantibus, ac tussim mouentibus, & ab ijs, quæ valentissimæ sunt materiæ.

Esculenta, quæ fauces exasperando tussim mouẽt, κερχνώδεα nuncupat. huiusmodi autem sunt pinguia, acuta, atque acria. valentissimæ materiæ intelligit, quæ ægrè concoquuntur. In exemplaribus autem magis idoneis, verbi κερχνώδεος secunda syllaba scribitur per ν, ducto vocabulo à milio, quod Iones κέγχρον appellant. id accidit, vbi in faucibus aspera quædã milij modo exigua sentiuntur. Quod autem in superioribus dixit, de ijs, quibus circa pulmonem tu-

bercula sunt, diuturna, quæ ægrè ad maturitatẽ perueniunt,& spiritus redditur cum sono. κερχώδης absque ν, scribitur. ducitur autem à verbo κέρχειν, quod sonum notat, qui, vel angustiâ loci, quo spiritus redditur, vel humoris multitudine accidit, plærunque tamen vtroque concurrente, quem spiritum nonnulli τραχὺν, id est, asperum vocant. sed quâ de causâ abstinere hominem velit ab esculentis tussim mouentibus manifestum est, quùm affectæ partes omnes quietem postulent, atque idcirco silentium rursus imperat: manifestum item est, cur caueri voluerit ea, quæ vehementer dimouent vniuersum corpus. quandoquidem cum toto pars etiam dimouetur.

AD hæc venam secare in cubito conuenit, & quàm maximè silentium habere, induceréque super sedem attritam pannos nõ multiplices, sed complures, & multo latiores quàm sit attritus locus, cerati inũctione adhibitâ, linteísque latis, ac fascijs item latis, & mollibus alligare, modicéque adstringere, ità, vt qui deligatus est, dicat sentire se vinculũ nõ valdè adstrictum, neq; item laxum. inde autem ordiri debet, vbi locus est attritus, ibiq; maximè insidere.

Meminisse huius loci oportet aduersus eos, qui existimant venam solũmodo secandam esse, vbi ea concurrunt, quæ multitudinẽ denunciant. E quorum numero est Menodotus Empiricus. ostẽdimus autem in opere de venę sectione, & in eo, quod de multitudine scripsimus, falsam esse eiusmodi opinionem, quæ præter alia multa, vel ex eo reijcitur, quod, vbi quædam partes eiusmodi plagas acceperint, medici ad venæ sectionem confugiunt, quanquàm, qui icti sunt, multitudine nõ tentãtur. eo q, nisi ijs sanguis detrahatur, maximę inflãmationes oriũtur, quod, cùm euenit, alia insequũtur, quę morbo accidere solẽt.

INijciendum verò vinculum medium est, & in vtramque partem attrahendum, ne cutis circa costas in alterutram partem inclinet, sed sine inclinatione seruetur. deligandũ autem, vel singulis diebus, vel tertio quoq; die. satiùs item est aluum mollire leui aliquo medicamento, quod deiectionem citet: ac decem diebus inediâ vti, dein corpus reficere & implere.

Cutis superiecta costis plærisq; laxa est, præsertim, si quo tẽpore homo plagam acceperit, plenior nõ fuerit. his ergo ait magis quàm alijs opus esse fascijs, quæ mediæ primùm inijciantur. nam cutis peruertitur, si ab vno capite fascia ordiatur. quòd si, vt cautior sis, crassos quoque ità alliges, nihil lædes, præcipuè vbi regio prope alam atteratur, ibi enim cutis semper laxa est.

AD hæc dum offensus inediâ vtitur, arctiùs alligandus est: vbi pleniore victu, laxiùs. Quòd si ab initio sanguinem expuat, quadraginta diebus habenda cura, alligandúmque est: si sanguinem non expuat, ferè viginti abundè sunt. conijcere autem tempus ex vi casus oportet.

Cõmune hoc est omnibus fracturis, quod vnà cum multis alijs, quæ hîc ab ipso traduntur, antè etiam exposui, quùm librum de fracturis explanarem. Ea igitur magis sunt vobis in memoriam reuocanda, q̃ sæpiùs à me repetenda.

QVicunque autem rem parui fecerint ob huiusmodi ictum, sub quo atteruntur, quæ circa costas sunt, quamuis in aliud malum deterius non incidant, carnem tamen magis muccosam habent in loco attrito, quàm priùs. At, vbi talis relinquitur, nec curatione ad bonum habitũ restituitur, res peior est, si muccosa circa os ipsum relinquatur, quùm caro non ampliùs similiter os attingat, & ipsum os morbis opportunius reddatur. ob eiusmodi autem causas ossa multis vitiantur, quod malum diutius extrahitur.

Muccosum

Muccosum humorem appellare consueuit glutinosum & album, qui colligitur in partibus exanguibus, vt in osse, & cartilagine, vbi ipsorũ natura rectè concoquere alimentũ non possit. relinquit enim quasi quoddam semicoctum, quemadmodũ relinquũt infirmæ oculorũ membranæ pituitã crassiorem, quæ λήμα græcè nominatur. vis autẽ imbecillior redditur, vel ob suam temperationem immoderatam, vel ob multitudinem concurrentis humoris, quod etiam euenit in tumoribus præter naturam. cætera omnia orationis huius clara sunt.

QVòd si nõ, quę iuxta os sunt, sed ipsa caro muccosa fiat, nihilominus subinde morbus & dolor reuertit, si quis corpore laborauerit. quocirca dare vinculum expedit, & bonum, & valdè accommodatum, donec siccetur, discutiaturque sanguis in attrito loco suffusus, & caro integra ibi augeatur, augetur autem ossis caro.

Caro & quælibet pars, sanguinem habens non per se muccosa fit. id enim, quod propriè in ipsis superat, tale est, quale in fluxu, atque in deiectionibus ob iocinoris imbecillitatem cõspicitur. Quocirca, vbi ossa, cartilago, membranæ læduntur, muccosus humor sæpe cõtrahitur: carne affectâ rarò, idque vel propter cõsortium, quod hęc habet cum eiusmodi partibus. vel propter humorem copiosè defluentem, vbi muccosus succus, aut pituita in eâ contrahitur. constat autem eiusmodi succũ maximo negocio excerni, eo q̃ nec perfusione, cataplasmate, aut medicamẽtis euocari, digerique possit: neq; alio præsidio educi, nisi ex toto anteà tenuetur, atque in vapores resoluatur. Ergo, quià succus glutinosus in vapores soluendus est, idcirco ægrè mouetur. vbi verò tale aliquid superans relinquitur, leui de causâ pars affligitur, cùm ob infirmitatem quidquid in reliquo corpore qualitate, vel modo superans collectũ fuerit, promptè recipiat.

QVibus autem neglectus morbus inueterauerit, & locum dolor exerceat, caróque muccosa sit, his ferramentũ candens medicina optima est. quòd si caro ipsa muccosa sit, adurere conuenit vsque ad os, eâ obseruatione, ne hoc ipsum calefiat: vbi inter costas hæc fuerit, neque sic, in summo cõuenit adurere. cauendum tamen est, ne candẽs ferramentum penetret vsque ad partem interiorem. vbi sedes iuxta os attrita esse videatur, sed recens casus sit, neque os adhuc vitiatum fuerit, si exiguum vitium sit, ità vrere conuenit, sicut dictum est: sin oblongum sit, quod in osse attollitur, pluribus in locis adurere expedit. De costis autem vitiatis dicemus, simulátque de ijs tractabimus, ad quorum curationem linamentis est opus.

Muccus glutinosus cùm dissipari per medicamenta non potest, reliqua curatio est adurere, quæ quo pacto admouenda sit, apertè declarauit.

De femore ex coxâ prolapso.

QVòd si femoris articulus è coxâ prorumpat. prorumpit autem in quatuor partes, sępissimè in interiorem, deinde in exteriorem, in priorem & posteriorem excidit quidem, sed rarò.

Qui coxæ cauum inspexerit, non est, quod desideret causam à me doceri, quamobrem in interiorem partem sępissimè moueatur, deinde in exteriorem. quùm imum caui, non sit omnibus partibus æquale: & articulus, quâ parte ora humilior est, faciliùs elabatur.

VBi ergo in interiorem partem venit, crus longius est, si cum altero conferatur, idque iure duplici de causâ. ossi enim, quod à coxâ sursum procedit

» ad pectinem femoris caput inhæret, ceruíxque articuli cauo sustinetur, rursus ab exteriori parte clunis cauus apparet, vt potè quùm femoris caput in interiorem partem exciderit.

Orationem hanc ferè vniuersam initio orsus ipse ità euidenter adscripsit, vt nemo loqui possit euidentiùs: sed & eorum, quæ tradit, causas etiam adiecit. Quare quod sæpiùs dicere consueuimus, nunc etiã adducemus, si quis consideret, quę proponũtur, ea, si non vbi primò, saltem vbi secundò, vel certè tertiò legerit, percipiet.

» EXtremum rursus femur iuxta genu spectare cogitur in partẽ exteriorem, similiter crus & pes. Ergo, quùm pes in exteriorẽ partem conuertitur, imperitus medicus, quùm hoc alterum confert, non hunc cum sano, atque idcirco crus læsum multo longius videtur, quàm integrum.

Hoc etiam communiter pertinere ad omnia ossa luxata anteà quoque demonstrauimus, quùm altera extremitas spectet semper in contrariam partem, atque ea, quę prolapsa est. Nunc igitur femoris capite in interiorem partẽ prolapso, altera extremitas, quæ ad genu est, meritò in exteriorem conuertitur.

» MVltísque alijs modis error in his accidit.

Errorem παραξυνιέντων dixit, quo vocabulo consuesse Hippocratem appellare non quemlibet errorem, sed eum, qui vero proximus est, & eâ de causâ probabilis, suprà quoque indicauimus. Errant ergo nunc, quatenus in conferendo affectam partem cum integrâ in naturali habitu decipiũtur. debuerunt enim integrum cruri recto statu extento, quod vitiatũ est comparare, sed contrarium faciunt, integrum enim æstimant ad exemplum vitiati.

» QVin, nec ad inguen flectere crus possunt, similiter atque ab integrâ parte. Adde, ꝙ femoris caput, si contingatur, inter anum & naturale prominẽs sentitur. ex his itaque indicijs colligitur in interiorem partem femur venisse.

Flectũt quidem, sed cum dolore, ac minus perfectè. cuius rei causa sunt posterioris partis musculi illis, qui femur inflectũt, oppositi. quòd donec ex toto femur curuetur, sine dolore non sequantur. quoniàm, vbi sic femur exciderit in maximo flexu singuli plurimum præter naturam extenduntur.

» QVibus ergo articulus prolapsus fuerit, neq; repositus sit, sed reponi non potuerit, neglectúsque sit, dum ingrediuntur, crus circumagũt, perinde ac boues, plurimúmque integro pede nituntur.

Quùm vitiatum eius lõgius reddatur femore ità prolapso, necesse est hominem bouis modo ingredi. ille siquidem coxæ articulum laxiorem habet, sicut ipse suprà in principio huius operis testatur. fortasse autem nõ oportuit laxiorem duntaxat articulum causari, sed mouẽtium quoq; musculorum imbecillitatem. nam, si validi fuissent, facilè vtique cõmissurã curuassent, quo facto non necesse esset crus in exteriorem partẽ circumagere. ambulamus enim vtrumq; crus in vicẽ sistentes, mouentésq;, vbi enim sinistrum sistimus, tũc dextrum ex posteriori parte in priorẽ agimus, quod vbi in priori parte stabiliuimus, alterũ rursus à posteriori parte in priorẽ transferimus, sicque rursus hoc in priori parte sistentes ad dextrum mouendum reuertimur, altero crure recto humi innixo, altero, quod mouetur, excitato. Quòd si crura nec ad inguen, nec ad genu curuarentur, cogeremur prorsus vtrumque transferre ligni modo, aliquantisper altiùs excitãtes, & circumagentes: at quùm possint ad vtramq; cõmissuram curuari modis inter se cõtrarijs, qui tamẽ cruri toti aptissimi sunt, ambulamus,

hæc

hæc neque circumagentes, neque tanquam ligna excitātes. quoniàm commissura, quæ ad inguen est, attollit femur in partē priorem, quæ ad genu id, quod inter ipsos & talum est, in posteriorem. Quare crus, quod transfertur, si longius esset, quàm quod humi insistit, nihil oporteret in exteriorem partem circumagere, modò haberet idoneos musculos, qui celeriter flectere vtramque commissuram possent: sed, quùm ob imbecillitatem flectere promptè nequeant, & ob dolorem recusent, superest, vt in orbem circumagant, quùm infirmi ac dolentes musculi nihil excitare sublime possint, quòd ligni exēplo nequeat curuari. Hâc igitur de causâ, magis quàm quòd crus longius redditum sit, circumagi in orbem, dum homo ingreditur, euidenter intelliges, de exemplo, quod ipse Hippocrates adijcit. in sequentibus enim ait, [Quandoquidem quicūque vlcus habent in pede, aut crure, non ità possunt crure vti ad ambulandum, & pueri quoq, ità inambulant]. his enim licet crus longius non reddatur, accidit, vt ità ambulent ob superuenientem dolorem, vbi cōmissuras flectant, pręcipuè circa inguen & circa genu, ac tertiò, eam, quę ad talos est, cùm necesse sit iuxta cōmissuram hanc, extremum crus simum in ingressu euadere, & sublimē ferre pedem vniuersum. nam, nisi hoc fiat, offendet, ac potissimū in solo inæquali.

COgūturq; regionem iuxta eius partis ilia, & iuxta articulum prolapsum, cauam ostendere & obliquam.

Necesse habent ità figurari, non vbi crus integrum sistētes moueant quod luxatum est, & in orbem transferunt: sed, vbi vitiato innixi, quod integrū est, transferunt. nam, quod vitiatum est, superpositi corporis fulcrum esse non potest, erectum, sicut quando naturaliter se habebat ad rectā lineam solo hærens, sed obliquum, ità, vt ab inguine in exteriorem partem conuertatur, in quam etiam inclinant id corporis, quod è regione est affecti cruris, quùm periculum sit, ne in contrariam cadant. quo fit, vt corpus circa ilia prehendant. ilia autem vocat κενεῶνα, eam regionem intelligens, quæ est inter ossa coxarum, & costas nothas, quæ omnino sine osse est. sed, quùm neque sic vitiatum crus ferre corpus possit, & propter imbecillitatem, & propter habitum, ope indiget, quam afferunt nonnulli ægrotantes, qui re ipsâ docti affectū crus manu fulciunt, quà maximè opus est, ab exteriori parte femoris insidēte. quæ res, quùm eos cogat spectare in regionem cruris affecti, eius partis ilia obliqua magis reddit, quæ si crure etiā in exteriorem partem non cōuerso, ità figurentur, caua videbuntur.

CLunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundum esse. si quis enim ambularet pede integri cruris in exteriorem partem conuerso, reliquum corpus à vitiato crure ferri vtique cogeret, à quo sustineri minimè posset. nam quo pacto? necesse igitur est hominem ambulare integri cruris pede in interiorem partem conuerso, non in exteriorem. sic enim integrum crus, & partem suam, & eam, quæ ad vitiatum pertinet, maximè feret

Explicandi ordine permutato paulo obscurior fit: conuenientem verò ordinem seruasset, si ità scripsisset, sicut ego nūc. Clunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundum esse, eo quòd homo inambulet crure hoc in interiorem partem spectante. nam, si in exteriorem spectaret, reliquum corpus vitiato crure ferri vtique cogeret, quod fieri minimè potest. siquidem hoc modo integrum crus (vt dictum est) maximè corpus fert, scilicet quando homo ambulat integro pede in interiorem partem conuerso. sic enim corpus totum ità sustineri ab ipso poterit, vt nequeat facilè peruerti.

AT quùm regio iuxta illa eius partis,& iuxta articulum finuetur, parui apparent, & à latere cogitur ligno inniti ab integro crure. eâ enim parte indigent aliquâ re, quæ obiectâ resistat. in hanc enim clunes conuertuntur, & ab eâdem onus corporis sustinetur.

Quia vitiatum crus corporis partē sibi superiectam ferre nequit, propterea integro toto maximè in interiorem partē compulso nituntur, & in id spectant corpore vniuerso. Euenit igitur, vt in alteram partem inclinati in periculo sint, ne cadant in eam partem, quæ vitiatę cōtraria est. quemadmodum igitur, cùm vitiato cruri innixi sanum transferunt ad priorem partem, vitiatum manu fulciunt: ità, quùm periculum sit, ne conuersi in integrum grauiter in terram cadant, ad baculi præsidium confugiunt.

COguntur item inclinari. necesse enim habent manu, quæ è regione affecti cruris est, à latere femur fulcire, quoniàm, vbi transferenda crura sunt, non potest, quod vitiatū est ferre corpus, nisi cōtineatur, deorsumq; vrgeatur.

Rursus hic etiam obscurus fuit, quùm nō præfatus sit pergere se ad alteram partē ambulationis. hactenus enim de eâ parte tractauit, in quâ crus, quod naturaliter habet, humi cōsistit, affectum in priorem partem fertur: nunc agit de alterâ, in quâ affecto cruri innixus, sanum transfert, de quâ parte ambulationis paulo suprà tractatum est.

HIs itaque modis figurari necesse est eos, quibus articulus in interiorē partem elapsus, reconditus non fuerit, homine nullum consilium capiente quomodo aptissimè figuretur, sed calamitate ipsâ edocto, ex his figuādi modis, qui dantur, eum eligere, qui sit commodissimus. quandoquidē quicunque vlcus habent in pede, aut crure, non ità vti crure possunt ad ambulandum, & pueri quoque ità ambulant. ingrediuntur enim affecto crure in exteriorem partem conuerso.

Quùm non vno tantùm, sed duplici statu in ingressu vtantur, qui sic affecti sunt, meritò dixit [His itaque modis figurari] vnus quidem status est, cùm femur manu fulciunt: alter, quùm integro cruri innixi in id toti inclinantur, atque idcirco baculo egent, quo fit, vt in contrarias partes corpus inclinent, modò in dextram, vbi dextro pede insistunt, modò in alteram, vbi altero. hi quoque magis indecorè ambulant, quàm quibus femur coxâ excidens in exteriorem partem prorupit, quos in sequentibus persequetur.

DVo autem lucrantur, duobus enim indigent. nam corpus in ingressu non æquè fertur eo crure, quod in exteriorem partem conuertitur, atque eo, quod in interiorem, quùm onus nō sit è regione illius, sed multo magis huius, è cuius regione in ambulando & cruribus transferendis onus collocatur. Præterea, si ità figurentur, vt affectum crus spectet in partem exteriorem: quod integrum est, in interiorem, integrū vicem alterius, q̄ citissimè subibit. Quod ad propositū attinet, magni momēti est inuenire statum corpori cōmodissimum.

Vbi læsum crus in exteriorem partem circumagunt, & integro spectāte in interiorem, nituntur, duplex sibi lucrū comparant. Siquidem quod læsum est, nec toto corpore superiori oneratur, nec diu subseruit, cùm quod integrum est paulū internalli moueatur. nam, si diligenter interim tempus volueris, quo crus vtrumq, subseruit, non modò duplū, sed & triplum reperies. per breuissimum enim spacium celeriterque rectâ duntaxat integrum crus fertur: per multū tardéque, quod affectum est. siquidem conspicuum est, quanto longior sit ambulatio in

latio in orbem, quàm quæ recta est, quamuis vtraque ijsdē finibus terminetur.

» His autem, qui nondum perfectè increuerunt, si excidens non recondatur, » breuius redditur femur, crus, & pes. neque enim ossa, similiter in lōgitu- » dinem augentur, sed breuiora fiunt, femur præsertim.

Minus ait reddi crus totum, quibus nondum auctis, femur luxatum relinquitur. quod (vt in superioribus ostēdimus) omnium quoque articulorū commune est. Communis autem rei nunc causam assignat, quemadmodum solitus est. semel enim, vbi aliquid singularium tractat, eius meminit, quod commune est. hác igitur de causā inquit crus his non augeri, neq; ali, partim quòd articulus loco motus sit: partim, quòd nequeat suo munere fungi. Ego autem in superioribus retuli ocium causam esse, cur partes neque augeātur, neque alantur, quę ambo eueniūt articulo luxato. quare non video quo pacto Hippocrates luxatum articulum causatus, ocium subijciat. luxata enim non possunt primò prohibere, quo minùs partes alantur, sed intercedente venarum & arteriarum deprauatione, atque ocio.

» Crus item vniuersum sine carne, & sine musculis efficitur, ad hæc effœ- » minatum, tenuiúsque. partim quòd articulus loco motus sit: partim quòd » nequeat suo munere fungi, quùm naturalem statum non retineat.

Partes, quibus musculorum natura cōtinetur, caro sunt, vt in musculis incidendis sæpe vidistis, quùm duo esse eorum principia demonstrarem, quę sensu comprehenduntur, nempè fibras neruosas, & carnem super ipsas spissatam. Ergo, vbi quis exercitatione, & frictione robustior euadat, fibræ meliùs aluntur, caro gracilior fit, sed firmior. ignauis cōtrarium ferè accidit, graciles enim fibrę sunt: at caro admodum quidem abundat, sed ob humorē mollis est. eiusmodi enim carne caseus, qui adhuc cōcrescit, repræsentatur. sed carne eorum, qui exercentur, ille, qui iam spissatus est. quocirca his musculi duri neruosi, & proprijs finibus circumscripti conspiciuntur: in exercitatis verò molles, & carnosi apparent, ac vel nullo modo, vel vix circumscripti. quibus propterea sine carne crus reddi Hippocrates asserit, sed quùm hoc quoque fieri ex multā exercitatione intelligeret, vbi dixit [sine carne] proximè subiecit [sine musculis] quasi musculis non circumscriptis à finibus, qui sensu comprehendantur. nullus siquidem ex ipsis musculis ex toto corrumpitur, sed, sicut corpus sine venis dicimus, vbi venæ non apparent, ità sine musculis, cùm musculorum fines penitus delitescunt. Ad hęc, quùm clariùs ostendere vellet, in his cuiusmodi forma cruris sequatur, adiecit effœminatum, hoc est madens, molle, non adstrictum, sed laxum, quales sunt fœminæ, de quarum carne conuenienter hæc omnia dici possent, à quibus translatione vsus mutuatur verbū [effœminatum]. Adiungit autem in extremā oratione [tenuius] indicās partes eius omnes extenuari, quā rem in principio dixerat his verbis [breuius redditur]. nam quòd ait [sine carne] ad solā carnis carentiam refertur: quod verò dicit breuius reddi crus, ad partes omnes, quæ breuiores redduntur.

» Namque vsus aliquis id, quod valdè effœminatum est, confirmat, soluit » etiam aliquid ex eo, quod augeri membrum in longitudinem prohibe- » bat, potissimum autem lęduntur, quibuscunque, dum in vtero sunt, hic articu- » lus elabitur: deinde quibus id accidit, dum in ętate sunt admodum tenerā, mi- » nimè, quùm iam robusti sunt. Quā ratione autem ingrediantur, qui robusti » sunt, iam ostendimus.

Verbum[aliquis] μετεξέτερος dixit, quod apud Iones nihil ampliùs sibi velle, quàm quod nobis dicitur ἕτερος, id est alter, licet ex Herodoto colligere. vtitur enim eo frequenter, sicut & verbo μετεξέτεροι, quo significat id, quod nos vocabulo τὶς, id est aliqui: sed & nunc quoq; μετεξέτερος tale quidpiam sonat. præfatus enim ob ignauiã crus ipsis minui, ne quis fortasse rem minus benè accipiens existimet quemlibet partiũ motum efficere, vt alantur, asserit nõ omnẽ, sed quendã hoc præstare, nẽpè moderatum, sicut cętera omnia in vniuerso victu salubri. quod ipse, & alibi, & in vno capite in sexto de morbis vulgaribus testatur, cùm inquit, [labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia moderata].

QVos tenerâ ætate calamitas hæc inuasit, plærique in dirigendo corpore negligentes sunt, maléque super integrum crus circumuoluuntur, manu, quæ è regione eius est, deorsum vrgentes. negligentes item nõnulli sunt in rectè ambulando, quibus postquàm ætas induruit, hoc vitiũ accidit. Sed, qui tenerâ ætate huiusmodi calamitatem experiuntur, si rectè educẽtur, integro crure rectè inambulant, baculum tamen alæ, quæ integro cruri respondet, subijciunt: nonnulli baculum ad vtrumque brachium admouẽt, vitiatum verò crus suspensum habent.

Quùm homo ætate iam robustâ eiusmodi calamitatem experitur, crure vti potest, quanquàm claudicante: paruulis pueris (qui, quamuis crura naturaliter haberẽt, quonam ijs pacto vti possent?) superuenit ignauia quædã circa membri actiones, atque eã de causã καταβλακεύουσιν ὀρθῶς, id est, in dirigẽdo corpore negligẽtes sunt, atque ignaui. At quid mirum, si ambulantes pueri rectè claudicare non student, quãdo ij, qui iam robusti sunt, non sustinent interdũ claudicare, sed (vt ipse dixit) super integrum crus circumuoluuntur? manifestè autem aperuit modum motionis ipsorum verbo [circumuoluntur].

EO autem faciliùs agunt, quo affectum crus breuius habent.

Faciliùs agentes appellat eos, qui promptiùs ingrediuntur, quod cõtingit, vbi vitiatũ crus breuius habent. non enim cogũtur id circumagere, quemadmodum, qui ętate firmâ sunt, quùm luxatus articulus non reponitur, quibus crus ob prolapsum articulum longius efficitur, coguntúrque (vt ipse anteà indicauit) ipsum, dum ambulant, in orbem circumferre.

ATque integro crure nihilominus valent, quàm si vtrũque integrum esset.

Meritò hoc adiungit, iure siquidem integro crure vtuntur, æquè ac si vtrumque integrum esset, vt quod eundem vsum præstet, atque vbi vtrumque integrum erat, similiter nutriatur, & robustum sit.

IAm verò his omnibus caro cruris effœminatur, plærunque autem magis ab exteriori parte, quàm ab interiori. nõnulli autem ferunt Amazonas suis maribus protinus infantibus articulos suâ sede expellere, alias ad coxas, ad genu alias, vt claudi fiant, ne scilicet mares fœminis insidientur, sed operarum loco sint, & sutoriam, fabrilem aliásve sedentarias artes exerceant. Quæ vera nécne sint, ignoro: sed hæc sequi certò scio, si, dum infantes sunt, articuli expellantur.

Omnibus ait effœminari carnẽ ab exteriori parte, magis quàm ab interiori, vbi in interiorem partem prorumpat. quandoquidem ea pars magis in ocio est: nam femoris caput ab interiori parte, licet præter naturam moueatur, mouetur tamen aliquantum, vbi femoris caput interiori parte continetur.

IN coxis quidem multum refert, in interiorém ne partem articulus excidat, an in exteriorem: in genu refert quidem, sed minùs. suus verò claudicandi

modus

» modus vtriusque est. nam quibus in exteriorem procidit, vari magis fiunt: mi-
» nùs autem recti stant, quibus in interiorem partem luxatur. similiter, vbi circa
» talos articulus prorumpat, siquidem in exteriorem partem, vari fiunt, sed stare
» queunt: si in interiorem, valgi, & stare minùs possunt.

Varos dixit κυλλὸς, quo nomine quidam significari volunt deprauationem quamlibet, generale ipsum existimantes: alij, eam solummodò, sub quâ membrum in exteriorem partem cõuertitur, in quo casu necesse est extremum eius, pedem scilicet, in interiorem partem spectare. quæ res non mediocriter ad id cõferr, vt pes firmiter insistat, ità, vt ij, qui naturaliter curuis sunt cruribus (ῥαιβοὶ aut ῥοικοὶ græcè nominantur) firmiùs pedibus insidant, & maiori negocio subuertantur, quàm ij, qui recta penitus habent crura. id vel ex Archilocho patet, qùm inquit, [Imperatorem magnum non probo cruribus diuaricantibus, sed paruum cruribus curuis, pedibus firmiter insistentẽ, & animi audacis]. Verùm curiosa inquisitio significationis verbi κυλλῶ, nihil ad præsentem locum confert. ex ipsâ enim oratione ità planum fit, vt Hippocrates nullo modo obscurus esse videatur. Ergo quibus in exteriorem partem articulus procidit, stare magis posse affirmat, quàm quibus in interiorem venit. nam quibus coxæ articulus in exteriorem partem excidit, pes è regione totius corporis collocatur: recedit autẽ à situ, qui è regione est, vbi articulus in interiorem partem cõuertitur. constat autem omnes homines, qui naturaliter valgi sunt, deteriùs stare, neque posse celeriter currere, tum paruo momẽto, ac leui de causâ cadere. Hoc igitur rerum discrimen in coxâ maximum est, deinde in genu, tertiò ad talos. cõmissuræ enim magnitudinem noxæ quoque magnitudo consequitur. hinc ergo manifestum est eos meliùs stare, atq; ingredi, quibus femoris caput in exteriorem partem prolapsum est, de quo paulo inferiùs tractabit.

» RAtio autẽ incrementi ossiũ hæc est. quibus ad talos crus exciderit, his pe-
» dis ossa minimùm increscũt. hæc enim vitio finitima sunt: in crure augẽ-
» tur, neq; multo minùs, caro tamen minuitur, sed quibus articulus, qui ad talos
» est, suo loco manet, ille, qui ad genu, elabitur, his cruris ossa nõ æquè increscũt,
sed breuissima fiunt, vt quæ vitio proxima sint, at in pede minuũtur quidem,
» sed non similiter, quemadmodũ paulò antè dictum est. quoniàm articulus, qui
» ad pedem est, inuiolatus seruatur. quod si vti pede liceret, sicut cùm varus est,
» minùs adhuc his minuerẽtur pedis ossa. quibus verò coxæ articulus promoue-
» tur, his femoris os non pariter increscit. proximè siquidem vitium attingit, sed
» integro breuius euadit: his tamẽ ossa cruris & pedis etiã, non æquè increscere
» prohibentur. id autem euenit, propterea ꝙ & femoris articulus, qui cum crure
» committitur, & cruris, qui cum pede, suo loco manet: crus tamẽ vniuersum his
» gracilius redditur. Quòd si crure vti possent, ossa magis adhuc augerẽtur, sicut
» anteà quoque dictum est, femore excepto, & minùs caro minueretur, multo ta-
men magis quàm in sano crure. huius autẽ rei indicio sunt illi, quibus humeri
» luxati, vel à primo natali die, vel dum increscunt, priusquam robusti sunt, bre-
» uiores redduntur, hi humeri os breuius, brachium verò & manum sanis paulo
» minora habent ob causas superiùs dictas. quià humerus læso articulo propior
» est, idcirco breuior redditur. brachium verò eiusmodi noxæ non similiter ce-
» dit, quoniàm humeri articulus, qui cum brachio committitur, in pristinâ sede
» manet: manus item longiùs distat à vitio, quàm brachium. Ob propositas igi-
» tur causas, quæcunque ossa vitiũ attingunt, incremento prohibentur, quæ non

attingunt, nõ prohibentur. Multum autem facit ad bonũ habitum totius brachij labor manus. nam qui humerũ iam luxatum breuiorem habent, plæraque ex manuum operibus non minùs præstare possunt, manu eius partis, quàm integræ. neque enim, quemadmodum cruribus, ità manibus ferẽdum corpus est, sed earum opera leuia sunt. propter vsum verò ijs, qui luxatum iam humerum breuiorem habent, caro manus, ac brachij non minuitur, sed & humerus inde aliquâ parte impletur. Vbi verò in interiorem partem coxæ articulus excedit, vel in vtero matris, vel adhuc infãtibus caro magis minuitur, quàm in brachio, eâ de causâ, quià crure vti non possunt.

Sermo hic, qui sequitur, vniuersus perspicuus est, doctrinæ autẽ capita huiusmodi habet. Quę ad prolapsos articulos propiùs accedunt, magis incremẽto prohibentur, emacrescúntque, minùs, quę longiùs absunt: femore autem luxato multo magis membrum incremento prohibetur, atque emacrescit, si in interiorem partem, quàm si in exteriorem prorumpat. siquidem deteriùs mouentur, & claudicãt magis. meminit autem eorum, quos γαλιάγκωνας vocat, quo vocabulo retuli apud ipsum significari eos, qui ob humeri caput in alam prolapsum, dũ adhuc increscunt, humerum breuiorem habent. his ait minùs lædi brachium totum, quàm crus totum illis, quibus luxatur articulus, qui in coxam inseritur. quoniàm in multis vitæ operibus satis laborant: at non similiter vti crure possunt, quibus femoris articulus in interiorem partem promouetur.

HÆc ità habere id testabitur, quod paulo infià subijciemus.

Quænam sunt, quorum testimonium adducturum se pollicetur? hæc sanè, quòd ex ijs, quæ præter naturam habent, quæ minùs mouẽtur, magis alimento, incrementóque prohibentur. Pollicetur ergo ipse Hippocrates ostẽsurum se in ijs, quę paulo infià subdet, eorum testimonium. ego, quùm ad locum veniam, vbi eam rem agit, hanc ipsam orationem in memoriam reuocabo.

De capite femoris in exteriorem partem luxato.

QVibus in exteriorẽ partem femoris caput elabitur, crus, si cum altero extendatur, breuius est, idque non immeritò. quùm femoris caput non feratur super os, sicut quando in interiorem partem procidebat. sed iuxta os, quod non prominet, sed naturâ residet, in carnem humidã cedentémque infigatur. hâc itaque de causâ breuius apparet. interior autẽ regio, quâ crura diducuntur, caua magis conspicitur, & gracilior fit: exterior verò gibba, vt in quam venerit femoris caput. sed & clunis apparet superior, quùm, quę ibi caro est, cedat capiti femoris. femoris item extremitas, quę ad genu est, intrò spectat, non secus etiam crus & pes.

Agit nunc de coxæ articulo in alteram partem luxato, narrátque mala, quę ibi apparẽt, & causas adijcit, quemadmodum in omnibus fecit, nihílque præterit ex eâ doctrinâ, quæ in experimento consistit. quæ oratio vniuersa similiter in aperto est.

SEd neq; curuare crus possunt, perinde ac sanum. hæ sunt ergo notæ femoris in exteriorem partem excidentis.

Hoc verò accidit ob musculos posteriores, qui flexui pugnãt, quoniàm ità figurati plurimùm extendi non sustinent.

QVibus ergo ætate iam robustâ prolapsus articulus non reuertitur, totum crus breuius fit, calx ingressu terram non cõtingit, sed planta ima, extremiq;

» mique digiti parum in interiorem partem spectant, meliúsque id crus superius
» corpus fert, quàm quibus in interiorem partem excessit. partim quià femoris
» caput, & articuli ceruix, quùm naturâ à latere contineatur, magnâ ex parte co-
» xæ subijcitur: partim quià extremus pes non cogitur in exteriorem partem in-
» clinari, sed propè è regione corporis est, & aliquantum magis in interiorem
» partem conuertitur.

Imam plantam dixit στῆθος, quam πέδιον appellant, qui corporibus incidendis versantur, ea est ad radices digitorum. nam pedis medium naturaliter cauum est, quod calce extremo à posteriori parte terminatur, à priori plátæ principio. sic, vt pes humi insidat calce imâ plantâ, & eâ carne, quæ extremis digitis subiecta est, reliquis partibus omnibus, quæ propositis interiectæ sunt, attollatur, exceptâ pedis parte exteriori, quâ humi totus insidet. Habent autem nonnulli pedum structurã prauam, vt quibus medius pes ab interiori parte nõ sit cauus, quos à pedibus planis græci nominant λειόποδες. sed hos, vt qui similem valgis pedum structuram habeant, in hoc sermone præterijt. Quæ sequuntur igitur animaduertens in ijs, qui naturaliter figurati sunt perpende. namque hi, quùm moderatè progrediũtur, toto calce imâ plantâ ac digitorum parte carnosâ humi hærent. quòd si enitantur maximè progredi, principio calci insidunt: deinde, quùm iam transferunt in priorem partem alterum crus, tunc imæ quoque plãtæ innitũtur: postremò, vbi plurimùm similiter altero pede progressi sunt, calce terram contingere incipiunt, túncque pedis antè consistẽtis calcem quidem attollunt, extremos verò digitos in solo collocant. Eorum igitur, qui naturaliter habẽt, ambulatio huiusmodi est. sed, vt quibusdã ex vitio aliquo crus longius sit, aut breuius, vtrumque duplici de causâ accidit. longitudinis causa est humor multus neruorum, vel articulus luxatus, quo modo suprà diximus: breuitatis siccitas, & articulus luxatus in eam partem quam nunc proposuit. priores quidem ingrediuntur ad eum modum, quem paulo suprà indicauit: reliqui sicut nunc docet, primò ostendens femoris caput carnoso loco excipi, & non osse, vt in primo casu femoris erumpentis, quem proposuit. Cedit igitur in hâc parte caro, singulisq; musculis ad suum initium attractis fit, vt totum quoque femur sursum trahatur. Meritò itaque crus breuius altero se ostendit, neq; terram cõtingere similiter potest, atque vbi naturaliter habuit. hi ergo, quùm ingredi necesse habent, contrario modo pedem figurant, atq; ij, qui antè propositi sunt, quibus affectum crus integro lõgius reddebatur. illi enim iuxta talum pedem simum figurabant digitos excitantes: contrà hi pedem inclinãt, inflectuntq;, & terrã contingere extremis digitis cupiũt, atq; hâc de causâ ab affectâ coxâ se demittũt, vt humi innitantur, non solùm extremis digitis, sed magnâ ex parte imâ plãtâ, quã retuli ab ijs, qui in corporibus incidẽdis versantur, vocari πέδιον: Hippocrates autẽ eam dixit στῆθος. quòd si velint calce terrã cõtingere, demitti multũ ab affectâ coxâ cogentur, periculũq; erit, ne inclinati in alteram partem cadant. quâ de causâ neque vti calce eiusmodi homines tentant.

» VBi caro, in quam articulus excessit, iam trita est, & glutinosa euasit, dolor
» tempore conquiescit, quo cessante, ingredi absque baculo possunt, si alio-
» quin velint, potestq; affecto crure ferri corpus. his ergo, cùm crure vtantur, ca-
» ro minùs effœminatur, quàm paulò antè propositis. effœminatur autẽ, vel ma-
» gis, vel minùs: ferè autem magis ab interiori parte, quàm ab exteriori. alij verò
» ex ijs nequeunt calceamenta se induere, propterea quòd crus nõ curuetur, alijs

» id licet. Quibus autẽ seu in vtero matris, seu vi dum adhuc increscũt, huiusmo-
» di articulus iam exciderit, neq; repositus fuerit, quibus itẽ morbo elapsus fue-
» rit, expulsúsq; (complura enim talia eueniunt) vbi aliquibus horũ femur corrũ-
» patur, suppurationes habent diuturnas, & linamẽtis indigẽt, atq; ossa nõnullis
» nudantur, & femoris os, tam vbi corrũpitur, quàm vbi non corrumpitur, mul-
» to breuius redditur, neque ad sani exemplũ augetur. præterea ossa huius cruris
» breuiora fiunt, q̃ alterius, parũ tamen ob easdẽ causas, quæ antè expositæ sunt.

Locum tritum dixit trãslatione vsus à locis ambulatione tritis. est autẽ eius oratio talis. femoris caput suo loco motũ in exteriorem partem figitur in carnem: ijs verò, qui sic affecti sunt, à principio dolet caro, quam premit femoris caput, procedente tempore occallescit, perinde quasi fossorum manus. vbi id accidit, sedes fit commissuræ similis, quùm femur trito loco vtatur, non secus atque anteà cauo coxæ. nam præter cætera quidam eâ parte humor colligitur, qui principio quidem copiosè ob inflammationem coit, dein tenuiori sui parte, & aquosâ magis à superiectis medicamentis dissipatâ, reliqua remanet, quæ glutinosa est, & muccosa, hæc ad motionem capitis femoris maximè confert. ob quem humorem trito hoc loco, tãquam articuli sinu vtuntur. magis autem inclinantur in exteriorem partem, quàm in interiorẽ. Dictum autem est in superioribus quoq; partes cõtrarias ijs, quæ luxatum articulum recipiunt, graciliores fieri, & molliores, quatenus magis in ocio sũt: eas verò in quas prolapsus articulus figitur, quamuis præter naturam, aliquantum tamen mouentur: illæ, vnde recessit, per se quidem non mouentur, sed paululum per alias, quæ primò motæ sunt, quùm partes in quibus articulus erat, effœminẽtur. atque hoc est id testimonium, quod allaturum se pollicitus est. in sequentibus de partibus, quæ plus minúsue emacrescunt, extenuantúrque.

» INgredíque huiusmodi homines possunt, nõnulli quidem eo modo, quo illi,
» quibus ætate iam firmâ articulus excidit, neque repositus est: nonnulli verò
» toto pede insistentes, cogunturq; ob cruris breuitatem in ingressu à recto ha-
» bitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari, & ab inclinatio-
» ne, quæ in affectam partẽ est, rursus attolli, atque erigi. Hæc itaq; sic eueniunt,
» vbi, & quod ad figurandi rationẽ attinet, & quod ad cætera, quæ conueniunt,
» fuerint diligenter à pueris instituti, prinsquàm ità confirmentur, vt inambula-
» re possint, diligenter item ac rectè postquàm cõfirmati fuerint. Summam verò
» curam postulant, quibus ętate maximè tenerâ hoc infortunium accidit. nam, si
» negligantur, quùm teneri sint, crus vniuersum inutile efficitur, & minimè in-
» crescit, caro item totius cruris magis minuitur, quàm in sano, multo tamen mi-
» nùs ijs, quàm quibus in interiorem partem excessit, idque vsus ac laboris causâ.
» quùm statim vti crure possint, quemadmodũ suprà de ijs diximus, quibus ob
» humeri caput iam in alam prolapsum humerus breuior redditur. Inueniuntur
» autem nonnulli, quibus in vtero penitus, alij, quibus sub morbo vtriusque cru-
» ris articulus in exteriorem partem prolabitur. his ergo ossa eiusmodi vitio ve-
» xantur, sed caro minimè effœminatur. crura autem habitiora fiunt, nisi si ab
» interiori parte parum emacrescant. eâ verò de causâ habitiora sunt, quià hi
» vtroque pariter vtuntur.

A recto habitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari, & rursus ab inclinatione attolli atque erigi, διαῤῥέπειν dixit, quod quid sibi velit, & in superioribus ostendimus, & hîc quoque ostendemus. namque vbi femur

in exteriorem

in exteriorem partē promouetur, à musculis, qui ibi sunt, sursum attractū (quēadmodum antè dictum est) innexum crus totum sublimius reddit, atque eā de causā vix terram contingit. quamobrem coguntur imâ tantū plantâ humi insidere, dum ambulant vniuerso corpore in affectum crus conuerso, quùm huic innitūtur. necessariò itaq; vbi sano inniti debent, cùm quod lęsum est in priorem partem transferunt, in sanū rursus conuertūtur femore erecto. ità, vt semper in ingressu duos habitus inuicem mutent, varientq́;. nam, quo tempore integro crure insistunt, erecto corpore attolluntur simul & ambulant: quo rursus læso nituntur, demittunt se, atq; in id inclinātur. Mutare igitur corpus modò à recto habitu, & sine inclinatione in affectam partem inclinando, & ab inclinatione, quæ in affectam partem est, rursus attollendo, atque erigendo ἀναῤῥέπειν dixit, vno verbo propositam habitus mutationem exprimens.

SImiliter enim ab vtrâque parte in ingressu agitantur, clunibúsque apparēt admodum in exteriorem partem prominentibus, propterea quòd articuli excesserint.

Quibus vtrique crurum articuli in exteriorem partem exciderunt, mutatio totius corporis, dum ingrediuntur, in vtroq; crure similis est habitui, qui accidit, quùm altero dūtaxat luxato æger ipso innititur, atque ad ilia curuatur, deprimitúrque. altero enim tantùm luxato, quùm homo affecto cruri insistit, eo modo, quem nunc diximus figuratur: sed contrario, cùm alteri nititur, corpus enim attollit, erigítque, & ilia recta continet. constat ergo eum tunc dissimiliter figurari, sed in hoc casu ęgri eodē statu ab vtrâque parte tam dextrâ quàm sinistrâ continentur. agitantur autem hic nihilominus, dum inuicem vtrique cruri innituntur, quod ipse dixit [σαλεύονται ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ, id est, in ingressu agitantur] agitari expressit vocabulo σαλεύειν, quod idem significat, ac ἀναῤῥέπειν. accidit igitur hic, vt similiter vtræque corporis partes figurentur, quùm vtrūque crus inuicem terræ innitatur. quod (vt ostensum est) ipsis antè non eueniebat.

SEd, nisi his ossa vitientur, neque gibbi supra coxas fiant (nonnulli enim huiusmodi vitijs prehenduntur) nisi inquam tale quid eueniat, in cæteris satis sani degunt.

Nonnulli ex ijs, quibus crura sic luxantur propter communitatem gibbi fiunt. nempè, quùm inflammatio in vertebrarū ligamentis primò oriatur, tum duræ quædā reliquiæ remaneāt. id siquidem & extrinsecus accidere videmus popliti, cubito, & digitis non raro, quùm articulus contrahitur, ἀγκύλην græci dicunt, patérque in huiusmodi casibus articulum præ tumoris duritie contrahi, cùm chorda musculos, qui eam partem tendunt, minimè sequatur, sicuti cùm ob durū tumorem flectentes non sequitur, cōmissura, quæ sic affecta est, tenditur, quod malū gręci nominát ὀρθόκωλον. Potest igitur ob talem quendam durum tumorem spina deprauari: potest & propter cōsortium sub crudo, duróque tuberculo idem viriū experiri. Sed quo pacto eiusmodi affectibus spinæ peruersio superueniat, suprà posuimus, vbi de ipsâ propriè tractauimus.

MInus tamen toto corpore increscunt capite excepto.

Quibus coxę articulus in exteriorē partem prolabitur, melius ingrediūtur, quàm quibus in interiorem, vbi inflammationis periculū effugerint, & præcipuarum partium, cui opportuniores sunt, quàm illi. articulus enim, cùm in interiorē partem luxatur super os fertur, quod nō premitur, cùm durum sit, neque huic malo patet: at exterior femoris regio, cum maximis musculis com-

prehendatur, ingenti dolore torquetur. premũtur enim articulo in eam prolapso, teruntúrq;, & extendũtur tumore præter naturã, nempè femoris capite, & sentiunt omne id, quo vexantur, ac propterea dolent. Ergo propter musculos, qui articulum admittẽtes teruntur, premuntúrque, atque idcirco inflãmantur, & cæteræ partes adiunctæ, & quæ circa spinam sunt, afficiuntur, quæ siquando afficiantur, & æger adhuc increscat, non secus ac femur incremento prohibentur, & minores fiũt, atque omnino deteriores. Illius autem meminisse oportet, quod iam sępiùs dictum est, & eorum testimonium est, quę paulò antè proposita sunt. vbi, qui adhuc augentur, sic lædũtur, partes minùs increscunt: quibus verò ætate firmâ id accidit, minùs aluntur, & molliores euadunt, spinâ minùs auctâ, sequitur, vt reliquũ corpus huiusmodi hominibus minus reddatur. infrà enim crura afficiuntur, super crura vsque ad caput spina sita est. Itaque, vbi hæc minor fit, minus item crus totum, meritò dicit his hominibus vniuersum corpus minùs increscere excepto capite.

De femoris capite in posteriorem partem luxato.

» AT vbi in posteriorem partem femoris caput prolabitur, prolabitur autem
» raro, extendi non potest crus, neque ad articulũ luxatum, neq; admodum
» ad poplitẽ: sed ex omnibus partibus, in quas hic articulus excidit, vbi in poste-
» riorẽ excidat, cõmissura, quæ ad inguen, & quæ ad poplitẽ, minimè extẽditur.

Femoris caput ob causam, quam suprà declarauimus, in propositam nunc partem rarò excidit, quoniàm scilicet caui altitudo inæqualis est. quocirca quà minor est, magis procidit, atque eâ de causâ magis in interiorem partem: quà maior, rarò, & ob id in posteriorem rarò procidit, in quam vbi mouetur, crus ad inguen nullo modo extenditur, ad genu non ex toto. vtriusque causa est musculorum situs, quorum naturam perfectè indicauimus in opere de musculis incidendis, & in secundo libro de ratione corporum incidendorum. vt autem in memoriâ habeatis, quæ sæpiùs intuiti estis incisâ simiâ. (hoc enim animal structuram habet maximâ ex parte homini similem) primùm meminisse debetis musculi, qui à lumbis ortus ad paruum femoris tuberculum pertinet, deinde alterius, qui ab osse, quod pubi subest ad idem tuberculum intendens, cum superiori coniungitur. hi ergo vehementer extenduntur, quùm femoris caput in posteriorem partem elabitur, ibi implicati, & circa coxę cauum in orbem voluti. atque, vbi is, quem hoc vitium exercet, extendere articulum tentet, oportebit vniuersum femur in posteriorem partem circumuolui. in quo casu propositi duo musculi potissimùm lædentur, vt qui plurimùm trahantur, extendantúrque. nam, quùm longiores, quàm antè facti sint, vlterius extendi citra dolorem nequeũt, cúmque longiores fieri non possint, commissuram extendi non patiuntur. Hâc igitur de causâ, qui sic affecti sunt, extendere crus ad inguen non possunt, neque etiam ad genu. propterea quòd femoris caput suo cauo prolapsum continetur in posteriori parte illius ossis, à quo recipi solet. ꝙ si futurùm esset, vt femoris caput extentum ad genu, inguine penitus curuato multum attolleretur, necesse esset, vt femoris caput à coxâ plurimùm in posteriorem partem excederet. quod fieri nõ potest, nisi conuellatur musculus, quo exceptus est, quùm ex naturali sede procidit. In cõmissurâ ergo, quę ad inguen est, neutrũ fieri potest ex ijs, quæ fiebant, priusquam articulus procidisset, nam neque perfectè extendi, neque perfectè curuari potest. Quid ergo Hippocrates alterum

tes alterum duntaxat adſcripſit? An quià, poſtquàm luxatus articulus eſt, eius curuatum protinus apparet, vt potè, quùm imum femur ad genu eatenus in priorem partem excedat, quatenus ſummum in poſteriorẽ, & quatenus ad inguen crus curuatur. quo fit, vt poſteriores muſculi, qui ad poplitem ſunt, ſuperioribus capitibus extendantur, quùm femur ſic retrò prolapſus eſt. his autem supernè extentis, extenditur vnà reliquum eorũ corpus vſque ad chordas, quæ perueniunt ad crus, quibus extentis poples curuatur. quocirca quibus ſic articuli luxantur, curuatæ meritò vtræque commiſſuræ conſpiciuntur. igitur quià extendere ipſas nequeunt, præcipuè eam, quæ ad inguen eſt, idcirco non dixit ſolummodò has commiſſuras non poſſe extẽdi, ſed in eâ, quæ ad coxam eſt, id ſimpliciter protulit, in eâ, quæ ad genu adiecit κάρτα, hoc eſt admodum, vt potè, quæ extendi poſſit, non admodum tamen. nam, ſi id poſſet, nihil à naturali ſtatu recederet. ſuperuenit autem hæc noxa ob eâdem cauſam, ob quam ab articulo luxato protinus poples curuatur. Illud enim ſcire licet commune omnium deprauationum, quòd, vbi partes aliquæ extendantur, quæ cum his continuantur, ſequentes ad ipſas conuertuntur. nulla enim ex iis, quæ ſic ſuo vitio conuerſæ ſunt, naturalem ſedem relinquit, ſed ab eâ, cum quâ continuatur, attrahitur. hęc autem attrahit cõmuni vnâ ratione quòd tendatur, ſed tenditur, non vnâ de cauſâ, ſiquidem intẽdi ſolet, vbi vltra debitum humore impleatur, ſiccescat, inflammatione, vel duro tumore teneatur, vel locum mutet. quare cuncta hæc Hippocrates in ſequentibus latiùs adſcripſit, cuius nos ſermonem ſequuti verba omnia enodabimus.

» ILlud etiam ignorare non oportet, vtiliſſimũ enim, & maximi momenti eſt, ac plæroſq; latet, quòd nec qui benè valẽt, extendere poplitis commiſſuram poſſunt, niſi ſimul extẽdant eam, quæ ad inguen, præterquam, vbi pedem admodum attollunt, ſic enim poſſent. hi ergo poplitis articulum curuare non ſimiliter poſſunt, ſed multo ægriùs, niſi inguinis quoque articulum curuent.

Coniunctionem, quam poſuit in partibus, quæ moueri aliquo modo prohibentur, non ſuo vitio, ſed earum, cum quibus conſortiũ habent, nunc docere incipit in muſculis, qui naturaliter habẽt, quorum nullus initium ſumit à femore, quanquã multi ſunt. nonnulli enim ab oſſe, quod ad ilia pertinet, oriuntur: nõnulli à coxâ: vnus tantùm ab oſſe, quod pubi ſubeſt. hâc igitur de cauſâ commiſſuras moueri ſimul neceſſe eſt, ſicut nunc in pede & poplite oſtenſum eſt, in quibus apparet etiam conſortium, quod cum inguine habent. nam (ſicut demonſtratum eſt) quemadmodum muſculi, qui poſteriorem ipſorum partem mouent (vt dixi) in imo femore ad radices tuberculorum incipiũt, ità, qui per priorem cruris partem feruntur, ex eodem imo femore dependẽt. quare neceſſe eſt intendi poſteriores quidem, quùm poples extenditur, priores, quùm curuatur, vbi ergo tendantur magis, quàm eorum naturæ conueniat, oppoſiti renituntur, & minimè ſequuntur. voco autem oppoſitos eos, qui extendunt iis, qui curuãt, id eſt priores poſterioribus. Duobus autem muſculis gratiâ exempli contentus ero ad huius loci explanationem, quùm qui in corporibus incidendis omnes cruris muſculos intuiti ſunt, ex his poſſint de reliquis facere cõiecturam: aliis verò, qui nullo modo intuiti ſunt, neq; ſermo de duobus clarius erit. hi ergo orſi ab eo oſſe, quod ad ilia pertinet, procedũt, primò quidem per femoris commiſſuram, quæ ad inguen eſt, dein, vbi per ſemur totum ad alteram eius commiſſuram, quæ ad genu eſt, intenderunt, alter, qui anguſtior eſt,

fertur iuxta interius femoris tuberculum, quod humilius est, tum spectans in priorem tibiæ partem, cruri ex interiori parte innectitur: alter, qui magnus est, latescit degenerans in valentissimam chordã, quæ miscetur cum alterâ chordâ dependente à maximo ex musculis prioris partis, qui à clune inchoatur. patellæ autem primùm superinijcitur, dein fertur ad crus. Itaq; si crus ad inguen flectatur, eâ parte musculi breuiores reddentur: si extendatur, longiores. commissura verò genu ac poplitis, vbi extendatur, qui super patellam fertur, breuior fit: qui ab interiori parte, longior. quare cogetur maximè extendi, qui à priori parte est, si extendentes commissuram, quæ ad inguen est, conemur poplitem curuare: qui à posteriori, si poplite extento inguen curuetur. ex sublimiori enim loco per priorem partem femoris descendens flectitur, inde conuertitur obliquus, & ad priorem tibiæ partem porrigitur. meritò igitur ipse longior euadens primas partes cruris ac femoris longiores reddit, vbi excitantur. ostendimus enim in libris de motu musculorum summã contractionem, summámq; extentionem dolori esse, & musculos quidẽ contrahi, dum agunt, extendi verò, dum ab oppositis attrahũtur. siquando autem, quùm musculi in seipsos cõtracti agunt, oppositi non dolent, simul extendũtur, naturaliter quidem in commissuris, quæ propositum consortium habeant, præter naturã verò in illis, quæ deinceps adscribentur. complures autẽ medici decipiuntur, putántque eos musculos affectos esse, quorum prohiberi actionem viderint, quod magis adhuc perspicuum est in sequentibus.

» MVlta quoque alia in corpore inueniuntur, quę similiter germana sunt: de
» neruorum item extensione & musculorum habitu multa etiam sunt, &
» magis scitu digna, quàm quis existimet: præterea de intestinis ac ventre vni-
» uerso, de vtero, qui huc atque illuc fertur, cõtrahitúrque. Sed alibi de his verba
» faciemus germana his, quæ nunc tradũtur. quod ad hunc locum attinet, & ex-
» tendi crus nõ potest (sicut iam dictum est) & breuius apparet duplici de causâ,
» tum quòd non extendatur, tum quòd articulus in carnem clunis eruperit.

Anteà quoq; diximus consuesse Hippocratẽ eas partes nominare germanas, quę inter se consortiũ & cognationem habent, quarum id caput est, quod vná parte vitiatá alterius actio, situs, habitus, vel magnitudo læditur. communis horum omnium causa est in contrariam regionem extensio. In situ exempli causâ (vt ab euidentissimis ordiamur) multos vidimus, qui mederi aggrediuntur, quod non ritè didicerunt, & protinus, vbi aliqua pars cõtraheretur, & breuior fieret, pristinúmque situm penitus non seruaret, ad eam ipsam remedia adhiberẽt, quamuis nullo vexaretur affectu, qui curatione indigeret. itaq;, vbi musculi ab alterâ maxillæ parte resoluãtur, fit, vt altera breuior appareat, & quasi contracta, sed, quę læsa est, eam sequuta, extendi videatur. nam, cùm musculi omnes vnam propriã habeãt actionem, quâ scilicet ad sua initia cõtrahũtur, quãdo illi, qui à sinistrâ parte maxillę siti sunt, agendi potestate priuantur, qui à dextrâ sunt robusti, ac naturaliter habẽtes agunt, dextrã maxillã vniuersam, & labra ad se contrahentes, atq; ità conspicitur sinistrũ labrum extẽtum, & longius redditũ: dextrum breuius, & contractũ. ergo in hoc casu breuius fit, quod integrum est, attrahens ad seipsum maxillæ partẽ, quę resoluta est. Alibi verò ab eo, quod affectũ est, attrahitur, conuelliturq; id, quod sanum, sicut vbi musculus vel chorda, cùm induruit, nequit simul cũ oppositis, dũ agunt, extẽdi. Multa quoque similia euenire constat, in digitis manus, cubito, poplite, cùm

cõtrahũtur

contrahunt propter vitia musculorum & chordarũ interiorum, sed, vbi extenduntur greci ὀρθοκώλους dicunt, ità enim appellare medici solẽt articulos, qui extenti sunt, & curuari non possunt. Huiusmodi quid accidit cicatricibus magnis ac duris, quæ, quùm ab interiori parte sunt, articulum contrahũt, cùm ab exteriori (vt dixi) sic extendunt, vt curuari non possit, quod ob siccitatem, & ob ingentem humorũ vel spiritus inflantis concursum euenire etiá solet. nam, quùm partes, quę sic affectæ sunt, in seipsas contrahũtur, sequitur, vt oppositi musculi agere nequeant, quùm, qui contrahũtur, partes in contrariũ auellant. sic neruorum distentiones fiunt, quùm ipsi musculi primò ac præcipuè seipsos, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum initiũ contrahunt. Sic & vterus interdum sursum fertur, nonnunquam in latus cõuertitur. non quòd ipse suâ actione naturalem sedem relinquat, sed quòd ab alio trahatur. multa verò sunt, quę attrahunt, nam & ea, quibus appenditur, & nerui, & arteriæ, & venæ, quæ cum eo iunguntur, efficere id possunt, vbi in tumorem assurgentes eatenus breuiores fiunt, quatenus in latitudinem augẽtur. namque hoc commune est corporum omnium, quę extenduntur, contrahuntúrque, non modò animaliũ, sed eorum, quæ inanima sunt, cuiusmodi sunt vtres, sacculi, calathi. Vterus igitur hâc de causâ sursum, ac deorsum fertur: & quædam intestina, musculíque complures, ac propterea membra, & maxilla. simile quid suprà ostensum est in spinâ, vbi gibba, caua, vel obliqua redditur.

» EST enim hæc natura ossis coxæ, vbi & caput, & ceruix femoris recipitur,
» quod, quùm hoc luxatum in exteriorem partẽ natium decliue fertur, cur-
» uare quidem homo crus potest, si dolore non prohibeatur.

Tenuis est natura ossis coxæ, in quo cauum continetur. patet autem, quùm femoris caput in posteriorem partem prorumpit, ab eâ parte, quæ post cauum est, sustineri, vt inter cauum & femoris caput id os sit, quod à posteriori parte cauum complectitur. hoc quidem est pars coxæ, cuius nunc meminit, quùm ait, [in exteriorem partem natium decliue fertur]. Manifestum est autem iis, qui viderint eiusmodi locorum sectionẽ, femoris caput vi cum totâ ceruice expelli in magnum musculum natium, qui commissuram hãc extẽdit, à quo musculo chorda oritur, quæ à membranâ non abhorret, coniungitúrque cum eâ chordâ, quam paulo suprà diximus, quæ ex duobus musculis orsa à priori parte femoris vltra patellam tendens cum tibiæ capite connectitur. Ergo hic musculus prolapsum femoris caput admittens omnium maximè torquetur, quùm sub ipso prematur, distẽdatúrque. quare necesse est inflammatione ipsum prehendi, sursúmque ad se trahere chordam, quam paulò antè commemorauimus à membranâ non abhorrentem. quod quùm accidit, consequẽs est, vt homo doleat, vbi poplitem flectit, quatenus enim hic flectitur, hactenus chorda extenditur, attenitúrque à patellâ. hæc antem extenta musculum extẽdit, à quo dependet, nempè magnum illum, quo (vt retuli) recipitur femoris caput. procedente tempore, quùm musculus hic ab inflammatione soluitur, cõtrahitque humorem quendam glutinosum, pars eius, quæ articulum contingit, occallescit, & poples citra dolorem extenditur. ad quam rem faciunt & alia, quę priùs posita sunt de cruris musculis.

» TVm crus & pes modicè recta se ostendunt, neque multum in hanc vel il-
» lam partem inclinata.

Hippocrates modicè ἰθέως dixit. quo verbo significari, neq; perfectè, aut

omnino vehementer, neque ex toto, sed mediocriter, ex ipsius verbis colligitur. ipse enim subiungens [neque multum in hanc, vel illam partem inclinata] apertè demonstrat, quùm adscripserit [multum], id cruri accidere, vt non multum, sed, vt parum peruertatur, deprauetúrque, atque ob eam rem dixit, [tum crus & pes modicè recta se ostendunt], quasi dixerit has partes apparere mediocriter rectas.

PRætereà in inguine caro mollior sentitur, præsertim si tangatur, vt potè, quùm articulus in alteram partem exciderit: sed in natibus, si tangatur femoris caput, videtur magis prominere. his ergo notis indicatur femoris caput in posteriorem partem procidisse. Cui autem ætate iam robustâ prolapsum, restitutum non fuerit, ambulare quidem potest, quùm tempus processit, & dolor cessauit, atque articulus volui in carne consueuit, cogitur tamen, dum ambulat vehementer ad inguina curuari, idque duplici de causâ, quià ob ea, quæ proposita sunt, crus multo breuius redditur, & multum calx abest, vt terram contingat. nam si vel paulum tentet eo pede sustineri, nulli alteri rei innixus, cadet vtique in partem posteriorem. coxæ enim, quùm magis in posteriorem partem, quam pedum basis excedant, in eam plurimum inclinabunt, & spina item in coxas, vix quæ ima planta consistet, neque hoc accidet, nisi ad inguina se curuet, & alterius cruris poplitem flectat. quandoquidem necesse est, vt manu, quæ à parte affecti cruris est, in quolibet passu super femore hæreat. quę res cogit ipsum flecti aliquid ad inguina. nam quùm in ingressu crura permutentur, nequit corpus affecto crure sustineri, nisi id crus manu deorsum ad terram compellatur. quoniam articulus corpori non subijcitur, sed in posteriorem partem ad coxam prominet: ambulare tamen offensus sine baculo potest, si alioquin assueuerit. propterea, quòd basis pedis è regione pristinâ spectat, neque in exteriorem partem conuertitur. idcirco igitur nihil egent baculo, quod renitatur, quicunque velint femur non amplius comprehendere, sed in vicem baculo inniti, quod alæ ab affecto latere subijciatur. quod si longius baculum admoueant, magis erecti ambulant, pes tamen terræ non innititur, si inniti velint, breuius admoueant. cogentur autem ad inguina curuari. Emacrescit etiam ijs caro pro ratione, quemadmodum anteà diximus. nam quibus suspēditur crus, miniméque laborat, maximè extenuatur: sed, quùm in ingressu vsui admodum est, minimè gracile fit. integrum tamen crus non iuuatur, sed potiùs deformius redditur, si vitiato vtantur terræ innixi. nam dum sanum vitiato subseruit, coxam & poplitem curuari necesse est. quòd si vitiatum crus terram non contingat, sed suspensum sit, & homo baculo innitatur, hoc pacto integrū robustius reddetur, quùm naturaliter habeat, & exercitatione magis firmetur. At dicet quis hæc præter medicinā esse. nam, quid vltrà scire nobis conuenit de ijs, quæ curationem non admittunt? conuenit tamen summopere. intelligenda enim hæc sunt ab eodem professore, quùm tanquam aliena seiungi nequeant. siquidem tractare debemus, quæ curationem recipiunt, ne insanabilia euadant, intelligentes quâ potissimū ratione occurramus, quo minùs insanabilia efficiantur: illa verò in quibus medicinæ locus non est, dignoscenda sunt, ne maximè noxia reddantur. Præclara antem, & ardua prædictio in eo consistit, vt intelligamus, quo, qualiter, & quando singula terminentur, ac siue in ea mala vertātur, in quibus remedio futurus locus sit, siue euadere in insanabilia debeāt. Cæterùm quibus vel à primo natali die, vel alioquin, dum

increscunt,

increſcunt, articulus ſimiliter in poſteriorem partem excidit, neque reconditus ſunt, ſeu vi, ſeu morbo exciderit (multis propter morbos ſic articuli luxãtur) cuiuſmodi verò ſint hi morbi poſthac indicabimus. Si prolapſus (inquam) reuerſus non eſt, femoris os breue efficitur, vitiatur itẽ crus vniuerſum, minúſq; increſcit, & gracilius redditur, quùm nulli vſui ſit.

Præſertim πάνυ dixit, quam vocem in ſuperioribus etiam retuli ab Hippocrate vſurpari, vbi intendere velit, quod proponitur. eſt autem eius oratio talis. In inguine caro mollior ſentitur, ſi aſpiciatur, & multo magis ſi locus tangatur. Quæſequuntur omnia patent ijs, qui in memoriâ habeant, quæ antè poſita ſunt.

Vitiatur enim his & articulus, qui ad poplitem eſt, quoniàm nerui ob propoſitas cauſas intenduntur. quare, quibus ſic coxa exciderit, extẽdere poplitem non poſſunt. nam (vt ſummatim dicam) quæcunque in corpore ad aliquem vſum fabricata ſunt, ſi quis moderatè vtatur, exerceátq; in eo laboris genere, cui ſingula aſſueuerint, eo pacto benè valent, augentur, & ad longam ſenectutem perducuntur: ſi in vſu non ſint, ſed ocioſa degant, morbis patẽt, non augentur, & maturè ſeneſcunt. id præcipuè accidit neruis, atque articulis, niſi quis illis vtatur. his igitur de cauſis vitiantur magis, quùm hoc modo articulus luxatur, quàm cum alijs. totum enim crus incremento prohibetur, & quod ad carnem, & quod ad oſſa pertinet. Huiuſmodi ergo homines, quùm ætate iam robuſtâ ſunt, ſuſpenſum, curuatúmque crus tenent, ſed altero feruntur baculo innixi vno, vel etiam altero.

Euidentiſſimum eſt Hippocratem dixiſſe coxam excidere, pro coxæ articulo. ſæpè enim narrauimus maiores noſtros nondum tenuiſſe exquiſitam tenuémque nominum rationem, in quâ poſteriores exercẽtur, ſed ſat exiſtimaſſe in ijs, quæ explicabant, eò tantum incumbere, vt quæ dicerent, ab auditore intelligerentur. Quod inquit igitur huiuſmodi eſt. quibus femur in poſteriorem partem prorupit, vitiatur nõ ſolùm articulus luxatus, ſed & qui ad poplitem eſt. propterea [&] coniunctionem adiunxit, neque ſimpliciter dixit [vitiatur articulus, qui ad poplitem eſt]. quo autem vitio occupetur, ipſe apertè expoſuit, cùm ait, [nerui intenduntur] ſed neruos ne intellexerit eos, qui propriè nerui ſunt, quíque à ſpinæ medullâ oriuntur, vel in quas muſculi degenerant chordas, quæ ad crus pertinent, in hôc loco nihil intereſt, cùm vtraque fidem facere poſſint rectè à nobis expoſita fuiſſe, quæ ab Hippocrate dicta ſunt, vbi aſſerit non poſſe poplitẽ extendi, quibus hoc modo femur promouetur. Quádam prætereà communem rationem adiecit, nempè partes aliquas variè lædi, quod ad habitum pertinet, magnitudinem, poſitionem, ac motum, quamuis ipſæ nullo proprio morbo lædantur, ſed à quibuſdam alijs afficiantur, quibus cum conſortium habent. Intentionem verò in huiuſmodi affectibus præcipuè cauſatur, quam perſequutus tribus modis indicat, vno, quùm muſculus aliquis reſoluitur, tunc enim, qui integer eſt, contrahi videtur: altero, quùm oppoſitus tenditur: tertiò, vbi quod integrum eſt, trahitur ab aliquo eorum, cum quibus coniũgitur, ſicut accidit, quùm vterus mouetur. Nunc ergo, quùm poſteriores nerui, muſculi, & chordæ tendantur, curuatus poples extendentibus muſculis non paret. Cæterum de chordarum, muſculorúmque extẽſione anteà dictum eſt. nunc de neruis, qui à medullâ ſpinæ orti ad crura intendunt. quorum initia tria ſunt: vnum à priori parte iuxta magnũ foramẽ oſſis, quod pubi ſubiectum

est: alterum ad inguina: vbi neruus fertur, & cum magnâ venâ, & absque ipsâ à priori parte femoris, atque hæc parua sunt: maximũ autem neruorum initium à posteriori parte fertur ad vniuersum crus, primúmque procedit ab eâ regione, quæ est inter os latum, & id, quod ad anum terminatur, κόκκυξ græcè dicitur. hoc igitur initium, vbi articulus in posteriorem partem elabatur, premitur, tẽditúrque. atque idcirco diximus Hippocratem hoc loco posse intelligere eos tendi, qui propriè nerui vocantur.

De femoris capite in priorem partem luxato.

„ AT quùm femoris caput in priorem partem erumpit (quod quidẽ raro accidit) perfectè extendi crus potest, sed ad inguen minimè curuari. laborat enim homo, etiam si flectere poplitem cogatur, ad calcem verò, & in vniuersum eius æquè longum conspicitur.

Propter cauum, quod non æquè vndique altum est, articulum in aliam partem raro, in aliam frequenter luxari, anteà sæpenumerò demonstrauit. nunc autem de femore differens in priorem elapso, cõtrario modo affici ait eos, quibus in hanc luxatur, atq; eos, quibus in posteriorẽ. illi enim extendere crus non poterant, hi, cùm in ipso flexu nunc sit femoris caput ad ceruix, curuare ad inguen non possunt, nec ad poplitem propter musculum priorem, qui oritur ab osse, quod ad ilia pertinet. ille enim comprimitur, tensúsque attollitur à femoris capite, cúmq; extendi ampliùs non possit, renititur, si quis flectere poplitem conetur, apparet autẽ cruris lõgitudo consimilis. In superioribus autẽ de femore luxato in partem interiorem sic ad verbũ scripsit [os enim, quod à coxá sursum procedit ad pectinem, femoris capiti inhæret, ceruixque articuli cauo sustinetur] à quo priùs non sustinebatur ex toto, sed magnâ ex parte in eius caui altioribus partibus insidebat: in casu autem, quem nunc ponit, in inguine prominet, atque is locus intentus apparet, cùm femur nunc à suo cauo recedens in priorem partem & paulo inferiùs venerit. quo fit, vt vitiatum crus sani longitudinem æquet. id, quod præsertim ipsis accidit ad calcem, extremũ enim eius minùs demitti in terram potest. cuius rei causa in superioribus explicata nunc rursus summatim etiam enarrabitur.

„ SEd pes extremus spectare minùs potest in partẽ anteriorẽ, eius verò totum rectam positionẽ naturaliter seruat, nec in hanc aut illam partẽ inclinatur.

Potest, dixit ἐθέλει, vbi verbum ἐθέλειν, id est [velle] pro [posse] vsurpauit, quemadmodũ etiam Homerus, cùm ait, οὐδ' ἔθελε προφέρειν, vbi ponit, οὐδ' ἔθελε, id est [noluit] pro [nõ potuit]. Extremum pedem appellauit eam partem pedis, quæ à plantâ ad digitos est, & vngues. accidit enim (quẽadmodũ suprà ostensum est) vt extenso poplite non benè articulus tali in priorem partem inclinetur. Hæc itaq; nunc exponere volens ait [sed pes extremus minùs spectare vult in partem anteriorem] indicans digitos, quibus continetur extremus pes non facilè extendi posse, aut deorsum conuerti, & terram contingere.

„ FErè autem his dolor protinus accedit, & vrina supprimitur, magisq; quàm si articulus in aliam partem luxetur.

Quamobrem hæc sequantur, ipse causam adiungit.

„ VEnis enim femoris caput maximè prope neruos magnam vim habentes, & in inguine prominet, atque is locus extentus apparet, in clunibus rugæ conspiciuntur, & summa gracilitas. Quas quidem diximus, notæ sunt femoris

in priorem

in priorem partem prolapsi.

Neruos appellauit τόνους, eos intelligens, qui cum venâ & arteriâ per inguen feruntur [magnã vim habẽtes] vocauit ἐπικαιροτάτους, sicut in superioribus etiam didicimus. habẽt autem hi magnam vim, quùm medullæ spinæ proximi sint, atque inde oriantur, vndè initiũ sumũt neruí, qui ad vesicam feruntur. quo fit, vt femoris capite in hanc partem luxato, vesica quoque afficiatur, inflammetúrque, & reddere vrinam nequeat. fortasse etiam aliquando ob inflammationis magnitudinem, quâ vesicæ ceruix affligitur, vbi musculus est, qui eam adstringit, vrina supprimitur. eo q̃ inflãmatis partibus excæcatum iter claudatur.

QVibus verò ætate iam robustâ articulus in hanc partem elapsus, minimè restituitur, hi quùm dolor finitur, & articulus assuescit in eo loco cõuerti, in quẽ procidit, recti protinus ingredi possunt sine baculo, ac recti ex toto. quùm vitiatum crus, neque ad inguen, neque ad poplitem facilè complicetur. Ergo, quùm ad inguen non flectatur, crure in ingressu magis recto vtuntur, quàm quùm integrum erat.

Quo tẽpore articulus excidit, dolorem dixit protinus accedere, & vrinam supprimi: procedente verò tempore, vbi hæc cessant, ingredi hominem posse. at quâ de causâ hęc finiantur, quanquàm femoris caput maneat, comprimatq́, & similiter neruos extendat, docuit, quùm orationi adiecit [& articulus assuescit in eo loco cõuerti in quem procidit]. Videtur enim in eâ re cõsuetudinem causari. quoniàm, quę ab aliquo premuntur, quùm tempore occallescant, id faciliùs ferunt, & ea, quæ tunc tẽdebantur, quùm huic molestiæ assueuerint, dolere cessant. Cur verò sine baculo recti ingrediantur, ipse subiecit. caput autem orationis id est, quod crus erectum seruatur, & neutra commissura, nec quę ad inguen, nec quæ ad poplitem est, flectitur.

NOnnunquam etiam pedem per terrã trahunt, vt, qui superiores cõmissuras non facilè flectant, quanquàm pede toto inambulant. namque hi minùs calci, quàm priori parti pedis in ingressu nituntur.

Superiores commissuras nominat, eam, quæ ad inguen est, & eam, quæ ad poplitem. quatuor autem cõmissuræ ingressui accõmodantur, quæ ad inguen est, quæ àd poplitẽ, quæ ad talum, & quæ ad digitos, postremam quãuis multiplex sit, vt vnam tantùm annumero, quùm vsum atque actionẽ communem præstet. hæc non admodũ confert, dum per æquale solum ingredimur: ea verò, quæ ad talum, ad progrediendum, atque ad crura transferenda nihil proficit, maximè tamen efficit, vt pes humi hæreat, ad quam rem parum faciunt digitorum commissuræ. Vniuersa autem cruris actio, dum ingredimur, & multo magis dum currimus, à commissurâ, quæ ad inguen est, & ab eâ, quę ad poplitem proficiscitur. his enim curuatis crus à terrâ attollitur ac facilè trãsfertur. At nunc, quùm neutra flectatur, iure per terram trahi pedem, ait. adiecit [nõnunquam] propter soli differentiam, & vim noxæ. illi enim, qui per æqualia & decliuia loca ingrediuntur, si vel parum quid crus ad superiores commissuras inflectant, pedem haud trahunt: sed, qui per inæqualia ambulant, & accliuia, miniméque eas curuant, tantùm ab eo absunt, vt pedem non trahãt, vt etiã offendant in eâ, quæ in solo eminẽt. [quiq; pede toto inambulent] inambulant pede toto, qui calce, plantâ & extremis digitis terram cõtingunt. illi enim, quibus in posteriorem partem femoris caput elabitur, de quibus ante hos tractauit, cùm breuius crus redderetur, non vtebãtur calce in ingressu, sed terram continge-

bant imâ plantâ, duntaxat, quæ (vt diximus) ab ijs, qui in corporibus inciden-dis versantur, πέδιον dicitur. Verùm quibus in priorem partem coxæ articulus promouetur, calce primùm in terrâ considête, quùm eâ parte pedis, quæ ad digitos est, ingredi nequeant, quâ posteà vtuntur, quùm iam affecto cruri insistentes transferre alterum incipiunt.

VErùm, si valdè progredi possent, calce admodum ingrederentur. nam & qui benè valent, quanto maximè procedunt, tanto maximè calce ingrediuntur, quum vni pedi insistunt, & alterum attollunt.

Eos, qui valdè procedunt, calce terram contingere suprà ostendimus, quod euidentissimè apparet: non minùs etiam in aperto est, nô posse omnino valdè procedere, qui superiores commissuras curuare ob quamuis causam nequeunt. id autem ipsis accidit, propterea quòd molestiam non ferant, quâ, dum transferunt extremum crus, vexantur. nihil enim aliud prohibet, ne maximè procedant. quod si sano cruri insistentes id facere vellent, possent quidem, sed nô sine labore. quamobrem satiùs fortasse fuit hanc orationem, ità explicare. Quibus coxæ articulus in priorem partê erupit, his nihilominus quàm imâ plantâ & digitis, ad ambulandum vti calce licet: ac si sustineant longiùs affecto crure procedere, & calce omnino ingredientur, verùm non sustinent, quoniàm, vbi extentum crus cum difficultate transferunt, dolore torquentur.

PRæterea, quibus sic procidit, magis adhuc calci inhærent, quàm priori parti pedis.

Inhærere dixit ἐγχρίπτειν, quod vocabulum mutuari solet ad ea significanda, quorum alteri alterum inhæret, iuxta quam significationem eo vtitur, quùm in fracturis componendis imperat, vt fracta ossa priùs intenta inter se diducâtur. sic enim ait faciliùs componi, quàm si ἐγχρίπτοντα, id est, quùm alterum alteri inhæret, propellantur. Quod igitur paulò antè proposuerat, clarè in hâc oratione demonstrauit. namq; hi nihilominus calce ingrediuntur, quàm priori parte pedis. quod clariùs adhuc & meliùs dixisset hoc modo. [non enim minùs hi calce ingrediuntur, quàm priori parte pedis, sed magis etiam]. non tamen adiecit in superiori oratione [sed magis etiam].

PEdis enim anterior pars, quùm reliquum crus extentum est, non æquè potest in priorem partem curuari, atque vbi flexum est: neque item simus pes redditur, vbi crus inflexum est, sicut vbi extentũ. crus igitur naturâ, quùm benè valet, sic se habet, vt diximus. vbi verò articulus luxatus restitutus non fuerit, homo ob propositas causas inambulat, sicut ostensum est, crus tamen altero gracilius redditur, & à clune, & à carnosâ parte, quæ in posteriori crure prominet, & è regione posterioris partis. quibus itaque tenerâ ætate articulus elapsus minimè restituitur, vel à primo natali die id mali incidit, femoris os magis minuitur, quàm tibiæ, aut pedis.

Pars pedis, quæ ad plantam & digitos est (quam priorem appellat) extento poplite contingere terram non potest. vocauit autem huiusmodi pedis habitum καμπύλον, id est curuum. nam commissura, quæ ad talum est, neque extêta dici solet, neq; flexa, sicut ea, quæ ad poplitem, & ea, quæ ad inguen. Ergo, vbi priores musculi eam partem pedis, quæ inter talos & plâtam est, attollunt, dici solet aliquo modo pes σιμοῦσθαι, id est, simus fieri: vbi verò posteriores calcem ad se trahunt, vnà cum eâ parte, quæ inter talos & digitorum radices est, nullum est nomé vsitatum, quo istiusmodi habitus nominetur. quare Hippocrates (vt ostendimus)

ostendimus) cum appellauit κεμπύλους, vocem inueniens rei, quam exprimit, accommodatam. neque enim potest pes simus fieri, attolliq́, à prioribus musculis, quod non aliud est, quàm simum fieri, quùm crus inflexũ est, sicut quãdo erat extentum: quemadmodum nec curuus fieri, nisi crus flectatur, potest autem vtroque modo figurari, sub vtroq; cruris proposito habitu, sed paulum, & violenter, multũ & sine vi, non potest. Ergo, cùm musculi (vt diximus) orti à posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet, nõ ab anteriori calcem & vniuersum pedem trahunt ad partem posteriorem, eiusmodi habitum pedis, grecè nonnulli κέμπτω, nonnulli ἔκτασιν nuncupant, quemadmodũ, vbi pes in contrariam partẽ à prioribus musculis mouetur, alij ἔκτασιν, alij κεμπτω nominant, in quo casu (vt retuli) dici solet pes σιμοῦσθαι, id est, simus fieri: in cõtrario nullum est nomen, de quo inter omnes conueniat, sed nihilo deterius habet rerum peritia propter vocabulorum dissensionem. Equidem absque vocabulis, de quibus non cõueniat inter omnes, oratione vtrũque mihi clarè videor explanasse.

» Minimum autẽ femur minuitur, quùm in hãc partem promouetur. minuitur tamẽ caro vbique, à posteriori parte præsertim, sicut in superioribus quoque dictum est. Ergo quicunq; rectè educati fuerint, vti crure possunt, cùm increscunt, quanquàm aliquanto breuius altero est, baculo tamen fulciuntur à parte cruris vitiati. nequeũt enim absque calce imâ plantâ cõsistere, quod quibusdam aliâ de causâ claudicantibus licet, quamobrem nequeant, paulo suprà declarauimus. idcirco igitur baculo egent. Iis verò, qui negligenter habiti fuerint, neque crure terram contingant, sed id suspensum habeant, ossa magis minuuntur, q̃ alijs, qui crure vtuntur: circa articulos autem crus, quod ad rectum habitũ pertinet, magis deprauatur, quàm quibus articulus alio modo luxatur.

Quidam ex ijs, qui huiusmodi dictiones exponunt, tãtam videntur earum habere peritiam, vt [minimùm] arbitrentur [nullo modo] significare: [non minimùm] [maximè]. hi ergo Hippocratem dixisse existimarent his, qui sic affecti sunt, femur nullo modo minui. At minui ipsum constat, non æquè tamen, atq; vbi in alias partes prolabitur. causæ enim, ob quas minuitur, leuiores sunt in hoc casu, quàm in illis. Duas autem causas reddidimus, instrumẽtorum deprauationem, & actionum noxam, ob quam parum crure vtũtur. sed, quùm in hanc partem femoris caput erumpit, præterquàm quod instrumenta non admodum deprauantur, actio ipsa cruris non multum læditur.

FINIS COMMENTARII TERTII
GALENI IN HIPPOCRATEM
DE ARTICVLIS

Galeni in Hippocratem de articulis commentarivs qvartvs, Vido Vidio Florentino interprete.

VT summatim igitur dicamus articuli, qui excidũt, & elabuntur, non eodem modo semper excidunt & elabuntur. modò enim multo plus, modò multo minùs. vbi quidem multo plus, & elabuntur, & excidunt, in vniuersum maiori negocio restituuntur, ac nisi reuertãtur, ossa, caro, atque habitus, & magis, & apertiùs deprauantur, vitiantúrq;. At, quùm minùs excidũt & elabuntur, ossa hæc faciliùs cõduntur, & vbi vel negligantur, vel reponi nequeant, minùs debilitantur, & cum leuiori detrimẽto in hoc casu, quàm in eo, quem proximè posuimus. In reliquis ergo articulis multum interest, magis ne an minùs suâ sede excedant: sed vtrũq; caput tam femoris, quàm humeri semper omnino æquè prolabitur: quoniàm absque vllo excessu simpliciter rotundum est, & cauo recipitur, quod in orbem est, & optimè sibi aptatur. quocirca euenire non potest, vt in his articuli dimidium procidat. nam, cùm rotũdus sit, vel totus erumpet, vel intrò reuertetur. Id ergo, quo de agitur, ex toto suâ sede mouetur, alioquin non excideret, interdum tamen magis, interdum minùs à naturali sede recedit, quod magis femori euenit, quàm humero.

Non modò huius orationis, sed & omniũ, quæ sequuntur, caput vnum est, luxata non mediocriter inter se differre, quatenus magis, aut minùs à naturali sede recedunt. nonnulla enim multum, nõnulla parum absunt, vtrumq; autem magis, aut minùs patiũtur. In alijs quidẽ articulis res clara est, vt in cubito, manu, crure, pede, digitis: sed humeri & femoris caput indicat non posse paulum suo loco excedere (quod vitium græci παράρθρημα dicunt) quùm rotundum sit, & in cauum inseratur, quod oras in orbem habet, in quibus consistere caput nequeat. necessariò enim, vel protinus recõderetur, vel ex toto excideret. vtrũque tamen caput ait interdũ longè, interdum paululum à naturali sede recedere. vbi verò & plurimum & minimum datur, non paucas, quod ad plus & minùs attinet, differentias intercedere manifestum est.

QVandoquidẽ nonnulla ex ijs, quæ à primo natali die suâ sede mouentur, si parum excesserint, restitui possunt, præsertimq; ad pedis articulos.

Quod ait [primo natali die] nonnulli ad eos referunt, qui in vtero sunt, alij ad eos, qui non multo antè nati sunt. horum sententiam comprobant, quæ sequuntur: sed illi proculdubio errant, qui accipiunt in ijs tantùm, qui in vtero sunt. satiùs enim est ad vtrosq; orationẽ referre. Præterea, quæ sequuntur cum alijs facere paulò pòst demonstrabimus, vbi eum locum aperiemus.

QVibus à primo natali die crus varum est.

Crus varum, id est, in exteriorem partem conuersum, suprà etiam nũcupauit κυλλὸν, vbi spectare intrò pedẽ ait. dixit antẽ pedis articulos, quoniàm plures numero sunt omnes iuxta tali commissuram siti, cum quo non vnum os tantùm cõmittitur. sura enim ab exteriori parte, ab interiori tibia, vtraq; magno processu cõplectitur talum, cuius pars prior, quæ rotunda est, & quasi caput habet rotũdum ceruici superimpositum, à cauo excipitur illius ossis, quod

scaphæ

scaphæ similitudinem refert, quâ parte commissuræ pes potissimùm & sursum extenditur, quùm simus efficitur, & in posteriorem partem ducitur: sed & ab inferiori parte talus cum calce committitur, quomodo in libro de ossibus explanauimus, in quo exerceri iussimus eũ, qui debeat in his expositionibus versari. Verùm pes tunc potissimùm varus redditur, cùm tibia in exteriorem partem creuit, sic, vt inferior suræ processus, quo talum ab exteriori parte complectitur, sine vllá fulctu à suspendatur.

PLæriq; sanabiles sunt, nisi ità magnus excessus sit, aut pueris iam adultioribus res incidat. Cõmodissimum itaque his est celerrimè subuenire, antequàm & pedis ossium, & carnis in crure magna admodum defectio sequatur.

Adultiores vocat eos, qui plurimum increuerunt, quorũ ossa non æquè tractari & componi possunt, atque infantium propter mollitiem. Hinc itaq; colligitur Hippocratem de ijs agere, qui nati iam sunt: at loquatúr ne de illis, qui in vtero sunt, nõ similiter manifestum est, sed in superioribus sæpiùs retulit in vtero matris articulos luxari.

MOdus ergo eius vitij, sub quo pes varus fit, nõ simplex est, sed multiplex. plærunque autẽ varus redditur, non quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed quòd pes consueuerit re aliquâ exceptus figurari.

Modum τρόπον dixit, quod verbum plerunque mutuari solet, quùm de vnoquoq; eorũ loquimur, quę inter se differunt singula: sed nunc agere potest, quâ ratione pes varus fiat, quod multis modis accidit. namque id, quod subijcitur, vtramque sententiam comprobat, quùm ait, [plærunque autem varus efficitur non quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed q; pes cõsueuerit re aliquâ exceptus figurari]. nam, quùm inquit [non q; articulus ex toto luxatus fuerit] vnum quendam vitij modum expressit: quùm verò dixit, [sed quòd pes consueuerit re aliquâ exceptus figurari] vndè is fiat, ostendit. Neq; enim alienũ est deprauari tenera, & veluti cerea infantiũ ossa, prauè à nutricibus figurata, cùm in cunis collocantur quodámodo cõtorta, vel pluribus velamentis inuoluta, vel sic, vt à quibusdá etiam vrgeantur, à quibus omnibus deprauationes fiunt.

HÆc autem in curatione animaduertẽda sunt. os cruris, quod ad talos extat, ab exteriori parte in interiorem propellendum, dirigendumque est: calx contrà è regione eius in exteriorem repellendus, vt ossa, quæ excesserunt, inter se concurrãt, & in medio, & à latere pedis: digitiq; omnes vnà cum pollice repentè in interiorem partem inclinandi, atque ità cogendi sunt.

Scribit ipse in libro de fracturis [crus binis ossibus continetur, quorum alterũ altero tenuius est, ab vnâ parte multo, paulo ab altera]. solent autẽ recentiores hoc os, quod ab exteriori parte sitũ est, gręcè nominare περόνην. iubet igitur, vt illud in interiorem partem cogatur, simulque calx repellatur in exteriorem, idq; præsertim ex calce, quod è regione est, cruris videlicet, quod super ipsum naturaliter sitũ est. De hâc autem restituendi ratione anteà sępiùs mentionem fecit, quæ omnium communis est. siquidem necesse est, quod naturali sede excessit, in pristinum locum propellere, vt ossa inter se concurrant. Quæ subijcit de ipsis dirigendis euidentissima sunt ijs, qui in memoriâ habeant, quæ superiùs diximus in expositione huius libri, & antè, eius, qui de fracturis est. siquid autem occurrat, quod obscurius videatur, illud duntaxat enodabimus.

DEligare item conuenit adhibito cerato, quod resinam copiosè acceperit, & fascijs mollibus, non paruis, neque admodum arctatis.

Partibus compositis aptatur ceratum, quod resinam acceperit. quoniàm fasciæ cuti meliùs inhærent, & partes corporis magis ſiccantur. ex eo quòd fasciç inhærent, ſequitur, vt partes, quæ curantur, immobiles, vt compositæ ſunt, ſeruentur: ex eo quòd partes ſiccantur, vt ſpiſſentur, & confirmentur. quę res etiã composita fideliter tuetur. Porrò autẽ fascias molles adhibet ob corporũ mollitiem, quę infantium corporibus propter ætatem ineſt, quas leniter adſtringit cauens, ne vehementer arctatæ comprimãt, pręcipuè cùm corpora mollia ſint. ſed quià minùs adſtringit, idcirco imperat, vt plures fasciæ inijciantur. ſcripſit enim vinculi firmitatem, vel preſſu comparari, vel numero fasciarum.

» NOn ſecus autem circũagenda fascia eſt, quàm ſi pes manibus dirigendus ſit, vt paulo magis valgus appareat.

Hoc item præceptum cõmuniter ad luxata fractáque omnia pertinet, quod ſæpiùs ab ipſo memoriæ proditur. non enim vult in dirigendo, quę composita ſunt in naturalem ſedem exquiſitè reſtituta, ità relinqui, ſed paulo vltra cõpelli, vt ad contrarium eius loci, in quem diu peruerſa ſpectarunt, à nobis impulſa, conſiſtant in medio, quod prorſus ſecundum naturam fuit. nam ſi collocata in hoc dimitterentur, ad diuturnam deprauationem redirent. Cõſtat autem pręceptum hoc ad id conſilium pertinere, quod in curando maximè cõmune eſt, in quo contraria cõtratiorum eſſe præſidia docuit. quùm nec refrigerata, moderatè calefaciamus, nec calefacta, moderatè refrigeremus. ſed eatenus à medio in contrariam partem recedamus, quatenus in alteram morbus receſſit. Nunc quià pes varus eſt, cui vitio contrarium id eſt, ſub quo valgus efficitur, idcirco Hippocrates iubet, dum componitur, vt in valgum conuertatur, ſcilicet vltra ſedem prorſus naturalem.

» SOlea item conficienda eſt, aut ex pelle non multum durâ, aut ex plumbo.

Hoc etiam ad ſtabiliẽdam iuncturam molitur, quamobrem iubet ipſum poſtremum omnium ſuper iuncturam deuinciri, vt eam totã contineat, & carnem ipſam non comprimat, id quod in ſequentibus expreſſit, inquit enim.

» ALligandáque non vt cuti inſidat, ſed cùm poſtrema lintea circumdantur. » vbi iam alligaueris, caput vnius ex fascijs, quibus vincitur, è regione » minimi digiti aſſuendum eſt, illis fascijs, quæ ſub pede ſunt, vt dum moderatè ſe » habere videatur, fascia ſurſum ducta circa poſteriorem cruris partem, quæ car- » noſa prominet, voluatur, atque ità firmiter maneat. ſed (vt vno verbo dicam) » quaſi ceram fingamus, debemus & manibus in naturalem ſedem compellere, » & vinculo ſimiliter non magnâ vi, ſed leniter adducere.

E regione minimi digiti, hoc eſt, ab exteriori parte pedis fasciam appẽdit, quam attrahit ad poſteriorem partem cruris, quæ carnoſa prominet. quandoquidem pedi varo medetur, quòd ſi valgum curaret, ab alterâ parte fasciæ caput aſſueret. quoniàm inclinare pedem oportet in contrariam partẽ atq; conuertitur, ſic, vt, quæ extrà ſpectant, compellantur intrò: quæ intrò, ſimiliter in contrariam regionem cogantur.

» ASſuendæ autẽ fasciæ ſunt, vt quomodo opus eſt, ſuſpendantur. Alia enim » deprauatio aliam ſuſpendendi viam poſtulat.

Quod ego nuper poſui, ipſe nũc declarat alijs deprauationibus alias ſuſpendendi rationes accommodari. cõſtat autem, vbi pes in interiorem partem ſpectet, ità ſuſpendendum eſſe, vt extremum crus in interiorem partem compellatur, pes in exteriorem: vbi pes in exteriorẽ inclinatur, ità, vt crus in exterio-

rem

rem, pes in interiorem vrgeatur. vbi in vtramuis partẽ paulum excesserit, appensa fascia moderatè in cõtrariam partem cogi debet: qui longè à naturali situ recessit, validiùs repellendus est. Ideo deprauationem (quam χώλωμα dixit) commune nomen omnium prauitatum accipito.

» CAlcei verò è plumbo instruantur, qui super iuncturam obligentur, ad eam » formã, quam Chiæ crepidæ habebant. quibus opus non est, si quis mani» bus rectè componat: rectè item fascijs alliget: rectè suspendat. Curatio igitur » hæc, neque sectionem, neque vstionem, neque aliam varietatem requirit. cele» riùs enim opinione huiusmodi vitia curationi cedunt, tẽpore tamen superanda sunt, dum corpus iusto habitu increscat.

Quænam fuerit chiæ crepidæ forma, non satis patet. quoniàm neque Hippocratis sæculo in vsu erat, atq; idcirco inquit [ad eam formã quam Chiæ crepidæ habebant] quùm potuisset dicere [habent]. Constat autẽ infantibus, cùm diriguntur, id calciamẽti genus maximè idoneum esse, quod ad vnguẽ pedem excipit, & carnem non comprimit, ad quã rem spectantes parare nũc idoneum calciamentũ poterimus, quãuis cuiusmodi chiæ crepidæ fuerũt, nõ requiramus.

» VBi autem ad calceos veniatur, aptissimi sunt, qui per loca luto plena gesta» ri solent, πηλοπατίδας nuncupantur.

Veniũt ad calceos pueri, qui curantur, quùm pars, quæ dirigitur, confirmata fuerit, & aliquid increuerit, atque ossa ipsa non ampliùs mollia sint. nã nec permittendum est, vt priùs inambulẽt, ne pars ad priorem deprauationem iterum reuertatur: at vbi tutò ingredi possunt, calceis vtantur licet, quos Hippocrates ἀρβύλας appellat. est autem calciamẽti genus cauum, quod arctè pedem vniuersum exquisitè vsque ad talos complectitur. Manifestũ est autem eiusmodi esse, ex eo, quod Hippocrates subijcit, quùm inquit, [πηλοπατίδας nuncupantur]. hoc enim nomẽ inuentum est. quod si per π, scribatur, πηλοπατίδες, ductum erit à luto, quod πηλὸς græcè dicitur. quùm ab ipsis lutum calcetur, calcari enim πατεῖν dicunt: si per β, πηλοβατίδες, à luto similiter, & à verbo ambulare, quod βαίνειν dicunt, quùm, qui ijs vtantur, tutò in luto ambulent.

NAmque hoc calciamenti genus à pede minimè coërcetur, sed magis ip» sum coërcet.

Et naturâ, & vsu, alius homo alio modo inambulat, alius enim pede prorsus recto, alius in interiorem partem inclinato, alius in exteriorem, atque insuper alius plantã imã, alius calce magis ingreditur, alius æquè toti pedi insidit. quin & calcei videntur semper inambulãdi modo similes reddi, vbi neque alti sint, neque exquisitè pedem comprehẽdant, quorum calceorum si quem intuearis, conijcere licet quomodo ingrediatur, qui illis vtitur. calceus enim rectus, & in neutram partem inclinãs, sed talis permanẽs, qualis structus est à sutore, hominem recto pede ingredi denunciat: sed, si vel intrò, vel extrà spectet, inambulantis pedem cõuerti in eam partem demõstrat. Idem euenit, vbi calceus vel in posteriorem, vel in priorẽ partem vergit. Non secus etiam claui, vbi attriti magis sint, vel ad calcem, vel ad plantã, vel ad exteriorem partem, vel ad interiorem indicio sunt ambulantis pedẽ in eas partes conuerti. Hunc igitur calceum Hippocrates coërcere ait à pede, hoc est superari: sicut à contrario, qui rectus seruatur, & in neutram partem declinat, coërcere pedem, cogíque rectũ, ac sine inclinatione terræ insidere. caput autem huius structuræ, id est, vt calceus vniuersum pedem arctè contineat, & abundè altus sit. arctè autem complecti pe-

dem non poteſt,niſi multis locis findatur. Quamobrem venatores huiuſmodi calceis induuntur, cùm per inæqualia loca, & ſaltare, & currere neceſſe habeāt, in quibus obtorquētur conuellūturq́, iuxta talos,niſi calcei ex toto cuti hęreāt.

IDonea item eſt ratio calciamenti Cretenſis.

In Aſiâ noſtrâ, & non minùs in Cretâ nunc calciamenta in vſu ſunt, quæ ad mediū vſq; crus pertinent, in quibus fiſſa pellis eſt multis locis, & ab vtrâq; parte dextrâ ſcilicet & ſiniſtrâ æqualiter extenta : extremis partibus foramina habet,per quæ traiectum lorum partes pellis inciſas inter ſe contrahat.In aperto autem eſt huiuſmodi calceis pedem cum vniuerſâ commiſſurâ,quę ad talos eſt,contineri,atq; adſtringi.his autē vtuntur apud nos venatores potiſſimùm, quùm feras ſectātur.quandoquidem in aſperis, atque inæqualibus locis nō ſolùm currere,ſed ſaltare etiam coguntur. Eadem cauſa Cretēſes ad talium calceorum vſum impulit ob vaſtos inſulæ montes,atque aſperitatem.

De oſſibus,quæ excidunt ſimul,& nudantur.

VBicunque cruris oſſibus luxatis accedente vulnere articuli , qui ad pedem ſunt,ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem penitus excedant , reponendi non ſunt,ſed ſinendū eſt,vt cui placet medico,eos reponat.ſcire enim conuenit, vbi repoſiti ſeruentur hominem decedere, paucisq́, diebus vitā trahere.nam pauci ſeptimū diem excedunt,cùm neruorū diſtētione abſumātur.

Oſſa κνήμης,id eſt,cruris,ſuram intelligit,ac tibiam, quæ κνήμη græcè dicitur, & cognominis eſt cum eo toto , quod inter genu & pedem eſt.nudantur autem hæc & cute excedunt, ad vtramque cruris commiſſuram,cum pede ſcilicet & cum femore.antè igitur tractat de commiſſurâ cruris cū pede,imperans, vt,vbi tibię os luxatum nuderit,à reponendo caueamus.propterea,quòd neruorum diſtentio ſuperueniat. Quod vbi incidat,dictū eſt in opere de fracturis muſculos alios conuelli,alios contineri,& continuatos ſeruari.vbi ergo ad ſuū initium contrahantur,vniuerſum membrum breuius redditur. ſequitur enim, quùm à muſculis attrahitur.quare ſi quis extendēs os extans reponat,muſculi, & ipſâ intentione non mediocriter lædentur,& longitudine mēbri ſimul diſtenti dolorē ſentient intolerabilem.atque idcirco,quùm muſculi grandes ſint, neruorum diſtentionem ſequi neceſſe erit.nam & vbi exigui eſſent, quemadmodum in digitis,neque ſic res periculo vacaret. Multi tamen ex his ob ſummam in curatione diligentiam ſeruantur. hactenus,quod curationi vtile erat, ſupereſt quæſtio quædam ad locutionē ſpectans,quę curationi nō prodeſt,aut officit.vt ſi requirant aliqui, cur Hippocrates de cruris oſſibus ἐξαρθρεῖν,id eſt, luxari dixerit,quùm id vitium eſſe eorum oſſium affirmet,quæ in cauis ſe inſinuant,non eorum,quæ proceſſus accipiunt. hos enim vocat ἄρθρα, id eſt,articulos,vt antè ſæpiùs oſtendimus. non debuit igitur(inquiunt) dicere ἐξαρθρεῖν de crure,ſed de talo.Iis,qui hæc requirunt,reſpondendum eſt,id quod in prioribus ſæpenumerò diximus,Hippocratem eo tantùm intēdere,vt propoſitam rem exprimat, quod ipſe Plato & præcipit, & primus exequitur. Alibi autem demōſtrauimus veteres non aliò quàm huc ſpectaſſe.ſolus enim Prodicus ſtuduiſſe videtur tenui huic nominum inquiſitioni,quam qui Prodicum ſequuntur, ſolent exquiſitam diligentiam nūcupare. Hippocratem verò nihil obſcurius rem expreſſiſſe,ex verbis eius apertè conſpicitur,quùm inquit[vbicunque cruris oſſibus luxatis articuli,qui ad pedē ſunt,penitus excedūt].nam,ſi omnino

r no dempseris verbum luxatis, apertum est quod proponitur. sed Hippocrates hoc adiecit nihil respiciens ad tenuem huiusmodi nominũ inquisitionem, cui qui student, plærunque non sunt eloquentes. nam, qui dicendi facultatem habent, ad vim enunciationis respicientes verba singula non attendunt, sed græcorum more illis vtuntur, quorum copiã habent. quomodo videtur nunc Hippocrates loqui volens ossa cruris à commissurã recedẽtia cute excedere. si quis enim id, quod extat, & extra commissuram valdè prominet, luxatum dicat, clariùs rem exponet, auditorémque imagine rei docebit.

PEdẽ insup & crus gãgręna prehẽdit, quę sic futura esse certũ scire cõuenit.

Gangręnã quoq, his superuenire ait, ob inflãmationis scilicet magnitudinem, vbi excedentia ossa recõdita fuerint. inflãmatæ ergo partes, cùm rubor inflãmationis recedit, liuidæ euadũt, minuique dolor videtur, eo q sensus torpeat: sed, vbi, quæ sic affectę sunt, ex toto sentiẽdi facultate carẽt, græcè id vitiũ non ampliùs gãgręna, sed sphacelus vocatur. Inter hũc autẽ & magnã inflãmationem media gãgręna est, quę tãto grauior eiusmodi inflãmatione est, quãto leuior sphacelo. sub hoc enĩ natura mẽbri vniuersa corrũpitur, idéq, vbi iã hęret, curationẽ nõ admittit, sed solùm à principio, cùm nondũ sphacelus est, sed magna gangręna sphacelo vicina. Verũ abutimur interdũ vicinorũ affectuum nominibus, ad eos significãdos, qui ad hos accedũt, quanquã nondum ex toto ipsorũ speciẽ & naturã habent. sic igitur & ingentẽ inflãmationẽ, cùm nõ ampliùs suũ colorẽ tuetur, doloriq; est, interdũ nominare gangrænã cõsueuimus, quę quãuis gãgręna nõdũ penitus sit, futura tamẽ est paulò pòst, si negligatur.

NEc mihi etiam videtur idoneum esse veratrum eodem die datum & rursus epotum, sed vt quoduis tale ad idoneum proximè accedere, cui tamen confido. quòd si neque ab initio reponantur, neque tentet aliquis ea reponere, plærosque se explicare manifestum est.

Tractauimus de vsu veratri ad eiusmodi vitia ĩ cõmẽtarijs ĩ librũ de fracturis.

FVlcire autem crus & pedem oportet eo modo, quo ipse velit.

Fulcire crus & pedem ἠρμάσθ dixit, hoc est, stabiliter collocare, quo spectans imperat, vt membrum figuremus, quemadmodum maximè cubantem iuuat. nam, quod ait [eo modo quo ipse æger velit] huc euadit.

TAntum ne dependeant, néue moueantur.

Eius quod nũc ait [néue moueãtur] vim antè ꝓposuit, cùm fulcire pręcepit, qđ significauit verbo ἠρμάσθ. neq; enim aliud est fulcire mẽbrũ, q̃ ab omni parte stabiliter collocare, sic, vt nullo pacto moueri possit. rectè autẽ adiecit [ne depẽdeãt]. pręfatus enĩ cõtinendũ à nobis mẽbrũ, quẽadmodũ cubantẽ iuuat, nõ ignorãs cõtineri mẽbrũ posse etiã depẽdẽs, edicit, vt eiusmodi habitũ vitemus, cùm ad affectũ locũ materiã cõcitet, quę causa inflãmationis est. Meministis quidẽ eius, qđ narrauit ĩ superiori opere de crure figurãdo, vbi extẽtũ pedẽ collocari voluit, paulo sublimiorẽ, q̃ vt exquisitè rectus seruaretur: nũc verò ꝑmittere ęgris videtur, vt ipsum rectũ habeãt. nã cũ tribus modis figurari possit, dependẽs, rectus, ac tertiò in superiorẽ partẽ spectãs, permittit ęgrotãti, vt quo pacto velit, eius figuret, modò nõ depẽdeat: sed anteà pręceperat, vt sublimiorẽ dũtaxat cõtineret. Perspicuũ itaq; est Hippocratẽ in huiusmodi affectibus, eò potissimũ ĩcũbere, vt dolor vitetur, veritus ne sequatur neruorũ distẽtio, quã in neruosis partibus dolor maximè infert. q̃obrẽ, si quę hoc modo vitiata sũt, neq, refrigerẽtur, neq, dolore tentẽtur, neruorũ distẽtione prehẽdi, minimè possũt.

» MEderiq; cerato, quod picẽ habeat paucis pánis ex vino madẽtibus non
» valdè frigidis, quãdoquidem frigus in his neruorũ distẽtionem cõcitat.

De his quoq; iam loquuti sumus. nam ceratũ, quod picem habeat, vlceribus accõmodatur: vinum, præsertimq́, (vt ipse docuit) nigrum & austerũ affectas partes inflãmari non patitur. quod autẽ inquit fugiẽdum esse frigus, cùm neruorum distẽtionem efficiat, in carnosis partibus fortè aliquã expositione indiget, in neruis euidentissimũ est, quibus vtrũque inest, nam & facilè refrigerantur, vt qui naturâ frigidi sint, atque exangues: &, cùm læduntur, in distentionẽ incidunt. cùm neque in alia parte distentio incidere possit, nisi nerui afficiantur. cõmissuras verò inter alias partes maximè neruosas esse manifestum est, in quibus musculi posita carne, quam alijs suis partibus habebãt, in chordas degenerant. Quare magis inquirẽdum est, cur vtatur modicè frigido, quùm non mediocriter frigidum, sed calidũ adhibendũ videatur. cuius ratio sic habet. In curandis partibus exulceratis propositum est, vt ab inflãmatione defendãtur: defendentur antẽ, si nullus humor ad eas concurret, quã rem eas refrigerando consequemur. nam, si admoueantur, quæ calidũ & humidũ corpus efficiũt statim rubicũdius, paulò pòst tumidius ipsum exhibebunt, & in alium affectũ inflammationi similẽ cõpellent. cõtraria omnia præstãt, quæ refrigerãt, cùm non modò nihil humoris à superioribus partibus ad refrigeratũ locũ concitent, sed quod in eo subsistit, exprimãt, & ad proximas partes depellãt. Est autem refrigerantium duplex genus, quædã aduentitiã qualitate tactu frigida sentiuntur: quędam innatã refrigerãdi facultatẽ habent. adstringentia quidẽ frigida sunt, sicut in opere de simpliciũ medicamentorũ facultate demõstrauimus, vbi reliquum genus refrigerantiũ ab his diducitur, ad hoc spectat papaueris lachryma, mãdragoræ succus, cicuta, & cætera, quæ madefaciunt simul & refrigerãt. nãq; austera omnia terrenã naturã habẽt cũ facultate refrigerãdi. De vsu autẽ horũ medicamẽtorũ nõ pauca scripsimus, in eo volumine, quod est de ratione curãdi, necnõ in cõmentarijs in librũ Hippocratis de vlceribus. Sed qđ ad hũc locũ pertinet, id nouisse abũdè est, qđ madefacientiũ & refrigerantiũ medicamẽtorũ vis penetrat omnino ad altiores partes eorũ corporũ, quibus admouetur, citoq́, ipsas vltra debitũ refrigerat, torporéq; affert potẽtiæ corpora administrãti. Quę verò cũ refrigerãdi vi terrenã naturã habẽt (vt ostẽsũ est in libris, quos cõmemoraui) ad cõfluẽtes succos depellẽdos maximè aptãtur, atq; hâc de causâ illis vtimur. sed quià calor ad se humores cõcitat, ideò aduẽtitiâ qualitate frigida admouemus, neq; illa calefacimus. Nũc verò qđ spectat ad exulceratarum partiũ affectũ, Hippocrates frigidis vteretur, quẽadmodũ & ĩ alijs vulneribus: sed quatenus neruorũ distentionẽ timet, quã afferre frigus solet, veretur ex toto frigida ĩponere, atq; idcirco adijcit, cũ de his loqtur [nõ valdè frigidis].

» REctè etiam folia betæ, vel tussillaginis, vel cuiuspiam alterius talis in vino
» nigro austero semicocta, vlceri atque adiectis partibus imponuntur.

Tussillago herba quædã est proposito affectui salutaris, quùm modicè siccet, id quod in omnibus vlceribus requiri demõstrauimus. De vino autem nigro atque austero loquuti sumus in cõmentarijs in librum de fracturis. hoc repellendi facultatem habet, similiter vt alia vina, & cùm crassiorum partium sit quàm ipsa, exulceratas partes non mordet, eã de causã præstantius est.

» TEpido item cerato vlcus inungitur.

Admonet nunc ceratum, non vt vlceri medeatur, ostendimus enim in

expositione libri de vlceribus, vitari ab Hippocrate huiusmodi medicamenta, quæ vlcerum glutinationem prohibent: sed quoniàm nunc vlceri quatenus vlcus est, non succurrit, quùm neque id glutinare propositũ sit, sicut alia recẽtia vulnera. primum autẽ curationis consilium eò spectat, ne homo neruorum distentione prehendatur. quocirca neque reponẽdum articulũ censet, sed magis permittendum, vt crus ex vlcere turpiter claudicet. non tamen simpliciter adhibet lenia medicamenta, quæ vocat in libro de vlceribus μαλθακώδεα, quamuis possint inflammatas partes lenire. primò enim eò incumbit, vt inflammatio minimè oriatur, atque idcirco repellentibus vtitur, neque his rursus per se, quemadmodum in alijs casibus. timet enim neruorum distentionem, sed compositam curationis rationem indicat, per medicamenta contrariæ facultatis iusto modo inter se mixta, quo maximè tendere in sequentibus videtur, ad quæ iam animum adiungito.

„ QVòd si hybernũ tempus fuerit, lana quoque succida madens ex vino atq;
„ oleo tepido imponenda est. & perfusione insuper vtendum.

Neque medicamenta tepida adhiberet, neque oleũ prorsus adijceret, si loco subueniret, quasi simpliciter vlcerato, sed (quod suprà retuli) veretur neruorũ distentionem, atque ob eam rem oleum admiscet, & tepida cũcta superimponit, nec, vt qui tantùm pugnet contra neruorum distentionẽ, vlceris curationẽ relinquit: sed neque ad vlcus spectat duntaxat. mixti enim morbi mixta quoq; præsidia exigunt, quocirca præcipit, vt lana succida inducatur, quã οἰσυπηρὰν dicunt, propterea quòd œsypũ habeat. quãdoquidẽ (vt in libro de simpliciũ medicamentorũ facultate ostẽdimus) huius medicinæ proprietas simplex nõ est, sed mixta ex contrarijs qualitatibus ac viribus, adstringendi scilicet & modicè calefaciẽdi. Perfundi autẽ voluit hos affectus, non hyeme tantũ, sed æstate etiã. hoc siquidẽ, quod in fine subdit, cõmune est totius propositæ curationis, quoniàm huiusmodi affectus non hyeme duntaxat assiduam perfusionem requirunt, quùm æstate quoque magis eam postulent quàm hyeme, quò tunc his lana imposita magis siccescat. imperat igitur, vt hæc omnia assiduè perfundantur: id verò quo perfundimus tale esse debet, quale in principio protinus curationis admoueri iussit, nempè vinũ æstate per se, hyeme cum oleo. caloris autem modum conijcies ex temperamento aëris, in quo viuimus, vbi enim valdè frigidum fuerit, humoris, qui perfunditur, calorem augebis: vbi calidũ, remittes. ad calidi enim vsum nunquam venit, quocirca caloris modum augens atq; remittens, pro ambiẽtis cœli temperamento variabis. in quibus omnibus meminisse debes eorũ, quæ in vniuersum dixit, nec omnia vbiq; velle percipere. At quænam hæc sunt? nimirum ea, quæ in commentarijs in eas sentẽtias Hippocratis, quæ aphorismi inscribuntur, & in alijs compluribus recẽsenda duximus, quorum, vbi vnum aliquid positũ fuerit, omniũ, quæ eandem vim habẽt, meminisse oportet, existimareq; sermonem in omnibus accipiendũ esse, quasi omniũ cõmunis sit. Sic igitur & nunc Hippocrates hyberni tẽporis meminit: tu verò regionẽ, ætatem, vsum, corporis naturam reuocare in memoriã debes, nempè regionẽ frigidam, ætatem senilem, vsum eorũ, quæ corpus refrigerant, corporis naturã frigidiorem. siquidẽ hæc omnia idem hortãtur, ac tẽpus, cuius Hippocrates meminit. Sed quemadmodũ hyeme curationem calidiorẽ adhibet, sic æstate cõtrà tu frigidiorẽ admouebis, & sicut in æstiuo tẽpore, ità in ætate, regione, consuetudine, & naturâ corporis calidâ. quòd si omnia calefaciẽdũ esse

denunciẽt,calidioribus præsidijs vteris,si refrigerãdũ,frigidioribus:sin alia ad calefaciẽdum,alia ad refrigerandũ hortentur, ipsorũ numerum ac vim spectabis.sic enim maximè conuenienter calefaciẽdi & refrigerandi modũ conijcies.

Neque vllã te quidpiam deinceps,neque aliquid impones.scire enim licet huiusmodi vitijs omnibus modis alienum esse pressum & onus.

Subtrahit in hoc casu nõ modò eas fascias,quæ primę inijciũtur,quas vbiq; ad comminuta,& ad luxata ossa adhibuit,sed & eas,quę super lanam voluntur.cuius rei causam ipse reddit,cùm inquit [huiusmodi vitijs omnibus modis alienum esse pressum & onus]. sufficit autem ipsis solùmmodò lanam imponere, quæ cũ mollis sit,& leuis,oneri esse non potest.hoc autẽ timet,nõ vt qui vlceri medeatur:sed, vt qui nudatis attritisq; chordis ac neruis caueat,ne dilidãtur.

Ad hæc autem pertinent nonnulla ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus iniiciuntur,ea scilicet,quæ idonea sunt, quibus imposita lana vino perfusa,longiorem moram trahat.

Medicaméta,quæ vulneribus statim inijciuntur,& in his libris,& in eo,qui de vlceribus est, ἔναιμα appellat. inter hæc,quæ longiori tẽpore resoluuntur,& interim,dum soluũtur,perfundi possunt,admoueri potissimũ debẽt.siquidem constituit,quemadmodum in totã reliquã curatione eò spectãdum esse, vt leniendi vim habeat.hâc enim de causã neq; vinculum imponit, neq, frequẽter soluit.ex medicamentis autem, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, ea longiori tẽporis interuallo soluere licet,quę validiorem siccandi facultatem habent,eã tamen cautione,ne ob vehementem vim contrahendo lædant. duo autem medicaméta,quæ nota vobis sunt,gratiã exempli cõmemorabo.leguntur enim in omnibus libris de medicamentorũ compositione,quales sunt duo Andromachi,& vnus Heræ,& aliorũ permulti.componũtur medicaméta hęc ex bitumine,alterũ barbarum, Cyzicenũ alterum nominatur, hoc cùm magis siccet,quã opus sit medicamentis,quæ cruentis vulneribus inijciũtur, obest magis quã prosit,cùm membra contrahat,& dolorem afferat:alterum verò medicamentum idoneum est,si moderata mixtura fuerit. ex ijs siquidẽ nonnulla plus iusto exiccãt,& dura sunt.verùm de huiusmodi medicamentorũ discrimine in opere de cõpositione ipsorũ fusius tractauimus. quæ post hæc ab Hippocrate scribũtur,magnã ex parte plana sunt,si quę suprã,& in cõmẽtarijs in librũ hũc de articulis,& antè in eũ,qui de fracturis est, ꝑdidimus,in memoriã habeãtur.

Quæcunq; autem ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur,paucorũ dierum sunt,vel picem accipiunt, non æquè atq, illa proficiunt,quãdoquidẽ vlcerum purgatio porrigitur in longius tẽpus,diutius enim madent.horum tamen nonnulla vtiliter deligãtur.scire autẽ aperte conuenit necesse esse hominem turpiter claudicare,quũm versus partẽ superiorem pes trahatur, & ossa luxata ab exteriori parte prominent.fere enim nullum ex ijs ossibus nudatur nisi paululum quid,neq, recedit, sed cicatrix inducitur tenuis,atque infirma,eãque non nisi multũ temporis conquiescant. alioquin periculum est,ne remaneat vlcusculum,quod curationem nõ admittat.Sed,quod ad propositum malum attinet , si hâc ratione curentur, seruantur : si articulus reponatur,maneãtque,in exitium præcipitantur.

Quænam ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur,paucorum dierum vocet,non magno negocio inuenies,si in memoriã habeas,quæ in explanatione proximè positę orationis tradidimus.patet enim eũ sic appellare,

sic appellate, quæ ex paucorum dierum interuallo soluuntur. ex interuallo autem paucorum dierum soluere conuenit, quæcunque ex propositis infirmiora sunt. patiũtur enim in vlceribus multum colligi saniei, eo q̃ nõ satis exiccent. hæc à nonnullis ex veteribus resinâ extrinsecus excipiebãtur, quorsum nescio. multa enim dici possent: sed, quùm Hippocrates ab omnibus his medicamentis abstineat, longiùs labi operæpreciũ non est. in opere enim de medicamentis, quę de his scire conuenit, omnia exequuti sumus: nunc autem, quod attinet ad proposita, satis hęc sint. Quæ sequuntur omnia pręteribimus, quùm manifesta sint ijs, qui eorum meminerint, quæ antè explanauimus.

EAdem ratio est, si brachij ossa ad manũ adiecto vlcere, siue in interiorem partem, siue in exteriorem excedant. certum enim scire cõuenit, hominem paucis diebus interiturum tali genere mortis, quale suprà posuimus, si reposita ossa fuerint, cõtineantúrque: sed, si nemo hæc, vel reposuerit, vel reponere tentarit, longè sæpiùs liberatur. cui malo mederi eâdem ratione expedit, quâ suprà diximus: depravationem verò deformẽ reddi, ac digitos manus infirmos, atque inutiles fieri necesse est.

Quemadmodum in crure totum id, quod inter talum & genu est, duobus ossibus contentum κνήμην appellant, sic brachium, quod inter manum & cubitum est πῆχυν, quod similiter nõ ex vno osse, sed ex binis constat, quorum alterum κερκὶς, id est radius, alterũ græcè πῆχυς propriè nominatur, id est, cubitus, quod similiter euenit κατὰ τὴν κνήμην, hoc est, in crure. commissura igitur, quæ ad manum est, commissurę tali respondet: quę ad cubitũ, illi, quæ ad genu. Maiorum tamen partium mala, seu fractæ, seu prolapsæ sint, semper grauiora sunt. quam rem si animaduertas, exiguâ expositione ad sequentia indigebis.

NAm digiti, vbi ossa in interiorem partem luxentur, curuari non possunt, vbi in exteriorem, extendi.

Cur luxari dicat in superioribus ostendimus, vbi cruris ossa adiecto vlcere dixit ad pedem luxari: nũc reddere causam volo, quamobrem, cùm brachium accedente vlcere in interiorem partem prorumpit, digiti curuari nequeant. in hoc casu sanè accidit, vt brachij ossa ab interiori regione ossibus, quæ in primâ palmæ parte sunt, superinsidant, ab exteriori subijciantur, quùm prima palmæ pars tendatur à chordis, quæ ab exteriori parte ad ipsam perueniunt, sursumq; ad humerũ tendunt. quod, quùm euenit, necesse est digitos versus exteriorem regionem trahi, quo fit, vt extendãtur, idcirco neq; flecti ex toto possunt, cùm exteriores musculi, & chordæ flectẽtibus renitãtur. sæpiùs enim diximus perfici actionẽ non posse, nisi oppositi musculi ijs pareant, qui agere nitũtur. hinc etiam fit, vt digiti minimè extẽdantur, cùm brachij ossa in exteriorem partem mouẽtur. interiores enim musculi, & chordæ vehemẽter intenduntur, atq; idcirco cùm cedere exterioribus nequeãt, necesse est exteriorũ actio intereat. Sed & ipsorũ ossium positus, cùm brachiũ in interiorẽ partẽ elapsum primę palmę parti insidet, ꝓhibere flexũ potest: cùm in exteriorẽ promouetur, porrectionẽ.

VBicunque autem cruris os ad genu cute, siue in interiorem, siue in exteriorem partem excedit, quibus reconditur, maturiùs intereunt, quàm alij, quamuis illis quoq; vitæ periculũ instet: sed, si curationem adhibeas reponere minimùm tentans, hâc viâ tantùm spes salutis superest. hæc autẽ ossa eo magis periculosa sunt, quo superiora sunt & robustiora, & à robustioribus prolabũtur. Quòd si femoris os ad genu luxetur, vbi ponatur, maneátque, maiori vi, &

citiùs adhuc homo absumitur, q̃ superioribus casibus: si non reponatur, res longè periculosior est, quàm in superioribus. hæc vna tamen salutis spes superest.

Hoc etiam, & id, quod proximè subdit, non parum comprobat, quæ paulo suprà indicauimus de ossibus, & ad talum, & ad manum cute excedentibus. neque enim talus in commissurâ cruris, quæ ad pedem est, nudatur, neque prima palmæ pars in commissurâ cubiti cum manu, sed in crure ossa cruris, & in brachio similiter ossa brachij. iure igitur excedere hæc, & luxari dixit, vt, quæ extra commissuram excedant. Nunc itaque crus interdum excidere inquit ad tali commissuram, ac modò ab exteriori parte, modò ab interiori, quanquàm subdit, non crus, sed femur luxari, idq; non immeritò. nam in commissurâ genu modò crus, modò femur excidit, ad pedem verò crus dũtaxat, sicut ad manum brachium cætera, quæ in hac oratione sunt, ijs patent, qui in memoriâ reneant, quæ superiùs dicta sunt.

EAdem ratio est articulorum, qui ad cubiti commissuram sunt, nempè cubiti & humeri. quicunque enim ex his cùm luxantur, cute excedunt, si restituantur, omnes mortiferi sunt: sin minùs, res non omnino desperationẽ habet, sed ijs, qui liberantur membrum remanet deprauatum. magis autem mortiferi sunt, si recondantur, articuli superiores, sed & ijdem, si non recondantur, alijs similiter sunt periculosiores. Si cui ergo superiores articuli luxati, cum vlcere cute excedant, vbi restituantur, celerrimè in exitium præcipitant: vbi non restituantur, cæteris periculosiores sunt. curatio autem, quę mihi commodissima videtur, iam exposita est. At quibus digitorũ pedis, vel manus articuli luxati adiecto vlcere cute excesserunt, osse quidẽ non fracto, sed ab ipsa cõmissurâ recedente, si repositi maneant, neruorum distentionis periculum impendet, nisi rectè attendantur. expedit tamen, vbi prædixeris summâ curâ & diligentiâ opus esse, eos reponere. facillimè autẽ & maximè promptè, magnóq; cum artificio reponũtur, si adigatur paxillus, quemadmodũ suprà diximus in ossibus fractis, luxatísq;. quo facto quiescere homo debet, cubaréq;, & modico cibo vti, satiúsq; est leui aliquo medicamẽto, quod vomitũ citet, ipsum purgare.

Meritò hic articulos dixit multitudinis numero, quemadmodum in genu: vbi verò de commissurâ, quæ ad talum, & de eâ, quæ ad manum loquitur, non posuit articulos multitudinis numero. propositam verò nunc partem non vno tantùm articulo contineri in tertio commentario in librum de fracturis ostendimus, eandem inquit rationem esse huius commissuræ, & eius, quæ ad genu, de quâ priùs tractauit. nam quemadmodum ibi modò tibiam, modò femur excidere dictum est, ità nunc modò cubitus, modò humerus in idem malum compellitur. Quæ sequuntur, omnia plana sunt.

AVxilium aduersus vlcera in medicamentis est, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur. in illis scilicet, quæ perfusioni accommodantur, aut in buphthalmo herbâ, aut in ijs, quæ fractis caluariæ ossibus succurrunt. nihil autem induci debet valdè frigidum. ac primi quidem articuli minimè periculosi sunt: superiores magis periculosè læduntur. Eodem autem die restituendi sunt, vel certè posteriori, tertio aut quarto minimè. si quidẽ quarto die malum recrudescere maximè videmus. vbi ergo non protinus recondantur, his diebus supersedendum est, contineri enim solet, quod intra decem dies conditur. Quòd si reposito articulo neruorũ distentio supernascatur, citò expelli debet, & subinde calido humore perfundi.

Quænam

Quænam ex medicamentis, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur, idonea sint, quæ perfundantur, anteà declarauimus. præcipit autem, vt herbæ buphthalmi (quam πολύοφθαλμον appellat) non secùs atque antè, tussillaginis, quæ eandem vim habet, folia imponantur. huius quoque herbæ meminit Diocles in libro de oleribus. Totius autem curationis caput ait id esse debere, quod in libro de vulneribus capitis demonstrauit, in quo ostensum à nobis est curationem requiri sicciorem, quàm quæ in vulneribus circa articulos præsertim.

Conuenit item vniuersum corpus magis curuatum esse, quàm extentum. expectandum tamen est fore, vt repositi digitorum articuli abscedant. plerunque enim ità accidit, si quæuis inflammatio superueniat. Quare, nisi vereretur medicus, ne vulgo imperitus haberetur, nihil reponere prorsus deberet. ossa igitur, quæ ad commissuras sunt, si cute excedant, vbi recondantur (sicut ostensum est) periculosa sunt.

Extentum esse non idem significat, atq; extẽdi, sicut neque curuari, & curuatum esse. si quis enim membrum extentum dicat, vnũ tantùm exprimit eius habitum, rectum videlicet, qui neque plus, neque minùs admittit: si curuatum omnes eius habitus, qui post extensionem sunt, notat vsque ad vltimum flexum, qui quatenus maiores, minorésque sunt inter se differunt. si quis extendi, & curuari dicat, motum, qui accidit, vbi mutatur habitus membrorum, significabit. nempè, quùm extendi ait, eum, qui euenit in mutatione, quæ fit à summo flexu ad summam extensionem: quùm curuari, eum, qui à summâ extensione rursus ad summum flexum. Nunc ergo Hippocrates curuatum inquit corpus esse magis conuenit, quàm extentum, verbo [extentum] rectum habitum notans, quem solum vitandum censet: sed, cùm ait curuatum, habitus medios inter hunc & extremũ flexum significat, inter quos ille eligendus est, qui maximè accõmodatur, modò qui parum, modò qui longiùs ab extremo flexu abest. quo tempore, vterq; accipiẽdus sit, licebit, & ex superioribus coniicere.

De ossibus præcidendis.

Quæcunque circa digitorum articulos ex toto abscinduntur, plerunq; detrimentũ non afferunt, nisi, dũ secantur, homo animi defectione lędatur.

Nunc tractare incipit de ossibus præcidendis. apertè autem, sic omnia narrat, vt meâ explanatione opus non sit. illud duntaxat me præfari abundè est, quòd ferè quæcunque ab ipso traduntur, intelliges, si id spectes, quod ostẽsum est in articulis cute excedentibus (iuniores medici ἐκβύρσματα dicũt) dimetiẽdum, scilicet esse periculi magnitudinem, pro magnitudine articulorũ. quod sicut in illis euenit, sic & in ossibus, quę præciduntur, euenire solet. adiiciemus tamen eorum, quæ obscura videbuntur, expositionem.

His autem vlceribus, quæuis curatio idonea est. Sed & quæcunq; ossa, non ad articulos, verùm ad aliquã aliam regionem præciduntur, similiter sine noxâ sunt, & aliis promptiùs adhuc curationem recipiunt: similiter quæcunq; ossa fracta in digitis cute excedunt, non ad articulos, hæc quoque innocenter reponuntur. ex toto autem ossa, ad articulos, in manu, in pede, & in crure nonnullis ad talum, atque in brachio, nõnullis ad primam palmæ partem, plærunque citra noxam præcidũtur, nisi protinus anima deficiat, vel quarto die continens febris superueniat. caro tamen corrupta, & in vulneribus sanguiné fundentibus, & in his, quæ valentiùs adstringuntur, tum in ossium fracturis plus

iusto compressis, in ijs item, quæcunque vinculis violenter comprehensa fuerint, compluribus decidit, quorum plæriq; liberantur: liberantur & illi, quibus in femore pars aliqua carnis & ossis decidat, & quibus in humero, sed citiùs adhuc & faciliùs ad sanitatem perducuntur, quibus aliquid in brachio & crure decidat. Quibus verò fractis ossibus aliquid protinus alienatur, & nigrescit, his citò abrumpitur, & quibus casurum est, citò cadit, quùm ossa iam cesserint: at quibus osse inuiolato nigrities accidit, his celeriter caro emoritur, os verò tardè abscedit, & quà nigrities terminatur, & quà nudatum os est.

Curationem quamuis φαυλην dicit, quo vocabulo iam sæpiùs ostendimus Hippocratem nuncupare eam, quæ exquisitæ contraria est.

CÆterùm partes, quæ citra finem nigritiei fuerint, vbi iam prorsus emoriantur, & dolorem non sentiant, iuxta articulos excidēdæ sunt eâ animaduersione, ne quid violetur. nam, vbi qui secatur, dolet, quùm nondum quà secatur, emortuum corpus fuerit, maximum periculum est, ne sub dolore anima deficiat, eiusmodi autem animæ defectio plurimos repentè iam sustulit. At femoris os hoc modo nudatū vidi octogesimo die abscedere. crus tamen huic homini ad genu vigesimo excisum est, mihi verò propiùs etiā videbatur, cùm non eodem tempore, sed antè prouidendū existimarem. cruris verò ossa, quęcunque nudata fuerūt, circa medium omnino ex huiusmodi nigritie sexagesimo die deciderunt. curatio enim à curatione distat, quantum ad id pertinet, vt, nudata ossa maturiùs, vel seriùs decidant: pressus item à pressu distat, quatenus vnus altero validior est, aut imbecillior, ad efficiendum, vt nerui, caro, venæ citiùs, aut tardiùs emoriantur. nam, quæ emoriuntur, quamuis non fuerint adstricta, non omnia ex altis ossium partibus decidunt, sed quædam ex summis. Quocirca tempus, intra quod singula hæc soluuntur, certum definire non licet.

Quùm dixerit necessarium esse, vbi nigrescat & corrumpatur caro, quæ sita est circa ossa, vt ossibus tempore idem eueniat, atque eâ de causâ imperauerit, vt præciderētur, nunc præcipit, vt excidantur, eâ cautione, ne integræ partes violentur, ne præ dolore animâ admodum deficiente homo ægerrimè reficiatur. Ad articulum autem, si fieri potest, præcidi membrum voluit ad celeritatem spectans. namque, vbi medium præcidatur, multum temporis absumitur, quùm ossa secantur, sed iuxta articulum affecta membri pars intacto osse abscinditur.

ACcipiendæ prorsus eiusmodi sanationes sunt, magis enim terrent, dum accipiuntur, quàm dum adhibentur, atque hæc omnia lenem medicinam requirunt, ipsa enim per seipsa soluuntur. Est autem victus expeditissimus ille, qui febri aduersatur.

Hippocrates consilium dirigit, non solùm ad ægrotantes, sed etiam ad medicos, vt apud ægrotantes à culpâ semper vacui sint, & laudem plærunque inueniant, quamobrem mala, quæ grauia videntur, monstrat, discernítque ab ijs, quæ verè talia sunt: in ijs enim, quæ verè grauia sunt, non tamen talia se ostendunt, monet, vt medicus se subducat, illis manum inijciat, quæ grauia videntur, quemadmodum & hæc, quæ nunc proponuntur. vbi enim pars aliqua ex toto emortua sit, non ampliùs grauiter afficit, quæ vicina sunt. hanc si præcidas, cauens ne, dum manus curatio adhibetur, animæ defectio sequatur, malum aliud non afferes vllum.

AD hæc iusto habitu figurare corpus oportet, iustus habitus est, vbi nihil suspensum est, nihil deorsum spectat, sed sursum magis, præcipuè donec ex toto resolutum fuerit. periculum enim est, ne interim sanguis erumpat. Quamobrem vulnera inclinari in inferiorem partem non debent, sed superiora haberi.

Ostendimus iam sæpè [iustum] apud Hippocratem vocari id, quod potentiâ æquale est. hoc autem illud est, quod vnicuique conuenit. quandoquidem & iustitiam huiusmodi quid esse manifestum est. Quod quidem ad musculos attinet, ille iustus habitus est, sub quo tam qui membrum flectunt, quàm qui extendunt, in neutram partem trahuntur: quod verò ad collocandum membrum in inferiorem, vel superiorem partem spectans, iustus habitus videri poterit, qui medius erit inter eum, qui sursum, & eum, qui deorsum spectat, hoc est, qui ad rectam lineam prorsus extentus est. hic autem, vbi nullum periculum sit, ne sanguis erumpat, & facillimè ab ægrotãte feratur, eligendus est. de quo etiam paulo suprà tractauimus, vbi ossa cute excedẽtia persequuti sumus. At nunc in ossibus abscindendis, sicut dum manus adhibetur, vnum periculum est, ne præ dolore intolerabili anima deficiat, ità postquam adhibita est, vnum aliud circumstat, ne videlicet sanguis erumpat, id quod euenire solet, vbi putrescentes corporis partes resoluuntur. Constat autem habitum, sub quo membrum dependet, eruptioni sanguinis esse opportunissimum. Quãtum ergo spectat ad sanguinis eruptionis periculum penitus tutóque euitãdum, præcisum membrum superiùs omnino habendum esset, sed quià status hic dolori est, idcirco moderatè in superiorem partem conuertitur. Manifestũ item est, quùm in ijsdem verbis augere vellet, quod proponitur, adiecisse vocabulum [præcipuè] quod τοῦ & dixit, quasi ità scripserit, vbi nihil suspẽsum est, nihil deorsum spectat, sed sursum magis, pòtissimum, vbi putria ex toto resoluta fuerint, periculum est, ne interim sanguis erumpat.

NAmque, vbi tempus processerit, & vlcera iam pura sint, non ampliùs accommodatus huiusmodi status: sed ille, qui rectus est, & interdũ ille, qui versus inferiorem partem inclinatur. tempore enim nonnullis ossa abscedunt, & illæ fasciæ necessariæ sunt, quæ primæ inijciuntur.

Non secus, atque vbi sanguinis eruptionem cauebat, rectum membri statum, quamuis medius & iustus esset, eatenus in eum, qui sursum spectaret, cõuertebat, quatenus membrum sine dolore excitabatur, nunc quoque præcipit, vt membrum moderatè in inferiorem partẽ inclinetur, vt sanies effluat. quandoquidem, vbi nullum periculum est, ne vel sanguis erumpat, vel propter consortium aliqua pars afficiatur, vel inflãmatio superueniat, atque vlcera iam pura tantummodò ad cicatricem perducenda sunt, danda in primis opera est, vt nec pus, nec sanies aliqua tenuis tunc subsidat, sed omnia exitum habeant. At si qua ibi pars sinuetur, hoc enim accidit sub sanie, quæ illas partes erodit, dum nos cauentes ne sanguis erumperet, membrũ sublime habuimus, ad fascias veniendum erit, quę primę inijciuntur, quibus sinus coërceatur. Vinciẽdi autem ratio in eo casu contraria est illis omnibus, quæ suprà dictæ sunt, in quibus fascię ab inferiori parte orsę in superiori terminãtur, sed in propositis affectibus, vbi eò cõsilium tẽdit, vt pus excernatur, à superiori parte incipiũt, & deorsum versus intẽdentes paulo supra os ipsius sinus finiũtur, vt quicquid in imo sinu residet, sub hâc vinciendi ratione exprimatur, & ore apetto protinus euadat.

» IN his autem procedente tempore expectandæ sunt deiectiones cruẽtæ, cùm 1
» plærisque & ex nigritie, & ex sanguine ab vlceribus fuso, cruentæ deiectio-
» nes superueniant. fiunt autem plærunque, vbi nigrities & sanguinis eruptio-
» nes solutæ sunt.

Cruentam deiectionem Hippocrates δυσεντερίην vocauit, quo nomine vsus videtur, non vt exulcerationem intestinorum, quemadmodum plæriq; medici. sed vt cruentas intestinorum deiectiones significaret. sic, vt, vbi propter iocinoris imbecillitatem cruentum descendat, id quoque vitium δυσεντερίαν appelletur. quod à medicis vsurpari, ac dici nouimus, sepiúsque homines ità affectos medentium inscitiâ perijsse vos non latet. interdum enim, quùm propter deiectiones acres, principio quidem pinguedo, processu temporis quædam strigmenta, quæ ab intestinis deraduntur, vnà excernantur, plærique medici neglecto iocinore, vlceri duntaxat intestinorum medentur, atque idcirco ægrotantes præcipitant. Est ergo morbus & iocinoris imbecillitas, & vlcus intestinorum: cruenta verò aluus communiter superuenit non propriè causis propositis, quùm intestinorum venis præ sanguinis copiâ adapertis, cruentum deijciatur, sic, vt similis affectus sit, atque vbi ora venarum non in ano, sed in intestinorum anfractibus, aut ad initium recti intestini longè ab ano aperiuntur. Permultos autem videmus experiri hoc malum, quibus membrum excisum fuerit, qui ve repentè vehementes exercitationes omiserunt, quibus antè assueuerant. quùm nonnulli certarent, alij foderẽt, vel quid huiusmodi laboriosum vitæ genus sequerentur. nam, nisi, quemadmodum exercitationi, ità aliquid dempserint cibi, aut potionis abundantiæ, quâ vtebantur, dum exercerentur, nonnullos celeriter inuadunt ea mala, quæ à multitudine fiunt, alijs, qui minùs aduersâ fortunâ vtuntur, aluus cruenta deijcit, quam rem Hippocrates proposuit δυσεντερίας vocabulum vsurpans, quo (vt retuli) cruentam deiectionem significat. quosdã ego iam vidi, quos sanguinis per nares eruptio liberauit: alios, quos tentauit cholera. his autem omnibus æquali ferè tẽporis circuitu sanguis effunditur. languentes enim repentè exhausti, refrigeratíque in posterum victus ratione curiosâ non vtuntur, sed rursus inordinatè viuunt, rursus multitudinem colligunt priori æqualẽ, & æquali tempore. Horum ergo affectuum communem causam in multitudinem referenius, quæ adapertis venis, vel in naribus, vel in ano, aut intestinis eijcitur. colligitur autem multitudo in illis, qui liberaliter, vt soliti erant, cibum sumunt, sed sanguinem, quem ex assumpto alimẽto contraxerunt, minimè absumunt. ad communem horũ affectuum rationem spectat, quod ab Hippocrate proponitur. quibus enim aliquod mẽbrum abscissum fuerit, alimentum, quod antè trãsferri ad ipsum solebat, in venis coit, & sanguinis multitudinẽ producit. Hos itaque omnes monere oportet, vt minus cibi capiant, quàm ante, ísque infirmior sit: subinde aluum ducãt, & quantum possunt, exerceantur: multam frictionem adhibeant: à cibo non lauentur, sed antè sæpiùs. rectè autem consulent, si digerente aquâ vtantur, vbi eius copia fuerit. Hæc præter propositam rem adieci, quùm tamen ab re non sint. Cur autem nõnullis, quibus copiosè sanguis effunditur, aliquo interposito tempore cruenta deiectio superueniat, adijcere sermoni oportet. fit ergo in his, vt ob vehementem sanguinis profusionem corpus refrigeretur, atque idcirco minùs quàm antè per cutem exhauriatur. quod verò non exinanitur in corpore subsistens sanguinis multitudinem auget, quæ (vt suprà ostensum est) efficit,

efficit, vt, vel cholera superueniat, vel sanguis per nares erumpat, vel αἱματώδης δυσεντερία sequatur (ità enim appello clarioris doctrinę gratiâ) hoc est, cruentum deijciatur. Proficiscitur autem huiusmodi deiectio ex multitudine sanguinis, quem natura tentat magis ob virium robur, quàm ob infirmitatem expellere, quæ res contrario modo se habet, quàm in iocinoris affectibus, in quibus sanguis per intestina ob visceris imbecillitatem descendit. Quòd si per ora venarum, quæ ad anum, intestina, aut nares pertinẽt, natura, quod superat exinaniret, benè ageretur cum eo, cui hâc viâ multitudo detraheretur. vbi multitudo non recipitur his locis, sed ad thoracem, vel pulmonem confluit, malum iam graue est. alterutrum enim, vel pulmonis inflammationem, & lateris dolorem, vel sanguinis sputum superuenire necesse est.

» MAgno autem impetu concitantur, sed nec diuturnæ sunt, nec mortiferę.
» nam neque homo valdè propter cibi fastidium abstinet, neque alioquin
» exhauriendus est.

Adiungit hæc Hippocrates, non vt historiam conscribat eorum, quę sic affectis euenerunt, quemadmodum Thucidides, vbi pestilentiam illam recenset, sed vt cruentas has deiectiones distinguat à torminibus, quæ alijs de causis accidũt. Quare hæc, quamuis ad propositum opus propriè non pertineant, exponere tamen alienum nõ fuerit, quùm medici complures morbos, sub quibus sanguis deijcitur, discernere nõ possint. nonnulli enim existimant vbique cruentam deiectionem ex intestinorũ vlcere prouenire, quos magnopere animus fallit. Sanguis itaq;, quùm ab ore venarum, quæ in ano sunt, funditur, neque laborantes ipsos latet, sed, vbi cruenta deiectio à superiori parte ad anum feratur, quædam protinus à principio descendit, quædã precedente aliquo tali. Quòd si repentè cruor multus deijciatur, scire conuenit, adapertum esse os venæ naturâ id, quod pódere molestum est, depellente, cuius generis est, quam nunc Hippocrates proponit, cruenta deiectio, quæ magno impetu concitatur, & citò quiescit, præter quàm quòd homo ob cibi fastidium non admodũ abstinet, sicut quando ob iocinoris imbecillitatem aluus cruenta est quãquam raro initio, quùm iecur afficitur, huiusmodi aluus se ostendit. plærunque enim à principio tenuis sanies cruenta deijcitur aquę similis, in quâ lota caro fit: interdum tamen incipit iocinoris affectus cum subitâ sanguinis deiectione, vbi videlicet visceris imbecillitati sanguinis multitudo accesserit: post principiũ verò vtrouis modo res accesserit, & æger maximè cibũ fastidit, & sanguis modò purus & non multus, modò flauæ bili immixtus simul, cum derasâ intestinorum pinguedine deijcitur, posteà quasi fex sanguinis descendit, vbi iecur iam pessimè habet. Sub huiusmodi ergo deiectionibus, præsertim vbi aliquid bilis admixtum fuerit, quædam ipsius intestini partes excernuntur, quæ, quùm deradantur, ξύσματα vocant. nam, quæ per intestina descendunt, eo quòd acria sint, summam ipsorum partem eradunt. in quo casu quãta maximè potest, abstinentia imperanda est: sed ijs, qui superantem sanguinẽ deijciunt, conuenienti modo cibus dari debet, quùm iecur valeat, & possit ipsum conficere.

Quâ ratione femur in coxæ cauum reponatur.

» VBi femur à coxâ elabatur, si in interiorem partem venerit, hâc viâ resti-
» tuendum est.

Reprehendũt Hippocratem, quòd ponere tentet femur à coxâ prolapsum,

quùm iterum protinus elabatur, primò quidem Ctesias Gnidius eius cognatus. nam ipse quoque ex familiâ fuit Asclepiadarũ, post Ctesiam verò alij nonnulli. Sed, quùm hæc omnia duplici viâ iudicẽtur, alterâ, cùm ipsis oculis comprehenditur, quod requiritur: alterâ, cùm non expectato longo vsu aliquid demonstramus, iudicio ex ipsius naturâ sumpto, nos quoq; vtrâque viâ iudicabimus. Natura igitur rei sic habet. in hâc ipsâ commissurâ ligamentum rotũdum validissimum inclusum est, quo summum femoris caput altissimis atque intimis caui partibus innectitur, itâ, vt quis, licet ligamentũ ipsum nõ viderit, possit ex hâc narratione intelligere id breue esse. nam, cùm femur semper cõuertatur, quod Poëta retulit, cùm ait, in coxâ conuertitur, nec vnquã caui oris excedat, necesse est ligamentum breuissimũ esse. Hoc ipsum igitur, dum naturaliter habet, excidere femur non patitur. Potest autem nõ abrumpi solum, sed & ob humoris copiam in cauo collectã præter naturam adeò extendi, vt sinat femur suâ sede moueri, quod vbi accidat, quamuis statim positum fuerit, non poterit suo loco manere, nam, quùm cauum deuexum sit, onus verò totius cruris, quod appenditur graue, leui momento rursus suo loco excedet, si quis in ingressu tentet paulo celeriùs moueri, vel aliquid transgredi, quod ob pedes fit, itâ, vt si quis æquali solo paulũ moueatur, hoc modo fortasse tueri naturalem positum assiduè poterit. sed videtur id fieri minimè posse, nam si non ad aliũ vsum, certè quùm lauatur, cogetur homo pedem attollere, vt ingredi in labrum possit. Hoc igitur pacto rei naturâ monemur, vbi ligamẽtum abrumpatur, femur repositum in suâ sede cõtineri non posse. Sed & illud verè adijceretur, quod cõmissura genu ab exteriori parte neruosis quibusdam ligamẽtis continetur: femur verò hoc vno, neque vllum aliud habet tale, quo commissura ab exteriori parte illigetur, sed nec musculos etiam, qui non parum quoq; conferũt ad continendos articulos, ne procidant, præsertim vbi boni habitus fuerint ac validi. Quamobrem athletis, quamuis in palæstrâ vehementiores ictus patiantur, cadant, distẽdantur, contorqueantúrque ad articulos, nihilominus membra non luxantur, eo quòd validis, & grandioribus musculis vndique circumdentur. Scripsit etiam Hippocrates inter initia huius libri, bobus potissimùm coxę articulum luxari, vbi senes sunt, & graciles. Femur igitur abrupto ligamẽto, quo continebatur, etiam, si in suam sedem collocetur, manere nõ potest, ijs præsertim, qui graciliores fuerint. Spectemus deinceps, si ligamentum humoris copiâ relaxatum excidere femur sinat, ídque reponatur, quid futurum esse credibile sit. mihi quidem, & in hoc casu res manifestissima videtur. namque, vbi idem humor maneat, similiter erumpet: sed, si inarescat, ad naturalẽ firmitatem reducetur. femur verò ob humorem excidere, & ipse Hippocrates docet, qui in sententijs illis, quæ Aphorismi inscribuntur, sic inquit, [Quoscunq; coxæ dolor exercet, his si coxæ articulus excidat, & rursus recondatur, mucci superueniunt]. muccis autem in commissurâ collectis, hoc est, glutinoso humore, madefit ligamentum ac relaxatur. nihil autem interest, seu ligamentum, seu neruus illigans vocetur. quæcunque enim ligamenta neruorum exemplo rotunda sunt, ab ijs, qui in incidendis corporibus versantur, vocari solẽt nerui illigantes. sed & nos quoq; femur hâc de causâ luxatum bis iam restituimus, neq; ampliùs posteà procidit. diu autem oportet siccantibus medicamentis commissuram circumdare, dum neruus illigans abundè siccetur, ne ampliùs itâ extendatur, vt femur oris caui possit excidere, sed intus in naturali situ ipsum cõtineat.

Manere

Manere autem interdum femur, vbi repositum fuerit, idoneus testis est Heraclides Tarentinus, homo, qui nec, vt sectã cõprobet, mentitur, sicut soliti sunt rationalium plęriq;, nec medicinę vsus est expers, sed optimè, vt quiuis alius in medendo exercitatus. Audiamus ergo, quæ ab ipso tradũtur in quarto libro de ratione curandi ea, quę sunt extrinsecus, sic autem ad verbum habent. [Errant, qui censent femur repositum nõ manere, quòd abruptus sit neruus, qui ad coxam ipsũ alligabat, cùm in vniuersum rẽ negent. neq; enim Hippocrates, Diocles, Philotimus, Euenor, Nileus, Molpis, Nimphodorus, & alij nõnulli de restituẽdi ratione tractassent. Sed & nos quoq; id cõsequuti sumus, vt duos pueros sanaremus, quibus sæpiùs, & magis q̃ iis, qui ætate iam robustâ sunt, excidere articulus solet. Rem igitur ratione iudicare non oportet: sed, quùm interdum maneat, existimare non semper neruum abrumpi, sed relaxari, & iterum contrahi. quoniàm expedit hoc requirere, quanquàm non omnino commune est]. Adiecit hoc Tarẽtinus in fine orationis, vt quam profitebatur Empiricorum sectam tueretur, quorum ea sententia est, vt in iis, quæ ità manifestè apparent, vt inde proferre vtilitatẽ ad artem iam possimus, inutile sit causam quærere. Sed & post Heraclidem multi alii ex iunioribus restitutũ à se femur perpetuò seruatum esse in suâ sede testantur.

HÆc quidem restituendi ratio bona, iusta, & secundum naturam est, per quam subitò ferè ad finem peruenitur, si quis ostẽtationi studeat. Homo per pedes ab eo ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum peruenit, vinculo suspendatur, firmo, molli latóque. pedes autẽ habeat quatuor digitos, aut minùs etiam inter se distantes: vinciatur item super genua loro lato ac molli, quod ad propositum lignum adducatur.

Qui cum ostentatione aliquid efficiunt, ab atticis κομψευταὶ dicuntur, quemadmodum nunc ab Hippocrate, qui ostentationem exprimere volens vsus est verbo κομψευόμενος. nam & anteà, vbi hominem super scalam resupinauit, ad id præsidium eos venire dixit, qui vulgo videri volunt magnum aliquid moliri. id tamen scripsit, quià viderat multos sui sæculi medicos, qui eo minùs rectè vterentur. ità etiam nunc ostẽdere voluit, quâ viâ crure per scalam optimè extento femur reponatur, quâ vti fortasse non erit ab re, vbi non sit scamnum, de quo posteà tractabit. Præcipit igitur, vt scala, super quâ homo loris alligatus fuerit, suspendatur à ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum pertinet, μεσόδμην vocat, id videre licet in magnis diuersoriis, vbi iumenta habentur, & ruri similiter in ædibus rusticorum. vult ergo pedes ad tignum sursum spectare, caput verò deorsum versus non multum recedere à terrâ, ità, vt ille, qui articulum reponit, stans ad reponendum suis vti manibus possit, quomodo in sequentibus docebit.

SEd affectum crus duobus digitis magis quàm alterũ extendatur, caput verò recedat duos cubitos à terrâ, vel paulo plus, aut minùs: brachia deligata sint ad latera molli aliquâ re. quæ omnia paranda sunt homine resupinato, vt quàm minimo tempore suspensus maneat.

Partibus, quas commemorauit, quomodo inicienda vincula sint, apertè exposuit. Illa igitur, quibus affectum crus appenditur, robustiora esse voluit & mollia, idque non iniuriâ, cùm tota intentio ad ipsius curationem adhibeatur, eâ ratione, quæ communiter requiritur in luxatis omnibus reponendis. Igitur femoris caput, quùm cauo excidens in interiorem partem eruperit, à musculis,

qui ibi sunt, attractum primò in inferiorem partem attrahendum est, vnà scilicet cum femore, deinde in exteriorem impellendum: cumq; è regione sui caui collocatum fuerit, tunc vel solis musculis committendum est, vel simul etiam adurgendum. Sepiùs autem diximus, musculos naturalem vim habere, quà ad sua principia contrahuntur. attrahunt igitur simul & femur, quod attractum suo capite in cauum coxæ conijcietur.

HOmine iam suspenso peritus aliquis, & nõ imbecillus traijcere manũ debet inter femora eius, qui curatur, collocaréque brachium inter caput femoris luxati, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est, tum traiectam manum alterâ prehendere, & rectus assistens repentè corpori suspenso appendi, ità, vt sublimis maximè æqualiter suspendatur. In hâc reponendi ratione omnia secundum naturam sunt. nam corpus ipsum suspensum suo pondere deorsum versus extenditur: is, qui appẽditur in inferiorem partẽ extẽdit, & femoris caput excitari cogit, è regione sui caui, simúlque osse brachij ipsum vrget, trudítque, sic, vt in pristinâ sedẽ reuertatur. necesse autem est aptissimè vincula inijcere, eâ animaduersione, vt is, qui appenditur, validissimus sit.

Solet Hippocrates eam regionẽ, quæ est inter inguen vtriusque cruris nuncupare τὴν ἰσχάδα, cuius medium περίνεον vocat, quæ ab initio naturalis ad anum pertinet, quà ceruix vesicæ sita est, inter hanc itaque regionem, quam τὴν ἰσχάδα nominat, in medio eius in longitudinem, & caput femoris, iubet, vt, qui trahit femoris caput, manum demittat, cum quâ alterâ coniungat, sicut ipse apertè declarauit, atque ità suspendatur. quo fiet, vt femoris caput, non solùm trahatur, sed in exteriorem commissuræ partẽ impellatur, vt è regione caui, quod in coxâ est, collocetur.

AT (quemadmodũ suprà narrauimus) homines plurimum naturâ inter se differunt, quantum ad articulos attinet facilè, vel vix restituẽdos. Quamobrem plurimum differat, diximus quà de humeri capite. nam femur quibusdam absque vllâ præparatione reuertitur. siquidem leui adhibitâ intẽtione, & exiguo motu manibus in suam sedem compellitur.

Antè κιγκλισμὸν masculino genere dixit, nunc fœminino κίγκλισιν, quod vocabulum διακινεῖν, id est, exiguum motum significat. quoniàm verbũ διακινέω mutuatur ad id significandum, quod leuiter dimouetur, cuius meminit, cùm tradidit quâ ratione luxata maxilla reponeretur.

COmpluribus etiam, quùm eius ad commissuram hanc flecterent, circumactus iam articulus reuersus est: sed plærunque non patet cuius præparationi. quamobrem, quæ ad singula efficacissima sunt, in vnaquaque arte scire conuenit, & ea vbique adhibere, quæ accommodata videbuntur. Suprà extendendi modos diximus, vt quilibet eo vtatur, cuius copia sit. oportet enim præstanter ab vnâ parte crus extẽdere, ab alterâ corpus. nam, si benè extendamus, femoris caput è regione sui caui excitabitur, quod, vbi sic excitatum fuerit, nõ facilè prohiberi poterit, quo minùs in suam sedem reuertatur, ità, vt iam quouis modo impellere, ac dirigere abundè sit. Sed minùs extẽdunt, quàm par sit, idcirco maiori negocio reponunt.

Vbi crus ad inguen curuatur, femur vniuersum suspenditur. in quâ actione prolapsum femoris caput dimouetur, circumactũmque restitui nonnunquam solet. Quid sit circumagere, quod accidit, vbi prolapsus articulus, vel qui in latum scapularum os inseritur, vel qui in coxam restituitur, ipse in superioribus declarauit,

declarauit, vbi docuit non posse articulum in his commissuris suo loco paululum excedere, vt ad cubitum, ad manum, ad genu, ad talos. nam, cùm & femoris caput rotundum sit, & oræ caui in quo recipitur in orbem, nullo pacto fieri potest, vt caput partim in cauo sit, partim extrà, vel oræ caui hæreat, quoniàm vbi primùm voluetur, vel intrò reuertetur, vel excidet. igitur quià paruo momento in vtrãuis partẽ caput cõpellitur, hoc quod fit circũagendo fieri asserit.

NOn solùm autem pedibus inijcienda vincula sunt, sed etiam supra genu, ne hoc magis, quàm coxæ articulus vinculo intendatur. sic itaque extendere à pedibus conuenit. Verùm, vbi alterâ parte vis adhibetur, nõ solùm circa pectus, & alam iniecto laqueo in cõtrariam partem attrahere debemus, sed lorum longum, duplex, validum, molle, inter anum & naturale demittere, à posteriori parte ad spinam, à priori iuxta iugulum adducere, & religare, atque ità in diuersa contendere, alijs ab vnâ parte, alijs ab alterâ ducentibus. Animaduertẽdum autem, ne lorum, quod inter anum & naturale demittitur, super femoris caput extendatur, sed inter femoris caput, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est. Dum intentio adhibetur, femoris caput in exteriorem partem propellendum, pugno ipsi inhærente. vbi, qui extẽdit, suspenditur, vnâ manu traiectâ, & alteri iunctâ, simul & extendere debet, & in exteriorem partẽ vrgere, sed alius ad genu femur in interiorẽ partẽ leuiter dirigat.

Vbi homo per pedes appendatur, capite deorsum spectante, omnes articuli extenduntur. At propositum est eum solùm extendere, qui ad inguen est. Iure igitur super genu vinculũ inijcit, quod femur sursum extendat. nam, si permittamus attrahi crus solùm à vinculis, quæ infra genu sunt, fiet vt genu, non minùs, imò magis quàm coxæ articulus extendatur, quùm propiùs sit vinculis sub se extendentibus.

SVprà etiam diximus expeditissimum esse ijs, qui in frequenti ciuitate medentur, lignum habere quadratum, sex cubitorum, aut paulo lõgius, latum cubitos duos, cuius crassitudo, si dodrantem impleat, abundè est.

In opere de fracturis huius machinamenti meminit, ità, vt huic quoque testimonio innitantur, qui aiunt compositum fuisse principio ab Hippocrate librum vnum, inscriptúmque [De officinâ medici], deinde in duos diuisum ob magnitudinẽ, eiusq́, priorem partem inscriptã [De fracturis]: alterã verò [De articulis]. quale autem strui velit machinamentum hoc, manifestum est ijs, qui id viderint, quod scamnum Hippocratis nuncupatur. sic enim ex multo iam tempore à medicis appellari consueuit. Plærique autem formulas paruas habent, ad eius exemplũ fabricatas. sæpissimè verò adhibetur, articulísque restituendis per se abundè est. si quis autem velit alijs quoque vti, est πολύσπαστον ità appellatum, quòd multis orbiculorũ circuitibus, facilitatem præstet, quod iterum facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem auctorem. in vrbibus verò non alienum est Fabri vel Andreæ organum, vbi erecto opus est: vbi plano, scamnum hoc Hippocratis præcipuè aptatur, quod à nonnullis ex recentioribus medicis variè iam struitur, sicut machinatio spathæ, quæ in summo capitulum habet rotundum ac leniter cauum. Deinceps igitur ad organi structuram, quæ ab ipso traditur, animum aduertite, ea, quę Hippocrates scribit, ijs, quæ in scamno inspexistis accommodantes. hæc enim, sicut anteà quoque dictum est, solâ monstratione aperiuntur. Equidem ijs, qui apud me librum legunt, rem facilè demõstro, organo iuxtà collocato, sæpè ipso ina-

gno, sæpè paruo aliquo ad magni exemplū fabricato, cuiusmodi ad hunc tantùm vsum paramus, vt ostendere legentibus possimus, quùm per tales formulas nequeant articuli in suam sedem vrgeri. nunc autem monstrari hæc minimè possunt, sed exponere licet, si quid ex verbis Hippocratis obscurū sit. quod & in superioribus feci, & nunc etiam faciam.

EXcauetur prætereà hinc atque hinc in longitudinem, ne machinamentum iusto sublimius sit.

[Hinc atque hinc] dixit ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quod accipit pro à dextrâ parte, & sinistrâ, id vel eo patet, quod adijcit [in lōgitudinem] quod idem significat, atq; longum. nam, si excauari voluisset suprà à capite, vel infià à pedibus, transuersum potiùs dixisset, non in longitudinem. mens autem totius orationis huiusmodi est, quam non ab re est perspicuitatis causâ non longè à verbis recedentem exponere. Excauetur prætereà hinc atque hinc in longitudinem ligni, idque cauum eam altitudinem habeat, quæ ad impellendum accommodatur, ne machinatio iusto sublimior sit. Verbum [iusto] ipse scribit τῷ καιρῷ, græci enim ità dicunt, & interdum etiam τῷ προσήκοντι, quod [debito] significat. ergo altitudo caui tanta esse debet, vt vectis, qui ad impellendum aptatur, illis inhærere, atque obijci possit.

POstes item ab vtrâque parte adijciātur, breues, robusti, qui axes cōtineant.

Nominat axes ὄνους. postes verò, quæ sunt ligna, quibus axis sustinetur φλιάς. hęc magno ligno adijci voluit, ab vtrâque parte, à superiori scilicet & inferiori. Religantur autem ad axes extrema laqueorum, qui quo tempore conuenit in diuersa diducere, laboranti inijciuntur.

SAtis autem est in dimidio ligno, nihil etiam prohibet in toto, paruas quasi fossas quinque, aut sex excauare, quæ palmum inter se distent, & trium digitorum latitudinem atque altitudinem æquent.

Fossas dixit καπέτους, quod verbum non pauci ex veteribus græcis in eâdem significationem acceperunt. id mutuatur nunc Hippocrates translatione vsus, ad ea caua significanda, quæ in scamno eâ de causâ fiunt, vt illis obijci vectes possint, quę caua præcipit, vt in alterâ ligni parte magis, hoc est in inferiori exculpantur. nihil etiam (inquit) prohibet, quin in superiori quoque parte sint, quanquam non necesse est. hoc siquidem machinamentum, quod nunc exponimus, non solùm ad coxæ articulum pertinet, sed & ad vertebras quocunque modo luxatas, & ad humeri caput reponendum. Cōplura autem sint caua hęc oportet, quandoquidem, qui curantur, ætate, magnitudine, & vniuerso corporis habitu inter se differunt. quàm magna esse debeant, & quantum inter se distare, ipse euidenter exposuit.

MEdium insuper lignum altè in quadratā figuram trium digitorum excauetur, in quod cauum, vbi opus esse videatur, defigatur lignum, quod cauo conueniat, & superiùs teres sit. figatur autem, quùm ad rem pertinere videbitur, medium inter femoris caput & eam regionem, quę inter anum & naturale media est. quod lignum extans corpus sequi non permittit, quùm à pedibus trahitur. interdū enim hoc sufficit, absque intentione, quæ, vt membrum in diuersa diducatur, à superiori quoque parte adhibetur. Interdum autem, vbi crus ab vtrâque parte extendatur, lignum hoc versus hâc, vel illam partem laxum demittitur, vt femoris caput in exteriorem partem impellat. hac enim de causâ & caua exculpta sunt, vt cuneus, vel vectis ligneus, in quod expeditiùs sit, demissus,

» sit demissus, aut iuxta articulorum capita, aut ipsis prorsus inhærens, eodẽ mo-
» mento impellat, quo intentio adhibetur, seu in exteriorem partem, seu in inte-
» riorem impellere opus sit.

Excidi voluit in scamno quoddam cauum, quo recipi id lignũ possit, quod erectum collocandum est, inter prolapsi femoris caput, & eam regionem, quæ est inter anum & naturale. Cur autem lignum hoc, dum extẽdimus, adhibendum sit, sicut cætera omnia, quæ deinceps subdit, ipse apertè indicauit. ob eos tamen, qui hebetioris sunt ingenij, verba hæc aperire aliquantulum non grauabor. Hoc igitur lignum, quod erectum collocatur inter caput femoris prolapsi, & eam regionem, quæ media est inter anum & naturale, renixus causâ obijcitur, quùm ab inferiori parte crus extenditur. sæpiùs enim ostẽdimus, vbi membrum extenditur, nisi à contrariâ parte tendatur, sequente ægro intentionem resolui. tenditur autem, & per laqueos superioribus partibus iniectos, sed firmitatis causâ lignum hoc adhibet, quo nonnunquã minùs firmiter hærente ad impellendum vtitur.

» AC seu teres vectis esse debeat, seu latus, alius enim alij articulo conuenit,
» huiusmodi impulsus. si intentio quoque accedat, ad omnes crurum arti-
» culos reponendos efficacissimus est. proposito autem articulo vectis teres ac-
» commodatur. Quòd si per hoc machinamentum vis adhibeatur, fieri non pos-
se existimo, vt aliquis sit articulus, qui non reponatur. Reperiet quis, & alios re-
» ponendi huius articuli modos.

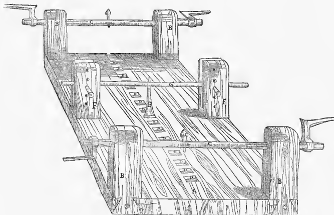
Ipse deinceps ostendet tereti vecte tunc vtendum esse, quùm femur in interiorem partem impellitur, quod nunc instituit, quùm femoris caput in interiorem partem prolapsum reponat. nam, si in exteriorem luxatũ sit, latum vectem admoueri iubet. Nunc quidem præcipit, vt medium inter caput femoris prolapsi, & eam regionẽ, quæ est inter anum & naturale, inseramus, conemúrque sublimiùs paulo, quàm femoris caput demittere: sed, quùm in exteriorem regionẽ articulus veniet, vbi satis spacij est, latus vectis firmiùs obijcietur, quod ipse paulo infrà ostendet, vbi aget de ipso separatim.

NAm, si magnum hoc lignum medium duos postes habeat pedales, eius
» altitudinis, quæ idonea videatur, ab vtroque latere vnum: tum super hos
» duos postes transuersum lignum in speciem gradus statuatur: deinde integrũ
» crus inter postes traijciatur, quod læsum est super gradum cõmodè collocatur,
» superq; aptatur, quà articulus excessit. gradum verò iusto sublimiorem stabi-
» lire oportet, & multiplicem vestẽ, prout cõuenire videbitur, corpori subijcere.

Postes nominari ab Hippocrate, non ea ligna tantùm, quibus axis sustinetur, apertè ex hâc oratione colligitur. in mediâ enim regione longitudinis totius scamni situm est lignum transuersum, quasi gradus, quod à dextrâ parte ad sinistram pertinet, super quod crus, quod luxatum est, extẽditur, non simpliciter, sed cum altero ligno alligato, quod in longitudinem à superiori parte cruris ad inferiorem porrigitur, ità, vt super gradum crus cum eo ligno cogatur. Constat autem integrum hominis crus super gradum habendum esse inter φλιὰς. sic enim vocauit postes, ligna intelligens, quæ gradum sustinent, quorum vtrinque vnum struit in ipso scamno. Hippocratem verò vsum translatione à portarum postibus ità nominare ligna, quæ in scamno sunt, perspicuum est.

A Lignum sex cubitos longum, latum duos, crassitudinis nouem digitorum.
B Quatuor ligna pedem longa extremis partibus rotunda.
C Axes habentes in medio clauos, & in extantibus capitibus manubriola ductaria.
D Fossæ, quarum altitudo tres digitos æquat.
E Priapiscus superiùs teres, demissus in medium lignum altè in quadratam figuram excauatum.
F Duo postes.
G Transuersum lignum in speciem gradus.

Scamnum Hippocratis.

" POst hæc lignum, quod conuenientem latitudinem habeat, & longitudine 1
" vsq; ad talum perueniat, cruri subijciédum, sic, vt vltra caput femoris, quá-
" tum potest, feratur: cruriq́ue alligandum, quot locis opus esse videbitur.

Lignum alligandum esse ad totum crus, suprà etiam ostendimus, sed nunc superiorē ligni extremitatē, superiorem capite femoris collocádam existimat, adijciens orationi [quantum potest] si quidem, quod nunc fieri iubet, difficillimum est, nisi ea pars longi huius ligni, quæ inguini hæret, humilior struatur, quæ spectat,

quæ ſpectat in exteriorem partem, ſublimior. nam, ſi æquale ſit, paremque altitudinem habeat, difficile admodũ fuerit ipſius ſummitatem ſimul in inguine ſtabilire, & ſuperiorem femoris capite demittere.

» QVo facto, dum crus intenditur, vel per lignum, quale piſtillum eſt, vel per aliud ex iis, quæ idonea ad extendẽdum ſunt, ſimul oportet crus cum alligato ligno ſuper gradum deorſum compellere, & ad coxam ab aliquo hominem contineri. hâc enim viâ femoris caput intentionis vi è regione ſui caui ſuperiùs collocabitur, & ſimul ob impulſum in ſuam ſedẽ trudetur. quæ cogendi rationes validæ ſunt: & ſi rectè admoueantur, vitium ſuperant. ſed (quemadmodum antè dictũ eſt) articulus hic, imbecilliori vi, & plærunque quauis præparatione in ſuum locum reuertitur.

Femore ſuper gradũ extento prolapſus articulus humilior redditur, quę res ad reſtituendũ aptiſſima eſt. nam ſic ora caui humilior femoris capite cõtinetur. Sed, quùm elapſus articulus, niſi caui ora ſuperior ſit, reponi nequeat, vbi ſublimior fuerit, optimum erit humiliorem collocare, atque ità extendere. Ceterùm laquei, quibus crus extenditur, religandi ſunt, vel ad lignũ, quale piſtillũ eſt, cuius ima pars firmiter in pauimento oppoſitæ moræ obijciatur: vel ſi huiuſmodi ligno vti ad intendendum nolis, lori capita ad axem, qui in ſcamno à pedibus eſt, vincienda. id enim ſibi voluit, quùm ait, [vel per aliud ex iis, quæ idonea ad extendendũ ſunt] [ex iis] intelligẽs, quæ propoſita ſunt diuerſa à ligno, quale piſtillum eſt, quæ ſubijcit in hâc oratione manifeſta ſunt

» AT vbi in exteriorem partem femoris caput exciderit, ab vtràq; parte, quo modo antè diximus, extendendũ eſt: ſed impellẽdum per latum vectem, ſimulq́; dum intentio adhibetur, ab exteriori parte in interiorẽ vrgendum, vecte ad clunem, ac paulo ſuprà accõmodato, &, ne corpus cedat, aliquo integræ partis clunem repellẽte, vel manibus, vel alio huiuſmodi vecte ſuperimpoſito, qui cauo illi, quod magis in rem erit, obijciatur: femoris itẽ luxati, quod ad genu eſt, ab interiori parte leuiter in exteriorem cogendũ. Suſpendere tamen, vbi articulus in hâc partem erumpat, alienum eſt. quãdoquidem cubitus illius, qui appenditur, articulum à ſuo cauo reduceret: impulſus autem per ſubiectum lignum videbitur alicui ad hoc genus luxati pertinere, in quo caſu ab exteriori parte accommodandũ eſt. quid plura? ſi commodè rectéque extẽdamus: rectè item impellamus, quis articulus ità luxatus non reuertetur?

Si crus valenter extendatur, non neceſſe erit per lignum impellere. manibus enim prehendentes femoris caput totum iuxta clunẽ cogere, ab exteriori parte in interiorem poterimus, donec è regione ſui caui collocetur. Patet autẽ teretem vectem ad huiuſmodi impulſum inutilem eſſe. quùm & latus etiam nõ ſufficiat, niſi quà clunem attingit, talis ſtruatur, quale ſtrui voluit capitulũ rotundum ac leniter cauum ſuper eam ſpatham, quæ ad reponẽdum humeri caput aptatur, ἄμβη dicitur. Ipſe autem ad verbum ſcripſit [vigendum vecte ad clunem ac paulo ſuprà accommodato]. reſimum autem hunc eſſe neceſſe eſt, quà clunem complectitur, non ex toto rectum. quæ ſequuntur in hâc oratione omnia clara ſunt.

» AT ſi in poſteriorẽ partem femur exciderit, extẽdere oportet, & in diuerſa diducere, eo modo, quo diximus: imponereq́; ſuper lignũ, veſtem multiplicẽ, vt molle admodũ ſit, & homine prono extendere. eodem antẽ mométo, quo extẽditur, per aſſerem cogẽdum, non ſecus atq;, vbi ſpina gibba eſt, ità, vt

asser è regione clunis, seu supra, seu infra coxã magis collocetur. cauum in pariete è regione asseris non sit, sed magis deorsum spectet ad pedes. hæc reponendi ratio articulo in posteriorẽ partem luxato maximè secũdum naturã est, ac simul etiam valentissima. Satis fortasse fuerit aliquẽ pro assere insidere, vel manibus vrgere, vel pedibus repẽtè cõsistere, attolliq;, quo tẽpore intẽtio adhibetur. nulla autẽ alia restituẽdi ratio femori ità luxato secundũ naturam est.

Hæc etiam, quæ de femore sic luxato tradit, ijs, qui eorum, quæ proposita sunt, meminerint, in aperto omnia sunt. edicit enim, ne hos vt priores resupinemus, sed in ventrem conuertamus. hic siquidem est habitus pronus. Valenti ergo intentione adhibitâ à posteriori parte in priorem compellere articulum oportet. nã, cùm homo ità iacet, vt præcepit, posterior pars sublimior collocatur, prior subijcitur. quocirca necesse est, vt qui restituit, femoris caput deorsum compellat, quod commodissimè præstat impulsus, qui per asserem adhibetur. idem efficeret, qui quà prominet femoris caput insidẽs, magnâ vi cogeret. sed, nisi clunis eminentia luxato capiti hæreat, nihil hominem iuuabit. Hæc igitur curatio virum summæ diligentiæ ac prudentiæ postulat.

SI in priorẽ partẽ venerit, idem conuenit extendẽdi modus: sed aliquis manu admodũ strenuâ, & maximè peritus, sublimiori vnius palmæ parte inguen adurgeat, eandemq; manum alterâ cõprehendat, simulq; quod excessit, in inferiorem partem trudat, & versus priorem genu subigat. hic extendendi modus, vbi femur sic luxatur, maximè naturę conuenit: sed & ille, qui hominẽ suspendit, propè etiam naturæ aptatur, in quo necesse est, vt is, qui appenditur, nõ ignarus sit, ne brachio articulũ impellat: sed inter partes naturales & anum iuxta os, quod sacrum dicitur, appendatur.

Ad quartum genus luxati femoris aggressus est, de quo euidẽtissimè omnia prodidit, ijs præsertim, qui in memoriâ habeant, quæ anteà dicta sunt. Quare nihil est quòd nugas hic agamus.

INuenias etiam laudẽ, si sine vtre articulũ hũc restituas: sed quosdã noui, qui enim præ inscitiâ, & vbi in exteriorẽ, & vbi in posteriorẽ partẽ erũperet, reponere per vtrẽ tentarẽt, neq; intelligerẽt, hâc viâ expelli magis q̃ in suã sedem restitui. primũ verò auctorẽ cõstat vtrem adhibuisse, vbi articulus in interiorẽ partem elaberetur, scire tamẽ licet alia multa ex vsu magis esse q̃ vtrem. Datur ergo inter femora vter nõ inflatus, sic, vt quantũ maximè potest, sublimis inter anum & naturale collocetur: tum femora inter se vinciũtur habenâ, quæ à patellâ ordiatur, & vsq; ad dimidiã femorũ partẽ intẽdat: post hæc inflatur vter, distẽditurq; demissâ æneâ fistulâ in vnũ ex pedibus, qui solutus sit, & æger in latus cubat, vitiato crure sursum spectãte. Præparatio igitur huiusmodi est, sed plęrique hanc adhibent deteriorẽ, quàm ego dixerim. cùm non alligẽt bonam femoris partem (vt proposui) sed genua duntaxat. adde q̃ intentionẽ, quę maximè necessaria est, omittunt. nõnulli tamen luxatũ iam restituerũt, vt qui rem facilem nacti fuerint, sed huiusmodi impulsus nõ magnopere tolerabilis est. si quidem inflatus vter, quà maximè tumet, eam regionẽ nõ attingit, in quâ prolapsum femoris caput iacet, quà potissimũ impellendũ est: sed infrà illud, vt qui in medio femorũ, vel interius etiã contineatur. ad hæc femora naturaliter sunt curua, à superiori enim parte carnosa sunt, & ꝓpè inter se iungũtur, ab inferiori tenuãtur. quare & femorũ natura vtrẽ expellit ab eâ parte, quâ præcipuè admouẽdus esset, ità, vt si paruus vter inseratur, cũ vim exiguã habeat, nullo mo-

do vrgere

do vrgere articulũ poſſit. Oportet ergo, ſi vtendũ vtre ſit, femora ad magnam partẽ inter ſe deuincire, & vtrem inflare, eodẽ momento, quo corpus extẽditur, cruráque extremâ parte inter ſe colligare, vbi hâc ratione articulus reponitur.

Docet quâ ratione quis vtatur modo reſtituendi per vtrem, quamuis eum non probet. cuncta autem planè explicat.

IN totâ arte medicinali id in primis dare operam oportet, vt quod malè habet, ad ſanitatem perducatur. quod, vbi cõtingere poſſit pluribus modis, ille eligẽdus eſt, qui omnium minimo negocio comparatur. hoc ſiquidem magis officium eſt probi viri, & plus habet artificij, niſi quis in popularem auram incumbat. ſed, quod ad hunc locum attinet, quidam modi extendendi corporis per ea, quæ domi habentur, parari poſſunt, ſic, vt ex ijs, quæ præſentia ſunt, inuenire liceat, per quæ promptè curatio adhibeatur.

Oratio hęc poſtrema eſt, in quâ iubet, vt in ijs exerceamur, quę promptè ad curationem accõmodãtur, itâ, vt quamuis nec ſcamni copia ſit, neque alterius, ex ijs, quę propoſita ſunt, excogitare per te aliquid ſimile poſſis. ſed de his euidentiſſimè in ſequentibus tractauit, vt neque breuiſſimâ expoſitione opus ſit. omnia enim perſpicua ſunt ijs, qui meminerint quæ propoſita ſunt. explicabo tamen, ſi quid mihi obſcurius eſſe videatur.

QVòd ſi vincula ex loris non ſint mollibus, & quæ facilè tractẽtur, ſed tantùm vel catenæ, vel rudentes, vel funes, neceſſe eſt antè faſcijs vel panniculis e lanâ eam partem inuoluere, quâ potiſſimum inijci vinculum debet, & vlteriorem quoque, poſteà deuincire.

Nauium rudentes græci vocant ὅπλα, quod Poëta indicat in eo carmine, κὰδ δ᾽ ὑπ᾽ αἰθέσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης. Conſtat etiam Hippocratem, quùm rudentes ὅπλα dixit, eos funes intellexiſſe, qui in nauibus habẽtur. nam eos, qui in vibibus, & qui in agro communi funium vocabulo appellauit σχοινία.

AD hæc ſuper lectũ, qui ex ijs, quorũ copia eſt, firmiſſimus ſit, & maximus, rectè homo extendatur. lecti autẽ pedes, vel qui à capite, vel qui à pedibus ſunt, vel ab exteriori, vel ab interiori parte fulciãtur, itâ, vt fulcra limini firmiter hæreant: ſed ad alios pedes collocetur lignum quadratũ tranſuerſum, quod perueniat ab vno pede ad alterũ, ac ſi tenue ſit ad pedes lecti deligetur, ſi craſſum, ſine vinculo relinquatur: poſt hæc vinculorũ capita tam eorũ, quæ verſus caput procedunt, q̃ eorum, quæ verſus pedes, vtraq; ad piſtillũ, vel ad aliud talè lignum vinciãtur. vincula autẽ vel rectà iuxta corpus porrigantur, vel paulo etiã ſuperiora conuenientérque à piſtillis intendãtur, quę erecta ſint, ſic vt vnũ limini obijciatur, alterum ligno, quod adiectũ eſt, ſic igitur per piſtilla ad ſe attracta adhibere vim oportet. ſatis autẽ eſſet loco liminis & ligni appoſiti ſcala, quæ gradus firmos haberet, lecto ſubiecta, vt piſtillis hinc & inde admotis, vincula extẽderentur. Reponitur item hoc modo femoris articulus, ſiue in interiorem, ſiue in priorẽ partem erupent. Scala defoditur, cui homo inſidet integro crure, leniter extẽto, & quà cõmodè poterit alligato: vitiato cruri vas fictile appenditur aquæ plenũ, vel calathus in quem coniecti lapides fuerint. Eſt & alter reponendi modus ad eos, quibus femoris caput in interiorem partem luxatur. tranſuerſum lignum inter duas columnas deuincitur, quantum res poſtulat ſublime, & ab vnâ parte extra columnam cubitũ porrigitur, deinde homo veſtimẽtis pectori obuoluto ſuper eam partem tranſuerſi ligni, quæ extat, collocatur, ac pectus per latam habenam ad columnã deuincitur, integrũ crus

ab aliquo tenetur, ne subuertatur, sed affecto appenditur res aliqua, quæ grauitatem habeat conueniētem, vt suprà quoq; dictum est. Ante omnia igitur scire licet omnium ossium commissuras plærunque sinu & capite contineri, & in alijs sinum cauum esse, & oblongum: in alijs paruum desidētem. Semper autem restituere conuenit omnes articulos, qui exciderūt, protinus, quùm adhuc calidi sunt, vel certè quàm celerrimè. nam, qui reponit faciliùs, & citiùs reponit, & æger minoré molestiam sentit, vbi priusquam locus intumuerit, articulus restituatur. Perpetuò item, vbi reponendus articulus est, emolliri ante debet, & dimoueri, sic enim promptiùs reuerti consueuit. vbicunque autem reponitur, superiunda abstinentia est maxima, vbi maximus fuerit, & difficillimus ad reponendum minima, vbi exiguus, & facilè recondatur.

De digitis luxatis.

QVòd si digiti articulus excidat, seu primus, qui ad manū pertinet, seu secundus, seu tertius, eadem est & æqualis reponendi ratio, maximi quidē articuli semper ægriùs restituuntur. excidunt autem in quatuor partes, vel sursum, vel deorsum, vel vtrinque ad latera, sed maximè in superiorem partē, minimè in latera, quod accidit, vbi vehemēter moueantur. q; si à latere protūpāt, ab eâ parte, in quam veniunt, quasi capitulum rotundum conspicitur, & leniter cauum: si in superiorē vel inferiorem partem prolabātur, quùm hic locus leuior sit, quàm qui à lateribus, simulq; procidētium articulorū excessus paruus, faciliùs reconduntur. Reponendi ratio sic habet. summus digitus fasciâ vel aliquâ tali re inuoluitur, sic, ne dum intēditur, extremâ parte prehensus elabatur. quo inuoluto vnus eam regionem, quæ super primā palmæ partem est, alius inuolutam partem, ad se vterq; valenter attrahat, simulq; excedēs articulus in suam sedem compellatur. Si à latere excedat ratio extendendi eadem est. namq;, vbi videbitur loco excessisse, simul dum intentio adhibetur, protinus in suā sedem cogendus est: sed interim alius ab alterâ parte debet digitū repellere, cauēs, ne in eam rursus prolabatur. Cōmodè quoq; restituuntur per digitorum tegmēta ex palmis intexta, quæ à lacertis σαῦρα græcè nuncupātur: vbi in diuersa digitum extenderis, prehendens alterâ manu primā palmæ partē, alterâ tegmētum, posito articulo, debes quàm citissimè deuincire fasciâ tenuissimâ, inunctâ cerato, quod nec nimis molle sit, nec nimis durū, sed moderatè, cùm quod durum est, à digito recedat, quod liquidum & molle digiti calore tabescat & resoluatur. Soluendus autem est digiti articulus tertio aut quarto quoque die. atque in vniuersum, si inflāmatio locum occupauerit, frequentiùs soluendus est, sin minùs, rariùs, quod communiter de omnibus articulis intelligi volo. cōfirmatur autem digiti articulus decimo quarto die. eadem verò curatio est digitorum manus ac pedis. Quicūque articulus recondatur, debet homo inediâ ac tenui victu vsque ad septimum diem vti, ac, si inflammatio sit, frequentiùs resolui, alioquin rariùs. semper autem quiescere vitiatum articulum conuenit, & quàm optimè figurari.

FINIS COMMENTARII QVARTI
GALENI IN HIPPOCRATEM
DE ARTICVLIS.

Galeni in Hippocratem de officina MEDICI COMMENTARIVS PRIMVS, VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

Opus hoc ad medicum pertinens inscripsit [De officinâ medici], satis autem fuerat [De ijs, quæ in officinâ medici] sicut nõnulli Dioclis, Philotimi & Mantiæ opera inscribũt. nam, cùm singuli horum de eâdem re libros confecerint, legitur quidem in plærisque inscriptio sine præpositione, atque pronomine [Officina medici]: in paucis autem præpositis illis [De ijs, quę in officinâ medici]. sed eorũ volumina præceptis plena sunt: Hippocrates verò, vbi in suo libro ea recensuit, quæ medicinam manu curãtem perficiunt, faciendi rationem exequitur, cui voluit medicum primò assuefieri, quę res in ligno, quod in hominis speciem exculptum sit, vel certè in puerili corpore fieri potest. Hæc liber ipse priusquam singularum partium explicationem aggrederer, præfari me coēgit: iam venio ad ea, quæ me impellit non liber, sed quicunque maiorum scripturam promptè immutat, ad quamcunque sententiam voluerit, ipsam traducens. Quidã igitur conati sunt vetustissima volumina inuenire, trecentos abhinc annos scripta, quæ partim habent in membranis, partim in tilię libris, sicut Pergami apud nos videre licet. consitui ego omnia æstimare, quæ tradita à primis expositoribus fuerũt, vt de plurimis ac maximè fide dignis germanam scripturam comperirem, quod mihi longè melius cessit, atque putaueram. nam omnibus ferè tum exemplis, tum expositorum cõmentarijs, animaduerti inter se conuenire, ità, vt admiratus fuerim audaciã eorum, qui vel nuper exponũt, vel suo iure omnia Hippocratis volumina edunt, quẽadmodũ Dioscorides & Artemidorus, qui Capito cognominatus est, qui cõplura in vetustissimis scripturis innouarunt. Sed longius labi mihi videor, explicando, si scripturæ cuiuslibet fecero mentionẽ. melius igitur duxi antiquas solùm adscribere, paucis quibusdam, quæ immutatæ paulum fuerunt, adiectis, de quibus præsertim conueniat inter eos, qui antè libros enodauerunt. qui, cùm quatuor sint, duo, Zeuxis & Heraclides omnia Hippocratis opera explicarũt: at non omnia, sed obscura tantùm, Bacchius & Asclepiades. Ac de his quidem hactenus. quo tamen clarius exordium sit, à principio repetentes breuissimè agemus, quasi nihil præfati.

Liber Hippocratis, qui [De officinâ medici] inscribitur, primò totius artis commune procœmium habet, vt mox indicabo, atq; eã de causã nonnulli ante omnes libros iure legendum esse existimarunt, quippe, qui talẽ docendi viam polliceantur, qualem in suis libris, quos primas institutiones appellant, recentiores aliqui tradiderunt: proximè à communi procemio subijcit, quæ medicinalem artem nunc primùm addiscentibus vtilissima sint, ex ijs, quæ in officinâ medici fieri possunt. Quam rem ità esse liquidò constabit, si ad verborum ipsorum enodationem animum adiunxeris.

» AN similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis, à quibuscũque,
» quomodocunque cognitis.

Siue quis benè valere, siue bonam valetudinem, siue aliud quid tale, medi-

nalis artis finem constituat, hunc ipsum propter se student, qui in hâc arte versantur. Neque vlli dubium est, quin contemplatio quædam sit, cui operam dare oporteat eum, qui restituere velit naturalem nostrum siue habitum, siue administrationem, seu structuram, seu quod est aliud verbum, quo placeat nominare: at non propter se cætera omnia, quę ad artem spectant, addiscimus, docemus, aut deniq; audimus, sed quod ad finem singula eorũ conducant. Quemadmodum in proposito sermone eam partem, quæ ad indicia pertinet (recentiores græci σημειωτικὴν dicũt) tractari necesse est, quibus rectè mederi propositum est, antequã eam, quæ curat, aggrediantur, vt, quùm simile quid nacti fuerint, morborũ discrimina ad vnguem in ęgrotantibus teneant. Nihil autem in sequentibus intererit, habitum nostrorum corporum naturali administrationi contrarium, morbi vel affectus vocabulo nuncupare, sicut græci omnes cõsueuerunt, interdũ νόσημα, interdum πάθος genus hoc vniuersum appellantes. Nunc igitur docet, partis, quæ ad indicia spectat, maximè generale propositũ, quemadmodum fit in parte, quę medetur. nam sicut in hâc curationis cuiusq; cõmune consilium est contrarijs per cõtraria subuenire: ità in illâ posse cognoscere, quatenus ea, quæ in affecto corpore conspiciuntur, benè admodũ valentis sunt similia. Quod Hippocrates ipse in prognosticis indicauit, cùm inquit. [Maximè ad rem pertinet intueri, an sibi quis ipse aliquâ ex parte similis sit]. Idem in libro quoque de articulis proposuit, quùm vitiatam corporis partem ad eam, quæ integra est, conferri iussit, vbi similiter voluit non simpliciter comparari, sed affecti hominis dextram partem cum sinistrâ conferri, nihil alienis articulis. hoc est aliorum hominũ inspectis. Quod etiam nunc faciẽdum duxit, cùm ait [An similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis] ac si ità dixisset, laborantium corpora ab initio protinus inspici debẽt, quatenus similia sint sanis, quatenus dissimilia. quam rem, quùm agemus, ex ijs, quæ maximi momẽti sunt, & in quibus expedita admodum cognitio est, morborũ notas intelligemus. quandoquidem nos ignorare non oportet, non esse alia maxima, alia facillima: sed ijsdem signis contingere potentiâ maximis esse, & cognitu facillimis. huiusmodi sunt, quæ in prognosticis statim à principio traduntur his verbis, [Nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora, & quæ sequuntur]. Namq; hæc maximi esse momenti in prænotione, eorum, qui mediocriter in medicinali arte fuerint exercitati, nemo est, qui nesciat: esse verò cognitu facillima, omnes sanè vel artis etiam expertes intelligunt, quùm nullam corporis partem prius facie protinus videat, qui ad cubantem accedit. Ergo ipse cubans, si cum seipso conferatur (vt præcepit) certiorem quoque notam exhibet atque hac ratione ab ijs, quæ facillima & maxima sunt, initio sumpto, iam poterit, quod ad artem attinet æstimari. Fortè autem interdum fiet, vt decipiatur quis homine, qui naturâ habet nares acutas, oculos concauos, collapsa tẽpora. sed, si laborantis corpus plærisque hominibus simile comperiemus, nullo pernicioso morbo, aut affectu detineri hominẽ facilè intelligemus. vbi, quod ab Hippocrate scribitur, notabimus, si reliquæ totius corporis notæ salutẽ denunciẽt, confisi eam esse naturalem hominis faciem, vt rem magis perspectam habeamus, de ijs, qui antè ipsum nouerunt, percontabimur, qui vbi idem asserẽt, nostram prænotionem confirmabunt. non perinde tamen sciemus, ac si ipsi hominẽ nouissemus, atq; adeò, si vsi familiariter essemus. eo enim quòd benè valẽtem sæpenumerò viderimus, in signis, quæ in ipso apparent, nunc, vbi aduersa valetudo est, dis-

criminis

criminis modum certiùs deprehẽdimus. Vt enim audiuerimus, cõiecerimúsq; hominem acutis naribus esse, concauis oculis, familiaris duntaxat modũ intelligit, quæ res medico in primis necessaria est. non enim id solum nouisse operęprecium nobis est, quòd corpus à naturali habitu recessit, sed quatenus nares acutiores sint, oculi magis concaui, tempora collapsa, & alia singula, quę deinceps exequitur, è quibus, quod simili maximè contrarium est, non simpliciter graue dixit, sed grauissimum, est autem maximè contrarium, quod à naturali habitu distat longissimè. ergo, quemadmodum, quod maximè contrarium est, non simpliciter graue, sed grauissimum posuit, sic graue magis minúsue dixit, quatenus plus minúsue contrarium se ostendit. Notæ igitur, quæ in facie sunt, nullo negocio percipiuntur, & plurimum ponderis habent, tum quas à principio protinus recẽsuit, tum quas de oculis subiecit. Complura autem ex ijs, quæ in prognosticorum libris tractauit, si mentem adhibeas, intelliges partim non maxima esse, partim non facillima, partim quibus vtrũque abest, vis scilicet & facilitas. quæ in eorum librorũ expositione latiùs persequuti sumus, persequemur & nunc exempli causâ nonnulla. Nam, quòd æger supinus cubet brachijs cruribúsq; similiter iacentibus, vt resolutis, non modò ob grauem affectũ euenire potest, sed ob mollitiem quoque hominis, delitiásque vltra modum. quare nisi mores ægri cognitos habeamus, facilè decipiemur. At fieri nimimè potest, vt quos curamus, omnium nobis mores innotescãt. quamobrem percontari hos oportet, præterquam in paucis. comperimus quidẽ aliquando non magni momenti rem denunciari, vt in ijs, quæ ad cubandũ pertinent: interdum maximi, vt in viro ornato, vbi trucem vultum habeat, aut vocem. Spiritus itidem cum crepitu dolorem, aut mentis alienationem significat, si in eo sit, quem id facere audiente aliquo puderet: sed si nullam præsentium rationem haberet, nihil is prorsus ostenderet. Quocirca hic etiam nouisse hominis mores conuenit, non secus atque consuetudinem in ventrem cubantium, eorúmque naturam, qui per somnum dentibus strident, vel quorum palpebræ non committuntur. namque hæc, vbi cubantis mores, vel naturam medicus nouerit, aut ab altero quęsierit, qui eos cognoscat, indicium faciunt, idq́, modò bonũ, modò malum. In vrinâ verò nigrâ, nigro itẽ sputo, tum in atrâ bile morbi initio maxima vis inest, & expedita cognitio, sicut è cõtrario in acutis morbis summam securitatem pollicetur facilè spirare, subsidere in vrinâ albũ leue & æquale. Hæc de ijs, quę ad cognitionem pertinent, posuisse voluimus, vt sint exempla eorum, quę maximã vim habent, & cognitu facillima sunt, tum quorumcunq; quomodocunq; nobis innotescant, seu experimẽto, seu ratione. quanquã non tãtam vim habent, nec æquè facilè percipiuntur, nisi ęgri vsus, natura, mores, vel sciantur, vel quærantur. Deinceps mihi sermo erit de ijs, quę attinent ad chirurgiam, vt autem res magis in aperto sit, quoddã exemplũ apponemus, quod habetur in libro de articulis inter initia protinus, vbi de prolapso humero agitur. in quo, idem quod maximum est, nullo negocio comprehenditur. nam, si quid rotundum ac durum sub alâ se ostendat, id ibi esse nullâ ratione potest, nisi humeri caput suo loco motum in alam exciderit. Sed sinus in eâ parte, quę humeri iuncturæ superiecta est, cõmune indicium est, & humeri prolapsi, & lati scapularum ossis, quatenus summum à iugulo recedens, attollitur, atque idcirco debemus affectam partem integræ comparare, quæ vbi non suæ naturæ deprehendatur, existimare licebit humerum excidisse. In hoc igitur signo, non æquè

magna vis inest, & expedita cognitio, atque in tumore sub alâ. imbecillius adhuc est, quod ex motu colligitur, humerus enim sursum non porrigitur, & vbi huius partis musculi atteruntur, tenduntur, inflammantur: & vbi aliquæ ipsorum fibræ altiùs abrumpuntur. Ego autem huiusmodi casum aliquãdo nactus sum. latum scapulatum os summum antè à iugulo recessit: deinde alterius brachij humerus loco suo motus est, quod accidit in palæstrâ. intuitus autem medicus sedem iuncturæ humeri superiectam ab vtrâque parte æqualem inconsideratè dixit eum ipsum locum plagam accepisse, & iure hominem dolere, iuncturam verò illæsam esse. quocirca præcepit, vt in balneum iret quàm celerrimè, & multo vsus oleo in solio moraretur, atque vbi exiret lanâ tinctâ in oleo, cui paulum ceræ adiectum esset, ictam partem obtegẽs, se contineret in lectulo, quiesceretq;. His factis homo, quùm totam noctẽ dolore vrgeretur, mane eundem medicum, & quosdam alios accersiuit ex ijs, quos non ratio, sed sola sustinent experimenta. Qui pridie ob temeritatem deceptus, articulum benè se habere protulerat, vbi ad ægrotantem accessit, videns duos alios medicos se ignobiliores, vt qui paruipẽderetur, iniquo animo tulit, id tamen dissimulãs promptius adhuc ob indignationem dixit articulũ nullo modo læsum esse, quùm vtramque partem iuncturæ humeri superiectam similem inueniret, cúmque inflammatio iam ictum humerum occuparet. Perfundens igitur hominem multâ aquâ calidâ subinde oleum copiosè immiscẽs, iussit, vt lanâ rursus circumdatus eâdem ratione conquiesceret. At, quùm per hæc nihil proficeretur, ego tertio die adhibeor, cõspiciénsque partem iuncturæ superiectam magis cauam esse ab eo humero, qui dolore vacabat, quàm ab eo, qui dolebat, nimium inflammatione auctâ, humerũ, qui integer videbatur, diligenter inspexi, visumq; est mihi ab eâ parte summum lati ossis scapulatum in superiorem partem recessisse. Hoc igitur adductus, & eo quòd per idoneam curationem homo nihil leuaretur, sub inflammati humeri alam digitum demittens, ibi humeri caput inueni. quo tamen res certior esset, animaduerti alterius humeri alam, in quâ, vbi nullum huiusmodi tumorem repperi, pronunciaui humerum quidem luxatum esse, medicos verò id latuisse. eò quòd ignorarent latum os scapularum in altero brachio summum à iugulo recessisse, compararéntque percussum locum ad illud perinde, ac si in statu esset naturali. Nobis inquam discere licet ex homine percontantibus, num ab altero brachio, quà cum iugulo latum os scapulatũ iungitur, aliquãdo plagam acceperit. ille principio non habet, quod dicat: dein, quùm sibi in mentem veniret, se quondã ex vehiculo decidẽtem percussum fuisse fatetur, sed paruo negocio liberatũ lanâ oleo tinctâ tribus aut quatuor diebus super ictam partẽ impositâ. Sed quorsum hæc? vt ostendam quantum dignitate inter se distent indicia, per quæ innotescunt morbi manus curationẽ requirẽtes. Non posse enim affectum brachium sursum porrigi multis quoque alijs commune, quùm & chordæ musculorum, qui eâ parte sunt, & sæpenumerò ipsi quoq; musculi, vbi indurati, aut inflammati sunt, tum contusi, aut altè abrupti, vel vbi aliquæ ipsorum fibræ perrumpuntur, sursum ferre brachium non sustineant, neque solùm sub hoc, sed sub omni etiã motu indolescant. Sinus verò eâ parte, quæ iuncturæ humeri superiecta est, & ipse communiter recedentis quoque ossis facit opinionem. At rotundus, durúsq; in alâ præter naturam tumor abundè humerum loco suo motum testatur. quare is minimè decipietur, qui ei tantùm confidet. quid quòd &

ipsum cognitu facillimum est, solúmque oportet tumorem contingere digitis in alam coniectis, quà humeri caput euidenter se ostēdet. Sed musculorū affectus, sub quibus neque sursum porrigere humerū possunt, neque citra dolorem mouere, exercitatam rationem, summámque animaduersionem exigunt. Has igitur notas illis annumeramus, quę plurimum valent, & facillimè comprehēduntur, siue quis rationalē, siue in experimentis positam medicinā profiteatur. Empiricus enim inspiciēs quas συνδρομὰς appellat, quæ nihil aliud sunt, q̃ cōcursus eorum, quæ morbis superueniunt, vbi sępiùs eadem notauerit, æquè omniū simul in tempore meminit: dein, quùm ex hác obseruatione multorū concursuum vsū habet, tunc ex ijs, quę morbis superueniunt, quę nā in multis concursibus viderit, & quę in vno duntaxat, dignoscit: atq; hoc pacto communia intelligit, & propria, quam rem sequitur rursus notitia signorum, quatenus inter se viribus distēt. nam, quod in multis, vel omnibus concursibus fuerit animaduersum, longè ijs cedit, quæ notâtur in vno tantùm: quod autem in paucis minùs vincitur, ac præcipuè, quod in duobus. medicus autem, qui spectat experimenta communia, perinde ac propria intuetur, & in memoriâ habet. cùm hęc, quæcunq; sint, & quocunq; modo cognoscantur, vnà cum proprijs venientia obseruauerit. Qui ratione nititur, multo magis celeriúsq; singulorum morborum indicia comperit, & vbi cōmunia sint, & vbi propria, nec Empirici modo diu moratur, sed ne diem quidē aut horam. concipiens enim humeri caput in alam excidisse, id simul intelligit, primò quidem quòd tumor eâ parte non naturalis apparebit: deinde quòd sinus erit super humeri cōmissura, cùm humeri caput, vt quod in alam venerit, inde absit, vbi esse cōsueuerat: tum quòd ceruix lati scapularum ossis humero superimposita sursum porrigi brachium non ità sinet, & quòd musculi admodū dolebunt, quùm vehementer extendantur, vbi attollere humerū conentur, quódque non absimile tormentum sentient, cùm ad latus tentant affectum membrū adducere. Atque ità quæcunq;, & quomodocunque cognita, nec, quæ magnam vim habēt solùm, sed cętera etiā intelliget. quoniàm hâc vnâ viâ cuncta inueniuntur, quùm alterâ in obscuro sint, quę non sunt facillima, sed indicatione comprehenduntur. Humeri quidem caput in alâ magnā vim habet, & nullo negocio cognoscitur: at musculorū affectus maiori egent cogitatione, sed & à tumore, qui in alâ conspicitur vtroque viribus scilicet & facilitate superati, eâdem contemplatione artificioso medico innotescunt. Meritò igitur Hippocrates ante alia artis opera, id est, ante prænotionem & curationem, eam partē, quæ ad morborum indicia pertinet (iuniores σημείωσιν nuncupant) intelligi ex similium ac dissimilium notatione voluit: meritò etiam ex valentissimis, & cognitu facillimis, item tertiò ex quibuscunque, cum his quomodocunque cognitis, dignitate verò & cognoscendi facilitate inferioribus. Hactenus itaque præfatus à quibus vitia indicentur, nempè ab ijs, quæ rectè habentibus similia sunt, aut dissimilia, deinceps cuiusmodi illa sint, ea nunc persequitur ijs verbis.

» QVæ & videre, contingere, atque audire licet.

Quùm voluerit eam medicinæ partē, quę de morborum notis est, per ea exerceri, quæ in affecto corpore ad exemplum sanorū similia sunt, aut dissimilia: item quædam maxima esse & facillima, quędā cum ipsis necessariò percipi, nunc iam (quod suprà commemoraui) quænā illa sint, exequitur inquiēs, [Quæ & videre, cōtingere, atque audire licet]. Videre quidem licet, quæ con-

spectui subijciuntur, contingere.quæ tactu,audire,quæ auribus comprehendi possunt. Ergo,quæ inter prognosticorũ initia de facie proponũtur [nares acutæ, oculi cõcaui,collapsa tempora] sentiuntur visu:tactu,frigidæ aures.tactu simul & visu,cutis faciei dura,arida atque extenta:quæ eodem libro sequuntur, auditui subiecta sunt,nempè sternutamẽtum,tussis,crepitus, strepitúsque hominis præter naturam loquentis, vel quòd mens non constet, vel quòd vox sit stridula,rauca,aut huiusmodi quopiã vitio affecta. In morbis autem, quæ manum postulant,oculis exposita sunt,quæ nigrescunt,rubent.tum quę quamuis ratione suum colorẽ variant aut retinent.adde exempli causã in humero,quòd sinus in parte eius articulo superiectã, & extremitas lati scapularum ossis elata, visu percipitur,caput in alã contingitur, auribus accipitur strepitus in corpore ægrotãtis,quẽadmodũ,vbi thorace perforato è plagã fertur spiritus cum sono.

Quæ item oculis,tactu,auribus,odoratu,gustatu,mente sentiuntur,

Subiecit hîc omnibus sensibus mentem,quam dixit γνώμην (græci cõmuniter νοῦν & φρένα vocant & λόγον, hoc est rationem) sed quoniàm & in voce quædam ratio est,philosophi illam dixerunt ἐνδιάθετον, hoc est, interiorem,vt ab hâc ipsam seiungerent. Comprehenditur interiori quid cuique consequens sit,quídque contrarium,ad hæc diuisio, compositio,resolutio,demõstratio,& si quid est generis eiusdem. Requiritur autem non immeritò,cur olfaciendi & gustandi sensus antè seorsum mentionem non fecerit, quùm dixit [quæ & videre contingere,atque audire licet] posteà verò omnes quinq; proponẽs,mentem quoque adiunxerit. Multi sanè dixerunt nonnulla absurda, & quæ scribi non merentur:alij verò probabilia,ac memoratu digna. hinc autem ordiútur, Hippocratem dicunt præcepisse,vt ex eorum,quæ sub sensus cadunt,similitudine ac dissimilitudine, morborũ notas intelligeremus. Propriè autẽ sub sensus cadere volunt ea,quę,vt comprehendantur,non aliam potentiã requirunt, sed vna sensuum cõprehensio sufficit:sub sensus cadere similiter, sed non propriè, quæ pluribus sensibus simul, & tum memoriã,tum ratione,quam vocant componentẽ,& colligentem, accipiuntur. Colorem verò ex eorũ numero esse existimãt,quæ propriè sub sensus cadunt,itidem succum,vaporem,vocẽ, præterea duritiem, mollitudinem, calorẽ, frigus, & vno nomine qualitatẽ omnẽ, quæ tactu comprehẽditur:at mali,mali punici,piri,aut cuiusuis alterius rei totam naturam sensu minimè percipi,sed (vt Plato dixit) opinione cum sensu rationis experte,omniáque esse opinabilia arbitrantur, & propterea quosdã sæpiùs in ipsorum cognitione decipi,cùm vel colorem tantùm, vel figuram, vel vtrũque naturali non absimilẽ intuentur. mala enim,mala punica,pira,vuam, nucem iuglandem, & plura alia ex ijs,quæ edendo sunt,vbi ex cerâ cõponuntur,priusquam vel ad nares admoueantur,vel gustentur,tangantúrque,à veris abhorrentia non videri, eum verò falli non posse, qui ipsorum vsum singulis sensibus æstimet,omnibus autem rem discutere sine memoriâ & enumeratione non licere, & hanc non ad sensum,aut memoriam pertinere,sed ad mẽtem. nominant autem enumerationem,nõ solùm συναρίθμησιν, sed etiã συγκεφαλαίωσιν. Hippocratem ergo,quùm inquit, [Quæ & videre,cõtingere,aut audire licet] voluit eorum,quæ sensibus subijciũtur,meminisse,vt exemplum aliquod in medium afferret,atque vbi ab ijs,quæ sensibus simpliciter,& propriè subiecta sunt, ad totam naturam transijt iure tunc sensus omnes, & mẽtem quoque commemorasse,itã,vt vniuersa oratio sit huiusmodi. Aggredi medicus debet ad vitiorum

ad vitiorum notas, orsus à similium ac dissimilium inspectione, interdũ solam qualitatem, interdum tota conferens corpora. quæ quidem expositio ratione non caret. Est & altera hunc in modum, Hippocratem, quûm inquit, [Quæ & videre, cõtingere, atque audire licet] de medico loquutum esse: quod verò addit [quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, gustatu, mẽte sentiũtur] ad ægrotantem ipsum referri, ità, vt medicus nõ modò indicia colligat ex ijs, quæ ipsemet, sed ex ijs, quę æger videt, tangit, olfacit, gustat, tum ex eius mente, quatenus labat aut consistit. quòd autem medico ad cognitionem expediat, nouisse mente, ne homo labatur, an sui compos sit, in aperto est. Placet alijs, quod scribitur [quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, gustatu] ad ægrotantem, quod adiungitur [mente] ad medicum pertinere. siquidem ex ijs, quæ cubans videt, audit, contingit, gustat, medici mens aliquid ratiocinatur. conijcit enim de laborantis gustatu aliquid ad ipsum pertinens, non secus ac de morbo. nã, si gustanti amara omnia videantur, quemadmodum ijs, quos morbus regius malè habet, redundat in linguâ bilis: si salsa, pituita salsa: si acida, acida similiter pituita plurima in eâ est. sicq́, hominem dicunt qualitatem sui sudoris interdum in os destillantis percipere. Hoc pacto enodãtibus aduersari videtur, quòd olfactum medici præterieuit, quamuis eo sæpiùs vtatur, cum indicia ex deiectione, vrinâ, sputo, vlceribus, spiritu ęgrotãtis collecta olfactu à medico æstimentur. Porrò autem à ratione non abhorret, fuisse hunc à librario prætermissum, sicut alia multa in plurimis Hippocratis, aliorúmque voluminibus, partim omissa inueniuntur, partim euidenter deprauata. Nec abfuerunt, qui locũ hunc ità explanarent, non idem scilicet significari his verbis [Quæ videre, cõtingere, & audire licet], atque illis [oculis, auditu, tactu sentiuntur]. potest enim videre quis cõtingere, aut audire nullo modo re comprehensa: sentire verò sine comprehensione non potest. Refertur huiusmodi explicatio verbi [sentire] ad Semium stoicum, cui propterea subscripsit Iphicianus Quinti discipulus, qui stoicam philosophiã sequutus est. Quod censent igitur huiusmodi est. priora verba solũmodo in rerum genere, ex quibus notæ sumuntur, accipi debent: sequentia in eodem ad vnguem habito atque comprehenso, quasi ita scripserit. Colligendæ notæ sunt ab ijs, quæ in corpore ægrotantis suæ naturę similia & dissimilia se ostendunt. Sunt autem hæc ea, quæ subiecta sunt sensibus, atq, ex ijs ipsis, non quæ non benè videntur, aut audiuntur, vel quouis denique sensu non benè sentiuntur, sed, quæ singulorum sensuum comprehensione & mente percipiuntur. abusum verò Hippocratem dicunt vocabulo [sentiuntur] de mente verba facientem. Ità, vt in prioribus verbis sensum vnum vel alterũ prętermiserit, vniuersum enim eorũ genus sub exemplo demõstrauit: in sequentibus omnium meminerit, & mentem adiecerit, magis exquisitã, firmiorémque enunciationem reddens. nam commune est omnibus comprehensi obiecti speciem imprimere. Sed, cùm, quod polliciti sumus, præstiterimus, referentes, quæ nonnulli probabilia attulerunt, ne videretur Hippocrates eadem sæpiùs repetere, proximum est, vt ad ea, quæ sequuntur, veniamus: tu verò superiores sententias scrutatus optimam eligas. Vsurpat autem γνώμης vocabulum more priscorum, quod idem significat, atque mens, siue intelligentia. quã rem, & si possem multorum testimonio confirmare, pauculos tamen adducam, qui mentem γνώμην dixerunt. Critias igitur in primo aphorismo hæc scribit, [Nec quæ reliquo corpore sentit, nec, quæ mente intelligit]. & iterum, [Intelligunt

homines mēte an ſanus aliquis ſit]. Et in primo libro, qui de colloquijs inſcribitur, [Si ipſe excitatus ità fuiſſes, vt mente valeres, non ſic ab ipſo tibi iniuria fieret], & in eodem ſæpenumerò, & in ſecundo colloquiorū γνώμης ſçpiùs mentionem fecit, ſenſibus ipſam in diuiſione opponēs. Ad hæc Antipho in primo de veritate, [Qui hæc intelligit, nec oculis longitudinē comprehendit, nec qui longitudinē intelligit, ſine mente eam intelligit]. præterea, [Omnes enim homines, tam in ſecundâ, quàm in aduerſà valetudine, atq; in alijs omnibus mēte vtuntur]. Et Plato, ſicut priùs ſçpè, ità in quinto de rep. [Huiuſmodi igitur cogitationem, vt cognoſcentis mentem, ità opinantis opinionē rectè dicere poſſumus]. Et Lyſias in Polyuchū [Ille enim, in omnibus rebus, quas ſuâ vſus mēte, pro noſtro populo geſſit, multorum bonorum in noſtrâ ciuitate cauſa fuiſſe videbitur, & multa hoſtibus attuliſſe incōmoda]. Æſchines item Socraticus in Miltiade, & Hyperides in Diodem, & alij rhetores, medici atque poëtæ. quorum omniū meminiſſe ſuperuacuum eſt, eodē modo id vocabulū vſurparunt.

QVæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt.

Iure etiam hîc quæritur, quas præter ſenſum, & mentem natura nobis potentias dederit ad percipiendū obiecta exteriora. Adiungit enim [quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt] perinde quaſi non enumerauerit omnes. Explicabo igitur, quamobrē hęc adſcribi ab ipſo exiſtimem, illud præfatus, quod & ſequentibus neceſſarium eſt, & memoriæ proditum fuit à multis veterum, quibus placet ex opinionibus, quas vidētur ſectarum auctores inueniſſe nullam eſſe nouá, ſed, quæ priori ſęculo tradita fuerūt, vnà cum aliorum mente interijſſe. Si quis in opinione ad res ipſas animum aduertat, neque Pyrrhonis ſectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamuis aliam, poſt Hippocratem ſumpſiſſe initium iudicabit, quùm ipſi Pyrrhonei ad vetuſtiſſimos auctores ſuam referant ſectam. Quocirca veriſimile eſt, vel adeò non veriſimile, ſed neceſſarium Hippocratis ſęculo de naturalibus iudicandi potentijs diſceptatū eſſe, & quoſdam nullam talem poſuiſſe, quemadmodum poſteà Pyrrhonei, quoſdam ſenſum duntaxat, alios nihil huic tribuētes id verum putaſſe, quod vulgatum eſt. [Mens videt, mens audit, cætera ſurda ſunt & cæca] alios vtramque dediſſe iudicandi potentiam, ſenſum in ijs, quę ſenſibus ſubijciuntur, mentem in ijs, quæ comprehenduntur intelligentiâ, quoſdā alias animi noſtri potentias concepiſſe. Itaq; Hippocrates, vt eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, ſenſus & mētis, quas ſolas in nobis (vt ſcitis) vbiq; docui cognoſcendi, ac iudicandi vim habere. propter cauillatores autem orationi adiecit, [Quæ item omnibus, quibus cognoſcimus, intelligi poſſunt]. Iam verò aliqui cenſent aliam eſſe naturā intelligentiæ, aliam mentis, aliam illius rationis, quam διάνοιαν vocant, atque harū plures adhuc potentias introducūt. Nos autem in libris, qui de communi ratione ſunt, tres hominibus in vniuerſum ineſſe potentias demōſtrauimus, quibus ad artes conſtituendas, libróſque conficiendos vtuntur, ſenſum, mentem, memoriam: atque in memoriâ quidem hærere, ſeruariq́; quicquid ſenſu ac mente conciperetur, quùm ſingularum rerum naturam non inueniat, ſed eorum, quæ inuenta ſunt, receptaculum quoddā ſit, ad ea verò, quæ inquiruntur inuenienda, iudicandáque naturā nobis mentem dediſſe ac ſenſum. Sed, vbi de his verba fiant, demus, ſi qui ita ſentiant, aliam vim eſſe intelligentiæ, rationis aliam, rurſuſq́;, ſi velint, aliam mentis, aliam conſilij, quùm aduerſus eos id nobis ſufficiat,

ficiat,quod omnes homines euidétet cognoſcunt,malum,meſpilum,vuam,& alios fructus,ſiue vnâ animi potentiâ,ſiue alterâ,ſiue tertiâ,ſiue pluribus comprehendantur. Omnes autem homines æquè ſibi perſuaſum habent ſenſum, mentem,memoriã & voluntarẽ eſſe. quæ Aſclepiades, quaſi nulla ſint,præter alia multa conatus eſt funditus euellere His igitur propoſitis ſatis planam eſſe cauſam exiſtimo,quur ijs,quæ poſtremò perfectè docuerat, adiunxerit,[Quæ item omnibus,quibus cognoſcimus,intelligi poſſunt].Inire medicus debet artis opera,initio ab affectuum cognitione accepto,comparans ea,quæ in ægrotante apparent,ad ea,quæ in ſanis conſpiciũtur,intuitus,quæ ſimilia,quę item diſſimilia,& hæc atque alia omnia ſenſu ac mente comprehendere:tum,ſi qua ſit præter has potentia,quæ communiter poſſit ſecũdum naturam de omnibus iudicare,hâc etiã perinde,atq; illis de inuentis iudicare.ſicut etiam cognoſcere omnes homines poſſunt, quemadmodũ nos in medicinæ operibus, principio habentes pro materiâ,quę ſenſu cõprehenſibilia ſunt,his verbis,[Quę contingere atq, audire licet]:potentiã verò hæc iudicãtem duplicẽ,ſenſum ſcilicet & mentẽ,quam oſtẽdit,cùm inquit,[Quę item auribus,odoratu, guſtatu ſentiũtur].vtrique autẽ euidenter memoria ſubſeruit.ſi quis aliam quãuis potentiam introduxerit, nihil pugnabimus, modò ſubiectæ materiæ vtilis videatur. His enim verbis,[Quæ item omnibus, quibus cognoſcimus,intelligi poſſunt], & mentem complectitur,& permittit,vt ſi quis aliam iudicandi potentiã eſſe arbitretur,illam quoque nobis declaret.Hactenus igitur,quæ in hoc libro tradita ſunt ab Hippocrate cõmuniter ad vniuerſam medicinæ artem pertinẽt, atq, idcirco ea eſſe prœmium totius artis propoſui. Proximè autem trãſit ad medicinæ partem,quæ manu medetur, & ex ijs,quæ huius partis ſunt,ad ea,quæ in officinâ medici diſcere poſſunt,aut tractare, qui in arte primùm exercentur. Nemo autem exiſtimet expoſitionem me lõgiorem præter meum morem feciſſe.ſiquidẽ,quę totius artis communia ſunt,pluribus verbis explicari debent, quàm quæ propriè ad ſingula pertinent, vt quùm maximè, vbi quis in aliquo opere ipſa pertractet,nunquam aliàs commemoranda,id quod ego cõſtitui in horum librorum Hippocratis expoſitione, vbi de mẽte ac ſenſu omnia perſequutus,eorum,quæ proximè retuli,nullam ampliùs faciam mentionem. Quin hæc dixi paucioribus fortaſſe,quàm res petebat,quià quùm proponere poſſem agitatam de numero potentiarum animi,controuerſiam,ac de eâ pronunciare, magis operęprecium duxi eum,qui harum abſolutã notitiam requirit,ad librum de communi ratione reijcere. Aliud etiam vertitur in dubium,vbi præcipit,vt ab inſpectione illius,quod ſimile eſt, & diſſimile inchoemus.propterea, quòd non ita diſtinctè omnibus notum ſit,quo ſimile & idem inter ſe diſtent. quod ipſum de induſtriâ omiſi alibi explicatum. Attinent ad eandem cõtemplationem,& alia multa,quæ ſimiliter prætenj,& hoc vtrum,qui medicinam in vſu poſitam profitentur,eorundem vel ſimilium obſeruatione vtantur.ex ijs enim quidam ſimilia cenſent animaduertenda: alij cautiores ea, quæ ſuæ ſectæ vniuerſæ conſẽtanea ſunt tenentes,omnia eadem obſeruari volunt,ſeu ad morbos ſignificandos, ſeu ad prognoſtica, ſeu ad curationem pertineant, & Dionem phreneticum eundem eſſe, atque Theonem phreneticum, quatenus ambo febricitantium inſaniâ opprimuntur: alij neque ſimile vno modo vſurpari dicũt atque intelligi,ſed duobus,vno quidem ſimile ſignificat, quod nullã cõditione differt, vt Caſtor & Pollux: altero non huiuſmodi, ſed id,in quo maius &

minùs conspicitur. Quin & apud vetustissimos medicos ac philosophos, quorum scripta adhuc extãt, videre licet simile itá vsurpatum. vt qui confusè ipso citra omnem distinctionem vtantur, & modò eandem formam habentia nullâ ratione distantia similia dicant, vt dextrum oculum & sinistrum, cùm vterque in eodem homine consideratur: modò, vbi vnus glaucus, cæsius alter est, aut niger, vel quatenus oculi sunt in diuersis quoq; hominibus, similes vocẽt. Magis tamen consuetum est apud ipsos glaucum glauco, & cæsium cæsio non secus ac nasum aduncum adunco, simum simo, rectum recto similem appellare.

» QVæ autem ad chirurgiam, in officinâ medici.

Huiusmodi breuitate constat eos de industriá vti, qui volunt obscurè quid enunciare. nam, vbi interdum vno nomine, aut verbo adiecto, interdum altero aut summum tertio, lucida reddi oratio poterat, cur neget quis eius auctorem operam dedisse obscuritati? Equidem verborum formam adiungam, quâ quis claram fecisset orationẽ, ea est. Medicinalis ars vniuersa in affectuum cognitione ad ea commune consiliũ dirigit, quæ sanis similia sunt, aut dissimilia, ex illis, quæ mente ac sensu apertè comprehẽduntur, inueniens atq; diiudicans, è quibus, quæ chirurgi tantummodò sunt, exequar, atque ex his ipsis, quæ in officinâ medici ostendi addiscẽtibus, aut præstari ægrotantibus possunt. Sic igitur diceret, qui clarè loqui vellet. Officinâ medici κατ' ἰητρεῖον appellat, cuius nonnulli postremam syllabam per κ. scribunt, quo modo si scribatur, significabit, in arte medicinali, non in loco, quem ἰητρεῖον appellamus, quasi itá dixerit. Quæ in medicinali arte eius partis sunt, quæ manu curat, talia sunt. In sequẽtibus autem patet eum, qui librum composuit, seu Hippocratẽ ipsum seu Thessalum eius filium non explicasse omnia chirurgi munera, sed neq; omnia, quæ in medici officinâ aguntur, sed ex his ipsis, quæcunque addiscere debent, qui primas institutiones aggrediũtur. Quin & inde originem traxit inscriptio libri, quam posteà sequuti sunt Diocles, Philotimus, & Mantias. Satiùs autẽ fuit sic inscribi, περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον, hoc est, de ijs, quæ in officinâ medici fiũt. Miror autem Asclepiadẽ, qui κατ' ἰητρεῖον scripturam seruans, putauerit significare artem medicinalem, quam κατ' ἰητρικὴν significat, at non κατ' ἰητρεῖον, sic, vt ἰητρεῖον pro officinâ accipiatur, ἰητρικὴ ad morbos curãdos pertineat. Sed huiusmodi contẽplationes attinẽt ad nomina, quibus parum insistere debent, qui in rerũ veritatem incumbunt. Ea verò, quæ proposita sunt, proximis verbis docere incipit.

» AEgrotans, agens, ministri, machinamẽta, lumẽ, vbi, quomodo, quot, qui-
» bus, quomodo, quando, corpus, instrumenta, tempus modus, locus.

Omnia hîc percurrit à quibus, per quæ, quibus cum, & circa quæ chirurgia exerceatur: deinde narrat quale esse prædictorum vnũquodq, debeat, & quomodo, aut quo tẽpore adhiberi. Ex his pleraque in aperto sunt, sicut ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen: sed & in sequentibus ab ipso quoq, auctore exponũtur, quùm referat, quomodo æger se medico exhibeat, quã rationе medicus agere circa ipsum debeat, & assistẽtes subseruire. Non secus etiam quæcunque de machinamentis, & lumine nouisse nobis necessarium est, in sequentibus persequitur. Post hæc vberiùs de fasciandi ratione pertractat, non quo multa verba faciat, in toto enim libro studet breuitati. sed quo nihil, quod vtile sit, voluerit præterire. Ergò quæcunque propositis verbis continentur, præterquam [ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen] examinanda sunt, atque ante omnia [Vbi], quod primò propositum est ὅκου dixit, cuius di-

ctionis

ctionis posteriorem syllabam Iones per κ, nos per π scribimus. hâc significat locum, in quo quis situs est. quocirca non absurdè dicet aliquis ad omnia, quæ dicta sunt, eam referri. Siquidem ægrotanti idoneo loco opus est, vocantur autem ægrotantia, quibus manus curatio adhibetur, ijs non minùs idoneum locum requirunt, medicus & instrumenta. ex luminibus verò, quod artificiosum est, licet vbi volumus collocare. Quod deinceps adiungitur [quomodo] ὅκως dixit, nos per π scribimus ὅπως. notat autẽ non modò apud nos, sed apud Iones quoque rerum, quæ traduntur, veluti qualitatem. eos enim qui artem addiscũt, non solùm scire locũ conuenit, vbi æger iacens, aut sedens manu curandus est, sed quomodo figurandus, quomodo item, qui agit, & qui agenti subseruiunt. Machinamenta item non solùm debent loco idoneo collocari, sed in ordinem quoque disponi. singula enim & medico & eius ministro, sic erũt maximè ad manum. Videtur autem hîc omisisse instrumẽta, vt quæ intelligi ex machinamentis possint: sed quamobrẽ inordinatè eorum meminerit, mox cõsiderabimus. nunc autem explanare cõuenit, quæ proximè subijciuntur [quot, quibus, quomodo]. Singula hæc ad ea referuntur, quæ superiùs dicta sunt, quæ ad chirurgiam præparata scire debent addiscentes, quot sint, & quibus ex ipsis quomodo vtendũ. sic, vt particula [quomodo] quùm paulo superiùs particulę [vbi] subijciebatur, situm. nunc vtendi rationẽ significet. Ibi ergo ponitur [quomodo] iuxta aduerbium loci [vbi]. hic autem iuxta relatiuum ad exponendum, quibus instrumentis machinamentísque agendum sit. Quod adijcit [quãdo] occasionẽ apertè demonstrat, per quam vti singulis conueniat. Quæ subijciũtur his verbis [corpus, instrumenta, tempus, modus, locus]. non inmeritò requiritur, quid sibi velint. nam, quùm [ægrotans] dixit ægrotantis corporis, similiter verbo [quando] temporis, verbo [quomodo] modi, verbo [vbi] loci vim notauit. cur igitur hæc repetit, & turbato ordine instrumẽta inserit, cùm proximè à machinamẽtis ordine poni magis potuissent? quanquàm, & si nullus eorum meminisset, intelligi ex machinamentis poterant. Sed his occurrere possumus affirmantes instrumenta nunc intelligi scalpellum, terebram, hamum, scalprum, laminam membranæ custodem, & quæ similia sunt, quæ possumus etiam ex machinamentis comprehendere, quùm sint eiusdem generis. Huiusmodi instrumenta, quia propriè parata sunt curationis gratiâ, idcirco ἄρμενα nuncupauit. quod vocabulum in opere de ratione victus in morbis acutis, quà de balneo vsurpauit, quùm inquit, [quippe in paucis domibus, vel instrumenta (quæ ἄρμενα dixit,) vel ministri inueniuntur]. scaphia igitur, rotas, peluim, labra, & quæcunque accommodantur ægrotantibus, sub eo nomine comprehendisse credibile est. Restat adhuc absurdum in reliquis, quorum vna fit mentio cum instrumentis. Fortasse autem corpus nunc dixit affectam partem: tempus verò id, quod ipsi adiungitur. nam, vbi manus curatio admouetur, scire conuenit, quamdiu inceperit affectus, qui curandus est. Ipse enim cauit, ne tertio aut quarto die membra extenderentur, aut articuli reponerentur. Potest item [tempus] nunc dixisse, dum manu curatio fit. quandoquidem conari in quibusdam debemus manu quàm celerrimè vti, quùm periculum maximum ex frigore iam sequatur, sicut in ijs, qui vruntur, celerrimè enim intolerabili dolore prehenduntur, qui manu curantur: in alijs autem, vt suffusionibus longiori tempore agenda res est, quùm demissa acus diu contineri eâ parte debeat, quâ non fluere, sed vehementer insidere suffusionem volumus.

At modus vitiorum originem nunc ſignificare poteſt, quùm ipſe cenſeat cognoſcendum eſſe medico, quomodo os fractum eſt, aut ſuo loco motum, ſicut ipſe etiam in libro de vulneribus capitis indicauit, quibus modis illata plaga fuerit, vbi ait, [Vulneratur autem caluariæ os tot modis]. & rurſus [ſuntque vniuſcuiuſque modi ſpecies fracturæ plures]. addit præterea [collidi etiam os poteſt, quamuis in ſuo ſtatu ſeruetur, & colliſo rima non accedat, atque hic eſt ſecundus modus]. tum alium adijciens, inquit [tertius hic modus eſt]: & rurſus [quartus hic modus]. Illud inſuper à ratione videtur alienum, quòd locum iterum adſcribat, quùm ſuprà dixerit [vbi] quo aduerbio locus ſignificatur. Quare nonnulli eam dictionem aliter expoſuerũt, ſimúlq, ſcripturam immutarunt, ſic, vt pro [locus] iterum [vbi] legatur. hæc tamen ſcriptura libri expoſitores non latet, quam non ignorant plurimi eorum, quos experimenta ſuſtinent. Sed, vt res magis perſpicua ſit, eam repetam. habet autem ſic, [Ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, inſtrumenta, tempus, modus, locus]. volunt igitur, quando inquit primùm [vbi] id ſimpliciter intelligendum, quùm liceat id verbum referre ad ægrotantis corpus & inſtrumenta, vocaríque hîc inſtrumenta credunt ea, quæ ſuprà machinamenta dixerat: at quùm ſecundò repetit [vbi] definiſſe laborantis corpus, & inſtrumenta idoneo loco collocanda. Sed, ſi prior ſcriptura, & ſuperior expoſitio maneat, locus in fine totius orationis affectam corporis partem ſignificabit. Conſuerunt enim medici tam locos dicere, quàm corporis partes, & à quibuſdam confecta ſunt integra volumina de locis affectis. Hactenus percurſa ſunt ſola capita rerum, quæ tractari debent: docere verò proximis verbis ingreditur. quapropter ad ea adiungendum animum exiſtimo nam, ſi quid eorum non rectè intelligatur, in arte exercendâ detrimento erit: ex ijs, quæ adhuc propoſita ſunt, ſi quid non benè acceptum fuerit, non admodum officiet.

» AGens, ſiue ſedeat, ſiue ſtet, commodè, tum ſui habitâ ratione, tum illius,
» qui curatur, ac luminis.

Anteà expoſui illa ab Hippocrate recenſeri, à quibus, per quæ, quibuſcum, circa quæ chirurgia exerceatur: [A' quibus ergo] intelligere debemus medicum & miniſtros: [per quæ] inſtrumenta: [quibuſcum] lumen & locum: [circa quæ] corpus totum laborãtis, & vitiatam partem, quæ & propoſitis verbis & ſequentibus ſingula exequitur, qualia eſſe oporteat, non tamen eo ordine, quo enumerauerat. quandoquidem orſus fuerat ab ægrotante, quod ab antiquis omnibus fieri ſolet, atque, vbi velis, ſexcenta legas exempla apud omnes. quod autem pertinet ad hunc locum, ſatis erit, quod à Poëtâ ſecundo Iliados in enumeratione profertur,

Dic mihi Muſa, virũm, quis maximus eſt, vel equorum,
Atridas pariter, qui ſunt in bella ſequuti?

Primò enim propoſuit viros, deinde equos, non tamen primò de viris reſpondit, ſed inquit,

Prima Pheretiadæ debetur gloria equarum,
Quas auium in morem celeres Eumelus agebat
Æquales ætate, pares tergóque pilóque.
Monte in Pierio, quas enutrirat Apollo.
Inſignes ambæ, & martis terrore carentes.

Maximus at longè fuit Aiax ille virorum.
Indignatus adhuc, dum nulla subibat Achilles
Prælia, nam pugnans omnes virtute preibat. Alibi rursus, cùm dixisset,
Tristis erat gemitus toruo & iactantia vultu.

Subiecit prius satisfaciens illi, quod secundo loco propositum fuerat.

Cædentum, & durâ miseri, qui morte peribant.

In septimo autem Iliados volens quasi de industriâ indicare, non esse habendam huiusmodi ordinis rationem, quùm perpetua quinq; tradidisset, primum de secundo tractauit, tum de quinto, posthæc de quarto, deinde de tertio. qui locus ab his versibus incipit,

Beotij hic, Iones, prolixâ veste decori
Et Locrij & Phthij, & qui resplendebat Epeus.

Hæc de ordine orationis nunc semel dixisse sufficiat, ne quis alibi de huiusmodi re cupiat audire. Quæ igitur ad agentem attinent, id est ad chirurgum, clara sunt omnibus, qui ad ea volent animum aduertere. Ostendit enim agentem, siue sedeat, siue stet, dum manum adhibet, cõmodè figurandum esse, tum quod ad seipsum pertinet, tum quod ad ægrotãtem & lumen. Quod cõsilium quùm perpetuum statuerit in singulis, quę dicta sunt, commodâ deinceps collocãdi rationem demonstrat orsus à lumine, quod postremum positum fuerat.

LVminis quidem duæ species, vna communis, altera artificiosa. communis non est in nostrâ potestate: quæ arte comparatur, sita est in nobis.

Speciem dixit εἶδος, quod vocabulum nunc semel intelligens vbiq; in memoriâ habeto. Maiores enim græcè soliti sunt appellare, & διαφορὰς, & εἴδη, & φύσιας partes, quæ generi subijciuntur. Dixit igitur nunc Hippocrates luminis esse duas species, quasi differentias duas, & modos dixerit. Est autẽ commune lumen, quo omnes homines vtuntur, sub dio potissimùm, deinde in amplissimis ædibus, quibus patentiores fores sunt, ac luminis plenæ, quales nunc habitant in multis ciuitatibus, qui medicinalẽ artem exercent, quas à medico ducto vocabulo medicinas appellant: artificiosum lumen maximè fit, vbi lucernas, faces, lampadas, aut tale quid accẽdimus, deinde, quùm totas fenestras, aut earum partem patefacimus, seu alias claudimus, alias aperimus. quod æquè in foribus accipiendum est.

QVarum vtriusque duplex vsus lumine aduerso, aut auerso.

Duplicem proponit vsum vtriusque speciei luminis, & communis, & eius, quod arte comparatur, aduersi scilicet, aut auersi. aduersum nominans πρὸς αὐγὴν, vbi scilicet id, quod à chirurgo curatur, aut inspicitur, ad lumen spectat: auersum verò ὑπ' αὐγὴν, vbi à lumine paulum declinat, quod in suffusione fit, & vno nomine in omnibus vitijs oculorũ, quorum affectus neque benè cognosci, nec curari queũt, vbi homo ex aduerso luminis collocetur. atq; idcirco fugiendum est aduersum lumen: auersum autẽ ità fit oportet, vt is, cuius oculi à chirurgo tractãtur, vel à lumine auertatur, vel ad ipsum spectet obliquus. Loquor autem nunc de ipsis oculis, nõ de palpebris, siquidem hæ tractari possunt, & si homo aduerso lumine collocetur, sicuti quando aquosa vesica extrahitur, vel pili laqueo excipiuntur, aut sutura palpebris inijcitur, aut denique vbi medicus diductis palpebris nõ eget. Igitur, si lippiẽs aliquis vehementer exulceretur, vel id morbi experiatur, sub quo figura in oculo fit acino similis, auerti ex toto à lumine debet per omne tẽpus, nisi quando medicus oculis remedia adhibet,

cùm eorum pars, quæ læsa est, sine lumine subijci curantis cõspectui non possit. id quod etiam accidet, si in oculo excidere vnguẽ velit, suffusionem deducere, vel manu tale quid præstare. sed obliquus ad lumẽ spectare debet, cui manus injicitur, ità, vt nec lumen pupillam feriat, nec medicus prohibeatur arte, hoc est aspectu earũ partium, quibus medetur. Græcè autem apertè dicetur, qui auersus à lumine est, non πρὸς αὐγὴν, non ὑπ' αὐγὴν, sed potiùs ἀπὸ τῆς αὐγῆς, aut λοξὸς πρὸς αὐγὴν: Hippocrates tamen vsurpare ὑπ' αὐγῆς maluit, quàm ἀπ' αὐγῆς.

„ AVersi quidem luminis exiguus vsus, & euidens moderatio.

Hoc suprà demonstratũ est, nulla enim pars exceptis oculis in eiusmodi lumine manus curationem desiderat. sed quoniàm (sicut diximus) nullo pacto admoueri manus potest, vbi æger ex toto auersus est à lumine, præcipit, vt inter aduersum lumen, & auersum figuretur. at nõ propterea æquè in omnibus morbis à lumine auertẽdus est, sed quatenus res ipsa cogit. nam, si exulceratio est, aut pus subest, aut in oculo figura similis acino fit, aut ingens inflammatio, seu acris materiæ cursus oculum exercet, lumen vel modicum infestissimũ est, sic, vt momento, materiæ cursum excitet, & dolorem moueat: leuiorem offensam sub lumine sentiũt, quibus curatur suffusio, vnguis, vel tuberculum in angulo, quod parum palpebras diduci patitur. Iam verò quâ moderatione auertendus homo sit à lumine, facilè comperies, si in hæc duo incumbas, vt & chirurgus id, quod agit, in oculo apertè videat, & ægrotans non magnopere affligatur. quod si vtrumque contrariè figurari hominem hortetur, ei, quod magis vrget, insistito: si neutrum superare iudicaueris, hominẽ prorsus medium collocato inter lumen aduersum, atque auersum. Nos sanè tibi viam indicauimus, hac vsus inuentes, quâ moderatione æger à lumine sit auertendus. Hippocrates verò ità loquitur existimans omnibus euidentem futuram, si qui inuenire ipsam studeant. non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, sed admodum in disciplinis assuefactos, sic, vt ex eorum, quæ suprà ostensa sunt, consequutione, talia per se nullo negocio assequantur.

„ QVod verò ad aduersum attinet, ex luminibus, quæ dantur, conferúntque,
„ conuerti ad illustrissimum oportet, cui manus adhibetur.

Vt planè cõspicari chirurgus possit, quicquid in corpore ægrotantis molitur, in omni corporis parte, oculis exceptis, eligere locũ debet maximè lucidũ. Est autẽ maximè lucidus sub dio in sole, vbi nihil officit eius luci. sed talis locus interdum nullus est in ædibus ægrotantis: sæpiùs est quidem, collocare tamen ibi hominem nõ expedit, hyeme propter frigus, æstate propter ardorem. vtriusque enim sua noxa est. adde, quod cauere perflatum oportet, cuius causâ sæpè non modò idoneo aëri hominem non cõmittimus, sed cauemus, ne prope portas & fenestras ducatur, si vehementior perflatus accedat. Vitamus autem, vt quàm maximè perflatũ, vbi veremur, ne quid neruosum patiatur, sicuti rursus solem in ijs, quæ putrescũt, vt potè quibus periculum subest, ne sanguis erumpat. Rectè igitur adiecit [ex luminibus, quæ dãtur, conferuntq́;]. nõ enim simpliciter ex luminibus, quæ dantur, eligendum est maximè lucidum: sed intueri etiam oportet an illustrissimum sit, ex ijs, quæ conferunt.

„ NIsi vbi quidpiam, aut latere oportet, aut conspici non decet.

Sententiã suã his verbis auctor minùs euidẽter expressit, ità, vt partes, quæ tractãtur, nõ videãtur in aduerso lumine collocandæ, quandocũq; aut latere quidpiã oportet, aut cõspici nõ decet, at longè aliter sensit, idcirco subijcit.

In quo

» IN quo casu id,quod manu curatur, ad lumen conuertendum:chirurgus au-
» tem ad id,quod curatur,cum eo ne lumini officiat.

Debuit enim ipse rorā sentētiam aperire hoc modo.quod verò ad aduersum attinet ex luminibus,quę dantur,conferunrq;,,cōuerti ad illustrissimū oporrer, cui manus admouetur,nō tamen purū ac sine vllis tenebris lumen seruare:sed, vbi latere quidpiā oportet,vel conspici nō decet, seipsum irà collocare,vt partes,quæ curātur,sibi conspicuę sint,cùm cæteros omnes lateāt. Vniuersa igitur orationis sentētia sic habet. Roget fortasse quis causam, quāobrē medicus velit assistentes cælare.an quià docere magisteriū chirurgię aliquos ex præsentibus noler,tanquā indignos,qui id percipiāt. quin & ab ægrorantiū necessarijs est etiā cauendū,quod nō ferant id incidi,quod necessariū est corporibus,quæ eiusmodi manus operā requirunt. indignanrur enī,& chirurgo quasi carnifici succensent. Quid quod res sæpenumerò cogit,vel putrē restē abscindi ex toto, vel neruum transuersum secari,ne homo neruorum distētione prehenderetur. quidā verò idiotæ,nec videre suppurationē sustinenr:alij ne suppurātem quidem locum planè aperiri à medico permittūt, in quo casu medici propositum est, vt his minimè aduertētibus abundè affectū locum secet, & pus vniuersum effundat.id quod & ob laborantis timorē nobis interdū accidit,nōnulli siquidem ità manus curationē pertimescūt,vt exanimētur metu ipso tormēti,priusq̃ incidātur. in quo casu medicus dicere probabiliter debet, quātum spectat ad manum adhibendā,postero die se cōsideraturum, nūc se nolle manum inijcere, sed perfundere aquâ,vel spongijs fouere,vt locū cataplasmati, aut medicamento idoneum reddat,atq; interim timidum hominem nec opinantē secare. Hęc quidē medicus assistētes cælat,vt ipsos aspectu prohibeat:alia verò ob laborantis pudorē,vbi grauì animo fert videri à multis,quo vitio in ano vel obscœnis partibus affligatur. has enim partes inuitissimus quisque alreri ostēdit: fœminæ verò clunes,pectus,ventrem, atque adeò magis pubem. Porrò autem quidam Hippocratē reprehendens,hæc ait ab ipso ridiculè apposita.nam,qui has partes cælari volunt,quæ manu curantur,his in procliui est omnes eijcere foras,& medico dūtaxat, aut vni cuipiam, vel alteri ex ijs,qui adsunt maximâ familiaritate coniuncti,rem committere. Verùm qui hęc profert,ignorare videtur complures,quos ęquè pudet prohibere pręsentes aspectu,& missos facere,atq; suos affectus cōspici. Fit etiā sæpè,vt,& si iussi fuerint discedere,curiosi quidā aut nonnulli ex familiaribus atq; amicis solliciti studio cognoscēdi quæ ad ægrum spectāt,remaneanr impudēter. per huiusmodi ergo occasionē,ineat medicus grariā apud ęgros,quę nihil obest,polliceatúrque ipsis seorsum nullo audiēre,se manū irà adhibiturū,vt multos lateat. potest enim(vt dixi)dum vel aquam perfundit,vel spongijs fouet,quasi nondū sit manum admoturus, momento effectum perficere,ijs,qui videre cupiunt,aliam rem agentibus. Verùm huiusmodi quæstiones præter medicinæ præcepta sunt, quæ nos eorum, quæ dicta sunt,consequutione impulsi, & contradicētium importunitate commemorauimus. Sed proximum est, vt ad sequentia transeamus.

» HAc enim viā,qui agit,videt,quod tractatur conspectui non subijcitur.

Hîc quoque, perfecta oratio huiusmodi est. [Hâc enim oratione, qui agit,partem cernit, quæ manu curatur,eáq; ipsa cerni ab alijs non potest].neque enim,quod parti accidit,quę curatur,vtrumque ad medicum refertur,nēpè,vt oculis exposita sit,& lateat.

VEtùm sui habitâ ratione, dũ sedet, pedes habeat è regione genuum deorsum ad rectam lineam, quódque ad interuallum spectat, non magnopere inter se coniunctos. genua verò, paulo supra inguinum regionem, diducta sic, vt cubiti insidere illis possint, & vtrinque dari ad latera.

Postquàm modũ expressit, quo chirurgus respectu luminis debeat figurari, ad habitum venit, quo sui ipsius habitâ ratione cõmodè collocetur. supra enim inquiens, [Agens, siue sedeat, siue stet, commodè, tum sui habitâ ratione, tum illius, qui curatur ac luminis]: deinde primò exequutus, quod postremũ positũ fuerat, & necessariò simul mentione factâ moderationis, quà collocari debeat, ratione eius, qui manu curatur, iam docet, quo pacto seipsũ intuitus debeat cõmodè figurari. cõmodè autem respectu habito ad seipsum collocari nihil potest, quod simplex sit, & quasi articulis distinctum: sed, si partes consideres, variè potest aliàs alio modo figurari, sicque interdum etiam commodè collocari. Ergo, si quis seu cõsidat, seu stet, crura plurimũ inter se diducat, erit eorũ habitus à moderatione alienus, perinde, ac si ex toto hæc committat, efficiatq́; vt se cõtingant, vel alterũ alteri superimponat, atq; adeò, si in longitudinẽ crus totũ extendat, vel si pedem non statuat è regione genu, sed versus partẽ posteriorẽ, multum à rectâ lineâ declinantẽ. Meritò igitur Hippocrates docẽs quâ moderatione, sedẽs chirurgus sui habitâ ratione, vtatur in singulis partibus collocãdis, præcipit, vt pedes è regione genuum contineat. Sed, cùm [è regione] accipi bifariã possit, modò in his, qui mẽbrum in lõgitudinẽ extendunt, modò in ijs, qui ipsum rectà deorsũ cõtinent, sicut, vbi stamus, iure [deorsum ad rectã lineã] addidit. vt semper autẽ consueuit, sitũ è regione ἰθὺ appellat. Iubet igitur pedes modicè inter se diduci, genuaq́; paulo inguinũ altitudinem excedere, eo cõsilio vbiq;, vt decorè figuretur, vt paratus ad opera sit, vt sic stabilis sedeat, ne labet. quare genua & femora tota vsq; ad ĩguina, eatenus inter se diduci iussit, vt decorè, vt tutò sine curationis impedimento, cubitis & aliquã brachiorũ parte modò femoribus ĩsidat, modò vtrinq; porrectis vtatur. quã rem his verbis expressit, ἕδρῃ significauit femoribus insidere: verbo παρέδρῃ dari vtrĩq; ad latera.

VEstis succincta, distincta, æquè, similiter, in cubitis atque humeris.

Succinctam dixit pro collectâ, vt neque fluat, neque medicũ strãgulet: verbum [distincta] ad vestẽ refertur, cuius nullã partẽ voluit duplicari. Quod postremis verbis adiũgitur [æquè, similiter in cubitis atque humeris] ambiguũ est: aut enim [ęquè] & [similiter] vtriusque brachij, & cubitũ & humerum veste velandũ existimat, ità, vt brachia inter se conferãtur, quod græcorum plerique συγκρίνεσθαι dicũt: aut cubitos cum humeris comparat, volens cubitos æquè & similiter, vt humeros in vtroq; brachio circũdari. Constat autẽ noluisse vestem supra cubitos terminari, cùm eos nudari turpe sit, nõ solùm medico, qui artem adeò honestam exercet, sed & forenses causas publicè agentibus, quos pudere manifestum est athletarũ more supra cubitos vestẽ reijcere, sed & huiusmodi genus amictus expelli alioqui debet, vt potè sub quo non modò ad cubitum, sed ad totum brachium frigus aspiret: non tamen ostendit, quatenus vltra cubitum velari brachium debeat. an id omisit, quià manifestum erat, & inueniri à nobis omnibus facilè poterat? quùm in qualibet operâ, nõ magno negocio conijciatur, quatenus vltra cubitum tegendum veste brachiũ sit, si in decus, & propositæ manus curationis vsum hîc quoq; incumbamus. Verùm, quod paulo suprà, vbi latere quid oportet, contraria consilia esse proposui, nẽpè obscuro

aëre

aëre opus esse, ne quod curatur, oculis patere possit, claro lumine, vt id chirurgico conspicuum sit. illud autem sequendum esse, quod superat, ac si vtrunque idem posse videatur, medium prorsus accipiendum: idem hîc faciendum est, & vbicunque consilia contrarias res hortantur. medium siquidem inter vtrunque semper est eligendum, si alterutrum superabit, ad illud vergendum. Quod igitur ad manus curationem pertinet, ipsa per se nudari totum brachium exigit: contrà, decus velari totum. quamobrem deligi semper vtriusque medium conuenit, atque in id, quod vrget, inclinari.

AT ratione habitâ partis, quæ tractatur, quod pertinet ad longe vel prope, ad supra vel infra, ad hinc vel hinc, ad medium. quod quidem ad prope vel lõge termini sunt cubiti, qui in priorem partem vltra genu, in posteriorem vltra latera ferri minimè debent: quod ad supra & infra, non superiùs quàm vt manus ad mammas perueniant, non inferiùs quàm vt pectore super genua incumbente, manus cum humeris ad rectum angulum figurentur, quæ quidem in medio sunt, ità se habent: sed, quod ad hinc vel hinc, porrigatur corpus, & huius illa pars, quæ agit, quatenus inclinari conuenit, modò sede non excedat.

Cùm medico imperauerit, vt tum sui habitâ ratione, tum illius, qui curatur, ac luminis, commodè vel sederet, vel staret, & primò commodã pro vno quoq; horum trium sessionem aggressus fuerit, orsus à lumine, deinde ad sessionem medico idoneam transiens, hanc ipsam exposuerit, venit ad tertium, quod restat, sedendi moderationem ostendẽs, quantum spectat ad eum, qui manu curatur. neq; enim sedere chirurgum maximè prope hominem conuenit, ne loci angustiâ manus ab agendo prohibeantur, neque ità recedere, vt vix ad illum perueniant. hic igitur terminos quosdã constituit, quos chirurgus in priorem aut posteriorem partem excedere non debet. illud autem obliuisci non oportet, quod primò sedentis mentionem facit. Chirurgum igitur iubet adeò recedere ab ægrotante, vt cubiti nec in priorem partem quàm genua, nec in posteriorem quàm latera porrigatur. hos itaque fines statuit interualli, quod ad priorem & posteriorem partem refertur, id quod in longitudinem appellatur: in reliquis verò duobus, vno in latitudinem, altero in altitudinem, siue profunditatem (vtroque enim vocabulo dici) altitudinis eum finem chirurgo posuit, ne superiùs quàm sit mammarum situs, manus porrigat, nec inferiùs quàm vt pectore super genua incumbente ad rectum angulum cum humeris figurẽtur, quem habitum ἐγγώνιον appellat, hic autem medius est, inter vltimum cubiti flexum, vltra quem flecti, & vltimam porrectionem, vltra quam extendi brachium non potest: latitudinem, quæ ad vtrunque latus pertinet dextrum scilicet & sinistrum, eo finit, vt eatenus inclinari vtile sit, dum sedes non moueatur, hoc est illæ partes corporis, quibus sedemus, sediliq; innitimur. Scripsit quidem terminos perpetuos non eodem tempore, quià non licuit, quando egit de longitudinis interuallo, latitudinem aut altitudinem docere, sicut nec vbi de alterâ, reliquas duas. vult autem (vt arbitror) medicum ipsum animo hæc, quæ commemorauit, omnia quocũque tempore persequi. quùm, quicquid agatur, omnia simul vsui sint. Sed, quùm medius quidam sit sessionis habitus, vbi medicus nihil intuetur, nihil agit, in eo signari decorum magis atque honestum est, quasi pingi debeat eius imago, aut fingi. At, quùm ad chirurgiam venit, mouere manus debet interdum in priorem & superiorem partem simul, tum in sinistram priorem ac superiorem: rursus ab eo habitu in posteriorẽ par-

tem, vel vtramque manum, vel alteram tãtùm adducere, sic & in inferiorem interdum & rursus in superiorem, aut in dextram vel sinistram. interuallis enim inter se cõiunctis, variè status mutantur. commune est omnium sessionem tueri, quam nonnulli relinquunt ex interuallorũ termino excedentes. nam, si pars, quæ tractatur, adeò sublimis sit, vt medicus manus ferat super mammas, cogetur interdum sublimior à sede leuari, vt quasi consurgens, neque sedeat, neque stet, sed situs sit in medio vtriusque, neque hæreat. at si plurimum in dextram vel sinistram partem inclinet, ob id sedili mouebitur, ita, vt periculum sit, ne de eo cadat. quid attinet dicere, si in priorem vel posteriorem partẽ conuertatur idem ipsi in vtrãque euenturum esse? Tantùm, vbi in inferiorem partem inclinet, præterquam quòd indecorè sedebit, lumini etiam officiet.

" Stantẽ verò oportet pariter ambobus pedibus benè insistere, sed agere altero insistẽtem, at non eius partis, cuius manus agit. tum genu inguinis altitudinem æquare, perinde atque vbi sedet: in cæteris seruare eosdem fines.

Quùm sessionem absoluerit, ad standi rationem venit, eadem prorsus iubens obseruare stantem, quæ sedenti suprà imperauit, excepto quòd id, cui pedes insistunt, non debet æqualem vtrunque pedem sustinere. alterũ enim vult sublimiorem haberi, qui tamen non sit è regione manus agentis, in quo statu perseuerãdum esse, quoad manus operã vtitur, modò pars, quæ curatur, neque erectior sit, neque multum in longitudinem aut latitudinem recedat, nulli dubium est, qui eorum, quæ dicta sunt, meminerit. Pars enim, quæ adeò sublimis sit, vt medicus cogatur super suarum mammarum regionem manus admouere, illum plus iusto sursum trahendo, loco dimouebit: eũdem loco excedere similiter coget, si longè rursus adeò distet, vt in priorem partem ferri necesse sit. Quoniàm verò alterum pedem voluit rei cuipiam inhærere, hîc quoque altitudinis modum declarauit, præcipiens genu eodem modo ad inguinis altitudinem figurari, quo in sedentibus dixit. ibi enim ait genua habenda esse paulo supra inguinum regionem, quandoquidem huiusmodi sessio stabilis maximè est, & ad agendum honestissima, atque expeditissima. Sed nunc alterũ genu tantùm vult haberi sublimius ad inguen spectandorũ multitudinis numero genua posuit, quùm vtrumque crus æquè altum contineretur.

" Ægrotans autem cæteris corporis partibus chirurgico subseruiat, stans, sedens, aut cubans, sic, vt in eo habitu facillimè perseueret, obseruans fluxum, statum, inclinationem ad latera, inclinationẽ deorsum, ità, vt conuenientem habitum, speciémque affectæ partis tueatur, in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri posteà debet.

Non immeritò expositores huius libri variè hunc locum explanarunt. nam & quatuor vocabulorũ obscuritas ὑπορῤύσιας (inquã) quo ipse fluxũ indicauit, ὑποστάσιας, quo statũ, ἐκκλίσιας, quo inclinationẽ ad latera, & κατανεύσιας, quo inclinationẽ deorsum: & quòd paucis significare multa voluerit, in causa fuerunt, vt de propositis dissiderẽt. quippe qui auctoris sententiam, vt potè obscuram opinione, & cõiecturâ magis, quàm scientiâ persequuti in varias dissensiones incurrerunt. Equidem, quod in huius generis omnibus facere consueui, nunc quoq; conabor. omissis enim, quæ minimè sunt probabilia, referam, quæ mihi non sine ratione excogitata esse videbuntur, simúlque, quid ipse in hãc re sentiam, explicabo. initium verò faciã ab obscurorum nominũ enodatione. siquidem simplex composito prius est: & sæpè simplicium cõpositio facit obscuritatem,

tatem, quãuis ipsa plana sint, id quod videre licet in propositis verbis. Namq; ὑπορρύσιας quidam in humoribus acceperunt, atque hi bipertiti sunt. nõnulli referunt ad eos, qui extrinsecus infundũtur: alij ad eos, qui ex corpore fluunt. Sed & horum quidam loqui Hippocratem aiunt de ijs, qui educũtur, dum manus curatio adhibetur: quidam postquàm adhibita est. Eadem dissensio est de vocabulo ὑποστάσιας. nam, cùm status humorũ fluxui aduersetur, iure de hoc quoque controuersia est. Alter expositorum grex nõ de humoribus, sed de solidis corporis partibus vocabulum ὑποστάσιας & ὑπορρύσιας dictum existimat, volens ὑπόστασιν significare erectiorem situm, vel partis, quæ tractatur, vel corporis vniuersi: ὑπόρρυσιν verò inclinationẽ deorsum, perinde quasi κατάρρυσιν dixisset. vsurpauit enim in hanc sentẽtiam vocabulum καταρρεῖ in prognosticis, vbi inquit, [Id verò grauius est, si seipsum æger continere non valens in lecto, subinde ad pedes delabitur] vbi delabitur dixit καταρρέει. cum hâc expositione faciunt vocabula ἐκτρέψιας & κατακλίσιας, quæ superioribus proximè subiecit. namq; inclinationẽ ad latera ἔκτρεψιν appellauit, siue totius corporis sit, siue partis quę curatur. κατάκλισιν verò dicunt accipi propriè in membris, non secus atque ὑπόρρυσιν in toto corpore. vbi enim corpus vniuersum in eâdẽ sede cõtineatur crure aut brachio immobili, & deorsum delabatur, eiusmodi sitũ aiunt κατάρρυσιν appellari. quæ ipsa per se vera dicũt, quamuis sibi non satis in vniuersâ oratione constẽt. Aliter enim omnes iterũ inter se discrepant, quòd eum habitum, qui quatuor verbis, nempè statu, fluxu, inclinatione ad latera, inclinatione ad inferiora significatur, alij seruandum esse, alij cauendum ægris velle Hippocratem arbitrantur. Nihil autem interest, quod attinet ad totius orationis sententiam, triplicem scripturam esse vocabuli ἐκτρέψιας. quùm nonnulli secũdam eius syllabam per τ. ρ. ι. scribant, nonnulli. σ. quoque primò adijciant ἔκστρεψιν scribentes, alij & ἐκτρέψιας per τ. ρ. ι. nos enim suprà vnam duntaxat adscripsimus. Proposita igitur vocabula manifesta sunt, à verbo enim ἐκστρέφεσθαι ducitur ἔκστρεψις, à verbo ἐκτρέπεσθαι ἔκτρεψις. quùm scriptura nihil aliud velit, quàm vt hæc ab ægrotantibus obseruentur. videntur tamen omnes, qui hunc locum explanarunt, auctoris sententiam perspexisse ex parte: totam tamen ad vnguem comprehendere minimè potuisse. si quis enim animaduertat, quod postremò additur, [In porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri posteà debet], omnes verum dixisse videbuntur. quùm tribus temporibus aliter alia sint ægrotantibus profutura, scilicet in porrigendo, in manu adhibendâ, in continendo post curationem. non tamen poterunt omnia coniungere, quod liquidò constabit, si hęc tria tempora discernãtur. Primum est, quùm ægri seipsos medicis tradunt, vt, vitiũ benè cognoscatur, quod ἐν παρέξει, id est, in porrectione dixit: alterum deinde, quùm medicus circa vitiatam partem aliquid agit, quod vocauit χειρισμόν, id est, tractationem: tertium, quod dixit ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id est, in habitu, quo contineri posteà debet. tunc enim ad id consilium dirigitur, vt homo affectam partem eodem modo contineat figuratam. Deduxit ergo vocabulum habitus, eo quòd se habeat in eodem. In omnibus autem tribus temporibus, quoddam commune est omnium, quoddam proprium singulorum. commune est seruare vitiatam partem immobilem, quod requiri dictum est, nisi medicus aliquo modo mouere ipsam tentauerit: inde ad perfectam curationem singulorum proprius est vsus, in porrectione, vt medicus exquisitè quid curaturus sit, intelligat, in manu admouendâ, vt, vbi ossa fracta sunt in diuersa ex-

tendat, rectè componat, atque deuinciat: vbi prolapsa, in diuersa extẽdat, reponat, vitiatam partem idoneo vinculo complectatur: vbi scalpellum adhibet, vt pus vel saniem effundat, vel quod putre alicubi est, excidat, aut candenti ferramẽto adurat. His igitur vtilis est humorũ fluxus, ac status, ille, si excitetur, excerni siquidẽ oportet humores à naturâ alienos: hic, si euitetur, cùm subsistere intus noxium humorem nõ expediat. sed interdum subsistere cõmodum est, sicut vbi in magnâ suppuratione subitò excerni pus, aut humorem aquosum volumus. Multo autem magis in membris, quæ tractantur, dum manus adhibetur (vt diximus) obseruari statum, ac fluxum conuenit, similiter & in solidis partibus animalis obseruari, quæ dicta sunt, à laborantibus debent, vt eâdẽ ratione fiat per tria tempora, nimirum porrectionis, tractationis, & eius habitus, quo contineri posteà conuenit. Pars enim, si dum inciditur, nimis porrigatur, chirurgum coget alieno loco secare, ac nec modũ aliquando, nec, quę seruanda sunt, tueri, propterea quod æger anteueniat scalpellum atque anteuertat: si retrahatur, efficiet, vt curatio minùs absoluatur, & à medico interdum dimidia, interdum quoq; minor relinquatur. quod accidet ægrotantibus, interdũ etiam deligatis, vt, vbi, dum ad ventrem manu curantur, aut se attollunt ad spinam, aut conuertũtur in latus, quod significauit, quùm dixit [in latera inclinationẽ]: aliquando autẽ nihil tale moliuntur, sed musculos vehementer intendunt, atq; hanc ipsam mutationem mihi videtur indicasse, quùm ait, ἴσα, id est, [conuenientem] vbi inquit, [Ità, vt conuenientem figuram, speciémque affectæ partis tueatur]. Cuilibet autem in aperto est, quod malũ afferat æger, vbi oculus perforatur, si habitum speciemq; non seruet, aut transmutetur vel intendatur, ità, vt facies sanguine suffundatur: æquè etiam exquisitam manus curationẽ corrumpit, si medico caluariæ os excidente, paulùm caput attollat, aut demittat, vel in latus inclinet, id quod etiã euenit, si se vehementer extendat, moto enim habitu mouetur quoque situs partis, quæ curatur. Efficiunt autem intentiones in alijs quidẽ partibus, vt sanguis erumpat, in musculis non solùm hâc ratione nocent, sed & partem interdum sublimiorem præstãt, interdum humiliorem. vbi enim subiectũ os est, musculus attollitur: vbi inane spacium, cõtrahitur ac deprimitur, sicut euenit in sede, quæ inter costas est, & in eâ, quæ iuxta ventrẽ.

VNgues, neque longiores, neque breuiores sint, digitorum summitatibus. In exercendo vtendum digitis quidem summis, plerunque indice cũ pollice: totâ autem manu pronâ, ambabus verò aduersis.

Quùm de ægrotãte egerit, quatenus illi cum cæteris cõmunitas est, iterum his verbis ad chirurgum reuertitur, indicans quãti esse vngues debeãt, & quales digiti, tum quâ ratione illis vti oporteat. Vngues igitur ad summorum digitorum opera, quæ propriæ digitorũ sunt, neque ipsos exuperare, neque exuperari optimum esse vberiùs in primo de vsu partium explicauimus, vbi totam manus naturam ostendimus. quod ad hunc locum attinet, satis erit verba dũtaxat exponere. duplex autem scriptura, quùm sit, vtramque explanabo. Altera huiusmodi est, [Vngues neq; lõgiores, neq, breuiores sint digitorum summitatibus]. exigua si quidem corpuscula, quæ summis digitis capiuntur, & ad quæ summorum digitorum opera egemus, hac ratione faciliùs legẽtur: deinde ab altero capite exorditur [In exercendo vtendum digitis quidem summis, plærunque indice cum pollice] sic, vt prioribus verbis magnitudinẽ vnguium digitorum complectatur, sed his digitorum vsum: Altera verò sic habet, [Vngues,

gues neque longiores, neque breuiores sint]. Dehinc alterum principium est, [digitorum summitatibus in exercẽdo vtendum] vocabulo summitatibus sexti casus posito, vt vniuersa sententia sit huiusmodi. Vngues neque excedant oportet digitorum longitudinem, neque exuperẽtur ab hac, sed prorsus ipsam æquent, siquidem eorum summitatibus vtimur. Videbitur hoc falsum, nisi, vt congruum est, accipiatur. nonnulla quidem opera totis manibus præstamus, brachium femur crus aut aliud quid huiusmodi vtrâq; manu prehendentes, in diuersa ducimus, intendimúsque, in quibus operibus digiti agunt tanquã particulæ manuũ, perinde atque prominẽtiores palmæ partes, & aliæ particulæ: at vbi in oculum demittimus acum, vel superiorem, inferiorémue palpebram, aut oculi vnguem incidimus, tunc digitis vtimur, vt digitis, non vt particulis manus, similiter, vbi scalpello, vel quopiã alio tali quid agimus. in omnibus igitur digitorũ actionibus summis ipsis vtimur, ac propterea dixi rectè scriptum esse digitorũ summitatibus vtendum. Deinde ab altero capite incipit. [digitis quidem summis plærunque indice cum pollice] vnâ oratione declarans plærasque musculorũ actiones fieri, vbi index pollici (quem ἀντίχειρα vocant) è regione occurrit, sic videlicet, vt quod comprehendendum est, summis ipsis vtrisque capiatur. tunc enim duntaxat propositis digitis vtimur: quin, & si tribus digitis aliquid cõprehendatur, vt, vbi specillo illinimus, aut acum demittimus in oculum, maximam partem operæ duo illi præstant, aliquid etiam confert & medius. Sed totâ manu pronâ vtitur chirurgicus, eius sinu id prehendẽs, quod curatur. digiti quidem affecti abundè alterâ manu extẽduntur, componuntúrq;: at non abundè brachium, femur & crus, sed exigunt huiusmodi partes ambas manus ex aduerso concurrẽtes, vt membrum vniuersum in orbẽ complectantur. Insuper manu pronâ opus est, vbi cucurbitulam defigimus, & vbi paruum, quo adurimus, ferramentũ comprimimus, & spongiam imponimus: sed & in multis medicinæ operibus, quæ fortasse euidentiora sunt, quàm vt necessaria sint, quæ proposuimus. cuilibet enim per se venire in mentem potest omnium actionum, & digitorum, & manuum, quas partim vtrâque manu, partim alterâ tantùm, digitis partim molimur.

» OPtima autem digitorum structura est, vbi ipsis magnum spacium inter-
» iectum est, & è regione pollex cum indice concurrit.

Non enim fieri aliter posset, vt in agendo è regione pollex cum indice concurreret, nisi spacium esset inter eos latius, quod & in alijs digitis commodissimum est, vt, vbi vastius quidpiam oporteat vndique in orbem comprehendere, plurimum inter se distantes id præstare valeant.

» MOrbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione as-
» sueuit pollex sub alijs contineri, patet.

Cùm eadẽ sit vtriusq; scripturę sententia, duæ enim reperiũtur, ad eam, quæ dilucidior est, primò aggrediar. Arbitrantur nonnulli, qui rationem ignorant, referendum hoc esse ad consuetudinem eorum, qui solẽt pollicem sub alijs digitis tenere, quo fit, vt laboris expers paruus sit, & interuallum inter ipsum & indicem minimè augeatur, quæ res in morbum manus, quod perinde est, ac si noxam dixerit, terminatur. Placet alijs referri rem ad morbũ, oriri verò hunc, vel pollice suâ sede excedẽte, vel loco, qui inter pollicem & indicem est, exulcerato & in curatione durâ cicatrice inductâ, itâ vt musculus, qui inter eos est, induratus, vel quopiam vitio tabescens alimento, incremẽtóque prohibeatur.

interdum etiam carne inter digitos, quòd valdè putruerit, absumptá, ac durâ postmodum cicatrice inductâ, interuallum angustum inter pollicem & indicem redditur, & ipsi inter se, quasi vinciuntur, ac præcipuè, vbi locus (vt dixi) duram acceperit cicatricẽ. quin & huiusmodi vitia in pueris negligi plærunque verisimile fit: eos verò, qui firmâ ætate sunt, iussos à medicis mollire pollicem, mouerẽque, interuallum, quod inter ipsos est, alimẽto idoneum reddere. adde, quod ijs totum corpus increuit, & si quid lædatur, alì dũtaxat desinit: at infantibus, vbi primò increscunt, cùm morbo ipso opprimuntur, præter id vitium, quòd digitos nõ moueant, affectæ partes nõ augẽtur, & propterea, quod inter digitos est, interuallum contrahitur. Quibusdam hoc inquiunt euenire, alijs verò ob cicatricẽ duram, & aliquod eius loci, quod in medio est, vitiũ durum. quare quasi aliquo vinculo continetur, hoc est, prohibetur pollex ab alijs diduci. sic enim accipiunt aliqui verbum [contineri] & si his illud maximè aduersetur, quod iuxta hanc expositionẽ non debuit Hippocrates [sub alijs] dicere ὑπὸ τῶν ἄλλων, quod causam, sed ἀπὸ τῶν ἄλλων, quod loci interuallum significat, cùm mala, quæ inter ipsos incidũt, interuallum contrahant, atq; alligent. De his igitur, vt tibi videbitur, iudicabis, eligens, quod maximè probabile sit. verba enim ità obscura diuinationem magis exigunt, quàm sapiẽtiam: nos autem ad antiquam scripturam reuertemur, quam Asclepiades fortasse vitiatam suspicatus integram hoc modo habere coniecit. [Morbus, quo & lędũtur, quibus à primo natali die, vel in educatione assueuit, & quæ sequuntur]. fortasse autem hæc fuit germana Hippocratis scriptura. Putauit Heraclides Tarẽtinus intelligẽdos esse affectus, vt perfecta oratio tota sic scribatur [morbus à quo, & lædens affectus, quibus à primo natali die, vel in educatione], & quæ sequũtur.

AGens vti vtrâq; manu ad omne opus debet, & ambabus simul, siquidem ambæ similes sunt, id spectans, vt rectè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè.

Præstari quoduis iubet vtriusque manus auxilio: id enim ad celeriter ac decorè agendum maximè accommodatur. posset quidem medicus tẽtare dextrâ, vbi dexter hominis oculus curatur, acum dimittere, vel excidere vnguem, vel aliud quid tale, & idcirco adducit [id spectãs vt rectè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè] quoniàm hæc consequemur, si, quâ ratione proposuit, exerceamur. quale autem vnumquodque esse debeat, mox indicat. Quod verò ad hunc locum attinet, illud meminisse conuenit, quòd omnium, quæ hîc habẽtur, caput est [quomodo] id vnum ex illis est, quæ primâ diuisione comprehenduntur. Illud etiam obliuisci non oportet, quòd manus similes appellauit, quanquàm specie non distant.

MAchinamenta autem, quando, & quomodo exponentur, vbi oportet, ne operam impediant, néue longiùs distent, quàm vt prehendi possint, sed collocentur iuxta eam corporis partem, quæ tractatur. quòd si ab altero præbeantur, is paulò antè paratus sit, exequatur autem, vbi imperaueris.

Non solùm spatham habentem in summo capitulum rotundum, cauumq;, & scamnum, cui ab vtrâque parte axes sunt, & alia, quæ machinationum structurâ continentur, sed & quæ communi nomine ἄρμενα, id est, instrumenta vocantur, venire sub ὀργάνων, id est, machinamentorũ appellationẽ planè hîc ostẽdit, quùm inquit [q̃ vt prehendi possint] deinde [quod si ab altero præbeãtur]. namq; hęc, dũ manũ abhibemus, & nos ipsi prehẽdimus, & ab alijs accipimus.

Iam

» IAm verò assistentes, id, quod curatur, eo modo præbere debent, quo traditũ » fuerit, reliquum verò corpus continere sic, vt immobile prestent, item habe- » re silentium, & ei, qui præest, auscultare.

Clariora hæc verba sunt, quàm vt explanationem desiderent.

FINIS COMMENTARII PRIMI GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI.

Galeni in Hippocratem de officina MEDICI COMMENT. SECVNDVS, VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

» VInculi ratio duplex, altera illius, quod inijcitur, altera illius, » quod iniectum est. quod inijcitur, vt celeriter, iocundè, prom- » ptè, eleganter. celeriter quidem, vt opus expediatur: iocundè, » vt facilè prestetur: promptè, vt vbique sit in promptu: elegan- » ter, vt oculos delectet. quâ verò exercitatione hæc assequa- » mur, dictum est.

Quedam communia sunt vtriusque rationis vinculi: quedam propria alterius. promptè, & celeriter propriè ad vinculum pertinent, quod inijcitur: rectè, & decorè, ad id, quod iam iniectum est (ipse autem id, quod inijcitur, vocat ἐγχειριζόμενον, quod iniectum est, ἐγκεχειρισμένον) iocundè, & eleganter vtriusque sunt cõmunia, iocundè quidem, tam voce, quàm significatione: at eleganter, quod ad vocem spectat, commune est vtriusq;, quod ad significationẽ nõ ità. nam elegantia vinculi, quùm adhibetur, in manuum motu consistit: quùm iam adhibitum est, in ambitu linteorum. Possumus autem dicere fascias eleganter circumdari, loquẽtes de vinculo, quod inijcitur. At iocunditas num magis etiam attenditur, cùm adhibetur, quàm quùm iam adhibitum est, siquidem hoc solo fasciarum pressu dolorẽ affert, at quod adhibetur, & eo nomine, quod membrum incommodè continetur, interdum enim eâ de causâ comprimitur, licet fascia rectè circumdetur? Neq; alienum est etiam censere communem vtriusque esse compressum eorum, quibus tanguntur, quæ vel comprimunt, vel non comprimunt, eius quidem, quod inijcitur, quatenus pars, quæ curatur, premitur, vel non premitur sub continentibus: at eius, quod iniectum est, quatenus suspenditur, vt quùm brachium mitellâ excipitur, vel quatenus continetur, vt quùm ea cruri subijciuntur, quibus fulciatur. Non mediocriter autem confert ad vinciendi iucunditatem, agendi celeritas: celeritati verò maximè promptitudo conducit. quin & hæ sunt perfectiones vinculi, quod inijcitur, potissimũ propriȩ, vt & sine pressu contineat, & promptũ sit, atque paratum. namque error in collocando ad partem quoque alligatam spectat, sed nunc agit de membro vinciendo, vbi commodè figuratur. Status verò suæ sunt perfectiones & vitia, non secus ac fascijs, quarum, omisso statu, in præsentiâ mentionem facit.

Ergo, vbi paratum vinculũ adhibeatur, opus maturè perficitur. ipse enim, quid sibi vellet promptitudo, expressit, cùm inquit, [promptè, vt vbique sit paratũ] quod euenit, vbi, qui deligat, prouidit, vt nihil ambigere, nihil scrutari debeat in agendo, hoc ne, an illo modo circumagere fasciam conueniat. promptitudo igitur, quæ idem est, atque præparatio, operam facillimè absoluit. Iocunditatem ipse docuit sitam esse in facilè agendo: sed celeritatẽ constat cum præparatione & agendi velocitate coniungi. Iocũditas igitur illis annumeratur, quæ magnopere ei conducũt, qui manu curatur: atque ob eam celeritas, quã promptitudine, dum agimus, facilè consequimur: elegantiã verò aspectu gratam (sicut ipse deinceps adscripsit) præter ea, quæ necessaria erant, in chirurgico posuit, vt quæ ipsius gloriam augeat apud vulgus, cui obnoxius est ambitiosus, perinde quasi amore captus. hâc quanquàm non capitur, qui humanus est, non tamen laudem aspernatur, eò incumbens, vt magis apud ægros valeat auctoritate. quandoquidem sibi magis obsequentur, quæ res illis vtilissima est. Huius ergo auctoritatis apud vulgus gratiâ non modò medicus illam nõ aspernatur, sed ne philosophus quidẽ. magis enim homines iuuat, vbi apud eos in honore & admiratione est, vt qui magis ipsius facta imitẽtur, & iussis eius obediãt, non secus ac numinis cuiusdam. [Quâ verò exercitatione hæc assequamur, dictum est], quâ exercitatione celeriter, iocũdè, facilè, promptè agamus, (inquit) dictum est. id potissimum docuit, vbi ait, [Agens vti vtrâque manu ad omne opus debet, & ambabus simul, siquidem ambæ similes sunt]: tum vbi ostendit in exercendis digitis plæraque agenda esse pollice atque indice, totâ verò manu pronâ, & ambabus aduersis.

„ Quod iniectum est, vt rectè, vt decorè. Decorè quidem, vt simpliciter, vt
„ distinctè, aut similibus & æqualibus, æqualiter & similiter: aut inæqua-
„ libus & dissimilibus, inæqualiter, & dissimiliter. Species autem simplex orbi-
„ cularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. aptetur verò species speciei, ac
„ morbo illius, qui deuincitur.

Quùm duplicem proposuerit vinculi rationem, vocãs quod inijcitur ἐργαζόμενον, quod iniectum iam est, εἰργασμένον proximè præfatus quâ viâ, quod inijcitur optimè inijciatur, nunc id exequitur, quod iniectũ est, vbi decorè ait iniectum esse, si simplex sit, si distinctum. simplex est, vbi linteum non implicitum est, non duplicatum, non rugosum, sed ęquè ab omni parte extenditur: distinctum, vbi iterum aut tertiò circa idem conuenienter datur. ex duobus autem in quibus consistit iniecti vinculi decor, alterum, nempè simpliciter, tanquam clarum, mihi videtur sine expositione prætermittẽs in enodationẽ verbi [distinctè] sequentia omnia adiecisse, ad quę animum adiungas oportet, non oblitus me dixisse dudũ, distinctè, idem significare, quod conuenienter. Siquidem propositum est, vt alter fasciæ circuitus primò interdum æqualis ad vnguẽ sit, ac nullo modo impar, interdum inæqualis. fit autem æqualis, vbi extremæ fasciæ partes in latitudinem eodem loco ità finiantur, vt neque exuperent, neque exuperentur, sed in vtroque circuitu desinãt non aliter, ac si iniecta sit vna fascia duplicata: eadémque ratio sit tertij circuitus, & quarti, si hoc quoque opus sit. Ergo & in eo, qui rhõbus, & in eo, qui semirhombus dicitur, exquisita hæc obseruatio adhibenda est: sed vinculi fracturis accõmodati, quùm ad brachiũ, humerum, aut femur datur, item distincta ratio est, in quo priorem fasciam iubet sursum ferri, secũdam verò priùs deorsum, deinde sursum ductã, quà prior

definit

definit finiri, quod fieri nō potest, nisi, quod spectat ad latitudinem lintei, orarum altera alteram excedat. hæc igitur æqualis erit, si tota æquè in eâ inclinatione perseueret, quâ à circuitu in orbem recedens orsa est. Vocatur autem orbicularis, quæ affectam partem ex toto in orbem sine inclinatione complectitur, in quo oræ fasciæ secundo & tertio circumactæ alijs insident, sic, vt neque excedant, neque exuperentur: at in eo, qui declinat, necesse est fasciam, vel ferri ad vitiatę partis regionem superiorem, vel ad inferiorem dimitti, quòd, si vbique similem inclinationem habeat, distinctū vinculum præstabit. Quare, si ea, quæ dicta sunt, diligenter consideraueris, planè intelliges circuitus in orbem vnam duntaxat esse rationē, vbi nihil plus est aut minus: at non vnam eius, qui declinat, quùm alter altero declinare plus possit aut minus. Hîc tamen translatione vsus illum, qui paulum inclinat, asciam, qui multum, nuncupauit simum. asciam fabri dicunt instrumentum quoddam extremâ parte, quâ ligna incidunt, modicè incuruum, & labrosum in speciem labri: simum græci appellant locum, vbi planities cum colle coniūgitur, quà enim committuntur, simū efficiunt, quùm neutrū per se simū sit. cùm planities ipsa recta sit, & æqualis: collis, accliuis, & altus. at vbi inter se coëunt simam figurā representant, eadē figura fit, quà decliuis via, cum accliui committitur, eodē modo in naso sima pars illa dicitur, quæ vtrinq; sublimioribus partibus terminatur, iamq; ab hâc parte totus nasus nuncupatur simus. Cōstat enim plura vocabula in totis vsurpari corporibus, à nonnullis ducta, quæ partibus accidunt, quo modo simus homo dicitur. siquidem non eodē modo vocatur simus, quo plenus, ac tenuis, aut albus, aut niger, sed sicut glaucus, cæsius, vel gibbus. nasus igitur, vel via propriè simi nominantur: vinculum verò simum ab Hippocrate appellatur eâdē ratione, quâ ἄμβη spathæ capitulum rotundum & leniter cauum, & σκέπαρνος, id est ascia, genus quoddam circuitus ipsorum linteorū. namq;, vbi præcipit, vt panni in ascię figuram imponātur, diducit ab orbiculari circuitu eum, qui fabrorū asciæ modo declinat. non enim censet pannos ità obliquè circumponēdos, vt ab orbiculari circuitu nimiùm absint, sed paulùm declinent, sic, vt fideliter cōminuta ossa contineant. Patet autem in vtroque horum circuituum maiorem & minorem esse inclinationem, cùm neuter simplex sit & vnius formæ, cuiusmodi est orbicularis, quem cum simplici coniunxit. sed asciam verò, & simum seorsum per se, quasi distinctos subiecit. [Distinctè] autē significat, vt sit, quasi discretum, & minimè implicitū. fit autem (vt dixi) cùm quilibet fasciæ circuitus eosdem habet latitudinis fines, vel inclinationem ordinatam. voco ordinatam inclinationem, quùm, quę ex latitudine vinculi conspiciuntur, æquè inter se distant, quod vtiq; fiet, vbi, qui deligat, quam ab initio instituit, æqualē vbique inclinationem seruet. Artemidorus autē & Dioscorides, sic, vt alibi antiquam scripturam nouant, transponúntque, ità hîc casum mutant, nempè dictionem simplex orbicularis, simplex in orbem scribentes. benè autē rem intelligunt, sed audacter scripturam immutant, plurima tamen, quæ non satis intellexerunt, ausi sunt immutare, atque eâ de causâ eorū nunc mentionem facio, quāuis sexcenties hactenus, vbi scripturā immutarunt, silētio pretererim. cùm hoc rectè intellexisse, & clarius mutatione reddidisse mihi videātur, quāquàm in paruis, non eo modo accipientes, quo auctor voluit, decipiuntur. sed de his satis est semel dixisse. Præfatus autem Hippocrates decorè quidem, vt simpliciter, vt distinctè, deinde subijciens aut similibus, & æqualibus, æqualiter, &

similiter: aut inæqualibus & dissimilibus, inæqualiter & dissimiliter, quasi cõmuniter docuit, quo consilio distinctè vinculum adhibeatur. æqualia enim, & similia corporis membra fasciam vniuersam æqualiter, & similiter per omnes partes circumactam requirunt: inæqualia & dissimilia, inæqualiter & dissimiliter. Hęc autem verba in vetustis exemplaribus, & in libris expositorum pręcisè leguntur, non adiectis inæqualiter & dissimiliter, sed, cùm solùm scriptum sit, aut inæqualibus & dissimilibus, intelligi etiam volunt inæqualiter & dissimiliter, idq; ab Hippocrate prætermissum fuisse, quòd manifestum videretur, eo quòd propositis consequẽs esset. Verùm hæc ratio scribendi non breuitatẽ, sed errorem manifestum præ se fert. Satius ergo fuerit, si ità scriptum inueniamus, existimare hæc veluti complura primorum exemplariũ esse corrupta, idque propterea fieri, quòd librarius ea præterierit, atque error hucusque manerit. Ergo super humerum similiter & ęqualiter circuire fascia potest, minùs autem super femur & brachium, sed paulo magis super crus: at in capite humeri, & in coxâ contrarijs partibus indigemus, quemadmodum & vbi caput à latere vinciendum est. frons quidem & nasus similem & æqualem amat orbicularem fasciæ circuitum, non secus ac vertex, qui etsi in orbem circumdatam fasciam non postulet, æqualiter tamen & similiter procedentem requirit. de his autem diligentiùs in sequentibus tractabitur, nunc ad verba, quæ restant pergamus. Hippocrates positis tribus simpliciũ vinculorum formis, nempè orbiculari, asciâ, simâ, deinceps trium compositorũ meminit, oculi rhombi & dimidiati, dimidiatum semirhombum etiam appellant, quibus adiungit [aptetur verò species speciei ac morbo illius, qui deuincitur]. commonẽs, vt accommodetur, & vitiatæ partis formę, & vitio, quo detinetur. species enim vinculi, quã oculum appellamus, ad oculum adhibetur, vbi vel periculum est, ne procidat: vel contineri quippiam volumus ipsi superimpositum. rhombus verò, vbi vel capitis suturas diductas adducere in vnum oportet, vel hians vlcus interdum contrahere, & valde resolutam cutem adducere atque agglutinare. nõ absimilem effectum præstat semirhombi vsus. Verùm enimuerò hæc scripta sunt ab Hippocrate tanquam exempla, ad quorum similitudinem inueniẽdum nobis est, vel ab his, qui compererũt discendum, quod vinculum ad quamuis corporis partem atq; valetudinem accommodetur. expedit autẽ doctorem non imperare simpliciter, sed viam exponere, quà ipse vinculũ inuenerit. eo enim fit, vt discipulus, siquando obliuiscatur, in memoriã redeat, & quæ ab altero non didicit, possit cogitare. quocirca non ab re fortasse fuerit, si librum cõficiamus, vbi de fascijs & corporis parti & vitio accommodatis pertractemus.

" Rectè iniecti vinculi duæ species, firmitas in pressu, & linteorum multitu-
" dine consistit.

Dictum est in superioribus cõsuesse Hippocratem τὰ εἴδη, id est, species appellare διαφορὰς, id est differentias. præbuit autem maximã quæstionem dissensionis causam inter huius libri expositores, quùm duas species nominatim nõ posuerit, quod antè in alijs fecit. vna quidem in vinculi modo sita est, quam ipse firmitatem dicit, eam explanauit, quùm inquit, [Firmitas in pressu, vel linteorum multitudine consistit]. est enim moderatio quædam in vinculi firmitate, quam si partes comprimens excedat, dolorem ægrotantibus affert: sed laxiùs continet, si ad eam nõ perueniat. Alteram verò speciem rectè iniecti vinculi non posuit, sed ijs, quæ de robore loquutus est, subijcit.

Vinculorum

VInculorum aliud per se remedio est, aliud ijs, quæ remedio sunt, subseruit.

Hæc profectò non sunt altera species rectè iniecti vinculi, vt potè, quæ cōmunē vsum cuiuslibet vinculi cōprehendant. quin & post hęc de omni vinculi moderatione agit, quâ ratione seruetur, deinceps de nodo, tū quod subiectum est docēs sic incipit [licet quidē benè scientē ad partes decliues, & quę in extremitate tenuātur, labi fasciā omnē, vt in capite, sursum, in crure, deorsum, & quæ sequuntur]. Ab ijs trāsit ad qualitatem vinculi, cuius item, quùm partes sint, nosse, vnde incipere fascia in singulis vitijs ac partibus debeat, & quà nouissimè finiri, tum quâ viâ, dum circuit, circūagi, & obuolui singulis partibus, hæc quoq; indicauit. nam, vbi inquit, [Quę mouētur, vt articuli, quà curuātur] obuoluēdę fascię rationē exequitur, post hæc adscribit, quomodo extremę fasciæ fideliter in ijs cōtineantur, inde pergit ad fasciarū vsus exponēdos, sic, vt rectè iniecti vinculi altera species, quę firmitati opponitur, totius vinculi qualitate cōtineatur. Fortasse autē quòd difficile sit cōmuni vno vocabulo cōplecti singulares differētias, eius speciei, quæ è regione firmitatis est, eā nō tentauit vno verbo notare. Rem autē ità habere verba ipsa testātur, quibus ostēdit, quæ varietas insit in singulis capitibus à me cōmemoratis. sed, vt rem clariorē magis ac breuiorem faciamus, vocetur totū ipsum genus qualitas vinculi. [Firmitas in pressu & linteorum multitudine consistit]. quemadmodum potentiæ nomen interdū imbecillitati contrariū dicunt, interdum ad id significādum, quod roboris & imbecillitatis commune est, vsurpant, sic & magnitudinis vocabulo vtuntur, & alijs quàm plurimis, partes & totū cōmuni nomine appellantes, ità nunc quoq; vsurpat firmitatis vocabulū. debēt enim affectę partes fascijs, neq; valēter adstringi, neq; ità leuiter, vt homo iniectū vinculū non sentiat, quin & linteorum multitudo pro numero accipiēda est, at non ità intelligēda multitudo, quasi è regione sit paucitatis, siquidē moderatio rectum vinculū præstat. rectū appellat, quod confert, iuuátq;. At dum cōparantur inter se duo vincula, vt ea, quæ ex comparatione spectantur, quod adstrictius est, validius, reliquum infirmius dicemus. neque absurdum est, si vinculum habitâ ratione subiecti vitij moderatum sit, sed comparatum, cum altero validum dicatur, aut imbecillum. Quando autem soluere, aut arctare vinculum expediat, vel fasciatū numerum augere, aut minuere, ipse in opere de fracturis demonstrauit.

DE quibus lex quidem est.

Lex in ciuitate ratio est, quę iubet ea, quę faciēda sunt, prohibetq; cōtraria. his legibus similia dicit, quę nūc proponūtur, cū cōiecturale nihil cōtineāt, aut ambiguū, vt quędā alia ad medicinā pertinētia. Idē quoq; dixit in opere de fracturis, liberā orationē moderatus. non enī scripsit simpliciter [de quibus lex quidē est] sicut nūc, sed oratio hęc veluti lex iusta fertur de curatione fracturæ.

IN ijs autem maximè ad vinculum pertinet, vt arctetur, quidē, sic, vt quæ iniecta sunt, neque recedant, neque comprimant, sed fulciātur, non tamen cogantur, ídque minùs quidem in extremis partibus, minimùm in medijs.

In his inquit, quæ traduntur de eâ specie, quæ ad firmitatem attinet, potissima vinculi præcepta sunt, vt quæ vitiatæ parti inijciuntur, hoc est lintea, neq; à corpore diducantur, neq; ipsum premant, sed fulciātur, hoc est firmiter insidant, at non cogant. dicitur autem vinculū cogere, quod ità arctè affectis partibus circumdatur, vt dolorem afferat. Hæc autē præcepta de modo premendi, quà vitium est, minimè omnium conuenit præterire. quod & in extremita-

tibus quoq; prorsus est attendendum, sed minus q̃ in medio. siquidé optimum est artem culpâ vacare: si quid tamen peccet, id in illis partibus ac vitijs euenire, vbi detrimenti minus affertur, minimè verò errare, vbi noxa ingens est.

NOdus & filum non ferantur deorsum, sed sursum, in porrectione, in præparatione, in vinciendo, in habitu, quo posteà continetur.

Cur hæc sine ordine adijciat ijs, quæ de vinciendi ratione pertractat, paulò pòst persequemur: nunc id primùm studẽdum, vt quod propositum est, intelligamus. Dissentiunt expositores inter se, cùm [deorsum & sursum] alij simpliciter ad longitudinis spacium referant, alij ad affectũ, sed neutri dictionem [ferantur] nec quod ad nodum, nec quod ad filum spectat, explanant. Constat autem omnibus id appellari ἅμμα, id est nodum, quod fit in fascijs, cùm ambo capita implicata inter se vinciuntur, vel alterum scinditur, vel tertiò, quùm extrinsecus ad continendũ adijcitur id, quod gręcè κατάλημμα vocatur: ῥάμμα verò id est filum id vocari, quod in acum conijcitur, vel vt incisæ corporis partes inter se coniungantur, vel vt extrema pars fasciæ inferioribus assuatur, quin & nunc loquitur de filo ad hunc vsum parato iubet quidẽ sursum hoc ferri, quod ipse dixit τὴν νομὴν ποιέεσθ. quid autem appellet νομὴν ab ipso discere oportet, qui eo verbo sæpiùs vtitur ad fascias, quùm à principio ad finem ferũtur. Itaque in fracturis iussit, vt vtriusque fasciæ caput super fracturam inijceretur, sed prior fascia sursum ferretur, altera verò antè deorsum, posteà sursum, νομὴν vocás quasi iter quod fasciæ tunc faciunt, cùm à principio ad extremum laborantis corporis obuoluuntur. simile est id, quod νομὴ significat in filo, nam, cùm liceat acũ à superiori parte deorsum, & cõtrà ab inferiori sursum trãsmittere, & prætereà in neutram partem inclinatam, sed sine inclinatione, aut à dextrâ in sinistram, aut à sinistrâ in dextrâ demittere, præcipit omnino, vt sursum feratur. Quòd si extrema pars fasciæ dũtaxat inferioribus assuenda sit, in eo quidé vinculo, vbi contrarijs partibus nõ indigemus, vt in brachio, humero, femore, crure, in quibus etiam necesse est vel à sinistrâ parte in dextrâ acum immittere, vel contrà, vtrobiq; nobis enitẽdum est, vt sursum tendẽtes extremã fasciam hâc ratione cum inferioribus partibus cõiungamus: vbi cõtrariã parte opus est, vt in capite humeri, & in coxâ, dáda opera est, vt fascia, dum sursum fertur, finiatur, ibique acu ab inferiori parte sursum traiectâ hoc modo assuatur, neq; debet superior vinculi pars deorsum attrahi, sed inferior sursum, vtrũq; enim fieri potest, dum fascia suitur. Ergo trãsmissâ acu filum ducẽte, inferior pars fili sursum adducẽda, non tamẽ superior deorsum, cõsilio ad id directo, vt inferiores vinculi partes à superioribus trahantur, quod facere ab ipso iubemur, & quo tẽpore homo affectam partem videndam medicis porrigit, & quo manus curatio paratur, ac tertiò, quo vinculum inijcitur, quod & ipsum ad manus curationem pertinet, & quartò, quo posteà membrũ continetur. vocauit primum ἐν παρέξει, id est in porrectione, alterũ ἐν χρήσει, id est in pręparatione, tertiũ ἐν ἐπιδέσει, id est in vinciendo, quartũ ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id est in habitu, quo cõtineri posteà debet. quanquàm alij ἐν πιέξει, id est in compressione scribãt, sed priorem scripturam magis probo. nam in superioribus dixit id temporis ἐν ἕξει, id est in habitu. Neq; dubiũ est, quin, sicut eandem figuram partium, quæ vinciũtur, ijs omnibus temporibus seruari iubet, sic & filum & nodum, quùm feruntur, semper sursum attrahi velit, in primis quidem extremitate fasciæ sursum firmiter attractâ, & contentâ, atque ob ipsam fasciã totâ. Illud verò animaduersione dignum ab expositoribus

toribus Hippocratis intactum relinquitur, quòd nodum & filum ad superiora affectæ partis ferri voluit, dum ægrotātes seipsos medicis tradūt, nō secus atq; in alijs tēporibus. pro suo enim arbitratu, quidam ad medicum pedibus eunt, quidam gestantur, modò affectâ parte suspensâ, aut deuinctâ, modò vtroq; facto. Nodus igitur & filum in eorū potestate est, nō medicorum à quibus inspiciendi sunt, aut curandi. censet fortasse tunc quoque interdum laborantes medicis vti. nam in itinere & ruri nonnunquā tenuioris fortunæ homines, plagas accipiunt, vulnerāturq;, vel ossa ipsis suo loco mouētur, in quo casu ad curationem pluriū medicorū conuentu opus est, tum diligenti inspectione, machinamentis quibusdam, aut instrumentis, aut linteis, aut etiā laqueis, quæ ruri vel in itinere nulla sunt. quare si eo tempore medicus adsit, læsam partem suspendet, & deligabit linteis illis quorū copia erit. constatq;, siue nodo, siue suturâ opus erit, medico hæc aptè efficienda esse. Quo facto in ciuitate rursus æger consuetos medicos adhibebit, primùm vt diligenter vitiū cognoscāt: deinde, vt prolapsum articulum restituant, vel fractum os componant, aut plagam suant, aut collisis rectè opem ferant: post hæc medici idoneum vinculum admouent: postremò, quod deuinxerūt, prouident, vt eodem modo figuratum contineatur.

» Principia & nodus inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc, vel hinc.

Quid nunc vocet ἅμμα, id est nodum inijcere, ostensum est, in prioribus enim verbis è regione ἐξάμματος, id est, fili ponebatur, nūc alterius tātùm meminit, quòd possit & filum desinere in nodum. nam in quauis suturâ in hunc finitur, cùm acu non solâ, sed sequente filo trajciantur, quæ suuntur, & nodo inter se adstringantur. Sępè quidē euenit, vt inter se proxima sint fili capita, & nodus, sicut, vbi cutem suimus: interdum distāt, quod sæpè in vinculis accidit, vbi fili partes longè adducūtur, vt cōmunem nodū accipiāt. Verisimile ergo est nunc ipsum edicere, ne fili principia, quà vlcus est, inijciantur. quo præcepto illud quoque intelligitur, quòd neque nodus super vlcus collocetur, vrgeretur enim nō solùm nodo, sed fasciâ à nodo fortiter pressâ, eo quòd vehementiùs esset coarctandus, vt fasciam cōtineret. Eodē modo si citra filum fasciæ extremitates inter se complicatę nodū accipiant, vel aliquid extrinsecus vlceri superdetur, nō debet nodus super vlcus imponi, impositus enim ipsum cōprimeret, præsertim si fascia antè obuoluta tenuis esset, & absque lanâ circūdata. Nunc sanè mihi videtur Hippocrates de filis agere, siue habenulis, quæ inter se cōplicatę in nodum finiuntur: sed censent alij velle ipsum principia fasciarum super vlcus non imponi. ex quibus nōnulli variarūt scripturā, verè quidem, sed propositę orationi parum conuenienter, cùm non de fascijs, sed de filo tractare nunc propositum sit, quam quidem scripturam veram & artificiosam esse non inficior. sic autem habet [fasciarū principia inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc vel hinc] hoc est, ab vtrâque parte eius, vel dextrâ vel sinistrâ. sic autem fiet, vt id verum sit, quod ab ipso traditur in opere de fracturis, & huic loco minimè repugnet. Imperat enim ibi, vt fasciarum capita affectæ parti superimponantur, siue si actu rā, siue vlcere laborent, non tamen suprà, aut infrà. in eo enim libro de dimensione in longitudinem loquitur: nunc, quùm non ad hanc sed ad latitudinem respiciat, principia inijci dixit, non quà vlcus, sed hinc vel hinc, hoc est, ab vtrâque parte eius. cui non aduersatur, quòd neque suprà neque infrà inijci debent, quod tamen latet expositores huius libri. Meritò igitur dubitant, quùm Hippocrates inquit [principia & nodus inijcienda sunt, nō quà vlcus, sed hinc

vel hinc].Placuit etiam quibusdam principia fasciarũ intelligi τὰ πέρατα, quãuis τοῦ πέρατος nomen latiùs pateat, τῆς ἀρχῆς, id est, q̃ principij, quod & Plato nos docuit, asserens τὰ πέρατα principium esse & finem. Ergo, si liceat latiori vocabulo pro eo, quod angustius est, rem appellare, licebit nobis tam principium, quàm finem nominare πέρας, non tamẽ finem nuncupare principium. Iam verò principia, ad nullum aliud referri possunt, quàm ad fascias fila & habenulas. cúmq; nullo modo fieri possit, vt hîc de fascijs loquatur, necesse est principium in filis accipi, & habenulis, & si placet etiam in panniculis. quandoquidem hi quoque comprehendere vinculum possunt, non secus atque habenulæ, quarum extrema inter se complicata vinculi vicem exhibent.

» NOdus non eâ parte sit, cui innitimur, non eâ, quâ agimus, non quâ inanis
» esset, ne inanis collocetur.

Quùm proximè in præcedentibus iusserit, vt qui futuram adhibet, principia super vlcus nõ ponat, sed aliâ parte, quâ nodus etiam collocandus est, nunc docet, quibus locis ponere nodũ oporteat. Docemur autem res inter dũ per ea, quæ ipsis non accidunt, sic enim appellãtur, quæ, cùm accidere possint, non tamen accidũt. Vis autẽ orationis huiusmodi est. Nodũ non cõuenit ponere quâ parte vlcus est, sed quâ ferri possit versus superiorẽ regionẽ, cum eo, vt caueatur pars, cui innitimur, quâ agimus, & tertiò, quæ inanis est. Vocat autem quâ agimus eam partẽ, quâ vtimur, cùm extendimus, curuamus, vel ad latera porrigimus. pars verò cui innitimur, in ambulando quidẽ est planta pedis, in cubãdo totũ dorsum, atq; eius pars potissimũ, quę in eo extat, prętereà capitis partes posteriores, in sedendo, ima pars natium. si quis autẽ deligatis brachijs aliquid agere debeat, considera quidnã illud sit, & circa quę externa, in eâ actione poteris partem, cui innititur, inuenire. agunt quidẽ articuli, quamobrem vbiq; vitandi sunt, atq; illi præcipuè, quibus agere vinctis ægrotantibus cõuenit. Constat autem rectè ipsum edicere, ne nodus, qui continere totũ vinculũ debet, super eam partem ponatur, quę in motu figurã mutat. necesse enim erit nodum, vbi super articulos collocetur, modò iusto laxiorẽ fieri, modò coarctari. Quod in fine orationis dixit κωφὸν, id est, inanis omnes accipiunt pro superuacuo, perinde ac si dixisset nullũ ad vsum. gręci enim κωφοὺς, dicunt eos, qui à primo natali die surdi sunt, & voce citra verborũ conformationẽ obstrepunt. quẽadmodum igitur hi ad vitæ actiones prorsus inutiles sunt, sic aiunt ab Hippocrate appellari κωφὸν, quod nihil ad vinculum conducit. Potuit id verbi ab ipso scribi per. κ. κενεὸν, corrũpi verò ab initio protinus atq; ità seruari. sed, quod ad sentẽtiã pertinet, idẽ hęc scriptura significat, siquidẽ κενὸν est, quod à nobis dicitur κωφὸν, & μάταιον, hoc est inutile. sed quià multos videmus, vel ob inscitiam, vel q̃ velint diligẽtes videri, nodos adhibere fascijs inutiles, idcirco Hippocrates nũc pręcipit, ne ponantur ἐς τὸ κενὸν, hoc est inanes, quod videlicet inutiles significat, & superuacuos. Putauit quidam ex ijs, qui hunc librũ explanarunt, Hippocratem intellexisse inane, locum inanem, vt puta alam, poplitẽ, inguen, ex aduerso capitis humeri, genu, coxæ, ea diducẽs. inhærere enim dixit oportere nodũ corpori, at nõ perinde collocari, quasi suspensus sit, quod eueniret in alâ atque inguine. Si quis autẽ & hoc probabile iudicabit, ipsum poterit accipere. Nam in obscuris, vel eo quod mediocriter probabile est, conuenit acquiescere.

» NOdus & filum, molle, & non magnum.

Hic rursus, sicut principio duo vocabula proponit, cùm & res inter se diductæ

diductæ sint, quibus illa indita esse videntur. ῥάμμα, id est, filum vocatur, quod vnà cum acu traijcitur, cuius materia linum est, siue lana, siue quid aliud eius generis: ἅμμα, id est nodus, qui ex habenulis, vel scissis fasciæ extremitatibus implicitis efficitur. Patet autẽ vtrunque molle conuenire, si futurum est, vt non comprimat. quòd verò non magnum esse expediat, indicio est celeritas, quam ipse in agendo laudat, eam prohibet lõgitudo, vel fili, vel separatim etiam habenularum scissæ extremitatis, aut eorum, quæ continẽdi vinculi causâ superinijciuntur. Pendebunt igitur hæc à nodo frustra, præterquam quòd tædium afferent, quùm nonnunquam vulnera contingant, dum complicantur. exquisitiùs autem scripsit [non magnum] quùm potuisset scribere [paruum], verùm sicut magnum vitari oportet propter ea, quæ retuli, incõmoda, sic & paruum, quùm in agendo prehendentes digitos effugiat, atque ob id remorans tempus producat, tum in vinculo propter breuitatẽ sæpiùs ab eo, cum quo deuinctum est, elabatur, atq; idcirco nos cogat in eodem iterum versari. Adde quòd cùm opinionem aliquando faciat rei deligatæ, nodus exiguus posteà soluitur, vbi contineri debet. Meritò igitur cauendum est, tam quod omnino paruum est, quàm quod magnum: & hîc perinde atque in alijs, quod modicum est eligẽdum. id alterius extremi negatione nõnunquam appellãt, quemadmodũ nunc Hippocrates [nõ magnũ] qui si non paruum dixisset. idem vtiq; significasset.

Licet quidẽ benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuãtur, labi fasciam omnem, vt in capite sursum, in crure deorsum.

Si pro [scientem] scriberetur [scire] perfecta foret oratio, at nunc pendere videtur, & cum aliâ coniungi, eóque fit, vt nonnulli copulent, quæ sequuntur, sic vt tota sit huiusmodi. [Licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuãtur labi fasciam omnem, vt in capite sursum in crure deorsum. deligare dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextram, præterquam in capite] sed nullo modo continuari videtur, quùm non propterea deligare eo modo conueniat, quià nodus consueuerit ad partes labi decliues, & quæ in extremitate tenuantur. aliâ enim de causâ iussit (vt in sequẽtibus ostẽdemus) dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextrã deuinciri. quoniàm cum his [licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur labi fasciam omnem] connectuntur ea, quæ sic tradit [quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspendendum verò fasciam omnẽ, quâ corpus quiescit, & magis cauum est, superimponenda, & quæ sequuntur] quæ paulò pòst exponemus hoc ipsum clariùs demõstrantes: nunc quæ interiecta sine ordine sunt, per se consideremus.

Deligare dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextram, pręterquam in capite. hoc enim è regione.

Præceptum hoc potissimùm ad fracturas spectat. perpetuò enim in contrariam partem inclinandũ est. vbi vlcus ab alterâ fuerit, vt si dextra pars læsa sit, in sinistram, si hæc, in contrariam, sicut vbi totum os transuersum fractum est, vinculum in neutram partem inclinãdum, quùm panni in orbem superimponentur. Huiusmodi igitur est, quod proponitur. Quùm deligamus, si dextra pars affecta est, in sinistrã inclinare debemus, & contrà si sinistra, in dextram. quod fit, vbi caput fasciæ super affectam partem ponimus, non exquisitè quidem super fracturã, aut vlcus, sed vtrobique hinc vel hinc: reliquâ verò fasciâ, quod affectum est, in contrariam partem attrahimus, & simul etiam adstringi-

mus. At quùm hanc ad contrariam partem adduximus, ibi non ampliùs æquè r adstringimus, & multo minùs etiam inclinamus, donec in orbem circumacta, ad suum principium reuertatur. ibi enim id manu prius tenebamus, cui rursus fasciæ partem, quæ ipsum contingat, superpositâ valêter continemus sic, vt iterum incipiat circuire super partem priùs inuolutâ similiter adstricta, & in contrariam partem inclinata, tum eodem modo circumdata, vbi rursus ad principium redeat, æquè fasciam alterâ manu continemus, alterâ coarctamus, atque in contraria vitiatę sedis attrahimus. Nō solùm autem hoc modo membra deuincimus, sed & latera. nam, si affecta sit pars dextra, orsi ab ipsâ fasciâ eo modo, quo dictum est, ducimus ad sinistram: si vitium sit in sinistrâ, ab hâc, fasciâ incipientes, quasi itei facimus versus dextram. sed caput non licet ità in orbem comprehendere, quòd non patiantur id ceruices, quâ cum ipso committuntur. Quamobrem siue dextram, siue sinistram partem occupet vitium, quod vinculum postulat, fasciam è regione, hoc est, rectam ducimus per summum quidem caput porrectam, inde ad extremam maxillâ demissam, post hæc iterum ad affectum locū similiter datam, siue iterum, siue tertiò ipsam circuire abūdè putamus, & dum finiatur, circumactā finiatur autē in vertice prorsus, is enim locus maximè idoneus est, qui fideliter contineat.

» SEd in contrarijs fascia in vtramque partem attrahatur, quòd si ab vno ca-
» pite incipiat, similiter quà firmiter cōtineatur, vt in medio capite, & siquid
» aliud est huiusmodi.

Duplex esse potest huius loci sententia, vt vel ad omnes corporis partes, vel ad caput tantùm referatur. quià, quùm dixerit[præterquam in capite dextram partem ad sinistram, hoc autem è regione deligādum esse] cæteras eius partes, quæ inter se contrariæ sunt, quarum quidem hæc posterior est, & in occipitio, illa verò prior, & in fronte deuinciri iubet, fasciâ in vtrāque partem ductâ. ducitur autem in vtramque partem, vbi mediâ affectę sedi iniectâ, vtrūque caput æqualiter ad cōtrariam attrahitur. Ergo fasciarum, quæ sic volutæ sunt, extremitates valentiùs continentur, si in fronte, quàm si in occipitio collocētur. Verùm, si de omnibus corporis partibus loqui Hippocratem statuamus, cōtrarias dicemus partes, quarum vtriusque structura est similis, nempè dextram & sinistram, priorem & posteriorem, quę vbi pariter vitiatæ sint, sicut in transuersa fracturâ euenit, fascia in vtramque partem attrahenda est, quemadmodum faciendum diximus in pannis, qui in figuram asciæ superdantur. Quòd si (inquit) ab vno capite incipiat, perinde ac si in vtramque partem duceretur, circumagenda est, sicq; quà firmiter contineatur, adducenda, vt ibi finiatur. pro exemplo autem loci, vbi firmiter contineatur, attulit medium caput, cōtentus nunc eo solo, quùm paulò pòst, perfectè vniuersam orationem sit explanaturus, docens quā parte desinere fasciam conueniat, vt iuncturam totam fideliter tueatur. Particula autem [similiter] in vtroque accipi potest, & in toto fasciæ circuitu, & in fine.

» QVæ mouentur, vt articuli, quà curuantur, minimis, & maximè colle-
» ctis, veluti poples: quà extenduntur, simplicibus, & latis, veluti patella
» circumdari debent.

Minima lintea danda esse docet circa poplitem, cæteraque eius generis, & maximè collecta, hoc est, cōtracta in angustum: partem verò poplitì cōtrariam scilicet patellam, contrariā viā. est autem contraria via, vbi lata sunt, &, quantū minimè

minimè poteſt,cõtracta.quod omnibus articulis cõuenit, quà curuantur, quẽadmodum poplitι:quà extenduntur,quemadmodum patellæ, quam nonnulli vocant ἐπιγονίδα,ſicut alij ἐπιγονατίδα. ſuper hanc igitur dixit latam faſciã extendendam eſſe,ſic,vt ipſam vniuerſam cõplectatur.nam,quę non ſic obuoluatur, ſurſum vel deorſum facilè feretur. ad vtramq; enim partem labetur, propterea quòd patella gibba eſt. At poplitem contractâ faſciâ, inuolnẽdum cenſet. nam neq; admittere,neque ſeruare eam poteſt, quæ in latitudinem explicatur.

QVæ autem adijciuntur ad continendum quidem,quæ circa hæc ſunt: ad ſuſpendendum verò faſciam omnem, quà corpus quieſcit, & quà magis cauum eſt,ſuperimponenda,vt ſupra vel infra genu.

Laudare eiuſmodi breuitatẽ decet, quæ vno vocabulo apertè id notare poteſt,quod oratio. Quemadmodum & nunc, vbi[ad continendum]κατάληψις dixit,quo verbo ſignificatur oratio, quã proferre ſic poſſemus,vinculorũ, quæ ad articulos adhibentur, extremitas firmiter tenẽda eſt extra articulum aliquo inſuper vinculo addito: [ad ſuſpendendum] verò ἀνάληψις, quo monemur, vt magnopere prouideamus,ne faſcia ad partes decliuiores delabatur, néue ſurſum rẽdat ad gibbas,quas ipſe ſuprà dixit ἀπεξ.,id eſt,in extremitate tenuatas, quùm inquit,[licet quidem benè ſcientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur labi]. planè autẽ conſtat ex verbis ipſius, rectè id à nobis dictum eſſe,quòd quæ nunc proponuntur,continuata illis ſunt,quibus ait, [licet quidem benè ſcientẽ ad partes decliues,& quæ in extremitate tenuantur labi]. quin & breuiſſimè ſedes commemorauit idoneas, quibus faſcia finiatur, duobus vocabulis eas comprehendẽs,quùm inquit,[quieſcit,& cauum eſt]. Quieſcunt quæcunque extra articulum ſunt,in vtroque oſſium,quæ inter ſe cõmittuntur,vt,quod ad genu pertinet, quæ in femore ſunt,aut crure,hæc ſiquidem magis caua ſunt. Caua autem,λαπαρώτερα dixit,partes ſignificans,quarum contrarius habitus eſt,atque extantiũ,hoc eſt,quæ depreſſæ ſunt ac deſidũt.omne enim,quod cauum eſt,deſidit. Propriè autem vox λαπαρὸν,inane ſignificat, ſicut λαπάξαι,exinanire.nam illud ἴλιον ἐξαλαπάξαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον, exinanire vrbem Troiæ frequentem ſignificat. λαπαρὰ item dicunt illas corporis partes, quæ inter coſtas nothas poſitæ ſunt,& oſſa, quæ ad ilia pertinent. Iam verò omne quod deſidit,λαπαρὸν appellant,tranſlato vocabulo ab eo,quod communiter accidit.ſiquidem omne,quod vacuum eſt,neceſſariò deſidit.

COnſentit autem cum capite humeri,faſcia ad alteram alam demiſſa: cum inguine,ad alterum ilium:cum crure,ſuper partem huius poſteriorẽ, quæ carnoſa prominet. Quibus autem ſurſum labitur,ab inferiori parte ſuſpẽdenda eſt:quibus deorſum à ſuperiori.

Vbi vinculum non eorum commoditate,quæ laboranti particulæ ſuperimponuntur,ſed propter ſe adhibetur, eo conſilio primùm potiſſimúmq; inijcitur,vt affectam partem, & quo modo compoſita eſt,ſeruet, & ab inflãmatione tueatur, quod plenè oſtenſum eſt in opere de fracturis. ſed quià præſtare hæc vinculum nequit, niſi contineatur, ne ad ſuperiora vel inferiora corporis procedat, idcirco neceſſe eſt faſcias dare ad partes integras: & vbi veriſimile eſt vinculum totum ſurſum ferendum eſſe, à contrariâ parte ſuſpenſum deorſum attrahere. In quibuſdam igitur partibus à contrarijs ſuſpendimus vtiliùs, ſicut in capite humeri,& in inguine.exquiſitiùs verò ait in capite humeri,nõ ad alterum humeri caput,ſed ad alam:in inguine ad alterum ilium ducendam eſſe

fasciam. cùm neque humeri caput, neq; nates fideliter seruare iuncturã queant, sicut ala, atque ilia. Vocatur autem (vt mox retuli) κενεὼν, quod inter thoracem est, & os, quod ad ilia pertinet, ità dictũ propterea, quòd inane sit, hoc est, desidat. Iam verò cõstat consentire, quod ὁμολογεῖν dixit, positũ fuisse pro cõgruere & conuenire. nam, qui benè factis cõsentiũt, non modò nihil cõtrà faciunt, aut dicunt, sed perficiendi socij sunt, sic ex locis, quæ proposita sunt, alia, quùm ad hæc quoque fascia pertineat, alia adiuuant. similiter & in crure, cuius partem, quæ carnosa prominet, facilè iũctura effugit, ad superiorem partem fascia vtiliter datur, vbi videlicet carnosam ipsius prominentiam vinculo comprehendi necesse est. Locus similiter, qui iuxta talos est, fortiter vinculum continet, quùm inter duas eminentias positus sit, nempè suræ, tibiæque extremitates, quas nonnulli perperam vocant ἀστραγάλους. idem quoque pręstat superior locus per eam cruris partem, quæ posterior carnosa prominet.

» VBi nihil tale est, quemadmodum in capite, quà maximè æquale est, contineri fascia debet, & duci quàm minimè obliqua, vt postremò obuoluta, quà valentissimè hæreat, vagos circuitus contineat.

Quâ ratione partes vinciri debeant, iuxta quas nulla talis sedes est, qualẽ in crure dixit, quibúsue non est contraria pars altera, quemadmodum humeri capiti, & inguini, ostendit nominatim capitis mentionem faciens, iubétque quà maximè æqualitas est, totam iuncturam contineri, nempè extremitatẽ in neutram partem inclinantẽ, rectam finiri, vel in fronte, vel in medio capite, vbi ea pars est, quę βρέγμα vocatur. nam, vbi ad mentum fascia ducitur, cõmodè finitur in medio capite attracta sic, vt nullo modo inclinet: vbi verò in orbe circũdatur, in fronte similiter citra omnẽ inclinationem. nam, quę sic circuit ad posteriorem partem feretur, quà occipitium est, quod inter collum est, & gibbã à tergo caluariæ partẽ. Dixit autẽ postremò fasciam quàm minimè obliquè circumagendã esse, idcirco, quià priores ambitus, vt diuersis locis affectã sedẽ inuoluãt, sępiùs necesse est obliquos duci: sed postremus minimè obliquus priores continet, qui morbi causâ obliquè sunt adhibiti. hos itaq; constat hoc modo contẽtos immobiles permanere. Quemadmodum igitur in capite, & supra vel infra genu postremus circuitus seruari penitus sine inclinatione debet, sic in vinculis, quæ dantur ad inguen, vel humeri caput, vbi ad contrarias partes porrigere fasciam cogimur, extremi circuitus citra omnem inclinationẽ in orbem esse debent, in ilibus quidẽ ab vtrâq; parte, vbi deligare inguen volumus: ab vtrâq; alâ, vbi caput humeri. quod similiter seruãdũ est in cubiti cõmissurâ.

» VErùm, vbi nec contineri, nec suspendi commodè potest, cõtineri filis debet, vel subiectis, vel ad suturam adhibitis.

Quod proponitur, huiusmodi est. in quibus vitijs, aut partibus difficulter extrema lintea continentur, aut suspenduntur, in his oportet filis, vel in orbem datis, vel suturâ adhibitâ ad extremũ vinculum, efficere vt contineatur. Vtrum verò fieri possit, vt aliqua pars, quâ difficulter extremum linteum contineatur, & suspendatur, filum facilè ferat, nihil cum expositoribus dicere possum: nescio autem an aliquæ sint partes, quæ huiusmodi iuncturam non sustineãt, sed quosdam noui, qui, vbi paulùm vitiata pars mota esset, intolerabili dolore premerẽtur, sicut is multo antè, cui, quùm ex alto caderet, regio iuxta spinam icta est, ità, vt ne si paulùm quidem moueretur, ferre magnitudinẽ doloris posset. necesse ergo fuit tunicã illi primùm detrahere, non exuẽdo, sed suturas omnes scindendo,

scindendo, deinde tradere hominem plurimis, qui totum corpus continerent, & suspenderent sic, vt in neutram partem inclinaret, tum extendere super lato scamno panniculũ, lanæ hapso superiniecto. quod imperauimus, vt, quùm primùm homo ab ijs, qui illum cõtinebant, à cubili attolleretur, celeriter super id imponeretur, subijcereturq, in latitudinẽ spinę hominis sublati. nos verò alterum lanę hapsum, calido oleo madentẽ, vbi dẽpta tunica fuit, spinę absq; morâ subijcientes, super subiectum panniculum, cui alter hapsus lanæ superimpositus erat, hominẽ collocauimus. post hæc madẽtis hapsi extremitatum ab vtrâque parte vnam ad priorẽ corporis partẽ adduximus, deinde super ipsas attraximus extrema sicci hapsi, tum lintei, quę futurâ coniũximus. Quòd si non futurâ, sed filis contineri quis iuncturã voluerit, primũ illa sub pãniculo extẽdat, oportet. hoc siquidẽ fieri nõ debet vinculo iam iniecto, quod similiter in coxâ cõuenit, tum in femore, in humero, & interdũ in ceruicibus à posteriori parte.

» FAsciæ mundæ, leues, molles, tenues.

Materiam nunc docet fasciarũ, eas adhiberi iubens, mundas, leues, molles, tenues. mundas quidem, ne ob sordes sensum mordentium excitent, néue humorum, qui superinfunduntur, vim penetrare vsque cutem prohibeant: leues, ne vitiatus locus oneretur: tenues, vt leuiores sint, & molliores, facileq, per eas transeat, quod infunditur: molles, ne premant. Cõstat autem hæc omnia ad id valere, ne inflammatio affectas partes inuadat.

» CIrcumagendæ autem, vel ambabus manibus, vel vtrâque in vicem.

Quod suprà dixerat cõmuniter de omnibus operibus chirurgiæ, præstari ea volens vtrâq; manu, vel ambabus simul, id nũc de solâ circũagendi ratione scripsit. huiusmodi enim manuũ exercitatio celeritati, quæ in dolore potissimùm requiritur, magis est accõmodata. Ergo ambabus manibus simul circumagitur fascia, quæ in vtrâq; partem attrahitur: cæterę, alterâ tantùm. sed & in his vtraq; in vicem fasciam prehẽdit, nam, vbi in vtrâq; partem attrahitur, ambæ eodem tẽpore similiter agunt: in reliquis in vicem, altera maximã iuncturæ partem efficit circumdans, cui ministerio vtiliter altera subseruit.

IDoneis verò vtendum, partium latitudine, crassitudinéque inspectâ.

Imperat, vt idoneam fasciam inueniamus, partiũ, quas deuincimus, latitudinem, crassitudinéq, intueri. Sed, quùm rectè fascia adhibeatur per ea, quę dicta sunt, in quibus docuit, vnde incipere debeat, quâ ratione affectæ sedi circũdari, quasq; partes cũ ipsâ cõprehendere, tum quà finiri, & quomodo adhibere ibi nodum & filum expediat, scire conuenit nihil indicari ex his. siquidẽ nihil ex ijs, quæ proposita sunt ex partiũ, quæ vinciũtur, latitudine, aut crassitudine colligitur, sed ex ipso morbo, & ex figurâ partis, quã morbus occupat. nũc igitur par est ipsum tradere, quísnam sit profectus fasciarũ, vbi partium, quę vinciuntur, latitudinẽ & crassitudinem attẽdimus. hinc enim ipsorũ linteorũ longitudo ac latitudo intelligitur. Paruulo puero exempli causâ cõsentaneum est fascias inijciẽdas esse, quæ, quod ad lõgitudinem spectat, breues sint, quod ad latitudinẽ, angustæ, vt magnæ staturæ iuueni longas, & latas, proq, eorũ proportione cęteris corporibus, quę inter magna sunt, & parua. si quod enim corpus vinciatur, quod penitus mediã inter vtrâque latitudinẽ & crassitudinẽ habeat, fascias adhibemus, quod ad lõgitudinẽ & latitudinẽ attinet, medias inter eas, quibus ad magnũ corpus, & quibus ad exiguũ vsi sumus: sed si ad alterũ extremũ magis accedat, augẽtes vel minuẽtes pro eo illarũ modũ variabimus.

„ CIrcuitum capita, dura, æqualia, distincta sint.

Vtraq; fascia circuitũ habet, & quæ laborantis corpori nondũ circumdata est, & quæ locũ affectum comprehendit. Capita verò fasciarũ, quæcunq; illa sint, vtriq; cõmunia sunt, seu capita nunc intelligãtur principia fasciarum, seu fines, siue vtraque, & præter hæc etiã extremitates in latitudinẽ, hęc omnia attinent ad vtrumque fasciæ circuitum, vbi scilicet per se glomerata est, & vbi laborãtis corpori obuoluta. quare hoc explicare nullo pacto difficile est, quãuis de eo huius libri expositores inter se dissideant, vera enim oratio est, seu referatur ad glomeratam, seu ad eam, quæ corpori superdata est. Quin & omnes extremitates intelligimus, non, vt quidã æstimarunt, eas, quę in longitudinem, vel, vt alij, eas, quæ in latitudinem: illi ad solas fascias, quæ extra corpus sunt referentes: hi arctatum fasciæ circuitum indicari ab Hippocrate censentes. constat autem fasciam per se, priusquam corpori inijciatur, arctãdam esse. sic enim faciliùs prehẽdetur, quùm & tenuior sit, & circuitus habeat tenuiores, eo quòd in globum intenta coarctetur, quùm adstringi aliter nequeat. sola verò capita adstringenda esse apertè falsum est, quùm non hæc tantùm, sed tota fascia debeat coarctari. Ergo velut in re ambiguâ id, quod sentio, iam explicabo. Capita intelligenda sunt omnes tam in longitudinem, quàm latitudinem fasciæ extremitates: existimandúmque est minus propriè dicta fuisse, dura, atque eâ de causâ orationem esse obscuram. præfatus enim suprà [fasciæ mundæ, leues, molles] qui nunc rursus eas duras inquit? Equidem arbitror vsum fuisse σκληρὰ, id est durę, vocabulo rei, quæ significatur, accommodato. nam sępiùs in extremitatibus linteorum, quæ quaternæ sunt, binæ in lõgitudinem, totidem in latitudinem, vel solum stamen conspicitur, cui subtegmen vsque finem nõ connectitur, vel solum subtegmen sine stamine. est etiam interdum, vbi alterum eorum laxiùs extremâ parte residit, vel aliâ parte residit, aliâ extat. In his igitur linteis circuituum capita molliora sunt, quàm in quibus stamen & subtegmen perpetua vsque ad finem procedũt. His, quæ hoc modo molles sunt, duræ aduersantur (vt dixit) conuenienter glomeratæ. satius autem fuisset dicere non molles, vt suprà dixit de nodo [non magnum]. quæcunq; enim media sunt inter immodica (vt retuli) proferri negatione alterius exuperantiæ solent. capita igitur dura iure sic accipi potuerunt, tum quòd nihil aliud, vel mediocriter probabile afferri possit, tum quòd Hippocrates de huiusmodi errore circa lintea nullo alio loco pertractet. Æqualia significãt ea, quę tota sine vllâ varietate similia sunt, id quod fit, vbi nulla pars lintei durior est aut latior, nulla itẽ mollior, aut angustior, tũ vbi nihil deest, nihil corrosum est, (παρύφασμα græci dicunt) sicuti videmus in telis, quarum textura inæqualis est. Distincta verò fieri accipimus, quùm æquè omnes partes extentę sunt, neq; vna extenta & simplex est, altera duplex, atque implicata.

„ CAsura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt: hæc autem sic, vt neq; premant, neque decidant.

Hæc loquendi ratio perturbata omnino est, quomodocunque accipiatur verbum ἀποπιπτόντων, quo [cadunt] expressit, siue iuxta atticorum cõsuetudinem dictum existimemus, qui genitiuum participij pluralem pro tertiâ personâ pluralis imperatiui ponunt, cuiusmodi illud est ἵπποι δ' ἐς δόλιχον παρέντων: siue genitiui casus, cuius rectus sit ἀποπίπτων, oratio perturbata est. nam, si prius significatum admittamus, talis erit, [Casura deteriora citò cadant, vel si manis cadat]

cadat] cùm dictio, casura, neutri generis sit. hoc autem in numero multitudinis acceptum græcè verbo iungitur tam singulari, quàm plurali: iuxta alterum significatum, eiusmodi reddetur oratio [casura deteriora sunt, ipsis citò cadentibus] sed satius fuit sic scripsisse [Casura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt]. Colligitur autem euidenter ex hâc oratione, & alijs quibusdam, librum hunc rudem adhuc editũ fuisse, propterea quòd partim auctor ipse vnam vel alteram literam prætermittendo, addendo, aut variando errauit, quemadmodum plures scribunt: partim peccauit primus librarius, qui quędam ab auctore obscuris literis scripta minùs perspiciens, non benè coniecit. adde, quòd litera perierit, vel confusa fuerit abruptâ chartâ, vel alio casu interueniente. fortasse etiam alij errauerunt, literas præposterè componentes, & nonnulli veterẽ scripturam immutantes. ex quibus omnibus fit, vt magnus errorum numerus, in multis exẽplaribus accumuletur. Hæc profectò vel semel habita, memoriâ tenenda sunt: in singulis enim erroribus eadẽ repetere lõgum est. Dantes autem integra verba sic habere [Casura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt] inquiremus, de quibus hæc dicantur, num de quibusdam corporis partibus casuris: an de fascijs: an de ijs, quæ affectæ parti ad sanitatem comparãdam imponuntur, qualia sunt cataplasmata, medicamina, linamenta, laquei. nãque extra hæc tria genera nihil videtur ab ægrotantium corporibus posse cadere. quin & ab ijs, qui librum hunc explanauerunt, sigillatim vnumquodque dictum est, non tamen omnia tria, quanquàm, si cui singula probabilia visa fuerint, poterũt & omnia videri. Equidem non alienum existimo accipere orationem hanc in linamentis, quæ, vel per se sæpiùs imponuntur vt ad sanguinis eruptionem, vel, vt medicamenta excipiant, vel, vt eadem superdata contineant. expedit enim prorsus ea decidere, at nõ citò, sicut neque laqueos: sed, vbi suppuratione factâ perfectè caro producta fuerit, & circa venas sanguinem fundentes increuerit. At neque crustas etiã candẽti ferramento, vel adurentibus medicamẽtis inductas conuenit citò cadere. Sed complura medicamenta, quę partim liquida putrescentibus partibus infunduntur, partim inspergũtur arida, partim ad lienosos dantur, & ad aquam intercutem summopere prosunt, quùm non celeriter decidunt: medicamenta item, quæ, quod benè inhæreścant, ἐχόμενα dicuntur, ad alias partes, atque affectus imposita valdè proficiunt, si diutius cõtineantur: ad fracturas etiam, & ad humeri caput frequenter excidens, tum ad pedum, coxarum, renum, omnium articulorum tormentum, capitísque dolorem acutũ experti sumus admodũ conferre, nisi citò decidant. è quibus quæcunque dicuntur ἐχόμενα, cùm ità glutinentur, vt vix resolui possint, & corpori inhæreścant, vinculum non requirunt. alia verò decidunt, nisi fascijs cõtineantur, de quibus nunc loquitur. inquit igitur [hæc autem sic, vt neque premant, neque decidãt] quasi ità scripserit, quæcunq; medicamenta non expedit citò cadere, ità vinciendа sunt, vt affectâ parte sub vinculo nõ coactâ valenter teneantur, quod idẽ significat ac non decidant. In his igitur, quæ extrinsecus superdãtur, satis verba hæc excussa sunt: consideremus rursus, num de partibus corporis, illud verè dicatur [Casura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt] nonnulli siquidem orationem hanc falsam existimant, quos fallunt partes putrescentes, quæ celeriter excidantur necesse est. quod ipsum per se verum est, nihil tamen illi repugnat, multũ enim interest inter ea, quæ casura sunt, & quæ excidi debent. sæpè enim ossis testa, vel squamula tempore decidit, quas præstat à naturâ cõpulsas

tempore paulatim abscedere, quàm sub irritantibus præsidijs, aut sub instrumentis resoluentibus cadere. quæcunque enim subitâ vi extrahuntur, sinus fistulis similes relinquunt: vbicunque casura subcrescente calloso quopiam, vel carnoso remittuntur, locus quamprimùm plenus conspicitur, & celeriter ad cicatricem perducitur, si medicina modicè siccans, atq; adstringens adhibeatur. Atqui nonnulla etiam neruosa, & à membranis non abhorrentia, sæpiùs excidunt, paulatim tutò longo tempore suppurantia, quæ si cogantur vehementibus medicamentis, id est acrioribus, vel si instrumento quopiam, seu digitis nostris euellãtur, reliquas partes afficiunt, inflammationem, febrem, delirium, neruorum distentionem concitantia. Iam verò ad reliquum, nempè ad tertium genus eorum, quę cadere diximus, pergamus, hę autem sunt (vt nonnulli cõcipiunt) fasciæ, quas aiunt, vbi laxæ sunt, futurúmq; omnino est, vt cadãt, vtiliùs longiori tempore cadere, sed hoc falsum est, siquidem, quæ malè affectis partibus circumdatæ sunt, satius est cadere quàm celerrimè, ne dum tempore: atque adeò expectare non debes, dum illæ cadant, sed citò ipse iuncturã soluens rursus moderatiùs deligare. quare nonnulli ex ijs, qui sic exponunt, fatẽtur expeditius esse, laxas fascias citò cadere. Sed, quod ab Hippocrate effertur, præcisè dicitur, nisi quiddã aliud intelligatur, vt vniuersa oratio sit huiusmodi [casura, quùm diutius manent, deteriora sunt ijs, quę celeriter cadunt]. sed, si hoc detur [cadere] minimè probabiliter refertur ad alias fascias. Ecquis tamdiu expectat in ijs, quæ sponte sunt casura, cùm possit celeriter soluere, & rectè deligare? alij verò in contrariam partem inclinantes, veram quidem dixerunt orationẽ, sed explanando verba contorserunt. nam, quî non contorta est hæc expositio? Casura deteriora sunt, quàm non casura, pręstat tamẽ ea citò decidere, vt vna sententia contineatur priori parte orationis hactenus [casura deteriora sunt] & rursus ab alio principio orsi legamus [ταχέως ἀποπίπτωσι, hoc est citò cadant]. At contorta est (vt diximus) hæc expositio iuxta figuram loquutionis σύναρθρον appellatam. Adde quòd si illud [casura sanè deteriora] in vniuersum accipiatur, falsum est, compluribus enim cadere bono est. melius est igitur (vt narrauimus) orationem ad ea referre, quæ superimponuntur, & ad partes casuras: fascias verò, & postremam expositionem reijcere.

" AD quæ autem fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ
" inijciuntur, vel vtræque.

Supplendum est, [hæc sunt] dein protinus legẽdum [fasciæ, quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur] & quæ sequuntur. [Spectant] dixit ἔχεται eo significans, quasi desiderant, & sibi vendicant, & spectant, quæ rursus omnia idem sibi volunt, nempè, quæ vinculi vires sint, quæ'ue opera. Voco autem nunc opera, non operas, sed effecta, quomodo domus opus est ædificatoris, fabri lectus, textoris vestimentum. In vinculis itaq;, præsertim quę ad fracturas adhibentur, binæ fasciæ obuoluuntur, antequam panni inijciantur, secundum hos reliquæ. Priores duas Hippocrates proprio nomine dixit ὑποδεσμίδας: iuncturam verò, quæ ex his fit, nuncupauit ὑπόδεσμον. Audiamus deinceps ipsum dicentem, quæ præstare possint tam illæ fasciæ, quæ primò inijciuntur, quàm fasciæ communiter. debuit autem primùm explicare cuius gratiâ vincula à medicis inijciãtur, quomodo primùm partitus est, asserens alia sanare, alia sanandi socia esse: tum quâ viâ iniectum vnumquodq, eorum sanet. ad curationis enim consilium respiciẽtes idoneam iuncturam inueniemus.

niemus. indicabit autem consiliũ valetudo, quæ curabitur. Hippocrates tamen non ità scripsit, sed hactenus præfatus, qualem adhibere iuncturam debeamus, transit ad opera, & vires ipsius.

» FAsciæ, quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur:
» hiantia coniungãtur: contracta separẽtur: peruersa dirigãtur: aut cõtraria.

Abscessisse nunc dicit, quæcunque corpore integro cũ alijs partibus iungebantur, hæc, cùm aduersa valetudo est, vnitatem & contactum nõ ampliùs retinent. Vnitas quidem abest omnibus fracturis, vlceribus, fissis, contusis: contactus verò abscessibus, sinibus, inflationibus, tumoribus. Hiantia dicit, quę plurimùm inter se recedunt, quod fit duobus modis, vel vbi ipsa tota, vel vbi oræ duntaxat inter se distant. Ergo consilium curationis est, quę abscesserunt propellere: hiantia coniungere: peruersa dirigere, quod communiter ad omnia superiora pertinet. græci hoc ἐπανορθοῦν, & διορθοῦν dicunt significantes, quæcunque aliquo modo excedant, in statum restituere moderatum. consilia igitur in vinculis adhibendis, hæc sunt: quanquam eorum vis non modò hæc præstat, sed interdum etiam contraria, cùm rectè inijciuntur, hæc: quùm malè, contraria. Meritò igitur in extremâ oratione adijcit [aut contraria]. constituit enim ostendere, quid fasciæ, quæ primò inijciuntur, efficiãt, & non tantùm de rectè adhibitis tractare. In principio sanè huius orationis [Ad quæ autẽ fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ inijciuntur] loquitur de omni vinculo, non de optimo tantùm: si quis tamen de optimo tantùm velit ipsum agere, quod in extremâ oratione additur, hãc sententiam habebit. Sicut in habitu præter naturam alia diducta, hiantia alia, nonnulla peruersa conspiciũtur, sic videre licet alia vitia his cõtraria. corpore enim benè valente, quùm moderata cuncta sint, omne vitium inde oritur, quòd moderatio corrumpitur. Ergo, sicut quæcunque naturali habitu sunt, vbi cum quibusdam continuantur, vel quædã contingunt, amissâ vnitate, & contactu ægrotare, & habere præter naturam dicimus, ità etiam, quæ neque continuabantur, neque se contingebant, vnitas, & contactus morbo implicabit. quare, quùm hæc contraria sint, vbi curentur, contraria consilia exigent. Illa verò videbuntur rationi repugnare, quæ contraria sunt peruersis, directáq; nuncupantur. oportebit enim, & hęc (quantum ex propositâ oratione colligitur) peruertere, qui effectus non ampliùs est vinculi idonei, sed alieni. verùm, si quis meminerit eorum, quæ ab Hippocrate de femore, & de humero traduntur, comperiet his rectum habitum præter naturam esse, quùm secũdum naturam in exteriorem & priorem partem gibba sint. Sed quendam hoc latuit, qui femur humerúmue transuersum fractum, primò quidem rectum composuit, tum callo glutinãdum in eo habitu deligauit: sed, quùm naturalem ossium habitum animaduerteret, eúmque seruãdum esse intelligeret, sentiens fractum os nondum callo solidatum, aquâ calidâ perfudit oleo copiosè adiecto, dein vehemẽter extendens, primò quidem perfregit, vt initio fractum fuit, tum naturali figurâ seruatâ composuit, post hæc ità figuratum naturæ commisit callo glutinãdum. Quare verũ est non solùm imprudentes medicos ob alienum vinculum contrariam vtilitatem superioribus afferre, sed optimos etiam de industriâ. quoniàm, quæ præter naturam duplicata sint, ad contrarias partes conuertunt: in ijs, quę coalescunt, cõiunctionem soluunt. videmus enim quibusdam exulceratos digitos cohærere, ità labra, & palpebras. Spectare igitur hęc oportet in huiusmodi vitiorum curatione, quo-

rum singulorum propriam iuncturam subijcit, primò proximis verbis agens, quâ viâ parari fasciæ debeant.

IAm verò fasciæ parentur leues, tenues, molles, mundæ, latæ, sine suturis, sine eminentijs, ità valentes, ne extentæ rumpantur, & paulo ampliùs, non siccæ, sed eo humore madentes, qui singulis sit idoneus.

Scripsit iam antè de fascijs, sed mutila quædã, ex quo colligitur librum hũc, neque ab Hippocrate fuisse adeò politè limatum, vt edi posset, neq; à filijs. nemo enim post obitum Hipppocratis eadem, vel breuissimâ etiam oratione attigisset, sed vel hęc, vel quæ antè proposita sunt, resecuisset. dixit enim superiùs [fasciæ mundæ, leues, molles, tenues] nunc adiungit opus etiã esse, vt latæ sint, sine suturis, sine eminentijs, tum valentes, non solùm sic, vt non rumpantur, quùm vehemẽtiùs extenduntur, sed eo etiã ampliùs, hoc est validæ sint, & firmæ, quo fidelius teneãt. Pręcipit autem, vt sine suturis sint inæqualiter prominentibus, & sine eminẽtijs, quæ sunt in ijs, quæ texuntur, interdũ de industriâ, interdum inuito textore, oblongis quibusdam extãtibus, modò ex ipso subtegmine, modò etiam ex purpurâ. sed & fœminæ in iis, quas vocãt παρυφὰς, datâ operâ omnino hoc faciunt, quæ omnia caueri iubet. At quod inquit [fascię parentur latæ] iis annumerari potest, quæ minus accuratè proferũtur. nam, si angustis comparentur, poterit quis redarguere, conferens eas cum iis, quæ iusto latiores sunt: sed si ad moderatas, quod à moderato in vtramuis partem recedit, siue amplius sit, siue minus, id omne vitiosum est. Quorsum adhibeantur, tenues, leues, molles, mũdæ, superiùs dictum est. quod addit [non siccæ, sed eo humore madidæ, qui singulis sit idoneus] ad fascias quoq; refertur. quo autem motus argumẽto id præcipiat, euidentissimum est. in nullo enim vinculo siccas admouẽdas censet, sed ex eo humore madefactas, qui συμφόρως, hoc est idoneus sit singulis vitiis, quę curantur. Siquidem cerato liquido simplici, & quod picem habeat, & vino nigro austero madefieri has docuit in opere de fracturis, & de articulis. Quòd si iniciantur siccæ, præterquam quòd eâ ope carent, quam afferunt madefactæ, comprimẽdo ipsas partes, quibus superdantur, earum calorem augent, atq; eâ de causâ proximorũ locorum humores euocãt ad sedem affectã, quod cũ tumores excitet, cuius constat maximo esse detrimẽto.

QVę abscesserunt quidem, eatenus, vt quę sublimia sunt, sedẽ contingant: at non premant. incipiendum verò à parte sanâ, & quà vlcus est finiendum, vt quod subest, effundatur, neque aliud vltra coëat.

Siue fracti ossis partes pręter naturam inter se recesserint, siue quę coniũcta sunt, inter se dehiscant, siue magnum vulnus sit, coniungẽda sunt, dum se tangant, non tamen vrgeant. quãdoquidem partes, quę sic deligarentur, inflãmatio & dolor inuaderet. De his autem nunc potissimùm loquitur, quę ventriculi nuncupãtur, idque exempli causâ, hoc enim ipse explanauit in sequentibus. Illud verò [eatenus, vt quę sublimia sunt, sedem cõtingant, at nõ premãt] communiter refertur ad alia omnia, quorum naturalis contactus, vel coniunctio soluta est: sed, quæ proximè subiicit, cùm inquit [incipiendũ verò à parte sanâ, & quà vlcus est, finiẽdum] patet de tumoribus dictum esse. ab iis enim saniem effundi oportet, & glutinationis tempore nullum succum cõcurrere ad partem. quod sanè continget, vbi imum sinum adstringamus, dum comprimatur: tum paulatim vinculum laxemus, vsque ad os sinus, quod seruari apertum debet, & deuexum. sinus itaque, vbi puros reddiderimus, glutinare volentes, eâ ratione deligabimus.

deligabimus. At vbi latum os ſcapularum ſummum à iugulo receſſerit, ſublimior ipſius pars valẽter comprimi, & cogi debet, nullum enim afferet incommodum eiuſmodi preſſus, quemadmodum, vbi iugulo comminuto altera pars eius ſublimior ſit, minus tamen comprimemus hanc quàm latum ſcapularũ os ſummum, alias inſuper fracturas minimùm, veriti ipſam inflammationẽ. Nos itaque de omnibus, quæ abſceſſerunt, locuti ſumus, Hippocrates autẽ exempli cauſâ de ſolis ſinibus, in quibus deligandis, moderationem apertè docuit, cùm ait [quæ ſublimia ſunt] hoc eſt, quæ abſceſſerunt [ſedem contingant, at nõ premant] ſedẽ videlicet id nuncupãs, quod abſcedenti corpori ſubiectum eſt. perpetuò autem debet inhæreſcere, inſideréque quod admouetur. ſiquidẽ priuſquam partes ſe contingant, nullo modo poſſunt inter ſe glutinari, glutinantur enim, cùm ſe contingunt, & non vrgent. In aperto ſanè eſt neminem ſimpliciter imperaturum, vt ſinus, qui glutinatione indigẽt, ità vinciantur, cùm primò vindicãdi ſint ab inflammatione, dein purgandi, aut ſiccandi: prætereà ſi quid carnis tabuerit, reficiendum: at nec fiſſa, nec contuſa, quę ad vlcera ſimul & ſinus ſpectant, per propoſitum vinculum conuenit purgare, quùm primò incidunt, ſed ſimul atque inflammatione vacant, & ſicca ſunt. In vtriſque autẽ dixit cõtinui ſolutione carnoſas partes afflictari, cum eo quòd aliquid ſanguinis inter eas ſubſiſtit, quod commune eſt abſceſſus & ſinus. pars enim, quę ſic afficitur, quouſque aperta non eſt, abſcedere dicitur, ídque vitium nominatur abſceſſus. Verùm, ſi quà aperiatur, vt humor, qui receptus eſt, exitum habeat, vitium iam nõ ampliùs abſceſſus, ſed ſinus vocatur. Omnia igitur hæc mala perpetuò iuncturam poſtulant, cæterùm nõ perpetuò ſimilem. quoniàm ſuperueniente inflãmatione iunctura ne per ſe quidem expetitur, ſicut neque vbi ſuppuratio fit: quùm ſinus iam eſt factus, & caro increuit, moderatâ admodũ opus eſt, ità, vt quæ abſcedunt, ſedem non contingãt, per eos enim demittenda ſunt purgantia, & aperientia medicamẽta: vbi glutinãdi tempus eſt, quod Hippocrates nunc agit, neceſſaria eſt vinciendi ratio, quam tradidit. Sed neminẽ decipi velim exiſtimantẽ velle Hippocratem ſinus omnes ità deligari. oſtenſum enim eſt non omnes, ſed quibus nullum aliud acceſſit malũ, nempè, quùm nec inflãmatio eſt, nec putreſcit caro, nec ſordes aut ſuccus ſubſiſtit. quoniàm ipſi vnius generis ſoli per ſe ſuam curationem admittunt. Hęc autem abundè fuerunt à nobis diffinita in libris de ratione curandi.

» ATqui obligentur recta rectè, obliqua obliquè, eo modo figurata, & quo » minimè lædantur, & quo faſciæ non premant, nõ laxẽtur, quem habitum » non mutabunt, quùm ſuſpendendi, aut collocandi cauſâ mouenda erunt: ſed » ſimiliter hæc omnia ſe habebunt muſculi, venæ, nerui, oſſa, benè contenta, & » benè ſuſpenſa.

Recta & obliqua nunc dicit non partes corporis, ſed abſcedẽtia, de quibus agit exemplo dũtaxat ſinus adducto, qui ad lõgitudinem eius, in quo fit, relatus, prorſum vel rectus eſt, vel obliquus. Rectum igitur nũc intellige decliuem, obliquum verò eũ, qui talis non eſt. Vocauit autem rectũ ſinum, cuius os in inferioribus partibus ſitum eſt, imum in ſuperioribus: obliquum verò, vbi ſpectat ad latera. Verũtamen fiunt etiam ſinus, quorũ ſitus his cõtrarius eſt, quippe quorum imum ab inferiori parte ſit, os à ſuperiori, quos, vt detur exitus ſaniei, imos aperire rurſus oportet. quòd ſi os ab inferiori parte penitus non fuerit, ſed à latere, neceſſe eſt commodum partis habitum & vinciẽdi modum, vt

inde sanies excernatur inuenire. tanta enim in talibus est habitus vis, vt sæpenumerò nos, eo variato, os, quod à superiori parte videbatur, in inferiori collocauerimus. Femur itaq;, in quo sinus versabatur, os habens prope inguẽ, imum prope genu, sanauimus, quùm ita figuraremus, vt inguen genu superius esset, quod facilè cessit, ac sine dolore popliti subiecto puluino molli: eâdem quoque viâ sinus in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet, quorum os popliti finitimum erat, ad sanitatem perduximus, extremũ pedem sublimiorẽ poplite collocantes: brachium præterea sinu detentum mitellâ suspendentes, sæpè curauimus, manum cubito altiorẽ constituentes: cubiti articulo similiter offenso, sic, vt sinus iuxta ipsum insidens à superiori parte humerum, ab inferiori brachium occupet, maximè accommodatur, qui nũc dictus est habitus, in quo articulus vtroque osse humilior collocatur, cubiti scilicet & humeri, in quo casu, duabus vtimur fascijs, quarum vtraque à vitio orsa ad os, quod in articulo est, finitur. Ergo, vbi sinus rectus omnino sit, iũcturam adhibebis, quę in neutram partem inclinet, perinde, ac si fractum membrum deuincias, quod rectum debeat contineri: sed, si ad latus conuertatur, vinculum æquè eodem spectet, & is habitus seruetur, quo sanies exitum habeat. deligare autem debemus affectam partem in eo statu, quo continenda est, scientes ea, quæ mutantur magnopere lædi, ità, vt necesse sit, nonnulla ex his, quæ attollebantur, subsidere, quædam, quæ deprimebantur, assurgere, quo necessariò fiet, vt quæ attolluntur, vrgeantur à fascijs, quæ subsidunt, cùm fasciæ relaxẽtur, non contineantur. Dixit autem Hippocrates in fascijs, quæ premunt ἀποσφίγξει, in ijs, quæ laxantur, ἀποχαλάσει, imperauítque, vt propriam sinui iuncturam inijciamus, eum habitum deligentes, sub quo neque fasciæ premant, neque laxentur. nam, vbi laxentur, coguntur affectæ partes mutari. Quòd si vinciẽdi tempore simpliciter obliquum sinum duntaxat spectemus, obliquam iuncturam admouebimus in eo habitu, in quo durare vitiatæ partes non possunt, vbi contineantur, aut suspendantur. vbi autem alligatæ partes moueantur, nonnullæ adstringentur, nõnullæ laxabuntur. quæ in figurãdo mutentur, ipse nominatim exposuit, cùm inquit [musculi, venæ, nerui, ossa] his enim continetur corporis moles. Intelligẽdæ autem venæ sunt iuxta maiorum consuetudinem, non solùm, quæ nunc venæ nũcupantur, sed etiamnum arteriæ. Mens igitur totius orationis hæc est, cuius singula verba non admodum obscura sunt, fortasse tamẽ non ab re fuerit ea paucis declarare. ἀναλήψιας, hoc est suspendẽdi vocabulum accipit in brachio, quod, vbi deligatũ est, collocatur in mitellâ, quæ à cubito ad manum excipiẽs, ipsum sustineat: θέσιας, hoc est continẽdi in crure. Patet autem id, quod suspenditur comprehendi sub genere eorum, quæ continẽtur. In fine orationis [benè contenta] εὖ θέντα dixit, [bene suspẽsa] εὖ σχέντα, illud ad crura, hoc ad brachia refertur.

» TVm eo modo figurata suspendantur, & iaceant, quo minimè lædant, &
» secundum naturam sint.

Non aliud est, quod minimè lædit, q̃ quod secundũ naturam est: sed vni & eidem contingit secundum naturã esse, & minimè lędere. quid hoc sit in opere de fracturis satis ab ipso expositum est. quod & hîc etiã suo loco exponetur.

» QVæ verò non abscesserunt, contrariã ratione.

Quidam adiectâ negandi particulâ [non] scripserunt [Quæ verò non abscesserunt] asserúntque, vbi abscesserit aliquid, vtẽdum esse vinciẽdi ratione superiùs positâ, vbi non abscesserit, contrariâ. Ratio superiùs posita, incipiebat

à parte

r à parte sanâ,& super vlcus desinebat,coarctâdi vim remittens.contraria igitur incipiet ab vlcere ac fracturá,& superiùs procedet laxiùs adstringens. Sed qui verba hæc declarât citra negationē scripta,cōmonere ipsum aiunt, vt,vbi operam damus,vt quæ præter naturá cōtracta sunt,aut cōmissa,abscedât,superiorem vinciendi rationē immutemus. Perspicuū autē est,vbi ea,quæ admodum inter se iuncta sunt, quocūq; modo nō conueniēter inter se cōcurrerint, deducere volumus,cōtrariâ vinciēdi ratione opus esse.quin & in multis magnis vulneribus,in quibus,imâ parte nō sanescēte, cutis agglutinatur, vel ex duplicatis oris altera super alterá excedit, item ad similitudinē oratū cutis, in illis fracturis,vbi fracti ossis extremitates altè sunt diductæ, quæ concurrerunt,abscedere debere,id quoq; in aperto est.quod ipsum illis quidem ossibus accidit,quæ intrinsecus multum caua sunt.Hęc quidē per se vtilia esse certò scimus, quæ quis nunc reprehēdere posset,vt malè adducta, eo q; propositis verbis nullo modo accōmodentur,ità enim habent[quæ verò abscesserunt cōtrariâ ratione] at nō idem significatur his verbis[quę verò abscesserūt]atq; illis,[quę verò vt abscedant,operam damus]debuerunt hi sicut priores negationem pręponere verbo [abscesserūt] sicq; orationē suæ sententiæ consoná reddidissent,scripturáq; ità mutatá potuissent suo iure exponere,nam,si ità habeat,vt nunc habet,eorū explanatio aliena est.Ne putes igitur hîc de ijs tractari,quæ operā damus,vt abscedant,hæc siquidē in sequētibus ostendet:sed de ijs,quę abscedūt, & nondū perfectè abscesserunt,vel quáuis perfectè abscesserint,nōdum tamen versa sunt in sinum.amant enim hæc primò curationē,quę dolorem leniat,concoquat,& pus moueat:sed postq̄ ad suppurationem venerunt aperiēda sunt,vt exitū habeant,tum si quę remaneāt inflammationis reliquię,quâ parte continetur pus, quod effunditur,soluēdę sunt ex toto:deinde(vt posui)siccare cōuenit,& carnem producere:quibus factis,vbi vnus ipse relinquitur sinus nulli vitio iūctus, ac neq; inflāmatio est,nec sordes,nec superat humor,aut deest caro,ad glutinationem veniendū.Ergo nihil mirū est,si iubet contraria fieri in his,quę abscedūt.nouit enim quilibet,qui medicinalē artem professus in operibus eius versatus sit, abscessibus,qui maturari possunt,inimicum esse,si quid eius humoris in pus versum effundatur, magis enim ad rem pertinet,expeditiúsq; est intus subsistētem reliquum iuuare. in quo casu affecta pars, quod ad morbū attinet, vinculū nō requirit,cùm hoc abhibeatur,nō quo per se curet,sed quo iuuet curantia. Distat ergo abscedentiū curatio à totis sinibus,in abscessibus enim expedit priusq̄ ad maturitatē peruenerint,nihil effundi:cōtrà in sinibus,excretis omnibus nihil intus relinqui.Pręterea abscessibus nullo ore prorsus est opus:sinus os requirunt,idq; apertū.Itē quę abscedūt,sub calido cataplasmate,& madefaciendi vim habēte coqui debēt:sinus per vehemēter siccātia puros reddere,siccosq; oportet.Ad hæc sinus proposito vinculo curātur: abscessus nō alio nomine vinculū postulant,q̄ sanātiū præsidiorū cōmoditate.Sed Asclepiades illud.[quæ verò abscesserūt cōtrariâ ratione]referēs ad vinculū,eius mētē vniuersam esse autumat.Quòd si partē sic figuratá deligaueris,vt fascię neq; premāt,neq; laxētur,hoc totū secūdū naturá est:in ijs verò fascijs, quę abscesserūt cōtraria efficito,hoc est cōtrario modo figurans deuincito.Scribit autē ad verbū sic[Si quo modo parte figuratâ vinculū abscedat cōtrario figuratâ alligato, vt si,vbi extēto cubito humerū deuinxeris,fascia nō maneat,sed recedat,cōtrà, atq; vbi extētus erat figurato, hoc est cubitum inflectēs ipsum denuo vincito.

quoniàm verò secundum naturalem habitum crura extenta sunt, si, quem ijs curuatis deuinxisti, extẽdere ipsa iusseris, cùm musculi locũ mutent, diducetur fascia ab illis locis, à quibus musculi recesserunt, ꝗ contrario modo figurentur, atq; vbi curuata erãt. siquidem crura extẽta vinciẽda sunt, eoq; modo figurata cõtinenda]. Hactenus Asclepiades, ꝓximũ iam est, vt ad alia verba trãseamus.

» VBi verò hiantia coniungenda sint, in cæteris eodem modo, tantùm ab vl-
» terioribus aliquid adducẽdum erit, & paulatim cõprimendũ. primò qui-
» dem minimum, deinde magis, maxima compressio contactu terminetur.

Reducamus in memoriã, id, quod summatim Hippocrates à fascijs, quę primæ inijciuntur, fieri dixit his verbis, quorum principiũ est [Fasciæ, quæ primæ inijciuntur, efficiunt, vt abscedentia propellãtur] tum ea, quæ hactenus ab ipso prodita sunt. supplebimus enim hâc viâ id, quod ꝓpositę orationi videtur deesse, sic, vt eo adiecto talis fiat [Vbi verò hiantia coniungere oportet, in cæteris eadẽ agemus, tantũ ab vlterioribus aliquid adducemus] & quę sequũtur. Hiãtia verò nunc ab ipso dici existimandũ est, quæ, pręterquã ꝗ vltra debitũ inter se recedũt, vtrãq; etiã oram habẽt in exteriorẽ partem cõuersam, quod in vulneribus fieri cõstat, vehementi interdũ inflãmatione accedente, vbi cùm carne altè admodum vulnerată trãsuersus musculus incidatur, deinde nõ glutinetur, iungaturq;, sed magna inflãmatio sequatur, sub quâ extenta cutis vtrinq; proximã oram attrahat, ab vtrâque parte vulnus hiabit. Eiusmodi figuram repręsentant labra inflãmata palpebræ, & cutis, quæ glandem tegit: in capite etiam cùm aperta cutis est, vt locus terebræ sit, adiecta inflãmatione hiantiũ speciem videmus, idq; sæpiùs accidit, potissimũ, vbi cute coactâ spaciũ, quod in medio est, linamẽtis implemus. id quod interdum facimus, vbi, aut musculorũ vulnus transuersum altè insederit, aut sanguis eruperit, lintea carpta (quæ μοτοὺς vocãt, id est linamenta) inserẽtes, atque vbi timemus, ne cutis sanescat, vtrinque contracti musculi partibus nõ glutinatis. Postulãt sanè cũcta hæc vitia & alia præsidia, quæ inflãmationem submoueãt, verùm ipse nunc non quãlibet cuiusque morbi curationẽ exequitur, sed eam, quæ propriè vocatur chirurgia. Hiãtium igitur vinculũ idem est, quod abscedẽtiũ, quod ad reliqua spectat, orsum enim à parte sanâ paulatim ad cutem venit apertè vlceratã, sed eo distat, ꝗ in his ab vlterioribus incipit, ꝙ̃ in abscedentibus, quódque cõpressionem intẽdit vsque ad hiatũ. In sinibus igitur vinculũ ab imo incipiebat: at in hiantibus non rectè inde orditur, vbi quasi radix est, sed lõgiùs à parte sanâ. pręterea cutẽ paulatim adducit ad vlcus, quã cõpressionem non remittit, sed paulatim intẽtum primo ambitu cutẽ premit, deinde magis. Vocabulũ [primo] nõnulli accipiunt in vno vinculo, nonnulli in pluribus. ꝗ si ad vnũ referatur, notabit vinculi principiũ: sin ad plures, primũ vinculum vniuersum ostẽdet. vtrũque autem verè dicitur aliter in alijs affectibus, nõ genere, sed magnitudine inter se discrepantibus, siquidem oras leuiùs in exteriorẽ partem cõuersas vno tantùm vinculo reducere ad naturalẽ habitum conabimur: vbi ampliùs hient, vi non cogemus, cùm primò deligabimus, tunc enim magis ad rem pertinet insistere inflammationi, ꝙ̃ cõponere hiãtia. Adijcitur autẽ postremis verbis [maxima cõpressio contactu terminetur] quoniã hiantia magis adduci possunt, ꝙ̃ vt se cõtingant, sed vbi sic adducta sunt, alterum altero vrgetur, & dolet, eóque ipsorum inflãmatio augetur. ducenda ergo sunt, quæ hiant, vt se contingant, sed non vltra id. Hæc autẽ scriptura dupliciter legitur, in quibusdam exemplaribus [maxima compressio

contactu

contactu terminetur]quã agnouit Asclepiades:in alijs autem[maior compressio cõtactu terminetur]. quæ[maxima]habet,ficut potior eſt,ità etiã vetuſtior.

IN diducendis ijs,quæ contracta ſunt, ſi inflammatio eſt,cõtrariâ ratione vti oportet.ſi ea non eſt,præparatione eâdem,ſed vinculo contrario.

Contraria ratio eſt contractionis,atq; hiatus,ſiquidẽ ſub hoc labra plurimũ inter ſe in cõtrarias ſedes recedunt,ſic,vt alterũ in dextram partẽ, reliquum in ſiniſtrã cõuertatur:contrà ità inter ſe cõcurrunt quæ contracta ſunt, vt vel vnũ alteri inſidat,vel inter ſe duplicẽtur quodãmodo,vel inſtar eorũ,quæ inuoluta ſunt,implicẽtur, id, quod interdũ ob inflãmationem accidit,non aliter q̃ contrarium malũ, ſub quo hiantis corporis partes plurimũ inter ſe diductæ in cõtrarias ſedes recedunt.neq; mirũ eſt, ſi ab eodẽ morbo inflãmatione videlicet, hi cõtrarij caſus oriũtur,cùm non iiſdẽ particulis vehementer inflãmatis vtrũq; accidat,vt hient & cõtrahãtur. in oculis enim,vbi exteriorẽ palpebrarũ cutem ingens inflãmatio malè habeat, & intẽtione quadã proximum locum afficiat, palpebra ob inflãmationẽ intenta,in exteriorẽ partem conuerſa apertè deprehenditur:vbi non cutis,ſed interior tunica,quæ vſque ad nigrũ oculi pertinet, valde inflãmetur,palpebra tunc in interiorem partẽ trahitur. quę res,cùm ambabus accidit palpebris,morbũ facit,quẽ χήμωσιν dicunt,ſub quo aperire æger oculum nõ poteſt. quod vitij genus labris interdũ incidit,tum cuti,quæ glandem tegit,& ano,quorũ cauſa eadem eſt,exteriores enim eorũ partes inflãmationis vi in interiora vertuntur. eadẽ vitia & in fœminarũ naturalibus verſantur.ſimile quoddã accidit & vulneribus,& ijs,quæ vtcunq; vlcerãtur, interioribus enim partibus inflãmatis peruertuntur vlcerũ labra in interiorẽ partẽ:ſed concidunt etiã intrò , in quo caſu extenuari & emacreſcere ac putreſcere eadẽ labra neceſſe eſt.nã, quî aliter fieri poſſet,vt promptè introrſum cõuerterẽtur? Deficit etiã pars interior,vel q̃ non ſubminiſtretur alimẽtum, quæ res ad tabẽ perducit, vel q̃ ſubiectæ carnis ſcalpelli operâ plus iuſto exciſum fuerit , vel q̃ putreſcens abſumatur. Ergo huiuſmodi affectibus ſuccurrit idoneũ vinculum, quod vbi inflãmatio accedat,nõ ſolùm per ſe non iuuat,ſed onere etiam lædit. Adhibetur autem cõmoditate medicamentorũ inflãmationem curãtium.quò ſpectãs dixit Hippocrates debere nos,quæ cõtracta ſunt diducentes,vbi inflãmatio quidẽ eſt contraria ratione iuuare,hoc eſt à vinculo cauẽtes.quoniã,niſi magna neceſſitas vrgeat,vt quædã teneantur inflãmatis partibus ſuperiniecta, nullo modo deuincimus, cumq; hæc cõfidimus poſſe ſine vinculo manere faſcias ad continẽdum non inijcimus. Accipimus autẽ lintea q̃tenuiſſima, & leuiſſima,ac circuitibus,quantũ fieri poteſt,rariſſimis,vel vno tãtùm etiã cõtenti ſumus,quę res plures medicos latuit inflãmatis partibus,quà tumor eſſet,ſuper cataplaſmata imponẽtes duros & graues panniculos,multã lanã,plures faſcias, quę per ſe omnia ſunt inflãmationibus aliena,cùm onere potiſſimũ offendantur.Iam verò in ijs,quæ citra inflãmationem contracta ſunt,iubet,vt faſciarum præparatio eadẽ ſit,quæ priùs:vinculum verò contrariũ,atque in hiantibus.ſiquidem in illis faſcia longè orſa,à parte ſanâ,euoluta ad ipſum hiatũ procedebat,paulatimq; compreſſio eius intendebatur : at in contractis ab affecto loco incipientes faſciam euoluimus ſuper cutẽ,quæ iuxtà eſt. Adiungi verò hîc debet, quod ab Hippocrate prætermittitur, vt qui non cõſtituerit ipſorum, quos memorat,affectuum vniuerſam curationẽ docere, ſed eam duntaxat,quæ manu adhibetur.nos verò vt ſermo abſoluatur,quod reſtat adſcribemus. Vbi quid

eorum, quæ cõtracta sunt (vt dictũ est) diduxerimus subiectũ locũ, in quẽ labra inciderũt, implere linamentis debemus, vel idoneo medicamẽto, donec cõtractæ partes proximę cuti æquentur, tum propositã vinciẽdi rationẽ admouere.

» DIrigere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debẽt. In ijs autem, quæ recesserunt, adducendis, vincire opus est per fascias, quæ primò inijciuntur, tum glutinare, atque suspendere, in contrarijs verò contrà.

Corpus peruertitur, vbi aliquid suâ sede, modò in exteriora corporis, modò intrò in spaciũ quodpiam laxius mouetur, quemadmodum in naso, qui, si quid vel ossis, vel cartilaginis in exteriorẽ partem recedat, ab exteriori parte deprauatur: sin in foramen interius, ab interiori, ad cuius exemplum reliquæ partes peruertuntur. Cõstat autẽ & in ijs cõmune cuiusq; curationis consilium pręsidia ostensurũ. est autem cõmune vbiq; consilium contrarijs contraria curare, quocirca nunc etiam, quæ recesserũt, & per alia auxilia (de quibus tractare nũc propositum non est) & per fascias coniungẽda sunt. docuit autẽ ipse deligandi modos huc pertinẽtes, iuncturã (vt ipse anteà scripsit) ad ea quę abscesserũt, quę hiant, & quæ contracta sunt: glutinationẽ, vt in opere de articulis ad nasum & maxillam: suspendendi rationẽ, quemadmodũ, vbi in libro de fracturis inquit [Quod si vtroq; osse cõminuto, vel eo, quod subiectum est tantùm, deligatum brachiũ mitellã suspẽdatur, eaq; plurima circa fracturã detur, partes verò hinc atq; hinc suspensæ sint, homini necesse est os ad superiora peruerti. sin ossibus sic fractis, mitella manum duntaxat, & cubitũ excipiat, reliquũ verò brachium suspensum sit, deprauatũ spectabit deorsum. debet ergo brachiũ suspendi per mitellã latam mollẽq; multũ brachij cũ primâ palmæ parte æqualiter sustinẽtem]. Hæc igitur verba alienã suspẽdendi rationẽ, deprauantemq; indicantia, deprauatorũ quoq; curationẽ demonstrãt. Demus brachiũ cupiã in inferiora peruerti, suspendendũ erit mitellâ angustâ ab inferiori parte exceptũ: at si sursum intendẽs deprauetur, eâ vtendũ erit suspendendi ratione, quæ in inferiora peruertit, per quã & regione iuxta primã palmæ partẽ, & cubito mitellâ comprehensis, quod inter hæc est, nullâ re fulcitur. Cõsimili modo, vbi prima palmæ pars in superiora conuertatur, iuncturã adhibebimus, quæ deorsum inclinet, hâc complexi, quæ in viciniã cubiti sunt, alterã extremitatẽ à primâ palmę parte sine fulcturâ relinquimus. itidem cubitum in superiorem partem intendentem sic suspẽdemus, vt ipsum sine fulcturâ relinquamus. quæ suspendendi ratio efficiebat, vt, cùm nondũ peruersus esset in inferiorẽ partem inclinaretur. Sed (vt summatim dicam) quæcunque deprauare possunt, quæ deprauata non sunt, eadem dirigũt, quæ in contrariã partem sunt peruersa. Ad horum autem similitudinem deprauantur, diriguntur q;, quæ in femore, & quæ in crure, cùm totum crus iacet. quod enim in brachio efficit suspendendi ratio, id iacendi in crure. sed supplere oportet [iacere] vbi Hippocrates inquit [suspendere]. Illud autẽ in fine sermonis [in contrarijs verò contrà] potest ad prædictos deligandi modos referri, intelligemus enim ipsum velle vitia, quę ijs contraria sunt, contrario modo vincta curari, hoc est iis, quæ peruertunt ea, quæ præter naturam recta sunt, quorum in superioribus mentionem feci.

FINIS COMMENTARII SECVNDI
GALENI IN HIPPOCRATEM
DE OFFICINA MEDICI.

Galeni

Galeni in Hippocratem de officina
MEDICI COMMENTARIVS TERTIVS, VIDO VIDIO FLORENTINO INTERPRETE.

N fracturis, quod ad pannorũ attinet longitudinem, latitudinem, crassitudinẽ, numerum, lõgitudo quidẽ, vinculi longitudinẽ æquet: latitudo trium sit, vel quatuor digitorũ: quod verò attinet ad crassitudinẽ, triplices dẽtur aut quadruplices: tot autẽ numero, vt neq; plures sint, neq; pauciores, q̃ vt ambiãt.

Scripsit in opere de officinâ medici, primò de naturalibus iudicandi potentijs, quibus vniuersi homines & ad tractationẽ omniũ artium, & ad totius vitæ rationẽ vtuntur, necessariæ siquidẽ fuerunt, nõ solùm ad propositam medicinæ partẽ, quæ manu medetur, sed ad omnes in medicinâ morborum notas (σημειώσεις græcè vocãtur) quę sanè iudicãdi potentijs discernũtur: proximè in proposito opere docuit, quibus constet medicinæ pars, quæ manu curat: tertiò, qualẽ adhibere vinciendi rationẽ debeamus, tum ab affectę partis naturâ, tum ab ipso affectu indicium sumentes. In propositis autem verbis de fracturis agit, quę spectant ad cõmune vitium continui solutionẽ. sic enim ego solitus sum hoc morbi genus appellare: sed Hippocrates corpora, quæ huiusmodi malo torquentur, abscedẽtia dicit, quare & malum non iniuriâ abscessus nuncupabitur, fiétq; abscessus morbi quædã species, quã græci ἀπόστασιν propriè vocant & ἀπόστημα. Hæc diximus, vt in memoriã redigeremus, quæ in superiori expositione narrauimus: sed iam pergamus ad reliqua. De fracturis verba faciens, pannos ante omnia proponit, iubens, vt horũ longitudo sit ęqualis vinculo, quod cõstat ex fascijs, quæ primò inijciunt, cùm eo nomine illi adhibeãtur, vt has fulciãt, atque immobiles teneãt: latitudo trium, aut quatuor digitorum, hominis videlicet qui deligatur: tum quod ad crassitudinem pertinet, triplices sint, aut quadruplices. quoniã, vbi fasciæ, quæ primò inijciũtur, fulcturâ egent firmiori, quadruplices, vbi non tantâ opus sit, triplices obijci abundè putat. Illud autem euidentissimum est, quòd, quo magis cõminuta ossa sunt, eo debent firmiùs contineri. Numero autem tot, inquit, esse oportet, vt affectũ membrum complectantur. at iugulum fractum, & costa comprehendi in orbem nequeũt, sed magnitudo fracturæ in quibusdam pannorum numerum indicabit. iugulo ternos pannos quadruplices plærũque imponimus. duos quidem primos ad similitudinem literæ. X. vt medium vtriusque, quà inter se committuntur, fracturæ obijciatur. tertium extendimus super reliquos duos in lõgitudinem iuguli, vt ea, quæ subiecta sunt, adstringat, & fracturam ipsam adurgeat.

AT quùm hi complendi causâ inijciuntur, longi sint, vt ambiant: latitudinis & crassitudinis cõiectura fiat de eo, quod deest, id autem compleatur non confertim.

Miror Hippocratem non docuisse priùs vsum pãnorum, deinde viam, quâ quis eum possit cõparare. Vsus quidem duplex est, vt contineantur fasciæ, quæ primò inijciuntur, & vt impleantur partes, quę in extremitate tenuantur, quas ipse nominare solet ἀπόξηρα & ὑπόξηρα, cuiusmodi brachium est iuxta primã palmæ partem, & crus iuxta pedem, quibus iubet pannos in orbem circumdari, vt

postquam iniectæ illæ fasciæ fuerint, quæ alijs superdantur, iunctura sit æquè r crassa. Ergo, quùm panni duplici de causâ superdentur, & ad continendum, & (quod ἀπαρτίζειν dixit) ad complendum, commonet, vt ità longi adhibeantur, vt corpus quod alligatum est, complecti in orbẽ possint: lati verò, & crassi pro eo quod complendum est. nam, si longiores sint, quàm vt partis ambitum æquent, necesse erit extremitatum alteram alteri insidentem reddere membrum tumidum magis eâ parte, quàm vtrinque, sic, vt iunctura inæqualis fiat, atque idcirco laxior: sin breuiores fuerint, quàm, vt extremi se tangant, quùm inter ipsos aliquid inanis spacij relinquatur, iunctura itidem contrariâ ratione inæqualis erit. siquidem locus in ijs necessariò reddetur inanis & cauus, perinde atque vbi longiores erant, gibbus & eminens. Edicit, ne huiusmodi panni semel subitò injciãtur, sed paulatim, tenuiores quidem à superiori parte, crassiores ab inferiori. quòd si vnum subitò inieceris, locus talem habitum acquiret, qualem primò habuit membrum.

» EX fascijs, quæ primò iniјciuntur duę sunt, prior ab affectu orsa in superiori » parte desinit: altera ab affectu deorsum procedit, inde sursum finitur.

Suprà quoque ostendi fascias, quæ ante pãnos affectæ parti primò iniјciuntur, ὑποδεσμίδας ab Hippocrate nominari. Scripsit autem in libro de fracturis quorsum vtraque imponatur. prior namque ex ipsis non modò prohibet, quod concurrit, sed & eius quod in affecto loco receptum est, sursum aliquid expellit: altera nonnihil sanguinis in vitiatâ parte superantis ad extremũ membrum transmittit. Commune est vtrique compositũ os sine deprauatione continere.

» ADstringendę autem maximè sunt, quà morbus est, extremis partibus mi- » nimè, alibi pro ratione.

Horum item ratio in commentarijs de fracturis exposita est. In vniuersum autem sub omni vinculo, vbi subiecta caro magis adstringitur, humor in eâ contentus ad proxima loca propellitur: vbi verò leniùs, admittitur quod procedit ab ijs, quæ vehementiùs comprimuntur.

» COmprehendátque vinculum integræ partis quàm plurimum.

Quá ratione hoc quoque consilium dederit, manifestum est, quia cùm vinculum integræ partis multum complectitur, firmiùs continetur, & humor ab affectâ parte ad ea, quæ iuxta sunt, magis expellitur, reprimitúrq; valentiùs, quod à superiori parte descendit.

» AT quod ad fasciarum uumerum, longitudinem, latitudinem spectat. nu- » mero quidem tot accipiantur, vt à vitio minimè superentur, vt ferulas » comprimere non sinant, vt onere non lædant, vt inclinationis causa non sint, » nec effœminent.

Alij ferè omnes sub eodem nomine fascias habent, quæ primæ iniјciuntur, & quæ his superdantur: sed Hippocrates priores appellat ὑποδεσμίδας, quæ pannis superdantur ἐπιδέσμους. has igitur quot, quàm longas, quàm latas adhibere conueniat, nunc persequitur. imperat itaque, vt tot sint, quot compositũ os fideliter contineant. illud enim [vt à vitio minimè superentur] id sibi vult quòd, vbi non superent, in contrarium incident, nempè vt cedant, & à vitio, hoc est vitiatâ parte superentur. quòd si tunc vincunt, quùm compositam partem immobilem conseruant, si quid hæc moueatur, iure dicet quis eas superari. Quod autem inquit [vt ferulas comprimere non sinant] nihil ampliùs notat, quàm quod ferulæ, vbi fascię iusto pauciores sint, membrum prement, hoc est, cogent atq; vrgebunt,

vrgebunt, quæ noxa violatam quoque ſedem afficiet: quin ſi tot adhibueris, vt laborãtem oneres, ſic quoque peccaueris, quùm modum excedas. quæ duo cauentes faſciarum numerũ conijciemus, eâ obſeruatione adhibitâ, vt neq; premant, neque onerẽt. Sed ne faſciarum numerus (inquit) cauſa ſit inclinationis, quam dixit περιρρέπειν verbo inde ducto, q̃ iunctura tota in alteram partem dextram vel ſiniſtram περιρρέπῃ, id eſt, inclinetur, id quod accidit ob exuperantem numerum faſciarum. Vſurpat autem verbum effœminare, quod ἐκθηλύνειν dixit, quidam in partibus vitiatis accipiũt, vt quas redditurus ſit infirmas & molles ſuperimpoſitorum linteorum numerus: alij in ipſo vinculo, quod imbecillum fiet, quùm ferulæ, ſub intectorum linteorum numero laxiùs contineantur.

QVod verò ad longitudinẽ & latitudinem pertinet, impleant trium quatuor, quinque, aut ſex, lõgitudinem quidem cubitorum: latitudinem verò digitorum.

Tot igitur digitorum, & cubitorũ illius ſcilicet, qui alligatur, ſuperdari vinculum iubet. neque vnum ſtatuit longitudinis & latitudinis terminum, eo q̃ nullum ſit vinculum, quod adhiberi omnibus æquè lõgum debeat, ſed numerum, longitudinem, & latitudinem faſciarum pro magnitudine fracturę definit, atque hoc eſt poſtremum vinculum, quod in opere de fracturis iniici voluit, quo tempore inflãmatione à ſede affectâ ſublatâ veniẽdum eſt ad ferulas.

AMbitus itaque panniculorum totidem ſint, nec vrgeant.

Imperat, vt panniculi toties faſcias cingant, quoties earum vnaquæque circuierit. Illud autem [nec vrgeant] ad modum refertur adſtringendi. eatenus enim coarctari panniculi ſuper faſcias debent, vt firmiter maneant, ſed nõ vrgeant. At quid magis præſtat, quàm coniunctè hanc partem contexere cum priori, vt tota oratio ſit huiuſmodi [Ambitus itaque pãniculorũ totidem ſint, vt ne vrgeant]. quandoquidẽ premunt, vbi ſæpiùs circumdentur. Expedit fortaſſe pro τοσαῦτα, id eſt totidem, legere τοιαῦτα, id eſt talia. σ. tertiâ literâ ſcilicet verſâ in ι. nam ambitus panniculorum qualitate potiùs, quàm numero vinculum exhibent moderatum.

MOllia autem adhibeantur, & minimè craſſa.

Hæc omnia videlicet præcipit mollia adhiberi, & non craſſa, cauens, quemadmodum ſuprà de linteis diximus, ità etiam nunc ne ſubiecta corpora comprimantur.

OMniáque hæc pro longitudine, latitudine, craſſitudinéque ſedis affectæ.

Idem quoque iam ſuprà dictum, vbi alia res agebatur, nõ huic diſſimilis. Meminiſſe autem vbique conuenit ad vitiatæ partis longitudinem, latitudinem, & craſſitudinem referri, quidquid de longitudine linteorum, tum latitudine, craſſitudine, numeróve propoſitum fuerit.

CÆterùm ferulæ, leues, æquales ſint, ab extremo reſimæ, ab vtráque parte vinculo paulo breuiores, craſſiſſimæ, quà fractura extat.

Spectant tam ferulæ, quàm panni ad ſtabilitatem vinculi, ac firmitatẽ. panni quidẽ, vt faſcias tueantur, quæ primò iniiciuntur: ferulę verò, vt omnia, quæ ſubiecta ſunt, muniant, ſic vt in vniuerſum quatuor ſint, quæ ſingula ſuũ vſum præſtant. In primis enim faſciæ, quæ primò iniiciuntur, compoſitum os continent, & affectum inflammari non ſinunt: deinde panni, qui ſuperdantur, delabi ipſas non patiuntur: tum ferulæ firmant, quas circumponi Hippocrates iubet leues, & planas. eſt autem contrariũ leui aſperũ, inęquale æquali, idq; quod

asperum est, omnino inæquale est: at nõ sequitur, si quid inæquale sit, id prorsus asperum esse, quemadmodũ nec via idcirco aspera est, quià inæqualis. potest enim cùm ascensu & descensu contineatur non aspero inæqualis & esse & appellari. quin & ferulas nihil prohibet leues esse, non tamen ęquales, nam, vbi in latera, vel sursum, aut deorsum spectent, æquales vtique non erunt, poterũt tamen esse leues. Fracturis itaque saluberrimum est ferulas nec asperas esse, nec peruersas, vtrâque enim de causâ comprimunt, præterquã quòd, quæ peruersæ sunt, vinculum quoque peruertunt, quo deprauato pars etiam, quę comminuta est, deprauatur. Monet autẽ, vt ab extremo resimę imponãtur. resimas intelligere possumus leniter ab inferiori parte derasas, cùm, quę ad finem vsq; æquali crassitudine sunt, vinculum ibi æquè atq; in cęteris partibus cõtineant, quod minimè opus est facto. placuit enim ipsi medium arctiùs adstringi, inde versus extrema laxari, extremísque partibus omnium esse laxissimum: tum ferulas vinculo ipso breuiores superaccõmodari, ne vltra ipsum vllâ in parte cutẽ tangant, quæ sæpiùs intumescit, eò quòd humorẽ admittat sub fascijs depulsum. Crassiores item ferulas imponi voluit, quà fractura est, quandoquidem ad hũc locum potissimùm pertinent.

» ATq; vbi partes gibbę sunt, & naturâ minimum carnis habẽt, vereri opor-
» tet, quæ eminent, vt iuxta digitos, aut talos, vel imponendo, vel breuitate.

Cauere iubet, ne iuxta ossium eminentias ferulæ superaccommodentur, id quod duplici ratione fit, vel vbi nullo modo ab illâ parte ipsius vinculi dãtur, vel vbi adhibentur breuiores, quàm vt ad eminẽtiam pertineant, priusque desinunt, quàm illam attingũt, quod expeditius est. In quibus autem vitamus ferulas, ne quid lædant, ab illis planè abstinentes, dixit [imponendo]: at [breuitate] cùm longitudini aliquid demimus, quasi ità dixerit. Cauere debemus, ne ferulæ tangant, quod eminet, vel non imponentes, vel breuiores dantes.

» PAnniculi verò fulcire debent, at non comprimere primò.

Paulo suprà proximè à fascijs panniculorum mentionem fecit, non tamen expressit panniculos illis superinijciẽdos esse, sed illud nobis cõsequutio ordinis indicauit: nũc autem ait [fulcire debent] id est firmare ac stabilire, cum eo vt ne premant. idq; vbi primò vinculum inijcimus, ità, vt si homo sequẽtibus diebus rogetur, respõdeat se nihil sentire, quod comprimat, cùm liceat nobis per panniculos ferulas coarctare. Scripserunt quidam [primò] non in fine propositorum verborum, sed in principio sequentiũ, ità vt habeant [Primò inuoluere oportet ceratum, molle, leue, purum]: satiùs autem fuit cerato molli, leui, puro, in sexto casu accipere, ità, vt oratio reddatur. Primò circa fractam partem cum ipso circumdare fasciam oportet.

» CEratum, molle, leue, purum.

Non enim fascijs ipsis aridis iniectis solam vitiatæ partis cutem cerato inungẽdam censet, sed subinde singulos etiam fasciarum ambitus. nam, si cute tantũ illitâ siccas fascias dederis, eo præsidio affectas partes priuabis, quod per ceratum erant consequuturæ, cùm lintea ceratum ipsum, quod cutem madefaciat, absorbeant, & eam ob id siccam reddãt. Patet autem quam ob causam ceratum esse molle velit, cùm eo in vicem perfusionis vtatur, quæ perficere quidem hoc ipsum potest, sed tutius id ceratũ præstat, præsertim vbi tunc assidere vsq; medicus non potest, nec ministrũ nouit hominem laboriosum, quíue sedulo det operã ægrotanti. Iubet insuper, vt ceratũ illinatur non solùm molle,

sed &

sed & putum, hoc est, cùm nihil sit immixtum propolis, sordium, aut terreni vel arenosi, præter ceram. id autẽ protinus etiam leue erit, nisi propter eas, quę vocantur ἐγκηρίδες, latius pateat leue, quàm purum. Leue autem λεῖα ab Hippocrate dicitur. quod verbum non solùm inuenitur sic scriptum, sed λίβα etiam, adiectâ litera .β. ante .α. túncque non leue, sed liquidum significat. Sic autem magis scribendum putant, quicunque significatione verbi [purum] censent leue quoque contineri. liquidum verò dicunt è regione aridi esse, quod non est tale.

» QVod ad aquæ calorem pertinet, & copiã, calor vehemẽtior non sit, quàm
» vt infusa ferri possit à manu: copiam, vbi relaxandũ, extenuandúmq́, est, esse conuenit maximam, vbi caro producenda est, aut molliendum modicam.

Exigit fracturæ curatio, vt de aquâ nonnihil etiam dicamus. Vbicunq́, igitur fasciç resoluuntur, consueuerunt medici omnes fracturas aquâ calidâ perfundere, vt potè eius opem euidenter experti. Verùm in duobus peccare solẽt, qui eâ vtuntur, in modo & qualitate. in hac quidẽ, quòd calidiorem infundant, vel frigidiorem, quàm opus sit. in modo q̃ lõgiori, vel breuiori tẽpore faciant huiusmodi medicinam. Temperamẽti igitur in qualitate iudicem constituit manum ipsius curãtis, qui manum suam aquâ perfundens, quam infusurus fracturæ est, potest pro fracturâ temperationẽ iustam conijcere. latè autẽ patet, quam dico temperatio: & ad communem hominum speciem, non ad offensum duntaxat refertur. ea enim interdum, & ipsi iusta videbitur. Ergo, vbi primùm fascias solueris, hâc perfusã poteris de homine quærere, nimísne calida, an gelida sibi videatur: atque ità calidiorem vel frigidiorem perfundens pro ægrotante appositè temperabis. Tẽperatum ergo aquę calorẽ indicari primò nostrâ manu voluit, quem quidem propriè admodum perfectissiméque & omnium optimè indicat sensus ægrotãtis. Iam verò quamdiu in perfusione aquæ calidæ perseuerãdum sit, ex eisdem colligitur animaduersionibus, quibus frictio, & quoduis præsidium calefaciens. hæc siquidem admota, non modò euocare possunt ad affectam partem, quod iuxta continetur, sed etiam digerere. quocirca aquæ calidę, & ob corporis modum, & ob diuturniorem & breuiorẽ vsum contrarij esse effectus vidẽtur. quoniàm toto corpore inani digerit magis quàm euocat: contrà repleto, magis euocat, quàm digerit. tum paruo tẽpore admota implet ampliùs quàm detrahat: sed si longior mora in perfusione sit, digerendo plus potest, quàm implendo. Iure igitur dixit, vbi relaxandũ tenuandúmq́, est, maximam copiam requiri: modicam, vbi molliẽdum, & caro producenda. Extenuantur protinus, quæ exinaniũtur: non tamen ità protinus relaxãtur, quæ extenta sunt, sed alijs medijs interiectis. quęcunque enim multitudine distẽduntur, cuiusmodi sunt omnia, quæ inflãmatione tenẽtur, vbi exinanita sunt, relaxantur. quæ verò frigore spissante, vbi calefacta sunt: quæ siccitate distenduntur, vbi madefacta, relaxantur. Rectè ergo ait aquam calidam laxare, vbi plurima corpori infunditur, cùm hæc præstare valeat. Mirari verò te nolim, si diximus aquam calidam posse, & superãtem humorem detrahere, & solidũ corpus madefacere, alibi enim vtrumque esse verum demõstrauimus. Hæc igitur aquæ calidæ vis est, quę, vbi pauca sit, quid pręstare possit, proferre simpliciter non licet. si quis enim iterum vel tertiò infudisse, aut per spongiam fouisse cõtentus sit, operam penitus luserit: sed, si modicè perfusione vtatur, Hippocrate auctore carnẽ ꝓducet, molliétq́, quibus eiusmodi præsidio opus fuerit. Quorsum verò adiecerim [quibus opus fuerit] cognosce. moderata aquæ calidæ per-

fusio graciliori corpore, ac repleto superanti humore calefactã partẽ implebit: sed, si corpus macrum sit, & minimè repletum, carnem simul producet, & molliet. creatur enim caro in illis partibus, in quibus ali, & crescere debet, quùm tẽperatam naturam inter frigus & calorem habẽt, & sanguis sincerus iusto modo ad illas confluit. vtrumque efficit calidæ aquæ moderata persusio. quandoquidem sanguinem concitat ad sedem persusam: & ibi priùs existentẽ carnem temperat, si frigida priùs erat, calefaciendo, si calida, refrigerando, quùm calorem euocat ad exteriora, & vtili humore madefacit, atque idcirco etiam refrigerat. quemadmodũ balnea aquæ dulcis, hæc siquidẽ eos calefaciũt, qui ex itinere immodico frigore emoriũtur. exustos verò non lædunt. videtur enim tẽperatæ aquæ solio delectari, & vindicari post balneum à siti. Id etiãnum valet persusio aquæ calidæ, quæ si moderatè adhibeatur, carne implet, & ob id particulã reddit molliorẽ. caro enim nuper coacta mollis est, vt potè, cùm sanguis haud ità pridẽ concreuerit, quoniàm casei modo, qui recẽs cogitur, generatur.

» IN eo quod perfunditur, hac moderatione vtendum, vt, dum intumescit, fi-
» niatur, priusquam residat. primò enim attollitur, posteà extenuatur.

Modus eius persusionis, quæ carnẽ producere, & mollire debet, est, vt desistamus, antequam persusus locus incipiat residere. primò enim attollitur, hoc est in tumorem assurgit naturali maiorem, tum quià funditur sanguis, qui in ipso continetur, tum quià à superioribus partibus eò descendit: post hæc extenuatur: quià multum sanguinis discutitur, tam eius, qui à superiori parte concurrit, quàm eius, qui ibi subsistebat.

» COntineantur autẽ molliter, æqualiter, & altiùs excitata quæcunque ex-
» tant in corpore, cuiusmodi calx est, & coxa, ità, vt neque curuentur, ne-
» que peruertantur.

Orationem hanc alij legunt, quasi totam coniunctè contextam: alij in duas partes seiungunt, & vtrámque seorsum explanant. Prior itaque pars ità circũscripta est, vt suum habere absolutum sensum per se possit. Ergo, siue contineri partes communiter intelligamus, vt sub continendi verbo comprehendantur etiam quæ suspenduntur, veluti brachium: siue ad solum crus referamus, optimum erit molliter contineri, & æqualiter, & sublimiores. molliter quidem, ne laborans eo loci prematur, & ob prementiũ sensum inflãmatione periclitetur, néue coactus statum mutare, fractũ membrũ peruertat, quod seruari immobile debuit, & ex toto cõquiescere: quæ verò inæqualiter continentur, dolẽt simul, & deprauãtur, cùm aliâ parte sine fulcio sint, aliâ vrgeantur, non iniuriâ itaq; censet æqualem habitum esse deligendum: ad hæc, vbi altiùs excitẽtur, defenduntur à materiæ cursu, cui, quùm opportuna sint, quæ in inferiorem partẽ inclinantur, inflammatione prehendũtur. Constat igitur prioris partis orationis sensum vnum esse posse, rectéque ità explanatã esse. Alterius verò partis, siquidem per se legatur, mens hæc erit. Quęcunque in corpore extant, vt in calce & coxâ, rectè contineantur, vt neq; curuentur, neque peruertantur. Sed quià non adiectum est [rectè contineantur] idcirco nõnulli eam pręcisam existimãt, cogantúrque cum priori parte ipsam coniungere. Rursus, si coniunctè ambæ legantur, oratio non ampliùs manet communis, sed solùm ad continendum extantia pertinet. Qui in omnibus hæc accipiunt, communẽ orationem fieri dicunt, eo quòd cum extantibus partibus, & reliqua intelligantur. quin, & Hippocratem ostendunt, non in hoc libro tantùm, sed & in alijs multis, ex vnius,

vel

vel alterius rei exemplo res vniuersas cõplecti. quùm id, quod proponitur, euidentiâ antecellat ea, quę sunt eiusdem generis, sic, vt ex ipso intelligantur, quẽadmodum nunc ex calce, & coxà. Etenim, cùm omnes eiusmodi partes, quando affectæ sunt, molliter, & æqualiter iacere, & sublimiores haberi debeant, in extantibus qualis coxa est & calx, id maximè seruandum esse perspicuum est. Sępiùs autem diximus huiusmodi loquutiones prębere ansam alijs ad alia traducendi, sic, vt quod cuique visum fuerit, probabile credatur. quare de opinione, quæ vera videatur, non conuenit sentẽtiam proferre. Hoc igitur meminisse nos oportet, illud etiam non ignorantes in discrepantibus expositionibus, vbi in sententiâ non peccetur, nõ diu esse insistendum, satius enim esse, transire ad id, quod ad artem maximè pertinet, atque in eo immorari, quod nunc facere præstat. Ergo, quùm conueniat partes omnes molliter collocandas esse, tum æqualiter, & sublimes, potissimùm quę extãt, qualis coxa est, & calx, ad ea, quę restant, veniamus, vbi inquit, ità, vt neque curuentur, neque peruertãtur. Rursus hoc loci ijs, quæ ad artem pertinent, annumerari debet extãtis partis collocandæ peritia. hæc, si iusto altiùs excitetur, mẽbrũ curuabitur: si humilior erit, peruertetur ac præsertim, cùm is error accidit, vbi primò collocatur. Quæ verò præter medicinalem artem in oratione sunt, longam requirũt explanationem. In commentarijs autem de fracturis, sicut perfectè tractatum est de alijs omnibus, quæ ibi præcipiuntur, ità etiam de calce continendo, vbi ait [Danda potissimùm opera est, vt imus calx optimè cõtineatur]. Sed consuerunt nonnulli addere omnia vbique, aliásq; alibi positas orationes, quibus idem præceptũ cõtinetur, adscribere, quod neque biduo perpetuo fieri posset. quocirca scripta ità exponẽtium nemo legit breuiori spacio q̃ annuo. Iam ergo quùm in libros de articulis, & de fracturis commẽtaria scripserimus, hîc tantùm monuisse necesse est. Si quis igitur eos libros legerit percurrens celerrimè, quod nunc proponitur, ad vlteriora pergat, doctus à nobis, qui periculum fecimus, perfectos fieri artifices latâ, plenâq; docendi ratione, non breui & compendiariâ, quã alioqui vtilẽ esse non inficior, cùm paucis contẽplationem vniuersam cõplectatur.

CAnalis verò cruis non dimidium, sed totum excipiat. Spectetur autẽ morbus, & cætera, quæ oriuntur incommoda manifesta.

Agit hîc, vt quùm ijs, qui commentaria de articulis, & de fracturis legerint, id manifestum appellans, quod quiuis vnus è populo intelligit, nõnulla siquidem ità conspicua sunt, vt vniuersis appareant, qualia sunt, quæ proximè præcedentibus verbis narrauit. omnes enim intelligunt fractum membrum molliter & æqualiter esse collocãdum, incommoda tamen, quæ canalis affert, non vidẽt, nisi qui ab ipso perceperint in opere de fracturis, his verbis, quorũ principium est [De canali, qui fracto cruri subijcitur, incertus sum quid dem consilij] causam verò, cur iure incertus sit, subijcit. Ac rursus alibi in eodem opere, vbi incipit. [Si quis ipsi femori canalem subijciat] tum compluribus adiectis in extremâ oratione adscribit. [Canalis igitur, vel totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi]. Voluit autem propositis verbis canalis vsum necessariũ non esse, si adhibeatur tamen, subijciendum esse toti cruri inguinibus tenus, non ad genu duntaxat pertinentem. ex illis ergo manifestum est, quod proponitur hoc loco, neque ipsum per seipsum patet. Quoniàm quantum spectat ad verba [non] dixit [ᾱ], quę vox accipi potest, quasi disiungat, sed eã ab ipso vsurpari ad negandum scimus. censet enim canalem vniuerso cruri subijciendum

innocenter. Eodem modo etiam vsurpauit ipsam Homerus in eo carmine,

Tutari incolumem populum non perdere conor. vbi [non] dixit[ν] quin & Thucidides etiam ità mutuatur. Vult autem spectãdum esse morbum, cuius gratiâ canalis admouetur, & alia omnia, quæ lædere possunt. Morbus quidem est fractura grauis ossium cruris, ad cuius curationẽ opus est crure penitus immobili. canalis enim probatur à quibusdam, vt qui vtilissimè tunc subijciatur, quùm æger è lectulo surgit. id autem accidit, vbi vel desidere cupit, vel cubilis duriciem non ferens, ad alterum trãsfertur iam tunc stratum, quod in opere de fracturis exposuit: vbi illud etiam ostendit, q̃ canalis, si non sit longior, quàm vt vltra genu pertineat. non prohibet crus, quùm mouetur, infestiúsque est, & sæpiùs comprimit. Imperat autem, vt morbum intuiti, cuius gratià canali vtimur, & ea, quæ canalis affert incommoda, ipsum modò accipiamus, modò repudiemus. namque, vbi molestia, quam canalis exhibet, exuperet, vitandus erit: contrà, si vincat vtilitas, præstabit crus, non vsque ad genu tantùm, sed totum canali excepisse.

» PRæter hæc porrectio, ab inferiori parte intentio, in diuersas partes ductio,
» compositio, aliáque secundum naturam sint.

In prioribus dictum est porrectionem, quam πάρεξιν dixit vocari, quùm languens seipsum præbet medico curandum. quo tempore medicus primùm cognoscit affectum ipsum infestantem: deinde ad curationem ipsam accingitur. At quùm necesse omnino sit affectam partem aliquo modo contineri, tunc videtur secundum naturam esse continenda, nam, si præter naturam iaceret, non mediocriter læderetur. Postquam porrecta est, vel intẽdi solùm debet ab inferiori parte, vbi adeò tenera est, vt abundè sit, si à superiori parte teneatur: vel in diuersa diduci, vbi validior est. constat itaque, & hoc tempore satius esse ægro eum seruare habitum, qui secundum naturam sit. Quo facto proximum est, vt componatur, ac tunc etiam conuenit eundem habitum tueri. dehinc sequitur, vt contineatur, vel suspendatur, quæ duo non commemorauit nominatim, sed significauit, dum dixit[aliáque].

» DE naturâ, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requi-
» rat opus, quod fit, quod ad hæc, attendenda quies, medium, consuetudo.
» In quiete quidem, atque ocio considerare rectum habitũ oportet, puta brachij:
» in medio, porrectionem, atque contractionem, quemadmodum, vbi cubitus
» cum humero propè ad rectũ angulum figuratur: consuetudo idcirco spectãda
» est, quià non alius habitus faciliùs fertur, cuiusmodi est in cruribus, vbi extẽra
» habẽtur. quę enim hoc modo collocantur, immobilia diu facillimè perseuerãt.

Præfatus in superioribus verbis[secundum naturam]non immeritò hîc exprimit, quænam sit hæc natura, quæúe sint eius notæ. scribit autem[De naturâ, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus quod fit]quasi ità dixerit, naturalis habitus in actionibus quidem actionis proposito indicatur, & vsu, cui destinatur [quod ad hæc]id est ad ea, quæ nunc proposita sunt, scilicet ad porrigendum, extendendum, componendum, collocandum, quùm homo ad nullum opus læsâ parte vti debeat. Alias animaduersiones in peruestigatione habitus naturalis deinceps adiungit his verbis, [Attendenda quies, medium, cõsuetudo] quietem intelligit, quùm homo feriatus ex toto in ocio est. vnde colligi rectum habitum testatur, sicut in brachio docuit, subijci cubitum volens, eiq; radium insidere. Eo medio ait apparere habitũ inter extremam

tremam porrectionem, & cõtractionẽ, quod scribit propè accedere ad rectum angulum cubiti cum humero, quem ipse ἐγγώνιον dixit, quo volunt habitum appellari, qui est ad rectum angulum, sic, vt cubiti os cum humero rectum angulum ostẽdat. Verùm additur [prope] vetustis omnibus exemplis, quam scripturam agnoscunt, qui hunc librum explanarunt. bis autem peccatur in hâc scripturâ, si ἐγγώνιον accipiatur pro habitu, qui acutum angulũ habet. Quùm ꝗ acutus angulus dicatur, qui recto minor est, nam, vbi recta linea super rectã ducta angulos efficit ab vtrâque parte inter se æquales, vterque æqualiũ angulorũ rectus est, sed qui recto minor est, appellatur acutus, sicut qui maior, obtusus, habet rectus angulus eã magnitudinẽ, cui nihil addi, nihil demi potest, sed acuti, & obtusi anguli numero sunt infiniti, in recto angulo, nulla penitus declinatio est, quandoquidem recta linea super rectam ducta tunc vtrinq; rectum angulum facit, quùm in neutram partem inclinat, at vbi linea, quę rectum angulum facit, vergat in alteram partẽ rectæ lineæ subiectæ, inclinationes maiores, minorésq; fiunt innumerabiles, nõ licet ergo, vbi quis rectum angulũ exprimi simpliciter velit, dicere [propè] acutum, siquidẽ priùs intelligitur rectus, posteà acutus, quoniã (vt retuli) vnus est rectus, acuti verò innumerabiles, meritò igitur dicet quis acutum quempiam angulum propè rectum accedere, sed, quùm plurimi sint acuti anguli, intelligemus illum esse, propè rectum, qui parum abest, neque concursum rectarum linearum, à quibus producitur, ità acutum habet, ex ꝗplurimis itidem ãgulis obtusis eos intelligemus prope rectũ accedere, quibus rectarum linearum, à quibus fiũt, coniunctio modicè obtusa est, aliquẽ verò angulũ propè ad acutũ accedere incõprehẽsibile est, cùm acutus angulus non sit vnus, nõ potest ergo ἐγγώνιον dici quod ad acutũ angulũ figuratur: Tum ꝗ nemo ex græcis appellat aut ἐγγώνιον per duplex γγ, aut εὐγώνιον per ευ syllabam acuti anguli figurã, sed, quę rectum angulũ habet, ea εὐγώνιον per ευ diphthongũ, & ἐγγώνιον per duplex γγ nuncupatur. An ἐγγώνιον necesse est accipere id, quod ad rectum angulũ figuratur, quod accidit, vbi cubitus cum humero facit angulũ rectum: exquirere autem, cur Hippocrates prope, adiungit? Dicemus igitur & nunc, quod sæpiùs dicere consueuimus, obscurę orationis explanationem non certò sciri, sed, si quid probabile sit, cum eo vt quod propositum est verum sit, & auctoris sententiæ non repugnet, accipiẽdum esse. huic itaque incumbentes verbum [propè] conabimur enodare. Statuamus ἐγγώνιον figuram, quùm vna sit, neque minui posse, neque augeri: nobis autem nõ licere brachium ità collocare, vt ossa ad angulum rectum sine vllâ inclinatione inter se committantur, sed satis esse, si non ità multum ab huiusmodi figurâ recedant. pręsertim cùm neq; Hippocrati placaet is totius brachij habitus, demonstrabo enim naturalẽ habitum prope rectum angulum esse, sed paulum recedere ad obtusum, hoc est spectare ad porrectionem, demonstrationẽ verò ab ijs accipiam, quæ ipse scripsit, nam de quiete ait, & de consuetudine indagare nos posse naturalẽ habitum, ex ambobus coniunctis conficitur consilium vnum compositum, perinde quasi quis ità dixerit. Collocandi rationes, quibus iacere singulæ partes solent, quùm ociosæ sunt, in curationibus quoque eligi debent, nam in partibus commodè figurandis, id patet primò studendum esse, vt minimè doleant. Verùm, si huiusmodi quiescentium habitus à laborantibus non seruetur, sed alio modo iaceãt sine dolore, haud diu mansuros esse manifestum est. Igitur, si respexeris ad homines ociosos, plærunque comperies brachia non penitus me-

dia inter porrecta ex toto, & ex toto curuata, sed ad porrectionem magis accedentia, id quod etiam accidit in alterâ habituum oppositione. Cũcti enim homines, vbi defessi sunt, brachia aperiẽtes, habitum eligunt medium inter pronum prorsus, & supinum, vt qui omniũ maximè dolore careat, cogũtur tamen paulùm inclinare in pronum. Volens igitur Hippocrates hæc exprimere, cùm non esset, quòd rem pluribus explicaret, adiecit verbum[prope]. Quod autem eâ ratione, quam dixi, inter cæteras maximè collocari cubantẽ iuuet, præcipuè intelligũt, qui sunt in eiusmodi artis operibus versati, hâc enim oratione auditâ veram esse rem comprehendunt. Itaque, vbi mens auctoris propter obscuritatem dubia est, expositorem tueri auctoris sentẽtiam, & propositæ rei veritatem oportet, sic enim, qui discunt, vtilitatẽ consequentur. hoc igitur consilium seruare in omni expositione conor. quod quidam expositores, neq; si operam darent, assequi possent, vt qui medicinalium operum sint expertes, & cauillatorum vestigijs insistant, fiántque ex eorũ numero, qui λογικοὶ ἰατροὶ vocantur, id est verbotenus medici, quorum causâ vulgo suspecti sunt qui rectè vtuntur ratione. Hæc, & si raro explicẽtur, teneri memoriâ debent. accedamus nũc ad ea, quæ proximis verbis subijciuntur, quemadmodum habitus inter pronum & supinum omniũ minimè dolori est, cui assueti sunt ferè omnes plurimũ tempus ætatis, ita etiam se res habet in cruribus extendendis, extẽta enim crura iacere diu queunt immobilia. Mutandum verò necessariò nõ esse membrũ in alterum habitum minùs iocundum ostendimus in libro de musculis, vbi mutationis quoque causam adiecimus, quare id non ampliùs ostendendũ est, sed in memoriam reuocandum, quemadmodum & illud etiam, quòd citò ad eũdem habitum reuertemur. sed necessarium non est causam referre, longiorem enim sermonem desiderat, satius itaque est sententiâ Hippocratis ad vnguem seruatâ aliud quid pro causâ tradere, quod iuuenibus magis expediat, quódque à nobis disputatum est in libro de motu musculorum. Igitur in commissurâ humeri cum cubito, habitus naturalis medius est inter vtrũque extremum, nempè eius, vltra quod porrigere, & eius, vltra quod curuare brachiũ non licet. Apparet autem, vbi ossa carne nudentur, duobus processibus terminatum cubiti cauum, quo recipitur humeri ambitus cardinẽ representans, quem duo tubercula medium complectuntur. tum in vltimâ porrectione posterior cubiti processus cõiectus in sinum humeri posteriorẽ, non secus quàm in extremo flexu prior in priorẽ. quibuscunque verò sinus posterior naturâ magis sinuatur, præter extremam porrectionem cubitum adducunt ad exteriorẽ partem, sicut cõtrà, qui eum recessum iusto minùs cauum habent, perfectè brachium non extendunt. Vt non sunt autem cõsimiles in omnibus structuræ articulorum, neque certi in omnibus extendendi fines, sic neque mediũ erit in omnibus idem. quare vbi medium habitum inter extremam porrectionem, & vltimũ flexum naturalem esse affirmamus, medium non ad vnguem accipimus, sed sic, vt latè pateat, quod mediũ Hippocrates appellat κοινὸν. Verùm, sicut nullo modo fieri potest, vt medius ex toto habitus seruetur, vbi, nec adijcere latum vnguẽ, nec demere queas, sic non expedit brachium lõgè ab hoc medio figurari. Id enim interest inter artificiosam coniecturam, & eam, quæ artis est expers, quòd artificiosa exquisitam moderationem propè attingit, quę artis est expers, plurimũ nonnunquam aberrat. posset itaque Hippocrates iuxta hanc sententiam monuisse, vt seruetur habitus prope ἐγγώνιον, hoc vocabulo rectum angulum appellans,

lans, vt qui nos coniecturâ ductos, nõ longè recessuros esse ab exquisitâ moderatione existimet. Sed iamiã persequar, quod pollicitus sum me relaturũ iumoribus, quod ad hunc locum maximè conferat. Habet cõsuetudo præcipuam in medicinâ vim, ità, vt à clarissimis medicis natura aduentitia nuncupetur. quam constat inter ea, quæ necessariò admodũ spectantur, Hippocratem vbique numerasse in indicandi facultate tribuentem ei secũdas, illâ videlicet primas occupante, quæ à naturâ sumitur. collocandi enim ratio, quæ ab hâc indicatur, eatenus inferior est, quatenus exquisitè in omnibus eadem esse non potest, sed pro cuiusque cõsuetudine variatur. Conspexi ego quosdam totum diem considentes, qui artes exercent sedentarias, alios stantes, aut ambulãtes, censuíque non immeritò ijs magis extenta figurãda crura esse, qui bonam temporis partem habere sic collocata consuerunt: ex contrario minùs extenta, quibus curuata diem vniuersum detinentur. experimento autem rem comprobans, comperi qualem speraui. Brachiorum verò eadem est ratio, iacere enim ad rectum angulum debent, sed propiùs ne accedere ad ipsum oporteat, an lõgiùs abesse, ex consuetudine intelligitur. Verùm homines, quùm quę à ratione excogitata sunt, experimento diiudicant, tunc rei excogitatæ certum indiciũ habent, vbi experimentum à ratione non dissentit. itaque præceptũ hoc ab omnibus amicis comprobatum firmiter iam constitutum est ad hæc maximè pertinere. Arbitramur ergo Hippocratẽ voluisse habitum, qui ad rectum angulum ad vnguem est, pro consuetudine variari: mutationem verò exiguam esse, hoc est, prope rectum angulum accedere.

IN mutatione verò, postquam adhibita intentio est, hęc similiter se habeant, quòd ad habitum pertinet, & situm, musculi, venæ, nerui, ossa benè admodum contineantur, & benè figurentur.

Hæc superiùs etiam dicta sunt, si quis autem ex toto ipsa detraxerit, præceptis nihil dempserit. Accidit enim in huiusmodi libris, quibus multa summatim continentur, vt auctor easdem res aliter atque aliter adscribat, eâ de causâ, vt consideret, quibus verbis, eas potissimùm explicet: librarius verò posteà, vbi repperit scripta nonnulla in margine, nonnulla in ipso spacio, in quo contineri scriptura solet, vniuersa in ipsum spacium cõgerat, quo ordine maximè censet conuenire. Id igitur, quod propositis verbis ostenditur, eius generis est. Complura diximus attẽdi tempora in eo, qui curatur, primum, vbi ad medicum accedit aliquo prorsus modo figuratam habẽs affectam partem: alterum deinde, quùm se præbet medico, qui intuitus partem, & vitium eius cognoscat, & quâ pręparatione ad curationem opus sit: sequitur deinceps tempus pręparationis, & postmodum intentionis, tum ossa componendi, vbi fracta fuerint, & restituendi, vbi prolapsa, dein alligandi, postremum omnium est tempus suspendendi in brachio, continendi in crure, & in locis iuxta spinam, & caput. ἕξιν igitur, id est habitum hîc vocauit παρὰ τὸ ἔχειν, quod habeat eam rationem, quâ partes continentur figuratæ eo tempore, quod ab iniecto vinculo proximum est: huic è regione opposuit situm eorum, quę continentur, nempè trium crurũ, capitis, & totius spinæ, sic, vt habitũ accipere in alijs debeamus, vt puta in iugulo, brachio, latere, capite humeri, lato scapularum osse, malis, maxillâ, & si quid aliud simile est. censet enim opus esse, vbi pręductę partes affectæ mutantur, nonnullas rectè iacere, puta quæcunque contineri possunt, nonnullas rectè figuratas haberi, nempè, quæ contineri non possunt. Dixit autem, quæ conti-

nentur εὔθετα, alia verò εὔοχα. cętera in alijs ex dictis temporibus diuersa sunt. Commune est omnium vnus & idem naturalis scilicet partiũ status, ad quem spectare iubet illum, qui postremo tempore vinculum diu seruandum constituit. nam, si membrũ alio modo figuretur, dum alligabitur, postremo tempore etiam mutabitur musculorum, venarum, & neruorum positio, ac neq; εὔθετα erunt, neque εὔοχα, hoc est neque rectè continebuntur, neq; rectè suspendẽtur.

INtendere autem illa valentissimè oportet, quæ maxima sunt & crassissima, & vbi vtrumque os comminutum est, minùs vbi id, quod subiectum est, minimè, vbi id, quod superius.

Intendere (inquit) valentissimè oportet, quæ maximis & crassissimis ossibus continentur, & corpora, quæ ipsa cingunt, hoc est musculos. hi enim sunt, qui potissimùm intẽtione indigent, vt quibus maximè vis insit ad sua initia recurrendi. ex harum partium numero est femur, deinde humerus & crus, post hæc brachium, postremo, quæ iuxta manum sunt & pedem excipe hîc quæ in spinâ sita sunt. Sed quod ait, vbi vtrumque os fractum est, magis extendere oportet, intellige cubitum & radium: quòd verò subijcit [minimè] id est leuissimè, ac maximè moderatè, vbi id, quod [superiùs] accipe in brachio radium, quæ omnia (vt retuli) discussa sunt in opere de fracturis.

QVòd si iusto valentior intentio adhibeatur, noxia erit, præterquã in pueris: partes autem paulo altiùs excitentur.

Si ossa in pueris, vel vbi franguntur, vel vbi suis sedibus excidunt, minùs q̃ expedit, extendantur, tantùm rem procedere non sinent. nam nec componentur, quæ fracta sunt, nec quæ prolapsa sunt, restituentur sed si valentiùs extendantur, proprium affertur detrimentum. quo quidem tempore vis adhibetur, dolor excitatur, posteà inflammatio superuenit, febris, neruorum distentio, & interdum etiam resolutio. quod testatur se vidisse Erasistratus in humeri capite nimiùm extento. minùs tamen alijs, pueri læduntur, si vehementiùs extendantur, propter humorem corporum & molliciem. nam, vt lora plurimùm citra noxam distenduntur, quùm mollia sunt & madida, abrumpũtur verò, cùm arida sunt & dura: ità musculi, atque nerui, quùm madent, & molles sunt, ducentem facilè subsequuntur, neque multum dolent, neque rumpuntur, sicci verò, & duri, quùm nisi magnâ vi cogantur, extendi nequeant, grauiori dolore vrgentur, non solùm si iusto magis, sed etiam si modicè intẽdantur. in eo enim casu neruorum ac musculorum fibræ conuelluntur, rumpunturq;, quorũ nihil manet pueros, neque enim postea inflammatione, atque idcirco febre, delirio, neruorum distentione, ac resolutione prehenduntur. Ipse igitur de pueris verba fecit, quæ transferenda nobis sunt ad eunuchos, fœminas, tum ad eos, qui naturâ, siue consuetudine madent, & molli carne sunt, cùm istiusmodi corporum temperamenta ducenti facilè pareant, neque sentire offensam vllam grauiorem soleant, si vltra debitum extendantur: at quibus vel naturâ, vel cõsuetudine corpus induruit, vix cedunt extendentibus, atque eâ de causâ minùs ipse censuit à medicis esse extendendos, valde siquidem lęduntur, vbi immodica vis adhibeatur. Quod verò ait [partes autem paulo altiùs excitentur] item duplici de causâ proponitur, & vt fideliùs contineantur, dilabuntur enim, quæ contraria sunt: & ne doleant.

ARticuli exemplum sit, qui cognominis, qui par, qui similis, qui sanus est.

Cognominem Hippocrates dixit ὁμώνυμον, satiùs autem fuit dixisse συνώνυμον.

συνώνυμον,alia enim sũt ὁμώνυμα,q̃ quę hîc tractãtur.homini quidẽ homo,& equus equo,tum canis terrestris terrestri,marinus marino,συνώνυμος est.quęcũque autẽ nomina in multis singularibus speciẽ vnã significãt συνωνύμως in ipsis dicuntur:cõtra ea,quibus differẽtes species appellãtur,vocare solemus ὁμωνύμως dicta, & quæ sub ipsis sunt,atque exprimũtur,ὁμώνυμα habẽtur.qui dicetur igitur brachiũ brachio cõparatũ ὁμώνυμον,quãdo speciẽ eandem habet? Sed nõ expedit in verborũ cõtrouersiâ immorari, quæ sequũtur magnũ in medicinâ momentum habent,quibus iubemur,cùm prolapsum articulũ in suam sedẽ restituimus,vti exẽplo cognominis,paris,similis,sani.cognominis quidẽ,vbi humerus cũ humero cõfertur, cum brachio brachiũ,femur cum femore, crus cum crure: paris in eodem homine,& non in alio,quam rem in opere de articulis declarauit his verbis[spectareq́, in articulis,non quidem alterius hominis]: pari autẽ adiecit similẽ,potest enim,cum quo confertur,par esse,vt sanè similis nõ sit,cùm sæpè alter humerus vitio quopiã tabuerit, aut abscessu ægrotauerit,vel crus valgum sit,aut varũ:atque idcirco sanũ rursus adscripsit,ne quid nos perperam accipiamus,nõ grauatus verbũ,quantũ est in vi,idẽ penitus iterare,nam,quod par est, vtiq; sanũ est,si simile sit, nisi vbi vtrũque membrum eodem modo sit affectũ. tunc autẽ in alijs hominibus spectãdũ erit,in quo casu cõuenit simili sanũ adijcere, sed,si in eodẽ homine cõsideretur,abundè erit dixisse sanũ,qđ simili cõprehẽditur. fortasse autẽ Hippocrates vtrũq; scripsit,vt in alijs scriptũ inuenitur,animo accipiẽdi nõ vtrũq;,sed alterũ tantũ,librarius verò vtrũq; adscripsit.

FRictio ad resoluendum valet, & adstringendum, præter hæc ad implendum,ac minuendum.nam,si dura sit, adstringitur corpus:si mollis, resoluitur:si multa,minuitur.si modica,impletur.

Adstringere intelligit durare:resoluere, laxare, & mollire: minuere, extenuare.sub durâ enim frictione carnẽ pertractatã verisimile est,reddendam esse frictioni similẽ,dum adstringitur premiturq́;:sic & sub molli carnẽ similẽ afficiendã,eo q̃ cõtraria præstet,atque dura:multâ insuper, cùm demere plurimũ possit,extenuari corpus probabile est:sed non similiter plærũque refici eâ,quæ multæ cõtraria est, paucâ videlicet,verũ modicâ,qđ superiùs dixit de vsu aquę calidæ.paucissima enim fricatio,nõ secus,ac exigua aquę perfusio nihil efficit, quod sensu percipiatur.Perfricare igitur oportet,vbi implẽdum est,quoad indicia conspiciãtur,quę tradita de perfundendi moderatione fuerunt,quùm ait [dum intumescit priusquã residat finiatur, primò enim attollitur:postea extenuatur]. demonstrauimus autem in secundo de tuendâ sanitate ex ijs,quæ frictio pręstat,nihil ab Hippocrate prætermissum.Illud verò,quod multos latet, ignorare non oportet, quãuis ἀνὰ sursum significet, τρῖψις frictionem,ἀνάτριψιν vocari à græcis nõ modò eam frictionem,quę ab inferiori parte sursum procedit, sed quamlibet quouis modo intendat:raróque legi apud ipsos vocabulum τρίψεως,consueuerunt enim appellare ἀνάτριψιν,quam nunc dicimus τρῖψιν.

SEd,quod ad vinciẽdum attinet primũ vinctus premi se maximè dicat,quà vitiũ est,extremis verò partibus minimè:fulciri item fascias,& non vrgere se,idq; nõ vi,sed numero,eo ipso die,quo deligatus est, ac nocte paulo magis, posteriori minùs, tertio autẽ laxari. reperiatur postridie in extremitatibus tumor mollis,tertio die cũ resoluitur, quod vinculo exceptũ fuit,extenuatũ.idq; seruãdum est quotiescũq; alligatur,cúmq; iterũ vincitur,intelligendũ est conueniẽtérne iniectũ vinculum fuerit. in posterũ enim expedit plura atq; arctio-

ra lintea dare, abhinc tertio die plura adhuc atque arctiora, deinde septimo die à primo resoluto vinculo ossa gracilia in conspectum veniant, & facilè tractentur. At, vbi ferulis alligatis locus gracilis sine prurigine, atq; exulceratione fuerit, supersedendum est vsque ad vigesimũ diem ab ictu: si quid suspectũ sit, soluere interim ferulas conuenit, & tertio quoq; die coarctare. eodẽ autem modo figuratæ habẽdæ partes sunt, dũ suspẽduntur, dũ continẽtur, atq; dũ alligãtur.

Fulcimenta constat à græcis appellari, non solùm ἑρμάσματα, sed ἐρείσματα, vel ex eo, quod Poëta ait in eo carmine, ὑπὸ δ' ἕρματα [illegible]. ad cuius similitudinem fulcire dictum est ab Hippocrate [illegible], quod quasi insidere significat, & inhærescere. Id autem fieri iubet linteorum numero magis quàm pressu. caueri enim per se voluit linteorum pressum. sed hęc & alia multa, quæ & præpositis, & sequentibus verbis continentur, abundè explanata sunt in opere de fracturis, & de articulis. quare, si quid obscurum est, nõ est, quod exponamus, transferamúsq; huc quæcunque ibi perfectè prodita sunt, atque ideo quasi rem apertam prætermittendum existimo. ille enim qui non modò magis appositè, q̃ ego, sed, qui omniũ optimè potuit dicendo sensa mentis aperire turpe duxit,

Quod clarè expressum est iteratis dicere verbis.

His igitur relictis, vt potè, quæ plana sunt ijs, qui commentaria de fracturis, & de articulis legerint, ad ea, quæ restant, progrediar.

CApita figurãdi ex consuetudine, & naturâ vniuscuiusque mẽbri colligũtur. species verò, ex cursu, statu, cubandi ratione ex actione & ocio.

Apertè quoque ex his verbis intelligitur librum hunc, qui summatim rem complectitur, post obitum auctoris editũ fuisse. nam, qui huiusmodi libros exscribunt, si qua sint, quæ duobus modis, vel in margine etiam apposita sint ab auctore, vt posteà consideret vtro exprimere mentem suam præstet, soliti sunt omnia describere in ipso opere. quis enim adduci posset, vt crederet eũ voluisse hîc eadẽ iterare nullâ ratione cogẽte, præsertim cũ summopere studeat breuitati? Sed cùm maiores nostri hęc duxerint explanãda, nos quoq; illos sequemur. patet igitur capita collocandi dicta esse quasi proposita, ad quæ intẽdẽtes idoneũ cuiusq; partis habitũ inueniemus. quin & consuetudinẽ vnũ esse ex ijs propositis suprà memoriæ prodidit, cùm inquit. Præter hęc porrectio, intẽtio, in diuersas partes extẽsio, cõpositio, aliaque secundũ naturam sint. De naturâ, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus, quod fit, quod ad hęc, attendenda quies, mediũ, cõsuetudo. in quiete quidẽ atq; ocio cõsiderandus rectus habitus, puta brachij: in medio porrectio, & cõtractio, quẽadmodũ, vbi cubitus cum humero propè ad rectum angulũ figuratur: consuetudo idcirco spectanda est, quià non alius habitus faciliùs fertur, cuiusmodi est in cruribus, vbi extẽta figurantur, nam, quæ collocantur hoc modo, diu facillimè possunt immobilia perseuerare. hæc cũ paulò anteà scripserit, qui deterius iterũ hîc repetet? pposita igitur cõsuetudine & naturâ vniuscuiusq; mẽbri, deinceps species, hoc est differentias ipsorũ colligẽdas esse ex actionibus arbitratur. Nõnulli verbo [species] adiecerũt [mẽbrorum] ità, vt oratio sic habeat [species membrorũ] de cruribus autẽ gratiâ exempli dixit [ex cursu, incessu, statu] cui addidit cubandi ratione] quod idẽ est, ac verbum superiùs scriptũ, videlicet [quies] his rursus subiecit [ex actione & ocio] actionẽ accipiẽs pro incessu, cursu, statu, singularibus actionibus: ocium verò pro quiete. Quare nihil ampliùs his verbis exequitur, q̃ actionem & quietem, neq; propterea, quod in principio

huius

huius orationis naturam membrorum nominauerit, existimari velim alterum nunc collocandi modum indicasse, cùm nullum aliud naturæ tradiderit indicium præter actiones, quod totum sic habet, quemadmodum in verbis paulo suprà scriptis docuit. quocunque autem tempore curationis eorum affectuum, qui manus auxiliũ desiderant, vnus seruandus est partis habitus, qui secundum naturam est, quem inueniri ait ex quiete atque ocio, id est, vbi quis cõquiescit, tum ex medio, quod scilicet est inter extrema, atque ex consuetudine, sub quâ actio & quies manifestè comprehẽditur. Hæc itaq; duo maximè cõmunia indicia, medium scilicet inter extrema, & cõsuetudo vniuscuiusque partis naturalem habitum nobis exponent. ego autem in libro de motu musculorum hæc persequutus, & partium compaginem indicans, quam ex ratione corporũ incidendorum inueni, naturalem partium habitum iuxta Hippocratẽ in libro de fracturis docui. Videri autẽ possunt diuersa de propositis rebus dici, cùm aliàs alia verba & nomina vsurpẽtur, veluti cùm quis dixerit collocanda esse membra, quemadmodũ minimè lædũt, non alium habitum inueniet, quàm eum, in quo detineri solent quiescẽtes, qui medius quoque est inter extrema, sed & indicatione sumptâ à partium compagine hic idem inuenitur.

» QVoniam labor firmat, ignauia resoluit.

Hoc etiam perangustè traditum fuit ab auctore, quod fortasse constituerat dilatare in eo libro, quem erat editurus. Legitur autẽ in quibusdã exemplis [Quid labor firmat, ignauia resoluit?] proponẽte sibi ipso auctore rem exquirere vtilissimam nõ modò ad medicinæ partem, quæ manu, sed & ad eam, quæ victus ratione medetur. omne igitur corpus, vbi in ocio degit, effœminatur, & imbecillum redditur: firmatur autẽ & vires colligit, vbi quid faciat, hoc est, aliquem vsum præstet. cuius orationis duo fidem faciũt, experiẽtia omniũ, qui animaduertunt euidenter apparentia, & indicatio, quæ à naturali compagine sumitur, quã in libro de tuendâ sanitate explicauimus. Quod verò ad chirurgiam attinet, non debẽt diu affectæ partes haberi immobiles, sicut nonnulli securitatis gratiâ faciũt: sed inflammatione sublatâ modicè dimoueri, quod primò tantùm faciendum est, quùm affectæ sedi calida aqua infunditur, deinceps in balneis, postea etiam sine his.

» ADstringendum est numero potiùs, quàm pressu.

Item hoc ipsum ab auctore summatim per se scriptum à librario sanè huc translatum fuit. suprà enim clarè perfectéque explicatum est, nunc præcisè adscribitur. supplere autem oportet [linteorum] vt vniuersa oratio sic habeat [Adstringendum est numero potiùs linteorum, quàm pressu].

» VBicunque sanguinis suffusio est, seu cõtusum, siue abruptio, siue tumor, si » inflãmatio nõ est, sanguinis plurimum à vitio sursum expellatur, paulum » verò deorsum. sed nec brachium, nec crus depẽdeat. fascia autẽ ab affecto loco incipiat, ibiq; validissimè insidat, extremis verò partibus minimè, medijs mo» dicè: extrema itẽ sursũ adducta vinciatur: numeroq; potiùs q̃ cõpressu fasciæ » adstringant. huc autẽ maximè accõmodantur tenues, leues, molles, mundæ, la» tæ, valẽtes, vt quæ sine ferulis adhibeãtur. Persusione insuper copiosâ vtẽdum.

Hippocrates iuxta Ionũ linguam (vt solitus est) contusum appellauit φλάσμα per. φ. id, quod à nobis per. θ. θλάσμα dicitur. accidit autem hoc vitij, vbi graue aliquid decidit in corpus, quod quasi carnem abrumpendo, atterendi vim habet. Verùm vbi contusa caro ad regionem, quæ sub cute est, sanguinem trans-

mittit, hæc sanguinis suffusio dicitur ἐκχύμωμα, sub quâ cutis inuiolata seruatur. scindi autem tenues venas cum carne, vbi id exoritur, manifestum est. Incidit autem abruptio (quod ἀπόσπασμα dixit) quùm musculorum fibræ plurimum extenduntur, ita, vt nonnullæ abrumpantur, cuiusmodi mala recentiores medici ῥήγματα propriè appellant. Huic subiecit Hippocrates tumorē, quē dixit οἴδημα, quo vocabulo solet omnes præter naturā tumores notare: iuniores dispertiuntur hos in inflammationes, quas φλεγμονὰς vocant, & in duros tumores, atque in molles, & pituitosos, quos ꝓpriè vocāt οἰδήματα. sed φλεγμονὰς solet ipse appellare φλογώσεις, vndè nomen inditum est calidis tumoribus. accedit ad priores tumores is, qui erysipelas dicitur, quod perpetuò quidem inflaminatum est, non tamen perpetuò tumet. Hi ergo morbi omnes nominatim positi ab Hippocrate, quod ad rationem victus ac medicamenta pertinet, aliam curationem exigunt: quod verò ad manum, vinciri cōuenienter debent, pręsertim, vbi oriuntur ex præcedētibus vinculis, de quibus nunc pertractat. Illud verò [à vitio sursum expellatur] dixit ἀπαφρίζεται, quòd quasi exprimatur significat. nōnulli apertè scribunt ἀπωθεῖται, hoc est expellatur, vt nullâ apud græcos explanatione sit opus. Cęterùm deligari hęc in libro de fracturis voluit, fasciâ orsâ à loco tumido: nunc verò à vitio partis, quod πτώματος nomine exposuit, sed vinculū, quod ad fracturas pertinet, hîc eatenus variat, quatenus fascias plurimum ferri docet ad superiora, parum verò ad inferiora. Illud item [Sed nec brachiū, nec crus depēdeat] commune quoque est eius vinculi, quod ad fracturas accommodatur, sed id adscripsit, vt potè, quod magnum in propositis momentum haberet, ne (vt cōsueuimus) negligentiùs agentes summopere lædamus. quùm, quæ ingentem noxam aut opem afferunt, prout quis rectè vel nō rectè vtitur, Hippocrates commemorare frequentiùs non grauetur: contrà, quæ parum prodesse nouit, aut obesse contentus sit semel tractare. Ergo in fracturis, cùm primùm alligantur, antequam vel inflammatio, vel aliud ex dictis nunc vitijs accesserit, cautio est similiter, atque in his, ne quid ad affectam sedem concurrat: at non æquè in illis danda opera est, vt quæ affectam partem occupant, digerantur. quocirca perfusionē hîc adiungit, non quo illic quoq; non adhibeatur, sed quo hîc magis. perfundenda enim copiosiùs hæc sunt aquâ calidâ, vt quod in tumidis partibus collectum est, discutiatur. Quamobrem ipse, cùm loquutus est de calce, qui à saltu ex superiori loco sanguine suffunditur, præter cętera auxilia ad id hoc quoque posuit, aquâ calidâ copiosè perfundendum, vinctúmque locum sine compressione fideliter continendum. Igitur hęc quoque ad fracturas docuit, licet plus habeāt ponderis in malis, quæ nunc cōmemorantur, nempè eâ de causâ, vt citra omnē pressum digerātur, ac propterea sine ferulis quoque deuincit, ita, vt iunctura hæc duplici modo differat ab eâ, quā fracturę postulant, tum quòd fascias requirat minùs arctatas, & potissimùm leues, tenues, molles, mundas. his enim maximè indigēt, quæcunque adstringi leniùs oportet: tum quòd digestione opus sit vehemētiore. Adiungit præterea vnūquódque, ex propositis vitijs inflāmatione vacare debere, si, quâ docuit ratione, curandum sit. siquidem inflammationes ne modicum quidē pressum ferūt. contra eas igitur nitimur per cataplasmata, per assiduam calidę aquę perfusionem, perq; liquida medicamenta, quæ succurrere scilicet inflammationibus possint.

» VBi articuli suis sedibus excidunt, aut his intactis, quæ ipsos continent, re-
» soluuntur: aut ossa, quæ citra commissuram se contingunt, diducuntur:

vel quę

» vel quæ iuncta erant, abrupto eo, quo continebantur, inter se dehiscunt: seu iuxta articulos comminuuntur aut peruertuntur, cuiusmodi sunt, quę vara sunt, » in alteram partem inclinantia, ab eâ parte, à quâ mota sunt, lenius vinciri de- » bent, arctius ab eâ, in quam, vt quùm deligata sunt, in contrariam spectent, ac » priusquam deligarentur, idque paulo plus æquo, quod & fascijs agendum est, » & pannis, tum suspendendi, collocandi, intendendíque ratione, præterea con- » uertendo, dirigendo, plurimúmque perfundendo.

Mala hæc vniuersa latè persequutus est in opere de articulis, & de fracturis, quæ nunc sicut alia multa in compendium contulit, quod breuitatis causâ per se obscurum est, at ijs, qui ea volumina legerint planum. nos, quùm ipsa anteà explananerimus, vt memoria redintegretur, pauca in medium afferemus: si quis autem ab officinâ medici initium acceperit, huic præceptore opus est, qui res enodet, & quæcunque ab Hippocrate in opere de fracturis, & de articulis scripta sunt, in commentarium translata huc proferat. Dixit igitur Hippocrates propositis verbis ἐκπτώματα, in articulis, qui suis sedibus excidunt: στρέμματα, vbi intacto articulo, quæ iuxta ipsum neruosa sunt, resoluuntur, quod præsertim accidit, quùm ambulando vestigium fallit: διαστήματα, cùm ossa, quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, præ affectu quopiam diducuntur, in opere etiã de articulis, & de fracturis nominatim mentionem facit de ossibus, quæ inter se diducantur, vt de cubito & radio in commissurâ brachij cum humero, & in manu de ijs, quibus illa continentur, & in crure similiter de ijs, quę iuxta genu sunt, pedémque in viciniâ calcis: ἀποσπάσματα dixit, quùm abruptis ijs, quæ ossa inter se connectunt, ipsa, quæ priùs iungebantur, plurimum inter se dehiscunt, quemadmodum ipse de extremitate lati scapularum ossis ostendit: sed ἀποκλάσματα dicit, quæ iuxta articulos comminuuntur, vocantur à iunioribus ἀπάγματα, de quibus in fine libri de fracturis meminit, inter cubiti noxas, vbi ἄπαγμα scripsit, eò ducuntur, qui post ipsum hoc vocabulo nuncuparunt quamcunque transuersam totius ossis fracturam in viciniâ articuli, in quâ videlicet fracti ossis partes inter se plurimum recedunt, ossa, quæ sic franguntur, recentiores dicunt frangi καυληδὸν, quùm caulis modo abrumpantur: διαστρέμματα vocauit, quæ peruertuntur, ab ijs autẽ quæ στρέμματα dixit, differunt διαστρέμματα, quatenus hæc aliquo modo perueniunt ad articulum leuiter ipsum deprauantia, suáque sede commouentia, id quod euenit pręcipuè vni ossi tibię in pueris, in quo casu vincimus, vtrinque ad dirigendum obijcientes lignum ex tiliâ, vel ex tali aliquâ materiâ firmum molléque, tenuem inde regulam parantes. Rectè autẽ addidit, vbi commemorat ea, quæ peruertuntur [in alteram partem inclinantia] etiam, si legamus vt nonnullis placet [cuiusmodi sunt, quæ valga sunt, hęc in alteram partem inclinãtia] vtrique scripturæ optimè cõuenit adijcere [in alteram partem inclinantia] siquidem totus articulus sæpè in interiorem partem vel exteriorem conuertitur, ídq; cruri accidit frequenter prope genu & prope talos. Vocantur autẽ, quæ in exteriorem partem vergunt βλαισὰ, id est valga, quæ in interiorem ῥαιβὰ, & κυλλὰ, id est vara. His omnibus vinculum prodest, quod duo spectat, vt ab eâ sede, in quam prolapsa pars est, fasciæ adducãtur, vrgeántq;: locus verò, vndè ea recessit, laxior fit, vt admittat, quod sub vinculo ad ipsum compellitur, hoc est, vt fasciæ ibi laxæ sint, non arctatæ. Supplere autem oportet [venerũt] vbi inquit [ab eâ, in quam] sic, vt totus sermo sit. [ab eâ parte, à quâ mota sunt, leniùs vinciri debẽt] hoc est fascię laxiores esse

arctiùs ab eâ, in quam venerũt, vt spectent in contrariam partem, atq; venerũt. terminum autem conuertendi in contrariam partem non præscripsit naturalem statum, tunc enim morbo vinculum cæderet, quùm deprauationi diu pars assueuerit: sed paulo vltra naturalem statum partem adducendam censet, atque hoc est, quod ait [ídque paulo plus æquo] nam, quod naturale est, æquum est. Cæterùm præcipit, vt ad contraria conuertamus per omnia, quæ ad vinciendum admouentur. quæ ipse nominatim cum fascijs recensuit, quùm inquit [& pannis, tum suspendendi, collocandi, intendendíque ratione, præterea conuertendo dirigendo] quùm possit vinculum per hæc omnia plus iusto ad contraria inclinari. Scribit, [item plurimùm perfundendo] addens [plurimum] quod in proximè præcedentibus verbis omisit, intelligi tamen potuit ex ijs, quæ proposita erant. ibi itaque digerendi, hîc verò molliendi causâ, copiose aquam infundit.

» IN his, quæ extenuata sunt, plurimum integræ partis comprehendatur, vt ex
» transfusione, quæ exhausta sunt, magis quàm suapte naturâ emacrescerent,
» diuerso vinculo ad incrementum spectent, & carne impleantur.

Percurrerunt locum hunc expositores huius libri, non secus atque alia multa, circuitionéque vsi pauca quędam attulerunt: qui verò enodare apertè ipsum contendunt, veritatem non attingunt, ità, vt mirum sit, qui potuerint extenuatis, hoc est gracilibus partibus, & quæ ali desierunt naturalem habitum restituere. Equidem censeo quæcunque, vel ad verborum significationes attinent, vel ad quæstiones captiosas, vt perperam accipiantur, nihil ad artis opera discentibus obesse: quæ verò contraria idoneæ curationi traduntur, necessariò ijs officere, qui medendi artem exercent. Ante omnia igitur docebo quâ viâ curauerim, quæ summâ macie confecta essent, vt qui addiscunt, iam eius ope fruãtur: deinceps accommodare veritati proposita verba enitar. vbi enim latebra est obscuritatis, conabòr rei veritatem tueri, eíque, si vllâ ratione fieri poterit, verba Hippocratis consentanea demonstrare, quod si interim non dabitur, iuuenis certè rem ipsam, vt sese habet, comprehendat. Ergo macies partium plærunque, vel ex diuturnâ quiete, vel ex eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, proficiscitur, quùm ob illam robur quiescentium partium emoriatur: ob hoc regio, quæ vincta est, sanguine sursum partim, partim deorsum expresso, alimento priuetur. Quocirca contrario modo, atque contractum fuerit, mederi vitio debemus, nempè affectæ parti vim restituentes, efficientésque, vt eo sanguis affatim concitetur. vires quidem reficit moderata infrictio, perfusio, motus, debet autem esse idonea moderatio in vtroque genere, in qualitate scilicet & modo: sanguinis verò plurimum euocabunt, proposita nunc ratio alligandi, aquæ calidę perfusio modica, motus, & frictio, quę & vires etiam confirmant. omnia autem modo & qualitate moderata esse conuenit, cùm non satis sit frictionem, motum, calidæ aquæ perfusionem, nec multa esse, nec omnino pauca: sed oporteat frictionem quoque mediam esse, tam inter duram & mollem, quàm inter multã & paucam, similiter aquam ità temperari, vt media sit inter eam, quæ nondum calefacit (χλιαρὸν, id est tepidam vocant) & quæ iam dolori est, calore mordens (ζέον, id est feruentem dicunt) in modo item mediam inter multã & paucã. verùm de modo suprà tractauit, cùm dixit [dum intumescit priusquã residat, finiatur]. hoc autem tempore, si pars cum seipsâ cõferatur, rubens maximè apparet. quæcunq; ergo gracilitate, maciéq; tentantur,

planè

planè magis exanguia conspiciuntur, quàm quæ benè valent, vixque & quùm pertractantur, & quùm aquâ calidâ perfunduntur, rubescunt. hoc autem nobis propositum sit, quòd ad modum pertinet, vt membrũ rubore offundatur, quo tempore tumidius quoq; exhibetur, sed, nisi cesset qui fricat, vel perfundit, tumor desinit, & rubor finitur. Maciem verò vel medicinam non admittere, vel sanabilẽ esse indicio erunt tumor rubórque, promptè vel magno negocio excitati. quibus hi quidem ægrè contingunt succurrere soleo perfricando corpus aliquo ex calefacientibus medicamentis, atque ex ijs præcipuè, quæ modicum accipiunt thapsiæ non vetustæ: sed & huiusmodi gracilitates inũgo aliquâ mixturâ, quæ picem habeat, qualia sunt medicamenta, quæ πιττωτὰ, vel δρωπακιστὰ græcè à quibusdam dicuntur. quæ, si πίττωμα & δρωπάκισμα nominari audies, æquè intelliges, licebítq; tibi appellare, vt velis. instituimus autem in his commentarijs iuniores atticismum nõ docere, sed persequi medicinalis artis effectus vtilissimos, atque eos pręcipuè, qui ex confectionibus picẽ habentibus ad proposita pertinent. Igitur, si primus vsus partem reddat tumidã & rubram, iam cessandum est. sin minùs, iterum & tertiò inũgendũ, in alijs quotidie, in alijs tertio aut quarto quoq; die, prout affectæ parti maximè opus esse iudicabis. Illud verò, quod pars, quæ fricatur, aut pice illinitur, incalescit, inter ea, quæ spectantur interdum non enumero, quoniàm sub rubore cõprehenditur, cùm eodem tempore caleat, rubeátque. Ego hâc ratione gracilitati præter naturã sæpè occurri, raróque vsus sum vinculi operâ, & si quando vsus sum, eo modo alligaui, quo docet Hippocrates inspectis verbis ipsius [diuerso vinculo] quod enim inquit [diuerso] illi vinculo opponitur, quod pertinet ad fracturas, quódque affectam sedem vehemẽtiùs vrget. diuersum itaque vinculum primo protinus fasciarum ambitu discrepat ab eo, quod posuit ad fracturas, nõ enim ordimur à parte cui medemur, quemadmodũ facere in vlceribus, fracturis, sanguinis effusione, cæterísque omnibus paulò antè propositis consueuimus: pręter hæc affectum locum nõ adstringimus, sed remittimus, maximè autẽ comprimimus partẽ integram, vnde incipimus. inde enim præcipit, vt fascia vsque ad affectum locum laxetur, atque vbi eò ventum est, laxissima inuoluatur. hic siquidem hyeme obuoluendus est, ne calefiat, laxus videlicet nec minimùm quid adstrictus: sed æstate debet integra sedes vinciri, vt qui in eâ subest sanguis, ad locum, qui refectione indiget, depellatur, partem verò quę curatur, sub vinculo calefacere & digerere alienum est. Vbi autem crus totum, aut totum brachium valde emacruit, alterum par membrum deligare conuenit, initio ab imis partibus accepto, dein fasciâ ductâ in crure inguine tenus, in brachio ad alam vsque, & humeri caput. quãdoquidem eodem modo venæ, quæ cruribus alimẽtum subministrant, ab inferiori parte iuxta os sacrum deriuantur à venâ cauâ, atque illæ, quæ brachijs, à superiori iuxta iugulum. sanguis itaque, qui ad vnum fertur ex paribus membris, vbi iter clausum est, ad alterum deducitur. Adstringi autẽ sanum membrum hactenus debet, vt ob compressionem minimè indolescat: sed, quod vitiatum est, vel nudum relinquendum, vel paucâ lanâ vsque ad inguen obtegendum, vbi cælum frigidũ sit, sed, vbi non sit tale, expedit nudum esse, & subinde linteis perfricari, tum calidis medicamẽtis foueri, si locus ægrè incalescat. namq;, vbi promptè, oleum cui parum ceræ adiectum sit, per se idoneum est, siquidẽ diutiùs manet, & minùs resoluit. Eadem omnino ratio est in brachijs, in quibus vinciendũ id est, quod benè valet, per-

inde quasi crus: præstantéque calefaciendũ, quod ægrũ est, & frictione & motu, hominem verò, vbi prorsus stupidus non fuerit, rogare præstat, num in eâ parte, quæ curatur, aliquid eius caloris, qui excitatus fuerit, sentiat superesse: an apertè desijsse sibi penitus videatur. quòd si cessasse respondeat, iam tẽpus est iterum adhibere, quæ calefaciant, & partem confirment, quorũ quatuor genera sunt, frictio per lintea, calidæ aquæ perfusio, frictio per calida medicamenta vel per oleum, simplicis dropacis inũctio. vbi vitiata pars refrixisse plurimum videatur, dropax varius fit, habeátque bitumen, modicum sulphuris ignem non experti, & pyretrũ. Curanda verò sic esse corpora extenuata, experimento comprobaui plurima reficiens. vtrum autem verba Hippocratis rectè exposuerim non est, quòd contendam, quùm me non lateat obscuræ orationis explanationem eò euadere posse, vt probabilis sit, non tamen vt firmiter sciatur. Declaro autem verba Hippocratis non sicut plærique sic scripta [vt ex transfusione exhausta magis, quàm ipsa emacrescerent], sic enim absurda sententia esset, sed (vt alij legunt) adiecto pronomine his verbis [vt ex transfusione, quę exhausta] vocat enim exhausta, quæ extenuata sunt, ꝓptereà, quod in ocio degerint, fuerintque alimento destituta. hæc ait ex transfusione sanguinis (quasi ex cursu dixerit) sanari, nimirùm sanguine ad affectum locum copiosiùs cõcitato, quàm si naturaliter haberet. Siquidem hâc ratione implebitur, quod extenuatum erit, si diuersum adhibeatur vinculum ab illo, quod in prioribus indicauit, cuius discrimen nos paulò antè demõstrauimus, ex quo necessariò facultatis dissimilitudo proficiscitur, illud quidẽ ab affectâ sede sanguinem expellit, hoc ampliùs ad eam concitat, quàm si rectè valeret. nam, cùm benè valebat, abundè erat, qui in ipsâ continebatur, & ideo non opus erat ampliùs transmitti, quàm qui, partim in alimentum subministrandum consumitur, partim digeritur: nũc verò, quùm vitiatus locus inanis sit, atque exanguis, multo plus concurrere sanguinis oportet, non modò vt alatur sicut in secundâ valetudine, sed reficiatur etiam, prætérquam quod nunc plurimum necessariò digeritur, quùm subinde calefiat. calefaciunt enim quæcunque ad ipsum præsidia adhibentur, siue frictio, siue motus & medicamenta, siue pix illita, & confectiones picem habentes, ac tãdem calidæ aquæ perfusio. nam & hac Hippocrates vsus est, fortasse ob eius seculi inopiam balneorum: nos autẽ hoc seculo aquá, quam in balnei labris habemus, contẽti sumus, ad affectas partes modicè calefaciendas, tollendúmque eam lassitudinem, quæ extendentium sensum repræsentat. Iam vero partes exerceri necesse est in actionibus vsitatis, id quod quotidie faciendum est, non subitò semel, verùm subinde, quomodo etiam frictio adhibenda est, donec excitetur calor, túncque ab eâ desistendum. Verbis igitur sic veram curationem accommodo, cuius vim experientiâ demonstraui, sexcentos, qui sub vinculo diuturnóque ocio extenuati erant, recreando. Sed iam eorum, qui librum hunc enodarunt, mentem aperire tempus est. ex ijs plærique (vt retuli) vsi circuitione duntaxat integram verborum obscuritatem reliquerunt: pauci conati sunt iuxta verba ipsa ad vinculum relata hoc modo vniuersam sententiam enodare. Hippocratem præcipere aiunt, vt eorum, quæ extenuata sunt, curatio à vinculo inchoetur. quo exhausta, hoc est extenuata magis, quàm antè extenuata fuerant, in cõtrarium habitũ mutentur. multos enim morbos putant hâc ratione sanari, afferúntque exempla & eorum, qui nauseâ

pressi sumpto

pressi sumpto medicamento vomitum ciente ad sanitatem peruenerunt, & qui assiduè citâ & acri aluo exerciti catharctico consannerunt, & quorum tussis finita est ob præsidia vehementiorem tussim excitantia. Nec desunt ex illis, qui commemorent, quæ Hippocrates in illis sententijs, quæ aphorismi vocantur, ad verbum sic scripsit. [Est etiam, quùm in neruorum rigore citra vlcus iuuene habitiori, mediâ æstate gelidæ aquæ multa persusio calorẽ reuocat] ergo, sicut contra morbos (inquiunt) non solùm pugnamus per auxilia ipsis contraria, sed etiam per similia, ità nunc ab Hippocrate iubemur gracilitati occurrere ab eo vinculo orsi, quod magis extenuare potest. id quod transfusione fieri aiũt, cùm partes paulatim plurimúmque sub vinculo contabescentes, iterum recurrentibus humoribus recreantur, & idoneæ fiunt, quæ carne impleantur. Sed quùm videant, qui sic exponũt à se nullo modo explanari illud posse [diuerso vinculo] scribunt [diuerso habitu] sic, vt ternæ reperiãtur scripturæ inter se differentes, quarum vna habet [diuerso habitu] namque in nonnullis exemplaribus sic scriptum reperitur. Qui scribunt igitur [diuerso habitu] locum hunc in vinculo non accipiunt, sed in parte ægrâ, quam alterius habitus existentem ac priùs esset, spectare ad refectionem dicunt, eúmque habitũ comparari vinculo plurimum extenuante, quasi exhaustę partes non ampliùs vinculo extenuentur, sed nunc fortasse futurum sit, vt inde reficiantur. Itaque quùm vinculum, quod ad fracturas pertinet, communis (vt paulò antè dixi) & aliorum affectuum, quibus annumerabantur sanguinis suffusiones, contusa, abruptiones, extenuandi facultatem habeat, quis conficiet, vt de eodem refici extenuatæ partes incipiant. quamobrẽ nonnulli ita legunt [vt ex transfusione, quæ suapte naturâ exhausta sunt] concipientes id absurdum, quod oratione sequitur, effugisse, eo quod partes suapte naturâ sint extenuatæ, atque id, quod nũc præcipitur, non pertineat communiter ad omnia, quæ extenuãtur, sed ad ea tantùm, quæ suâ sponte. sic autem commune hoc præceptum, & generale pauca complectetur, paucissima enim sunt, & rarissima, quæ hâc de causâ tabescunt, reliqua omnia ob diuturnum vinculum, simúlque ob vitiatæ partis quietem in hunc morbum incidunt, eáque potissimum fas est commemorari ab Hippocrate, quùm sub ijs fiant, quæ superiùs posita sunt. docuit enim hactenus de fracturis, & de quibusdam alijs affectibus, qui simile vinculum exigunt, quibus quùm maciem partium superuenire intelligat, indicare meritò voluit, quâ ratione ad sanitatem perducatur. Sed iamiam exequar, cuius maximè accusari possent, qui putant Hippocratem monere, vt extenuans vinciendi ratio adhibeatur. consilium quidem est reficere, quæ exhausta sunt, quod contingere non potest, nisi & vires reficiantur, & materia alimenti abundè subministretur. vinculum verò, quod tradi ab Hippocrate volunt, & sanguinis concursum prohibet, & robur infirmat: sed quod nos dari ab eodẽ credimus, diuersum est ab illo, quod extenuat, inchoandũ enim est à parte sanâ, nõ ab ægrâ, & per multos circuitus adstringendum comprimendumq́, dum ne compressione excitetur dolor, qui posset inflãmationẽ mouere, fascia item vsque ad affectam sedem trahenda est paulatim vi compressionis remissâ. Illud prætereà, quod integrũ crus vnà cum ægro deligari conueniat, ipsorum expositioni minimè congruit, vbi inquiunt Hippocratem velle vinciẽdum esse, vt quæ extenuata sunt magis, exhauriantur, quo non modò nihil confert vinculum alterius cruris, sed etiam obest, sanguis enim, qui antè ad illud ferebatur, nunc omnis ad affectũ depellitur. Quòd

autem superioris expositionis auctores malè huc exépla transferant, in aperto est, quùm nullam similitudinem habeant cum ijs, quæ ab Hippocrate traduntur. quoniàm qui rectè rationi innititur, si subitò eijci velit omne id, quod causam exhibet, nempè, quod ventriculi tergoribus ità inhærescit, vt vix inde extrahi queat. similiter & acria, quæ paulatim destillant, & ità ventrem irritant, vt desidédi necessitas sit, subitò non minua educet: quemadmodum euenit in tussi mediocri, quæ ijs exoluitur, quæ ipsam concitant acriorem. sed nulla his communitas est cum eo, quod putant affectum locum, vt recreari incipiat, exhauriendum esse, quùm ex vinculis, neque tabescentes partes firmari possint, neque alimenti materia deduci. Illud verò, quod afferunt de neruorum rigore maximè alienum est, ignaros enim se ostédunt artis, quam tradidit Hippocrates, quùm docet medendi rationem esse, vt contrarijs tollantur contraria. At nonnulli minùs verborum vim percipientes ad contradicendi studium conuersi sunt, quod ferè faciunt, qui inconsideratè aduersantur, atq; ea labefactare contendunt, quæ nunquam didicerunt. tantùm enim abest, vt per artificiosa illa, quæ traduntur ab Hippocrate, id tollatur, quod cõtrariorum contraria sint auxilia, vt etiam confirmetur. Quin & in adductâ sentẽtiâ dixit [frigidæ enim aquæ perfusio calorem reuocat, hæc autem calore firmantur]. hunc verò calorem, qui medetur frigidis vitijs interdum frictione mouemus, interdum calidis medicamentis, modò exercitatione, aut calidâ aquâ infusâ, atque vbi vehementiore calore opus est, bitumine (vt sæpiùs retuli) vel pice illitâ, interdũ etiã & aquæ frigidæ perfusione. sed cætera omnia, vt potè quæ calefaciendi vim habeát, ijs partibus ac morbis, quibus calore opus est, vbiq; vtilia sunt: frigida aqua, vt quæ frigida est, quantum in se est, raro vtiliter adhibetur, atque ei tantùm corpori, quod potẽtem habet innatum calorem. In habitiore quidem corpore (inquit ipse) est, vbi vtilis sit aqua frigida, neque in hoc, quolibet tempore, sed æstiuo. frigidæ enim aquæ potionem duo afferre, vel noxam ex frigore, vel plurimum caloris ex altioribus partibus redeuntis, quis non nouit, aut non docuit ex ijs, qui de eâ conscripserunt? Corpore itaque abundè calido fit, vt à frigore non superetur calor, qui in ipso est, sed cute densatâ, atque ijs, quæ expirare debent, relictis, augeatur: at si calor imbecillior fuerit, quàm vt subeunti frigori obsistat, vi ipsius ad altiora corporis aspirante, homo frigidis morbis excipitur. fortasse hæc superuacanea nunc attuli, quùm alibi (vt dixi) ea fuerim exequutus. Quæ primò igitur medentur, primò necesse est contraria sint. prima autem dicuntur, quæ nullius medij auxilio his opponuntur: quę medio indigent, non primò efficiũt, sed alia adiuuando efficiẽdi socia sunt. Agunt autem nugas, qui alui purgationem, medicinam tussim mouẽtem, frigidam perfusionem proferunt. nam hęc, quamuis rectè interdum fiant, plurimum tamen ab eo, quod nunc proponitur, abhorrent, in quo demóstrandum est, qui fiat, vt vinciendi ratio, quæ extenuandi vim habet, vel quod exhaustũ est, confirmet, vel plurimũ eò sanguinis concitet. frustra autẽ, dum hæc ostendere nequeunt, exempla adscribunt præterquam quòd exemplo stabilẽ, certámque scientiam non efficiunt. ostendimus enim in libro de exemplis, non esse exempli vsum, vt qui rem non cognoscunt, eius scientiam acquirant. quod quidem nonnulli asserunt, qui rhetorum more, vt scientia comparetur, exempla adhibentes totâ aberrant via, non secus atque vbi Platonem dicunt plærunque per enumerationem demonstrare. ostensum enim est illum vti enumerationibus gratiâ ex-

planationis

planationis: quicunque verò tenetur studio exquisitiùs intelligendi enumerationis vim, & exempli, ad eum locum adeat, vbi de vtroque tractatur, quæ nos alibi exequuti sumus. Sed nunc ad propositum reuertamur eos hortati, qui in hisce libris versantur, vt quùm hactenus diligenter legerint, ad sequẽtium expositionem accedant, quæ præcedentium fidem faciunt. ad ea iam igitur progrediamur vniuersa, quæ vt in aperto magis sint, non adscribemus tota simul, sed membratim eóque modo etiam explanabimus.

CÆterùm præstat partem, quæ super aliam posita est, sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simúlque alterum crus cum integrâ parte deligare, vt similius sit, pariter quiescat, & æquè alimẽto prohibeatur, atq; alatur.

Paulò antè propositum est rationem deligandi extenuatas partes diuersam esse debere ab eâ, quæ ad fracturas pertinet, hæc siquidẽ adhibetur, vt sanguinis cursum prohibeat, quod in affectâ sede collectum est, sursum deorsúmque exprimat, mẽbra quieta seruet, & immobilia, cum hâc viâ vitiatæ partes interdum ab inflammatione penitus defendantur: at nunc non eo incũbitur, vt fluxus sanguinis repellatur, vt quod in ipsis subsistit educatur, vt immobiles cõtineantur, sed ad omnia his contraria consilium dirigitur. Fascia itaque (vt suprà scripsi) ordiatur à parte sanâ, premendóq; hanc, sanguinem, qui in ipsâ cõtinetur, ad extenuatam transfundat, non tamen ex toto integram partem exhauriat. Crure igitur aut brachio ægrotante abundè est vinculum incipere ab inguine, aut ab alâ: sed, si malum hoc femur infestat, aut humerum, necesse est contrarium mẽbrum deuincire, vinculo ab imâ parte orso, & vsque ad inguen vel alam porrecto. Si quando autem brachium, aut crus vehementer ægrotet, expeditiùs est vtrũque deligare, & quod superpositũ est affectæ parti, & quod integrum, vt prohibeatur alimentum, neque illi subministretur. atque hâc de causâ dixit Hippocrates [sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simúlque alterum crus cum integrâ parte deligare, vt pariter (inquit) quiescat] id est, ociosum sit alterum crus, atque illud, quod affectum est, & æquè ipsius alimentum intercipiatur. Illud verò [vt æquè alatur] idcirco posuit, quià membrum, quod vincitur, noluit ità alimẽto prohiberi, vt nulla pars penitus ad ipsum feratur. Quòd si vehementer quis adstringat, ex toto ferri alimentũ prohibebit, periculúmque protinus erit, ne pars emoriatur, id si non fiet, alimentũ quidem certè tam in femore, quàm in crure auferetur. propositum quidem est non extenuare femur, sed crus reficere. verũ quià vinculi ratio alimẽtum detrahit, huiusmodi noxam aliquandiu admittimus: deinde posteà, vbi crus modicè carnem contraxerit, vtrique cõmuniter consulimus. Quare illi audiẽdi non sunt, qui voluẽt Hippocratẽ iubere, vt cum extenuatâ parte, ea, quæ superposita est, atque alterũ crus extenuetur, vt gracilium partium macies occultetur, ne in aperto sit, néue ex plenioris membri cõparatione deprehẽdatur. cùm nec medicus quiuis vnus è populo, nedum Hippocrates hãc curãdi rationẽ probaret.

LInteorum numero, non pressu.

In superioribus iam sæpè imperauit, vt hoc idem fieret, vbi deligatum membrum sanari penitus sine dolore voluit.

LAxandum est primò, quod maximè indiget, ac frictione vtendũ, quæ impleat, & perfusione citra ferulas.

Verbum [primo] vel ad tempus retulit, vel ad vim, si ad tempus, vel in vno vinculo, vel in his, quæ sequũtur, inter se collatis. Sed quià verè hæc omnia di-

cuntur, idcirco quod proponitur clarũ est, nisi fortasse si ità scripsit, volens cuncta hæc à nobis intelligi. Protinus igitur in primo vinculo, quoniam conuenit plurimum integræ partis cõprehendere, linteáque primo ambitu arctari, tum subinde magis laxari, maximè autẽ eâ parte, quæ refectione maximè indiget, probabile vtique esset verbum[primo]ad vim relatum de parte dici, quę curatur: ad tempus verò, de primo vinculo. Quòd si accipiamus in omnibus vinculis inter se comparatis, mẽs erit huiusmodi. si in primis vinculis cum integrâ partem quoque vitiatam deuinxeris, interdum nudandã æger præbebit, quod ipsum primò agendũ est in ijs, quæ refectione indigent, atque eâ de causa minùs benè nutriuntur. at quùm sanguis ad vitiatum locum & frictione concitetur, & alijs, quę paulo suprà narraui, ipse magis citiúsque carne implebitur. Verùm Hippocrates & frictionis & perfusionis aquæ calidæ meminit, nõ tamen medicamenti, quoniam hîc sola docet manus præsidia. neque existimandum est prætermissum ab eo fuisse membra eatenus dimouenda esse, ne ad lassitudinem dentur, quùm ea ostenderit, quæ sint eiusdem generis, & motus quilibet permiciræ partis ad id genus spectet, ad quod frictio, quùm verò quiescere iusserit alterutr crus, non secus atq; integrã partem, & nunc frictionis mentionem fecerit, motu quoque vtendum esse planè censuit, nihil enim prohibet, quo minùs absque humero brachium, & crus absque femore moueatur. quùm non opus sit aduersus maciem immobili crure ac brachio. constat enim curari hæc, dum mouẽtur transmisso alimento per partes superiores, quæ eo non fruuntur, siquidem illæ potissimùm fricentur, pice illinantur, & calidis medicamentis curentur. Plurimum verò sanguinis ad membra concurrere extremis partibus calefactis magnum tibi fit indicium cõcitatus ibi calor & rubor. Horum autem plenam curationẽ habes, quùm his, quæ Hippocrates tradidit, adiecerimus calefacientium medicamentorum admotionem, cuiusmodi est inunctio picis. Hippocrates nihil penitus in hoc libro de medicamẽtis meminit, quanquam plures affectus memorat medicamentorũ auxilium postulantes, ex quorum numero sunt sanguinis suffusiones, id vitiũ sub quo resoluuntur, quę articulos continẽt, præter hæc abruptiones, cùm eam persequi medicinę partẽ instituerit, quę manu medetur, atq; hanc (vt dixi) nõ vniuersam, sed partẽ, quæ maximè necessaria sit, & vtilissima his, qui ad medicinalẽ artem aggrediũtur.

» FVlcimenta verò, ac firmamenta, velut pectori, costis, capiti, cæterisq; eius
» generis, alia pulsus causâ adhibentur, ne quid eo concutiatur, alia propter
» commissuras, quæ dehiscunt, ad ossa caluariæ, vt fulciant, sed ad tussim, & ster-
» nutamentum, aliúmue motum, cuiusmodi in pectore & capite excitatur, vt fir-
» ment, quorum omnium eadem in vinciendo moderatio est, nam quà vitiũ est,
» maximè adstringi debent. Subijcienda igitur lana mollis, quę morbo aptetur,
» alligandúmque est, non arctiùs, quã ne pulsus concutiat, extremitatésque com-
» missuræ dehiscentis se concingant, neq; circa tussim, & sternutamenta, sed fir-
» ment, ità, vt neque cogi, neque concuti sinant.

Quid sibi velit verbum fulcire, quod Hippocrates dixit ἑρμάζειν, inde apertè colligitur, vbi iussit fulciẽdum vinculis esse, non tamen comprimẽdum, tam quùm panniculus super fascias inijcitur, quàm quùm fasciæ ipsæ circumdãtur. Ducta autem vox est à nomine ἕρματα. sic enim fulcimenta græcè vocantur, quorum meminit Homerus in eo carmine, — ὑπὸ δ᾽ ἕρματα μακρὰ. quasi nihil differat, ἐρείσματα, id est fulcimentá ne dicãtur, an στηρίγματα, id est firmamenta.

mamenta. Constat autē Hippocratem sępiùs dixisse [ἑρμάζειν] non tam in fascijs, quàm in pannis panniculísque, quod στηρίζειν, id est firmare significat, quin & expositores vbique pro eodem acceperunt. Nunc verò duorū nominū ἐρμάσματα, sic enim dixit fulcimenta, & στηρίγματα, quo firmamēta expressit, proximè alterum alteri subijciens, iudicasse videtur nō significari idem ab vtroque. An ἐρμάσματα intellexit, quæ in vinciendo subijciuntur, circumdanturq́;, vt affectam partem immobilem teneant, ac primò quidem fascias, quæ primùm inijciūtur, quæ præter alios quosdā vsus, etiamnum ἑρμάζουσι, id est fulciunt, dein pannos, qui & ipsi non modò fracturam, sed & fascias fulciunt, posthæc fascias, quę ferulis superinijciuntur, & panniculos. siquidē hæc omnia, cùm eâ de causa dentur, vt contineant quæ antè inuoluta sunt, non ea tātùm, sed fracturas quoque fulcire possunt. Verùm ἀποστηρίγματα, id est firmamenta, mihi videtur appellare quęcunque sine vinculo ægrę parti vniuersę superdantur, aut à sinistrâ vel dextrâ parte, aut à superiori vel inferiori. voco autem superiorem vel inferiorē ad crassitudinem respiciens totius corporis, in eo enim spacio, quod in ipsius crassitudinem est, quæ subijciuntur, ab inferiori parte sunt, quę superimponuntur, qualiacunque sint, à superiori. Firmatur autem extremitas rectâ aliquâ re, quæ ab inferiori parte erigatur, caput puluinis & ceruicalibus, tum lanâ & pāniculis mollibus: canalis cōminuto cruri item subiectus vtrinq; ipsum firmat. Sed pilā ex lanâ demissam sub alam, in quā humeri caput exciderit, licet & fulcimentū & firmamētum appellare, eo enim, quòd & ipsa alligetur, pars quodāmodo fit totius vinculi, quęcunq; autē ad fulciendum thoracē & caput superdantur, firmamenta magis dicūtur q̄ fulcimenta. Hæc à medicis excogitata sunt propter motus partium necessarios, quorū aliqui naturales sunt, vt respiratio pectoris, pulsus membranarum: nonnulli præter naturā, cuiusmodi tussis, sternutamentum, singultus, & quęcūque pulsus inflāmatis partibus accidunt, aut sub vehementi capitis dolore in temporum arterijs, & sæpè palpitatio præcordiorū: est etiam interdum, cùm aliæ partes firmamentum requirunt. Debēt itaque adhiberi firmamēta fascijs nonnūquam per se iniectis, vt ad temporum arterias, vbi caput intolerabili dolore torquetur, ant ad præcordia palpitātia, aut ad vulnera, in quibus veremur, ne sanguis erumpat. nōnunquā verò fasciâ lanam comprehendimus: interdum tamen nullâ adiectâ fasciâ simpliciter firmamus. thoracem quidem & ceruices lanâ, caput puluinis mollibus, aut leuibus sacculis, in quos milium calefactū coniectum fuerit, vbi simul & firmandum & fouēdum est: maxillam verò prolapsam, mollia firmamēta admouētes interdum firmamus. Ergo, cùm cōmunis sit ἐρμάσματος, id est fulcimenti, ac στηρίγματος, id est firmamenti vsus, iure putant, qui librū hunc exposuerunt, ab vtroque idē significari, quibus sępè verbis nos quoque vtemur nullo discrimine interposito. est autem cōmune consiliū, id, quod paulò antè dicebam, vt partes motu minimè concutiantur, sed, cùm (quod proximè declaraui) propriū quoddam discrimen inter hęc sit, vbi curiosiùs agere volumus, στηρίγματα dicemus, quæ sine vinculo, ἐρμάσματα, quæ cum hoc adhibētur: sicq́; statuemus ea vocari στηρίγματα, quę partibus illis dantur, quarum motus necessarius est, à quo cessatio nō est in nobis, ἐρμάσματα, quæ immobilibus. Motus siquidē cruris & brachij in nobis est: thoracis verò & membranarū non est in nostrâ potestate, neq; item palpitatio alicuius partis, neque tussis, neque sternutamentum, neque singultus, quibus, quo minùs moueantur, obsistere aliqnādiu non licet. viget enim posteà necessitas,

vbi, quã concitantur, causa vehemens fuerit, vidẽturq; valentissimi viri dũtaxat posse resistere, prohibereq;, ne moueantur. Sed aliter Hippocrates in proposito loco scripsit, quod ad pulsus pertinet, ne concutiat, tum quod ad cõmissuras capitis, ne dehiscant, ἐμμαχομένων verbo vsus: στερνυμάτων verò ad tussim & sternutamẽtũ aliúmue motũ, cuiusmodi in pectore, & capite excitatur. Dehiscunt igitur in capite suturæ, quæ ῥαφαὶ dicũtur, cùm, vbi ossa capitis se tangũt, propriè dicãtur ἁρμονίαι, sed trãslato vocabulo ῥαφαὶ. caluariç enim ossa ad vnguẽ inter se ἥρμοσται, id est cõmittuntur, atque idcirco ipsorũ contactus κατὰ ἁρμονίαν cõmitti meritò dicentur, & à similitudine eorũ, quæ suuntur, ῥαφαὶ, id est suturæ. Hç autem facilè interdum hiant, & interdũ dolorem mouent, quùm ea inflamantur, quæ connectunt membranã caluariam tegẽtem cum ea, quæ dura sub caluariã cerebrum cingit: sæpiùs item venæ tenues, quæ per suturas transeunt, inflammatione tentãtur, quo fit, vt motus duræ membranæ super inflãmatam partem cõcidentis, dolorẽ afferat, ad exemplũ motus arteriarum, qui aliquãdo ob inflãmationem dolori est. Hæc quidem vitia curiosam firmamẽti moderationem postulant, sic, vt nec ità laxum inhæreat affectæ parti, quæ mouetur, vt ipsum quoq; facilè concutiatur, & eâ de causâ molestũ sit: nec rursus plus iusto insidens premat, & dolorẽ exasperet. Ipsa autem alligandi moderatio superiùs ab ipso posita est, & ad alios quosdã morbos, quibus idem vinculum quod fracturis conuenit, atque idcirco nunc scripsit [quorũ omnium eadẽ in vinciendo moderatio est [quorum] intelligens, quæ nunc propositã sunt. cumq; eandẽ dixerit moderationẽ esse, deinceps moderationẽ ipsam refert, cùm inquit [nam, quà vitium est, maximè adstringi debẽt] id est, vbi vitium est, siquidẽ verbum [quà] ã ab ipso dicitur, quod nunc pro aduerbio loci accipitur, ac propterea debet adspiratione, & circũflexo accentu proferri. Itaque id, quod ad huiusmodi vitiũ fulciendum vel firmandũ adhiberi vtiliter testatur, adstringi voluit, nimium fasciarum ambitu, nõ magis, q̃ vt prohibeat partes, quo minùs sub pulsu concutiantur, quod est præ angustiâ impedire motũ arteriarũ, hæc enim est causa doloris. Alium insuper finem prçscripsit, qui propriè pertinet ad suturas, quæ diducuntur, quùm inquit [extremitatésque commissurç dehiscẽtis se contingant] extremitates vocans, vltra quas non possunt cõmissuræ se contingere. Intelligitur autem ex hoc vehemẽs & immoderata compressio. nam, vt diduci ossium commissuram non expedit, ità nec plurimum comprimi, quandoquidem hoc quoque naturæ alienum est. Hi ergo fines sunt valentioris pressus: lenioris, deinde adscribit [neque circa tussim & sternutamenta] quasi ità dixerit, neque in tussi & sternutamento, ità, vt affectæ partes nullâ re contentç concutiantur, agitentúrque . tunc siquidem acriores motus concutiẽdo laxiores partes, & minimè fulctas vehementiùs quàm vitiatis opus sit, earum dolores exacerbarent. Quæ verò moderatio adhibẽda sit in fulciendo, ipse postremò adiungit, vbi ait [ità, vt neque cogi, neq; concuti sinãt] id est, ne, quæ vitiata sunt, comprimãtur valenter, néue motu concutiantur, hoc, est neque nimis arctè, neque nimis laxè colligentur.

FINIS COMMENTARII TERTII
GALENI IN HIPPOCRATEM
DE OFFICINA MEDICI.

Galenus

Galenus de fascijs Vido Vidio FLORENTINO INTERPRETE.

Ippocrates ille auctor vetustissimus mundiciẽ spectans, quam exigunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconsideratè protulisse [Nobis sanè placet in arte vniuersâ animi intentionem adhiberi, in quacũque enim operâ decorè agere rectèque possumus, decorè ac rectè agere conuenit. quæcunque mundiciem celeritatémque admittunt, celeriter mundéque conficienda sunt: atque vbi euitari dolor possit, quàm maximè iocundè: tum reliqua huius generis omnia præclariùs agere debemus, quàm alij eiusdem artis professores]. Siquidem (vt in nonnullis, quę efficiuntur, videre licet) artifices vsum habentes non aliâ re præstant ignaris & expertibus, quàm celeritate atque elegantiâ. Medicum ergo eo magis quàm alium artificẽ fingi decet suo munere, quo sibi nobilior est subiecta materies, & idcirco, siue secet, siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur, non modò vtilitati studere debet, sed mundiciei & elegãtiæ, quemadmodum ipse alibi rursus testatur, quùm inquit [Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius, quod iniectũ est. quod inijcitur, vt celeriter, iocundè, promptè, elegãter. celeriter quidẽ, vt opus expediatur: iocũdè, vt facilè præstetur: promptè, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet]. Mala enim in nonnullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciẽdi rationem postulant, eámque per se homo sæpissimè decoram expetit. quare tam solius ægrotantis gratiâ, quàm omniũ, quibus sui videndi copiam faciet, scire oportet, quæ vincula & simplicia, & varia, singulis partibus accommodentur: nec ignorandum est nonnullis vtraque conuenire, nonnullis alterutra, nempè varia, licet alij secus existiment, de quâ cõtrouersiâ primò diiudicare operępreciũ est. Expellunt nonnulli varia vincula, nõ modò tanquam nihil proficiẽtia, sed veluti vsum præstantia maximè alienũ. id quod nullâ stabili ratione firmant: sed testimonio maiorum nituntur, primùm Hippocratis, quùm inquit [Sed qui præstantia vincula amant sine mente complura alia lædunt] præstãtia id est varia. deinde Mantiæ referentis cuidam oculos procidisse, cui pharmacopola caput & faciẽ vario vinculo deligauerat, ídque iure putant euenisse. quod fasciæ ob varietatem inæquales vrgeant, & idcirco mouere inflammationes possint, atque abscessus. Sed satiùs fuit eos dignoscere, non vinculorum varietate accidere, quod adducũt, sed inscitiâ alligantium, qui valẽter adstringũt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, cùm ait [In his autem maximè ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem sic, vt quæ iniecta sunt, neque recedant, neque comprimant, sed fulciãtur, non tamen cogantur] ęquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiungere, quod in Hippocratis oratione restabat, non enim simpliciter scripsit. [Sed, qui præstantia vincula amant, complura alia lædunt]. verùm subiecit [sine mente] intelligãt autem ex ijs, quę mox persequar, vinculum variũ nullo modo ab Hippocrate submoueri: ipse igitur in libro de officinâ medici fasciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirãt dum inijciuntur, quid postquam iniecta sunt, subdit. [Quod iniectum est, vt rectè, vt decorè] rectè intelligit iniectum, quod confert: decorè, quod elegans est. vt autem exponat quid sibi velit

decorè, addit. [Decorè quidem, vt simpliciter, vt distinctè]. adiungit autẽ verbum simpliciter non quo ex toto declaret decorè, sed ex parte, quasi dicat vinculum simplex sit & distinctum, quod euidentiùs colligitur ex iis, quæ subiecit. [Aut similibus & æqualibus, æqualiter & similiter: aut inæqualibus & dissimilibus, inæqualiter & dissimiliter. Species autem simplex orbicularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. aptetur verò species speciei, ac morbo illius, qui deuincitur]. Ergo vinculi speciem, quæ simplex est, orbicularem esse necesse est, sed ascia omninò sima est, atque ità quod prorsus æquale est, erit sibi simile, quod inæquale dissimile. num igitur deterrentur iam de sententiâ, qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, farentes asciam, oculum, rhombum, dimidiatum, varijs assignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de articulis, ad fractũ iugulum, vinculum admouere, quod à gruis similitudine γερανίδα nominauit, ídque varium esse? Sciãt autem quibusdam partibus, cuiusmodi femur est, vbi repositum est, atque humerus & cubitus aliáque plura, nullum aptari vinculum posse nisi varium. Hactenus de his. pergamus iam ad fasciarum vinciendíque rationem, scrutemúrque in primis, vt fasciæ inter se distent, materiâ, habitu, lõgitudine, latitudine, structurâ. Materiâ igitur inter se dissident, quoniàm nonnullæ linteæ sunt, nõnullæ ex lanâ, aliæ ex membranulis, quarum vsus, quùm neque vnus sit, neque similis, sed dispar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maximè congruãt, quæcunque ergo adstringenda erunt, linteis alligabimus, at vbi adstringere non oporteat, propterea quòd hoc inflammationi sit inimicum, sed abundè sit continere vel tegere, ex lanâ, ex membranâ verò secuti Hippocratem, vbi nasus vel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti, quę vinculum postulat, agglutinantes: Habitu, quùm aliæ glomeratę, aliæ scissæ sint, assutæ aliæ, glomeratæ sunt, quæ ex habenâ in lõgitudinem fiunt, quibus nihil assuitur, tales sunt, quibus perfracta membra vinciũtur, scissæ, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi scisso conficiuntur, quales sunt, quæ ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) siue in quatuor partes scindantur, siue in sex, siue in octo, assutæ ex pluribus habenis variâ figurâ inter se iũctis componuntur, quales sunt, quæ suspẽdunt, quæ cingunt, quę mammas deuinciunt, quę mammis & loco prætereà, qui iuxta anum est, accommodantur: Longitudine, cùm quædam breuiores, quædam longiores sint. Latitudinis eadem ratio est, siquidem tam hęc, quàm illa debet vinciendis partibus respõdere: Structurâ, nam aliæ texuntur, aliæ constant ex materiâ per se coactâ, vel certo ordine implicatâ, quę simplici texturâ fiunt, nonnullę hâc de causâ texuntur, nonnullæ conficiuntur ex telâ, quæ ad alium vsum texta scinditur in fascias, his plærunque vulnera obligamus, illis vtuntur venatores ad crura defendenda, eædẽ primæ palmæ parti circumdantur, quæ ex implicatâ materiâ fiunt, ab aurigis ad latera cõtinenda adhibentur. Est autem perpetuum, vt qui vinciunt, fascijs abundent, & quas habent, sciant quàm optimè adhibere, atque vbi deligendi locus est, tales accipiant, quales docuit Hippocrates, quùm inquit [Iam verò fasciæ parentur, leues, tenues, molles, mundæ, latæ, sine suturis, sine eminentijs, ità valentes, ne extentæ rumpãtur, & paulo ampliùs]. Mundas quidem esse cõuenit, quoniàm sordidæ præterquàm quòd indecoræ sunt, liquore aliquo respersæ, non madescunt, deteriúsque id reddunt, quo perfundũtur, esse item sui coloris debent, ne si purpurâ inficiãtur, vel aliâ huiusmodi re, eandem noxam

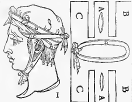
afferant,

afferát, aut coloris similitudine currenté sanguiné repręsentét: tenues insuper, ne ambitus in tumoré nimiũ assurgant: molles, ne ob duritié vrgeant: leues, ne onere infestét: sint pręterea sine suturis inæqualibus, ob quas futurum esset, vt cõprimerent: tũ sine eminẽtijs, hoc est nõ sint orę à lateribus ipsâ texturâ confectæ, vel alioquin versæ atq; cõsutę, nec quædã extantia, quasi fibræ. cùm quę eminent, vinculũ reddát inęquale, quę extát, non patiátur fasciã facilè circuire. Quòd si fasciæ ex inciso linteo fiant, incidatur nõ trãsuersum, sed in lõgitudinem, sicut intextũ est, sectione ad stamen directâ, sic enim lintea facilè scindũtur, quod secus habet, si quà subtegmen ꝓcedit, hoc tentetur, adde, quod quæ in longitudiné scindũtur fascię, quod vinctũ est, firmiùs continẽt. At vinciẽdi ratio quædã (vt superiùs dixi) simplex est, & quædã varia, atq; hæc modò nomen inuenit à sede, cui adhibetur, modò ab euentis, nõnunquã trãslato vocabulo à similitudine animalium. à sede, quæ vincitur, nomé trahit, oculus, nasus, inguen, cæteraq; huius generis: ab animalibus, cancer, accipiter, aries, lepus, testudo: sed ab euẽtis, vallũ seu cõiunctũ, seu disiunctũ, operculũ, habena, & quæ his similia sunt. Prætereà ex huiusmodi vinculis quædã sunt vincula tãtùm, vt rholus, regiũ, scapha, discrimen: quædã vincula simul & laquei, cuiusmodi est lepus auritus, pastoralis, cæteriq; cõsimiles. Vinculũ insuper aliud ab altero fasciarum capite incipit: aliud à medijs fascijs: aliud vtroq; modo. Quoddã item certis sedibus idoneũ est, reliquis alienũ cùm sit: quoddam alijs quoq; aptatur. Super hæc aliud à priori parte cõspicitur, ꝙ prioré hominis parté duntaxat alligatã ostédat: aliud à posteriori, aliud ab vtrâq; similiter & prioré & posteriorem parté æquè vinctã demõstrãs, atq; hæc nunc cõsimili, nunc dispari ratione veniunt in conspectum, quæ omnia plana fient, cùm ad singula ventũ erit. Sed considerandũ est, inquirendũq; an quomodolibet ordiri fascias oporteat: maiores enim omnes statuerunt certas corporis sedes, à quibus fasciæ ordiri deberent, exẽpli causâ in capite, ob quãcunq; causam vinciatur, fascię caput in occipitio collocãt, inde ipsam circũagentes, iuncturã cõficiunt, nec quidquã intuẽtur, quod agũt morbo ne, cuius causâ vinculũ adhibent, secundũ sit, an aduersum: in alijs ité partibus inscitiâ vel ignoratione (vt credibile est) decepti, locos præscripserunt. necesse enim est rectè vinciẽtem auctore Hippocrate eò incũbere, vt nõ solùm deligãdæ parti, sed affectui quoque vinculum cõueniat. Nos igitur nõ vndecũque, sed quà maximè expedit, ordimur, extremáque fasciam imponimus, quà docuit Hippocrates, cùm inquit, [Quę mouentur, vt articuli, quà curuãtur, minimis, & maximè collectis, veluti poples: quà extẽdũtur, simplicibus & latis, veluti patella, obuolui debẽt. quæ auté adijciuntur ad cõtinẽdum quidé, quę circa hæc sunt: ad suspendẽdum verò fasciã omné, quà corpus quiescit, & quà magis cauum est, superimponẽda, vt supra vel infra genu. Cõsentit auté cũ capite humeri fascia ad alterã alam demissa: cũ inguine, ad alterũ ilium: cum crure, super parté huius posteriorem, quæ carnosa prominet. quibus auté sursum labitur, ab inferiori parte suspendẽda est: quibus deorsum, à superiori. vbi nihil tale est, quẽadmodũ in capite, quà maximè æquale est, cõtineri fascia debet, & duci ꝙ minimè obliqua, vt postremò obuoluta, quà valẽtissimè hęreat, vagos circuitus cõtineat]. Oportet prætereà deligãrem ad ea respicere, quę in vĩculo requirũtur, cuius Hippocrates duas esse species testatur, vnã eius, quod iniicitur, alterã eius, quod iniectũ est. vtrobiq; auté summâ curâ enitendũ est, dum vinculũ iniicitur, vt celeriter, iocundè, prõptè, elegãter. celeriter quidé

vt opus expediatur: iocũdè, vt facilè præstetur: prõptè, vt vbique sit in prõptu r elegáter, vt oculos delectet. cũ iniectũ est, vt rectè, vt decorè habeat, nihilq; absit ex his, quę suprà opus esse retulimus. De vsu autẽ vinculorũ scire licet quędã eâ de causa adhiberi, vt cõtinẽdo curãtibus præsidijs subseruiãt: alia nõ ꝓpter hoc, sed vt ipsa per se agãt, quibus curatio cõmittitur. in his maximè attẽdendũ à quà parte fascia ordiatur, quâ circũeat, quâ desinat. quę singula exquisitiùs cõscribi nõ possunt, docere tamẽ viã licet per quã medicus facilè iudicare de singularibus poterit, naturã singulariũ partiũ perspiciens, q̃ facilè alligẽtur, suspẽdantur, collocẽtur: atq; insuper quid vinculũ valeat, efficit enim, vt quę abscesserũt ꝓpellãtur, hiãtia cõiungãtur, peruersa dirigãtur, atq; omniũ cõtraria pręstentur. Oportet autẽ, si quid abscessit, ità deuincire, vt quæ sublimia sunt, sedẽ contingãt, hoc est locũ, vndè recesserũt, at nõ premãr: incipiẽdum verò à parte sanâ, & quâ vlcus est, finiendũ, vt qđ subest effundatur, & aliud vltrà nõ coëat. Sed quę abscedere volumus, cõtrario modo penitus alliganda sunt, atq; vbi in vnũ adducere cõuenit. verũ vbi, quæ hiãr, hoc est, quæ in exteriorẽ partẽ conuersa sunt, lõgè initio accepto cõiungẽda sunt, in cęteris eodẽ modo vinciẽdũ, tantũ ab vlterioribus aliquid adducendũ erit, paulatimq́; cõprimẽdum, primò minimũ, deĩde magis, maximę cõpressionis terminus sit, vbi se cõtingũt, aptãturq;, sed nõ vrgẽt. verũ in diducẽdis, quę cõtracta sunt, si inflãmatio est, supersedẽdum est, si ea nõ est, præparatione eâdẽ vtendũ, sed vinculo cõtrario. dirigere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debẽt. tum quæ recesserũt adducẽda sunt, cõtraria autẽ contrà. Hęc omnia medicũ quasi leges tenentem, obseruantẽq;, expedit id eligere, quod singulis vitijs idoneũ est, minimeq́; ad certos locos consiliũ dirigere. Nos, quanq̃ in vno quoq; casu, quà primũ ordiri vinculũ oporteat, perfectè explicare difficile est, dum tamen fasciarũ rationem indicabimus, vt res euidentior sit, locos statuemus, à quibus ordiri potissimùm conueniat: medicus verò in agẽdo vbique illũ eliget, qui maximè in rem erit.

Linteum scissum ad summũ caput, & ei proximã regionem. I.

Linteum iustę magnitudinis scinditur in partes sex, & mediũ quà verticem cõplectitur, integrũ relinquitur, ex partibus verò pẽdẽtibus mediæ findãtur è regione auriũ, ac sub mẽtum demissę, nodo inter se vinciãtur. Quo facto altera fasciola angusta media occipitio inijcitur, extremaq́; ad frontẽ adducũtur, & à latere capitis nodũ accipiũt: quatuor verò partiũ, quas pendere sinebamus, hęc ratio est, posteriores ꝓpe nodũ angustioris fasciolę, priores supra occipitiũ inter se colligantur. licet itẽ absq; nodo, alijs subiectis, alijs superdatis, postremæ fibulã imponere.

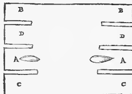
Linteum scissum ad frontem, & partes, quæ iuxtà sunt. II.

In quatuor partes scindere linteũ oportet, medio intacto quà frõti circumdetur: prioresque partes super posteriores, quæ depẽdeant, ad occipitiũ dare, ibiq; inter se deuincire: post hæc reliquas duas conuersas, in summo capite colligare, quæ sub mentũ etiamnum demitti possunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitiũ quoque vtimur, partibus à latere capitis nodo inter se deligatis.

Linteum scissum ad totum caput. III.

Linteum scissum in partes octo, itâ, vt medium integrum sit, donec tegere caput possit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendẽtibus partibus, duæ iuxta aures fissæ sub mento inter se deligentur, è reliquis verò, binis à priori parte, quaternis à posteriori, duæ à posteriori extremæ super alias ducantur ad frontem, alterâ alteri subiectâ, vt à superiori contineatur, deinde priores duæ ferantur ad occipitium, sic, vt æquè alteri altera insidat, his comprehenduntur quæ priùs fuerant circundatæ, reliquæ duæ posteriores ad frontem attrahantur, alterâ similiter alteri subiectâ, extremæque à latere fibula inijciatur. Hæc vinciendi ratio efficit, vt caput sine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hi comprimendo afferre plurimum solent.

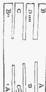

III

Cácer, siue vinculũ capitis, siue operculũ scissũ in partes octo, ad caput. IIII.

Medium amplecti debet vniuersum caput, sic vt quatuor partes à frõte rectè depédeát, ab occipitio totidẽ: ex illis exteriores, ad occipitiũ porrectę íter se alligẽtur. ex his exteriores similiter frõti circũdatę, à latere deligẽtur. tũ ex reliquis, quę in frõte scissę partes sunt, ad occipitiũ, quę in occipitio, ad frõtẽ attrahátur.

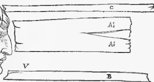

IIII

Operculum ex fasciá latâ trium capitum (σκεπαστρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάθαγος vocatur) & tertiâ, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθελκτὰς nominatur. V.

Pertinet ad obuoluendũ vniuersum caput, dicitur autẽ ἐπισκεπαστρα. est quidẽ κάθαγος fascia lõgior, quæ in orbẽ faciei & capiti circũdatur, vt operculũ cõprehẽdat: sed καθελκτὰς ex fasciá fit oblõga, adhibeturq́, eo nomine, vt diduci vinculũ nõ sinat. quarũ hæc ratio est. Linteũ adhibetur sic latũ, vt caput vniuersum cõplectatur, longiùs q̃ vt duplicatũ, hoc efficiat, cuius alterũ caput occipitio datur, alterũ à frõte depẽdet: tum angustior fascia sub mẽtũ media inijcitur, & in vtráq; partẽ per malas attrahitur inter frontẽ & verticẽ, inde sub mẽtum rursus demittitur: post hæc alterius angustioris fasciæ mediũ frõti inijcitur, capitáque in orbẽ ad occipitiũ porrecta, ibi & inter se, & cũ alterius angustioris fasciæ capitibus alligãtur: at qđ à facie pẽdebat in longitudinẽ, vsq; dũ ad supercilia vẽtum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in fronte alterâ super alterá insidẽte ad similitudinẽ literę. X. in orbẽ ad occipitiũ ducũtur, atque ibi deligantur. Potest autẽ vna fascia dũtaxat longior, & operculũ cõtinere, & prohibere, ne rota iunctura diducatur, ad hunc modũ, si media inter frontẽ & verticẽ ordiatur, capita verò recta per malas sub mentũ demissa, ibiq́, altero super alterum excedẽte in similitudinẽ literæ. X, sub imas aures ad occipitium dentur, vbi rursus in speciem literæ. X. inter se aduersa ad frontẽ ducantur, & nodo à latere deligentur.

Hactenus de simplicibus vinculis, sequitur, vt de varijs dicamus, si id anteà ostenderimus, quòd fasciæ circuituum alius dicitur rectus, alius trãsuersus, obliquus alius, quid autem hi sibi velint, nomina declarant: tum alius στεφανιαῖος, μετωπιαῖος alius, παρειὰς alius, alius γενειὰς: præter hæc aliud vinculum orbiculare, aliud in orbem serpens nuncupatur, aliud postremò ascia. est autem στεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontem & verticem tẽdit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειὰς, qui sub mento circumagitur: παρειὰς similiter à malis per quas ducitur, nomen habet: illa demùm vocatur ascia, quæ lunata figura ab vnâ parte sima est, ab alterâ gibba. Circuituum igitur istæc nomina sunt.

Rhombus alter simplex, alter Hippocratis, de quo nunc. VI.

Aptissimum est vinculum hoc (vt quidam senserunt) ad suturas, vbi dehiscunt, vel (vt alijs placet) ad partium, quas vulnus diduxit, glutinationem, atq; ad emittẽdum humorem, eo, quòd comprimendi vulneris vim habeat. sic autem circuire debet. fascia à latere capitis orsa, obliqua ducenda est ad verticem atque alterum tempus, deinde malis vtrinque circumdanda, & obliquè parti priùs obuolutæ aduersa in modum literæ. X. ad occipitium demittenda, inde obliqua, sic, vt à priori circuitu distet, per malas porrigenda est ad alteras malas, ac rursus obliqua sursum danda, vt bis. X. literam repræsentet, quódque in medio est rhombi figuram accipiat, quo facto ad occipitiũ ferẽda est, & fronti in orbem inijcienda, eatenus autẽ circũagenda, vt quæ nuda sunt, includantur.

Semirhombus vel lepus sine auribus. VII.

Huic, & illi, cui nomen est Tholus, in omnibus eadem vis est. Ratio adhibendi huiusmodi est. fasciæ caput occipitio inijcimus, eámque sub infimã auriculam obliquè inter frontem & verticem ad occipitium ducimus, tum inter frontem & verticem priori parti aduersam, ac sub infimam auriculam ad occipitium attrahimus, post hęc fronti circumagimus sic, vt quod medium est, semirhombi effigiem referat. extrema verò fascia, non modò in hoc, sed in alijs quoque capitis vinculis, fibulâ à latere vincienda est. Possumus etiam, si ex vsu sit, fasciam circumducere, non ab inferiori parte sursum, sed contrà.

VI

VII

Vinculum ad caluariam, vel ſcapha, vel Tholus, ſeu Dioclis, ſeu Glaucij. VIII.

Maximè idoneum eſt, vbi ſummum caput, & quod inter ipſum & frontem eſt, vincire cõuenit. hoc autem modo ipſum inijcies. orſus ab occipitio faſciam rectè per verticem duces ad frontẽ, ibíque ſiniſtræ manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rurſus ad occipitium demittes, ab eóque tertio ad frõtem porriges iuxta partem priorem, vbi ipſam obuolues per eum ſinum, qui à digito tenebatur, poſtremò fronti circumages.

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorẽ referunt. IX.

Adhibetur eâdem cauſa, qua Tholus, ſed quandã præter vſum elegantiam habet. Vbi Tholus vinculum ſuperdatum fuerit, anguſtioris faſciolę caput, ſub eius ambitum indatur, eáque porrigatur obliqua ad ſummum caput, & inter ipſum & frontem, tum in fronte ſub prioris faſciæ ſinum agatur, inde obliqua ad verticem, per id, quod inter ipſum & frontem eſt, ducatur, poſt hæc ad occipitium, dein ſub infimâ auriculâ dextrâ inter frontem & verticem, ſub infimâ auriculâ ſiniſtrâ rurſus ad occipitium reuertatur. Nos verò, vt fideliùs cõtineatur, alium quoque ambitum per frontem adijcimus.

VIII

IX

Thais alia ſine auctore. X.

Tholo obuoluto, faſciola, quæ digiti latitudinẽ æquet, vel etiamnum anguſtior ſit, orſa ab occipitio recta ad ſummũ caput, & ad frõtem, per id, quod inter ipſam & verticẽ eſt, adduci debet, ibiq; duplicata rurſus ad occipitiũ porrecta cõuerti, atque inde per dextram capitis partem ad verticẽ, & inter ipſum & frontem procedere, deinde ad ſiniſtrum tempus demitti, quà duplicãda eſt, & per partem priùs obuolutã, ad dextram capitis attrahẽda, inde ſimiliter duplicata ad tempus, quod tertio fiat, vt tres ſinus duplicatæ faſciæ cincinnorum imaginem referant, ſed poſtquam tertiò ad dextram occipitij partem ventum fuerit, faſciola ad ſiniſtram partem conuertenda, vt æquè in altero tẽpore conſpiciatur, poſtremò, vt benè priores ambitus teneat, fronti circumagenda.

Diſcrimen. XI.

Ad eoſdẽ pertinet ad quos Glaucij Tholus, inijcitúrque hoc modo. faſciæ, quod ſatis eſt, à facie dependeat, & reliqua eius pars ad ſummum caput, per id quod inter ipſum & frõtem eſt, feratur, inde ad occipitium, ibiq́, tradatur miniſtro

nistro continenda, post hæc cõuersa circa frontem detur, quo facto caput à facie pendens, per partem primò iniectam, rectè ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, procedat, inde ad occipitium, ibíque finiatur.

Scapha, seu Tholus Diocleus. XII.

Rectè datur, vbicunque coniungere diducta necesse est, vel quòd ob diutinum materiæ cursum ad oculos incisa cutis fuerit, vel quòd síõs alioquin vulnus acceperit. Obuoluitur autem hoc modo. fasciam ab occipitio orsam trahimus sub infimâ auriculâ dextrâ, vel sinistrâ, prout ab hâc vel illâ priùs ducendam æstimabimus, inde ad tempus adiunctum, ab eóque transuersam inter frontem & verticem, porrigimus ad alterum tempus, inde sub infimâ auriculâ ad occipitium, quà caput priùs superiniectum adstringimus, dein super aurem fronti circumdamus, sic, vt ambitus hic, illi subijciatur, qui inter frontẽ & verticem procedit, ac vterque è regione alterius, ab interiori parte sit resimus, tum quoties opus est eodem modo circumagimus.

Inijcitur & aliter per duos fasciç ambitus, circa eã suturã, quę ad aures p verticẽ tendit, sic, vt alter ambitus super suturã sit, alter infrà, & vterq; ab interiori parte sit resimus, inferior autẽ sursum pcedere debet, superior verò deorsum.

Thais ſub incerto auctore. XIII.

Illis idonea eſt,quibus quod inter frontem & verticem eſt ac proximas partes,conuenit deuincire Eam ſic admoneto,vbi ſemirhombum inieceris,ſic tamen , vt faſcia frontem non complectatur , ipſam ab occipitio obliquam , ad verticem & frontem porrigito, ibique conuertito,facitóque, vt circa frontem lunæ figuram imitetur,& cornua ſurſum ſpectent,imâ parte ſitâ inter ſupercilia:poſt hæc ab alterâ parte verticis ad occipitium ducito,ſicque circa frontem attrahito.huiuſmodi vinculum præter eam,quam ſemirhombus affert vtilitatem,eſt etiam aliquo modo ſpecioſius.

Glaucij vinculum ſuperimpoſitum,vel additum. XIIII.

Ad eoſdem confert,ad quos vinculum ad caluariam, ſed huic magis fidendum.igitur,vbi vinculum ad caluariam adhibitum eſt,aliud ſuperinijcito,cui nomen eſt lepus ſine auribus,ne longum faciam.

Regium. XV.

Idē efficit,quod Thais ſub incerto auctore,nimirū,quod inter frontē & verticem eſt,ac proximas partes,deuincit,cuius hæc ratio eſt.faſcię quantum ſatis eſt dependere à facie ſinimus, quodq́ue ex eâ reſtat,inter frontem & verticem rectà ad occipitium trahimus , inde conuerſam ſub imâ aure inter frontem &

verticem

verticem obliquè ad occipitium, ab hoc obliquè item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem est, tum per tempus, ac sub imâ aure ad occipitium ducimus, deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontem attrahimus, térque ibi replicamus, sic, vt sinus ad similitudinem graduum, se excedát, quos postremò comprehendimus fasciâ circa frontem obuolutâ.

XV

Capistrum, quod dimidiatum, vel ad alteram partem dicunt. XVI.

Expeditissimum est, vbi maxillam seu vulneratá, seu prolapsam, seu ob distentionem oris aliúmue morbum oportet ab alterâ parte vinciri. fascia ab occipitio orsa, obliqua per verticem, & inter ipsum & frontem per tempus ferri debet ad malas, inde sub mento & imâ aure alterius partis ad occipitium, deinde sub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti, atque ad eandem rationem, quoties opus est, circuire. Tunc verò commodum ità circundatur, quùm à superiori parte deorsum deligandum est, sin ab inferiori parte sursum, fascia ab occipitio incipiat, & sub infimam auriculam, mētúmque procedat, tum per malas ducatur, & obliqua inter frontem & verticem ad occipitium, dein sub mentum circumagatur, postremò frontem ambiat.

XVI

XVI

Capiſtrum ad vtramque partem. XVII.

Ad eos pertinet, quibus maxilla vel vtrinq; ſuo loco mota eſt, vel alio quopiam tenetur, ex ijs, quę dicta ſunt in capiſtro ad alteram partem. faſcia occipitio primùm iniecta, obliquè per verticem & inter ipſum & frontem ad malas porrigitur, demiſſáque ſub mẽtum maxillã, & malas ab altera parte amplectitur, inde inter frontem & ſummum caput per partem priùs iniectã in ſpeciem literæ. X. ad occipitium reuertitur, & ſub imis auribus ac mento rurſus ad occipitium data, nouiſſimè frontem complectitur.

XVII

Idem ab inferiori parte ſurſum. XVIII.

Ab occipitio ordiatur, & ſub infimam auriculam, ac ſub mentum detur ad malas, inde obliquè per ſummum caput ad occipitiũ tẽdat, ab eoq́, ſub infimâ auriculâ alterius partis, & ſub mento demittatur, tum ad malas, poſt hæc obliquè inter frontẽ & verticẽ ad occipitium ducatur, & fronti poſteà circũdetur.

Idem in vtrãq; partẽ ductum à ſuperiori parte deorſum. XIX.

Mediâ faſciâ cõplecti occipitiũ oportet, capitaq́; eius per verticẽ obliqua inter ipſum & frontẽ porrigere, ſic, vt. X. literã repręſentẽt, deinde per malas ſub mẽtũ, & ſub imas aures ad occipitiũ reuerti, poſt hęc circa frõtẽ obuolui, & ad occipitiũ adducta ſub mẽtũ demitti, poſtremò ad occipitiũ per frontẽ circuire.

XVIII

XIX

Idem aliter. XX.

Media fascia super frontem detur, capitáque eius ducantur ad occipitiũ, ibíque figuram accipiant literæ. X. post hæc sub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum sub mentum, nouissimè per frontem circumdentur.

Aliter XXI.

Fasciâ mediâ ab occipitio orsâ, capita sub imas aures mentúmque attrahenda sunt, tum per malas, quod superest eodem modo obuoluendum, quemadmodum in eâ, quæ proximè posita est.

XX

XXI

Capistrum obliquum ad alteram partem, quo vinciuntur, quæ iuxta aurem sunt, & maxillæ processum. XXII.

Ab occipitio initium sumat, & sub infimam auriculam ad tẽpus, atque inter frontem & verticem obliquè ad occipitiũ, & circa frontẽ procedat, sæpiusq; ad eandẽ rationem circumeat. quo modo procedere debet, cùm ab inferiori parte sursum attrahitur. Sin expeditius sit à superiori parte deorsum, ita porrigatur, incipiat ab occipitio, & obliquè per verticẽ & inter ipsum & frõtem ad tẽpus procedat, ab eoq; sub imã aurẽ ad occipitiũ reuertatur, deinde frontẽ ambiat.

XXII

Quod alij leporē sine auribus, alij semirhombū vel nauiculam dicūt, ad vtramque partem, commodissimè ad frontem, & ex parte etiam ad id, quod inter ipsum & verticem est, adhibetur. XXIII.

Occipitio primùm fasciam inijcimus, ab eóque sub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus, inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem obliquè ad occipitium, inde obliquè inter verticem & frontem, parti priùs iniectæ aduersam sic, vt ibi. X. literam repræsentet, post hæc sub infimam auriculam ad occipitium, postremò circa frontem.

XXIII

Idem in vtráque partē, ductum à superiori parte deorsum. XXIIII.

Mediâ fasciâ occipitium amplectitor, capitáque eius per verticē inter ipsum & frontem adducito, sic, vt ibi. X. literam repręsentent, inde sub imas aures ad occipitium, post hæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte sursum. XXV.

Fascia media ab occipitio orsa sub infimis auriculis in vtráque partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & verticem ad occipitium reuertitur, deinde frontem comprehendit. quibusdam placet hanc sub mentum quoque circumagi.

XXIIII

XXV

Vinculum à superiori parte iunctum. XXVI.

Capistrum rectum ad vtramque partẽ adhibemus, fasciámque non amplius sub mentum, sicut in illo, sed per medium nasum agimus ad occipitium, & super eam futuram attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

Vinculum Glaucij valdè iunctum. XXVII.

Eâdem ratione obuoluitur, atque id, quod à superiori parte iunctum inscribitur, nisi quòd fertur etiam sub mentum.

XXVI

XXVII

Perigenis galea gladiatoria. XXVIII.

Aptissima est, vbi caput ac malę pluribus locis vulnus acceperũt. capistrum obliquum ad vtramque partem inijcitur, dein Glaucij scapha, post hęc rursum capistrum ad vtrãque partẽ. nonnulli, vt vinculum hoc elegantius reddant, id capitis ornamentum, quod κεφαλὴν appellant, parantes assuunt. adhibetur item & alio modo sine obliquo capistro, & fasciâ per malas minimè porrectâ.

Galea aliter ad eosdem. XXIX.

Fasciæ quod satis est à fronte depẽdeat, reliqua ad occipitiũ recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectũ capistriũ efficiẽs totas genas & caput cõplectatur, quo facto, caput quod à frõte pẽdet, sursum cõuertendum est, & rectè per verticem ad occipitiũ attrahendũ, ac, si placeat, sub imas quoq; aures adducẽdum.

XXVIII

XXIX

Lepus auritus. XXX.

Sic appellãt semirhombũ, vbi laqueus ille accedit, quē auriculas nuncupãt, qui vel gladiatoribus decoris causâ datur, vel vt caput cõtineat, vbi propter aliquē faciei affectũ pertractare id oporteat. si decoris causâ, auriculæ breues sint, & in medio frontis, nam sic animalis imaginē referũt: sin vt cõtineãt, in medio similiter, & magnæ, vt digiti in earum sinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. XXXI.

Hàc ratione obuoluitur. ex alterâ parte fasciæ laqueus fit pastoralis, vel qui duos habēs sinus nominatur (quos sępiùs ĩ libro de laqueis breuiter declarauimus) & fronti inijcitur, super quē deĩde semirhõbus, vel nauicula circũligatur.

XXX

XXXI

Simplex oculus, vel tenue vinculum ocularium. XXXII.

Fasciam ab occipitio orsam ducimus per verticem inter ipsum & frontem, inter supercilia, ad oculum sic, vt ipsum cõtegat, inde sub infimam auriculam ad occipitium, postremò circa frontem.

Idem ab inferiori parte sursum. XXXIII.

Ab occipitio initium sumit, & per summum caput inter ipsum & frontem inter supercilia ad oculum, tum sub infimã auriculã ad oculum, inter frontem & verticem agitur, post hæc ad occipitium, & circa frontem.

XXXII

XXXIII

Duplex oculus à superiori parte ductus. XXXIIII.

Orditur ab occipitio,& per summum caput, atque id, quod inter ipsum & frōtem est, inter supercilia fertur ad oculum, tum sub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum, inter supercilia inter frōtem & verticem ad occipitium, posteà circa frontem.

Potest etiam, si ad rem magis pertineat, initio conuerti,& ab inferiori parte sursum circumdari.

XXXIIII

XXXIIII

Duplex in vtramque partem ductus à superiori parte deorsum. XXXV.

Mediâ fasciâ ab occipitio orsâ, ducere capita oportet inter frontem & verticem, atque inter supercilia, sic, vt ibi .X. literæ figuram accipiat, tum ad oculos, atque inde sub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Alter XXXVI.

Media fascia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dêtur, inde ad modum literæ .X. similiter, atque in superiori vinculo procedant.

XXXV

XXXVI

Oculus rectus ad alteram partem. XXXVII.

Orsi ab occipitio fasciam per summum caput, & inter ipsum & frõtem directà ad oculum ducimus, inde per eam partem, quà maxilla cum malis cõmittitur, sub mentum, & sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

Duplex ex eodem ductus. XXXVIII.

Priusquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet, tum recta, quà maxilla cum malis committitur, sub mentũ, ab eóque sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

XXXVII

XXXVIII

Idem ab inferiori parte. XXXIX.

Fasciam ab occipitio orsam ducito sub infimá auriculá, ab eaq́, sub mẽtum, & quà maxilla cum malis cõmittitur, ad oculum, inde inter frontẽ & verticem ad occipitium, post hæc sub infimam auriculam, sub mẽtum, quà maxilla cum malis ex alterâ parte committitur, ad oculum attrahito, tum inter supercilia super partem priùs iniectam ad modum literæ. X. inter frontem & verticem ad occipitium porrigito, & circa frontem nouissimè circumdato.

XXXIX

Idem in

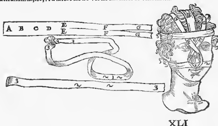
Idem in vtramque partem ductus. XL.

Fascia media non secus ac in eâ, quæ obliqua oculũ vinciebat, occipitio inijciatur, capitáque à superiori parte, vel inferiori attrahãtur, potest etiãnum media fascia sub mento incipere.

XL

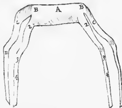
Linteum scissum ad nasum. XLI.

Fascia eatenus lata esse debet, vt nasum complectatur, longa verò, vt duplicata à naribus ad occipitiũ perueniat. Orsam igitur ab occipitio rectà per verticem & inter ipsum & frontẽ ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsâ superest à facie finimus depẽdere, quod rectũ in duas partes scindimus, vsque dum ventũ sit ad superius labium. quo facto alteram fasciolã mediam, ab imo naso orsam super eam, quæ scissa pendet à facie, in vtramque partem, sub imas aures ad occipitium ducimus, super partem primò iniectam, sic, vt ibi .X. literam repræsentet, ministróque tradimus, deinde partes scissas à facie conuertimus ab vtrâque parte nasi inter supercilia, vt ibi literæ .X. similitudinem accipiant, ac per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus, super quas deinde capita à ministro contẽta circa frontem attrahimus, sic, vt à latere nodo vel fibula inter se vinciantur.

XLI

Funda ad nasum ex quatuor capitibus. XLII.

Scindendũ linteum est in partes quatuor, mediumq́, integrũ relinquendum, quà vincire debet imum nasum. ex capitibus verò, quę superiora sunt, pendere deorsum oportet, inferiora per genas primùm ad angulos oculorum tẽporibus propiores procedere, inde inter frõtem & verticẽ ad similitudinẽ. X. literæ inter se cõmissa à ministro contineri, reliqua duo sub imas aures ad occipitiũ demitti, ibiq́, literæ. X. similitudine acceptâ, circa frontem agi, & à latere inter se deligari, tum quæ à ministro tenebantur, in occipitio desinere.

XLII

Eadem ex tribus fasciolis. XLIII.

Vna media iniijcitur sub imo naso, capitaq́, eius per oculorũ angulos tẽporibus propiores inter frontẽ & verticẽ ducuntur, ibique aduersa ad imaginẽ literæ. X. à ministro continẽtur, altera media datur super imũ nasum, & in vtrãque partem ducitur ad occipitium, ibique accipit nodum cum capitibus à ministro contentis, tertia orditur à fronte, & capiti circumdata à latere deligatur.

Eadem ex duabus. XLIIII.

Vna sub imo naso dari media debet, capitáque eius per angulos oculorum temporibus propiores inter frontẽ & verticem porrigi, atq; inter se aduersa in speciem literæ. X. ministro similiter tradi: altera media iniici super imum nasum, & capita eius ferri sub imas aures ad occipitium, & ibi. X. literæ similitudine acceptâ per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

XLIII

XLIIII

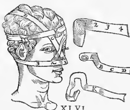
Naſus ex binis faſciolis. XLV.

Vna ſuper naſum in longitudinẽ detur, dimidiaq́; pars à fronte dependeat, reliqua per verticẽ rectà ad occipitium porrigatur, ſed alterius mediũ dandum eſt ſub imum naſum, capita verò ſub infimas auriculas ad occipitiũ ferenda, vbi debent literæ. X. ſimilitudinem accipere. poſt hæc prioris faſciæ quod à fronte pendet, ſurſum conuertẽdum, & ſuper partem primò volutam rectà per verticem ad occipitium demittendũ. quo facto, capita quæ ibi literę. X. figuram acceperant, id complexa, poſtquam fronti circundata fuerint, finienda ſunt.

Accipiter ad naſum ex tribus faſciolis. XLVI.

Vna ſub imo naſo media ĩcipit, cuius capita vtrinq; iuxta nares inter ſupercilia ducũtur ad imaginẽ literæ. X, ĩde ad ſũmũ caput atq; occipitiũ dãtur, ibíq; cõtinẽtur: altera media ſup imũ naſũ obuoluitur, capitáq; eius ſub infimas auriculas ad occipitiũ demittũtur, & ibi inter ſe, & cũ capitibus, quę cõtinebãtur, vinciũtur: tertia media à frõte orditur, & ĩ vtráq; partẽ circũacta à latere capitis finitur.

XLV

XLVI

Idem ex binis faſciolis. XLVII.

Prior faſcia perinde atque altera circumagenda eſt, ſed capita huius in occipitio ad literę. X. ſimilitudinẽ inter ſe aduerſa, vbi frontẽ cõplexa ſunt, finiuntur: illius verò ſub his comprehẽduntur, vel ipſa quoq; in occipitio in ſpeciem literæ. X. inter ſe aduerſa ſub mentum adducuntur, ibíque inter ſe alligantur.

XLVII

Fascia glomerata ad idem. XLVIII.

Fasciæ pendere tantum à facie finito, quantũ à naribus possit ad occipitium peruenire, reliquam eius partem recta per nasum, inter supercilia ad frontẽ & verticem trahito, inde per medium caput ad occipitium demittito, ibíque cõuersam sub infimâ auriculâ ad imum nasum attrahito super partẽ pendentem, inde sub infimâ auriculâ alterius partis ad occipitium ducito, ibíque contineto, post hęc caput, quod à facie pendebat, rectà super partem priorem volutam, ac occipitium dato, sic, vt à reliquá fasciá comprehẽdatur, quam postremò circa frontem adducito, & ad occipitium reuersam à latere capitis deuincito.

XLVIII

Funda. XLIX.

Orsa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipsum & frontem tendit ad angulum oculi tempori propiorem, inde per genam ad imum nasum, ab eóque ad genam similiter alterius partis, oculi angulum tẽpori propiorẽ, inter frontem & verticem, ad summum caput fertur priori parti aduersa. post hęc ad occipitium demittitur, & sub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouissiméque fronti obuoluitur.

XLIX

Eadem aliter. L.

Fasciam occipitio primùm inijcimus, deinde obliquam per verticē ad tempus atque angulum oculi tempori propiorem adducimus, ab eóque sub imum nasum, atque infimam auriculam rursus ad occipitium demittimus, ibíq; conuertimus, & priori parti aduersam obliquam ducimus ad tēpus, ac sub imum nasum ad infimam auriculam contrariæ partis, post hæc ad occipitium, deinde sub infimam auriculam, sub imum nasum, ac sub imam auriculam alterius partis ad occipitium, postremò circa frontem obuoluimus.

L

Amintæ vallum. LI.

Osi ab occipitio, fasciam obliquè per verticem ducimus, atque inter ipsum & frontem inter supercilia, inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem rectà ad proximam narem, inde quà maxilla cum malis committitur, attrahimus, tum sub mentum demittimus, & sub infimam auriculam ad occipitium damus, ab eóque per verticem obliquè inter ipsum & fronrem, atque inter supercilia porrigimus, priori parti aduersam in speciem literæ. X. post hæc à latere nasi, ex contrariâ parte & quà, maxilla cum malis cōmittitur, sub mentum atque infimam auriculam alterius partis ad occipitium, inde fronti circumdamus, post hæc sub infimam auriculam, per medium nasum, ad alteram infimam auriculam atque occipitium. præter hæc nonnulli quoque mentum complectuntur. Adhibetur autem commodissimè, vbi vel inter supercilia, vel medium nasum deligare opus est.

Phaleræ, seu vallum. LII.

Ab occipitio inchoatur, & obliquè per summū caput atque inter ipsum & frontē procedit inter supercilia, inde iuxta angulū oculi naso propiorē per genam sub imam aurem ad occipitium, ab eóq, per contrariā partem, sic, vt inter supercilia literæ. X. figurā accipiat, tum obliquè inter frontem & verticem, per verticem ipsum ad occipitium demittitur, deinde sub infimam auriculam, per medium nasum, atque alteram infimā auriculam, item ad occipitiū reuertitur, post hæc circa frontē agitur. Quidam, vt speciosius vinculū efficerēt, per eam

quoq; futurā, quæ ad aures per verticem tēdit, circuire voluerunt. Potest etiam, si res postulat, fascia duci in vtramque partem. huic & superiori eadem vis est.

LI

LII

Menecratis accipiter. LIII.

Fascia primùm occipitio detur, & recta per verticem inter supercilia tendat iuxta angulū oculi naso propiorē, & ab alterâ nare super imum nasum feratur iuxta alterū angulum naso propiorem, & inter supercilia, vt ibi similitudo literæ. X. fiat, post hæc recta iuxta partem priùs volutā ad occipitiū reuertatur, ibíque conuersa sub infimā auriculam, & super imum nasum, ac sub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouissimè circumdetur, quam agere etiam licet super eam futuram, quæ ad aures per verticem tendit. Nonnulli, vt elegantius vinculum reddant, adijciunt semirhombum, cuius rationem suprà indicauimus.

Amintæ vallum ad nasum in alterā partem declinatum. LIIII.

Fasciam ab occipitio orsam rectâ ad summum caput adducito, deinde inter ipsum & frontem, atque inter supercilia ab alterâ nare sub imum nasum attrahito, inde sub imam auriculam alterius partis, & super imum nasum, ab eóque sub imam aurem ad occipitium obuoluito, inde circa frontem.

LIII

LIIII

Hippocratis vinculum adducens. LV.

Idem præſtat, quod proximè poſitum. ſic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitū naſo agglutinatur ab eâ parte, in quâ iacet: alterum ſub imam aurem ad occipitiū adducitur ab eóque ad frontem, quâ ſimiliter agglutinatur.

Ad aures linteum ſciſſum in quatuor partes. LVI.

Medium auriculam complectatur, ex partibus verò ſciſſis, quæ ſuper auriculam ſunt, vbi. X. literæ figuram acceperint, vna per frontem, altera per ſummum caput, ad occipitium porrigantur, tum quæ per frontem procedebat, quâ X. literæ ſimilitudo eſt, attrahatur, quæ per verticem, ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter ſe vinciātur, ſed partes ſubiectæ aduerſæ inter ſe procedant, & altera per poſteriorem partem, altera ſub mentum detur ad occipitium, ibíque nodum accipiant.

Auris ex fasciâ glomeratâ. LVII.

Fascia post læsam aurẽ ꝑpe occipitiũ orsa, per ipsam ferri debet, vt ex parte eandẽ includat, inde inter frontẽ & verticẽ attrahi non lõgè à fronte, tum per priorẽ partem prope alterã aurem ac sub mentum ad aurẽ affectã, deinde inter verticem & frontem ad posteriorem partẽ integræ auris, & sub mẽtum, atque infimam auriculam ad occipitium, inde circa frõtem, ac rursus ad occipitium.

LVII

Aliter. LVIII.

Occipitio primũ iniicitur, & sub infimã aurẽ sanã inter frõtem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atque inde sub mentũ, & sub infimam aurem ad occipitiũ, deinde obliquè super aurem, post hęc circa frontem.

LVIII

Linteum scissum in partes sex ad regionem iuxta aurem. LIX.

Medium super locum vinciendũ iniicimus ex partibus verò alijs à ceruice dependentibus, alijs super caput collocatis, eas, quæ à priori parte sunt, inter frontem & verticem nodo inter se deuincimus, medias verò in summo capite & inter se, & cum prioribus alligamus, posteriores ad occipitium adductas, vt X. literam referant, circa frontem agimus sic, vt à latere capitis finiantur.

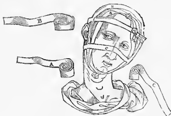
Iunctura

LIX

Iunctura ad malas ex tribus fascijs. L X.

Vna media inter frontē & verticem inijciatur,capitáque eius per malas sub mentum demittātur, ab eóque per malas iuxta priores partes inter frontem & verticem procedant,ibíque inter se colligentur,quòd si oculos quoque deuincire volueris,ducātur nō iuxta priorem partem,sed per oculos,tum inter frontem & verticem data in speciem literæ. X.ad occipitium adducātur: altera fascia media inter frontem & verticem orsa in vtrâque partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atque ibi nodum accipiat:tertia media medium nasum amplectatur, capitáque eius sub infimis auriculis ad occipitium adducantur, ibíque.X. literæ similitudine acceptâ per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

LX

Longa ad frontem & regionem,quæ inter supercilia est ex fasciā glomerata. L XI.

Dari primò super occipitium debet,post hæc rectâ duci ad frontem & inter supercilia,deinde ad occipitium reuerti,& postremò per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor. LXII.

Medium, quod integrum est, iniicito super labrum inferius, superiores verò partes ad mentum adducito, atque inde ad occipitium, ibíque in speciem literæ. X. alterâ super alteram excedente, ad summũ caput, & inter ipsum & frontem attrahito, ministróque tradito, reliquas verò binas partes sub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atque ad formam literæ. X. ad frontem attrahito, & has, & quæ à ministro continebantur, inter se deuincito.

Eadem ad labrum superius. LXIII.

Mediâ superius labrum complectitor, inferiores partes iuxta angulos oculorum temporibus propiores adducito inter frontem & verticem, vt ibi. X. literæ figuram accipiant, inde ad occipitium demittito, reliquas duas partes sub infimas auriculas ad occipitium attrahito, ibiq; inter se aduersas circa frontem agito, & inter se deuincito.

LXII

LXIII

Fascia glomerata ad labrum inferius. LXIIII.

Orditur ab occipitio, & sub infimâ auriculâ fertur ad labrum inferius, ac sub infimâ auriculâ reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. LXV.

Media labrum complectitur, capitáque eius sub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circumdantur.

Alia. LXVI.

Incipimus ab occipitio, & sub infimam auriculam ad labrum fasciam ducimus, ab eóque sub infimam auriculam ex alterâ parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipsum & frõtem ad tempus porrigimus, ab eóque per malas sub mentum ad malas ex alterâ parte, deinde inter frontem & verticem in speciem literæ. X. inde ad occipitium, postremò circa frontem.

Ad labrum superius. LXVII.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontẽ iuxta oculi angulum tẽporibus propiorem ad labrum superius, ab eóque ad alterum tempus, atque oculi angulum ipsi propiorem, tum inter frontem & verticem super partem priùs iniectã ad imaginẽ literæ. X. inde ad occipitiũ & circa frontem.

Eadem

Eadem à medio orsa. LXVIII.

Mediâ superius labrum cóplectere, capitáque iuxta tempora, oculorúmque angulos temporibus propiores porrige, inde inter frótem & verticẽ, vt ibi. X. literam referant, tum ad occipitiũ, post hæc per frontem, rursus ad occipitium.

LXVI

LXVII

LXVIII

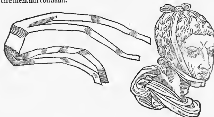
Funda scissa in partes quatuor ad occipitium. LXIX.

Media occipitiũ cóprehendit, ex partibus verò, quę subiectę sunt per malas atque angulos oculorũ temporibus propiores inter frótem & verticẽ feruntur, ibique inter se deligantur. reliquæ sub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literæ. X. altera super alterã excedit, quòd si breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptãtur, si longiores, ad frontem adducuntur.*

Quũm de vinculis tam simplicibus, quàm compositis, quæ faciei & capiti conueniunt, abundè dixerimus, proximum est, vt ad reliqua pergamus.

Iunctura ad mentum EX SORANO. LXX.

Fasciam ab vtroque capite scindẽtes, sic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, rectà per malas inter frontem & verticem porrigimus, superiores per mentum trãsuersas ad occipitiũ attrahimus, nodóque inter se alligamus. prodest autem quibus deuincire mentum conuenit.

LXX

Spica Glaucij. Nunc GALENVS. LXXI.

Nomen inuenit à spicâ, quam suo ambitu imitatur, maximè autem proficit, vbi iugulum fractum est, aut humerus excidit. eius ratio est. Hapsus lanæ mollis ab eâ parte, quæ vinciéda est, alæ subijcitur, donec id cauum compleat, post hæc fascia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portione eius, quod alligatur, ab alterâ alâ incipiens obliqua per dorsum tendit, quà iugulum cum lato scapularũ osse committitur, inde sub alâ affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, ità, vt ibi. X. literam repræsentet, deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis, inde per dorsum obliqua ad iugulũ, ità, vt parti priùs obuolutæ aliquantulum insidat, ab eóque sub alâ iterum datur ad iugulum, sic, vt secundò similitudo. X. literæ fiat. postremò ad alam integræ partis, atque ad eandem rationem circumagitur.

LXXI

Eadem media primùm iniecta. LXXII.

Adhibitâ spicâ brachium figurandum est ad angulum rectum, atque alterâ fasciâ mediâ inuoluédum, cuius capita recta duceda sunt, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, atque ibi in speciem literæ. X. aduersa inter se ad alam integræ partis attrahenda, post hæc per latera atque affectum humerum circumdanda eatenus, vt omnia includantur, & sub alâ sanæ partis finienda.

Eadem in vtramque partem ducta. LXXIII.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramque partem ducta, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur. X. literæ figuram accipit, inde obliquè pars vna per dorsum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atque ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

Geranis

LXXII

LXXIII

Geranis (ità enim appellatur à gruis similitudinē) Hippocratis, siue (vt alijs placet) Perigenis. LXXIIII.

Iisdem conuenit, quibus spica. in hunc autem modum obuoluitur, vbi spicam iniecerimus, semel circa humerum dari fascia debet, inde ad iugulū procedere tum obliquè ad alteram alam, atque ibi desinere.

Funda humerum complectens, quæ idem præstat atque Geranis. LXXV.

Spicam adhiberi priùs conuenit, tum ab eâ parte quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, fasciam semel rectâ ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum sit, atque inde rursus ad eam partem, quà iugulum cum lato scapularū osse committitur, deinde ad alam integræ partis, post hæc humero & lateribus circumdari, & sub alâ nodum accipere.

LXXIIII

LXXV

Eadem aliter. LXXVI.

Media vitiati humeri caput amplectatur, capitaque eius recta ducantur ad brachiũ in viciniâ cubiti, & rursus iuxta partes priùs iniectas, quà iugulũ cum lato scapularũ osse coniungitur, inde ad alam integræ partis, post hæc in orbẽ.

Aliter. LXXVII.

Media circumdanda est alæ integræ partis, capitáque eius in orbem ad latera atque humerum attrahenda, tum sub alá integræ partis iterum demittenda, inde obliqua ducenda sunt ad eum vitiatæ partis locum, vbi iugulum cum lato scapularum osse committitur, deinde rectà per humerum ad cubitũ, ab eóque rursus ad eam partem, quà iugulum cum lato scapularũ osse committitur, inde ad alam integræ partis, postremò in orbem circa humerum.

LXXVI

LXXVII

Spica duplex, quam alij quadrigam dicunt. LXXVIII.

Commodissimè inijcitur, quùm vtrumque humeri caput malè habet. eius ratio hæc est. vbi spica simplex data fuerit, fasciam sub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atque ad eam partem, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, sic, vt ibi X. literam referat, deinde ad alteram alam, atque ad eandem rationem circumagimus.

Cataphracta. LXXIX.

Nomen habuit à similitudine thoracis Romani, quẽ cataphractam dicunt. prodest autẽ quibus deligare iuxta iugulũ cõuenit latum os scapularũ, pectus, dorsum aut latera. quod vinculi aliquã ex parte duplicẽ spicam repręsentat, sic autẽ obuoluitur. Alæ primò circũdatur, tum obliquè per pectus ducitur prope illam regionẽ, vbi iugulũ cum osse pectoris cõmittitur, inde per ceruices ad latum scapularũ os humeri contrarij atque ad alam subiectã, ab eâq; ad ceruices super partẽ priùs iniectã, ità, vt prope ceruices similitudo. X literę fiat, post hęc obliqua datur ad latũ scapularũ os ex alterâ parte, atq; ad alam, ab alâ ad ceruices, vt in vertebrâ colli. X. literæ figuram accipiat, deinceps sub alâ & obliquè prope eam regionẽ, vbi iugulũ cum osse pectoris cõmittitur, sic, vt hîc quoque similitudo. X. literæ fiat, & iuxta ceruices & super latũ scapularũ os, & sub alâ, vt quater. X literã repræsentet, nimirũ semel à priore parte, semel à posteriori, bis prope iugulũ. Ad eãdem autẽ rationem quoties opus est, circuit, deinde in orbem attrahitur circa pectus & latera sic, vt tota iunctura thoracem referat.

Eadem

LXXVIII

LXXIX

Eadem in vtramque partem ducta. L X X X.

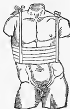
Sub alâ dari mediã fasciam oportet, & in vtramque partem ferri ad proximum iugulum, sic, vt prope ceruices. X. literam referat, deinde obliquè porrigi ad contrariam alam, ab eáque ad proximum iugulum, vt ibi prope ceruices fiat similitudo literę. X, inde ad alteram alam obliquè, postremò in orbem circa pectus.

Sostrati vinculum rectum ad alam & pectus. L X X X I.

Maximè conuenit, vbi medium pectus, vel dorsum aut latera, seu thoracem volumus deuincire. duas igitur fasciolas iustæ longitudinis humerorum capitibus inijcimus, earúmque capita recta sinimus depẽdere: deinceps fasciâ glomeratâ thoracem tòtum obuoluimus & latera, vt contegantur, extremámque fasciam nodo alligamus: capita verò, quæ & à priori & à posteriori parte pendebant, fasciæ circuitibus assuimus, ac, si longiora fuerint, sursum cõuersa, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, inter se colligamus.

LXXX

LXXXI

Vinculum in speciem literæ. X. ad alam & pectus. LXXXII.

Quas ꝓximè posui fasciolę, nõ rectę, sed obliquę depẽdeãt, ità, vt tã à pectore q̃ à dorso similitudo. X. literę fiat. cętera eadẽ fieri debẽt, quę, vbi rectę adhibẽtur.

Amintæ thorax. LXXXIII.

Huic & vinculo, quod ad alam posui, eadem vis est, sic autem fasciatur. impositâ cataphractâ ad vtrãque partem ductâ, vbi fascia eatenus circuierit, vt vsque ad vmbilicum complexa omnia fuerit, capita inter se vinciri debent, sic, vt lupus laqueus fiat, quódque ex his vltra laqueum relinquitur, ad ilia vtrinque adductum prioribus circuitibus inseritur, sic, vt extremum pẽdeat, quod quatuor digitorum lõgitudinem æquet, quo fit, vt thoracis fimbrias repræsentet.

LXXXII

LXXXIII

Thorax ad idem. X. literam repræsentans. LXXXIIII.

Fasciam ilibus primũ à dextrâ parte inijcito, & obliquè per latus & medium pectus trahito ad humeri caput, ab eóq; ad alam, atq; iterũ ad humeri caput super partem priorẽ ad effigiem. X. literæ, pòst obliquè per dorsum ad ilia super caput primò iniectũ, deinceps per ventrẽ ad ilia sinistræ partis in orbem circũducito, deinde per dorsum priori parti aduersam, sic, vt ibi eiusdẽ literę similitudinem habeat, ad caput humeri dextrũ, post hæc sub alam demittito, & rursus ad caput humeri circũagito sic, vt ibi similitudo. X. literæ fiat, post hæc per mediũ pectus ac latus obliquè ad ilia sinistræ partis, nouissimè in orbẽ circũdato, atque ad eandẽ rationẽ voluito, dum quæ ligãda sunt, omnia includãtur.

LXXXIIII

Stella.

Stella. LXXXV.

Adhibito vinculo,cui nomen est thorax.X.literam repręsentans debet angustior fasciola dari in orbem semel aut iterum circa pectus & dorsum, & extremo capite fibulâ deuinciri.

Geranis in speciem fiscellæ. LXXXVI.

Idem potest,quod cataphracta,eius autẽ ratio est.à dorso incipit,& obliquè per scapulas ad eam partẽ ꝓcedit, vbi iugulũ cum lato scapularũ osse cõmittitur,inde sub alâ demissa eodẽ reuertitur,vt similitudinẽ.X.literę super eãdem commissurã accipiat,post hęc obliqua per mãmam ad vmbilicũ,ibíque cõuersa obliquè trahitur ad alteram mammã, atque ad eam partem, vbi iugulũ cum lato scapularũ osse cõmittitur,vt ibi literæ.X. figurã accipiat, deinde per dorsum demittitur,& in orbem datur circa latera,atque ad eandẽ rationẽ circuit.

LXXXVI

Stella à posteriori parte se ostendens. LXXXVII.

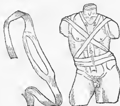
Vtiliter adhibetur,quibus deuincire dorsum oportet.sic autẽ circumdatur. ab ilibus orsa puta sinistræ partis, per dorsum tendat ad caput humeri dextri, inde ad alam, ab eâq; per latũ scapularũ os sinistræ partis ad alam atq; humeri caput,dehinc obliquè per dorsum feratur priori parti aduersa, post hæc semel aut iterũ in orbẽ circa ilia detur,eóque ambitu extrema pars contineatur.Eandem quoque sic circumagere licet, vt à priori parte oculis exponatur,id quod fit,vbi non à priori parte,sed à posteriori æquè circumeat.

LXXXVII

Vinculum, quod à fulmine κεραύνιος appellatur. LXXXVIII.

Idem efficit, atque illud, quod proximè positum est, fasciam iustæ longitudinis atque latitudinis mediam in longitudinem scindimus, dum recipere caput possit, ex capitibus verò vnum à ventre, alterum à dorso patimur dependere, post hęc imponimus id vinculi, cui nomen est Thorax. X. literá repręsentans, imaq́, capita prioris fasciæ scissa in plures partes pendere sinimus.

LXXXVIII

Simplex vinculum ad ceruicem. LXXXIX.

Commodissimum est, vbi res poscit alteram ceruicum partem alligari. incipit autem à medio latere, & per dorsum fertur ad ceruicē & pectus, post hæc ad latus super caput primò iniectum, deinde per thoracem in orbem.

Duplex. XC.

Fascia primùm alæ circumdari debet, tum obliquè per dorsum ad ceruicem procedere, inde ad pectus, & alam atque alteram alam, post hæc obliquè per pectus ad ceruicem ità, vt ibi. X. literam repræsentet, deinde obliquè per dorsum ad alam, ac postremò in orbem circumagi, atque ad eádem rationem circuire.

LXXXIX

XC.

Cuspis,

Cuſpis,ſiue hamus. XCI.

Binæ faſciolæ,quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorũ digitorum latitudinem non excedant,mediæ humerorum capita complexę dependent,& tam à dorſo,quàm ab vmbilico. X.literę figurã accipiunt,poſt hęc fibulã inter ſe iunguntur,quo facto obuoluitur Geranis in ſpeciem fiſcellæ.

Rhombus ſimplex. XCII.

Iiſdem prodeſt,quibus proximè adſcripta,conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices,& ex Geranide,antè dictis.

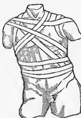
XCI.

XCII

Rhombus duplex ad idem. XCIII.

Faſcia ab ilibus orſa obliqua per iugulũ fertur ad latum ſcapularũ os,inde ad alam,ab eãq; ad iugulũ itã, vt quà iugulũ cũ lato ſcapularũ oſſe cõmittitur, referat ſimilitudinẽ literæ. X. poſt hæc trãſuerſa per collũ ad alterũ iugulũ,tũ ſub alã demittitur,atq; ad idẽ iugulũ reuertitur, vt ibi quoque ſimilitudo. X. literę fiat,inde obliqua per mãmã porrigitur ad ilia cõtrariæ partis ſic, vt in pectore eandẽ literã referat,poſteà in orbẽ circa ilia fertur, & obliqua per dorſũ tendit, quà iugulũ cũ lato ſcapularũ oſſe cõmittitur, inde ad alã demiſſa eodẽ reuertitur,tum trãſuerſa per priorẽ partẽ quà iugulũ cum oſſe pectoris,& quà cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, & obliqua per dorſum ad ilia, poſtremò in orbem. Cùm hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel ſimplex vinculũ, ad ceruicem, vel etiam duplex.

XCIII

Sostrati κέραυνος. XCIIII.

Proficit vbi mediũ pectus & dorsum deligandũ est, sic autẽ obuoluitur. duo iniji vincula oportet, & qđ cuspis, & qđ stella nũcupatur, tãtummodo capita, quæ in stellã per fibulã inter se iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris ἡμικέραυνος. XCV.

Fasciolas, quas in cuspidæ adhibuimus, ad humerorũ capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices inijcimus, deinde geranida in speciem fiscellæ.

Sostrati parua ara. XCVI.

Speciosa est, siquidẽ obuoluta paruę aræ angulos repræsentat. Primùm deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in speciem fiscellæ, quo facto adijcitur vinculum Sostrati ad pectus cum fasciolis suspendentibus.

Eiusdem paruum templum. XCVII.

Hoc etiam & decorum est, & idem proficit. recto vinculo Sostrati imposito, illud inijciendum est, quod Quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum templum. XCVIII.

Binæ fasciolæ super dorsum dantur, quemadmodum in vinculo recto Sostrati ad pectus, posteà simplex rhombus circumagitur.

Geranis in speciem fiscellæ in priori parte se ostendens. XCIX.

A latere orsa obliqua per pectus eo ducenda est, vbi iugulũ cum lato scapularum osse cõmittitur, inde sub alam, ab hâc eodẽ reuersa per collum trãsuersa ducenda est ad cõmissurã iuguli alterius partis cũ lato scapularum osse, deinde sub alã à priori parte versus posteriorem ad eandem commissuram porrigenda, inde obliqua per pectus, & postremò in orbem circa ilia. idem quoque vinculũ à posteriori parte se ostendet, si circuitus, qui à priori parte fuerant in posteriori collocemus, & eos, qui à posteriori, in priori.

XCIX

Auriga. C.

Valet ad latera deligãda, atq; ad hunc modũ inijcitur. Mediã fasciã collum cõprehẽdimus, capitáq; obliqua per pectus attrahimus, ibiq; inter se implicata sub alas adducimus ad dorsum, vbi rursus implicamus, atque ità, donec totum thoracẽ deligauerint, modò à posteriori, modò à priori parte implicamus, extremaq; inter se deuincimus, quo vinculo vtũtur aurigæ ad latera continenda.

Expositus

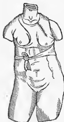
C.

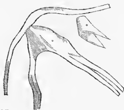
Expositis fascijs, quæ thoraci accommodantur, proximum est, vt ad reliquas pergamus.

EX HELIODORO.

Assuta fascia ad mammam. CI.

Fasciam, cuius longitudo ac latitudo sit pro portione hominis duplicamus, tum initio facto à medio eius partis, quæ duplicatur, suimus deorsum obliquè tendentes, deinceps omne id, quod super suturam est, excidimus, vt pilei modo sinus fiat, qui mammam, & quod superiniectum est, capiat. vtrunque huius fasciæ caput in duos scindimus, deinde ab alterâ parte sinus, quæ contra suturam est, & veluti labrum lintei, fasciolam latam circiter digitos duos à latere suimus sic, vt alterum caput longius sit, breuius alterum, quæ fasciola cingulus dicitur. vinciendi ratio est. sinus datur ad mammam, vt ipsam comprehendat, longius verò cinguli caput per dorsum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus scissis priora duo sursum feruntur ad ceruices, ità, vt dexteriori sinistrum, sinisteriori dextrum procedat, penderéque sinatur, quibus cum reliqua duo capita colligantur.

CI.

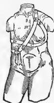
Glomerata fascia ad mammam. CII.

Lógioris fasciç, quç tãtum latitudinis habeat, quãtum vsus requirit, caput in duas partes scissum detur iuxta integrã mammã, fasci ı verò per dorsum obliquè ad vitiatã mammã procedat, ab eaq; ad alterã, post hæc super dorsum, inde ad affectã mammã à superiori parte deorsum porrigatur, vt inter vtrãq; mammam. X. literç figuram accipiat, sçpiusq; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda sunt, omnia cõtegãtur. extrema verò fascia scindatur, tum scissç partes inter se vinciantur altero nodo sub integrâ mammâ, altero suprà collocato.

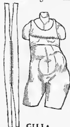
EX SORANO.

Duplex in vtráque partem ducta, à superiori parte deorsum. CIII.

Medię fasciç, quç pectori trãsuersa circũdetur, altera assuitur, donec vtrãq; mãmillã ptrãsierit, hæc capitibus suis rectà ad collũ datis ex eo suspẽditur, illa per dorsum procedit, vtriusque capita inter se vinciũtur, vt deligãdis mãnus accõmodentur.

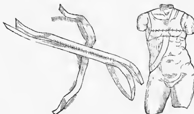
CII.

CIII.

Vinculum suspendens sex habens capita. CIIII.

Suspendenti vinculo quatuor capitum circa mediá suturam, alia fascia trãsuersa assuitur, cuius capita, vbi (vt dictum est) deligauerimus, in dorso inter se vinciuntur, ne, aut resolui vinculum possit, aut rugosum fieri. Habet autẽ eundem vsum, quem proximè traditum.

CIIII.

NVNC GALENVS.

Junctura ad alterum inguen. C V.

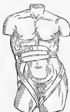
Expeditiſſima eſt, vbi alligare inguen oportet. Inijcitur auté hoc modo. faſcia ab ilibus orſa obliquè per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, poſt hęc ſurſum procedere ad inguen, tum in orbem per coxam ad ilia ſuper partem priùs iniectam, & ab inferiori parte ſurſum adduci.

C V.

Ad vtrumque inguen. C VI.

Abdomini faſciæ caput iniçito, eámque obliquè per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguen ab inferiori parte ſurſum, deinde iuxta caput primò iniectum ad coxam, atque inter anum & naturale ad alterū inguen ab inferiori parte ſurſum, poſt hęc infra vmbilicū, ſicque circumagito, dum inguen vtrunque includatur.

C VI.

Eadem in vtramque partem ducta. C VII.

Media faſcia incipit ab inguine, capitáque eius ad coxá data literæ. X. figuram accipiunt, & vnum ad inguen, alterum ab exteriori parte procedit, deinde ambo in vnum adducuntur, atque ad eandem rationem circumeunt.

Aliter ad alterum inguen. CVIII.

Vnum fasciç caput,quod breuius sit,nec duorũ vel trium cubitorũ longitudinẽ excedat,ab inguine depẽdeat,alterum verò glomeratũ,per ilia ad coxam detur atque abdomen,inde obliquè ad coxã & inguen circumagatur ab inferiori parte sursum,tum ad ilia & coxã ac per ilia contrariç partis ad abdomen, tuncq; caput depẽdens ad inguẽ sursum cõuertatur sic,vt ibi sinus fiat, qui altero capite,quod glomeratum est,cõprehẽdatur,post hæc rursus qđ glomeratũ est,per inguẽ & coxã ducatur ad abdomẽ,rursúsq; primũ caput duplicetur à superiori parte deorsũ,& eo,quod glomeratũ est,cõprehendatur,ac dũ fascia desinat,alterũ quidẽ duplicetur,alterũ superdetur,nouissimè fibula ĩponatur.

Aliter ad vtrumque. CIX.

Fasciolâ mediâ lumbos complectimur,capitáque eius ab inguine non secus quàm in iuncturâ ad alterum inguen sinimus dependere, tum alteram fasciam à ventre orsam, quemadmodũ in iuncturâ ad vtrumque inguẽ circumdamus, capita verò,quæ pẽdebant,quemadmodum in simplici dictũ est,duplicamus.

CVIII.

CIX.

Pecten seu vinculum suspendens ad colem. CX.

Fasciola media lũbis iniicieda est,capitáq; eius super vẽtrem adducta nodo inter se vinciẽda,tum alterius fasciæ glomeratæ caput zonæ inserendũ,reliqua pars ad colẽ data in zonã rursus à superiori parte deorsum cõiiciẽda, post hæc sub colem & ad zonã,postremò testiculos cõplexa,in zonam demittenda est.

CX

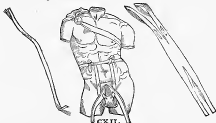
Aliter·

Aliter. CXI.

Iniectâ zonâ fasciæ caput super colẽ imponatur, eáque circa ipsum in orbem detur, donec totũ includat, deinceps ad zonã feratur, ab eáque ad colem, atque inde rursus ad zonam, nouissimè testiculos amplexa in zonam demittatur.

Idem ex fasciâ scissâ ac zonâ. CXII.

Linteum iustæ magnitudinis scindito in partes quatuor sic, vt medium integrum relinquatur, quo colẽ excipito, tum ab altero capite scissas partes in viciniâ colis findito, in quæ fissa cõijcito partes alterius capitis, cinguloque inserito, & nodo alligato.

CXII.

EX HELIODORO.

Vinculũ ad alterũ inguen, quod nõnulli dixerũt cãcrũ ꝑ inguine. CXIII.

Fascia ab ilibus contrariꝫ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod vinciri debet, ab eóque ad summã coxam porrigitur, post hęc ad idem inguen reuersa datur ad regionẽ, quæ sub vmbilico est, vt. X. literæ figuram accipiat, ab eâque ad ilia alterius partis, sicq́, circũagitur, donec, quæ nuda sunt, omnia cõplectatur, túncque vtiliter semel in orbem ambit circa lũbos, & infra vmbilicum. Prodest autem quibus deuincire inguen oportet.

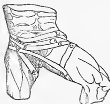
CXIII.

Ad vtrumque inguen. CXIIII.

Vbi vinculũ adhibuerimus ad alterum inguen,omisso circuitu in orbem,in vinculo ad vtrũq; inguen fasciam à lumbis attrahimus ad alterum inguen,deinceps ad summam coxam,ab eaq; ad idem inguen, vt in altero similitudo.X. literæ fiat,deinde ad lũbos adducimus, post hæc eatenus hâc ratione obuoluimus, vt quæ nuda sunt,includamus. Valet ad vtraque inguina deliganda. neq; ab re est vltra propositos circuitus,in orbem quoque fasciam circumagere.

Iunctura ad inguen tuendum. CXV.

Fasciæ glomeratæ,à capite duodecim interpositis digitis fasciolam assuere duorũ cubitorũ oportet,eóque capite super ilia cõtrariæ partis iniecto, fasciolã rectam à posteriori parte per lumbos & clunes demittere inter anũ & naturale,obuolutãq; inguini vitiato sursum porrigere,deinde glomeratam fasciã bis, térue circumagere,per quẽ ambitũ fasciola attrahitur quasi per nodũ,vbi verò huiusmodi circuitibus in orbem inguen adstrictum est,fasciola ad summã coxam porrigitur,ab eâque ad idem inguen,& ad eam regionẽ,quę sub vmbilico est,quo facto ex fasciâ glomeratâ vinculum fit ad alterum inguen, nodúmque accipit sub vmbilico. Pertinet autem hoc vinculum ad eos,quibus propter varices,qui inguen implent,manus curatio admouetur.

CXIIII.

CXV.

Assuta iunctura ad anum. CXVI.

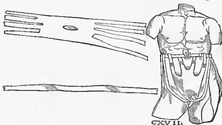
Fascia sumi debet eatenus longa,ac lata,vt huic iũcturæ sufficiat,cui ab vno capite altera valẽtior fascia lata circiter digitos tres transuersa assuenda est,hæc zonæ nomen inuenit: tum eidẽ fasciæ interuallo pura nouem digitorũ alia fascia transuersa,perinde lata vt zona,similiter assuẽda est, cuius partes vtrinque adiuncta crura nũcupãtur:alterũ verò caput rectę fasciæ,quod cõtra situtũ est, scindẽdũ in duo crura. Homo igitur explicatâ zonâ cingatur, recta verò fascia per lũbos ꝓcedat ad anũ atq; inter ipsum & naturale, eiusq; crura ad inguina ducta zonæ inserãtur:post hęc adiũcta crura arctata in zonã demittantur,atq; ibi cũ cruribus alligẽtur. quod vinculũ sine adiũctis cruribus nõnulli ad calculosos,vbi calculus euulsus esset,adhibuere.id nos ob nodorũ inæqualitatẽ reijmus,ne pars vmbilico subiecta vrgeatur. vesica enim inæqualiter cõpressa inflãmationi obnoxia est. deligamus autẽ, quibus calculus euulsus est, paruâ fasciâ,quã ꝓximè ad inguen ꝓposuimus:sed nũc breuiorẽ rectam fasciolã assuimus,

mus, extremáq; ſcindimus in duas partes hæc autẽ iunctura illis longè cõmodior eſt, q̃ quę ani cauſâ iniicitur. ſiquidẽ glomerata faſcia in orbẽ voluta lumbos & omne id, qđ ſub vmbilico eſt, tegit, extremáque ſub vmbilico prioribus circuitibus aſſuitur. ex rectâ verò faſciâ, quod integrũ eſt, ad anũ & inter ipſum & naturale demittitur, partes verò ſciſſę ad inguina attractę in priores circuitus immittuntur, quæ vinciendi ratio, calculoſis, vbi ſecti ſunt, aptiſſima eſt.

CXVI.

Sciſſum vinculum ad ſcrotum. CXVII.

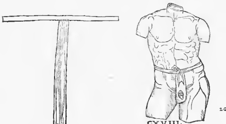
Linteũ ꝓ hâc ipſâ iuncturâ longũ latũq́; e, ab vtroq; capite in quatuor parteis diuiditur, ſic, vt ab vno breuiores ſint, ab altero lõgiores, deinde à medio verſus breuiores exciditur, donec, vbi vſus reqritur, coles eo cauo excipiatur. zonã ergo iniicere primũ homini oporter, tũcq́; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonã demiſſas, inter ſe deuĩcire, & reliquas duas in eãdẽ zonã cõiectas pati dependere. quo facto coles ꝑ id cauũ excipi debet, ſcrotũq́; totũ cõprehẽdi ĩtegro linteo, ex cuius partibus lõgioribus, duę exteriores ſcroto ĩuoluẽdę ſũt, ità, vt dextra ſiniſteriori, dexteriori ſiniſtra ꝓcedat, deinceps in zonã demiſſę eo modo, quo priores ꝑmittẽdę ſunt pẽdere, reliquę duę medię ſcroto ſimilirer iniectæ, vt dextra ſiniſteriori, dexteriori ſiniſtra ꝓcedat, per ſummas coxas in eãdẽ zonã demittẽdæ, & cũ prioribus partibus pẽdẽtibus alligandæ.

CXVII.

EX SORANO.

Iunctura ad scrotum ex tribus capitibus. CXVIII.

Vni extremæ fasciæ assuatur altera media ad imaginem literæ. T harũ, quæ transuersa est, hominem cingat: quæ recta, feratur ad scrotum, ibíque eatenus incidatur, quatenus coles suo cauo recipiatur, extremáque ad zonam alligetur, vt scroti vitijs accommodetur.

EX HELIODORO.

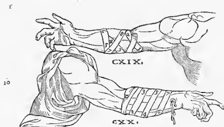
Fascia glomerata ad cubitum. CXIX.

Incipit ab imo humero in viciniâ cubiti, atque in orbem circumagitur, post hæc obliqua ducitur per priorem cubiti partem, quâ secari venæ solent, tum brachio in orbem obuoluta obliqua ad humerum reuertitur, sic, vt in priori parte cubiti. X. literam repræsentet, sic autem circuit, donec tegantur, quæ nuda sunt, & vbique à latere nodum accipiat. Illud autem commune est humeri brachij alteriúsue membri vinciendi, quòd fasciæ in orbem ferri debent, cum eo vt interdum etiam obliquæ procedant, quo vinculum firmiùs hæreat. Huius verò fasciæ extremitas vel inferioribus assuenda est, vel angustiori fasciolâ vincienda est, aut in duo capita scindenda, quæ ab alterâ membri parte nodo inter se alligentur.

Iunctura in orbem, quidam adijciunt
sub auctore Hippocrate. CXX.

Huius vinculi ratio est, vt fascia super aliquod membrum pluribus circuitibus in orbem ambiat. rectè autem inijcitur, vt membrum contineat, quod in suum locum restituitur, magis verò pertinet ad corporum, quæ abscesserunt glutinationem, his seruatis, quæ ad artificiosam fasciandi rationem pertinent. abscedentium enim ore in inferiori parte sito fascia à superiori parte deorsum procedit, vt humores excernantur, & eorum, quæ abscesserunt alterum alteri insidat, vt glutinẽtur: sed si vlcus superius sit, vt materia ab inferiori parte sursum sub vinculo excernatur: vbi verò abscedentia corpora trãsuersa sint, fascia ab ipsis circumdetur versus os, vt humor emittatur.

Meneciti

CXIX.

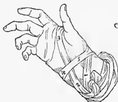
CXX.

Meneeriti vinculum ad partes extremas. CXXI.

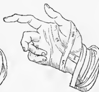
Ab extremo brachio prope manum orſi, vbi faſciam ſemel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primam palmæ partem, deinde per palmam ipſam circumagimus priori parti aduerſam, ità, vt ad primã palmæ partem reuertatur, prope ipſam priùs X. literæ ſimilitudine acceptâ, atque ad eãdem rationem obuoluimus, dum quæ nuda ſunt, contegantur. Adhibentur autẽ vtiliſſimè, vbi & primam palmæ partem, & palmam alligari neceſſe ſit.

Cancer. CXXII.

Anguſtioris faſciolæ, cuius latitudo exẽpli cauſâ digitum æquet, capite ſuper primam palmę partem impoſito, ipſa per palmam attrahenda eſt, & ab interiori parte verſus exteriorẽ obliquè ad pollicem adducenda, tum circa ipſum ab exteriori parte obliquè porrigenda ad primam palmæ partem aduerſa parti priùs iniectæ ſic, vt ſuper exteriora pollicis. X. literam referat, atque ad eandem rationem eatenus voluenda, vt omnia complectatur, nouiſſiméque circa primam palmæ partem data, finienda eſt. commodiſſimè autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quem ἀντίχειρα vocant.

CXX

CXXII.

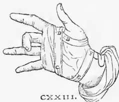
EX SORANO.

Iunctura ad primam palmæ partem. CXXIII.

Orsa à primâ parte palmæ obliqua versus palmam ducatur, deinde per palmam ipsam transuersa, postremò in orbem circa primam palmæ partẽ, vt quibus hanc ipsam vincire volumus, accommodetur.

Vinculum oppositum. CXXIIII.

A primâ palmæ parte incipiens, post ipsam obliquè circa pollicem obuoluitur, tum obliquè à priori parte manus ad primá palmæ partem porrigitur, ibíque in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

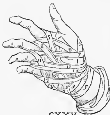
CXXIII.

Vinculum, vt in palæstrâ ductum. CXXV.

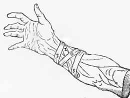
Adhibito vinculo opposito fasciá insuper obliquè ꝑpe primá palmæ partẽ versus digitos circũdamus, deinde in orbẽ circa indicem, post hęc obliquè aduersam parti priùs iniectæ, ꝑpe primá palmæ partẽ attrahimus, idẽq; facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum sit, quibus tam quod prope primá palmæ partem versus digitos est, q̃ quod post digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Fasciæ caput membro inijcimus, eamq; super id obliquá ducimus, post hæc in orbem, deinde aduersam parti priùs obuolutę, atque ab alterâ parte in orbẽ, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus accessit.

CXXV.

CXXVI.

Rhombus multiplex ad vnicum membrum. CXXVII.

Super extremã vnius membri partem fascia imponitur, & per ipsum æquis interuallis quasi in cochleâ serpit vsque ad alterã extremitatẽ, quam in orbem complexa, obliquè circuit, & in orbem datur aduersa parti priùs iniectæ certa seruans interualla, vt ijs, quæ comprehendit, accommodetur.

Palma habena. CXXVIII.

Ossa à summo mẽbro, obliqua per mediũ ad imũ feratur, & in orbẽ circa ipsum detur, pòst parti priùs iniectę aduersa ad sũmũ reuertatur, & iuxta eosdem circuitus ambiat, vt eas partes fideliter cõtineat, quę recẽti callo glutinatę sunt.

CXXVII.

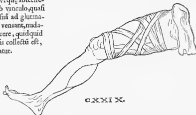

CXXVIII.

EX HELIODORO.

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

Tradita iũctura hæc est ad femur, vbi id aliquâ parte vulneratũ sit, & adiũctę partes abscedãt, cuius ratio est. Ab inferiori parte vlceris fascia in orbẽ circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris, & rursus in orbẽ à superiori parte vlceris attrahitur, tũ obliqua ad imaginẽ literæ. X. deorsum demittitur, deinceps cõuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur semel ab inferiori parte sursum, semel à superiori deorsũ, ità, vt bis litera. X. reprę sentetur, & in medio rhõbus super vlcus collocetur, quo per mediũ interuallũ nudatũ humores excernantur. Circuit autẽ ad eandem rationẽ, donec quæ nuda sunt excipiat, eóque fit, vt quę abscessérunt sub vinculo, quasi sponte suâ ad glutinationem veniant, nudatoq; vlcere, quidquid humoris collectũ est, effundatur.

CXXIX.

Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi ꝓximũ vinculũ inieceris, requirit qđ nũc ꝓponitur, vt fascia per vulnus feratur, etiã obliqua. eo vsi sunt, quibus operiendi quoq; vulneris consiliũ fuit.

Ascia. CXXXI.

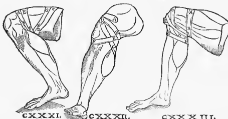
Scribũt, qui huiusmodi iuncturam adhibuerũt, ipsam vtiliter inijci, quibus vulnerato femore ꝓximę partes diducuntur, sic autẽ inijci debet. voluẽda sub vulnere fascia est in speciẽ asciæ sic, vt pars gibba deorsum, sima sursũ spectet, deinde sup vlcus iterũ in speciẽ asciæ priori aduersę circũagẽda est, atq; ad eãdem rationẽ attrahenda, dũ quæ nuda sunt cõtegat, ab inferiori parte sursum, & à superiori deorsum procedens, interdum etiam per vlcus, vt ipsum operiat.

Vinculum à latere. X. literam repræsentans. CXXXII.

Fasciam imo femori in orbem prope genu circumagimus, tum obliquè ducimus, & rursus parti priùs iniectę aduersam attrahimus sic, vt à latere genu literæ. X. similitudinem referat, eodemq; modo circũducimus. Potissimùm autem pertinet ad eos, quibus genu in alterã partem lapsum reconditum est. repræsentanda verò. X. litera est ab eâ parte, in quam excidit.

Testudo. CXXXIII.

Super genu fasciam tendere in orbẽ oportet, inde obliquã à superiori parte deorsum per patellã demitti ad poplitem, ibiq; sub genu in orbem iterum circumagi, & parti priùs iniectæ aduersam super patellã procedere, in speciẽ literæ. X. post hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eandem rationem obuolui. cõuenit autem patellæ, quomodocũq, suâ sede proruperit.

CXXXI. CXXXII. CXXXIII.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagẽda fascia est circa talos in orbem, inde à posteriori parte ex vno latere nerui lati obliquè ducenda ad alterum latus, tum circa calcem voluenda, ab eóque ad superiora pedis porrigenda, atque ad eandem rationem circumdanda. valet autem ad calcem alligandum.

Ad talos. CXXXV.

Fascia super talos datur, inde obliqua ad superiora pedis porrigitur, post hæc sub plantam demittitur sic, vt ad superiorẽ partem reuersa. X. literæ similitudinem referat, alligatâ verò plantâ circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica

CXXXIIII.

CXXXV.

Spica ad plantam. CXXXVI.

Fascia in orbem magnum digitum cõplectatur, ab eoq; per plantam procedat circa talos, inde obliqua reuertatur ad plantam sic, vt non longè à minimo digito similitudo literę. X. fiat, post hæc ad superiorem partem pedis intẽdat, & ad eandem rationem circumeat Maiores vinculum hoc ad magnum digitum deligandum memoriæ prodiderunt: nobis verò superuacaneum videtur digitum alligare ad plantam atque ad talos, abundè enim existimamus, si cum digito, & plantâ pars pedis superior vinciatur (quemadmodum propositum est in digitis manus).

CXXXVI

EX SORANO.

Calceus CXXXVII.

Fasciam primò talis inijcimus, tum per ipsos obliquam ducimus ad plãtam, ab eâque ad alteram partem talorũ obliquam attrahimus, postremò circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos cõuenit.

Ad calcem. CXXXVIII.

Fasciæ caput sub talis inijcito, eáque circa ipsos obliquè ad plantam demittito, tum obliquè circa calcem, & in orbẽ iuxta talos adducito, vt illis aptetur, quibus obligare calcem volumus.

CXXXVII. CXXXVIII.

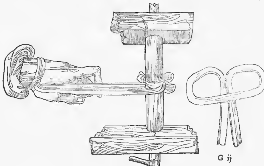
FINIS GALENI DE FASCIIS.

Oribasius de laqueis ex Heracle Vido Vidio Florentino interprete.

Quæ ratio sit laquei attollentis.

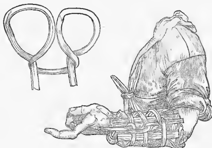

D attollentē habena adhibetur duplicata, cuius vtrūq; caput sinistrâ manu cōtinetur, sinus verò dextra prehēditur, & capitibus supinijcitur, sic, vt capita sita sint in medio sinu. quo fit, vt ex vnâ parte, laquei nexus feratur, capita ex alterâ Habet autē hic laqueus facultatē extendēdi æqualiter, pertinetq; non modò ad extendendū mēbra, sed etiam ad continēdum, cùm in suam sedem cōpelluntur, & ad figurandū corpora, vbi quid manu fieri oportet. Rectè quidē eas partes intēdit, quæ binis ossibus continētur, quandocunq; enim alterū vitiosū sit, sinus super ipsum, capita super integrū imponuntur. nā sinus corpori inhærētes affectam partē vehementer distēdunt, at capita, cùm recedant à corpore, eam partē, quę benè valet, vel nihil omnino intendūt, vel certè q̄minimū. Mēbris quoq;, cùm reponūtur, aptissimus est, sicuti cubito, cū in aliquā trium partiū excidit, in quas vbi ꝓlapsus est, brachiū curuū est, neque extenditur, id est in posteriorem, interiorem, atq; exteriorē. in quo casu laqueus ossibus brachij iuxta primā palmæ partem inijcitur, capitáque eius sublimiora feruntur, &, vt retinacula sint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figurāda insuper corpora, vbi manu medemur, adhibetur commodissimè. in ijs enim, quæ iuxta anum vitia infestant, vbi tractantur, brachia poplitibus subijciuntur, & huiusmodi habenę attollentes ad brachia dantur in viciniâ manus, eorúmq; capita ad ceruices hominis adducta, inter se vinciuntur. quoniàm attollens laqueus non solùm inijcitur implicitus, sed super membrū quoque circumponitur. suspensâ enim fasciâ sinus membro subijcitur, capitáque eius per medium sinum traijciuntur, eâque ratione circumpositus conficitur.

Quomodo laqueus Nauticus debeat adhiberi

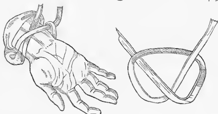
Ex medio ſinu duplicatæ habenę duos item ſinus facere oportet, eóſque inter ſe permutatos ità collocare, vt interior extrinſecus, exterior ab īteriori parte ſitus ſit. hâc enim viâ nexus laquei ab vnâ parte, capita ab alterâ procedunt. Eſt autē idoneus iꝭs, quæ extendi inæqualiter debent: valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. iuncturâ namque adhibitâ vnum habenæ caput ſiniſtrâ manu teneatur, alterum verò per affectā partem voluatur, ſic, vt vnus & alter ſinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traijciatur, vt ab eâ parte, quæ in nos ſpectat, verſus contrariam porrectum ſiniſtrâ rurſus contineatur. quo iniecto ferulæ in ſinus demiſſæ ad vitioſum membrum dentur, capitáque attrahantur, & inter ſe alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum ſuſtinendum, non ſecus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas, imponitur enim, implicatúrque ad cubitum ſuſpendendum, vbi lata faſcia non eſt. in quo caſu ſinus ità inter ſe diducendi ſunt, vt alter prope cubitum ſit, iuxta manum alter, capita verò ad ceruicem adducenda ſunt, ibíque nodo inter ſe deliganda.

Laqueus χιαστὸς quomodo implicetur.

Ad χιαστὸν habena duplicanda eſt, cuius vtrumque caput ſiniſtrâ manu continendum: ſinus verò dextrâ prehenſus conuertendus eſt, ſic, vt capita ad ſimilitudinem literæ. X. aduerſa inter ſe ſint, inde enim nomen habuit χιαστός. quo facto ſinus capitibus. X. literam referentibus ſuperinijciendus, quódque ex his ſubiectum eſt, per medium ſinum attrahēdum. eóque fit, vt medius laquei nexus appareat: à lateribus verò, hinc ſinus vnus, inde duo capita ſe oſtendāt. Valet autem, vbi oportet inæqualiter diſtendere.

Paſtoralis

Pastoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quomodo iniiciatur.

Pastoralis, dictus à quibusdam sandalius, cùm eo implicatur, quem χαςὴρ nominauimus, hic siquidem primò est adhibendus, vt Sandalius fiat: quo iniecto sinus eius dependẽs attrahi debet ab inferiori parte sursum, per mediũ eius sinus, qui contra capita situs est. sic enim ab vnâ parte laquei nexus, ab alterâ capita collocantur: in nexu verò terni sinus, duo scilicet à lateribus, tertius in medio conspiciuntur. Adhibetur autem commodissimè ad talum prolapsum, vbi reponitur. vnus enim sinus à posteriori parte tali super latum neruum datur, à priori alter ad partem pedis superiorem, medius, hoc est tertius, plantę subiicitur. quo facto capita ad id vinciuntur, quo extendẽdi causâ vtimur, neque talo duntaxat conuenit, sed maxillæ, quæ excidit, vbi in suam sedem compellitur. vnus enim sinus ad frontem hominis, alter ad occipitiũ datur, medius per os procedit vtrinque sub malis, capita verò per tempora ad ægri caput feruntur, ac siue, vt retinacula sint, siue, vt à superiori parte extendant, ibi inter se vinciuntur

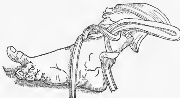
Draco laqueus, quâ viâ inijciatur.

Ad laqueum draconem media habena à posteriori parte tali, incipiat iuxta latum neruum: capita verò versus priorem ferantur ad superiorem partem pedis, vbi .X. literæ similitudine acceptâ, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literam repræsentent, post hæc circa talum, vel ab inferiori parte sursum, vel à superiori deorsum circumdentur, tum deligētur ad id, cuius operâ ad extendēdum vtimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, vbi reconditur.

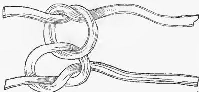
Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem simplicem nodum dixerunt.

Laqueus, cui nomen est simplex nodus, à quibusdam Perineos appellatur. Quomodocūque autem vocetur, eius ratio est. Habena simplicem nodum accipiat, eiusdémque sinus attrahatur, capita verò depēdeant: deinde mēbrum, quod reponere opus est, inter superiores sinus collocandum, tum alter sinus in alterum insitus, ad capita ducendus, communíque nodo cum capitibus ad id vinciendus, quod ad intendendum adhibemus. Habet autem inæqualem extendendi facultatem.

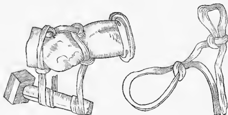
Lupus laqueus, quomodo nectatur.

Duæ habenæ iustæ longitudinis duplicentur, sic vt capita ab eâdem parte collocẽtur, sinus inter se aduersi sint, tum capita, quę ab inferiori parte, sursum, quæ à superiori, deorsum vellantur, sic, vt medius laquei nexus, vtrinque verò bina capita se ostendant. Habet autem vim extendendi æqualiter, pertinétque non modò ad ossium, quæ restituuntur, intentionem, sed in herniæ curatione ad membranam abdominis adstringẽdam, item ad vincienda venarum capita sanguinem fundentia. Nos autem in sinus conijcere lina simplicia consueuimus, quæ communi medicorum vocabulo, quòd relaxent, χαλαστικὰ dicuntur, neque hæc ipsa temerè adijciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus, & non per capita.

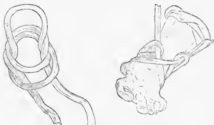
Nodi Herculei ratio.

Ad nodum Herculeum, habenam adhibere oportet, quæ duos nodos accipiat inter se distantes, quo fit, vt Herculeus nodus vtrinq; se ostendat, hinc autem sinus, inde verò sint capita duo. Valet vbi æqualiter intendere consilium est. Quòd si sinus, qui contra capita est, medius incidatur, à lupo laqueo non differet.

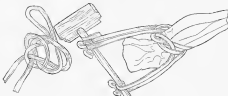
Simplex charchesius, quâ viâ implicetur.

Ad simplicē charchesiū, qui vim habet extēdēdi ęqualiter, duplicari habena debet, capitaq́; eius sinistrâ manu cōtineri, sinus verò dextrâ sursum cōuersus supimponi capitibus, quæ media opus est aduersa inter se collocare in speciem. X. literæ. eo facto sinus capitibus iniectus, à superiori parte deorsum attrahatur, per medium eius partis, quâ. X. literę fuit accepta similitudo. sic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere sinus vnus, ab altero duo capita.

Duplex charchesius quo modo implicetur.

Duplex charchesius æqualiter distēdit, ac simplici longè est efficacior. eius autem ratio est. Habenam prehendimus duplicatā, capitáque leuâ cōtinentes, sinum patimur dependere. tum ex capitibus, quæ cōtra sinum sunt, alterū duplicamus, sic, vt paruus sinus fiat, quem in sinistrâ manu ponimus, alterum per sinum traijcimus, deinde nexū per sinus cōuertimus, & in sinistrâ collocamus. quo facto, ex capite, quod cōtra sinum est, rursus alterū sinum efficimus, quem nexui adiungimus: postremò pendentem sinum per mediū nexum trahimus, ab inferiori parte sursū. quo fit, vt ab vno latere sint duo capita, ab altero vnus sinus, quibus laquei nexus medius interijciatur.

Duplex

Duplex charchesius, quomodo ex simplici fiat.

Cùm duplex charchesius variè cõsueuerit implicari, siquidem per se interdum, interdũ fit ex simplici, nonnunquã conficitur circumponendo, suprà demonstratum est, quo modo per se inijciatur, nunc quâ ratione ex simplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primò simplicẽ charchesium oportet, sinusq́, alterum ab altero diducere, deinde eum, qui subiectus est, in superiorẽ conijcere, & similiter vtrũq, diducere, ac per spaciũ, quod ipsis mediũ interijcitur, sinũ qui contra capita est, ab inferiori parte sursum attrahere. sic enim rursus laquei nexus medium sese ostendit, hinc vnus sinus, inde bina capita conspiciuntur.

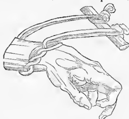

Duplex charchesius, quomodo implicetur circumponendo.

Quoniã vehementi validorũ corporũ intẽtione, laquei capita, ex vnâ parte sæpiùs rũpuntur, ante perfectã intentionẽ, ne cogamur intẽdẽtis adhuc laquei capita relaxare, charchesiũ circũponimus. Tenẽtes igitur sinistrâ manu caput, circa mẽbrũ restituendũ tres sinus efficimus inter se distãtes ità, vt ex his quod satis est, dependeat. post hęc primũ sinũ in postremũ demittimus, & semel aut iterũ eos cõuertimus, per quos mediũ sinum rursus attrahimus. quo fit, vt circa mẽbrũ laquei nexus, ab vno latere vnus sinus, ab altero duo capita se ostẽdãt.

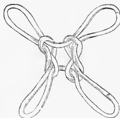

Plinthij, quod alioquin quadruplex circulus dicitur, quæ ratio sit. 1

Ad Plinthium laqueum, adhibetur habena circulum repręſentans, id eſt ſine capitibus, hæc ab interiori parte manus, pollicibus minimíſque digitis circumdatur, necnon vtrique indici, vt ſinus in vtrâque manu terni ſint, vnus circa minimum digitum, circa indicem alter, tertius ſuper pollicem. poſt hæc, ſinus, in quos inſiti pollices ſunt, ad proximos minimis transferũtur, tum ad indices, qui minimis iniecti fuerũt, deinde ſinus, in quos indices demiſſi poſtremò erant, medij à pollice à ſuperiori parte deorſum velluntur, ſicque ab vno latere duo ſinus, totidem ab altero, medius inter hos laquei nexus ad rhombi 10 ſimilitudinem conſpectui ſubijciuntur. Habet autem ęqualem intendendi facultatem, & non ſolùm ad intentionẽ, ſed videtur ad menti quoq; fracti compoſitionem pertinere. nam mentum ipſum ſub fracturâ aliquando peruerſum, in laquei complexum, rhombum referentem inſeritur ab exteriori parte: ſinus verò per malas, parteíſque ſuperiores, ad ſummum caput ferũtur, atque ibi inter ſe deligantur.

Laqueus Epangylotus (ità enim appellatur, quoniàm ſinus ſuper ſinum inijcitur) quâ viâ inſeri poſſit,

Ad Epangylotum, vnum habenæ caput, inter ſiniſtræ manus pollicem & indicem collocamus, eámque extrinſecus vltra primam palmę partem adducimus, inde per palmam ipſam, datam, inter pollicem & indicem vtriuſque manus attrahimus, poſt hæc inter minimum & proximum digitum demittimus. 40 eo facto habenæ caput dextrâ manu ſurſum vellimus, extremámque partem inter minimum ac proximum digitum tenemus. quo fit, vt duo ſinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur. inter ſinus enim vtrâque manu hominis coniectâ, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur.

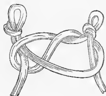
Ratio

Ratio eius laquei, quem auriculas nuncupant.

Ad auriculas, epangylotus primò iniiciendus, danda autẽ opera est, vt alter sinus amplior sit, quem implicare oportet ad modum laquei chiasti, sic, vt duo sinus oculis exponantur, inter quos, quod ex habenâ dependet, duplicatum se ostendat. Rectè autem adhibetur, vbi prolapsa maxilla reponitur, tum ad processus capitis recondendos. sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quódq; inter eos duplicatum conspicitur, ad frontem, deinde vinculũ illud iniicitur, quod leporem auritúm appellant, postremò auriculæ, vel vt contineant, vel vt à superiori parte extendant, super caput offensi porriguntur.

Laqueus duos habens ſinus (quem nonnulli minùs propriè ſtrangulantem dixerunt) quomodo iniiciatur.

Laqueus, quem duos ſinus habentẽ appellant, ex binis conſtat chiaſtis, quorum alter ab altero diducitur. Eſt autẽ aptiſſimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curantur. ſiquidẽ brachia ſubiecta poplitibus, eiuſmodi laqueis adſtringuntur: at pars, quæ media inter ſinus duplicata dependet, ad ceruicem hominis fertur, atque hac viâ corpus figuratur.

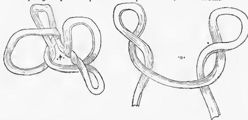
.+. Ratio laquei, quem ſtrangulantem propriè nuncupant.

Laqueus, qui propriè ſtrangulans nũcupatur, ex ſimplici fit charcheſio, hic enim primò iniicitur ſic, vt alter ſinus ab altero diſtet. Cõfert autẽ ad quos ꝓximè expoſitus, brachia náq; rurſus coniecta in ſinus coarctãtur, & ea pars habenæ, quæ duplicata eſt, media ſimiliter collocatur, in eáq́, ceruices inſerũtur.

.ꙮ. Quomodo adhibeatur laqueus ὑπερβατὸς, id enim nomen traxit ex eo, quòd ſupra feratur.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, ſiquidẽ in hunc primò implicitũ brachia inſeri debent, ſinúſque inter ſe diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditiſſima comprehenſio eſt, huiuſmodi ſunt.

FINIS ORIBASII DE LAQVEIS.

Oribaſius ex Heliodoro de machinamentis Vido Vidio Florentino interprete.

Quibus modis luxata reſtituantur.

Vxata in ſuam ſedẽ tribus generalibus modis collocãtur, quibus alij ferè omnes continentur. Vnus vocatur palęſtricus, ad quem ferè ſolas manus admouemus, atque hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirũ & puerilia, tum ad maſcula, quæ illis robuſtiora ſunt, modò recẽs vitium fuerit: alter methodicus dicitur, ad quem inſtrumẽta adhibemus, quorũ vſus in cõmuni vitâ eſt, hic omnibus idoneus eſt, pueris, fœminis, maſculis iam robuſtioribus, & corpori iuuenili, atq; ijs luxatis, quæ iam vetuſta ſunt: tertius reponendi modus, qui per organa eſt, maius momẽtum habet. valet enim ad prolapſa, vbi malũ diutius trahitur, valet ad corpora athletarũ, prætereà quæcunque prolapſa curationem recipiunt, & ſub methodico modo curari nequeunt, omnia organorum operâ reponuntur.

De organorum differentijs.

ORganorũ medicinaliũ differentiæ in vniuerſum, & quaſi generales, ſummum (vt alij ſentiunt) ternæ habentur, alia enim tractoria ſunt, alia machinamenta, alia quæ erecta collocantur: nobis autem placet nonnulla tractoria eſſe, nonnulla machinamẽta, nonnulla, quæ erecta, nõnulla, quæ plana collocantur. Tractoria ſunt, quæ, quũm paruâ breuíque ſint ſtructurâ, extendendi duntaxat facultatẽ habent. hæc vt ſuo munere ſungantur, aduentitia quædam poſtulãt, vt ſcamnum, lectum, ſcalam, eo quòd per ſe vſui eſſe minimè poſſint. quocirca & alligata, & in plano ſita nuncupantur. nam, vbi in agro, aut ſolitudine quâpiam, quę ſuo loco mota ſunt, reponimus, ac neque ſcamni, neque lecti, neque ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus, ad quod tractoriũ organum alligemus. Machinamẽta ſunt organa tractorijs ampliora, minora tamen alijs, quæ non modò intentionem, ſed impulſum quoque pollicentur, ac præcipuè quorumdam membrorum gratiâ comparãtur. Erecta organa ſublimiorem ſtructuram habent, & non ſolùm ad extendendũ valent, ſed etiam ad impellendum. Porrò autem plana organa ſunt, quorũ humilis ſtructura eſt. ex ijs conſtant, quæ & extendendi & impellendi vim habent, ità, vt homine illis inſidente, recondi, quod elapſum eſt, poſſit. reperiuntur etiam in his quædã propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex quâ materiâ ſtruantur organa.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti, teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediuntur, ex robuſtiori materiâ conficiẽda ſunt, vt puta ilígneâ, vel fraxineâ, quæ ſecundas obtinet. Oportet autẽ eâ de cauſâ, validiſſimam eſſe organorum materiam, vt vim queant in cõdendis articulis ſuſtinere, quod in ijs potiſſimũ organis requiritur, quæ erecta collocantur. Vertebræ, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quæcunque exigua ſunt, quæque plus efficiunt, ærea vel ferrea comparẽtur, vt quod ſtructuræ exiguitas detrahit, materiæ firmitas reſtituat. Aliquãdo autem quæſitum eſt, fer-

reáne, an ænea sumi debeant. inquiunt, qui ferro æs præferunt, hoc leuius esse & faciliùs tractari, minúsque rubiginem trahere q̃ ferrum: contrà, qui æri ferrum anteponunt, validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius robustiúsque ferrum est. atqui de ferro cōuenit, firmius esse, sed superuacuum est eximium robur, vbi eius nullus est vsus, cùm liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius est, & satis roboris habet. licet tamen & ex ferro. Quòd si ex ære fiant, sumatur id, quod ducitur, nam, quod cōflatur, faciliùs rumpitur, comminuitúrque, ita vt pręstet ex ferro hęc parare, quàm ex fuso ære. Sed quoniàm ferrũ citò rubigine obducitur, idcirco aliquot interpositis diebus subinde pingui aliquo inungendum, ac, ne rubiginem sentiat, manu perfricandũ. At dicet quis, si ferrum neglectum rubigine corrumpatur, id culpâ domini ipsius organi fieri.

Ex quibus partibus organa constent, & quis sit earum vsus.

COntinetur omne organum non omnibus, sed quibusdã ex ijs, quę numerabo, nempè, basi, cruribus, transuersarijs, cubitis, axibus, regulis, testudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductarijs, vectibus, baculis versantibus, obicibus, cuneis, item lunatis lignis, orbiculis, trochleis, fossis, operculis, vertebris, fibulis, radicibus, vncis, catenis, forficibus, sedilibus, priapiscis, ad hæc cochleâ fœmina, quę græcè πηλιάχλιφ appellatur, cuneolis, chiniscis, colũbarijs, ergatâ. hæc ferè sunt, quibus organa componũtur, quorum vsus sigillatim iam nunc exponendus nobis est. Basis ad id potissimùm struitur, vt super eam erecta organa statuantur. Crura in organis & latera dicuntur, in ijs, quæ erecta collocantur, propriè crura, minùs propriè latera, sed in tractorijs propriè latera dicũtur, minùs propriè crura hæc ferè in organis statuuntur, vt ipsorum machinationes contineant: propriè autem in organis erectis crura rectè commodéque dimensa, ad illam pertinent condendi rationẽ, quæ excitando præstatur. Transuersaria, quæ διαπήγματα dicuntur, vt græcum nomen indicat, ad crurum laterúmque compaginem fiunt, ad quem vsum primò præcipueq; destinantur: huc accedit, quòd machinationes quoq; sustinent, vt puta trochleas, cubitos atque alia quædã. Cubiti ad eum vsum in organis comparantur, vt per ipsos, quæ suo loco mota sunt, à superiori parte extenta reponantur, quẽadmodum videre licet in organis Fabri atque Andreæ, in quibus cubiti per superius transuersarium demissi in testudinem figuntur, vt hâc elatâ, quę prolapsa sunt, à superiori parte intenta recondãtur. latæ cubitorum summitates alæ ab architectis dicuntur, imæ verò partes quadratę, calces. hi ergo propriè cubiti nominantur, sed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo sunt idoneæ, eâ autem spathâ, quæ in Fabri atque Andreæ machinamento est, vtimur, vbi extrahendo impellimus, ad femur in posteriorem partem erumpens, sunt & aliæ spathæ in quibusdam organis, ad alios impellẽdi modos fabricatæ. Radices & fibulæ complures vsus in organis præstant. primò enim radix & fibula in organo Fabri spatham distinẽt ad testudinem. est quidẽ in testudine radix, spatha verò, quà parte quadrata est, medium habet cauum, in quod radix eadem inditur, deinde fibula continendi causâ, in spathã ac radicem pertusã inseritur. propriè radices ad id fiunt, vt recipere vncos possint, & alios effectus præstare: sed fibulæ itẽ gratia est, quòd machinationes immobiles seruat, vt puta axes. Catenæ eo pertinent, vt fibulę ex ipsis suspendantur, quo seruentur in organis, neque decidant. Vnci adijciũtur, ne mobiles machinationes moueantur, velut axes, quóue in radices coniecti quædam organorũ machinamenta sistant. Per

vertebras

vertebras (quas græci στροφώματα dicunt) ferè id efficimus, vt quædam organa immobilia moueantur, ſicuti crura organi Andreæ. crura enim in organo tráſuerſa ſecta, vertebris fibuliſque cõtinentur, vt organo, modò erecto, modò per vertebras inclinato, circumducendo impellamus. ad exemplũ huius ſtructuræ organi Andreæ Plinthij crura prope baſim ſecta ſunt, rurſúſq; vertebris continentur, vt organũ modò erigatur, modò per vertebras motum, adiunctis cruribus innitatur, vſumq; illius organi præſtet, quod planum collocatur. hi ſunt effectus vertebrarũ in organis. Axes ad corporũ ductionẽ, hoc eſt intẽtionem ſpectant, quorũ quidam ab vnâ parte ad alteram penetrant, ac per ſe mouẽtur, quidam latent, & per alias machinationes conuertuntur. penetrat axis in Plinthio Nilei, & in ſcamno Hippocratis: latet in Apellidis organo, quod, quià per tres funes circumuoluitur, triſpaſtum appellatur, & in Nymphodori gloſſocomo penetrantes igitur axes per ſe manibus cõuertuntur, latentes autẽ per alias quaſdã machinationes, exempli cauſâ in Nymphodori gloſſocomo per tympanum, & cochleã ad lentis imaginẽ fabricatã, in triſpaſto per funes alligatos. Ad clauos, qui in axibus infiguntur, funes alligantur, vel habenæ atque huiuſmodi alia ad extendẽdum pertinentia. Manubriola ductaria, bacula verſantia & vectes, omnes hæ machinationes ad axium cochlearũq; verſationes ſtatuũtur. primas occupant manubriola ductaria, ſecundas vectes, quibus minùs efficacia ſunt bacula verſantia. plæraq; enim ex ipſis exigua, quùm ſint, vnâ manu conuertuntur. Chiniſci, cuiuſmodi ſunt in lyrâ, excogitati ſunt ad axes continendos. vbi enim fibulę nõ ſint, quid poterit aliud vtilius inueniri? quod enim ad vim pertinet, vſum habent fibularũ: decoris autem cauſâ, inſculpta habent anſerina capita lignea. Statuũtur in organis philiæ, vt ab vno latere ad alterum penetrãtes axes cõtineant, cuiuſmodi ſunt in ſcãno Hippocratis, & in noſtro. Eſt & alia media, philia in organo Hippocratis ad ſimilitudinẽ literę .π. eo nomine fabricata, vt ad eam impellendi rationem, quæ extrahendo fit, vbi femur excidit, accommodetur. Trochleæ in organis collocantur, vt funes liberè duci poſſint, veluti in organo fabri, quod duplicẽ trochleam, quà teſtudo mouetur, in ſuperiori tranſuerſatio cõtinet. in noſtro quoq; organo rurſus trochleę ſunt, quæ per inditos funes, axes attollũt. verùm trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenæ celeriter ducãtur, ſimúlq; vt ad intentionẽ, quæ alio intercedẽte motu fit, accõmodentur. Orbiculi ſtruuntur ad trochlearũ motionem, quę per ſe ſunt immobiles, collocãtur autem in medio earũ, quemadmodum in Demoſthenis ἀκροβάθρῳ, & ad funes cõtinendos, vt in triſpaſto Apellidis. Cuneus pręſertim paratur ad humeri caput in alam prolapſum, ac deinceps ad alios quoq; vſus. At lunatum lignum prodeſt, vbi humeri caput in priorem aut poſteriorẽ partem excidit. Eſt autẽ Polus lignum infixum ſuperioribus cruũ extremitatibus in organo Philiſtionis. luxato enim humeri capite brachiũ extenditur, polúſque obijcitur ad hominis ceruices. Epipoma verò, quod & Epipigma dicitur, eſt π. figura in ligno inſculpta, in quam conijcitur .υ. inuerſũ: qualis conſpicitur in eo organo, quod Hermes dicitur. fit autẽ hoc, ne ab Hermis vultu corpora terantur, vt in organi cõpactione oſtendemus. κηλάδιον verò & σκυτάλιον cõmuniter parata ſunt, vt epipigma ferãt. Eſt quidẽ σκυτάλιον lignum ſex digitorum in medio hebes. κηλάδιον verò lignum ſex digitorum rotũdum, quod anguſtiori baſi nititur, & quaſſillo ſimile eſt. Sũt & in organis quædã columbaria inſculpta ad ſimilitudinem columbarum, quæ ornandi cauſâ facta ſunt, atque ad id

etiam, vt aliud ferãt epipigma. Tympanis hæc gratia est, quod quædã organorum machinationes, quæ maximũ vsum prestant, per ipsa paulatim mouentur, vt axes & cochleę. est autem tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dẽtibus inclusi, machinationes motu ꝓhibẽt, quòd vnci quoq; efficiũt. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, vt corpora, quæ restituũtur, paulatim, & minimè concussa extendãtur. quemadmodũ enim testudines animalia lento gradu procedunt, ità machinationes, quibus illa referuntur. Porrò autem ex testudinibus nõnullæ trãsuersarijs similes sunt, aliæ oblongæ, aliæ cubi speciem repræsentant trãsuersarijs similes sunt, in organo Andreę, Fabriue: oblõgæ in quadratâ columnâ, quæ appellatur Hermes: cubũ referũt in rotundâ columnâ Eraclidæ Ephesij. prætereà testudinum aliæ cubitos & spathã attollũt, aliæ cuneatam & lunatam appẽdicem, quædam nihil attollunt, sed solùm sunt ad extendendum inuentæ. cubitos attollit testudo, quæ sursum fertur, in organo Andreæ: cubitos & spatham testudo, quæ est in organo Fabri. cuneata, & lunata appendix eâ testudine excitatur, quę in Herme est. nihil attollit, sed solummodò extẽdendo est, ea testudo, quæ in rotundâ colũnâ Eraclidæ Ephesij collocatur, similiter & quæ deorsum fertur in organo Andreæ. Alæ autem & dracones fibulæq; infixæ clauorũ vsum præstãt, propriè autẽ dracones, quod ad materiã pertinet, in vicẽ manubrioli ductarij fabricãtur. Quoniàm verò testudines plærunq; à cochleis mouentur, proximũ est, vt cochlearum structurã, atque vsum exponã. comparantur ergo cochleæ in organis, ad alias machinationes impellendas, puta tympana & testudines, quo paulatim & nullâ ratione concutiendo extendant. Cochlearũ, quædã quadratæ sunt, quædã ad imaginẽ lentis, quæ figuræ nomen inuenerunt, relatæ ad capreolos, at non ad structurã scapi, quælibet enim cochlea rotunda est ad tornũ rotundata. differũt cochleæ capreolis, quę aliæ quadratę, alię ad lentis imaginẽ dicũtur. quadrata cochlea est, quæ capreolos habet quadratos, atq; ex ijs non solùm quod ꝓminet, sed etiam qđ cauũ est, cuiusmodi cochleas videmus in organo Andreę: quæ in lẽtis speciem sunt, id capreoli, qđ cauũ est altè angustũ habẽt, latũ verò in sũmo, contrà quod ꝓminet à basi latũ vertice ipso tenuatur. similis autẽ est huiusmodi capreolus lẽticulę dimidiatę, à quâ figurâ cochlea hęc ad imaginẽ lẽtis dicta est. cochleæ igitur tã quadratæ, q̃ ad imaginẽ lẽtis ad motionẽ diuersarũ machinationũ statuũtur. quadratę enim testudines cõpellũt: quę sunt ad imaginẽ lẽtis, primò quidẽ tympana, interdũ etiã testudines ĩ ijs, quę pericochlia nũcupãtur.

Quâ ratione quadrata cochlea testudinem moueat.

DEmus testudines esse ità fabricatas, quẽadmodũ in organo Andreæ, quarũ singulæ pertusæ sint, atq; in id cauũ cochleæ demissæ, ab interiori autem parte caui ferrea, vel ænea lamina testudini infixa sit, quæ quidem lamina dens nũcupatur. hic igitur dens testudinis, in cochleę capreolo includitur. quo fit, vt in quâdam cochleæ conuersione, lamina, quæ dens nuncupatur, testudini infixa, atq; in cauo capreoli contẽta testudinem moueat. pręterea ex ijs ipsis cochleis quadratis alia simplex est, alia duplex, simplex cochlea est, quæ vno duntaxat capreolo est excauata, vnãq; testudinẽ impellit: in duplici, bini secti sunt capreoli, hæc & binas testudines mouet, qualis cochlea reperitur in magno Andreæ organo, quod Plinthium nuncupatur. excauatum enim lignum est à medio ad transuersaria capreolis inter se aduersis, ità, vt quâdam cochleæ conuersione orsæ testudines, vel à medio versus transuersaria, vel à transuersarijs versus

rijs versus

ijs versus medium impellantur. est & alia cochlea duplex in eo, quod κηρύκιον appellatur excauata à summo principio vsque ad extremum aduersis capreolis, quæ rursus duas testudines mouet, quemadmodum in ipsâ organi structurâ videmus. At cochlea ad imaginem lentis tympanum mouet, siquidem capreoli cochleæ, tympani dentibus insiti machinationem conuertunt, quemadmodum cochlea, quæ baculo versante, vel manubriolo ductario conuertitur in tympani dentes conueniens machinationem mouet: monet interdum eadem cochlea testudinem, sed nõ ampliùs per dẽtem, quemadmodum quadrata, verùm in fœminâ cochleâ contenta, quæ in ipsâ testudine struitur. quoniàm testudinis cauum, in quod cochlea demittitur, excisos habet capreolos aduersos ijs, qui sunt in cochleâ lentis formam referente, sic, vt id, quod prominet ex capreolis cochleæ lentem referẽtis, in cauo capreoli fœminæ cochleæ recipiatur, quódque cauũ est in capreolis cochleæ, id, quod extat ex capreolo cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit autẽ in cochleę conuersione, vt testudo modò sursum moueatur, modò deorsum, quùm cochlea in ipsius capreolis voluatur. huiusmodi structuræ plurimæ adhibentur ad organa, quę plana collocantur. ad id enim fabricantur, vt homines, quibus luxata restituuntur, inclinatis organis insidant. organa enim, quæ plana collocantur, ità parata sunt, vt ægris super ipsa, vel sedentibus, vel cubantibus, luxata reponantur. Priapiscus, qui & stiliscus & scalmus nuncupatur, in quolibet organo, quod planum collocetur, statuitur. fit autem eâ de causâ, vt ei parti, quæ inter anum & naturale est, obex sit, vbi, quę prolapsa sunt, restituuntur. est igitur priapiscus lignum octo digitorum, magnâ ex parte rotundum, ab eo, quod superest quadratum, sic vt quadrata ipsius pars conijciatur in cauum, ad literæ. π. similitudinem quadratum, in organo, quod planum collocatur: reliqua verò pars, quę extat, inter anum & naturale obijciatur. Configitur autem in trãsuersarium. π. ferreum, vt firmiter priapiscum cõtineat. sed in nostro organo videre licet magnum. π. ferreum ad alium vsum comparatum, nempè ad gibbam spinam per pressum impellendã. Opercula in organis parãtur, vt machinationes sub ipsis occultẽtur, ne, si absque operculo fuerint, idiotis pateant. Annuli adhibentur ad organa tractoria, vt alligari possint: ad alia vero, vt machinationes cõtineant, quẽadmodum in Menecriti Bucranio, vbi axis continetur, atque eadẽ de causâ in alijs organis. Forfices in organis arctè transuersaria cũ cruribus iungũt, ad hunc enim vsum infixas forfices æneas inuenimus. Adiuncta crura id efficiunt, vt organa, quæ erecta collocantur, illis innixa, inclinatáque eundem vsum pręstent, ac si plana statuerentur. Præfatus ex quibus omnia organa parentur, & quorsum singulæ ipsorum machinationes spectẽt, declarabo in sequentibus, quænam ex organis immota, suo munere fungantur, & quæ mota: tum ex ijs, quæ mouentur, quænam suo loco maneant, quæ locum mutent, dum mouentur: rursus ex ijs, quæ immobilia sunt, quæ perpetuò & vbique immobilia maneant, quæ eximi possint, ad alios quoque vsus idonea. Hæc itaque immobilia sunt in organis, basis, crura, latera, transuersaria, cuneata & lunata appendix, sedile, priapisci, atque alia complura. Vsui sunt, quùm mouẽtur, vertebræ, vnci, axes, tympana, cubiti, cochleę, testudines, atque huius generis plurima. Mouẽtur in eodẽ loco manentia: vertebræ vnci tympana, cochleæ, plærique axes. Locũ mutant testudines, cubiti. Eorum, quæ in organis immobilia sunt, quædam semper & vbique immobilia sunt, quædã & eximi, & inseri possunt. semper quidem immobilia

manent, basis, crura, latera, transuersaria, radices, sedilia, lunata appendix: extrahi possunt in quibusdam organis, quamuis immobilia sint, tum cunei, tum priapisci, qui ad alios quoque vsus facti extrahuntur, & immittuntur.

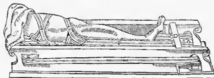
Ex Galeno de machinamentis.

ARticulis reponendis Hippocratis scamnum per se abundè est si quis autem velit alijs quoque vti, est polyspaston (ita appellatũ, quoniàm multis orbiculorum circuitionibus facilitatem pręstet) quod iter facientibus maximè idoneum est, refertur autem ad Archimedẽ auctorem. in vrbibus verò nõ alienum est Fabri vel Andreæ organum, cum erecto opus est: vbi plano, scamnum Hippocratis præcipuè aptatur.

De Glossocomo machinamento.

NOn ab re quidem mihi glossocomũ videtur à iunioribus medicis inuentum, quod seu femur, seu crus cõminutũ sit, vbi callus circũdatur, cõmodissimè admouetur. Habet autem ab imâ parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deligantur. Inijciantur laquei extremis partibus ossis, quod curatur, fiántque ex duabus habenis, sic, vt quatuor vterq; capita habeat, bina à dextrâ, totidem à sinistrâ. ex ijs capitibus, quę inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem duci debent: quæ superioris, primò procedere ad superiora, deinceps ipsa quoque per latera glossocomi perforata traijci, quibus foraminibus trochleæ includantur. vtrinque ergo ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axẽ. his enim ità constitutis, vna axis cõuersio pariter ambos laqueos extendit deorsum versus, illum qui ad inferiora fracti ossis alligatur, sursum, alterum sic, vt compositâ fracturâ in posterum liceat quotidie hanc laqueorũ in diuersas partes intentionem corrigere, valentiùs, vel leniùs extendẽdo. laqueum igitur, qui in inferiori parte est, directâ ductione axis extẽdit: eum, qui in superiori parte, intercedente alio motu, græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicunt.

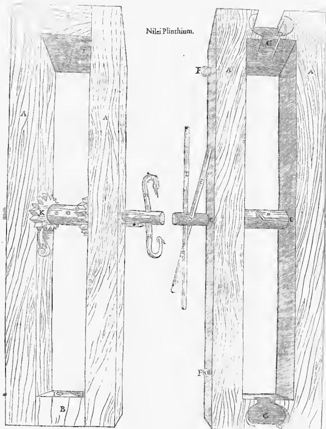
A Axis, ad quem laquei alligantur.
B Laqueus superior.
C Laqueus inferior.
D Inferior pars glossocomi.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte glossocomi.

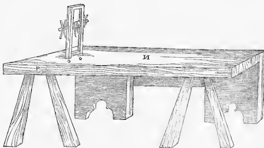
Nilei

Nilei Plinthium.

FActum est Plinthium Nilei ad eorũ organorum exemplum, quæ vocãtur tractoria quadrata oblõga. duo enim habet latera longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus trãsuersarijs inter se compacta sunt. Est autem transuersariorum crassitudo & latitudo, quanta laterum, sed longitudo palmum implet. merito igitur, quùm talis compactio sit, vt latera quatuor palmos longa sint, transuersaria vnum, totius organi quadrati structura oblonga confecta est. Licebit autẽ, si quis, voluerit latera breuiora, quàm dictum est, efficere, quandoquidem organum, per vnicum axem, effectum præstat. media itaque latera pertusa sunt rotundis ac peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui mediâ parte clauum infixum habet, capitibus verò, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori. Antiqua huius organi structura auctore Nileo talis est. Herodotus quidam architectus transuersariorum priores partes medias excauauit ad figuram literæ . ◡ . ne habenæ, quæ à corporibus, quibus vis adhibetur, ad axis clauum feruntur, extantibus angulis atterantur, sed recta procedãt. hactenus Herodotus. nos verò quam accepimus, historiam referemus. ferunt Pasicratem architectum Sidoni organum hoc vidisse, quod à statuâ cõtinebatur, aliter tamen fabricatum. nam, quùm eadem compactio esset, conspiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus ęneorũ draconum complexus, quorum capita è regione ad caudas spectabant, sed quo pertinebant hi dracones? non alio, nisi vt in vicẽ vectium axes cõuerterent: tum in organo, quòd Sidoni erat media, transuersaria pertusa erant rotundis foraminibus, quę clauo axis responderent. constat autem foraminum eũdem esse vsum, qui in organo Herodoti, nimirum, vt habenę, quibus corpora extenduntur, ad clauum, rectę per ea foramina porrigantur. Retulit insuper Pasicrates axem inclusa habuisse in viciniâ laterum tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidem ab exteriori, atque item in lateribus foramina fuisse dẽtium ordini respõdentia, vt postquam abundè extenta corpora fuissent, fibulæ inter dẽtes eò demissæ, vbi in luxatis restituẽdis opus esset, axem sisterẽt. Sed recentiores tympanis omissis priori parte latera pertuderunt: pertuderunt item in orbẽ aliquo intermisso spacio, & ipsa axium capita, quo ad vsum dictũ fibulę inditæ axem immobilem tuerentur. Ego autem, quùm fibulæ decidant, ad eum, quem dixi vsum, vncos lateribus infixi. axis verò capita foraui sic, vt huius foramina illis conuenirent, quæ erant in orbem in lateribus aliquo spacio interiecto, quo, vbi vellem in luxatis condendis axem immobilem reddere, vncum includerem in foramen, quod esset accommodatum. Communis Plinthij tractorij fabricatio huiusmodi est: verùm ego aliter Plinthiũ struxi, saluâ enim eâdem laterum mensurâ, inferius transuersarium sursum transtuli, quatuor digitis infra transuersarium extrema crura relinquens, axem verò collocaui in medio transuersariorum, cui parti græcè φαλ nomen est, & scamnum quoddam, quale in ludo videmus, ab vnâ extremitate excidi cauis quadratis atque oblõgis, vt propositorum crurum extrema in eiusmodi caua conuenirent, ipsa item latera extremis partibus trãsuersa pertudi, foraminibus ab vno latere ad aliud penetrãtibus, vt fibula in foramina coniecta Plinthiũ contineret. Hæc de organi structurâ, nunc ad ipsius motionem aggrediar.

Nilei Plinthium.
A
A
K
B
C
A
A
F
D
G

A Duo latera.
B Transuersaria.
C Rotunda, ac peruia foramina.
D Axis, qui mediâ parte clauum infixum habet.
E Vectes ænei.
F Annuli.
G Transuersarij priores partes excauatæ ad figuram literæ . ◡ .
H Æneorum draconum complexus.
I Foramina rotunda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.
N Scamnum quale in ludo videmus.
O Caua quadrata.
P Fibula.

De motu organi tractorij.

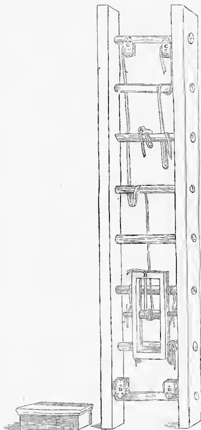
QVoniàm tractoria organa imperfecta ſunt, nec præſtare quidquam per ſe poſſunt, ſed alterius operam requirũt, puta ſcalæ, lecti, ſcamni, quæ vbi non ſunt, eorum vicem exhibet pauimentum, terraq́, ad prolapſa reſtituenda, mihi operæprecium videtur, quaſi doceam in ludo, gratiâ eorũ, quæ nunc tractantur, ſuper ſcalam præparatam, organi motum enarrare.

Scala præparata ad humerum reſtituendum in alam prolapſum.

PAratur ſcala vna ex ijs, quæ in communi vſu ſunt, non lata, quæ obliquè collocatos gradus habeat, ſiquidem talis luxatis reponendis eſt aliena, ſed æquè craſſa ſit, quadratíſque gradibus conſtet, leuatis angulis, ne corpora conterant, atque in rotundam figuram redactis. huiuſmodi ſcalæ vbi copia non ſit, quo molliùs corpora inſidant, gradus lanâ inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur, vbi id reſtituitur, cuneum funibus ſuſpenſum collocare ſuper gradum idoneum, cui brachium (vt oſtendi) ſuperimponatur, & per funes ad eum alligare. eſt autem ille gradus reponendo idoneus, quem retuli. brachio ſuperiniecto intentionéque adhibitâ ſuſpendẽdus homo eſt ſic, vt duos palmos à pauimẽto recedat. & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temerè, ſed eo obſeruato, vt ex partibus, quę cum cauo quodam capitulata eſt, ad humerum detur, quæ gibba iuxtà eſt, ad latus. A cuneo verò deorſum verſus alterius, ſiue tertij gradus interuallo, organum ad ſcalam vinciẽdum eſt per eos quos habet annulos & funes, aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. ipſa item ſcala in pauimentum fortiter adigenda eſt, ne in extendẽdo moueatur, ſed ſtabilis maneat, ac ſine vllâ inclinatione. quatuor præterea trochleæ, ſiue ſolidæ, ſiue ex duobus lignis curioſiùs factæ alligẽtur, quarum duę à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectent, duæ ab imo ſurſum. quâ fabricatione paratâ cuneus ad id, quod prolapſum eſt reponẽdum, admoueatur, tenui lanâ mollíque obuolutus, tum vt lignum, quod durũ eſt, circumdatâ lanâ minùs tactu lædat, tum vt ſudor, qui propriè oriri ſolet alâ plurimum calefactâ, magíſque ægrotantis metu ac labore, lanâ cuneo impoſitâ combibatur. Hæc autem ſcala, vel contineatur ſtabiliter ab aſſiſtentibus, vel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneíſque (vt propoſitum eſt) cõfirmetur. Illud autem in aperto eſt ſcalam benè lõgam eſſe debere, vt poſtquam demiſſa in terram fuerit, quod extat, vbique pro magnitudine eius, qui curatur, abundè longum ſit. ſcalâ confirmatâ ſubſellium iuxtà collocetur.

A Cuneus funibus ſuſpenſus, ac ſuper gradum alligatus.
B Organũ ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ duę à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleæ duæ ab imo gradu ſuſpenſæ, ſurſum ſpectantes.
E Subſellium.

De humeri

C
C
B
D
D

De humeri capite in alam prolapso.

SVper subsellium homo ascendens, brachium super gradum traijciat, ità, vt cuneus aptè in alam demittatur, post hęc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capitáque eius extrinsecus pendeant, deinde charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero inijciatur, nó circa medium, ne lacertum vrgeat, sed citra lacerti tumorem vel vltra. sic enim cubiti inæqualitas laqueum deorsum labi non patietur, præterquam quòd hoc modo vtiliùs imponetur. sequuntur enim faciliùs ea corpora, quæ ampliori interiecto spacio adducuntur: quæ exiguo, difficiliùs. Circũdato laqueo capita eius recta deorsum ducta ad clauum axis religentur, & axis vel per vectes, vel solis manibus conuertatur, vt eius conuersio directâ ductione ab inferiori parte intendat. eodem autem tempore, quùm aucta iam intẽtio est, subsellium subtrahatur, vt homo à scalâ pendeat, atque ità excitando reponi luxatum possit. Suspenso homine, minister assistens à posteriori parte vtramque manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat, collúmque in cõtrariam partem cogat, ídque fiat, quo tempore intendimus, atque excitamus, quùm laquei ægro iniecti posteà laxentur. Neruis abundè diductis, debet qui reponit, assistens habenæ capita prehendere, cubitúmque ad scalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittenda intẽtio est, & ipse articulus sursum compellẽdus, vt in regionem pristinam reuertatur. Ratio directæ ductionis ità habet. Sed vt tutò reponamus, optimum fuerit, priusquam nerui extendãtur, habenis & crura hominis inter se & integrũ brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum, quod in condendo articulo sentiet, vel super scalam ascendat, vel manu laquei capita contineat. Licebit etiamnum alio intercedẽte motu ab inferiori parte extẽdere, id quâ ratione fiat, subijciã. Iisdem omnibus factis, quæ pręcepimus, quùm ab inferiori parte extendentes directâ ductione vtebamur, laquei capita per inferiores trochleas traijciũtur ab interiori parte extrà, atque ad axis clauum religantur, vel ducta ab exteriori parte versus interiorẽ ad axis vectes vinciuntur, vt axe versato alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. nihil item prohibet, quo minùs eâdem fabricatione paratâ duplici motu contrario intercedẽte ab inferiori parte adducamus, quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibíque traiecta, ad superiores referuntur, tum deorsum attracta, ad axis vectes alligantur. vt eius conuersio duplici motu contrario intercedẽte ab inferiori parte extendat. postquam abundè extenderimus, proximum est, vt impellamus, eo, quo ostendimus, modo, vbi de directâ ductione loqueremur. Hi sunt modi, quibus ab inferiori parte intẽdimus. Postquam reconditus articulus fuerit, subsellium ad scalam referendum est, vt æger super id statuatur, tam à scalâ, quàm à cuneo remotus, collocato humero (vt anteà dixi). verùm, quùm maiores nostri idem organum idoneum à superiore parte attrahendo tradiderint, sequitur, vt nos quoque à superiori parte extendendi rationem vobis aperiamus. Ergo (sicur dixi) placuit maioribus luxati restituendi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa rrahendo explicare. potissimùm autem à superiori parte intenderunt, vbi humerus non solùm elapsus esset, sed etiam perfractus. spectemus igitur, quibus modis voluerint luxata restituere, à superiori parte intendentes. Scalâ igitur in cæteris eodem modo præparatâ, cuneum non amplius ex funibus suspensum, ad gradum alligant, sed solùm superimponũt:

funium

funium verò capita admodum lõga per superiores trochleas ab interiori parte extrà traijciunt: post hæc deorsum demissa vectibus, qui pro clauis sint, circumligant. His ità constitutis subsellium ad scalam ponunt, super quod homo ascendẽs, brachium superinijciat, vt cuneus rursum in alam indatur, deinceps carchesium laqueum, vel alterum æqualiter extendentem humero inijciunt, capitáque eius deorsum ducta, vt contineantur, ad aliquem scalæ gradum deuinciunt. quibus ità contentis axis conuertitur, per quam conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus à superiori parte intẽdit. Neruis, quantum res postulat, intentis impulsus adhibetur, & per duplicem habenam extrahendo, & manibus sursum compellendo. Equidem huic reponendi modo non subscribo, eâ de causâ, quam adiungam. cuneus elatus circumagitur, qui quùm sub alâ non manet, articulus ex toto non reponitur, ac potissimùm, vbi quis velit suspenso homine excitando illum reponere. Ea verò extendendi ratio, quæ ab inferiori parte adducit, stabilis est cuneo super gradum collocato, & per funes alligato, vt anteà diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulò pòst intelligetis, vbi condendi luxati rationem recensebimus. Ratio autem, quæ in diuersa diducit, sic habet. cæteris omnibus ordinatis laquei capita non ampliùs ad gradum vinciuntur, sed ad axis clauum dantur, per se dantur, vel alio motu intercedente, vt priùs scilicet pet inferiores trochleas traijciantur, túncque ad axem deligẽtur. Eadem nunc culpari possunt in hâc in diuersa extendendi ratione, quę paulo antè dicta sunt in illâ, quæ à superiori parte extendit. vbique enim probo, quùm is, cuius articulus reponitur, rectus collocatur, solam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum est, quùm de humero in alam prolapso diximus, vt de eodem quoque in priorem partem excidente pertractemus.

De humeri capite in prioré vel posteriorem partem excidente.

AD humeri caput in prioré vel posterioré partem elapsum scalâ eâdẽ ratione modoq; preparatâ vel figuratâ organoq; & trochleis (vt anteà dictum est) alligatis, rursus, vbi restituere volumus, subselliũ iuxtà ponimus, lanâq; vel linteis cõtegimus gradũ idoneum, super quem restituamus: cui (sicut ostensum est) inuoluto ala insidat: tum carchesium laqueum, vel aliũ ęqualiter extẽdendi vim habẽtem humero (vt propositũ est) circũdamus, cuius capita deorsum attracta ad organi axem religamus, quemadmodũ ad humerũ in alam prolapsum tradidimus, vt conuersus axis directâ ductione ab inferiori parte intẽdat. eodẽ momento, quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistẽs, vtrâq; manu ad ceruices hominis datâ, corpus in contrariã partẽ repellat. Licebit autẽ in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaq; subtracto, homo suspẽditur, vt simul & articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur vbi, quantũ reponendus articulus postulat, intẽderimus, circũducendo impellimus. siquidẽ in priorem partem, humeri caput exciderit, ab eâ sede, in quam venit ad eam, vbi esse naturaliter debet, prominentiori palmæ parte vrgemus, atq; alterâ manu cubitũ à posteriori parte in prioré adducimus, quo facto minister assistens manũ apertam lato scapularũ ossi opponat, atq; id repellat, ne vis operæ resoluatur: verùm, si in posteriorẽ partem prorũpat, contrariũ fieri debet, humeri quidẽ caput prominentiori parte palmæ vrgẽdum est, vt à lato scapularũ osse in suam sedé reuertatur, atq; alterâ manu cubitus ad posteriorem partẽ prorsus adducẽdus. Hâc igitur ratione humeri caput restituendũ ducimus, vbi in prioré vel posteriorem partem eruperit. Sed alij in vtroq; casu eam reponendi rationẽ probarunt, quæ à superiori parte extẽdit, hoc, quo pacto agant, videamus. Scalâ eodẽ modo paratâ duplicatę habenæ, vel funis medium lanâ, vel linteo inuolutum alæ subijciũt, capitaq; eius per superiores trochleas traducta deorsum ad axis vectes tãquam ad clauos alligant, deinde humero carchesium laqueũ, vel alium, qui æqualiter extendere valeat, circũdant, cuius capita deorsum demissa, vt contineantur ad aliquẽ scalæ gradum deuinciunt. quibus ità constitutis axis conuertitur, quo cõuerso & contineñt, & à superiori parte intendũt, ac postquam abundè extẽderunt, adducẽdo impellunt. At cũ in diuersa cõtendũt, capita laquei, vel directâ ductione, vel alio intercedente motu, funis verò per alium motũ interiectũ ad axis clauũ alligãt, vt conuerso axe in diuersa diducant, postquam satis intenderunt, adducendo impellunt. Intentiones quidem succedunt, sed impulsus fallax est. siquidem homine excitato, & suspensione distracto ægrè articulus restituitur. atq; ob hanc causam nunc placuit extendendi rationem tam à superiori parte, quàm ab vtrâq; præterire. Humeri ergò caput, in quamcunque partem venerit, conuenit ab inferiori parte extendendo reponere, cùm erectus homo collocatur. Quâ viâ humeri caput restituatur, exposuimus. Pergamus igitur ad cubitum.

De cubito.

AEquè duo brachij ossa in quatuor partes erũpunt, in interiorẽ, exteriorẽ, priorem & posteriorẽ, atque vbi in tres partes venerint: exteriorẽ scilicet interiorem & posteriorẽ, brachiũ curuatur, & extendi nõ potest. Cõmune est horum triũ casuum, in quibus curuum brachium minimè extẽditur, scalã cum organo (vt dictũ est) ad restituendũ parare, posteà hominẽ iuxta scalã collocare, vt super subsellium ascendẽs brachiũ super conuenientem scalę gradũ inij-

ciat, tum eâ iūcturâ, quæ palma nūcupatur, humerū continere, & laqueum in æqualiter extendentē, vt attollentem chiastū, aut nauticum brachio in vicinia manus circūdare, eiusq́, capita ad vnū scalæ gradū, vt retinacula sint, deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter cōseruetur, eoq́, facto medium duplicatę habenę, brachio ꝓpe cubitū inijcere, capita verò deorsum ducere ad axem, ibiq́, vel directâ ductione ad axis clauum alligare, vel alio intercedente motu, nō secus ac vbi humeri caput reponitur, vt similiter axis cōuersio ab inferiori parte intendat. Traditur etiā ad cubitum ille reponēdi modus, qui à superiori parte extēdit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (vt ꝓpositū est) cōstitutis, humerus nō ampliùs, vt cōtineatur, deuincitur, sed laqueus carchesius, aut alius ex ijs, qui ęqualiter extendūt, ipsi circūligatur, cuius capita ad superiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorē attracta deorsum feruntur, & ad axiū vectes quasi ad clauum alligantur: duplicatę verò habenæ capita deorsum adducta, vt retinacula sint ad aliquid immobile dātur. cōuersio igitur axe & cōtinemus, & alio intercedēte motu à superiori parte extēdimus. At modus, qui in diuersa extēdit, hinc manifestus est, vbi enim in diuersa extendimus, laquei capita per se ad clauū axis, vel alio intercedēte motu ad eiusdem vectes deligātur, vt eadē conuersio in diuersa extendat Neruis, quātū res postulat, extētis cōueniēter impellere oportet, adducēdo, si luxata in duas partes venerint, in interiorē scilicet & exteriorē: extrahendo, si in posteriorē, quas impellēdi rationes in opere de articulis exposui. Hęc igitur fieri debent, quādo cubitus in ꝓpositas partes erūpit. Verùm, si in priorē, in quo casu diximus extentum brachiū non curuari, iterū eadē scala atq, organū cōparatur, æger scalę assistens brachiū super cōmodū eius gradū imponit, humerus ad scalā per eandem iūcturam vincitur, laqueus ęqualiter extendēs ad brachiū datur in viciniâ manus, cuius capita deorsū ferūtur ad organū, vt ab inferiori parte attrahātur. si quis autē velit agere hoc tum continendo, tum à superiori parte adducendo, humerum nō ampliùs ad scalā deuinciat, sed vtriq, mēbro laqueū inijciat, qui æqualiter intendat, vnū scilicet humero, alterū brachio, & superioris quidē laquei capita sursum ferat vltra caput, alterius verò deorsum, vt (quemadmodum in alijs reponendi rationibus declarauimus) extendat. quod vbi abundè fecerit, nunc reponēdi causâ duo modi impellēdi potissimùm aptantur, qui premit, & qui circumducit. sed antè quidem premere cōuenit, dum intētio adhuc manet, dehinc circūducere, quos impellēdi modos multo antè exposui in opere de articulis. Oportet autē eo, quod luxatū est, restituto brachiū curuare atq, extendere, pronumq́; & supinū collocare, vt ex toto restitutū esse intelligas, tum ad angulum rectū in sequentem curationē figurare. Vtraq, igitur brachij ossa, vbi loco suo nō sunt per superiores modos reponūtur. verùm quoniā vtrūq; per se propriè vitiatur, cùm suo loco mouetur, posthac necesse est scribamus, quonā modo cubitus erumpēs, radiúsq; diductus ab inferiori parte extēti, reuertātur.

A Cuneus sub alâ per funes suspensus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ à summo gradu suspēsę.
D Trochleæ ab imo gradu suspensæ.
E Subsellium.
F Iunctura, quę palma nuncupatur.
G Laqueus attollēs ī viciniâ manus.
H Capita laquei, vt retinacula sint, ad scalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatæ habenę prope cubitum iniectum.
K Capita ad axis clauū directâ ductione alligata.

E

De cubito & radio.

MOuetur per se cubitus interdũ loco, & rursus per se radius diducitur, ijs modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hęc igitur ossa restituenda, scala similiter paratur, humerúsque ad gradũ vincitur eâ iuncturâ, quæ palma dicitur: ad ipsum verò brachiũ vtiliter datur laqueus aliquis, ex ijs, qui inæqualiter extendunt, cuius laquei sinus à parte, quæ restituitur, capita à contrariâ, hoc est ab integrâ collocẽtur. propriè enim laquei, qui inæqualiter extẽdunt, eas partes magis cogunt, quibus sinus hærent, minùs verò, quibus capita. siquidem consilium est, vbi superius os excidit, ab inferiori parte attrahere: ad id, quod suo loco est, vim minimè adhibere. Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debent, vel directâ ductione, vel alio motu intercedente, vt cõuersio axis ab inferiori parte extendat. sed vbi, quantum restituendum os poscit, extenderimus, idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem excidente, radióque in exteriorem adducto, vtriusq; manus digitos inter se iunctos eminentię cubiti subijcimus, prominentiorésque palmarum partes vtrinque ponimus, atque his summopere vrgentibus adducimus: sed, si in posteriorem partem prorumpant, cubitus pręsertim, ea reponendi ratio efficacissima est, quę extrahendo impellit, sin radius in priorem partẽ conuertatur, expedit premendo & circumducẽdo impellere, quemadmodũ ostẽdimus, vbi vtrumq; os in priorem partem elapsum ponebamus. exquisitos autem reponendi modos in opere de articulis exposuimus. Repositi autem ossis indicium erit, in cubito libera brachij cõtractio atq; porrectio: in radio, in pronum vel supinum habitum cõuersio. quo modo igitur per scalam homine erecto restituere luxatum conueniat, demõstrauimus. verùm quià iustâ aliquâ de causâ, aut ob imbecillitatem, aut ob femur, seu crus simul comminutum, æger stare nequit, dum luxatũ restituitur, necesse est in sequentibus aperire, quæ ratio sit restituendi homine super planam scalam iacente.

B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ superiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subsellium.
F Iunctura, quæ palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

E

Quo pacto iacente homine restituatur humerus in alam prolapsus.

SCalam collocare planam oportet,& vt à pauimento attollatur,extremitatibus lapides vel ligna ab vtrâque parte subijcere,atque æquãdi gradus causã linteũ superimponere.huiusmodi enim lectus,quod pertinet ad ægrum iacentem,dum restituitur,scamni munus pręstabit.organum verò ad scalam alligandum ab inferiori crurum extremitate,rursúsque trochleæ(quemadmodũ dictum est)binæ à superiori scalæ parte,totidem ab inferiori vinciendę. satius autem est ad luxata restituenda pro scalâ adhibere scamnũ, quod ab altero extremo,quadratis fossis excauatum sit,vbi organum firmiter insistat. quæ præparatio esse debeat,dictum est.modos autem,quibus humeri caput restituitur, exequemur.Prolapso igitur humeri capite,collocare hominem cõuenit, sic,vt iaceat super scalam,organo ad pedes constituto,supinus, vbi in alam vel priorem partem excidit:in vẽtrem,vbi in posteriorem. Igitur,vbi in alam conuertitur,funis capita super caput à priori vel posteriori parte adducẽda, mediúmque habenæ duplicatę dandum est ad humerum sic, vt inter ipsum & cuneum demittatur,capitáque eius ab exteriori parte ferantur,atque ità pendeant: post hæc laqueus charchesius,vel alius ex ijs,qui æqualiter extẽdũt,humero(vt suprà ostensum est)inijciendus,cuius capita deorsum ad organum adducenda. quùm capita ergo ad pedes ferantur, agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuersa trahentes, siue directis ductionibus vtamur. siue alius motus intercedat,vt anteà indicauimus: cùm satis extenderimus,cõdere humerum debemus,idoneam impellẽdi rationem adhibentes. Præcipuè autem duplex impellẽdi ratio idonea est,& quæ articulũ extrahit,& quæ sursum compellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes,vi humeri caput extrahimus,eodémque momẽto cubitum in interiorem partem ad latus repellimus.eo enim fit,vt humeri caput facilè promptéque in exteriorem partem ducatur,moueatúrque. quo facto remissâ intentione, protinus sursum compellimus,post hæc humerum prehendentes,attollimus,vt in suum locum collocemus.Hæc sunt,quæ fieri oportet,vbi humeri caput in alam excidit.

A Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dantur ad gradum ſupra caput.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleæ ab imo gradu.
E Habena media demiſſa inter cuneum & humerum, cuius capita ſpectent in partem exteriorem.
F Charcheſius ad humerum datus.

De humeri capite in priorem vel posteriorem partem excidente.

SEd si humeri caput in priorem vel posteriorem partẽ conuertatur, homine (vt dictum est) figurato, nempè supino, si in priorem partẽ venit, in ventrẽ, si in posteriorem, funis aut habenæ medium lanâ siue linteo obuolutum, alæ subijcitur, capitaq; supra caput feruntur, non quidẽ è regione vitiati humeri, sed obliqua versus partem contrariá, ad rem aliquam immobilem vinciuntur, quâ retineantur. Ambigitur verò, quamobrẽ capita non rectà ferãtur, sed versus contrariam partem obliqua. Pasicrates quidem atq; alij nonnulli hoc eâ de causâ fieri aiunt, ne à medio funis humeri capite sursum attracto ꝓhibeamur, quo minùs ab inferiori parte extendamus. sed decipiũtur similitudine femoris, quùm res aliter habeat, siquidem femur ad .r. literæ similitudinẽ declinat, at humeri caput dimidium orbiculatum est, neque potest femoris modo à medio fune sursum adduci. quorsum igitur id fit? ne sub medio fune, quæ sub alâ sunt compressa, alæ regionem compleãt, completo enim recessu, humeri caput locum non habebit, in quem recondatur. Nos etiá non secus atque ij, qui non multo antè nos vixerunt, ob propositam causam, habenam vel funem similiter collocamus. consueuimus interdum & aliter continere, duos enim laqueos ex ijs, qui inæqualiter extendũt, implicantes, thoraci, dorsoq; sub alijs circumponimus, eorúmque capita continendi causâ ad gradum, qui contrà situs est, alligamus, quâ continendi ratione adhibitâ laqueum æqualiter extendentem humero circũ ponimus, quemadmodũ tradidimus, quà de humeri capite in alam prolapso, cuius deinde laquei capita ab inferiori parte ad organũ demittimus, & ad axem deuincimus, vt eo conuerso contineamus, & ab inferiori parte pariter extendamus. Vi, quantum res exigit, adhibitâ, vt articulum restituamus, premendo impellimus. prominentiori enim vnius manus palmâ vi humeri caput cõprimimus, alterâ verò cubitũ huc atq; illuc agitamus. Indicium autẽ repositi ossis in superioribus explanauimus. fit etiá interdũ, vt ad humeri caput luxatũ, medij quoque humeri fractura accedat, cogaturq; medicus eodẽ tempore vtriq; vitio subuenire. Docẽdi autẽ gratiâ sermoni insistam, qui eũ casum explicet, vbi & caput humeri in alá excidit, & medius humerus cõminuitur.

De humero fracto simul & prolapso.

QVæsitum est à maioribus nostris, quâ viâ hæc restituãtur. Pasicrates quidem os suo loco motum primò restituit, ꝙ maiorem vim in restituendo postulet, quàm fractura. At si quis sub fracturâ laqueũ inijciens eodẽ momento velit, tam quod fractum est, quàm quod excidit, restituere, dum vis ad luxatum, quantũ postulat, adhibetur, fractura plus iusto intenta partes fracturæ superiectę vltra debitum extentæ lædentur, resoluentur nerui, aut abrumpentur, & fortasse corpora tota, priusquam articulus laxetur, atque hâc de causâ cẽsuit ipse laqueum super fracturá imponẽdum, & antè quod luxatũ, dein quod fractum est, restituẽdum. Voluit Aristion eodem tempore, & luxatũ, & fractum humerum restituere, ne si luxatũ priùs reponatur, dum fractura cõponitur, pręvi positum humeri caput erumpat. Quæ dicuntur in vtroque casu sequi detrimenta, verè sic habent, quapropter nobis placet, antè articulum reponi, proximeq; fracturam curari, eâ cautione, ne dum quod fractũ est, ab inferiori parte extẽditur, articulus elabatur. Ad luxatum igitur restituendũ cuneus à funibus dependens in alam conijcitur, rursúsque capita funis sursum adducuntur super caput, humero super fracturam Charchesius laqueus imponitur, vel alius, qui

æqualiter

æqualiter extendat, eiusque capita, deorsum demissa, vt retineãtur ad aliquam moram vinciuntur, atque à superiori parte attrahẽdo articulus reponitur. quo facto cuneus in alâ relinquitur, vt humeri articulus maneat, laquei verò capita ab inferiori parte resoluuntur, & super caput adducta tanquam retinacula vinciuntur, vt vtriusque præsidio cunei scilicet & laquei, articulus suo loco seruetur. post hæc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorsum demissa ad axem, vt ab inferiori parte intendant, religantur. quo fit, vt fractura ab inferiori parte intenta componatur, superiori articulo non excidente. hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

De cubito luxato.

CVbito in illas treis parteis conuerso, in quas vbi procidit, brachiũ curuum est, neq; extenditur, homo resupinãdus est, super asserem scalæ insidentẽ: alligatis trochleis organoq; ab inferiore parte, laqueus inæqualiter extendens brachio ꝓpe manum inijciẽdus, cuius capita super caput adducta ad oppositã moram alligẽtur. tum duplicatæ habenæ mediũ iuxta cubitũ dãdum, capitaq; eius deorsum adducẽda. Dantes igitur capita, laquei quidẽ humero iniecti, supra caput, duplicatæ verò habenę, deorsum, cõtinebimus simul, & ab inferiori parte extẽdemus, vt ostẽsum fuit in superioribus. neruis abũdè intẽtis eo modo impellemus, quẽ paulo suprà diximus, cùm de erectâ scalâ pertractauimus. At si in priorẽ partẽ elabatur, in quo casu brachiũ extenditur, resupinato itidẽ homine, laqueus ęqualiter extendẽs humero inijciatur, capitaq; eius super hominis caput attrahãtur, tum alter laqueus æqualiter extendẽs ad extremũ brachium alligetur, eiúsque capita deorsum ducantur. intentionem verò à pedibus adhibendam esse anteà exposui. Eodem autem modo, vbi articulum restituimus, impellere oportet, premendo scilicet, & circumducendo, eadẽmque ratione, quæ in opere de luxatis dicta est. verùm, si alterum os præter naturam habeat, siue cubitus excidat, siue radius diducatur, laqueo rursus æqualiter extendente ad humerum dato, capitibúsque eius sursum super caput adductis, vt retinacula sint, brachio laqueus inijcitur, qui inæqualiter extendat, quẽadmodum explicauimus, capitáque eius deorsum ad organum adducũtur, & ijdem impellendi modi accommodãtur. Absoluimus iam sermonem vniuersum, de cubito atque humeri capite: restat, vt ad manum accedamus.

De manu.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorẽ, exteriorem, priorẽ & posteriorem. Restitui autẽ debet, vel super scamnũ, vel super scalam, quæ plana collocetur. homine itaque iuxta scalam vel scamnum sedẽte, figuretur manus, supina, si in interiorem partem erupit: prona, si in reliquas tres. deinceps circa sinum manus, ferramentum, quo adurimus transuersum vel transuersus axis detur, atq; ad ipsam palmam vinciatur: tum extremitatibus propositi vectis, seu ferramẽti sinus laquei inæqualiter intendẽtis vel mediæ habenæ inijciantur, capitáque à priori parte ad organum ferãtur. brachio autem in viciniâ manus circũligetur laqueus æqualiter extendẽs, cuius capita ferantur à posteriori parte, rursusq; intẽtio adhibeatur, quæ paulò antè exposita est, vel continendo & seu ab inferiori, seu superiori parte extendendo, vel in diuersa adducendo: postquàm abundè intenderimus, impellere debemus, quemadmodũ in libro de luxatis exposuimus, premẽdo, vbi in interiorẽ vel exteriorem partem venit: vbi in priorem & posteriorem, adducendo. sed venio ad spinam.

A Organum ad ſcalam alligatum.
B Trochleæ.
C Ferramentum datum ad ſinum manus.
D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatem.
E Laqueus æqualiter extendes brachio iniectus in viciniâ manus.

De spinâ.

SPina gibba ex recenti ictu restituitur. Oportet in restituẽdo hominẽ pronum collocare, vel super scalam, cuius gradibus asser iniectus sit, vel super scamnum, trochleásq; (vt dictũ est) adhibere: post hæc ad spinã dare binos laqueos æqualiter extendentes, vnum à superiori parte gibbi, alterũ ab inferiori, vel quaternos ex iis, qui inæqualiter extẽdunt, inter se oppositos, binos à superiori parte, totidẽ ab inferiori, & superiorum quidẽ capita sursum, inferiorum verò deorsum adducere, siue vt retinacula sint, & vel ab inferiori, vel à superiori parte intendant, siue vt in diuersa diducant, verùm, vbi in diuersa diducimus, trochleis vtimur alio intercedente motu agentes. Postquàm abundè intenderimus, eo modo impellimus, quẽ in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

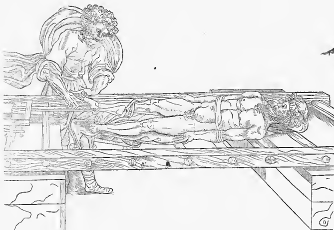
De femore. FEmur in quatuor partes prorũpit, interiorem, exteriorem, priorẽ & posteriorem, atq, vbi in tres partes cõuertitur, crus extentum est, & curuari minimè potest: quòd si in posteriorẽ partem prolabatur, curuatur, sed non extẽditur. Igitur, si in illas tres partes venit, vbi extentum crus minimè implicatur, resupinandus homo est super scalam vel scamnũ, & duplicatæ habenæ vel funis medium lanâ seu linteo circũdatum inter anum & naturale iniiciendum, capitáq; eius super caput adducenda. Si in exteriorẽ quidem & priorẽ partem femur eruperit, media habena variè quàcunq, parte inter anũ & naturale dari potest: sed, si in interiorẽ partem exciderit, inter femur integrũ adhibenda est, & articulũ, qui restitui debet, ne si femoris capiti subiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi nõ sinat. quo facto Charchesius laqueus vel alius æqualiter extendẽs femori extremo circũponẽdus est, capitáq; deorsum ad organum ferenda, & ad axis clauum alliganda, vt adhibitis retinaculis cõuerso axe cõtineamus, & ab inferiori parte extẽdamus. nihil item prohibet, quo minus à superiori intẽdamus, queadmodũ dictum est, quà de humeri capite. Neruis, quãtum satis est, diductis, iisdẽ vtendũ est impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, si femur in posteriorẽ partem prolabatur, vbi cõplicari crus diximus, sed nullo modo extẽdi, organo ab inferiori parte alligato æger sedeat, magis tamen in supinum habitũ conuersus, in alterã coxam inclinetur, post hæc contineatur, sicut in opere de articulis ostendimus, tunc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendẽs femori circũdetur, eiusq; capita deorsum demissa, vt ab inferiori parte extendãt, ad axem religẽtur. neruis, quantum res postulat, intẽtis, oportet eãdẽ ratione in restituendo impellere, quæ in opere de articulis exposita est, spathâ premendo do[illegible] [illegible]trah[illegible] & femoris caput in exteriorem partem adurgere, sicq; crure d[illegible]r[illegible]tius exte[illegible]que homine resupinato articulus reponitur. crus autem restiturũ testatur eius flexus, atque porrectio. in quamcunque enim partem venerit, vbi restitutum est, liberam eius actionem spectamus, flexum scilicet & porrectionem.

De genu. GEnu in tres partes erũpit, interiorem, exteriorem, & posteriorẽ: vbique autem crus extentum est. Si in interiorem & exteriorem partẽ veniat, hominem resupinare conuenit: si in posteriorem, pronum collocare, túncque laqueos æqualiter extendentes mẽbris iniicere, vnum quidem femori prope genu, alterum cruri super eam regionẽ, quæ carnosa à posteriori parte prominet, rursúsque organo ad inferiora deligato, easdẽ adhibere intendendi rationes, quæ in aliis luxatis sunt ostẽsæ, impulsúmque in opere de articulis declaratum,

De talo.

TAlus modò in interiorem, modò in exteriorem partem prolabitur, non nunquam etiam in posteriorem. rursus itaque oportet hominẽ sedere, extentóque cruri laqueũ imponere, qui æqualiter extendat, eiúsque capita ad posteriorem partem porrigere, ad talum verò sandalium, vel draconem laqueum dare, capitáque à priori parte ad axem adducere, continendóque ab inferiori parte extendere, & iisdem vti modis impellendi, quos in opere de luxatis explicauimus. Restituendi rationem præterimus, quoniàm de hâc præcipuè agimus, vbi organorum, quæ plana collocantur, præsertímque nostri machinamenti, motum declaramus.

A Laqueus iniectus cruri æqualiter extendens.
B Sandalius laqueus ad talum datus.

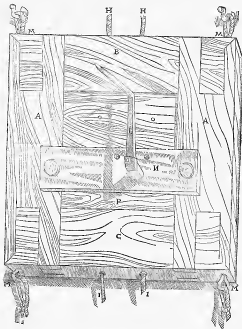

1 ## Gloſſocomum Nymphodori.

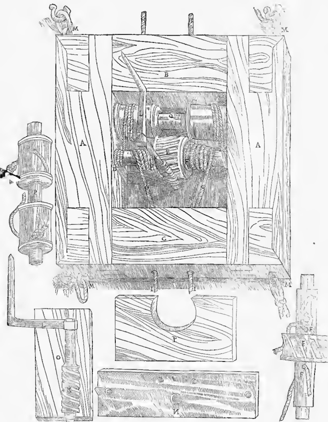
GLoſſocomum Nymphodori tractorium organum eſt quadratum, habet autē duo latera, quæ extremis partibus per duo tranſuerſaria inter ſe iunguntur, laterum verò & tranſuerſariorum eadē eſt magnitudo, ſunt enim longa latáque duos palmos, craſſa digitos totidem. quare, quùm ęqualis ſit eorum modus, iure gloſſocomū ex eorū numero eſt, quæ propriè quadrata appellãtur. Media igitur latera exculpta, cauatáq; ſunt cauis non nimis altè penetrãtibus, quibus includitur axis habens in medio tympanum, cui ab vtrâq; parte ferrei vnci ſunt, duo in vniuerſum, vel foramina, in quæ poſſint conijci funes, quorū hæc ratio eſt. funes duo vncis medij circumligantur, & ab vtrâque parte prope foramina nodū accipiunt, quorum capita, quùm quatuor ſint, duo traijciuntur per tranſuerſarium prius, ab interiori parte extrà, reliqua duo per id, quod poſterius eſt. Secundū tympanum cochlea ſpeciē lentis referens recta collocatur, hæc compoſito vocabulo græcè κοχλιάξων dicitur. eius extremitas demittitur in cauū non penetrans prioris trãſuerſarij. pars verò, quæ cochleæ modo ſtriata eſt, iuxta tympanum collocatur: quod ſupereſt ex eius longitudine per foramen tranſit, extremáque parte baculum verſans habet, quo torquetur, vt cochlea per id verſata tympanum moueat, conuerſo hoc axis verſetur, quo moto funium capita, quæ extrà procedunt, ad intendendum ducuntur. Sunt item in gloſſocomo opercula, vt quæ in eo ſunt machinationes occultentur: tum quatuor annuli ad latera fixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori, eâ de cauſâ, vt alligari organū poſſit. Huius fabricationis auctor eſt Ariſtion filius Paſicratis, ſiquidem aliter ſtructum fuit à Nymphodoro. in vetuſtâ enim ſtructurâ extat cochlea non per tranſuerſarium, ſed, quà opercula ſita ſunt, traiecta. duas enim forfices ferreas ad latera affixas habet ad medium pertuſas, quarum vna axi ſubijcitur, altera ſuperponitur, vtraque à latere tympani collocatur, inferior anguſtius foramen habet, ſuperior latius. Cochleâ igitur ab eâ parte, quâ opercula ſita ſunt, traiectâ, atque à forficibus contentâ, alterum operculum ſine impedimento clauditur: alterum claudi non patitur pars cochleæ, quam penetrare diximus, cuique baculum verſans affigitur. hoc itaque operculum medium tranſuerſum in duas partes ſecatur, quarum altera manet immobilis, altera clauditur, atque hæc media in longitudinem lunatâ figurâ exciditur, vt, quùm operculum clauditur, lunatum eius cauum propoſitam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori ſtructuram nō accepit Ariſtion, ſed adiecit organo axem habentem tympana foramináque, vt axis, qui in medio eſt, motus, vbi velis, conſiſtat, & vi minimè voluatur: tranſtulit item annulos iuxta prius tranſuerſarium, ne organum à parte operculi, ſed à parte prioris tranſuerſarij alligetur: traiecit prætereà funium capita per opercula, hæc quidem à ſuperiori parte, illa verò ab inferiori. quod quidem pertinet ad annulorum ſitum, vna nobiſcum ſentit, ſed axem, quem adiūxit, tanquam ſupernacaneum reijcimus. ſiquidem vnus axis ex robuſtâ materiâ præparatus, quod opus eſt, abunde efficit. Sed quùm gloſſocomi fabricationem abſoluerimus, ſequitur, vt ad eius motum veniamus.

A Latera.
B Transuersarium prius.
C Transuersarium posterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quę funes cõijci possint.
G Funes duo.
H Capita funiũ traiecta per prius trãsuersarium.
I Capita funium per posterius trãsuersarium traiecta.
K Coclea speciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in tranuersarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatã figurã excisa.
Q Axis habens tympana foramináque.

Nymphodori Glossocomum clausum.

Nymphodori Glossocomum apertum.

De motu organi.

VBi humeri caput suo loco mouetur præcipuéque si in alam veniat, ad scalam eodem modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauimus, nunc pro Plinthio Glossocomum alligetur, nō ab operculis, ne sub cochleâ habenæ abrumpantur, sed à priori transuersario, annulis prope ipsum affixis. Aperiantur item opercula, capitáque funium ad axem alligata excipiantur, hæc quidem à superiori parte, illa verò ab inferiori: ac deinceps, vbi restituere volumus, subsellium prope scalam ponatur, super quod homo ascendens brachium sic traijciat, vt indatur cuneus in alam: circumligetur insuper humero Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, cuiúsque capita ducantur ad superiora funium capita, vt machinationum motu, aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo. Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, & cum funium capitibus colligentur, quo rursus fit, vt machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extendant: verùm, si per superiores, laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demissa, ad funium capita vinciantur, rursus machinationum motus per duos contrarios motus interiectos ab inferiori parte extēdit Impulsus verò, quos deinde res postulat, fiunt, quemadmodum dictum est, vbi humerus in alam prolabitur, & per duplicem habenam extrahendo, & intentione remissâ per manus sursum compellendo. Retulerunt alij organum hoc, vbi à superiori parte extendere volumus, idoneum esse, transferunt enim ipsum ad superiorem partem supra caput, cuneúmque ad gradum adhærentem, solutum tamen, in alam conijciunt, deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, & Charchesium laqueum humero inijciunt, cuius capita deorsum adducta ad imum scalæ gradum immobilem deuinciunt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à superiori parte intendant. licet etiam organo ab inferiori parte alligato à superiori extendere alio intercedente motu, alligatis enim laquei capitibus, vt (quemadmodum dictum est) retinacula sint, cunei funium capita per trochleas traiecta, cum superioribus capitibus funium organi vinciunt, vt machinationibus motis alio intercedente motu à superiori parte extendant, aut laquei capitibus non ampliùs retinaculi vicem exhibentibus, sed ad funium organi capita alligatis, vel ad superiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem præstent, cúmque abundè extenderint, eosdem adhibent impulsus, quos paulò antè proposuimus. Quæ relata sunt, adscripsimus, probamus autem, & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, vbi scala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad scalam alligato: eam verò, quæ vel à superiori parte trahit, vel in diuersa deducit, ex toto prætermitti, eiusmodi siquidem imbecilles sunt. Quòd si homo iaceat, sic interdum censui luxatum reponi. contentus sum propositis reponendi rationibus exempli causâ propter organi motum huc allatis. omnia enim luxata per hoc quoque insttumentum reponi possunt, non secus ac per Nilei Plinthium. vtriusque machinationes sunt diuersæ, sed reponendi rationes eædē, sic, vt liceat ex superioribus vniuersum huius organi motum intelligere.

Trispastum Apellidis, seu Archimedis.

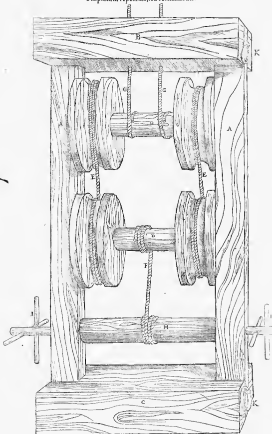
ILlud in primis scire cõuenit, quod neq; Apellides, neq; Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarũt (quemadmodum nos accepimus de historiâ) ad naues deducendas funibus nõ per manus, sed per ergatã attractis, illius autem seculi medici eius structuræ modũ minuẽtes trispastum organũ medicinale ad luxata, fractáq; restituẽda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorũ genere est, quę oblonga quadrata nũcupantur. est autẽ hoc modo compactũ. duo latera longa palmos quatuor, digiti crassitudine inter se coagmentantur per transuersaria longa palmos duos crassa digitum. latitudo potissimũ posterioris transuersarij sex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Pasicrates, media latera excauata sunt, cauis non nimis altè penetrãtibus, quibus duo axes includuntur, rotas habentes in viciniâ laterum. vtriusq; axis rotæ perforatæ sunt peruijs foraminibus, quæ non aliâ de causâ facta sunt, nisi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc est. funes duo extremâ parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur, ità, vt nodi super foramina collocentur: tum funes circa suas vterque rotas inuoluũtur, & per posterioris axis foramina traiecti nodũ accipiunt. Posterior axis medius inter rotas foramen habet, in quod rursus funis conijci debet. sumitur funis longus, qui ab vtrâq; extremitate nodum acceperit, deinceps per propositum foramen traijcitur sic, vt nodus foramini iungatur, post hæc circa medium axem inuoluitur, quo facto altera eius extremitas per posterius trãsuersariũ, quod medium perforatum sit, traijcitur. at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutúsque posteriorẽ axem conuertit, quo conuerso alia capita funium, qui extrà procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo, qui extremâ parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas sunt, traijciuntur, attrahuntúrque sic, vt nodi foramina contingant, túncque funium capita per prius transuersarium perforatum ab interiori parte versus exteriorem traijciũtur: aut prehenduntur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahitur, vt medius funis inter foramina statuatur, posteà eiusdem funis capita traijciũtur per foramina trãsuersarij prioris. Duo item alij funes sumuntur nodo extremâ parte deuincti, hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, & à medio foramine recedentia attrahuntur, qui deinde, vbi eorũ nodi ad foramina peruenerint, tunc ducuntur, traijciuntúrque per posterius transuersariũ perforatum, sic, vt quinque nunc sint, funiũ, quæ extra feruntur, capita, duo per prius transuersarium, tria per posterius. his posterioribus manu attractis, inclusísque funibus (vt dictum est) inuolutis atque euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extendúntq; capita habenarum, quibus distenditur corpus. Huiusmodi organi structuram Pasicrates exponens reprehendit tãquam minimè efficacem. vniuersum enim organi opus cõsistit in ductione funis posterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in restituendis luxatis vim tantam sustinere, præsertim, vbi magni articuli sunt, & corpora robusta. quamobrem organi structuram immutauit, duósque axes, qui inclusi erãt, ita struxit, vt penetrarent, & priorem, minorem exiguis capitibus extantem, posteriorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos confixit: posteriori verò vectes adiecit. demissis axibus duobus digitis

machinamentũ in restituendo sic mouit. Habenas extendẽdis corporibus iniectas ad extantia prioris axis capita deligauit, vt posteriori axe conuerso prior moueretur. & euolutis, inuolutisq́, funibus nerui extenderentur. Sed Aristion Pasicratis filius patri aduersatur, vt vetustã organi structurã ignoranti. in vetustâ enim (inquit) organi structurâ, axes non mouebantur in laterũ cauis, sed circa ferreos chodaces affixos lateribus in capreoli formã excauatis, quod videre licet in organis ad aquam hauriandã cõparatis, quæ ob fabricationis rationem facilè conuertuntur, neque tamen rotæ in se continent armillam, sed chodacẽ. quoniàm igitur axes per armillas mouentur circa chodaces, & rotę per chodaces circa armillas, axes promptè admodum versabuntur, atque idcirco sine impedimento erunt, etiamsi funis manu ducatur. Ob id autem ipsum trispastum organum appellatũ est, quoniàm tres funes agũt, vnus quidẽ extrà ductus, duo inclusi. Hactenus ipse probabiliter scripsit, sed vera sunt, quę à Pasicrate adducuntur, non enim potest manus funẽ ducens benè restituere, sed fortasse monstrationis causâ in ludo organum mouere, vis autem, quę in restituendo requiritur per manum minimè poterit adhiberi, atque eâ de causâ iisdem omnibus factis, quæ in vetustâ scripturâ sunt ostensa, tertium axem organo adiiciẽdum iudicauimus, cuius capita traiecta per latera essent, vt posterior axis nunc medius fiat, medius autem perforetur, in extantibus capitibus vectes demittantur, vel manubriola, aut bacula ductaria. medius verò funis posterior, vbi circa axem est inuolutus, traiicitur per foramen axis penetrantis, suóq, ibi capite alligatur. Hisità constitutis cõuersus posterior axis, ille inquam cuius capita extant, funem circa se inuoluit, quo fit, vt medius axis moueatur, quo moto prior quoque axis mouetur. Tribus axibus conuersis, funium, qui extrà ducũtur, capita tenduntur, cum quibus vinciuntur habenæ, quę corpora extendũt. Habet item organum opercula, veluti glossocomium, ne machinationes oculis exponantur, atque item annulos ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc est vniuersi trispasti fabricatio. Restituẽdi autem modi aptantur iidem, quos posuimus in glossocomo, distat enim solùm, quibus mouetur, machinationibus: prætereà funium eadem est ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam trispasti fabricationem explicatam habemus.

A Duo latera.
B Prius transuersarium.
C Posterius transuersarium.
D Duo axes habentes rotas in viciniâ laterum.
E Funes circa rotas inuoluti.
F Funis coniectus in foramẽ medium inter rotas posterioris axis.
G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis, per prioris trãsuersarij foramina traiiciuntur.
H Tertius axis, cuius capita traiecta sint per latera.
I Vectes in extantibus capitibus demissi.
K Annuli ad latera affixi.

Fabri

Trispastum Apellidis, seu Archimedis.

Fabri organum.

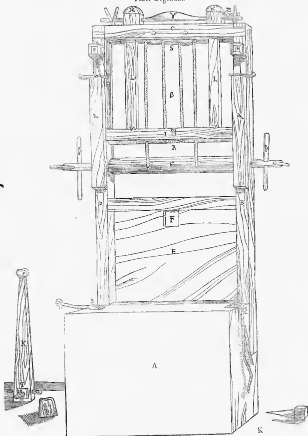
FAbri organum ad hunc modum fit. super basim, quæ κρατὶς nominatur, pro organo dimensam statuuntur crura duo, quorum longitudo duos cubitos & semissem æquat, aut etiam excedit: latitudo implet digitos quatuor: crassitudo tres. crura hæc per duo transuersaria inter se coagmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinque palmos à basi recedat, altero à superiori, quâ crura finiuntur. inferiori transuersario subijcitur asser transuersus, qui & cum lateribus organi, & cum transuersario committitur, hunc asserem sedile consuerunt omnes appellare, cuius medium ad transuersarium exciditur ad effigiem.II. inuersi, quâ parte transuersario infigitur æneum.II. Accommodatur tam cauum, quàm.II. demittendo priapisco octo digitos longo. Inter transuersaria ab interiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur quadrata testudo, spatham & cubitos mouens. quandoquidem prior pars testudinis (frontem dicunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix conijcitur, cuius extremum, quà extenuatur, ad posteriorem testudinis partem per crassitudinẽ traijcitur. Proposita pars radicis peruio foramine pertũditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, sed manens in foramine torqueatur. Fibula autem in extremâ radice scutulo superposito includitur. Radix eo pertinet, vt spatham in organo sustineat, habet enim organum spatham capitulo leniter cauo assurgentem, ità longam, vt à testudine ad superius transuersarium, quod caput nominatur, pertineat, & cuneati axis modo excedat. huius spathæ extremitas, quæ contra capitulum est, media in quadratam figuram exciditur, atque in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur item spatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt spatham detineat ad radicem. ipsa verò testudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine dispositis, vel duobus à priori parte, totidem à posteriori constitutis, quæ nõ aliâ de causâ fiunt, nisi vt funes in ea indantur, vt in sequentibus ostendam. Medium caput, hoc est superius transuersarium, in quadratam figuram excauatur, in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axiculum versatur. habet item superius transuersarium duo alia caua quadrata peruia, nempè ab vtroque trochleæ latere vnum, in quę conijciuntur quadratæ cubitorum partes, duo enim cubiti per superius transuersarium demittuntur deorsum, & testudini inhærent, quę quadrata caua in summo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuésq; architecti calces nuncuparũt: superiores latas ac rotundas dixerũt alas. In alas ergo cubitorum, quæ superius transuersarium excedunt, & peruijs foraminibus pertusæ sunt, axis conijcitur, cuius capita vtrinque excedunt, medium cuneatum est, in extremis capitibus vectes sunt, vel manubriola ductaria, quibus conuertatur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rursus forantur, vt, siquãdo opus sit in foramina fibulæ demissæ seruent axem immobilem. Organo prætereà iuxta crurum extremitates alia duo sunt adiuncta crura, vt siquando sedilis vicem exhibeat, super basim atque adiuncta crura iaceat. Verùm quià testudo per funem elata, & cubitos & spatham attollit, in sequẽtibus quâ ratione funis indatur, adijciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ vel iuxta cubitos sunt, vel à priori parte, vel à posteriori, vel in medio traijciuntur, vel ab inferiori parte sursum adducũtur, sic,

vt medius

vt medius funis inter foramina collocetur, deinde capita sursum feruntur, & circa duplicem trochleam prioris transuersarij inuoluuntur, atque (vt dictum est) permutata deorsum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur, continetur enim organo Fabri alius axis coniectus in crura, quæ super trásuersarium inferius digitis quinque interpositis perforata sunt. in axis medio duo claui sunt infixi in extátibus capitibus vectes vel manubriola ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuersio per funes testudinem attollit, atque vnà cum spathâ simul cubiti & axis, qui alis continetur, sursum feruntur ad luxata, quæ à superiori parte extenta in suam sedem collocantur. Huiusmodi est antiqua structura organi, quod ad Fabrum refertur auctorem.

A Basis.
B Crura duo.
C Transuersariũ superius.
D Trãsuersarium inferius.
E Asser transuersus subiectus īferiori trãsuersario.
F Medium asseris excisi ad formam .u.inuersi.
G Priapiscus.
H Canaliculi excauati ab interiori parte crurum.
I Quadrata testudo.
K Spatha.
L Cubiti.
M Prior pars testudinis peruio foramine pertusa.
N Radix.
O Fibula demissa ꝑ radicẽ.
P capitulũ spathæ cuneati axis modo.
Q Extremitas spathę ī quadratam figurã perforata.
R Foramina quatuor testudinis.
S Duplex trochlea īdita in cauum superioris transuersarij.
T Caua duo quadrata superioris trãsuersarij, in quæ demittuntur cubiti.
V Imę partes cubitorũ quadratæ.
X Supiores cubitorũ partes rotũdæ, quę alæ dicũtur.
Y Axis in alas cubitorũ demissus.
Z Fibulę demissę in alas ꝑforatas, quæ axẽ immobilem seruent.
α Alia duo crura adiuncta.
β Funis duplex.
γ Alius axis, q. in cruribus continetur.
Δ Vectes, quibus conuertitur axis.
ε Binæ trochleæ ad basim.
ζ Binæ trochleæ ad summa crura.
η Cuneus.

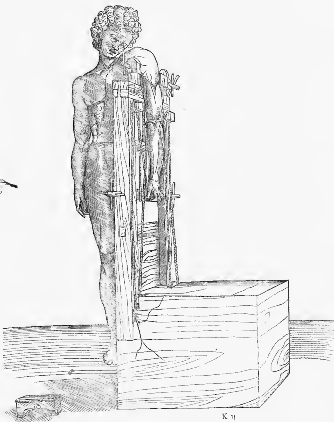
Fabri Organum.

De motu organi.

QVùm erecta organa comparentur ad reponendum humeri caput excitando, & alijs quoque modis idonea sint, de humeri capite restituendo tractare constitui. ordiar autem ab eo casu, sub quo in alam prolabitur. Verùm, vt organi motum perfectum habeamus, quaternæ trochleæ organo adijcientur, binæ ab inferiori parte, quà basis sursum spectat, totidem à superiori ad summa crura. vbi ergo luxatum restituere volumus, cuneata pars axis primùm lanâ vel linteo circumdetur, subselliúmque iuxta organum ponatur, super quod homo ascendat, deinceps vinciantur crura quidē habenâ inter se, sed integrum brachium extentum, ad latus. in foramina autem alarum, indantur fibulæ, vt axis seruetur immobilis, vsque dum eo moto opus erit. His ità constitutis brachium super axem imponatur, atque, vbi cuneata pars axis in alam coniecta sit, laqueus Charchesius, vel alius æqualiter extendens humero inijciatur, eiúsque capita deorsum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur, fune nō ampliùs indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuersio directà ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam, alio intercedente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primò per inferiores trochleas traducuntur, inde sursum data ad clauos axis alligātur, vt hic versatus propositam intentionem moliatur. Idem quoque efficitur duplici cōtrario motu interiecto, laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad superiores feruntur, inde ad axis clauos vinciūtur, vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autem à superiori intendere voluerit, fune in testudinem cōiecto, veluti in organi structurâ posuimus, laquei capita deorsum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: post hæc axem conuertat. quo conuerso testudo alio motu intercedente, per funem elata à superiori parte intendet. Ex his quoque ille modus comprehenditur, qui in diuersa extendit, hic non ampliùs requirit, vt capita retinacula sint, sed ab interiori parte ad axis clauos vinciantur, vel per se vel alio motu intercedente, vt per vnum machinationis motum, propositus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis, quemadmodum declarauimus. Postquam abundè intēderimus, fibulæ, quæ moueri illum non patiebantur, recipiendæ sunt, atque ipse per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliquâ ex parte inclinato, extrahendo impellamus, sicut in alijs organis ostendimus: post hæc dum restituimus humero deorsum intento, minister à posteriori parte assistens, manus det ad ceruices hominis, vt corpus versus pedum regionem cogat in cōtrariam partem. Verùm, vbi restituimus, ministro id præstante, quod ostēdimus, subsellium pedibus hominis subiectum subtrahatur, vt ipse suspendatur ab organo, tum (vt alibi dictum est) eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus, atque excitamus, per cuneum extrahendo impellemus, deinde intentione remissâ sursum cogemus, vtrâque manu membro comprehenso, &, vt in suum locum recondatur, elato. Hâc igitur ratione humeri caput in alam prolapsum restituitur.

Verùm, si

Verùm, ſi in priorem partem aut poſteriorẽ veniat, vertere ſic axem oportet, vt quod ex eo cuneatum eſt, deorſum ſpectet, ſurſum, quod æquum eſt. hoc ſiquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput, quod in propoſitas partes eruperit. Eo facto homo ſuper ſubſellium, quod iuxtà ſit, aſcendens, brachium ſuperponat, ſic, vt axi inſidat: deinde humero injiciatur laqueus æqualiter extendens, cuius capita deorſum ad axem alligentur: eædémque intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ ſunt, vbi in alam excidit. Netius abundè diductis impulſus conuenit, quem in aliorum organorum motione monſtrauimus.

Sed ſi neque cubiti ſint, neque axis in alas coniectus, humeri caput in alam prolapſum ità reſtituitur. agitatur ſpatha ſic, vt capitulum eius, perinde atque cuneata pars axis ſuperius tranſuerſarium excedat, tum duplex habena media inter ſpatham & tráſuerſarium datur, cuius capita ab exteriori parte pendent. In reſtituendo autem, æger ad organum aſſiſtens, brachium ſuper tranſuerſarium imponit ſic, vt ſpatha in alam indatur, poſt hæc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero injicitur, cuius capita deorſum demiſſi ad tranſuerſarium vt retinacula deligantur: fune ad teſtudinem dato axis conuerſus teſtudinem, cúmque eâ ſpatham attollens à ſuperiori parte extendit. Aptatur item ille extendendi modus, qui in diuerſa ducit. laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc ſiquidem conuerſus axis in diuerſa diducet. poſtquam ſatis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda ſunt, & per hanc ipſa ſpatha, vt per ſpatham extrahendo impellamus. Quo facto intentio remittenda eſt, membrúmque ſurſum adducendum, vt quàm celerrimè in ſuum locum articulus collocetur. At ſi organum non ſpatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam veniens per cuneum ſic reponi debet. cuneus, in quem funes coniecti ſint, ſuperiori tranſuerſario inſidat, & per funes ad ipſum vinciatur, deinceps æger brachium ſuperimponat, cuneúſq; in alam conijciatur, quo coniecto laqueus Charcheſius humero circumligetur, eiúſque capita deorſum demiſſa dentur ad axem, qui cruribus cõtinetur, vt axis verſatio ab inferiori parte extendat. At vbi ſatis intenderit, impellere oportet, velut in alijs organis demonſtrauimus, aut extrahendo, aut ſurſum compellendo, qui modi, quùm ab inferiori parte extendimus, potiſſimùm ad rem pertinent. Placuit alijs per teſtudinem ità reponere. funem primò reſoluunt, ipſúmque duplicant, cuius duplicati capita per duo teſtudinis foramina traijciunt, à ſuperiori parte deorſum, & ad inferioris axis clauos alligant. attollunt itaque teſtudinem prope ſuperius tranſuerſariũ, túneque reſtituendum brachium ſuperinijciunt, cuneúmque in alam demittunt, poſt hæc brachium per palmam iuncturam ad teſtudinem vinciunt. his ita conſtitutis, inferior axis conuertitur, teſtudóque à ſubiecto fune deorſum verſus attracta ab inferiori parte ducit. quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, ſed humero ad teſtudinem alligato prohibetur conueniens impulſus.

Cubito in illas tres partes elapſo, vbi brachium curuatur, interiorẽ inquam, exteriorem, & poſteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum ſtare æger ſuper ſubſellium debet, atque axis conuerti, ſic, vt pars eius, quæ cuneata eſt, deorſum ſpectet, ſurſum, quæ æqua, dehinc brachium dare ſuper axem. quo facto humerus ad axem per palmam iuncturam deligandus eſt: brachio

verò

verò in viciniâ manus inijciendus est laqueus inæqualiter extendens, eiúsque capita sursum adducenda, & ad alam, vel ad extans caput axis è regione alliganda. brachio sic ad rectum angulum figurato, habenæ vel latæ fasciæ medium ad eam regionem detur, quæ proximè sub cubito est, cuius capita deorsum ad axem porrigantur. Quod ad extendendum pertinet, ijdem modi conueniunt, quos, vbi humeri caput restituitur, ostendimus, nunc siquidem licebit, vel continendo, & à superiori parte extendendo, vel in diuersa ducendo vim adhibere, quâ abundè adhibitâ, eadem impellendi ratio accommodatur, quæ tradita est, vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At si cubitus in priorem partem moueatur, in quo casu brachium extenditur, membro superimposito, humerus ad axem deligetur, tũc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens brachio inijciatur, eiúsque capita deorsum ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: pòst idem impellendi modus expeditissimus, quem in tractandis organis demonstrauimus. Propriè autem spatha plurimum videtur ad cubitum restituendum pertinere. Videamus autem, quomodo vbi neque cubiti in organo sint, neque axis in alis cõtineatur, opus hoc efficiendum sit. Funis igitur resoluitur, duplicatúrque, & eius capita per duo foramina testudinis à superiori parte deorsum traiecta, ad axis clauos alligantur. testudo autem, cum spathâ prope superius transuersarium attollitur, dein spatha torquetur, & brachium super transuersarium, cui lana circumdata sit, imponitur, humerúsque ad transuersarium per palmam iuncturam alligatur, brachium verò ad spatham toto membro curuato. conuertitur igitur axis cruribus contentus, testudóque deorsum versus à fune coacta spatham similiter deorsum adducit, sicque ab inferiori parte intẽdimus. At, vbi satis extenderimus, aptatur impulsus, quem paulo suprà posuimus, si in exteriorem vel interiorem partem cubitus elabatur, adducendo: si in posteriorem, extrahendo. Portò ab inferiori parte extendere possumus, impulsu autem, eo, quòd brachium deuinctum sit, ad spatham extrinsecus prohibemur. nisi, quùm radix euelli ex foramine possit, extrahendo impellamus. Magis autem accommodatur spatha, vbi cubitus in priorem erupit, quem si restituere velimus, funem demittere similiter oportet, sineréq; vt spatha dependeat, deinde membro superiniecto, humerum ad transuersarium deuincire, brachium verò ad spatham, post hæc ab inferiori parte extendere, vi, quantum res postulat, adhibitâ impellere, antè quidem premendo, tum circumducendo, spathâ cum brachio tortâ curuatâque, premendi causâ. hactenus de cubito luxato.

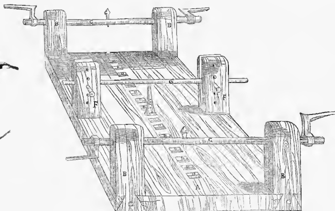
Ex Ruffo scamnum Hippocratis.

Hippocrates maximè admiratione dignus multis in locis suum organum ξύλον appellauit, in quibusdam etiam χελώνην: recentiores id βάθρον, id est, scamnum dixerũt, eóq; affixis cruribus & pro organo & pro scamno vsi sunt. struitur autem sic. Paratur lignum sex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum crassitudine, resupinatúrque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cum eius extremis iunguntur, huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. totum lignum in medio vsque ad alteram partem quatuor digitorum spacio iniecto caua habet, quorũ altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hæc Hippocrates κάπετοι nuncupauit. Mediũ prætereà lignum altè in quadratam figurã excauatur, quo scalmus demittitur, qui priapiscus vocatur. Alias item habet φλιὰς in medio ad similitudinem literæ. π. non inutiliter adiectas. Structura igitur Pasicrate auctore huiusmodi est, cui deinceps subdam, quâ ratione moueatur scamnum Hippocratis, quod, vbi vetustam structurã habeat, homine iacente, ad luxata omnia restituẽda idoneum est, vt dum singula exequar, declarabo.

A Lignum sex cubitos longum, latum duos, crassitudinis nouem digitorum.
B Quatuor ligna pedem lõga extremis partibus rotunda.
C Axes habentes in medio clauos, & in extantibus capitibus manubriola ductaria.
D Fossæ quarum altitudo tres digitos æquat.
E Priapiscus superius teres demissus in medium lignum altè in quadratam figuram excauatum.
F Duo postes.
G Transuersarium lignum in speciem gradus.

De maxillâ

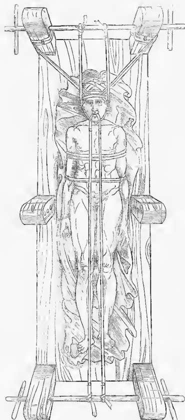
Scamnum Hippocratis.

De maxillâ restituendâ.

MAxillâ excidente, siue ab alterâ parte, siue ab vtrâque homo resupinatur sic, vt caput iuxta axem, qui ab eius parte est, collocetur, brachijs ad pectus, atque abdomen alligatis, cruribúsque inter se, & omnibus ad scamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiúsque sinus ad ea ligna, quæ proximum axem sustinēt, vt retinacula sint, deligantur: media habena in os inditur, quantum potest intima, iuxta eam regionem, quâ maxilla cum malis committitur, inter dentes maxillares, eiúsque capita deorsum demissa ad axem, qui à pedibus est, alligantur, aliáque habena media mentum complectitur, & in vtramque partem vltra caput adducta ad axem, qui super ipsum est, diducendi causâ deuincitur. his itâ constitutis, inferior axis torquetur, vt continēdo, & ab inferiori parte extendendo vis adhibeatur. Postquam intenderis, quantum res postulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis exposuimus. Si maxilla quidem ab vnâ parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & sursum compelles: sin ab vtrâque extrema mota fuerint, premere conueniet, & sursum compellere. hæc de maxillâ, nunc venio ad humeri caput.

A Iunctura lepus auritus.
B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quæ sustinēt axem proximum, vt retinacula sint.
C Habena, quæ media in os inditur.
D Capita habenæ alligata ad axem, qui à pedibus est.
E Alia habena, quæ media mentum cōplectitur.
F Habenæ alterius capita diducendi causâ ad axem deuincta.

De humeri capite in alam prolapso.

VBicunque humeri caput restituimus, si in alam vel in priorem partem venerit, resupinare hominem debemus: si in posteriorem, pronum collocare. vbi ergo in alam prolapsum restituimus, cuneus eo immittendus est, sic, vt quà capitulum assurgit rotundum ac leniter cauum, in priorem partem spectet, quà æquus est, in posteriorem. expedit autem cuneum, vt mollior sit, linteo vel lanâ inuoluere. omne enim lignum (auctore Hippocrate) durum est, & tactu lædit, atque hâc de causâ potissimùm lanâ circumdatur. adde, quòd hæc sudorem absorbet, qui in alâ oritur & ob curationis metum, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & quòd cuneum labi non patitur. deinde funium capita, hæc quidem à priori parte, illa verò à posteriori super caput ad axem adducenda, media item habena sub alâ inter cuneum & humerum danda est, vel (vt alijs placuit) inter cuneum & latera, eiúsque capita ab exteriori parte attrahenda. Ipsi autem humero Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, inijciendus non quà laceratus est, ne quùm neruosus sit, si adstringatur, doleat: sed suprà vel infrà. plerique superiorem regionem anteponunt tanquam magis idoneam, quòd proximè ad articulum accedat, sed locus hic ad curationem minùs accommodatur, prohibet enim rectum impulsum. Sub musculo igitur deligandum censemus, & ob hanc causam, & propterea quòd locus, qui iuxtà adstringitur, ægrè laxatur, quæ verò mediocri interiecto spacio attrahuntur, facilè sequuntur. Expedit autem, vt laqueus molliùs insidat, humerum lanâ obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito subiecta prohibent, quo minùs laqueus sub extendentium vi deorsum labatur. his ità constitutis laquei capita deorsum demissa è regione ad axis clauum alliganda sunt, vel circa ipsum obuoluta, vel nodo inter se deuincta. magis autem ad rem pertinent, vbi inter se alligata clauo circumponuntur, tunc siquidem opus suum firmius præstant. necesse autem est, vel continere, & seu ab inferiori, seu à superiori parte extendere, vel per organi axes in diuersa contendere. Abundè vi adhibitâ, primùm conuenit impellere, per duplicem habenam extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum alterâ manu ab exteriori parte in interiorem agere, intentione adhuc manente: tum hâc remissâ laxatáque manibus sursum compellere. At si caput humeri in priorem partem moueatur, hominem supinum collocamus: pronum, si in posteriorem. cuneóque omisso, medium duplicatæ habenæ lanâ inuolutum sub alam demittimus, capitáque eius supra caput adducimus, non è regione humeri vitiati, sed versus contrariam partem, homine resupinato, si in priorem partem articulus exciderit. Quæsita autem causa est, quamobrem id fiat. Pasicrates quidem id propterea fieri dixit, ne humerus detineatur habenâ è regione sursum versus attractâ: recentiores non eâ de causâ, capita obliquè ducenda esse dixerunt, sed, ne corpora, quibus ala continetur, compressa lati scapularum ossis sinum impleant: nobis verò cum omnibus conuenit, capita obliquè danda esse ad contrariæ partis ligna, quibus axis continetur. Rursus autem humero Charchesius laqueus inijciatur, vel alius, qui æqualiter extendat, eiúsque capita deorsum ad axem, qui à pedibus est, demittantur, vt vel retinaculis adhibitis ab inferio-

ri parte

ri parte intendamus, vel (si placeat) in diuersa contendamus. Conuenit autem impulsus, quemadmodum suprà declarauimus manibus præcipuè adducendo, comprimendóque. Similiter autem, vbi humeri caput in posteriorem partem moueatur, homine prono eadem moliri conuenit, quæ, vbi in priorem venit, tradita sunt. At vbi satis extenderimus, manibus premere, & adducere, & sursum compellere necessarium est.

A Cuneus.
B Funium capita ad axem supra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data.
D Charchesius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus est alligata.

B B

De humero luxato comminutóque.

NOnnunquam accidit, vt prolapſo humero fractura quoq; adijciatur mẽbro medio comminuto, in quo caſu recondere articulum oportet, & fracturã cõponere. quod ad reponendũ pertinet retinaculo vti expedit, & à ſuperiori parte extendere· quod ad fracturã, ſimiliter vti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere. ſed antè reſtituere, quod prolapſum eſt, oportet: deinde, quod fractum. Ergo, vbi volumus, quod prolapſum eſt condere, cuneum in alam indimus, capitáque funium ſuper caput attrahimus, ac mediam habenã inter cuneum & humerum demittimus, cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac ſuper fracturam charcheſium laqueum inijcimus, eiúſque capita deorſum ad ligna, quæ axem ſuſtinent, ad retinendum, alligamus: ſed funium capita ad axem, qui ſuper caput eſt, vincimus, vt eo conuerſo & cõtineamus, & à ſuperiori parte extendamus. Neruis abundè intentis per conuenientem impulſum articulum reſtituimus. quo facto laquei capita ſuper caput data, retinacula fiunt, & alter laqueus æqualiter extendens, cuiuſmodi charcheſius eſt, humero inijcitur, cuius capita demiſſa ad axem, qui à pedibus eſt, vinciuntur, vt & retinendo, & à ſuperiori parte extendendo vis adhibeatur. neq; nunc eſt, quod timeamus, ne fracturâ ab inferiori parte attractâ repoſitus articulus excidat. ſiquidem, cùm à ſuperiori parte tam à cuneo, quàm à ſuperiori laqueo retineatur. Vi ſatis adhibitâ fracturam manibus componimus, quemadmodum ſæpiùs indicauimus. Quòd ſi humeri caput in priorem vel poſteriorem partem venerit, vbi reſtituitur, eaſdem animaduerſiones deſiderat. hactenus de humeri capite.

De cubito.

CVbito in illas tres partes elapſo, in quas vbi venit, brachiũ curuum eſt, neque extenditur, interiorem exteriorem & poſteriorem, homo ſuper organum reſupinetur, quo commodè figurato charcheſius laqueus, vel alius æqualiter intendens humero circundetur, cuius capita, vt retinacula ſint, ſurſum ſuper caput vinciantur, brachio autẽ in viciniâ manus laqueus inijciatur, qui inæqualiter extendat, puta Attollẽs, Chiaſtus, aut Nauticus, cuius capita ſurſum adducta ad ligna, quibus axis continetur, religẽtur, vtrumque ſcilicet ad id, ad quod ſpectat è regione ſic, vt cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. tum duplicatæ habenæ, ſeu latę faſcię medium ad brachium detur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem, qui à pedibus eſt, vinciãtur. Datis igitur capitibus laquei, ad ſuperiora, duplicatæ habenæ, ad inferiora, biníſq; axibus vno ſuper caput, altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus, vel continendo, & à ſuperiori, vel inferiori parte attrahendo, vel in diuerſa ducendo: eâq; ratione impellemus, quæ reponẽdo articulo idonea ſit. vbi in interiorem vel exteriorem partem conuertatur, adducemus· vbi in poſteriorẽ, extrahemus. Quòd ſi in priorẽ partem articulus elabatur, in quo caſu curuari extẽtum brachium nequit, homo ſupinus iaceat in vitiatam partem inclinatus, brachio ſuper ſcamnum extento charcheſius laqueus humero inijciatur, cuius capita ſuper caput procedãt. extremo itẽ brachio in viciniâ manus alius detur laqueus, qui æqualiter extẽdat, cuius capita deorſum attrahantur, item eadem vis adhibeatur, nempè retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidem ſatius duco in diuerſa contendere, nam hoc ad articulũ reponẽdum efficacius eſt, quàm ſi ab inferiori parte ſolummodò extendamus. oportet autem, quùm abundè ex-

tenderimus,ad commodè impellēdum transire, premendo nimirū & circumducendo,premendo quidem intentione adhuc manente,circumducēdo,postquam remissa fuerit.Condito articulo,vt eius restituti certa indicia habeantur, experiri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionem, prætereà situm in pronū habitum,ac supinum,quoniam,vbi huiusmodi actiones liberæ sint,perfectè restituti articuli fidem faciunt:possumus & conferētes cum altero cubito,num ex toto luxatum restituerimus, colligere. quo perfectè restituto brachium commodè ad rectum angulum curuetur, contineatúrq; in sequentē curationem. Duo igitur brachij ossa,vbi suo loco mota sunt,his modis reuertūtur. sed potest seorsum vtrumque etiam offendi,cùm cubitus erumpat,radius diducatur,quod nunc quoq; explicabo. Lęditur per se cubitus radio inuiolato: dehiscit seorsum radius,cubito in suâ sede manente. vtrumlibet horum ossium lædatur,vbi per hoc organum restituitur, humerus iniecto laqueo ad ligna,quæ axem super caput continent,alligatur, extremóq; brachio rursus laqueus circumdatur,qui inæqualiter extendat, sicut Attolleus, aut Nauticus, cuius capita deorsum demissa intendēdi causâ ad axis clauos vinciūtur. In circumdando laqueo,qui inæqualiter extendit,id obseruatur, vt sinus super eam partem,quæ reponitur,capita super contrariā collocentur,siquidem laquei inæqualiter extendentes propriè illas partes magis cogunt, quibus eorum capita insident,minùs verò contrarias. Ergo,cùm brachium duobus ossibus cōtineatur,vbi alterum suo loco motum reponitur, cogere id potissimùm expedit, & alterum,si fieri potest,non vrgere. Intentione abundè adhibitâ,illi conueniunt impellendi modi,quos luxati genus postulat, siquidem cubitus in interiorem partem venerit, vtriusque manus digiti inter se iuncti ab exteriori parte radij eminentiam cubiti complectuntur,prominentioréśque palmarū partes à latere dantur,vt his impellentibus quasi adducendo,os in suā sedem collocetur. At si cubitus ad posteriora radij prorupert,brachio aliquātisper curuato, eodē momento,quo ab inferiori parte extendimus,prominētiori palmæ parte premere debemus,vt os in suam sedē reponatur. hæc enim premēdi ratio ad restituendum propriè aptatur. At,vbi radius in priorem partem recedat,extēto brachio perinde agere conuenit,quasi vtrumque in eandē partem excesserit,adhibenda itaque vis est,& continendo,& ab inferiori parte extendendo,quo abundè facto duplex impulsus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit, qui premit intentione manente,hâc remissâ,qui circumducit,vt ostensum iam est. Commune est vtriusq;,vbi restituta fuerint, spectare,an brachium suo munere sine impedimento fungatur,curuetur nimirum, & extendatur, & supinum, pronúmque figuretur,quæ actiones,si liberæ sint, ex toto restitutū esse testantur. quo facto brachium,in sequentem curationē ad rectum angulū collocetur.

A Charchesius laqueus humero iniectus,cuius capita sursum,vt retinacula sint, adducantur.
B Attollēs laqueus in viciniâ manus,cuius capita ad ligna,quibus continetur axis,religantur.
C Medium duplicatæ habenæ ad brachium datæ.
D Capita duplicatæ habenæ religata ad axem, qui à pedibus est.

Manus

A

De manu.

MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Oportet, si in interiorem partem veniat, supinam collocare, super scamnum homine similiter resupinato, pronã, si in reliquas tres partes elabatur: deinde Charchesium laqueũ vel alium ęqualiter extendentẽ brachio inijcere, & super sinum manus dare vectem transuersum, vel ferramentũ, quo adurimus, ad palmã ipsam deligare eo vinculo, quod [Ad extremas partes] inscribitur: tum vectis vel ferramenti extremitatibus inijcere, vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendentiũ sinus, deorsumq; demittere, atque alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eiusq; capita super caput adducta, vt retinacula sint, deuincire: quæ verò deorsum ferebantur capita extẽdendi causâ ad axem, qui à pedibus est, religare, vt eius cõuersione & contineamus, & ab inferiori parte extendamus. quam rem vbi satis pręstitimus, cõuenienter impellimus. Nunc autẽ maximè ad manum restituendam pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & sursum adducere, & in diuersa contendere. Neruis abundè diductis impulsus necessarij sunt, qui eam compellere in suum locum possint. quòd si in interiorem vel exteriorem partem exciderit, prominentiori parte palmæ, aut etiam calce superdato pressa ossa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: sin in priorem vel posteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus.

De spinâ luxatâ.

HIppocratis organum luxatis omnibus restituendis accõmodatur, sed pręcipuè spinæ, quæ, vbi gibba facta est, tunc maximè curari posse censetur, cùm recens ex ictu vitium est. collocatur igitur homo pronus super scamnum, vt laquei capita è regione ad axem ferantur: circumdantur spinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus supra gibbum locum, alter infra, aut quaterni ex ijs, qui inæqualiter extendunt, bini à superiori parte, totidem ab inferiori inter se aduersi inijciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potissimùm in diuersa deducendo, interdum tamen continendo, & vel ab inferiori, vel à superiori parte extendendo. Intẽtione abundè adhibitâ, ille impulsus, quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellẽdi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per spatham premẽdo idoneam. Impulsus per huiusmodi spatham illis restituendi modis annumeratur, qui facilè comparátur. extremitas enim spathę in fossã aliquã demittitur, vel in lignum excauatum. Nos, vt spathę obex opponeretur, Hippocratis scamno. π. ferreũ adiecimus, quod & extrahi & infigi posset, & spathę respõderet, pertusúmque pluribus foraminibus esset, & in foramina crurũ organi demitteretur, vt. π. pro gibbi magnitudine accõmodaretur, spathâq; extremâ in. π. cõiectâ, eius partẽ premendo accommodatã super gibbũ dantes premẽdo impulimus. Alij duplicatæ habenæ mediũ organo subijciẽtes eandem spatham super locũ iniectã premunt. Premẽdi modũ in opere de articulis exquisitiùs indicauimus.

A Laqueus æqualiter extendẽs supra gibbũ, cuius capita rectà ad axẽ ferũtur.
B Laqueus æqualiter extendẽs infra gibbũ, cuius capita recta ad axẽ ferũtur.
C Spatha,
D π. ferreum.

De femore.

De femore.

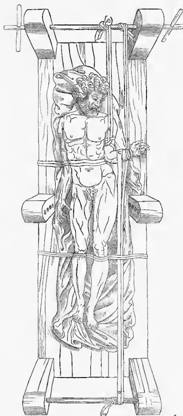
FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem: si in tres partes prolapsum est interiorem, exteriorem & priorem, crus extensum est, implicaríque non potest, si in posteriorem, curuum est, neque extenditur. Ergo, si in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extensum est, resupinato homine medium duplicatæ habenæ lanâ inuolutum inter anum & naturale demittẽdum est, capitáque eius super caput adducenda: vbi in alias partes venerit, nullo interposito discrimine inter anum & naturale dari habena debet. sed eâ animaduersione, si in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis spectet, ne femoris caput, cùm extenditur, habenâ mediâ detineatur, cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuersa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite est, continetur. vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Charchesius laqueus inijciatur, eiúsque capita deorsum demissa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniendum est ad impulsum.

De femore in interiorem partem prolapso.

PRopriè autem ad femur in interiorem partem prolapsum excogitata sunt ligna ad similitudinem. n. à lignis, quibus axis continetur, non abhorrẽtia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens restituitur, æger in integrum latus versus iaceat, euulsóque priapisco integrũ crus proposito ligno subijciatur, alligetúrque ad scamnum ità, vt immobile perseueret, eâdémque ratione & brachia, & reliquum corpus. crus autem vitiatum detur super transuersarium lignorum, quæ. n. literam repræsentant, ità, vt transuersarium inter anum & naturale collocetur. sed extremo femori iuxta genu inijciatur laqueus, vel Charchesius, vel alius, qui æqualiter extendat, eiúsque capita ad inferiorem axem demittantur. Super ipsum verò lignum. n. literam repręsentans sub crure, quod restituitur, detur spatha, quæ premendo aptatur, vel lignum habẽs in summo capitulum rotũdum ac leniter cauum, ab interiori parte à summo crure ad imum pertinens. Quo facto vbi restituere volumus, axis conuertitur, cuius conuersio ab inferiori parte extendit. postquam nerui abundè extenti fuerint spathâ vel eo ligno, quod in summo capitulum habet, super id lignum, quod. n. literam refert, cum crure magnâ vi deorsum adducto, impulsus extrahendo adhibetur, post quem alius idoneus est, qui sursum versus compellit, quemadmodum diximus de humero in alam prolapso.

A Postes. n. literam repræsentantes.
B Transuersarium.
C Charchesius laqueus.
D Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens.

De femore

De femore in posteriorem partem prolapso.

VErùm, si femur in posteriorem partem elabatur, neque pronum, neque supinum hominem collocamus, sed sedētem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ità figurato, duas prehendere habenas oportet, earumq́, vnam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem, & simplici quidem hominem cingere, duplicem à superiori parte deorsum demittere, ab eâ regione, quæ vmbilico proximè subijcitur, ad eam, quę inter anum & naturale est, & per anum sursum adducere, vt quatuor habenæ capita à posteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quę premendo accōmodatur, coxę supponatur, imoq́, femori iuxta genu laqueus injciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorē axem demittantur, vt eo conuerso, & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibitâ, dū adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, apertâque manu æger resupinetur, per hāc enim vim femur in suum locum compelletur. Repositi autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones. nam, si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse conijciendum est.

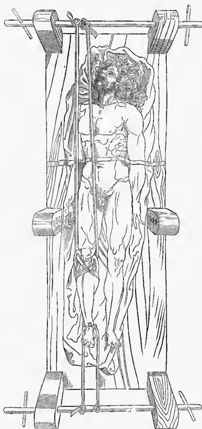
De genu

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & posteriorem in omnibus his casibus, crus extēsum est, & minimè complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnū collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri inijcere: alterum à superiori parte super femur, alterum infra genu: dein capita superioris super caput adducere, inferioris ad axem: neruósque intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis vsi ab inferiori vel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abundè diductis, si in latus ab interiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: si in posteriorem, & ille qui premit, & ille, qui circumducit. quos impellendi modos, cùm similes illis sint, qui ad cubitum traduntur, commodè in hunc locum transferuntur.

De talo.

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdū in posteriorem quoq; conuertitur, in quas partes vbi venerit, æquè resupinare hominem conuenit crure extento: ac cruri Charchesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eiúsque capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo autem draconem vel sandalium laqueum inijcere, eiúsque capita ad inferiorem axem alligare, túncque mēbrum vel in diuersa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere. Neruis quantum res postulat diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partem eruperit, retrò cogendo, vbi in posteriorem, extrahendo. nunc siquidē ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentiùs tractabimus in opere de luxatis.

A Charchesius laqueus.
B Sandalius laqueus.

FINIS ORIBASII DE MACHINAMENTIS.

Errata, quæ inter relegendum obuia fuere.

Prior numerus, paginã: alter, lineam notat.

7 7 pro enim, lege item. 4. 6 lege, ectaplasmate 8 1 porro, lege porrò autẽ 10 23 conuertitur in pus
Adde quandoquidem illa pro pure saniem mouent
11. 24 &, lege dein. 29 28 lege œtypon. 30 43 lege Laurion. 31 5 lege œsypus 33 41. lege ἀρσενικῷ.
34 tres primæ lineæ sunt notatæ, ac si essent Hippocratis, cum tamen sint Galeni. In secundã lineã post verbum, detrahere adde autem elligi voluit hic quoque aio vtendum esse, vt in superiori dixerat.
35. 28 lege digerens 51 18 lege λαμπτῆρι 52 20 lege myrrham 86. 8. cant lege cuot, 90 41 lege quidq.
99 16 lege Itaque 104 13 lege siue 106 4. lege quatuordecimum 106. 33 lege læue, & 34 leuius.
sic folio sequẽte passim. 144 17 parum, lege paulum 168 35 lege vertuntur 211 32 lege vt quæ nimus 213 19.
leg sit iatuersa 215. 19 leg τειχίζωμεν 216 28. leg ἀκλᾶσιδας 217 19 leg [illegible] 219. 15 lege
ἀυλῶν 219 45 di vnũ, aufer di 244 10 lege spathæ. 246 2. lege τιμωρίσαι linea 6 τιμωρήμενος 257 40.
leg πρηγενέας vocatur 263 18 lege vtraq. habenæ 265 3 leg. à dextro 266 26 lege farina tritici 269 1.
lege διαπέμπω 270 4 lege ne sit, ac 271. 16 leg alterius ooxæ 284 38. lege γωνίαν 305. 24 lege ἐν τῷ
ἐδαφίῳ 311 3 lege posthac indicabimus 327 3 leg πολυσφαίραμεν. 330. 26 leg ἀντιστρόφως 361 20 leg.
ἔξω 372 2 leg τεῖχος. 375. 29 leg ἀλλ' ἐξεπτυλάξ. 397 37 lege placeat 412 45 leg ἱμᾶσι. 421. 4.
μετάπτωσις 421 7 leg γενεάς. 461. vbi est manus CXX lege CXXI 461 32 lege ἀντίχειρα.